

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

షష్ఠసంపుటము.

బుక్కపట్టణము

రామానుజయ్య

గారిచేఁ

పరిశోధితము.

మద్రాస్.

వేమూరు - వేంకటకృష్ణమసెట్టి అండ్ సన్సుచేఁ

ప్రకటింపఁబడుచుండినది.

ఈ క్రొత్తకూర్పు

ఎ. కిష్ణన్ సెట్టి అండ్ కంపెనీవారిచేఁ

ప్రకటితము.

286, చైనా బజారు రోడ్డు.

ఆనందముద్రణాలయమున ముద్రితము.

1925

Price Rs. 4-4-0.

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

ఉ. మూఁపున వామకుండలము • మోవి నొకించుక మోపునందముం
జూపెడు నోరచూపు సొగ•సుం బొమ నొక్కట నిక్క గన్పడం
గ్రేవులు సొక్కఁ గల్పకము• క్రిందఁ ద్రిభంగిగ నిల్చి యంగుళీ
వ్యాపితవంశపూర్తి యయి • వర్తిలుమోహనమూర్తిఁ గొల్చెదన్.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

భీష్మపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సుపాదిదాంబుజ
వాసాగ్రనివాసరసిక । నాదామృతధా
రాసారరూప వేద
వ్యాసపూజితవిహార । హరిహరనాథా. 1

ధృతరాష్ట్రునికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట.

క. దేవా జనమేజయనృపు, భావల్లభుఁ డధికవినయ । తత్పరుఁ డై సం
భావించి కృతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనునకుఁ । దగ నిట్లనియెన్. 2

క. బండారుల గెలుచతలఁపునఁ, బాండవులును గౌరవులును । బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడఁగిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లెఁ । బరమమునీంద్రా. 3

క. అనిటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ । డై యిట్లనియెన్
జనమేజయునకు సుమనః,జనితం బగు కౌతుకంబు । సఫలతఁ బొందన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయిన యాకురుక్షేత్రంబునను రెండుదెఱంగులవారికి టకం ఖలును విడిసి కయ్యంబునకుఁ గాలుద్రవ్వనట్టిసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చింతించుచున్న యెడకుం ద్రికాలవేది యగు వేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీపతి సేయునర్చనంబులం గైకొని యతని కిట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలను సమకూరె నీని । కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలతు, [1]నే లోనికి దివ్యదృష్టి । నిచ్చెదఁ బుత్రా. 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ । నన్నలుఁ దమ్ములుఁ [2]బోరఁ గ్రూరతం
గనుఁగొనఁ జాల నేను విసఁ । గా వలతుం దదనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యున్న ముని । చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరి । పాటిమెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

1. నీలోనికి దివ్యదృష్టి । నించెద. 2. పోరు క్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూతనంద నునకు నారెండుదెఱంగులవారిదివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును రహస్య ప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుంగా వరం బిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిఁ దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టిప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యులయాలాపంబులు రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టిమహనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్ర హించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలంబై వచ్చిన భూప్రజాక్ష యంబు దీనికి వగవం బని లేదు ధర్మో జయ తనుచు నిశ్చితంబున నుండు మేనును గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతే యుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు లేకయు నుఱుములు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిహయతతిఁ బె ల్లుగ నశ్రు లురలఁ జొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బనుల మృగనుల నీనెన్.

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెద రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా రలు పుట్టినపుడ యాడుచుఁ, గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ గనియెద మెందున్. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ
దోఁచు చున్నది ప్రజ యెల్లఁ దుంగ కున్నె. 11

వ. విశేషించియుం గొరవని కేతనంబులఁ గేతనంబులఁ బొగ లెగయుటయు నాయు ధంబులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టు చున్న యవి కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబునునగు నుపేక్షింపందగదు దుష్పథ వర్తు లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారింపి నీతమ్మునిపాలతనికొడుకుల కొసంగి శాంతి సేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రియంబు గానియీరా జ్యంబు నీ కేటికి ననిన విని యమ్మనుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా సుతుల నయంబుమైఁ దఱిమి చూచితి [1]వారలఁ బంపు సేయ నేఁ జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నాదెసఁ దప్పు లేమి మీ మతిఁ దలపోసి యోపలుకు మానుఁడు పాకము దప్పెఁ గార్యముల్. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండ ని మ్మింక నేమనియుం జెప్పవలయు నది గలదే యనిపలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున [2]గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నులుహోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1. వారలు పంపు సేయ రేఁ. 2. గెలుపునిమిత్తంబు.

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ
గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి క్రౌంచంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున
జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్ప వని చెప్పుదు రేను
బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసెఁ దద
నంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి
సంజయున కిట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయుచుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంతదీపొకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమి తెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్త్వ
ప్రకారం బవధరింపుము. 16

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పుట.

తే. అధిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేర జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపృథ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ.

వ. అదియునుం గాక వినుమాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్ద
స్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూప
రసంబులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైన గుణసము
దయం బంతయుం గలదు గావున నిమ్మహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి
యెక్కుడు దీనియున్నవిధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువుదక్షిణంబున సుద, ర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తార మై రెండువేలు నేనూఱుయో, జనములపొడవు నై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేత మై, యొక్క జంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ, ననిశంబుఁ బడి రాలియవియుచుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న, న్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాలు నంబుధికిని.

వ. జంబూనది యనం బరఁగినయాతరంగిణినీరు సోఁకినచోట్లెల్లను సువర్ణం బగుటం
జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బనునామంబునుం గలిగెఁ దదీయజలపానంబు
సేసినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి
పడమటం బెరిఁగి పఱపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాఱుకొను
చుండు నింతటికిం గారణం బయినయాజంబూవృక్షంబు పేర నిద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రితం బయి పొలుచు
నద్దీవియందు. 20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును • బడమర నై రెండు, గడలు నంభోనిధి • గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు • రమణీయములు సాధ్య, సిద్ధచారణగణ • సేవితములు
నై హిమాచలమును • నావల హేమకూ, టంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబు లైననీల • శ్వేతశృంగవం,తంబులు గ్రమమునఁ • దనరి పొలుచు

ఆ. [1]నివులమూఁటి కవల • నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లు • దివిజనగము
గమలకర్ణికాను • కారి యై కాంచన, మణిమయత్వమహిమ • మహిత మగుచు. 21

తే. అతిదృఢం బగుపాఁతు పదాఱువేల, యోజనము లందు దానికి • రాజముఖ్య
విందు మొనుబదినాలుగు • వేలయోజ, నంబు లని హేమధాత్రీధ • రంబుపొడవు. 22

వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్న యమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవమునులును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును బరమేష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బుణ్యావర్తనంబులం బరమసుఖంబు లనుభవింతు రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుం డై సిద్ధగణంబులు పరివేష్టింప విశ్వేశ్వరుండు విహరించుచుండు. 23

క. తొమ్మిదిఖండము లై వ, ర్షమ్ము లనం జాల నొప్పెసఁగు జంబూద్వీ
పమ్మునజనపదములు విను, మమ్మహి[2]తాంశములు దెలియ • ననువర్ణింతున్. 24

వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబుమధ్యమం బైరావతివర్షం బన నొప్పు శ్వేతపర్వతశృంగవంతంబులనడుమ హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తరదక్షిణదేశంబులు గ్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వవర్షంబును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగ డొందు హేమకూటోత్తరభూమి హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబునక్కడయు నిక్కడయు నోలిన కింపురుషవర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు ని ట్లున్నదీనియందు. 25

క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి ను, హీరమణ యుదీచ్యములన • యెక్కుడు బలస
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపు, ణ్యారంభగుణంబు లంత • కింతకు నరయన్. 26

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపాటియుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱింగింపు మనుటయు సూతసూనుండు జంబూద్వీపవిష్కంభంబుకోలఁది యెనుబదివేలు నాఱునూఱుయోజనంబులు దీని రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు గ్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టి యై యుండుఁ బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీపక్రౌంచద్వీపకుశద్వీపశాకద్వీపపుష్కరద్వీపంబుల విష్కంభంబులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నోలి నొకటి కొకటి యినుమడియైయుండు నయ్యాఱుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్లదా

1 నివులమూఁటి కవల • నవులమూఁటి కివలఁ, దేజరిల్లుచున్న • దివిజ. 2 తాంతరము దెలియ

నను బొగడ్తవడి యనేకపర్వతంబులను నానానదులను బహుజనపదంబులనునొప్పి వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యుండు నింతకుం గర్తయు భర్తయు హర్తయునై దుగ్ధాంబుధియుత్తరంబునం గనకమయంబై యష్టచక్రంబును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగుమహనీయశకటంబున వినోదపరాయణుండై నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభిధానంబున విఖ్యాతుండై విహరించుచుండు నని చెప్పుటయు నతండు. 27

కం. భారతవర్షమునకుం గాం, గౌరవులును బాండవులును । గాంక్షం గడుం బె
ట్టై రాసి యొండొరులతోం, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధ । బుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల । కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి । నీదుసుతుండు
శకునికఅపు విని య । సన్మార్గవృత్తికిం, జొచ్చి యిట్టియెడరు । దెచ్చికొనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గలవిశేషంబులు సెప్పుట.

కం. తమతమదేశంబులకై, మిమ్ముం గొని పాండవుల గెలుచు । మెయికొలున భూ
రమణులుం గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునం గూడు । చందమునం దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు । వసుధకై య
నేకనృపతులు [1]పోరాడి । రిట్లు నేల
[2]వ్రాలి క్రాదె భగీరథ । రఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతో । న్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబునయుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీనునం బెనంగ కుండుదురె దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనంగ శుక్తి । మంతంబు నా వింధ్య
మనంగఁ బారియాత్ర । మన మహేంద్ర
మనంగ ఋక్షవంత । మన సహ్య మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు । వ్రాలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్ప వచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు సెప్ప నేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

కం. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం, బును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్ర । భూతము లై పే
ర్చినసిరిఁ జేయంగ నొప్పెడు, ఖను లెడ నెడఁ బెక్కు గలవు । కౌరవనాథా. 36

కం. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనస ఘటించి । కొన నగు నేర్పుం
దండితనంబును బొడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి । యున్నట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

1 పోరాడ • రెట్లు. 2 వ్రాలఁ గాదె.

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు ననుమహానదులు మఱియు ననేకసరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానాముఖంబుల ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బఱపై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దర్థము సే
రెడువెరవులు పెక్కులు సొప్పడి యుండు నయంబుతోడ బలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కళింగ కులింగ కుకురు కొంకణ ఖుంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాళ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కురు కరూశ కాశి కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పుళింద పుండ్రక పాండ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట గాళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లిక బహుదాన కిరాత కేకయాశ్మంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ ఘూర్జర కుంత లావంతి కానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయినగుణవిశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబులై కమనీయంబు లగుచుండు. 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచుఁ, ననువున దయతోడఁ బాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగడొం, దినరాజున కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగునరనాథు లింతదే, శంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననరు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నా కెత్తి, పోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొండ్రు.

క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకునై పెనంగు టుగ్గే దైవం
బేవంక వ్రాలె వారికి, [1]పోవుం గా కిది నరేంద్ర పొగలకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీ వింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని సనుచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగినతెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జే, డ్పడి వందిరి యున్నయాన్నృపాలు నడుగులం
బడి భీష్ముపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణ నాద మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేష్పుతో నిట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మయోధుల కెల్ల నాధార మగునట్టి, తనకు నస్త్రంబు లాధార మయ్యెఁ
బరశురామునకు మేల్సరి యైనతనయందుఁ, గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చిమును జూద మొనరించెఁ, దాను గయ్యంపుజూదమున నోడెఁ
దనయార్పు టెలుఁగునఁ దలఁకు వైరులు పొంగ, నోఱలుచు నేలకు నొఱగె నేఁడు

ఆ. తీవ్రబాణజాలదీప్తులు వరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు [2]లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 47

---

1 భూవర విను జయము గల్గుఁ బొగలకు. 2 'లోలి పై విరియించి' అని అచ్చుప్రతి.

క. పదివేవురు రాజులు దన, కెదిరి పొలిసి రా శిఖండి | యేమిటివాఁ డై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ | గడవఁగ వశమే.

తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదం|ష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచన|ఖుండు ఖడ
జిహ్వాకాభీషణుఁడు నర|సింహమూర్తి, గాక కేవలనరుఁడె గం|గాసుతుండు. 49

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట.

వ. అని సంజయుండు పలవించుపలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యొల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ గద్గదకంఠుం డై. 50

క. దేవాసురవరు లొక్కటి, యై వచ్చినఁ జిక్కువఱుచు | నాహవమున నా
దేవవ్రతుఁడు శిఖండిశ, రావలిపా లయ్యె నేమి | యనఁ గల దింకన్. 51

ఉ. అంచితతాళకేతుకిర|ణాళి మెఱుంగులు గాఁగ మార్వి మ్రో
యించుట గర్జచందము గ | నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించుశితాస్త్రవర్షమున | నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యను | కృత్రిమవాయువు దాఁకి దైవమా. 52

తే. పెరిఁగి పాండవాంబుధి వెల్లి|విరిసినపుడు, నిలువ నిమ్మగుదీవిగా | నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశి|ఖండిపల్వ,లాక్రమంబున మునిఁగితే | యకట తండ్రి.

ఉ. వీరరసాంబుపూరమును | విశ్రుతబాహుమహోగ్రసత్త్వముం
జాగుగదాధ్వజాచలవి|శాలము నంబకజాలవీచికా
స్ఫారము నైనభీష్ముఁ డను|సాగరముం గడవంగ నీఁదఁగా
నేరిమి యెట్లొకో గలుగ | నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్. 54

తే. అంబకై పూని వచ్చె బ|లాధికుండు, జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ | జాల కున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై | పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి తౌర శి|ఖండి పోర.

క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్ర|మాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న, నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద | నమ్మితిమి గదే. 56

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే నేతం గీలించి. 57

సీ. అతఁడు నొచ్చినతఱి | నడ్డంబు సొచ్చెద, మని వచ్చువారు లే | రైరె యచట
నడరి పోరాడక | యన్నియక్షౌహిణు, లొప్పరికించెనె | యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల | వని నిశ్చయించితి, మంతకు నోపెనే | యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును|ద్రోణసుతుండును, శల్యుండుఁ గ్రేడించి|చనిరె యపుడు

తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ|జండశక్తి, మెఱియ నొక్కటఁ బైఁబడ్డ|వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్త్రు లందఱు|విఱిగి యడవిఁ, గలసిరొకొ యాతనికిఁ బడ|వల సెనకట.

వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం దెగియెన కాఁ దలంచెద నని మఱియు నిట్లనియె. 59

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ, జంపి రాజ్యము సేయ సమ్మతించి
తొడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ, దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱచి
పరఁగి యధర్మంబు వెరిఁగిన ట్లున్నది, వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడునిష్ఠురత్వము దాని, కంటెను బాపంబు గాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁగాఁ బెనంగినచంద మరయ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్ట నగునె.
వ. అని పలుమాట లాడి వెండియు. 61
ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన భీష్ము లేమిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వరే, మైరో యింక నెట్టులగుదురొక్కొ.
క. రాజులు మంత్రులు ననియెడు, నాజుఁదరు లాత్త నేమి యని తలఁచిరో యే
యోజం బలికిరొకో తమ, కాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 63
వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబులు నుభయబలంబులవారలు నెవ్విధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్భంగుల సంగరంబు సేసెఁ దుది నెత్తెఱంగునం దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64
ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టెఁడిపీను లేమి వినుకాఱియ కోర్వవు దుర్వినీతికిం
బుట్టినయిల్లనై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
దిట్టఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విన నేర్తు సంజయా. 65
వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె. 66
ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవినీతిఁ జేసి ధర్మనిరతులైన
పాండుసుతుల కిన్నిపాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంత సేసి. 67
క. కీడొనరించినవారికిఁ, గీడగు టగుదయ్యె మేలు గీడేనియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియు గాదే.
క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో, త్పాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69
వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట.

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్పంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

వ. అని పలికి పారాశర్యుం డత్తెఱంగున నిలిపి సమస్త [illegible] ధృతరాష్ట్రు [illegible] యె.

క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునివరు ప్రకాశితంబై తో [illegible]
చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73

వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని [illegible] సమర [illegible]
బునం బ్రవేశించునప్పుడు తెలిసి గాంగేయాదికౌరవులును [illegible] రాజులును బరి
వేష్టింపం బరిమితస్థానంబునందు సేనను బొడగని [illegible] నియోగం [illegible] బున నిలి
కొలిచియుండితి [illegible] బడి సమరవిపులంబు [illegible] ననంబు [illegible] యుబు
నమ్మేన [illegible] దుశ్శాసనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 74

ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యె బెద్దకాలమేని
నెడుపుచూచి చూడ నోడదు నిష్ఫల మిందుఁ
బూని చేయ వలయు మదిని వినుము. 75

క. కన్యకు మనకు భీష్ముం, డెన్నరివరుఁ గావ వలయు నెమ్మియు నై [illegible]
దన్నుం గాచిన నితఁడు జ, గన్నుతముగ రణముసం [illegible] గెలు నడుఁగి [illegible]. 76

ఆ ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుడుఁ, దలఁతు మితనిఁ గావ వలయు [illegible]
[1]యని తలంచ దేని వినుమిం [illegible] నిని, వినఁగ వలయు [illegible]. 77

వ. [illegible] ధగుని మహానుభావుండు. 78

క. వినుఁ డస్యు లెవ్వరైనను నా, మునుమునఁ [illegible] బ్ర [illegible] రాలు [illegible] శిఖ [illegible]
డిని నొవ్వఁ జాలఁ [illegible] డీ, యని మును యుద్యోగవేళ యప్పుడు [illegible]. [illegible]9

ఉ. ఏమఱి రక్ష సాలనిమృగేంద్రుని నక్క [illegible] గోలు [illegible]
గ్రామములోన గ [illegible] లిగి [illegible] తక్కన నా [illegible]
నీమను జేంద్రుఁ గొల్పడమె [illegible] ట్టిన గొల్పిలి నిప్ర [illegible] ను
ద్దామబలంబుమై గొఱియ దాఁకి వధించి యట్లు [illegible]. 80

క. కావున [illegible] యుద్భటరథ, కావలి సవ్విభునిఁ గాచుకొ [illegible] గిఁ బను [illegible]
గావలయు మీర లందఱు, [illegible] నలఁ [illegible] శిఖండి [illegible] కరుకు [illegible]. 81

వ. అని నియమించి కొలువు విరిసి చని యుచితవిధంబున [illegible] బ్ర [illegible]
బగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానిసులను [illegible]
బవరంబునకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వ [illegible]
బులను సన్నాహసాధనంబులు సమకట్టి సముచితపరివారంబునకుం జెప్పెడు [illegible]
పలుకులగంభీరనాదంబులను [2]గట్టుఁబట్లకదలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురంగంబుల
బృంహితహేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచురథంబులనేమిస్వనంబులను
బిలుచ నొండొరులం బిలుచుపదాతులయెలుంగులవిపులధ్వనులనుం [illegible]

1 యనియెదేనిఁ దెలియ విను. 2 గట్టుబట్లఁ గదలం.

మహాగహనంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును గ్రేణిసేయు
చుండ సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలఁగుచు వెడలునప్పుడు. 83

తే. వివిధభూషణజాలంబు వెలిఁగెఁ దనరఁ గజము, [1]తెగనఖులస్త్రపుఁగొండల నెనసి రొప్పె
వల్గనంబుల హయములవలన నబ్ధి, ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వోలిచె.

క. ఉరవడిఁ గాలులు సమరాంగణాలతోఁ, బర పై గెలుపుఁ గోరెడు వీరవిఘ్నఁ జరిగెం
బలునిపటుబలుల నార్పులఁ, బిగిపని గనుఁగొనఁగ వీరభటతతి మెఱసెన్. 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. రథచయంబును దేరు నశ్వములుఁ జాలెసంబుఁ గరిస్ఫీతివ
ప్రరుచిరాత్త ప్రసునగ్నతాళమయచంచత్కేతుపూర్ణ వర్ణ్యముం
గర మొప్పం దెలు పారు [2]నల్గొడుగు లొప్పన్ గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁడుం బోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాబ్ధికిన్. 86

సీ. కాంచనమయవేదికాకలితకేతనో, జ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ గలశజుండు
గరిమ గోవృషసాంద్రకాంతి[3]కాంతధ్వజ, విభవవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభా, స్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలారమ్యరాజితకదళికా, మహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమచతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నాలోకనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభ్రమోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ బొగడుచుఁ బాడుచు నడచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసక్తి, మము లొప్పఁగఁ దిక్కులఁ గలుగు కీర్తిదొరలు ద
ర్పము వెల్లనింప నడచిరి, తమతమ కేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88

వ. వారెవ్వ రని చెప్పెద వినుము. 89

క. శల్యాదిత్రిగర్తాధిపు లిరువురు, నల్పుఁ బై కడు మిగిలి కరూశపబల మా
ళవకోసలరాజులు గొలువ నడిచిరి ల్పుఁడు కృతవర్మ సమయము గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు పఱపై చెలువగు, పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సవస్ఫూర్తి మహా, రథుఁడు జయద్రథుఁడు వోలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్.

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామాంధ్యపస్తోమ ను
గ్గలమై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండుఁ దద్భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండువై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభులై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కైనబలవితానముఁ దగుమై
నడపించుచు మెలపున సం, గడములతో నరుగు శకుని గడు నొప్పారెన్. 93

1 'తెరవఱులు వోవు' అని పెక్కుప్రతులు. 2 'మేల్గొడుగు' అని యచ్చుప్రతి. 3 కాంతిస్ఫూర్తిన్.

మ. తనతోఁ గాల్వురు సాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు సింహధ్వానముల్ సేయఁగ నే
చిన పెం పొప్పఁగ బాహ్లికుం డరిగె సద్వృత్తంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరాజగు సుదక్షిణుండు దక్షిణావిభవంబున నెసఁగ మఱియుఁ గోసలపతి
యగు బృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగు నీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం
డగు సుశర్మయు నసురేంద్రు లగు నలంబుసహాలాయుధులును సాల్వసౌవీరశూరసే
నాభీర యవన వసుధాధిపులును లోను గాఁ గల దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగబల
సమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును సంగ
సంగరకౌతుకంబు మొగంబులఁ దొంగలింపఁ గరిగ రివ్విధంబునం బది యక్షౌ
హిణులు నడువం బదునొకొండవ యక్షౌహిణికిఁ గురువల్లభుండు విస్ఫురిత
భూషణభూషితుం డైన గంగాసింధుర ... నలిగొడుగులు మెఱుఁగు దోడ్పు
లం దెల్లనై నవరత్నంబులఁ గుద్దామంబు లగు ధౌతిస్తోమంబులును చామరంబులుం
గలయం బొలయ మహారత్నప్రభావిభాసితం బగు యానభుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ గ
లంగులఁ దుశ్శాసనాదు[illegible] గణావిని శిఖి[illegible]లగు సోదరులు వాహనసన్నాహంబులు
మెఱసి మెఱుంగారు మతిమసిషంబు లుల్లసిల్లఁ జేరువ నిగిలి చను దేరం జనిన
[illegible] సైన్యం[illegible] నాగిదొని కోదండ[illegible] ముసల
ముద్గర[illegible] భిండివాల శూలప్రాస[illegible] ప్రముఖాయుధంబులను భర్గ
[illegible] విర్గాణ[illegible] లను వివిధ పత్ర[illegible] ప్రాణ ... బలంబును మణిగణోజ్జ్వల
జ్వాలాజటిల కేతనంబులుఁ బరిపు[illegible]ఖిలను[illegible] ... నిట్లున్నయప్పుడు.

తే. [illegible] డిప్పులపిఙ్గా[illegible] చపిలిం[illegible] సారసీలములఁ బేర్చు [illegible] యుళుల
పగిది మాణిక్యరుచిరసద్భంగి మెఱయఁ గురుబలంబు గొంకి[illegible] లనిఁ బోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో ని ట్లనియె.

—●●◆ భీష్ముండు రాజయోధుల నెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ సెప్పుట ◆●● -

క. ఆరయ విప్రులకు స్వర్గ, ద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహా
దారులు వ్రాల్లిరి సరిగిరి, మీరీ తీమార్గమున నడవ నే మెయిఁ గొను టొప్పున్.

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట, కిం టెను శోకంబు లొండు నే గలవె నృపులకున్
[2]బంటకలను బొలిగల నిడ, గంట నిధానంబు గంట నే గాదే మనకున్. 99

తే. అనిన విని వారలందఱు నగ్గలిక లు
నెఱయ మాటలఁ దనతనతెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని కేఁగి రధిప. 100

---

1 ఛత్త్రంబులు. 2 బంటుకలనఁ బొలిగల నద; బంటయి పొలిగలన దివిస.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మదీయసంగరసమయంబునం గగ్గురపడు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు రాకుండం గలవాఁ డని కేటుపడం బలికిన 101

క. చలమునఁ గొని యేచిన నుక్కుపుట, బలియుం డై తెంపు సేసి కబవరమునకుం దాఁ [1]దలియుటగాదే యని పెను, కులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ గొనియాడెం దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహుని త్రికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం బరివేష్టించి యున్న నృపతి నిబిడచారుసన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహం బమర్పు మని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడుగు మొగం బయి తానును ద్రోణుండును దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలు చూపు ముందర నిలిచి వలపటం గృపాశ్వత్థామలును డాపటఁ గృతవర్మ ద్రిగర్తేశ్వరులు వెనుక బాహ్లీకసోమదత్త భూరిశ్రవసులును సహాయముగ మాగధసహితంబుగా సమ్మహినాథుండును నతని యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లే దని [2]శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లను బ్రఖ్యాతు లగు ననుశర్మ మొదలుగాఁ గలపది వేవురు రథికముఖ్యులును గలయు నెడనెడ దక్క నయోధవీరులను నిలుచునట్లుగా నియమించి తగిన సైన్యాధిపత్యంబుల కేనుగులు నేనుంగుల రథంబులు రథం బులకుం దురంగంబులు దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి [3]సద్ధాయుధులు సద్ధాయుధులకుఁ దలుపు నియోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన నన్నయుడును నిట్టిప్రౌఢవ్యూహంబు గని యనువిను నెఱుంగ మని యెల్లవారు నచ్చెరుపడఁ బొంగంగఁ జంద్రుని బృందారకప్రముఖదేవయోనులును దివంబున నుపరాతనసురాసురులును భారతరణంబు గనుంగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి గగనతలంబు నిండియుండె.

—●● ◆ పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట. ◆ ●●—

సీ. పనికి మదమున కెలయు తేటుల మొత్తములు వెలిగొడుగులకు చెలువు [4]గొలుపఁ దురగఖురోద్ధూతధూళి యాప్లు సల, [5]చిన్నిపువ్వులకుఁ జెలిమి సేయఁ గేతనంబులమణికిరణాళి బులుచులు, రవికిరణంబుల కసలుఁ దోఁప జైత్రభేరులమహాధ్వనములు సకలదిక్, ప్రతినులఁ బ్రతివిరావనముల నీన

తే. నంబరము రథఘోషభీకరాభిరామము, కింకిణీగణరుణరుణత్కృతిమయము గఁ బటుపదాతిహేతిప్రభాకటకి యెల్ల, కలు వెలిఁగింప నడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బొనరఁ గ్రొత్తసత్తువ బాహాతిభూయిష్ఠ నై న్యము ముందర భీముఁడు భూమిభాగ వ్యతిసికాకయుంబుక్ గదావ్యాయుధో గ్రసుగీతిప్రభ బునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

---

1 తెలియుట. 2 సంభాషణంబులు 3 నడ్డపాయుధులు. 4 గెలువ. 5 యలకలతోడుకు-. యలక పువ్వులతోడఁ యలకల పువ్వు

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై. 105

సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు, పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు, ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగ
నొగలపై నున్నకృష్ణుని మేనినునుఁజాయ, హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహ,రోచులు, గరుడాశ్మరుచులు గాఁగ

ఆ. సంపదలుల నిగుడుకనంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులు గఁ
దాలిమియును బెంపుఁ బదనకు నైజములు గ, విజయరోహణాద్రి నెపలి వెలిఁగె.

క. అతులితరథప్రతానో, ద్ధతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బుఁగీ
కృతసకలాశాంత్యనాదో, ద్గతి యగుచుఁ జెలఁగఁ గ్రీడి తగడు నొప్పారెన్. 107

తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబు మెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనిశ్యామ,కాంతిఁ బోలిచెఁ గవ్వడి యనుకారు మొగులు.

మ. వివిధోద్దామహయావళీబహుళమై నిత్యాంగణకేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంది సహిమాహృదాత్తోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి పేర్కొ నొండొరులపై గయ్యాళులై పేర్చుచున్. 109

మ. రభసక్షోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము సమ్మోదంబులఁ దళుక్కొంగ నస్త్రైక్యంబు స
ద్ధి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మాత్స్యస్మృతియుం ధార్ష్టద్యుతిన్. 110

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకగా జెన్ను మిగిలి చను దేరం గనుంగొని కౌంతేయుబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111

సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దున్దును, లీలఁ దోడనవచ్చెఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పితుర్ధ్యముసైన్య, మహిమఁ దోడ్తేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు కలసి ప్రక్కలఁ దోఁ, జనుదెంచెఁ [1]బాలుపారె సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ, దనుఁ జుట్టి రాఁ జేకితానవిభుఁడు

తే. [2]బాసనైబ వీరరథికులు బలసి నొలమి, నొంటిగాంగుల గిటపంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర సత్యధారి, గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112

చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనినాదమానసా వా
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొసఁగఁ జేసెఁ దంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్పు రణకౌతుకసల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జన్నెసఁగ నొప్పెసహోదరునిఁ గ్రీడి మించుచున్. 113

1 బలుపారి. 2 బాసపడి: బాసలికి

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ ద్రోణ ను
ద్దండత నాత్మసైనికులదర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతోడ నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫార మై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశ ఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పన్ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱియుం గాశ కరూశాది బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబులు నిజంబులసవరణలయొప్పును గయ్యంపుఁ గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోఁతెంచి రిత్తెఱంగునం గూడి సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చినపాండవసేన మొగంబునకుం దిలకం బై. 116

శా. పుష్టోదంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగముల్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వ్యాహసంపల్లనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్ధనువు సుస్థిష్టధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు [1]వాల్చె నై జవిలసత్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగునాద్రుపదసుతుండు మునుగలి యై నడపించుచుండ. 118

సీ. ఇల ధూళి [2]యెగసినఁ బలుచగాఁ గుండంగ, రాసితోడవులరజము దొరఁగు
సమరవికాసంబుఁ జెప్పుటనో ప్పఱకుండ, హేతిదీధితులు రేయెండ నొడుచు
భేరీధ్వనుల నింగి బీటలు వ్రాకుండఁ, గిరిదరీనినదము నడఁపు
దర్పంబు గనుఁ జూపు దాఁటిపోవఁగఁ గొడుగుల వల్లు ఖచరకోటి నాఁగు

తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండు, నందనులసేన గలనికి నడచునపుడు.

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశం బగుశమంతపంచకసమీపస్థలంబు సేరుసమయంబున ధర్మనందనునకుం దోఁచుదక్షిణాక్షిస్పందనాదిశుభసూచకంబులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరానులేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవ, మానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ [3]బొలసెన్.

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతిచేతస్కు లగుతమ్ములుం బాంచాలమాత్స్యాదిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పు మొగం బై కౌరవు లున్నచక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమంబునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

---

1 వొల్చి నిల్చె విలస. 2 రెగసినఁ. 3 జొలిచెన్.

దొరలదెసం గనుంగొని మన మీరణంబునందు ధరిత్రీరాజ్యంబు నడఁసెద మొండెఁ
బూజ్యంబగునాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చయించి నాకెలంకుల
నిలువుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోదాత్తంబు లగువివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు
సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమబలంబులలోనికిం జని రజ్జనపతియును
దనకిమర్చినకజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూరకస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చు
చుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మనమొన గడుఁ బెద్ద దీసి । మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు । టది యెట్లొక్కో. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డదియునుం జెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియెఁ గొంతే
యాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై విచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయి తోఁచుచున్నయది । కౌరవసైన్యము చూడ్కికందు శాం
తనవుని తాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ బిన్ననవ్వు నగి । యన్నరుఁ డన్నమొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట.

వ. అతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైన నారదుఁడు । మున్నొకయప్పుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గిన యేనిఁ గొంచెమై
నను రిపుసేన గెల్చు నని । నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడన్ వినఁగ । దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది యట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దామం బగుభీముగదావిహారంబు వైరిదు
స్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బరిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివ
హంబు భవజ్జయావహం బభిమన్యుహైడింబప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామా
న్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణుసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండీవం
బనుపామునకు ఱెక్కలువచ్చిన ట్లున్నయది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె నీలావు
నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వ రెట్లయ్యెదరో యటు
సూడు మనినం దెలివొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ దర్కింగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ । బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ । బనుచుటయును. 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయమెలంగి మోహారంబమర్చె నయ్యచలవ్యూహంబు

సందుఁ దాన నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమారనకులసహదేవసహితంబుగా
భీమసేనపరిపాలితుండై నిలిచెఁ దమతమబంధులకును బలంబులకును బలువుతోడి
[1]చెలువు గలుగఁ జేకితానసాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాదిపతులు దక్షి
ణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుం బోనిగజరాజితోఁ రాజు
రథారూఢుండై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు మెఱయ విప్రవర్గంబునకు నంబర
జాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరించుచుండె ముందటఁ
బురందరనందనసంరక్షితుండై శిఖండి గాంగేయునకుఁ గట్టెదురుగా నిలిచి గండు
మిగిలి యొప్పె నపరభాగస్థులై మాగధసహదేవధృష్టకేతు లవష్టంభవిజృంభ
ణంబునం బొలిచి రివ్విధంబునం జారుభీషణంబై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత, కరులు గిరులు హరులు వీచికలు సుభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములుగా, శరనిధిగతిఁ బాండుపుత్త్రసైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభ లంగీడ్వఱచి కురుధరావల్లభసై
న్యభయంకరమై శక్ర, ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
నైన జోడులతో దారలందు నిండు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగుబెడిదంపుమాట లాకసము ముట్ట. 133

తే. కొన్నిభూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁ గొన్నిభూములబలము లీను
గలిగి పాయులై కొన్నిభూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి బలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుటఁ, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది యుబ్బు
గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుండు డాని కిట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రఘుడ జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆరెండుబలములందును, దారం బై యున్నయట్లు దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర, నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [2]ఎలసి పయి వారి[3]దంతిఘ, టలమదముల [4]రాపు పెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నలమేనుంగులమదధా, రలు దొంకెం బొలయుమధుకరములు బ్బడఁగన్. 141

---

1 కెలవు. 2 ఎలమి మయి వారి; ఎలసి పయిఁ బాటి. 3 'దంతిఘటలు మదమున రాపుపెట్టు' అని యచ్చుప్రతి. 4 రాపువట్టు.

తే. అధిప నీతనయుండు గ।య్యంబు వొడుచు, తెంపువదలక విభవంబు। పెంపుమెఱసె
సారసానకు వచ్చిన।చందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవే।యులును హరియు.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవగత్తంబులు పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ, సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర।సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తురు, వాన గురిసె నంతఁ గౌర।వవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టఁ బుట్ట కేల తక్కక దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు । నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పఁ జెలంగి యుబ్బినస।ముద్ధతిఁ బొల్పగుతొంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలి।తత్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియు।గంబుమహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147

చ. బవరము సేయు చుండియును । భాషణముల్ దగఁ బల్కు చుండఁగా
నవినయవృత్తిమై వలవ। దాయుధ మార్చుటఁ దాఁకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను । దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బీఱు వోయినను । గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రాసమయంబున. 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా, బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ। బల్లవపుష్పా
వలి గలవనముల క్రియ ని, శ్చలత నిలిచి పొలిచె నశమ।సమధైర్యములన్. 150

క. అత్తఱి సురఖచరాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ। జిడిముడి వడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాఁక। నుంకింపంగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

తే. సమరకౌతుకి యైనయ।జాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమఱు। పూఁడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయర।దమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మౌని యై కరం।బులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్ముదెసకుం జను చున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాప్తులగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్తంబులతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ కవి ట్లొంటి గాల్నడ, నేఁగు చున్కిఁ గత మెద్దియొక్కొ
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు, నెడలించి నడచుట యెట్టులొక్కొ
రిపులు దేఁకువ సెడఁ గృపణత దుర్బలు,చాడ్పునఁ జను టేమి చందమొక్కొ
యడరి పోరాటకు నదనైనచో నొప్పఁ, బొలివోవఁ బోవుట వ్రాలునొక్కొ

తే. యని క్రమంబున నామరుత్తనయ విజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యురుగంగఁ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు లనియె నగుచు. 154

వ. ఇతనితలం పే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల చేత ననుజ్ఞాతుండై భండనంబు సేయువాఁడుగాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్యులు సెప్పుదురు గావున నానుకర్మం బాచరించుట మేలకాక యనిన విని యజాతశత్రు వెనుక నప్పు డరిగినవారలు వలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల చందంబై చూచు చుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును ద్రోణ చనం గాం తేయాగ్రజుండు గాంగేయు తేరు సేరంబోవం గౌరవసైన్యంబుజనంబు లేవు మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలియోధవీరు లితం డింత వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకోదరుండు వివ్వచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతనయుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగు నిమ్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁడతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు మాధవధనంజయు లెట్లు పలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును నెత్తెఱంగున మాటలాడుదురు వీ రేమిటి కివ్విధంబునకుం దొడంగి రనుచు వగచి వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధబహుళం బైన కురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహునిపాలికిం బోయి తత్పాదంబులకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు, సను దేక తక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు, మిది గాక యును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి, దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
రారాజుపక్షమై రణము సేయుము నాకు,హిత మగుకార్యంబు మతిఁ దలంపు

ఆ. మనుడు నట్ల కాక యటు నీతలం పేమి, యనినభీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు,నస్మితాస్యుఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న,య్యనిమిషులకు నరిది యనుడు న ట్లగుటఁ గదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ,తనయుఁడు పలుకుటయుఁ దత్పితామహుఁడు గృపన్.

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనను సొచ్చిననుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వ్రా విడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు వెడఁబాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ది
ట్టిట్టన కేఁగు మిప్పరుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్. 159

ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనుడు,నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
మపుడుదలనిడుకొనినవాఁ డగుచు నప్పి,తామహుని నెమ్మివీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి దనకుజయం బాశాసింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు మంత్రి యై యుండ నోరుల జయం బాశాసింపు మన నేల ధర్మం బేవలనం గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గాన నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధోపాయంబు, వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టివారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు నోపునట్టివారికి నది దొరకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁ గలవాఁడు సెప్ప నత్యంతదుస్సహం బై నకీడుమాట వింటి నేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగఱకు నప్పని దీర్పనను వై యుండు నని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం దొడంగి యేర్పడం బలుక నేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండు గామి యెఱింగించిగెలువుమని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభవింప నోపు నని చెప్పి కయ్యంబునప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ జిక్కువఱుప వలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయంబున నియ్యకొనినయది గాదే యట్లచేయుదునని పలికె నిత్తెఱంగున నందఱ వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని హరి యి ట్లను నొండొరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్.

తే. అమరతటినీతనూజుపై నలుకఁ జేసి, యనికిఁ జోర వటె యట్లైన నతఁడు సచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర, కేలి వేడుకఁ జలుపుట వొలదొక్కొ..

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డి ట్లనియె. 164

క. కినుక వొడమి గంగాపు, త్త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం

జనుఁ గాకేఁ గురుపతి కి, చ్చినప్రాణం బొందువలనఁ [1]జేర్పం దగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గౌంతేయులం గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు కౌరవసైన్యంబు వెడలి నిల్చి యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుం గెత్తి యి ట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ము గలుగు,వార లెవ్వారు గలిగిన వచ్చికలయుఁ డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ, గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు గారవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబందినపలుకులు వలుకుటయు నతండు దుర్యోధనాదులదుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గౌంతేయులగుణంబు లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగఁ జనిధర్మనందనుబలంబులం గలసె నది యట్టిద కాక సవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది యట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు నత్యుపచారసమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించె. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్షభాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివి ముట్ట మైమఱచి విడి తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండతూణీరకములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నతనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమరథంబు లెక్కి యెప్పటి నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొనివగచుచు వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనం బులయెడఁ బాటించినవినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బై నకురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ, సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుం గొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలువును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

---

1 తేర్చుట తగవే.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండును త్తమౌజుండునభిమన్యుండు ద్రౌపదేయులువారలందఱుం జాలుమానిసులయిట్లుగూడి భీమాభిరక్షితంబగు నబ్బలంబు సాల [1]సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె [2]మన సేనానాయకులం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రురథికులుఁ గలరు నానాస్త్రకోవిదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీర లందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని యున్నవా రిట్లు పెరసి భీష్మపరిపాలితం బయినయీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థంబై తోఁచుచున్నయది మీరెల్లను వలయునెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు ననిన ద్రోణుం డట్లు కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీపతికిఁ బ్రియంబు వుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును ద, క్కును గలదొర లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదం, బును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులుగాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులు ను బాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండిప్రముఖదండనాయకులు దమతమశంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రం బగుత, ద్ధ్వని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్త్రసైనిక, [3]మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాండీవంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణి యై నీకొడుకులం జూచి కృష్ణునితో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌరవులలోన నిప్పు డెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదునో చూచికొనఁగ వలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు ప్రొవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట.

వ. అనినగుడాకేశుపలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులుగనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌరవులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండుబలంబులయందు నున్నసోదర సుతమాతులాచార్యాదు లగుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందుమొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయినదుర్యోధనుదుర్వినయంబున నింత వుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

---

1 సమర్థం బనం బోలి మెఱసె. 2 మనసేననాయకులం. 3 మనోహరం బగుచుఁ.

చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడువెండ్రుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాదు గాండివము నిల్వఁగ నోర్వవు గాళ్లు నేను ని
ష్ఠురతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁడున్ మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁ బాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ నఱుముట గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ దుచ్ఛజనానురూపదు
ర్నీతి వధించి యేఁ [1]బడయు నెత్తుటఁ దోఁగినరాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశము పెల్లొడఁగూర్చునె పెం పొనర్చునే. 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు టియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడిపెం పొందెదఁ దుదిఁ, ద్రెక్కొనుఁ బాపంబు రణముతెరు వే నొల్లన్.

ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుటకైనను, నిట్టిక్రూరకర్మ మెట్లు సేయ
వచ్చుఁ గడఁగి యెదిరివా రేమి సేసిన, మాఱుసేయ నాకు మనసు రాదు. 185

చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కలుచ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186

క. కులనాశము సేసినఁ ద, త్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మ, క్కులఘ్ను లేఁగుదురు నరకకూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁబడియెఁ జే యూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూరకున్న సవ్య
సాచిం జూచి మధుసూదనుం డిట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియును దాత్తయశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

---

1 'బడయు + నెత్తుటఁ' అని అచ్చుప్రతి.

తే. తగునె యర్జున [1]యీ పెంటితనము నీకు, దండివై లెమ్ము మనను పేదఱిమి విడిచి
యనిన నట్లున్న భంగిన యల్లనిట్టు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కటపూజార్హు లగుద్రోణభీష్ముల, నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట [2]మగపాడి గాదు భి, క్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదుకయ్యు, నూహింపబ్రదుకుఁగాకుండునాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ, యొడ్డినమొనలలో నున్నవార

ఆ. లింద్రియముల నెల్ల నివురంగఁ జేయుచు, నడరుశోకవహ్ని యాఱి నేర
దింద్రపదవి సేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయ కుండువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు ననునీరెంటియందును బెద్ద మే లెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుండను ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుం డను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగునన్ను శాసింపు మనిన విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194

చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికి నై హృదయంబు గుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వావిరి నాడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యున్నవారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్నవారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195

వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు నవస్థలం బొందినట్లును జీర్ణంబు లైనవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లైనవానిం గైకొనినచాడ్పునను గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ బుట్టువుఁ జావు నను నివి లేమిం జేసి శరీరంబు వోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొద లైనవికృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోను గాఁ డనియు నప్పురుషుండు నొప్పించువాఁడును నొప్పింపంబడియెడువాఁడును గాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యి ట్లనియె. 196

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట.

ఆ. ఇట్టు లగుటఁ జేసి యెవ్వరిదెసకు శో, కంబుఁ బొంద గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాఁడుగాఁ, దలఁచితేని వగవవలదు మున్న. 197

క. పురుషుఁడు సెడు నను వాఁడును, బురుషుఁడు సెఱుచు నని పలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల య, ప్పురుషుఁడు సెఱుపండు సెడఁడు భుజవీర్యనిధీ. 198

క. పురుషుఁ డన వేఱొకండే, పురుషోత్తముఁ డైన యేన పురుషోత్తమతా

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వంబను, మెరమెర గలదదియ కాదె మెయికొనుఁ గ్రియకున్.

వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లేకునికి వివరించి వివ్వచ్చునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనస్వకర్మావలంబనంబు వదలందగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్మం బది యపావృతస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గయ్యము సేయుము దీనికేల యనుమానింపన్.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ, కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్మము నడపన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్మశమము దానై కలుగున్. 202

వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగిన వానికెల్లనుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203

క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, కారాకులు దుల్లినట్లు కర్మము లెల్లం
దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుం డై జగన్నాథున కి ట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంత భ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయ మై
యతులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పుభవదీయం బైనరూపంబు సూ
చుతలం పెత్తెడుఁ బోలు నేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు. నానాభంగులును గలుగు నారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుటకయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనయాలక్ష్మీశ్వరుండు దనదివ్యరూపంబు సూపె నావిశ్వరూపునిదివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాల కుండుం గావున వాక్ప్రవ్వం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యి ట్లనియె. 210

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

సీ. దేవ నీ దగుదివ్యదేహంబునందు సు, రాసురగంధర్వులాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును, సచరాచరం బైనజగము నాకు

1 'భారమున' అని యచ్చుప్రతి.

దోఃచక్రముగంబులుదోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. వెక్కు గానవచ్చె నక్కజమై యిది, నడుము మొదలు దుది యనంగరాదు
తేజ మప్రమేయ దేదీప్యమానని, ర్వికృతిమహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మయంబై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబులైననీముఖంబులు
ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘం
బులై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁగంది
వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగుభవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి
వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయ నేరక చిక్కువడి యున్నవాఁడఁ బ్రసన్నుండ
వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వునీముఖములం దాధార్తరాష్ట్రవ్రజం
బును భీష్మాదులు నిర్దెసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణాయత్తైకచిత్తుండవై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డేను లోకక్షయకర్త యగుకాలుండ నిచ్చో జన
సమాజనమాహరణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంప వలయు నని లేదీ
గురుభీష్మాదు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చిననీరి నెల్లను జయించినవాఁడ
వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన విని వడవడ
వడంకుచుం జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుఁడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుఁడవు పుండరీకాక్ష నీవు 216

క. నిను నెఱుఁగ కుండి యాదవుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ యని [1]యే సహభో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడు చుండుదు నెపుడున్.

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతవట్టు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ [2]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు.

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు నిట్లను నదృష్టపూర్వం బైనభవ
దీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్క
సంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటిసౌమ్యాకారంబు
గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 219

1. యేను సఖా, జనములు - యేను సభో, జనములు. 2. దప్పుదాల్మి, సెల్ల.

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగుచు నప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పేర్చిన యేకభక్తిభా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానదు నీక చూపితిన్. 220

వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేలమూఢత్వంబు విడిచి విగతభయుండ వై సంప్రీత
చేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం గనుం
గొని కౌంతేయుం డాసౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ బ్రకృతి
స్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్మపరుండును మద్భక్తుం
డును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్చె. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసుకసటు వాపి
వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని
నెఱింగికొని నీ కెట్లు సూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మనుపలుకు వలికి యింత
కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కి ట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱిఁగింపు వలదు పెఱవారలకున్.

వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీ
యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టిననీదు ప్రపత్తి వీతసం
దేహుండ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్స్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీవిమలవాక్యము చొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

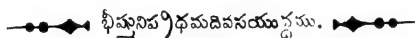
వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి
పార్థుండు గృతార్థుం డై ధృతరాష్ట్రయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు
ని ట్లనుం గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుం డైనపారాశర్యుకారుణ్యంబునఁ

కృష్ణార్జునులయద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రవ్యాదయానం
దకరుం డైనయద్దేవునిదివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహా
త్ముండు దనమధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైనయోగప్రకా
రంబు విశదంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావులసంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూ
పునిమహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుఁ బ్రియం
బందుచు నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనకృష్ణుఁ, డును ధనుర్ధరవర్యుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వెలరారఁగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నాలుకొని చెల్లె నెఱిఁగింపు తగన్. 232

భీష్మునిప్రథమదివసయుద్ధము.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె భవదగ్రనందనుం డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం
డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్దముం డగుదుశ్శాసనుండు
పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరీమృదంగాదినిస్వనమ్ములు సెలంగ గాంగే
యుండు దొలుతం గదలఁ గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్డు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ దోఁచి యొం
డొండ కడంగి సేన తమయుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ తృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారు లై. 234

వ. ఉరవడించు సమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులను, ఘనపథ మఖిలంబుఁ దూఁటుకొట్టెడుతూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటతురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన
భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుం
డును వివింశతియు వృషసేనుండును జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును దుర్యోధనుచూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతు లై కవలును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ దోన సౌభద్రుండున్
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నే, కోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభమ్ము లగువాలమ్ములు శై
లోపము లగుకౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం
బగు శరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొకసేపు. 239

క. ఱిచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపులట్లుండ శర
ప్రోచ్ఛలితచండదీప్తిస, ముచ్చయములు వెలుచఁ బరఁగె ముసుఁగువడంగాన్.

క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డు, న్మదుఁడై తెఱువుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ వె, ట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్.

సీ. కప్పారు రేఁగువు గమలాప్తబింబంబు, రాహుమండలమునకరమణఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరం, గమునకుఁ దగుమేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి, యళులపై పుప్పొడి యనుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు వమరు దిశాభిత్తి, తలములఁ గనకంపుఁదగడుపగిదిఁ

తే. పాండవానీకమును గురుబలము నొక్క, పెట్ట రథగజహయభటాభీలచటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయత్తొలుతాఁకునపుడు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీతహేషాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులున్
ధరణీభాగనభోంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁప నీవ మొనలన్ భూపాలచూడామణీ. 243

వ. తదనంతరంబ. 244

క. కరికరశీకరతురగో, త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తంబై సంగర, ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బెలరారన్. 245

క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బొలి, చిరి శౌర్యస్ఫూర్తిమూర్తి సేనోన్నక్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మీతండ్రి భవత్సుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య, స్ఫీతుం డైనట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని యుగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవశోభితుఁ డై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
త్యూర్జితరౌద్ర మయ్యె బహులోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250

తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులుమోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251

చ. మగమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రునిఁ జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మనభీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యులయస్త్రశస్త్ర
*కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప.

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ, డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దరహాసాభిరాముఁ డై, భల్ల మొక్కటి దొడ్గి విల్లు దునిమి
యేత్తెఱ నిరువదియేనుదూపులు వడి, నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
వి ల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన, నఱకి పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱక యాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యముల నొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చి పేర్చె.

చ. సరభసుఁడై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేత్తెఱ ద్రోణుపై, నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి, నారాచ మొక్కటి నాటె మేన
వేఱొక్కవి ల్లెత్తి వెసఁ బదునాలుగు, శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహదేవుండు, భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు పొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు గౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పదినవకములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నారజ, నిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ, నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు, ద్రుపదనందనుఁ బతిక్రూరశరము
దద్వౌతుమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ, డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసినగగనంబు గప్పె బాణాసార, యుగమును వెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్త్రవిభుఁడుఁ
కృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరులకేతనముల
హారుల ధనువులఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారులై యరదములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడుం ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకాను లిద్దఱుఁ గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరుం
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు నైనవికర్ణుఁడుం యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములం మునుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి ను, శర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నతఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసం,పిహితగాత్రుఁ జేసి పేర్చియార్చె.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకినఁ, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
ద్భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సిం,హకిశోరము గజముఁ బొదువున ట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుఁ గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరీటితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునం విరథు లైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వేసఁ గుంతి, భోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ దాఁకి
రాపురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ, బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు వెనుగద దొలఁగంగ జడియుచు,ననువిందుఁ డతనిపై నడరెఁ బెలుచఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లే, వురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి
తే. రుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘ, బాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయం గలదండిమగ లొండొరులం దాఁ
కిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులు సూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాతిం బదులు పదులును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును పెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యెడనెడం గలయఁ బెరయం
గ్రమంబున సందడికయ్యంబు నాలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ
సైనికులు నత్తులగతిం గవియ బాణంబులు గృపాణంబులుఁ గరిదంతంబులు
నరదంబులనొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయినతుములంబుకతన
భయంకరం బగునతిసంకులంబున సామజవాజిరథంబులయురవడికి నోసరింపని
కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱపురావు
తులును గరటిఘటావిఘటనంబు గావించురథికులును నిది యది యనక నెల్ల
బలంబులం జొచ్చినమొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయుగజారోహకులు నగుచు
నిర్మర్యాదంబుగాఁ బెనంగుసైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగుట
కుం దగి యుచ్చి పోయెడుశరంబులు నిరుమెయిఁ [1]గెలిచినకుంతక్షురికాదులును
బ్రవాళజాలంబులుం బోలెఁ బొలుపు మిగులు చుండ విశిఖంబులు ముఖంబులఁ
బెట్టు నాటిన జిఱ్ఱునం దిరుగుశుండాలంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే
దిర్దిరం దిరిగెడుకులనగంబుఁ గ్రేణిసేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు
శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియుచప్పుళ్లును వివి
ధాయుధప్రహతుల నొఱలుహరినరనాగంబులరావంబులును దారుణప్రకా
రంబున దిక్తటదారుణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం
గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును
దల దునిసినం దారు మున్ను గన్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగి పడియు
నవుడు గఱచుటయును బొమముడి వడుటయును సడలనితలల నొప్పువారును
మావంతులు నేనుంగులు వికలంబు లైనసమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహ
ణంబుసేసిపరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు
నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును
సుభటులు సొచ్చి చెండిన వంశం దఱిగిన ట్లుండువేదండహయచయంబులును
నాశ్వికులు పైకొని టీఁదిమానునులం దునిమిన మోఁడుపడురథంబులును రథ
నేమిఘట్టనంబున దట్టంబు లగుపదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వొదివి నేలతో
న్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూల వైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చి యెత్తియు బారి
సమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగుసంగరంబు
సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట.

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు వనుపంగి, దుర్ముఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులఁ, బంచాగ్నులునుబోలెఁ బ్రజ్వరిల్లఁ
దనకెలంకులఁ గోలుకతల సేసి తఱుమంగఁ, దాలకేతువు మహాకర్తాలమూర్తి

1 గిలించిన.

నాభీల మై క్రాల × నడరి పాండవసేన, దఱిసి మందాకినీ×తనయుఁ జేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు×లాది గాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటిమొ×గ్గరము లెల్ల
గలఁగఁ దిరుగుడువడ నోర×గిలఁగఁ బెల్లు, గిల్లఁ దల్లడపడ రణ×క్రీడ సల్పె. 268
క. పాయ వడఁజొచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁకలఁ జరించి × చించునుఁ గోణ
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కలఁచు × నరిసైన్యంబున్. 269
క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కొఱగుమేను × విఱిగెడుసిడముం
బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు × పాండవబలముల్. 270
వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగునష్టమూర్తియుంబోలె విజృంభించినభీష్ముమార్కొనుమగలులేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్నయెడ నభిమన్యుండు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
సీ. శల్యు నారాచపం×చకమున నొప్పించి, యొకకోలఁ గృతవ×ర్మయురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దు×ర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి, తఱిమి వివింశతి×ధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున సేసి × వెండియు మూఁడువా,లికయమ్ము లొడలఁ గీ×లించి కృపుని
హయముల శరచతు×ష్టయతాడనమున ను,బ్బడఁగించి భీష్ముపై × నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి × వెగడుపఱచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి × పిచ్చలించె
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్ల వి×వ్వచ్చుఁబోలు, నెక్కుడగుఁ గాని యనదుగాఁ×డీతఁడనిరి.
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ × డర్జుననందనుసూతుకేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బ×డం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని × తక్కటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గురియఁ × గా గిరిపోలె నతం డుదగ్రుఁ డై. 273
క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేఱువేఱ × వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురు, వీరునితాలధ్వజంబు × విఱుగఁగ నేసెన్. 274
ఆ. తాటిసిడము విఱిగి × ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతుల×బలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె × నుక్కఱి కౌరవ, సేనజోదుపిండు × సిన్నఁబోయె. 275
తే. సింహనాదంబుతో భీమ×సేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని × యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతనియు×త్తాలసింహ, కేతనము గూల్చె సురనదీ×సూతి యలిగి.
క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి × దృఢగతిఁ గృపుమే
నవియ నొకటఁ గృతవర్మని, యవయవతతి నెనిమిదింట × నార్చుచు నేసెన్. 277
వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు. 278
శా. మద్రేశున్ వెగ డొంద నేసె నతనిన్ × మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవే×గోద్దీప్తులై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగా×త్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోదకవీచులం దడిపె నా×శ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరాటుండు నతనికొడుకులుం దలకడచి యుగవడించిన. 280

క. అందఱమేనుల గంగా, నందనుఁడు శరత్రయములు నాటించెను శ ల్యుం దాఁకె నుత్తరుఁడు గరి, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు, గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ వ్రజముపయి కడరి కడున, క్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282

తే. శల్యుఁడుగ్రకోపంబున శక్తియెత్తి, రయము మెఱయ వైరాటియురస్థ్సలంబు దూఱ వైచిన నంకుశతోమరములు, విడిచినడుమన చచ్చుచుఁ బుడమిఁ బడియె.

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రౌద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమి పడ వైచె నిలన్. 284

క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ ర్మని తేరిపైకి లంఘిం, చెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగముభంగిన్. 285

చ. అనుజుఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ దనరథరాజితోఁ గవియుదారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము ట్టినఁ బరికాలమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా తనయుఁడు లోనుగా రథికదంబము బిట్టడరెఁ సముద్ధతిన్. 286

తే. భీష్మునంపఱ కోర్వక వెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావళిజలదపంక్తి భూరిమారుతహతిఁ దూలపోవునట్లు, వఱచెఁ గని క్రీడి యడ్డంబువఱపెఁ దేరు.

క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీసూనుఁడుఁ జూ పఱు పొగడఁ దాఁకుటయు ని, ద్దఱదిక్కులసైన్యములును దలపడియె వడిన్.

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మరథము డిగి యుద్ధతుఁడై మద్రపతి ఘనగదామండితహ స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య, ప్రతతిఁ ధరఁ గూల్చె శంఖుబలము దలంకన్.

క. విరథుఁడయి మాత్స్యపుత్త్రుఁడు, గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి య తురత సురరాజనందను, నరదము మాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నటు తే రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్. 292

వ. ఇట్లు గవిసి. 293

క. ఎండినయడవిఁ దరికొని, మండెడుకార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మసఁగిన ట్లాం డొండ నేచి హయవే, దండస్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 294

క. కేకయు లేవురబలములు, నాకులతం బొంద మార్గణాసారమునం జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁడ, నేకగతులఁ దనరథంబునేర్పుల మెఱయన్. 295

క. ఉఱక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుతోల్పులిక్రియ బి

ట్టిటు గవిసి సవీసూనుఁడు, నుఱుమాడె వియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబు లెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁబడుచుఁ జూడ నక్కడంపుఁ గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కచోటకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెఱపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు దేజోదు, ర్దాంతుం డై నావెలుంగుధర కెల్లను జా లింతు నినుఁ డస్తశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం గా మెఱయుట గనుఁగొని సి, గ్గా మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికులమొ, గంబులట్టుల విన్ననై కాంతి దఱిఁగె వారిమనముల భీత్యంధకార మడగు, కరణిఁ జీఁకటి యెడనెడఁ గవియుదెంచె.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్ల, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకు గుసువిభుండునుదమ్ములుఁబరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పె నని పలుకుటయుఁ దొలునాఁటి కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి సేసి రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ న
ర్వగురుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికదుర్గమువి, స్తార[1]సుగమసన్నివేశ[2]తావదచలస
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం,స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్రకాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహత్త్వోన్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువన తేజోభవ్య యోగానుభావ్యా
స్ఫురితగుణసమగ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 307

1 నిగమసన్నివేశ. 2 దావదచలస.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిర్మాణవిచక్షణ
తానిష్ఠాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తో
ద్యానవసంతాయమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు దనవారు మేలుచేటైనభంగి
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డాసూతతనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పు
మనినఁ గురువంశవర్యయిట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుం డై తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో నిట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఅడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్ముబలదర్పమహోగ్రత గంటె నింక నే
బిరుదొకొ నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం దెగటార్చు నాతనిన్. 5

చ. అలవి యెఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితి బేల నైతి శరతాడనపీడితు లైరి నీమఱం
దులు నమరాపగాతనయుతోడిరణంబునరుగ్ణ దిశాధినా
థులు నఱుమంగఁ జాల రని తోఁచుచు నున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మి యుండఁ గా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

డ తతికిఁ జొచ్చి దోర్బలము । డాఁపక పోరెదు నేమి సేయు నా
కితనిని నీతనిం దడవ । నేటికిఁ గయ్యపుఁజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్మున, కెరగా నొప్పింపఁ జాల । నే నడవులకుఁ
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి । తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు । నెప్పుడు మాకుఁ
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదు[1]లీలయ కాదే. 9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె. 10

ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను । నీ కెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినఁ జగము । లిన్నియు గెల్వఁ గలారు లావునం
గ్రొవ్వినభీష్ము నోర్చు రణ । కోవిదుఁ డైనశిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమ । యుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మెయిన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకి బాహాబలంబు । సమరవిహారౌ
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితని । యస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైనయీద్రుపదమ । త్స్యక్ష్మాపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం । బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ । కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవ । ష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరి । పాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుప । శోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని తీనృపులుఁ । దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నూలుకొల్పికొని । మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్రుండు గుంతీపుత్రున కి ట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ । జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలు । మాఱు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణు । తింపఁగఁ బేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నట్లడరి । ముట్టెదనో యటు [2]సూచు చుండుమీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ । బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్య । భంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూ । పతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రి । యంబు నొందె. 18

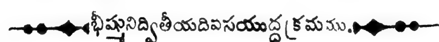
---

1 లీలన కాదే. 2 సూచి యుండుమీ.

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడిరణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లమి గాఁగఁ జెప్పె నది దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో
భిల్లుచు వైరిదృష్టులకు భీకర మై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
జెల్లి ఘటింపు నీవు పెర వేర్పడ నమ్మొన యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యాతం డట్ల చేయువాఁడ నని పలికె నట్లు గలంక దేఱి కృష్ణు వీడ్కొని యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవంబనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసంబున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవసైనికులడెందంబులతోడన యరవిందంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడి తదీయప్రతాపోదయసహవర్తి యగుచు మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కౌంతేయాగ్రజుండు వెడలెఁ గ్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించు నెడం జంచుత్వంబు భజించి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులు మెఱయం బొలిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జక్షుస్స్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు నమరె దశార్ణశూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌపదేయపౌండ్రచోళపాండ్యులు భీమసేనువలనను నకులసహదేవహైడింబశంబరవత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుమ్నుదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం గూడి విరాటుండు జఘనభాగభంగికిం దగి యుండె హ్యాణపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప వెన్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నివ్విధంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుభంగి లేయెండ కెంజాయ నొప్పె
నంతనక్కడఁ గురుబలమధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడతెంచె సమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్మల నాలోకించి. 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్త్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వ లందఱు, నొకతల యఱి మిమ్ము నొర్వ నోపునె హరుఁడున్.

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహవి, ధానంబున మోహరించి దారుణచారు
స్థానక మై కుంతీసుత, సేన వొలిచె మనము నివ్విశేషంబునకున్. 25

క. అనుహూపము లగుమాఱొ, డ్డనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులు గాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱం గగునే, యని మొన లేర్పఱిచెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవిందానువిందులును శూరసేనయవనత్రిగర్తకుకురదేశంబులవారలొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధుసౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

[1]మూఁడుమోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును నశ్వంతకాశ్మీరులుం గొందఱు దమ్ములుం దానును మానవేంద్రుండు వెనుకదెస నిలిచె నిత్తెఱంగున రెండుబలంబులు నాయితంబులై శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్విధంబునం గదిసి యెవ్వరెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుఁగు, సూపి పురికొల్ప నెంతయు నేపుమిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య,సమితితోఁ దాఁకె నత్యంతసంకులముగ.

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. ఱెక్కలు సించి కంఠమున ఱేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి పే
రుక్కునఁ గ్రౌంచచందమగు నొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డే
దిక్కునఁ దానయై దిశలు దీటుకొనన్ శరకోటి నింపఁ గెం
పెక్కినకంటిక్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 30

అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట.

మ. మనసేనం గలఁగంగఁ జేయుచు మదిన్ మందాకినీనందనుం
డు ననుం గైకొన కున్నవాఁ డితనియాటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజధ్వంసి రథంబు వేపఱపు ముద్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజి, ష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు వీరవినోదీ. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
భుజబలముం బొగడ్తవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్ము న
క్కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితులై నడతెంచు శల్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దన కడ్డంబైన శూరసేనసేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున బడలుపడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి డెబ్బదేడుక్రూరనారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం డేనూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు దొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱువది నాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగు ననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళశరవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పునగముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుండై. 36

---

1 మూఁడుమొగంబు లయ్యె.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను, ద్రోణుని నఱువది బాణములను
దొమ్మిదిసునిశితాస్త్రమ్ములఁ గృపుని వి, కర్ణశల్యుల విశిఖత్రయముల
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె, నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌప, దీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారిఁ బట్టు దాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబది శితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె.

వ. ఇటు క్రీడించి గాంగేయు డించి గాండీవి దనయరదంబు రయంబున. 38

క. పఱపి రథికులను సూతుల, నఱకిన మ్రొగ్గుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయముం బొందెన్. 39

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో నిట్లనియె. 40

చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁ డై మనయందుఁ జేయఁ గ
ల్గిననృపకోటి నెల్ల నవలీలమెయిన్ మును మించి త్రుంచె న
ర్జునుఁ డదె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణభం
డనము దొలంగఁ జేసి తక టా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియే. 41

వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనిపల్కు పల్కెనే యని మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుదెసకు నడరుటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వలపటను గురుపుత్త్రుండు దాపటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బేటుశరపరంపరలు వరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు దలపడిన నిరువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల సందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండీవి గాంగేయు లొండొరులచండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్మంబులుసించుచు నొక్కొక్కళ్ల వెలిమావులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున. 42

తే. ఆపగానందనుండు మురారియురము
బాణవితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పెఁ దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43

క. కనుఁగొని కోపంబున న, ర్జునుఁ డమరనదీతనూజు సూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగిఁగాఁ జేసె బాణముల వెల్లువలన్. 44

క. ఆ వెల్లువ శరజిహ్వాలఁ, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగ డొందెడుకురుబల, దావము శాంతనవుఁ డంబుదము క్రియఁ గాచెన్.

వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధగంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో నిట్లనిరి. 46

ఉ. ఓండొరుచండవిక్రమము లోర్తురు వీరల కాక వీరిలో

నొండొకరుండు మార్కొనఁగ నోపునె పూని కృతాంతుఁ డైన నా
ఖండలుఁ డైన నివ్విధపుఁ గయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవప్రోత్తములబాహువిలాసము లిట్టు లుండునే. 47

—ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము.—

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవిసిన నతండు. 48

తే. సూతు నొక్కవాలమ్మున స్రుక్కనేసి, యశ్వముల నాలుగింట నుబ్బడఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెసఁ ద్రుంచె వెడఁదవాతి,దొడ్డతూపునఁ గురుసేన దొంగలింప.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నుఁడు స, క్రోధుం డై బాణవితతి గురిసిన దృఢసం
వేధం బగునారస మ, య్యోధాగ్రణి యేసి నఱికె నుఱక యతండున్. 50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘననా, రాచముఁ లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మ్మై చెడి పోయిన నార్చెం, జూచి భవద్బలముఁ బాండుసుతసైన్యంబున్. 51

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుండు శక్తిఁ బరఁగింప నతఁడు ము,త్తునియఁ జేసె మఱియు ద్రుపదసుతుఁడు
వెక్కుశక్తు లొక్క పెట్ట వైచినఁ దునుమాడె రయము మెఱయ నగ్గురుండు. 53

తే. పృషతపౌత్రుండు గద వైవఁ బిడుగుఁబోలె
నడరునెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుఁడు
భల్లముల గట్టిమైమఱు వెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల. 54

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించునారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విరుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి
ల్లొండియు రెండు సేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్. 55

మ. విరథుం డై పొలివోనిబంటుతనముం వేగంబు నొప్పంగ బి
ట్టరదంబుం డిగునప్డు చేతిగద నుగ్గై రాల నేసెం ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలకయుం ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి ని, ష్ఠురభంగిం బుట్టి వచ్చు సునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నె, దురుచన రా దయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్. 58

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాలపతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతికిం

జేయి వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ
త్వంబునం బేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచెఁ గుంభసంభవుండును విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబులబలంబులు మహాబలనందనుముందటికి
వచ్చె నట్టియెడ. 59

తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం డగుశ్రుతాయు
వునకుఁ దోడయి వీఁకమైఁ దననిషాద
సైన్యమును దాను భీముపై సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఫణిరాజకేతుఁ డలర. 60

క. భీమునిముందటిబలమును, ద్దామతఁ గాళింగసేనఁ దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై వ్రాలెను, భూమిపయిన్ సగము సగము పొలుపఱి విఱిగెన్.

ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుఁడు గాంగేయుపైకిఁ గవిసి యతనిబాణశిఖల
మ్రంది పోయెఁ గడఁగి మంటలో నుఱికిన, మిడుతవ్రాలె మెలఁగ మిడుక లేక.

చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుం డగుశక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁడై
యవిహతభంగి భూరిగద నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుశైలమున సారథికేతుయుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగుపరాక్రమంబునం బేర్చి భీమసేనుండు
ఘటితకాంచనబిందుసందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగుఫలకంబుం
గల్పాంతకృతాంతజిహ్వాభీలం బగుకరవాలంబును బుచ్చికొని హతహయం బగు
నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ [illegible]చి కోపించి కాళింగపతి రయమునఁ దేరు వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగోడ మఱవ్రానినారసము బిట్టేసె నది యతండు వ్రేసెఁ దునియ.

క. మదమున శ్రుతాయువు వోక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు వరఁగించిన నే
ర్పొదవంగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ, జిదుగుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

భీమసేను చేత భానుమంతుండు సచ్చుట.

వ. అప్పుడు కాళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం
దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం దలకడచి యతనిమేన నారా
చంబులు నాటించుచుం గదసి తనయెక్కినయేనుంగు నేపునం బురికొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున దిక్కుల్ పిక్కటిల్లంగ దు
ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రౌద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ ధారాళరక్తచ్ఛటా
క్రాంతం బై నభ మొప్ప వానిఁ బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్. 68

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి. 69

తే. మఱఁగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళుకొత్తు వాలుతోఁ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవిసెయంగఁ జేయి
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు వాదివినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుఁగం దాను పాదచారి యగుటయు నొంటి యైన తెఱంగునుం దలంపనిదర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శుండాలకుంభస్థలంబులు వగుల వ్రేసిన మెద డంటి మొదుక నైనం గేతుదండంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వ్రాయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాఱవైచి వాఁడిసేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బడలుపడ నఱిముఱి విసరిన [1]నోర వ్రాయిన నురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁ బడి చక్కంజేయుచు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోహరంబు విఘటితవిభ్రాంతపలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ
డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ
ష్టాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాట నేసినం
గోపితుఁడై కడంగి బరిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము వేర్చునట్లుగఁ గడుర్వెస డగ్గఱి భీముఁ డుద్ధతిన్. 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి
యతనిచక్రరక్షులైనసత్యుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలఁగం దోలికొనిపోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానపాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడుపడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు, త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి దర్ప మెలర్పన్.

తే. వాడిదముగ నేయ రథముల పింపు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

---

1 నొఱపలు వోయిన.

దక్క నందఱతనువులఁ ◊ జెక్కునిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు ◊ వెగడుపఱిచి. 77

వ. అతనియరదంబుగుఱ్ఱంబులం గూల నేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైవ నది శౌం, తనవుఁడు ముత్తునియ సేయ ◊ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగదఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ◊ ఘోరాకృతి యై. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమునఁ గాంతేయుఁ గడచి ◊ మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బడ వైచినయె, ప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చె ◊ భీష్మునిసూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయు. 81

తే. వాయువేగంబు లైనతద్వాహనములు
భీష్ముతే రెత్తికొని పాఱెఁ ◊ బృథివి యద్రున
నపుడు మనసైనికులు గీచకారి నెదుర
నలికి పాసిన బయ లయ్యె ◊ నతనిమునుము. 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథం బెక్కించికొనియె నంతఁ గృష్ణానుజుండు దన తేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదగు నుపలక్షించి. 83

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు ◊ నురవడిఁ దలపడి, పుత్రసోదరాప్తభూరిసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి ◊ పఱపు టొప్పె. 84

వ. అని యగ్గించె నంతం గడంగి వచ్చుశల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్థుండు దన యరదంబున నున్నభీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని చూడు మని పలికి యద్దెసం దేరు పఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణంబులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబువైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్ల చేసి రివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేత నతం డొక్కరుండును బొదువంబడి యుంట దవ్వులం జూచి విజయనందనుండు నిజస్యందనంబు దోలికొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసియమ్ముల నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును నతనిఁ బండ్రెండు పండ్రెండుశరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్త్రుం డగులక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్మభేదు లయిననారాచమ్ముల నొప్పించి న నతం డక్కుమారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తనహస్తలాఘవంబు ప్రకటించిన. 85

తే. లక్ష్యకంబునకోలఁదికి ◊ లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యు◊విల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవు ◊ లెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట ◊ నతని నొంచె.

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యోధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ ◊ దన తేరలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శౌం, తనవద్రోణముఖరథిక◊తతి వెసఁ గవిసెన్. 87

క. అఱిముఱి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు ◊ దలఁకక తా నం

దఱి కన్నీరూపులై యేఁ, డ్తెఱి నవ్వుచు నేటు లాడెఁ గడు ధీరత మెఱయన్. 88

వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తేరుప్పరవీధిఁ దోలికొని యాకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజుఁ గుఱుఁ జంకచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్తమెలమిన్ మ్రోయించుచున్ సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ పొగడ వివ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండును గడంగి సేనల నెల్లను జేయి వీచిన నొక్క పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పి ధరణీరేణువులు చీఁకట్లుగవియింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరధారాసారం బది యడంగునట్లు సేసె నంత నర్జునువిశిఖబాణాహతంబులం గూలు నాసీకంబునం దునియలైన శరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును నఱికియులయినవారిశిరస్కుంభికుంభపదాతికపాలప్రభృతులునుదుమురులైన రథాంగధ్వజచ్ఛత్రచామరప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేలకెరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దనుమీఁద మానునులు వడినం జెడి తిరిగెడుహయగజస్యందనంబులు దురంగమాతంగస్యందనంబులు రూపఱిన నేపఱి మెలంగునయ్యోధులును నై యాకులతం బొంది మనబలంబు దెరలి మరల నెఱచఱచి కినుకనిం బఱచిన గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుకిరీడి యిపుడు, కాలవానికి మొల నెల్లఁ గెగసి మసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుకిరీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె.

క. విను మలుక వోడమి మిక్కిలి, కను దెఱచిన త్రిపురవైరి కైవడి యాయ
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది, మనమొనలున్ వశము గావు మరలుపు మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానునులుం బెద్దయు డస్సి యోహటించుచున్నవారు వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు చాలింత మని చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించ నప్పుడు పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాఁటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును దమతమ శిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

భీష్మునితృతీయదివసయుద్ధము.

క. లేపకడ రభసమున గం, గాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చుకొని ము, క్కై పొలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్నులయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరంబయి నిలిచిరి త్రిగర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గ

1. దనజ.

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం గాంభోజుండును శూరసేనుండునుం బుచ్ఛం బైరి మాగధకళింగాదిగణంబులు దక్షిణపక్షం బయ్యును గర్ణాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షం బయ్యు నీ పోలిచిరి తక్కునుం గలవారలుం గలయం బన్నిరంతం బాండవబలంబులును భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మనమొనం గని ధృష్టద్యు, మ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁ బంపు మోహార మర్ధేం దునిచందంబున దుర్యో,ధనుసైన్యముఁ [1]బొదువునను వు దలకొన వలయున్.97

వ. అనిన విని యతం డట్లు చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృతుండై భీమసేనుండు దక్షిణ శృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుండును గాశ కరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం డగుధృష్టద్యు మ్నుఁ డు మున్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోలిన కవలును ద్రౌపదేయులు నభి మన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకలలోకంబులకు రక్షకుం డైనరాజీవాక్షుం డెవ్వానికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథికశ్రేష్ఠుండు డాపలికొమ్మునం బన్నెఁ గక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించిరి ట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లయి నడచి నిస్సాణాదులరావంబులు సెలంగ రౌద్రంబు దలకొనం దార్కా నియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మనపదాతులు బడలువడం దనరథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథికేతుసహితమై పొడిపొడిగాఁ గిరులును జోడులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియలుగాన్.

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా, రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ గో యని [2]కవిసినఁ గని కాం, తేయులు నందఱుఁ గడంగి తేరులు వఱపన్.100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁ బెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ, నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నా మొన నీమొనను జూపు లడరక యున్నన్.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపాటింత యైన, భీష్ముకడకు నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ జేసి యాసేనయును నప్డు సిక్కువడక, పోరె నే మని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర.

క. శోణితము [3]వెల్లి గవిసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ ర్వాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేతిసంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్త్రుండును సైంధవుండును సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకి శైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరంబయ్యె నప్పుడు రథ

1 దుచుననువు. 2 కవియఁగ నాకాం. 3 వెల్లు గురిసిన.

బృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందనతదీయనందను లున్నయెడకు నురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం జూచి సవ్యసాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె ♦ గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును ♦ విజయసుతుండున్. 106

క. పోదివికొని శకునిబల ము, న్మదగతి సాత్యకిరథంబు ♦ నఱికిన నాతం
డది డిగ్గ దాఁటి ధైర్యా, స్పదమతి నభిమన్యు తేరికైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమున నాం, ధారపతిప్రముఖరథికతతులం బంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్మపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ ♦ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును నచ్చి నీదుసైన్యము వెనఁగెన్. 109

దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట.

వ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్స్ఫురదరము లేసినఁ నగుచుఁ ♦ బాండవవీరుఁడు రాజుమేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డమూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగ నీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు ♦ సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు ♦ దోలుటయును
గని భయంబు నొంది ♦ కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్లఁ జెదరి ♦ పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి ♦ క్రోధోద్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ ♦ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ ♦ గౌరవనాథా. 113

క. సభయ మయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె ♦ బంధులుఁ దానున్.

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు ♦ దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁడై యొక్కదెసఁ, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ ♦ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు ♦ కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని ♦ యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగ
యెలుఁగు సూపిన బలములు ♦ నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలకయున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ ♦ బెఱిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ జెలఁగిన శరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారి చూడ నొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కఁ డొకండ గెల్చుటకు నోపుదు రక్రమవృత్తి నిట్లు మీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ మన కీమోహర మీదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట యున్న పాండవుల కల్గఁగ నొల్లమి సెప్ప రైతిరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలె నట్లు వ్రాలెఁ
బడినపాటుఁ బడుదు మడియాస నీచేతఁ, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిఱునవ్వునవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం దేర్చి యి ట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహితు లగు ని, ర్జరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగుపాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు నిట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు [2]దు, ర్బుద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస, మృద్ధియుఁ గలపాండుసుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనలఁ గూల్చెదఁ గనుఁగొను, మీ నీవును బంధులును సమీపస్థుల రై. 125

వ. అని పలికి సంరంభమున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసు లై శంఖంబులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులుఁ శం, ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిర మై తమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్.

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధనుమాటకు భుజ, వీర్యోద్ధతి భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గయ్యం, బార్యస్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు వచ్చి వెలుంగుచున్న నతనితోడిపురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్న తెఱంగునం దనమెఱుంగువాలమ్ము లనుకిరణమ్ములు వరఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుం డగు దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్ముతోన వె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగుసక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిన్
వడిఁ దలపడ్డసైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

---

1 రొక్కొక్కఁ డొకండ; రొక్కఁ డొకండ. 2 నిర్బుద్ధులు.

ప్పుడు రథనంబునఁ బెరసి ↑ పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్. 131

వ. అట్టియెడ. 132

క. హుంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కారణములును ↑ సంస్తుతులును వీ
రాంకోక్తులు [1]నిస్సాణజ, ఢాంకృతులును గలసి యుద్ధకటంబుగఁ బెరిగెన్. 133

క. తునిసినబాహామస్తక, తనుచరణంబులును బాణతరవారిగదా
ధనువులుఁ గిరీటకంకణ, కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134

తే. నగమునచ్చినయొడళులు ↑ జలచరములు, రక్తపూరంబుదోయంబు ↑ ప్రచురమాంస
పటలి పంకంబుగాఁ గల ↑ బహునదీప్ర, వాహములు వాఱె సంగరావని నృపాల.

క. అఱవఱలైనరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులుఁ బెం
దఱచుగఁ గూలినకరులు, న్గిఱికొనియెఁ సమరమేదినీతల మెల్లన్. 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగురణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక
జను లంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరుపేరం బిలుచుచు
నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్ములం బిక్కటిల్లం జేయుచు నెక్కడఁ జూచినం దానయై
మెఱుంగు మెఱసినతెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు సూపిన
చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికిని నిలువరింప
రాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కంటినొక్క బాణంబునం బెక్కుబాణంబుల నొక్కం
టిఁ గూల్చి కేలిసలుపుచు నఱిమి పయింబడినవీరులం [2]గీలెడలినజంత్రంబులుంబో
లె నేలం గూల నేయుచు దృఢత్వలక్ష్యశుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు పిచ్చ
లింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులం జతురంగంబులం దునియలుం బఱి
యలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదవినపోలిక
మాయ గావించినమాడ్కి మంత్రించి పడవైచినపగిదిం గసిమసంగి కౌంతేయ
సేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తియైనఫాలలోచనులీల నాజి
రంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయుచున్నం బాంచాలమాదవాదయోధులు
వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు దక్కనం
దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబులై దీనదశకు వచ్చె నప్పుడు
శౌరి యుగ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో ని ట్లనియె. 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ ↑ గెల్తు సుయోధనుసేన [3]నంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱసియం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ ↑ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మార్కొన కున్కి యొప్పునే. 138

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుం డై భీష్మునిపైఁ గవియుట.

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల ↑ యాతనిమీఁదన్

1 నిస్సాణధ, ణంకృతులును. 2 లెడలిన. 3 నందు నీ.

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతని సొంపడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వ్రోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచితసింహనాదుఁ డై
నినిచెఁ దురంగదేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బాండునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వన కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చినహయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్ల ఫల్గునుఁడు గడఁగి.

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే ఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ, ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొకవింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయు ననేకవిశిఖ, వితతి యనురాని రథచిత్రగతులు దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి, వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ములతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గా, ర్చిచ్చు గవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి దాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్ము నకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిర మై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మఱిగంటిమి సూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేఁడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలుసమస్తమనోరథంబులున్. 147

క. యాదవకేకయపాంచా, లాదులు వాఱుటలు సూచి యసమెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేర్తెఱఁ బొదివెన్.

వ. ఇప్పుడే నూరకున్నం బోవఁ డీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింప వలయు నని
యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగునారసమ్ములు
గురియం దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును భూరిశ్రవ
స్సైంధవవికర్ణులును నొక్కమొగం బై రథమ్ములమొత్తమ్ములతోడం గడంగి వచ్చి
కవ్వడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో నురవడించి యిరు
గెలంకులయోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱితురె యాడినమాటలు, పిఱునని పోఁ దగునె మీకు బెదరక యెదురై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరె మున్నెను గలుగ [1]నేలా వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జునుతేరికిం దల
కడచి వచ్చు నతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

---

1 నేలా విఱుగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బిఱిఁదొల్పఁగ నున్నవారు పేదురు గాకేఁ
గురుపతి జయంబు గొని యిద్ధర యేలం జూడ నేర్చెఁ బదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కం జేసి కౌరవ్యవీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గాంతేయుల కిమ్మహీవలయముం దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట.

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్యంబులపగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని గంపింప లలితపీతాంబరంబు, చెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంక, రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరెఁ బెలుచ.

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భీష్మకుంభీంద్రుపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియునుత్సేకంబు నాటోపముం
రంహస్స్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడన్ జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁ డైనరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమిపోలె సుయోధనునగ్రసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగుదన్కినఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందుడెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుదు గాని వేగ ర
మ్మొప్పదె నాకు నిట్టితెఱఁ గుజ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అనునట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్తము పిఱిందిదెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగునతని నాయతశాఖం బగువిపులశాఖిం గొనిపోవుమహావాతంబునుంబోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పది యడుగులకొలంది నిలాతలంబు దిక్కంద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లను
దేవవు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైనధర్మసుతుశౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యమున్
రూపఱిపోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాఁడ విం
కట చని తేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యెవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.* 161

వ. అనినసవ్యసాచిసమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తంబొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొండొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు సెలఁగ మార్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱం గమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుఁ
డగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల, మ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆసేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధనులడరి యర్జునుపై శక్తిగదాసప్తనారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబును నొక్కొక్కభల్లంబునను నేడునారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకారక్రూరశరకలాపరూపంబునం గవిసి కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యుమేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాలపతివిరాటప్రముఖు లగుజోదులు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండీవగుణనిష్ఠురనినదంబునం జేడ్పడి యెల్లంబోయి వెల్లనయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున హీకేశనందనునరదంబుఁ బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున. 164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడవయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్త్రకేతువులు నాయుధములుఁ దునియలయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవులపోవులు ఫేనపుంజంబులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱపి బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలార్చె

---

* "చ. సరసిజనాభ నీ పలిగి • చక్కఁగఁ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమునజంతుజాలములు • భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టుఱుక • కౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము సూప నేల యదు•పుంగవ కోపము సంహరింపవే."

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రిత మైనయొకప్రతియందు 161 వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నది గాని వ్రాఁతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును బూరించి సింహనాదంబులు సేసి రంత నరుణగభస్తియ స్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యె నాసంధ్యాసమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబులదుర్నివారత్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లికదుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం బంచి మరలి [1]కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహితంబుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబునకుం జని రమ్మాఁడవనాఁటిరాత్రి గురుపతివీటిజనంబులు గిరీటిపరాక్రమప్రకారంబులం దమ దెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వొలిసినవెల్లును నంతంతం గుములు గట్టి చెప్పికొను చుండ. 166

భీష్మునిచతుర్థదివసయుద్ధము.

క. వెగులయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి । యనికి నడచినన్
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు । వెడలఁ దొడంగెన్. 167

క. అతిరయమున గురుఁడు భవ, త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిది । తోడ్తో బలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం, హితహేషానేమిరవము । లెసఁగెం దఱచ్చై. 168

క. కారుకొని మేఘమాలా, కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ । గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి, స్ఫారంబై యుతఁ దోఁచెఁ । బాండవబలమున్. 169

క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమ మొనకు మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర, స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుపోలిక నమరన్. 170

క. వెలిఁగిరి బలములుఁ దూర్యం, బులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండు । బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడియెం గైదువుల న । దయు లెగయంగాన్. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబుల డొల్లవైచుచుఁ గుంతక్షురికాదులఁ గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదాముసలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు. 172

క. పురికొనుచుం దెగలుచు నొ, హరిసాహరి నొక్కచోట । నలవడు నొకచో
విరియ నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట రెండు । దెఱఁగులు నొచ్చున్.

క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ । బార్థునిపై న
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.

క. పతియును ద్రోణుండు వివిం, శతియుం గృపసోమదత్త । శల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రర్జున, సుతుఁ డయ్యేడ్వురను దాఁకె । సురలు నుతింపన్.

క. వారలశరనిచయము దు, ర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి । వాసవపౌత్రుం
డారూఢతేజుఁడై వెలుఁ, గారెను హుతవహ్నిక్రియ రణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ, జాలములు దీప్రతరముగ । సవ్యసాచి

1 'కరదివియలు' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

మీఁదఁ గురియంగ నాతఁడక్రమేయభల్లతతుల నన్నింటిఁ దునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భటప్రకారంబునఁ జెల్లు సెల్లు భీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యెరు వాఁగును గొండొకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్యపుత్త్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుఁ గొదమం బొదువుపోలిక నభిమన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు, తనయుని యుర మేసి శల్యతనయుని సిడముం
దునిమి వెస నీదుతనయుని, ధనువు నఱకి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియార్వురు, నీరసమున నొక్కపెట్ట యేయఁగఁ బటుదో
స్సారుం డగు సౌభద్రుఁడు, దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయు సరి గార యమ్మహా, వీరు లంతవట్టు గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు వెక్కిండ్రతోడం బెనంగుపుత్త్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నార్చి యడరి యందఱ కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకుపంపున త్రిగర్తులుఁ గృతవర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేనువేలరథంబులవారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱిఁ జొచ్చి కడంగి పోరువిజయుల్ దొదవ్వులం జూచి యే
ద్దెఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దేరద్దెసన్ సారథిం
బఱపం బరిచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునన్ వైరులు
క్కఱఁ దాఁకెం దమసైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటఁ గృపుఁ బది, శరముల మద్రేశు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధురగతి యగుకృతవర్మని, యరదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్నునిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్మదుఁడై నొప్పించినఁ గెం, పొదవినమో మలఁతినవ్వు నొప్పన నొప్పెన్. 187

క. ఆపృషతపౌత్రుఁ డుద్ధత, కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి ఫణిరా, జోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నోనేసి సూతుహయసం, తానముఁ జంపుటయు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన, మానము వాహనము గాఁగ మదమెలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. పలకయు వాలును గొని తె, క్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ గవిసినఁ గొంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా, బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగిలె శిరము.

క. తల వ్రయ్యలైనఁ బ్రాణం, బులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ ద్రెళ్లె నతం
డలు కొంది కురుబలం బా, కులతం బొందంగఁ గొండ గూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వఱఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా, ధీనము సర్వంబు నస్మదీయస్థాయ
త్సేనలఁ బాండునృపాలక, సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో, ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు నావలికిని నీ
చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధనుదుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు
వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారము గా మనిన
సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వాలిసె దొరలు
మడిసెదరు దిర మై విను మని యిట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం
బొడువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతనివిల్లు
దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱిచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ
జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప
దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుం
డును బురుమిత్త్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మా
ర్కొనుట కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కఁడ పెక్కమ్ము లేసిన నా
పృషతపౌత్త్రుఁడు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు
నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయు చుండె. 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా, మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియముఁ దమదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర, ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన
యందుఁ గలదండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబర
మధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ, దీఱుదల యగుఁ గాకని తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గదసూఁచుచుఁ దేరు నీదు,తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
[1]నీకఘను మగధు వీరో, ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద వూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గవియువాసవుచందము దోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న, గ్గజములు గుండియలు వగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డి ప్లేచి ది, విజవర్గము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగుశతానీకుండు హస్తికుల మస్తకంబులు భల్లంబుల వ్రొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్ప నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యురుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల, దష్టాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న, వష్టంభవిజృంభణంబు వైగులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ముదూళిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీఁపులు పిండువీఁచుగా
[2]నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత, ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ, క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు సొంపారంగన్. 212

క. ద్విరదము [3]లొఱఁగెడివియు నె,త్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదువులై కలయం
దిరుగుడు పడిరొదవియు భువిఁ, బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్త్రునుగుమునన్.

క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ, సేనం బీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద, పరుసఁదనంబునను గలఁగఁ బడి చేడ్పడ నా

1 నీకపుగమిఁ గడు వీరో. 2 నన్నన; నన్నవ. 3 లొరలెడివియు.

కరులం దోలెను భీముఁడు, వెరవున గోపకుఁడు గదుపు । వెలిచినమాడ్కిన్. 215

క. వెనుగాలిఁ దూలు మొగిళులొ, యన నిభములు విఱిగి నిజబ । లావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో, ధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్య । తతిఁ బురికొల్పెన్. 216

క. పతి పురికొలిపిన నమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి । యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా, రుతి సెలియలికట్టక్రియ ని । రూఢస్థితి మై. 217

వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చి వృకోదరునకుం దోడయి ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగురథికజనంబులు. 218

క. విడువక దాపట వలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యపుడు । కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కు, మ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి । మద మెలరారన్. 219

క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు కౌర । వవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన, యొడలు మనము నంత కతం । కుబ్బుచు నుండన్.

క. [1]ఉరమునఁ గటి మైఁ దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్ర । చతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని, ష్ఠురగతిఁ దాఁకుచు సమీర । సుతుఁడు చరించెన్. 221

తే. తుంగమడువున నాడుమా । తంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు । బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి । కేలిసలిపె, గాలిమూ లప్డు గగనచ । రాలి వొగడ. 222

క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని, వ్వెఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబు । వీరు లతని డ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె । నుద్భటభంగిన్. 223

క. అరదంబు రవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద । సాంద్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాఱుకొనియె । సాత్యకి గడిమిన్. 224

వ. ఇ ట్లెదిర్చినం జూచి. 225

క. అంబరము వగుల నార్చి జ, నంబు వొగడఁ గృష్ణునను జునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న, లంబుసుఁడు దదంగకంబు । లం గీలించెన్. 226

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227

చ. శినిమనుమండు నద్దనుజు । శీఘ్రము నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటు । విక్రమ మొప్పఁగ నార్చె నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర । వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టతని । తోఁ దలపడ్డ నుఱించె సైన్యముల్. 228

వ. ఇత్తెఱంగునం దలపడి. 229

క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతనిమేన । నాటించిన నా
శౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖా, సారంబున ముంచి నొంచె । శైనేయుండున్. 230

ఉ. ఈసునఁ దాను దమ్ములు న । రేంద్రుఁడు గ్రందుగ సోమదత్తికిన్
బాసట లై కడంగె నట । పాండవులున్ హరితమ్ముఁ గూడి పె

1 ఉరమునను గటిఁ దొడలం.

ల్లేసిరి వారిపై నధిప ♦ యేడ్తల మీఱి బకారి యప్డు సం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ ♦ దాఁకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్. 231

దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట.

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బతి యు♦దగ్రత భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనువు ♦ దూఁటులు సేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్ముపై కరిగి ♦ కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు ♦ నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ ♦ డగునందకుని మూఁడు, శరముల నేసిన ♦ ధరణినాథుఁ
డఱువదియమ్ముల ♦ నతని నాతనిరథ, చోదకుం డైనవి♦శోకు మూఁట
నఱిముఱి నో నేసి ♦ మఱియు నొక్కమ్మున, ఘనశరాసనము ద్రుం♦చినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁ డై యొండొక♦చాపంబు గైకొని, యుగ్రభల్లమున వృ♦కోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటయును ♦ వేఱొక్కవింట వ, జ్రంబుఁబోని నార♦సంబు దొడిగి
రాజరాజు వెస నుర♦ం బాడ నేసిన, మూర్ఛ వచ్చి యతఁడు ♦ మ్రొగ్గె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రా, తనయుఁడుఁ బాంచాలరాజ♦తనయుఁడుఁ గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీ, తనయునిఁ బొదివిరి పటు ప్ర♦దరపుంజములన్. 234

ఉ. అంతకు సేద దేఱి విల♦యాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ ♦ దాఁకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశ♦రావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేర రైరి బలు♦సింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై. 235

వ. అప్పు డపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజల
సంధ సులోచనులును భీమభీమరథభీమబాహుదుష్ప్రధర్షదుర్ముఖులును వివిత్సు
వికటోగ్రాలోలుప సములు నీపదునలువురు బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం
బొదివిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు [1]బాలమృగంబులం గని కవియు
చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున జ
లసంధు నంతకాలయంబున కనిచి సుషేణువక్షఃస్థలంబునవలుఁదనారసంబు నా
టించిపడవైచి భీమబాహు నస్త్రపంచకంబునం జంపినుగ్రనుత్తమాంగంబు వాఁడి
దవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమ్మడిం బెక్కు
మ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగునాలుగమ్ముల సులోచనుం గీటడంగించిన.

క. వెఱవార లధికభీతిఁ, విఱిగి చనిరి భీష్ముఁ డేచి ♦ వీరరథికు లం

---

* "తే. తలఁగి రచ్చట నున్నట్టి♦ధరణిపతులు, తిరిగి సైన్యంబు లన్నియు ♦ ధీరవృత్తిఁ
బరమసమ్మోద ముందిరి ♦ భరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ♦ నసుజు లెల్ల."

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టదు. 233 వ పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువ
వలయును. 1 బాలమృగంబులం.

తఱిఁ జూచి రాచకొడుకుల, నఱుమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడఁకం దగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238

క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదివిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుదర్పముం దలఁపించెన్.

చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్ల రక్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేఱు లొక్కమొగి బొరనఁ బెక్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేళి సల్పునడగొండగతిన్ సముదగ్రమూర్తి యై. 240

క. కవిసి బలముఁ జాపఁగఁ బాం,డవయోధులు నిల్వరించుటకుఁ జాలక చి
చ్చ వడినఁ గని వెల్లుగఁ గౌ, రవసైన్యము లడరె నుద్ధురస్ఫురణమెయిన్. 241

తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు వఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట,నొల్లఁబోవుచు సిడ మతఁ డూఁతగొనియె.

వ. అయ్యవసరంబున. 243

ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట.

క. మనసేన పేర్చి వెల్లా, ర్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్.

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారం
బును నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయనసహ
స్రం బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు చను
దెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టెట్టివి
యని వినంబడు నాభంగి మత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటిదిక్పాలురపోలికం దోడి
దానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యాతని కడ్డపడు భగదత్తు
దంతిం బొదివి. 245

క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భ,యమ్మున మొగతిరిగి దిక్కులద్రువ నొరలుచున్.

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవడించి. 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యో, ధను దెస కడరుటయుఁ దత్ప్రతాపమహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249

చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజముల్ వెస నేయుఁ డంచు జో

దులకును జేయి వీచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథికవరులునుం గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబానందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాల మాత్స్య ప్రముఖ దండనాయకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గాంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టనట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బృంహితోదాత్తంబులై నతదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీ సైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్ప దస్తశిఖరికిఁ జేరం
దోయజమిత్త్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లి ప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్షమైనరథిక
కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారపటుసింహనాద, స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, దొరలు విడిదల కరిగిరి పరఁగ భీమ
సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, చెన్ను సొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా
తనయులకుం బరాక్రమము దక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్మని గురు [1]శల్యుఁ దక్కఁ గలశూరుల నెల్లను వారు సీరికిం
గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మౌషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసమగ్రోద్ధతి గా, దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీసుపుత్త్రుల
ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు న
క్కీడిటు సేయ కేలుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారిగెల్పు మీ
యోడుటయుం ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాంగేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతెసి, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

1 దక్కనుం గలుగుశూరుల.

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెం దొల్లియుం బలుమాఱుం జెప్పుదుఁ బాండ
వులకు వాసుదేవుండు సహాయుం డై యుండున ట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు
లే దప్పరమేశ్వరుమహత్త్వం బున్నరూ పెఱింగెడువారు పెక్కండ్రు లే రె
ఱింగినవారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యాశ్రయింతురు నీవు
నరకు సేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సునుత్తరపర్వతంబు నగ్రప్రదేశంబున
దేవతామునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువుం గొలు వుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు
సన్నిహితుఁ డగు టెఱిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిల, యాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తీ. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీ కేఁ గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటిఁ
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలుపై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడు చున్నయది మహోగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణా, యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేఁడికొని వినతుం డయి యద్దేవునితోడి నీడయుం బోనినరనామధేయుం
డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండును గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబున
వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన నక్కొ
లువువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ ద, త్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతి మెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానికి దలకొనిరి దయన్. 271

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీ, రలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మ దనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం
జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహా
మునులు నిన్ను నరనారాయణులతోడి వైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు
మదాంధుండవై మాన వైతి వింక నైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి
పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూర కుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలు
కులు పెడచెవులం బెట్టె మీరు దగువారు సేయుహితోపదేశంబు లాదరించెద రె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 273

భీష్మునిపంచమదివసయుద్ధక్రమము.

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కైసేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని మున్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంతఁ బాండవులును శ్యేన వ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల ధృష్టద్యుమ్న శిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామ పక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీఁపున నభిమన్యు ద్రౌపదేయులును బుచ్ఛంబున నకులసహదేవసహితుం డయి యుధిష్ఠిరుండును నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయినయుభయవ్యూహంబులు మేదురతూర్య నినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మపుడు దర్పమహోజ్జ్వలుఁ డై
మకరక్రీడం జెండత, మకరాభీలునుగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా. 276

సీ. చొచ్చి పితామహుం గని యిషుప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోఁపఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దదూర్జితసేన నంత వి
వ్వచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మునిగర్వం బుడిపి మ, హోష్ములుఁ డై కౌరవేంద్రయోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యునిక్రియ న, ర్చిష్మత్త్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కి ట్లనియె. 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొన వచ్చునే సేన నరుఁడు, నొంపఁగా నిట్టు లొప్పరికింపఁదగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో ని ట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేపు నోపఁ, గాన మెల్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
నైనఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక వారిగెల్వ, మాకు శక్యంబె చవిగానిమాట లేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజసైనికవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగఁ దాఁకె నస్త్రాచార్యున్. 283

ద్రోణుండు దుర్యోధనప్రేరితుం డై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట.

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన, నవ్వుచు బెడిదంపునారసములు
గురుఁడు శైనేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ, దెరలక యాతండు తీవ్రభంగి
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై, నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును, నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

ఆ. నేయఁ దోడఁగుటయును నేత్తెఱి ద్రౌపదే, యులును దాను గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబుమై సుభద్రాసుతుండు దు,ర్వారవిశిఖతతులఁ వారిఁ బొదివె. 284

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ డాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాట దానితోఁ
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా, ర్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ దెరల్చెన్. 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును ద,ర్పమ్ములరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 287

క. ధూళులు మేఘంబులుఁ గర, వాలాదినిశాతహేతివర్గాంశుతటి
న్మాలయు గుణరవగర్జలు, గీలాలపువృష్టికిం దగియె నట్టియెడన్. 288

క. పోవులు గట్టినగుజ్జుపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగులతఱచుఁబీనుంగులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289

క. సమరాంగణంబు గడుఘో, రముగా నిరువాఁగుఁ బోరురభసంబున ది
క్సమితి వడఁకాడఁ బొగడెడు, నమరులయులి వడరెఁ జదల నతినిబిడముగాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు [1]మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్రా, పునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291

క. భీముని దెసఁ గాళింగో, ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు, భూమీశుఁడు భీష్మగురులు పోరెడుబలిమిన్. 292

చ. అఱిమిఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱు నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱప నుజ్జ్వలశైలను మేఘబృందముల్
గిఱికొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
త్తెఱ విశిఖప్రతాన మనుశీఘ్రసమీరము నేపు సూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న, వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ, శూరుఁడు గాంగేయుమఱువు సొచ్చె వికలమై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగప్ర
ముఖబలసంగతులై శకునిసైంధవులుదుశ్శాసనుంబురస్కరించుకొని యురవడించి
భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యుదల్చినం జేదికాశికరూశ
పాంచాలసైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నపురోగము లగురథికముఖ్యులు గడంగి
కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని వికర్ణుండు
సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు సకు

---

1 మున్నుగ వడి.

లుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభ
ద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడుకులం దలపడిరి
యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం బైన నస్త్రశస్త్ర
సంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరిమధ్యాహ్నప్రచండంబులై యున్న
చండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలుకరులును గరి
హస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘటితగాత్రులగుపదా
తులును బదాతివర్గానర్గళప్రహారధారాళరక్తసిక్తంబు లగుఘోటకంబులు నై
చూచుఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గడు ను, ద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బి।తామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మ,హామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు ।నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుం, గునకు సిడులు సూపినట్లు ।కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె ।సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతు।తలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్ణివీరు।నరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పు।డాకులగతి ఘోట, కములు దద్బలంబు ।గలఁగఁబడఁగ.

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిటుఁ దెం, డరదమునకు వేగవేగ ।యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి సె,చ్చెరఁ జొరుఁ డనునులివు వారి।సేనఁ జెలంగెన్.

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్టి।వీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మీతండ్రి ।యెసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవ।వ్యూహవిదళ,నంబు సేయఁదొడంగె భూ।నాథముఖ్య.

క. అంత విరాటుఁడు లయకా, లాంతకుఁడుంబోలెఁ బేర్చి ।యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం, గుంతీసుతు లలర మూఁడు।క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ ।డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో, ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండు।బలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁక నర్జునుఁడు వోఁ।గా నడ్డ మై రాజు మె
చ్చం గేళీగతి యుల్లసిల్లఁ జని య।శ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీ।యం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వేఱొకండు గొని యే।సెన్ ద్రౌణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతువెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చి।రన నరుకడక
న్నరుణాం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె ।బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు నైమఱు, వఱువుర్లుగఁ జేసి లీల ।నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, [1]డఱు మొదలక మఱియు నేసె ।నధికరయమునన్.

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చుఁ గదిరి విప్రుతోడ ।మొయిఁగొని పోరి

1. డఱఁ దలఁకక.

ట్లచ్చుపడ నేటి కని వి, వ్వచ్చుఁడు గ్రేడించి యొండు వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతరంబ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మునిపైఁ జన నడ్డమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయుగంబున నాతని మేను సించుడుఁ
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండు గఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రియపుత్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొనుజనంబులు. 310

క. చండవిరోధితిమిరమా, ర్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దములో నిట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరా, ష్ట్రుం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జుమీ.

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్రుఁడు వేల్పుటేటిపుత్త్రుఁడుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్త్రుని నే డుజ్జ్వల, శరముల గంగాతనూజు స త్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, బరమాంబకదశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్నిశరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ దమ్ముఁ, దారు నన్నియు శరములఁ దఱిమి చిత్ర
సేనపురుమిత్త్రు లతని నేసిరి నవ్యోగ్ర, విశిఖములు నాటె భీష్ముఁ డవ్వీరుమేన.

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనునిశరాసన మేత్తఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱువు వ్రచ్చి శరంబులు మేన గ్రుచ్చి యు
ద్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వేతఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రథనస్తుత్యతుఁ, రంగనుఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహరులీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్త్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుం జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగులక్ష్మణుండు. 319

అభిమన్యులక్ష్మణకుమారులయుద్ధము.

క. తలపడి నానాస్త్రము ల, గ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాతీ
ట్టల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్స్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తొ త్తహయంబులఁ జంపి సారథిఁ
ధరఁ బడ నాతఁ జేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్మఁ డు
ద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్మఁ డమ్ములన్. 321

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ దన తేరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చె నెల్లఁ జూడ.

క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323

ఉ. సాత్యకి యప్డు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్ధత్యమునం దనర్చిన మహాదాత్తమనస్కుఁడు సోమదత్తి యా
హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁ డై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324

చ. తలపడి యంత్యకాలశిఖిదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు వఱఁగించుచున్ భయము వొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడియో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులు దోర్బలదుర్గము లై పదుండ్రు న
గ్గలిక నెదిర్చి యి ట్లనిరి కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325

క. భూరిశ్రవసుఁడ మెక్కటి, వీరవినోదంబు సలుపు వేడుక మెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకున్ మాలోనన్. 326

చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మహాదస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోపెనన్
సునిశితబాణముల్ వఱపి సూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న సారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327

క. పాలివ్రాని శౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁ గేడ్పడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం, గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328

క. కోదండదశకశీఘ్ర, చ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియున్
భూదేవికి బలిగా ని, ష్పాదించెం గౌరవేంద్రబలములు సెలఁగన్. 329

వ. ఇట్లు పడినకొడుకులం గని వృష్ణివీరుండు. 330

చ. వగపును గోపముం గదుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుముచున్ వెస నాతఁడు నట్ల చేసెఁ బో
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడిన్ దిగి నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్. 331

వ. అట్టిసమయంబున. 332

ఆ. వేగ మెయిది వృష్ణివీరు భీముఁడు గురు, వీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
వెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ దొలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి.

వ. అంత. 334

క. అపరాహ్ణసంగతుం డగు, తపనుం గని. ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ దడ వేఁగుడు కీ

రిపు లని కడంగి నరుఁ డ, స్త్రపరంపర వఱపి నీదుకొరథికుల నెల్లన్. 335

వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336

క. సైరింపక యేడ్తెఱఁ గురు, వీరాగ్రణి యిరువదేనువేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి, స్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కడువెసఁ గవిసినయవి గ,వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వాలిసినక్రియఁ బొడి, పొడి యయ్యెం గురుబలంబుపొం గడఁగంగన్.

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం, కరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన, సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేఁటికి నని సా, లింతము గా కింకఁ బోర లె సైన్య యున్నే. 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ
నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలి తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసై,న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్.342

తే. రెండువీళ్లజనంబులు రేలు వివిధ, హృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోద,భరితులై ప్రొద్దువుత్తురు భరతముఖ్య.

—●●◆◆భీష్మనివృత్తదివసయుద్ధక్రమము.◆◆●●—

వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయుం దెలతెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి
రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ
బ్రీతి నెక్కొన నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు
శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయ
ఘటోత్కచులుగండస్థలంబులునుసాత్యకిసహితుండై యుధిష్ఠిరుండు గంఠంబును
ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వం
బును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతా
నీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై పన్నిరి
భీష్ముఁడు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ
జంచువునం దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్రులును
మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపరివృ
తుండై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుండై భగదత్తుండును వీఁపున
వించానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతి
యు నపరభాగంబున క్రూరాయుధుపేతుండై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లుభ
యసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు
సెలంగం దలపడిరా నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి నడచుద్రోణుని, యలవుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్టల మగురోషంబునఁ ద,ద్బలముపయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్.

వ. ఇట్లు వెఱపిన నతనికోల్తలకుం గాక. 346

క. తనముందటియోధులు పిఱు,సనుటయుఁ గుంభజుఁడు గినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనిసూతుం దునిమెన్. 347

క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి, వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348

క. మీఁతండ్రి ద్రోణునకుఁ దో, డై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతసృంజయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349

ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డదరినఁ గౌరవ, సైన్య మతనిచేతఁ జాఁపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణిపతు లిద్దఱును జేయి,సీచి తఱిమి రథిక విక్రమమున. 350

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందనదుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెం
డును గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాలఁ, గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దైవకృతము గాదె తలఁపఁ జోద్యము మున్న,యెఱుఁగఁ జెప్పవిదురుఁ డిట్టులగుట.

క. అతఁ డెంత సాటి చెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజుఁడు, మతి గర్మము వెనుకఁ జనక నూను నె యెందున్.

వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుప వచ్చు నెట్లు గా నున్నది య ట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 354

ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి, నెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన నీను నాఁటిజూదంబ, నేఁడు గయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.

వ. ఇంకం బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును
దుర్విషహుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుండును జయత్సేనుండు
ను వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్మ్ముండు
ను దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యుక్కుమారులం దాఁకిన.

తే. వార లందఱు నొండొరుఁ బేరువేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె చను దెంచె భీముఁ డితఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణ సేసి.

క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా,లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు, నిగ్రహలంపటుని భీముననిం జటులగతిన్. 358

వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంర
ంభంబునం బొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని
నియోగించి గద పుచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుక్రియ వడిఁ గోలుమసంగి కుంభముల్
పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పమున్
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నవి వడి ధాతునిర్ఝరమహీధరచాలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ మై మొత్తపుఁగా
ల్వురు సిదురుప లై పడ ని, ష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్.

క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజ మై యుండెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా.

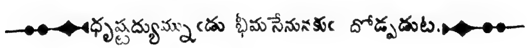
ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, వొదువు లెఱిఁగి ద్రుపదపుత్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తిమైఁ, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి గలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నట్టెనఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతనితేరిపయిం ద
త్సారథిన కాంచి శోకము, గూరఁగ గద్గదిక నెలుఁగు గుత్తుకఁ దీగులెన్. 364

తే. ఆర్తుఁ డై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయొడ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డొకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 366

చ. కొదగొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనఁగ
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితనుస్థితి నిల్వఁ బంచి బె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట.

వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368

క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁ బడినకరులగములు వొరలుటకతనన్
వడముడి యరిగిన తెరు వే, ర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసెఁ గురువితతిపయిన్. 371

క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ ని ట్లను నీకు
ర్వ్యృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని, యుత్తలపాటుడుపుకడఁకనుడుపుఁడు గడిమిన్.

వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొక్కపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన న ప్పుడు దప్పి దీర్చికొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడువున మధురశిశిరజలం

బులఁ బానంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ [1]నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుమనుమున ధృష్టద్యుమ్నుం డక్షుఁ దొలంగిన తెఱపిం గది యఁ బాంచాలపతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన యతనిరోషంబు సైరింపఁ జాలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితం బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబురయం బునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం, బున మోహనబాణశక్తి పోఁ జేసిన సం జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయ్యోధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునం జేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడుకుల పై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు కేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్టకేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలి గా రథంబులు వఱపి భీమసేనధృష్టద్యుమ్ను లకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్ధులు సైన్యా, టోపసమేతముగఁ గవియు నను బాంచాల క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదుసేన యొసకం బడఁగన్. 378

వ. తదనసరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి వగుట వల దని కేకయు నరద మెక్కఁ, బనిచె భీముని బాంచాలపతినుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ జాల [2]నొర వచ్చి గురుం డప్పాండవబలములపైఁ, దెప్పదెరలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం [3]డపుడు గట్టుపకా నయి వీఁకఁ దాఁకినం దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన పెక్కుశరంబు లేసె నా తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కునం గొని శరసంతతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర, సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము పొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిన్ వేగంబ పాంచాలభూ వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కుమ్మడిన్ మరలం బాఱె నతండు వాయుసుతుఁడున్ మానింప మానింప న ప్డు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

1 నాచార్యకయ్యంబు. 2 జూడ • నొర 3 డుగురుకట్టుప.

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధము సేయుట.

తే. అంత నొంఁ డొక సారథి యతిరయమునఁ
జటులహయములఁ బూన్పఁ బాంచాలసుతుఁడు
దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర
మాభిరాముఁ డై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ. 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యెప్పటియట్ల కుంభసంభవుతోడం బెనంగు చుండ భీమసేనుండును. 386

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోత్సాహం
బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యో, ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్. 387

క. కురుపతి యొకనారాచం, బురమున నాటింప భీముఁ డుగ్రత నేసెన్
గురుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు వక్షమును నాటఁ గౌరవనాథున్. 388

వ. దాని కతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతనితమ్ములు దలకడచి యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యెప్పటియట్ల బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని యక్కుమారుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతుకేకయులునుం దాఁకి రట్లు వారును నమ్మారుతియుం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపం జాలక.389

క. విఱిగి భవత్సుతనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
డ్తెఱ నెగచి వగచె వారం, దఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టపుడు దప్పుటకుఁ గడున్.

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరా, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రభ, సమ్మున భీమాదియోధసంఘముతోడన్. 391

క. అపరాహ్ణసమయమున న, ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్
రిపుభయదభుజుఁడు భీమున, కపరిమితబలుండు గురుధరాధీశునకున్. 392

సీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుండుఁ, జిత్రసేనుఁడుఁ బార్థుపుత్రుమీఁదఁ
గవిసిన నతఁడు వికర్ణురథ్యంబులఁ, గూల్చి యాతనిపయిఁ గుప్పెఁ గోల
లిరువది నాటింప నరదంబు డిగి భీతి, యాన నాతఁడు చిత్రసేనురథము
పై కేఁగె ద్రౌపదిపట్టు లేవురు భీము, నకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాఁకి

తే. మేను నెత్తురు వఱ్ఱుగా మెఱుఁగుటమ్ము
లేయ వారలఁ దలపడి యేనునార
సముల రారాజు నొంనేసి సరభసముగఁ
దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ జొచ్చె. 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును విస్వచ్ఛుఁడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్ట లాడం బోరెన్. 394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి. 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు సుయోధను నేఁడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు వఱపించి కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని.

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు । గాంక్షించి యున్నయుత్సవ మిప్డు సమకూర । దైవ మిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ । గోడలిబన్నంబుఁ, దీర్చెదఁ గృష్ణుండు । దెలుప నీవు
నరకు సేయమియును । సభలో నులూకునిఁ, బంచి యాడించిన । [1]పరుసములును
గ్రక్కించి బీరంబు । దక్కించుకొన నీక, తెగఁ జూడఁ గాంచితి । మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలుమని । పలికి యుగ్రగతి నెదుర్కొని రథతురం । గములసూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి వి । స్ఫారకేతు, దండ మేడ్తెఱ నఱకె భీ । ముండు సెలఁగి.

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చికొను । వేగములోనన కౌరవేంద్రు మై
దూఱ వృకోదరుండు పది । తూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబల । దోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములన్
గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱ । గెం దఱచై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దనరథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రుండును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం బొదివిన. 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని । వడి నైదైద
మ్ముల నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్ర । ధారల నతనిన్. 400

వ సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుం డై పోయిన వాఁ డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్డు తనుఁ । దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్గి బి
ట్టఱ విలు ద్రుంచి సారథి వ । డం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ దద్ధ్వజము । మేదినిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గిఱికొన బాణముల్ నినిచెఁ । గేలిమొయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చినవికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవ్వడికొడుకుపై నురవడించిన. 403

ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును । నేడ్తెఱ నాతని కడ్డమై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ । లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేన సెడంగ ముంచియును । జేడ్పడఁ జేయఁగ నీరనూథవుల్

వ్రావక వారితో మఱియుఁ గ్రొవ్వేరి సిగ్గున బీర మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధవిక్రమ క్రీడ సలుపుబలువుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసట యై చటులతర తురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పరుసునం బ్రతివీరుల నలుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబుమఱుంగు పడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖవితా నంబులవేఁడిమి సూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తన మొనల మగల్చికొని సమ రంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాండుసూనులును మేనులు వెడవెడ చె మర్ప విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱవదివసంబునాహవంబు తెఱం గెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనునిచే, నిమ్మాయి నోటరిఁ బెక్కు రేటులు వడి ద
ర్ప మ్మెడలి మూర్ఛమునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్లు గడఁగె నొయనికిన్. 407

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి
స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామ రే
ఖారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో, దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి, స్తారోజ్జ్వలదీపరూపకతా స్తవనీయా. 409

మాలిని. అనురదళనలీలావ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాఢాలంకృతప్రౌఢముద్రా
[1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 411

1 వ్యసన.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ విలసత్త్వగుణగా
రీవిభ్రమరమ్యచాతురీస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహకరుణానుభావ ఽ హరిహరనాథా. 1

భీష్మగాంధారేయులసంవాదము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు ఽ గండడంగి, శోకవినితృప్రఖేదంబుఁ ఽ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డా ఽ సూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన ఽ మాదరమున. 3

వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాఁటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూఁచి పట్టి ఽ మొన లేర్చికొని పోవఁ, బాండురాజసుతుల ఽ బలము గవిసి
గాసిచేయు నదియుఁ ఽ గాక నీముందటఁ, బవనతనయుచేత ఽ భంగపడితి. 5

క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ, తనయుల నని యున్నతలఁపు ఽ దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వని మొన వా రింతబలియు ఽ రగు టేమియొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నిం తననేల నన్ను ఽ నని నాయెడ లో
మినచోటుఁ గలదె పెఱయో, ధనికాయం బైన నకట ఽ [1]తలఁకదె చెపుమా. 7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన [2]నఱ లేక నీకు జయంబు గోరి పోరెద వగవ కుండుము. 8

భీష్మునిసప్తమదివసయుద్ధక్రమము.

క. అన విని యాఁజడి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు ఽ జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముఁడు బలమె, ల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండ ఽ లవ్యూహముగన్.

వ. ఆదు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలవారలును గారెల నిలిచి రంత బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు మనమొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1 తలఁకెదె; తలఁకడె. 2 నొర; నోర.

నతండును దర్పోత్కారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన నది పరువడిం బేర్చక
తఱిమి తూర్యధ్వను లెసంగం దాఁకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి గవలను విందానువిందులు
యుధామన్యునిఁ జెక్కండ్రు రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమసేనుండు గృత
వర్మను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగదత్తుని
సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకితానుండు గృపాచార్యు
ని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురు భూపతులు భీష్మునిం దలపడి రట్టి
యెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డి ట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చిన బెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవయోధుల యుబ్బు మెఱసె
నృపుల నేకులు నామీఁద నిగిడి రేను, జిక్కువఱిచెదఁ జూడుమీ యుక్కుమడిచి

వ. అని పలికి గొనయుంబు సారించి. 12

క. జననాథులపైఁ బెల్లే, సిన వారలు నొక్కపెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం, బున ముంచిన నార్చె నీదుపుత్త్రుబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీఱి యు
న్మదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రదమై మందర మంబుధిం గలఁచుదర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాఱి భీష్మరథ మాధారంబుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొద లయినయమ్మహీపతులుం దెరలి తమతమసైన్యంబులు సన్న
నెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారా జి ట్లనియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ము డడర బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి, మానుసులకు నేను జూడ మరలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నాలుకొని సురనదీసూను నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ. గురుఁడు విరాటుని కోదండ కేతుదం, డంబులఁ ద్రుంచె రెండంబకముల
నతఁడు వేఱొకవింట నాచార్యు మేనును, సూతుని మూఁడేసి సునిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నో, నేసి చాపము సిడ మొడల రెంట
నేసిన నతఁడు దన్నెనిమిదియమ్ముల, విరథుఁ జేసిన సుతు సరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్యనాథతనయు
నురము పడిఁ గాడి వీఁపున నుచ్చి పోయె. 19

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు పెట్టు దాఁకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ, ద్రెళ్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాఱ విచ్చెఁ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్రుఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు నా
టించిన నతం డలిగి యొక్కట పెట్టు వెక్కసమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల ను
గ్గుసేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళ్వవం
బుచండంబునం గవిసి యశ్వత్థామ యేయుబాణంబులు కృపాణంబునఁ ద్రుంచు
చుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దునిమి
యొడల వాలంపపొది నింప నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి సేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరథుఁడై పోవుట.

క. శరములు గురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ స, త్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున, [1]త్తెఱపిన విరథుఁడుగఁ జేయ ధృతిఁ గరవాలం
బుఱక గొని విభుఁడు నేలకు, నుఱికె యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యున్నరపతిం దనరథంబుమీఁదికిఁ
దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబుసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజుం
డర్ధచంద్రబాణంబునఁ దద్బాణాసనంబు దుండంబులు సేసి యంగమ్ముల వాల
మ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశవరుం
డచలుండై యైంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని వెగడు
పఱచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహనాదంబు
సేసి కురుబలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్మ యేచి మారుత, సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడ సేసి మహోద్ధతి మార్గణమయము సేసెఁ దద్గాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెఱఁగినట్లు నీదు
మఱంది యగువృషకునరథంబుమీఁది కరిగె ననిలతనయుండును మనగజఘటల
పైఁ బటురయంబునం దనరథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున
కి ట్లనియె. 30

1. త్తెఱపిం గని విరథుఁ జేయ.

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనదెస, దఱచుగ నాఁడెదవు పాండుతనయులబల మే
డ్తెఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు,మఱుఁ జెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తలఁపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవారుఁ దా మోపినభంగిం బెనంగుదురు సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుం బోలెఁ బాండసేనం జొచ్చి తమదర్పంబులు మెఱయ లే రది దప్పుగాఁ గొన రాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లినచేటునకు శోకింపం బని లేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతీదేశాధీశు లగువిందానువిందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశవరుండు. 32

క. విందునిసారథి నొకకో, లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱం దేరు దిగిచికొని మగు, డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33

వ. అట్టిసంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తునేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవుల మొనలు విఱుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మాఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపరు వుడిగించెన్. 35

సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట గని సైన్య మెప్పటి, చుట్టుల పురికొని యనికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి వఱపిన, భగదత్తుఁ డది యెల్ల మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప, నవి త్రుంచి డెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి యాతఁడు విరథుఁ జే,సిన వాఁడు శక్తి వైచిన నతండు

తే. నడుమఁ దును మాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నబ్బలము గడిమి
నెగచెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతఁడు
వార లప్పు డొక్కతే రెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు.

చ. ధృతిబలు పొప్ప నిల్చి సహదేవుఁడు వ్రేఁకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుదుర్
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేటిమగం డగుమద్రమేదినీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్. 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశల్యుం జూచి సారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినంగనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులుఁ బూరించి రంతం గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూనుం డు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిదియమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1 దివసమధ్యోదితుం డయ్యె - దివసమధ్యోపహితుండ య్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్స్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుఁ
దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వేతొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహోగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ
తుండయి పాఱె నీబలము దూలఁగ నబ్బల ముబ్బి త్రాలఁగాన్. 40

చేకితానకృపాచార్యుల ద్వంద్వయుద్ధము.

తే. చేకితానుండు కృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేయఁ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁ జేసి.

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదాఱమ్ము
లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబువైవ నగ్గౌతముండు దండంబులు
సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని మెఱుంగు
మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై ధరణి కుఱికి
యేత్తెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్లిరువురు మూర్ఛిల్లి
మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్ణుఁడు గరయం బెసఁగఁగ న
య్యిద్దఱఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁ గాఁ జని రథిపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నేపారి యేసిన
నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
[1]వే నాటించిన నతఁడు శ, తానీకునిరథముపైకి నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసన వికర్ణ చిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యలంచుచుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం గైకొని యనేకరాజరథికులతోడం గూడ సన్నరనందనుపై నుర
వడించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్క
రుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో నిట్లనియె. 46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితులై
యొక్కటఁ దోతెంచెద రా, దిక్కునఁ బో నిమ్ము రథము దీప్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్లు చేయం ద్రిగర్తపతి దనమొనలకుం దల
కడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు. 48

---

1 నో నాటించిన.

క. మీఁపీటి కెల్ల మేటివి, నీవిట్లు గడంగి తిచట నిక్కము పోరం
గ వలయుఁ జుమీ యనుచు శ,రావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్కపెట్ట యడరినం బాండవబలంబు
లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యంబయ్యె నాసంక్రందననందనుండు రాజుల
గములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱికియు సారథిరథికరథ్యంబులప్రాణంబులు వెఱికి
యు నాతపత్రచామరంబులుపొడిసేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁ జేసియు వర్మం
బులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు
నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించుచుండ నపరాహ్ణం బయ్యెఁ ద్రిగర్త
నాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్రసుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును
నవ్వి యఱువదినాలుగునారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమీఁద ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను గ్రేఁగంటం
జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దొడర వచ్చుశల్యు నాదరింపక
ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితుం డై పార్థునకు బాసట యై
భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగుశాంతనవుం గనుంగొని
కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాలమ్ములు గురిసి రతండు[1] సూచి మోచం బందన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ నొల్లమి నాతండు కో
దండంబు దుండంబులు సేసి పిఱుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని
ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తిచెప్పి మొగమోడక యదల్చినం బురికొని యప్పాంచాల
పతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుండెడసొచ్చి మహాన
లాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రం బేసిన నతండు
తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయుకేతుచాపదండంబులు
ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవి
యుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెనంగ వేగంబు
మెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ ఱతనిపై నడరింప నతండు సరకుసేయక శరంబులు
గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజుహయంబులం జదియ మోఁదిన నాసైంధవుండు.

1. మోదమునఁ బొందంగన్.

క. ఉక్కటి యొండొకనిరథం, బెక్కటయుఁ దొరలు దెరలి యేద్రౌణి సెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బతి భీమునిమీఁదఁ గవిసెం బెలుచన్. 56

క. ఏడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు, వడముడిపై [1]నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగుక్రియన్ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ బదలన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిఁగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె. 58

క. అడిదముఁ బలకయునుం గొని, చిడిముడి వడ కవుడు చిత్రసేనుం డుఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవనపుత్త్రునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైన వికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె
నట్టియెడ. 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యత్క్రోధుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁడున్ శీఘ్రంబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్క నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్. 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, దుమ్మలికముతోడ బెరయు నుత్సాహమునం
దమ్మందఱఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మొననృపు లెల్లఁ దాఁకి రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం బెక్కుమృగంబులు మార్కొనినం జెలంగు
సింగంబుచందంబున నలిరేఁగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాలకుండు తాళ
ఫలంబులు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరు వెడందవాతియమ్ముల నమ్మ
హీశులతలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారి యై విహరించుచున్న వెఱఁగుపడి
పాండవులు సూచుచుండ శిఖండికోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచుం గదిసినఁ
గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి దైన్యంబు నొందించె నట్టి
సమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ, గురుసైన్యములఁ గలఁగుండువెట్ట
విందానువిందులు వెసఁ దాఁకి ద్రుపదుని, కొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హరితమ్మునరదంబుపై కెక్కఁ, డేఁగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముఁ
గవియించి యిరువురఁ గైకొని తఱిమినఁ, బ్రజకుఁ జేవీచి రారాజు గడఁగఁ
తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

1. నతులశక్తి • వైచినఁ గోపం, బడర గద వ్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
పిహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతనిప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి వైకొనియె
నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు దనయెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతనిమొగ్గ
రంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుండగుచు నపరశైలశిఖరగతుండయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ
నెఱయ నెత్తురుటేఱులపయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగులం దివిచికొని చనుభూతబే
తాళసమ్మర్దంబులను సమంతతలప్రాంతపతితంబులైనశవంబులం గైకొనిచెలంగు
సృంగాలంబులరవంబులను దత్సమయంబతిఘోరం బగుటయుఁ ద్రిగర్తపతిప్రము
లగుజగతీశుల వెగడుపఱిచి మెఱచినసవ్యసాచియు సైంధవాదివసుంధరాపతులం
జిక్కువడంజేసి యుక్కుమీఱినమారుతియుం దమయన్నకుంబొడసూపి నిలిచిన
నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి సమస్తపరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనునికడ కరుగుదెంచి
బలములన్నింటిఁ దివియంగఁబనిచి మరలి, రాత్మసన్నివేశంబులకతఁడుఁ దారు.

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు. 67

భీష్మనియష్టమదివసయుద్ధక్రమము.

క. భూపోత్తమ విను పాండు, క్ష్మాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకేళీపరులై నడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్. 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మ
తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతి
వ్యూహం బెయ్యది దానిసంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు వన్నె
నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబు
లం బాగ లేనిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయుపరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగనీక తత్తదనీకానేక
రక్తధారాసారంబులడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగునాసమయంబున.

క. మీతండ్రి సింహనాద,స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినర్క
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొదిఁగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతుఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్పు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బ నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

—•◆ సునాభుఁడు మొదలగుకురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట. ◆•—

ఆ. అట్లు దాఁకుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండు వోలె । నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్క । వెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱికి వైచె బిలుచ । నవ్వి నధిప.

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగునాదిత్య కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితకుండును గుండధారుండును విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్కపెట్ట కదిసి పెక్కువిధమ్ము లగునమ్ములం బెక్కుంట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుండై యేరికిం దేఱి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతినిశితక్షురప్రముఖంబున శితప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటికుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు । నేఁడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల । ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె । వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి । మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజుల దుర్వ్రిన, యావేశం బుడుప వైతి । వది దుర్దశలం
గావింప నిర్గకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్రునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్నయోధవీరులం గలయం గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం డగుచు నతనితో నిట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ । డేపునఁ గోలుమసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట । తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ । గా దని నిల్చితో యున్నవారు నొ
క్కుమ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు । లూరక యుండితో కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కిట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును జెప్పినదియ । విన వప్పుడు జె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదు రై నిర్జింప వశమె । యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నశేయ్యనిలతనయు, బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు । గాదు మనకు, నదలఁ బని లేదు దీనికి । నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినకొలఁది జెగి, పోరఁగ జయ మైన దానిఁ । బోఁ ద్రోచెదము. 81

వ. అనిమె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు
లిట్టు వాలిసెదరే మున్న యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లసేసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక సమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురుకుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమిసేసి రని యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్ముండు భయంకరాకారుండై మారుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయి వీచిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న దుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసినరథికులమీఁదం జేకి తానద్రౌపదేయసహితంబుగా సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమి రిత్తెఱంగున మూఁడుగట్టి మొత్తమ్ములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం బోక పెనంగుచుండె నట్టియెడ 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద, క్షోణీశ్వరు మోహరంబు సుడివడ దివిగీ
ర్వాణులు గీర్తింపఁగఁ బటు, బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ నేయునారసంబుల మ్రోడై
[1]ధరఁ బడి రూపఱినను దిన, కరుకిరములఁ దమము విరియుగతి దోఁచె నృపా. 86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదడముల, కుఱికి కవలు రౌద్రగసమహోగ్రాకృతులై
నఱికిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రాదయ్యె నుభయబలయోధులకున్. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల
వితతి నిల యొప్పె రాలినవివిధపుష్ప,పుంజమునఁ బొల్చునుద్యానభూమి వ్రాలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చుకొత్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనవిహంగో, త్కరముపయిం గవియుడేగతండంబుగతిన్. 90

వ. ఇట్లుక్కు మిగిలి యెక్కినయర్జుననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు శుకుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపుమొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయి రాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యార్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెన పోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసినగంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వియగుట నశ్వంబుఁ దోలఁగ దాఁ, టించి తిరిగి యాకడిందిమగల
నారసములు పెక్కు నాటించి నొప్పించి, పొగడువఱచె సురలు వొగడుచుండ.

---

1 ధరణిం బడి రూపఱి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగాత్రము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱపు లేక పేరు, క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగరాజదౌహిత్రుం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
నుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం, [1]గడు నెఱ వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడకుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరాతులు వీఁడు గాలుమానిసి యగుటం జేసి మనకు నొప్పింప వెరవు గా
దయ్యెడు నను దుర్విచారంబున. 97

ఆ. అర్వురును గడంగి హయముల డిగి పటు, ఖడ్గనిష్ఠు లడరఁ గదియుటయును
భ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె.

క. వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, ల్చక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డలంబుస కంటే. 99

అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట.

వ. అని యాతనివలను సూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా, వంతునశ్వసేనయంత సేన
వుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బొలివోనివిక్రమంబున నలంబుసుస మా
ర్కొని రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు
దునిమిన దనుజుండు వినువీథి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం
గోపించి గగనంబునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై, కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థుకొడుకచలుం డై.

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం, బునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లోఁ
బడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చే
డ్పడు నరుపట్టికంఠము కృపాణమునం దెగవైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుదాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు పడినం బాండవులును వారియోధవీరులును
జేసిన తెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె 106

---

1 గడువడి నేర్పునను గడిమి.

శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభద్గతిన్
హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రారూఢులై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాగ్నిం బోల దిక్చక్ర మ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చెఁ గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ముమెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయముల్ గుది గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో,త్తుంగతనుం డగుచు నీసుతుం డలరఁగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా, తంగఘటలతోడ నపుడు దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టినకరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి ఘటోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక, చరణము లని తోఁప కుండుచందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేలివి, స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వాలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి నారాచవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు ననుదనుజప్రధాననాయకు[1]లం బ్రేతపతిపురంబున [2]కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున నిశాతశరంబులు నించినం గోదండపాణి[illegible] క్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడువడువునఁ బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు దొల్లి యె
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియందఱుం
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము సూపెద నీకని మూదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుసూనునిమేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది, యేను వెసం గీలుకొలిపె నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర గినిసి కృతాంతజిహ్వాయుధంబుఁ గొని, శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేల కుఱికె.

క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి, సేనలు దెగలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురికొల్పికొని వెఱ, పూనక దానవునియెదుర నొక్కఁడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం, టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులి గా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపక్షయోధవీరులం గలయం గనుంగొని. 118

---

1 ఉద్రేకంబునఁ గదిసిన వారిం బ్రేత. 2 కనిచి రణప్రారంభంబునం గదిసి యాభీమ.

క. భీమునితనయుం డత్యు,ద్దామగతిఁ రాజుఁ దొడరి ♦ తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని,పై మారి మసంగినట్లు ♦ బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీరు వేవేగ రారాజుం గూడికొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బలబాహ్లికావంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులునేకోద్యోగంబునం దమతమయనుచరు లైనయోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతులగునాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు నరఁగింప నందు. 120

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట.

క. కొందఱసూతులు వ్రాలిసిరి, కొందఱచాపములు దునిసెఁ ♦ గొందఱచటుల
స్యందనహయాలి నడిమెను, గొందఱయంగములు వ్రస్సెఁ ♦ గురుకులముఖ్యా.

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమకట్టికొని రథసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబర, వీధి కెగసి పోయి ♦ విపులరవము
సెలఁగఁ బెల్లుచ [1]నదరి ♦ జీమూతభంగి దు,ర్దాంతుఁడై నఁ జూచి ♦ ధర్మసుతుఁడు.

వ. భీమసేనుతో ని ట్లనియె నిక్కడ భీష్ముబారిం బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపాలింపను నక్కడ నా[illegible]ర్యాదులకగపడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసియున్నయది యివ్వలనికిం గవ్వడి గ్రలం డవ్వలనికీ వేగంబ యరుగు మనిన సింహనాదంబు సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, మారుతి గవియుటయు మెఱసి ♦ మార్కొని కురుధాత్రీరమణుఁ డర్ధచంద్రా, కారశరము దొడిగి ధనువు ♦ గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడి ♦ దొడ్డనారసంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు దండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్రులు నీపుత్రునిపై నొక్కపెట్ట మిక్కుటం బగుకోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథికప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ దేఱి కడుఁ ♦ గ్రూరత నేచినమారుతాత్మజుం

1. నొదరి; నుదరి.

చెనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తునిఁ జేసిన నాతఁ డల్గి యా
తని నొకనారసంబున నురస్థగ్రత మూర్ఛ మునుంగ నేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడుర్ ధాత్రీశుఁడుర్ భీము మా
ర్కొని రాతం డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గినయాలోనన తేజి ద్రోణుఁడు గడంగెం జూచి తోడై కృపా
దినిశాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్రులు సుభద్రాతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయా, టోపముఁ గుడియించి రతిపటుప్రదరములన్. 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేనసఖత్వలోలుండును నగునీలుండు నశ్వత్థా
మం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయఁ బన్నెఁ గుపితుఁడై.

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేసినమాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొదలైనయాప, న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటులఁ బడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగర, ధరణిం బడినట్లు దోఁచెఁ దత్సేనలకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రందుకొనన్ వెసఁ బాఱ నాపగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁ గెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మి పోయె నట్లు ప్రా
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్ముపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి, చావొండెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పగిసు కుత్సితవర్తన మిట్టిదుస్తరం
బునఁ దగులావు సేయ మముబోటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జెంపు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యా
జనపతి మెచ్చఁగ నా దై, త్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు వలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుం డై. 141

1 యిప్పుడుము • కుత్సిత.

తే. పరఁగి తోఁ తెంచుపాండవబలము మీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంతఁ గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యక్ష్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం [1]దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణంబగుచునుండ.

క. నగపతియుఁబోనిగజపతిఁ, దగ నెక్కి ప్రబలదైత్యబలములో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా, భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా.

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబునయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రౌప
దేయప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడువ వ్రేయఁగ భగదత్తుదంతిరక్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ జేవురుసెలయేఱు, లున్నతాచలమున నురలునట్లు. 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు, గాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పొడి యై
రాలెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలినభగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్. 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ, హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి.

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ, మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము ను
జ్జ్వలము లగునతనితో మర, ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగ వెసన్.

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుభగదత్తుం గనుంగొని గండుమిగిలి కురువిభుండు గురుకృపా
యోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమబలంబులు గోలాహలబహుళంబు లగుట
యుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుండై యవ్వలనికిం గ్రొవ్వలరం
గోల్తల సేసె నట్టిసమయంబున. 152

—అర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట—

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ, స్ఫురణంబును దేవదత్తభూరిరవమూ నం
బరము వగిలింప నానా, శరములఁ గురుసైన్యసరథసత్త్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యొచ్చట నని
యడిగి యతఁడు సూప నచటి కరిగి. 154

---

1 దలపడి సందడికయ్యంబుగా నపరాహ్ణంబునఁ బెనంగు చుండ.

వ. దనుజఖండితుం డయి పడి యున్న యయ్యిరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యాం
ధనంజయుండు. 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీళులు నించి యాసుయో
ధనునవినీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్ననిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టుచుం వినుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్త్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగునవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మంద
స్మితంబు సేసిన. 157

క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్ను దీని విడిచితి నహిభం
జన తేరు నడపు గుఱుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158

వ. అని పలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మన మొనపయిం బఱపఁ బార్థుం
డు పటుబాణపరంపరలు వఱఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్రిగర్త
పతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్మ
బాహ్లికులు మార్కొనిరి మాగుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని
ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్త్రకు లాబకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159

క. గురునంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁడై. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించునారాచధారల నొచ్చి
యాజ్యధారాక్రాంతుం డై నయర్చిష్మంతుండునుంబోలె మండి యుద్దండకోదండ
నైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును విరావి
యు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం బొందిరి
పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొనువృకంబువిధంబున
వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసె నప్పుడు ప్రొద్దు గ్రుంకుచుండ నీపెద్దకొ
డుకు బలు మొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల సేసినం గాంగేయవ్యూ
హంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక పెనంగిన. 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
డెఱఁగుతొడవులు దొడిగినతెఱవపోలె. 162

"క. నీచెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసముల్
నీదగ్గఱఁ దనకు లే లే, రాచూలికిఁ గలుగఁ గండురా రాజన్యా.

వ. అని యంత నిలిచెను." ఈపద్యగద్యములు 155-వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో ముద్రింపఁబడి యున్నవి గాని వ్రాఁతప్రతులం గాపట్టవు.

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ, సమితియుఁ గౌరవులు రణము § సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్యు, ష్టమ యామిని నుదితపటువి§షాదుం డగుచున్.164

క. గురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ, జొరమిన గాంధారవిభుని § సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా,తురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె § దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు
వారలతో నిట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలం
బులం జెఱుచునట్టిసంరంభంబునకుం జొరరు మనసేనలు నానాంటికి సన్నంబు లై
సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా
లంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని, దురమునకుం దేకు మేను § దోర్బలవిభవ ప్రౌ
ఢ్ధురతం బాండుకుమారో,త్కరముం దత్సేనల మర్దం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా,సనుఁ గనుఁగొని మనము ప్రాయి § శాంతనవుని భం
డన ముడిపి వత్త మని చె,ప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ § బెఱివారిఁ దగన్.168

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా
సితంబు లగుజలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీని
చీనాంబరపరిధానంబులను కమనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయ
భూషణధారణంబులను దగ నలంకృతుండై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపం
బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయినకరదీపికా
సహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ
గలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల
గానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయ
రత్నఖచితం బగురథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమంది
రంబు సేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసనుముంజేయి కర
తలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పి
తామహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్పీఠసమీపంబున సముంచితకన
కాసనంబున నతం డునుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యుతని
తో నిట్లనియె. 169

మ. నిను మున్నెంతయు నమ్మి పాండవులయు§క్ష్మేమంబు నేఁ జెరికిం
గొన నీపోరెడుచందముల్ దెలియఁ జె§క్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వా§రిం బట్టి పాలార్చె దాం
డన సేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీ § వాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అనిమొన దేవదానవుల § కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నే

డెనిమిదినాళ్లు లయ్యె సమ✽యింపవు నొంపవు సవ్యసాచి న
ప్పని యటు లుండ నిమ్ము నినుఁ ✽ బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృప✽సత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే. 171

వ. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మనమునకు వా, ల మ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ ✽ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా, నమ్ము దగం దాల్చి యుండె ✽ నతిపదనుం డై. 173

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి. 174

క. తలకొని నీకుం బ్రాణం, బులు డాఁపక యోపినట్లు ✽ పోరఁగ నిమ్మైఁ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా, వలనం గలభక్తి యెల్ల ✽ వమ్మునఁ గలయన్. 175

వ. అని పలికి యలుక వొడమి వెండియు. 176

సీ. కాల్పఁడే మహనీయ✽ఖాండవం బింద్రుని, నమరగణంబుతో ✽ విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు ✽ వడయఁడే యొక్కటి, బవరాన మెప్పించి ✽ శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి ✽ కర్ణుండు నీతమ్ము, లును బాఱ విడిపించి✽కొనఁడె నిన్న
విను నను ద్రోణు నా✽తనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణు, గెలిచి విరాటుగో✽వులఁ గొనండె

ఆ. తక్కువెక్కు డెడలఁ ✽ బెక్కండ్ర నేమేమి, సేసె విననె యుట్టి✽జెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దోఁకరి ✽ పెనఁగియు నీచేత, నేఁడు వినఁగ వలసె ✽ వేఁడిపలుకు.

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయ్యు లైన✽పాండుసుతులతోఁ
దెగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్త✽మాటల నగునే. 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి, ఖండిని జంపంగ నాకుఁ ✽ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొనినం, జెండుదు నుగ్రముగ మున్న ✽ చెప్పితి నీకున్.

క. ఏనును నాదళమును ద్రుప, దానీకవిరాటసైన్య✽యాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండు✽పుత్త్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి ✽ నను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము ✽ గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి ✽ నాచేతి[1]బలుపు సూ, చెదవు గాక వేయుఁ ✽ జెప్ప నేల. 182

క. అనినఁ బ్రియ మంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి ✽ సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం, బున కాయిత మయ్యె మేను ✽ వాం గారంగాన్.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి ప్రకరంబులతో ని ట్లనియె. 184

భీష్మునవమదివసయుద్ధము.

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ ✽ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల ✽ సమరభూమి

---

1. బరువు.

గెలువఁ గలవాఁడ నని రాత్రి ♦ వలికె నేఁడు
దతిమి మనలావుఁ జీవయు ♦ మెఱయ వలయు. 185

క. అని యాఁడుతులుపమాటలు, విని బీభత్సంబు సిగ్గు ♦ విపులవిషాదం
బును నొక్కట పెట్ట వుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ ♦ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుం డతనిక
న్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొ, ద్దన యుండుద మదియుఁ గా కితనిముందటఁ బె
ట్టన వలయు శత్రుబలము,ర్దను లిరువదిరెంపువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగునీతఁడు శిఖండిపై నేయ నని మన మెత్తి
విడియునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నిచునకు గోచరంబు గాకుం
డ నిమ్మహానుభావుం బొదివికొని రా వలయు ననిన వారలు నట్ల కాక యని ర
య్యమరనదీసూనుఁడు సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపాచార్య
కృతవర్మశల్యశకునిసుదక్షిణాసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును ముందట
నిలిచెఁ దదనుమతి భగదత్తభూరిశ్రవోవిందానువిందులు పలపటను సోమదత్త
ద్రోణపుత్రవిందానువిందులు దాపటను హలాయుధాలంబుసశ్రుతాయువులు వెను
కను త్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి రంతకు మున్న
కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి గట్టియెడ నర్జునుండు మనమొగ్గ
రంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ,బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ ♦ బిండుగట్టి
పొదివికొని వత్తు మివ్వ్యూహంబునకుఁ దగ దక్షిణంబుగా మోహరింపు బలంబు నెల్ల.

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డై నయుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుం గా నొనర్చి యగ్రభాగంబు
న శిఖండి నునిచి యతనికెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
బార్థుండుఁ దాను నొక్కదిక్కున నిలిచి తక్కినయోధవీరులం గలయం జేర్చి గట్టి
మొనగా నమర్చె ని ట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీభాంకారశంఖాదినిస్వన
గర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి, శంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి మనదిక్కుప్రజమీఁ,దిం గవిసెం జిచ్చు దూఁది ♦ దరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారి యై ♦ కొఱవి ద్రిప్పి,నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగడంద ♦ నులివు మిగిలి,తిరువఁబడునట్టిక్రియ సేనఁ దిరుగఁబడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱు లేక తఱుముచున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలంబుసుతో
ని ట్లనియె వీఁడు రెండవయర్జునుం డై మనబలంబులఁ గలంచుచున్నవాఁ డర్జున
నందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లేదేము పాండవుల కడ్డపడియెదము
నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధనప్రేరితుం డై యభిమన్యుపైఁ గవియుట.

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ, దనుజావలి మున్న గాఁగఁ దఱిమెం గుంతీ
తనయబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పతి తేరికూబరము యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిఱి లయ,కాలుండునుబోలె నసుర గన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరము ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నై దైదుమహోగ్రభాసు
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును జూఁచి యడరె
నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ, ర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధరుం డె ట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోఁపన్. 202

క. ఇత రేతరశరకృతశో, ణితధారలు నిగుడ నపుడు నిర్భరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల, గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపోన్నతు లై.

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁ గొనరించె సురసమూహము వొగడన్.

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప
శక్రపౌత్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగి పాఱెఁ బెలుచ నారాతిసుతుఁడు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరు నురవడి గవి న
ల్దిక్కులఁ బఱచెం దమలోఁ, జిక్కుపడుచుఁ గౌరవేంద్రసేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కండ్రు రథికులతోడం గూడి గాంగేయుం డభిమన్యుపయిం గవిసిన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్నిరూపు లై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్ముపై ◊నురవడింపఁ,బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ ◊ బొదివె వెరసి.

వ. అట్టిసంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరుకృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి ఔడిదంపునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేఁడిలోకవి, ల్లాసురగతి నెత్తి యుగ్ర ◊ మగునారాచం
బేసిన నాతఁడు కేతు, వ్యాసక్తుం డయ్యె మూర్ఛ ◊ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూపాతఁ డతని◊వక్షమునడుమం
గీలించి సిడము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె ◊ నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులునారాచనిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రామాగ్రస్తుం డగునుగ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత, త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణ◊తమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ, ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి ◊ వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయనను◊ధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గు◊రుం గని యెంతయు భక్తి సేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు వెస ◊ నప్పుడు దార్కొని యెట్లు పోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుమ ◊ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కి ట్లనియె. 215

క. పౌత్రము దలకొని సంగర, ధాత్రికి నేతెంచి గురులు ◊ దండ్రులు దమ్ములే
పౌత్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్రు లనం గలదె తోడరి ◊ పోరన వలయున్.

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట.

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డదరి ద్రో◊ణాచార్యు మూఁడునా. .సముల నేసి యు◊గ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన ◊ వెగ డొంద కాతఁ డా, తని మేనఁ దూపులు ◊ దఱచు గాఁగ
నాటించె నంత భూ◊నాథుండు పురికొల్పఁ,గా ద్రిగర్తులు గురుఁ ◊ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబా◊ణమ్మున నమ్మొనఁ, దూలింపఁ గుంభజు◊శైలశరము

ఆ. నచ్చి యుడుప నలిగి ◊ వాసవి నారాచ, వర్షమునఁ ద్రిగర్త◊వరునిపుత్ర
చయముఁ[1] దెరలుచుటయు◊జనపతి కృపశల్య, బాహ్లికులును◊ దానుఁ◊బార్థుఁదాఁకె.

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గన్నెరాకిమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లు గురుండు మొదలైనయుందఱకును నాధనంజయుపోగు దలముసుకి లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మసూతి యున్నతిట్టు కుంటికి తెలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు గపలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బొదివిన. 219

1. దెబ్బటయును.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుజోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు పఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయుదారుణరణంబు ధర్మపుత్త్రునకు భరంబైన నతం డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి సాచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి యవుడు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణంబుల నురమున శోణితంబు పోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచ్చటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి భీష్ముపై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి సేయ నొల్లక యమ్మువ్వురను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్నిత్రయంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి వృకోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశైనేయద్రౌపదేయులు గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకునకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగులదొరలును బలంబులును నొక్కుమ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడుచుండం జండరశ్మి వినువీదిచక్కసగంబునకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగముల
నుఱక [1]నెత్రుటేఱుల నీఁది తఱియు నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు [2]లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినియెద రనిన వా, రదియు నదియు విననియట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపుచుండి రాసందడిఁ గయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద పండువు సేయుచుండె నప్పుడు. 229

---

1 నెత్తురుటేఱులఁ దఱియ. 2 లాలించి.

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి ♦ యతినిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లీకు, విరథుం గావించె సురలు ♦ వినుతింపంగన్. 230

తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁ ♦ జిత్రబాణ,పాతమున నొంచి యార్చినఁ♦బాండుపౌత్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి ♦ యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతని♦తృళ్లడంచె.

వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖునిరథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి గుంభసంభవుపై నడరి
యతనిమేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232

క. ద్రోణుఁడు గోపించి తను, త్రాణం బఱువ్రయ్యఁ జేసి ♦ తనువున రాజ
ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సం, క్షీణబలుండై యతండు ♦ సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233

సీ. తఱిమి సుశర్ముండు ♦ దాఁకి యర్జును నొంచి, కృష్ణుపై నమ్ములు ♦ గీలుకొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వా♦లంపకాలువ లోలి, నడరించుటయు వాని♦యఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను ♦ జేరుకోలల వ్రేసి, యంకుశంబుల నాఁటి ♦ యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలు♦వారును విండ్లును, బలకలు వైచుచుఁ ♦ బఱచువారు

తే. నైన మీతండ్రి క్రీడిపై ♦ నడరి నడుమఁ, జొచ్చె సాత్యకి యన్నదీ♦సుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయివాల్చియదవట్టి♦వైచె మగుడ,నాతఁడాభీష్ముఁడొడఁదును♦మాడెనధిప.

వ. ఇట్లు ద్రుంచి. 235

క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాలమ్ములు నాటఁ బాండ♦వవ్యూహము సుం
డాలరథఘోటసుభటా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె ♦ భీష్ముని నంతన్. 236

దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట.

క. కని కౌరవపతి దుశ్శా, సనుతో నిట్లనియెఁ గంటె ♦ శాంతనవునిపై
ఘనసేన దోఁచెఁ జని క్రై, కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు న♦కుంఠితవృత్తిన్. 237

క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, పునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మ♦పుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయు♦తముఁ బురికొలిపెన్.

వ. ఆపదివేవురు నెఱిరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యొ
క్కనం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగుమడువునుం
బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరం
పరలు వరఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు పఱియ
లై నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు ద్రెవ్వి
న వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేక
ఘోటకంబులు రూపఱిన నేపఱి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబువడి చెదరి
కనుకనిం బఱచిన. 239

క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్ర♦బల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గారవమున నిట్లు లనియెఁ ♦ గడు దీనుండై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, పొలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మ♦పుత్త్రునిబలుగో

త్తల నిలువరింప నీ వొక, చెలియలికట్ట వయి మమ్ముఁ । జేకొను మిచటన్. 241

ఆ. అనుడు నతఁడు పాండ।వాగ్రజుఁ గవలును, దాఁకి విపులబాహు।దర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి।మారిమసంగిన, ట్లయినఁ జూచి నరుఁడు । ననిలమతుఁడు.

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, జెక్కమ్ముల నొంచుటయును । భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు, దిక్కులసైన్యములు నత్యు।దీర్ణత బెరసెన్. 243

వ. ఇట్లు గలయఁ బెరసి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగమథనం బగుప్రధనంబు సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడి మెఱసిననారసంబు లను కిరణంబులు వఱఁగించి. 244

సీ. పండ్రెంటఁబండ్రెంటఁ।బాండవాగ్రజునిఁ బీ,మునిమాద్రికొడుకుల।మూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట । నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి । సమదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాం।డ్యానీకములును సో, మకవరూథినియును।మగధబలముఁ
గాశిసైన్యంబుఁ గ।రూశసేనయు నొక్క, పెట్ట రయంబున । భీష్ము మీఁద

తే. నురవడించినఁ బాండవప్రోత్కరముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందను।సమ్ముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ । కన్నిరువు
లై మహారణ మొనరించె । నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబల।సంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణ । దాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథిత।కంపితపాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దనర।థంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁ డై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురం।గప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూ।ర్యశ్రేణులన్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులన్ శరాసనగుణ।వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదో।ర్గర్వం బఖర్వంబు గాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొన మగలు లేక మదంబునం బొంగి గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు లగు దివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినం దాన యై రథికులను హాస్తికులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున మ్రోఁడుపడినయుద్యానంబుచందంబున నగు చున్నచోట్లును గాలుబలంబులం గనుపుగొట్టినం గాలు చేయి తల డొక్క[1]యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయట్లున్నయెడలును జెక్కుదెఱంగులచప్పళ్లు నిగుడ రథచయంబునవయవంబులుం గరిహయనికరంబులయెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివినవెదురుటడవితెఱంగునం దోఁచు

1. యనువేఱుపాటు.

సట్లును దఱచుగోడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడినకుసుమితకాళవనంబునుం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజంబు వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱికి పడ వైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం బయి కమలకైరవప్రోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించుప్రదేశంబులును నై పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండుపడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు లగుట గనుంగొని గోవిందుండు. 247

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయక యున్కి యొప్పునే. 248

వ. అనిన విష్వక్సేనుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 249

క. మును మత్స్యనాథునగరం, బున సంజయుతోడ నీవు వొంగుచు బెట్టాడినమాట లెల్ల మఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 250

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 251

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనరాజ్య[1]మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృత మాచరించినవాఁడ,నగుదు మనను గొలుపదయ్యె ననికి.

వ. అయిన నీతో [2]నప్పటప్పటి కేటిమాటలు గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడ వైచెదం దేరు నడపు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయుపయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువరించి సింహనాదంబు సేసి. 253

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిన్ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ న
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెన్ వాలంపమొత్తంబునన్. 254

వ. అప్పుడు. 255

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 256

---

1 విభవ • మేను. 2 నిప్పటి కేటి.

క. అతఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుమ నాతం డారా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేఱొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 257

క. ఆబెట్టిదంపుటంపఱ, చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబా, హాబలముగఁ జూరు చుండె నంగము దూలన్. 258

క. వివ్వచ్చునొవ్వ నెంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగుకోల్తలయుం ద
క్కొవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్చుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 259

క. దారుణరోషం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొరఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరత [1]మునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 260

—శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట.—

వ. ఇట్లు లంఘించి. 261

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికిం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు గానీబలం
బురలం బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గవిసె రౌద్రోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 262

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగుచెలువుతోడ
మెఱుఁగువెలుఁగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 263

వ. అట్టియెడ. 264

క. బలుజీవము వ్రాయిన వెల, వెలఁ బాఱుచు నీదుయోధవీరులు వాలిసెం
బొలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, [2]గలఁగం బడి యట్లు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్.

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నాకిచట శాశ్వతమైనయశంబు నచ్చుట
న్వినుతికి నెక్కుసద్గతియు నీదయఁ జేకుఱఁ జేయు మిష్టమున్. 266

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్ను
వెనుక నెయిది కరంబుల గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం
బోవం బోవఁ బదియడుగులకొలంది నాకాంతేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహు
వీర్యంబును మెఱయ మహీతలం [3]బూని మెట్టి నిలువం బట్టి నిట్టూర్పు
నిగిడించుచు సద్దనుజమర్దనుతో నిట్లనియె. 267

ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మేమను నించుక సేపు పోరులన్

---

1 ములుకోల. 2 గలయం బడి. 3 బూఁది దొట్టి నిలువం.

డయ్యుట దప్పె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు నూతు రా
వయ్యె రథంబుమీఁది కిటు లాశ్రితమానము పేటిఁ బుత్తురే. 268

వ. అని ప్రార్థించినం బార్థుపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుందుం డూరక మరలె న
య్యిరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్వయసుందరం బైనశైలంబునుంబోలెఁ
బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటు
నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడువఱచి యచ్చట నొండొరుల
మెచ్చక యఱిమి తఱిమిన వైరివీరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుం డై పరి
శ్రాంతు లైనకృష్ణార్జునులును భీతు లగుభీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక
చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి సలిచీమలం
గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 269

క. తా నస్తశిఖరి మఱువడఁ, [1]బోనియపుడు పాండురాజపుత్త్రవిరాజ
త్సేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నో నలినాప్తుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా. 270

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న
మైనగోవునుంబోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై
యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁ దలంచి తగువారలనెల్లం దివియ నియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు ద
న్నుం గొల్చి చనఁగ విడిదల, కుం గడు విన్న నయి పోయెఁ గురువంశనిధీ. 272

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోహటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ దివియ
నియమించి. 273

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
న్వలసి భవత్తినూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలి విరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 274

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు దొమ్మిదవనాఁటిబవరంబున బెండువడి యానిశాసమయం
బునందు రహస్యప్రకారంబున. 275

క. మనమున విషాద మడరఁగ, ననుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను నా, తనితో నాత్మీయకార్యదశ దెలియుటకున్. 276

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ, రార్చుల నవ్వీరుఁ గన్నులారం గంటే. 277

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్మానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయ ట్లగునె నిశ్చింతంబునం గాననం

[1] బోనాడును.

బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపగిరిపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 278

క. మున్నును నేఁ గారణము గ, నన్నియిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁగాని జ, గన్నుత భీష్మునకుఁ [1]గ్రోలుగా నీఁ జాలన్. 279

వ. నీకు మాదెస ననుగ్రహంబు గలదేనిఁ గయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గా కుండునట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వన వచనంబుల ననునయించి యతని కి ట్లనియె. 280

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దా గ్గత్యము గల్గునె నీకు న, మాత్యుఁడ నై యేను రాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 281

క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ జోర కున్న భీష్ముఁ దెగఁ జూచి వెసం బగ యడఁగించెద నస్మ్రన్, మగిడింపక చూచు చుండు మనుజాధీశా. 282

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య కూర్మి మై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నాయెడ నట్టివాఁడ.

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడినబలుమాటలకు నులూకుండు వచ్చి నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినవెట్టిదంపుఁదనంబునకుం దగినయాత నాకుం జేయ వలయు నేను నీరెండెడలం బెక్కులు పలికినవాఁడ నా కిరువురకు నొండొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 284

క. కయ్యము సేయక తగునా, హయ్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని న్నియ్యెడ నే బొంకింతునె, దయ్యము నా కేల యిట్టిదైన్యము దెచ్చెన్. 285

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్కసమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు గౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగుకార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా ని ట్లనియె. 286

ఆ. అకట తండ్రి నచ్చినంతనుండియు మము, నరసి ప్రోచినట్టియనుఁగుఁదాతఁ జంప మదిఁ దలంచుతెంపు సూచితె రాజ, ధర్మ మింతక్రూరకర్మ మగునె.

వ. అనవుడు. 288

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలఁచి. 289

వ. అజాతశత్రున కి ట్లనియె. 290

—— ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట. ——

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు మున్ననినట్లు, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

---

1 'గొలుపుఁగా' అని వ్రాఁతప్రతులు.

జక్కఁ జూచె నేని శత్రువుల్ వొలియరె, యిప్పు డతనిపాలి కేఁగు మధిప.
సీ. నీవు ద న్నడిగిన నిజవధోపాయం బ, వశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱ, మును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెరఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి విన, యంబుమైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద, మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ
ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ యొప్ప
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమంది, రమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి.
వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ బేరువేర వార లందఱ సేమంబు లడిగి యిట్లనియె.
క ఇచ్చటికి మీార లందఱు, వచ్చినపని యేమి యేది నలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెద బ్రీతిన్. 294
వ. అని తెలివొందినమొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కిట్లనియె. 295
క. మా కెన్నెయి సామ్రాజ్యము, సేకుఱు నెబ్భంగి బహుళసేనోత్పాద
వ్యాకులత రాక తక్కుం, జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగ వలయున్. 296
క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగఁ మీా, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు గావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 297
వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 298
ఉ. చిచ్చఱకన్ను మూసికొని చేతిత్రిశూలము డాఁచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ వనిలోన నోర్వఁ గా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిం గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 299
క. అనుటయు నిట్లను గంగా, తనయుఁడు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురే చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 300
తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీా రెఱఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్టు లడుగ
మీాకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 301
వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింపసమకూ
రు జోడు వుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను
నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని నపుత్ర
కునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్క
వ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు

గలవానితోడఁ గయ్యంబు సేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదు నపత్యంబైన శిఖండి యట్టివాఁ డగుట మీ రెఱుంగుదురకాదె విశేషించి ముందటిపుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదురు రేయ కుండుదు నర్జునుండు వానిం బురస్కరించుకొని వచ్చి యే సేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడవైచునది పదంపడి బంధుమిత్త్రులగుధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది నాపనుపేను బనిచినట్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతుచేత ననుజ్ఞాతులై వార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవు చున్నసమయంబున బీభత్సుండు. 302

ఆ. సురనదీసుతుండు § పరలోకగతి నిరీ, క్షించుటకును దాను § కృతకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును § సవిషాదమానసుం, డగుచు నిట్లు లనియె § నచ్యుతునకు.

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధ,ర్మరతు వయోవృద్ధు లోక § మాన్యు దయాళున్
సురతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి § పుట్టదు నాకున్. 304

ఆ. [1]నన్నుఁ బాంసుకేలి § నున్న నర్మిలి నెత్తి, మేనిధూళి దనదు § మేను వోరయఁ
బ్రీతిఁ గాఁగిలించి § మాతండ్రిగుణము ల,గ్గించి కన్నునీరు § నించు నతఁడు. 305

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము § నమ్మెయిఁ బెంచిన తాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁ గా దతండు సము § దీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడి సేనఁ జక్కడిచె § నేనియుఁ జూతునకాక ధర్మముం
దక్కట కోర్వఁ జాలుదునె § ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే. 306

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కి ట్లనియె. 307

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు § రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు § వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గోరరి గాంచు సద్వ్యయము § గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారముగా బలారికి వ § చస్పతి సెప్పుట యప్రసిద్ధమే. 308

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము నని § యాడిననీదగుపూన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండఁగా నిటు చ § లం బెడలం జన దెట్టులైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరి § పాలన గా కిది క్రూరకర్మమే
నిను విధి పంచె శాంతనవు § నిం దెగటార్పఁగ వేయు నేటికిన్. 309

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను § నాద్రుపదాత్మజుజన్మ మాపగా
తనయువధార్థ మం డ్రదియుఁ § దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయుచందమున § నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు § నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్. 310

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డి ట్లనియె. 311

---

1 నన్ను బాలకేళి ♦ నున్నచో నర్మిలి, తోడ నెత్తి మేని ♦ ధూళి వెరయఁ.

ఉ. నీ వొకరుండు దక్కఁగ న§నింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును § జాలఁడు నీతలఁ పెన్నిభంగులన్
దైవముచూపువ్రాలెఁ దుది § దాఁకునె యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులుఁ § ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ. 312

వ. అని పలికిన విని యతం డట్ల కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 313

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శి, ఖండిం గూర్చికొని యాప§గాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్ర, చండతతో సమరకేలి § సలిపిరి చెపుమా. 314

భీష్మునిదశమదివసయుద్ధానుక్రమము.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కి ట్లను సూర్యోదయసమయంబునం బాండుసూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి యతనికెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానసైనేయులును నటపిఱుందధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారులను న్నిడికొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరిసూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రి త్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు మున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్ముం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుండై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యులైన మహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబునను బన్ని బలుమొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రి ట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబులు నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 315

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద § మై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపు§సందడి యయ్యెన్. 316

వ. అట్టియెడ. 317

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ § గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గో § కొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరం § గాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శర§వ్రాతంబు గుప్పించినన్. 318

1. ప్ర. చండసమరకేళి నెట్టు ♦ సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు వెనఁగి ♦ కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రకకథోత్కరంబు
మొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱకములు నేలయద్రువ మా,తంగఘటలు గూలెఁ ♦ దక్షిణంబ.

క. కనుఁగొని శిఖండి వెన మా, ర్కొని భీష్ముని నేసె మూఁడు ♦ క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడక, తని నుద్దేశించి పలికె ♦ దరహాసముతోన్. 320

ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజికయించెఁ దగన్ మగవానిఁ గాఁగ నా
కొవ్వమిఁ జేసి యట్టినిను ♦ నుగ్మలి నేయఁగ నొల్ల నాపయిం
గొ్రా వ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్వుదుఁ గాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు సూ శిఖండిసీ. 321

వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కిట్లనియె. 322

క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముకప్రతివీరుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపితి నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ ♦ జాలవు కంటే. 323

క. ఏయు మొక నేర్పుమై ని, ర్ఘీయక క్రీడించి యరుగు ♦ మెట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జూ యెవ్వత నైతి నేమి ♦ సూచెదు నన్నున్.

క. నేఁ డెమ్మెయి నైనను నీ, పోఁడిమి సెడఁ దోన తవిలి ♦ పొదువుదు నిన్నున్
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేఁడిమిసాం పెసఁగ నస్త్రకవిద్య మెఱయుదున్.

వ. అనుచు మఱియు నయ్యుదమ్ము లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గునుం డాత్మగతంబున
నేఁడు శిఖండిచందంబు వింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు
సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి
యుపోద్బలంబుగా నతని కిట్లనియె. 326

అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్ముపైఁ గవియించుట.

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప ♦ నేమియుఁ జేయంగఁ
జాల కున్న మనల ♦ జగము నవ్వ
నేను గలుగ నిన్ను ♦ నెవ్వరి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము ♦ నేయు మదరి. 327

వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబులపైఁ గఱిమినం
దెఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన దెరలి
మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుఁగ మనసైన్యంబు
దైన్యంబు నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 328

క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె ♦ నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగుకవిధ మై తోఁచెన్.

ఆ. నేఁటిభంగి సూడ ♦ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి ♦ నొండె నేను
సమయఁ జేఁత గలుగు ♦ సమసెద రేయొక, మర్త్యుచేత వా రకమర్త్యబలులు.

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్చులం బ్రచండ నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేఱి చూడ రాక నిర్ధూమ దహనస్వభావుం డై సపితామహప్రాపున భవత్పుత్రులు శత్రుబలంబుల బడలు వడం జేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 331

ఆ. పాండవేయమాత్స్య పాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాది బలము లొక్క మొగిన త్రోవనీదు మొనలు మార్కొనుటయు, నపుడుపోరు ఘోర మయ్యె నధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 333

తే. నీవు భీష్మున కలికినం బోవ దేను, గలుగ వెఱ పేల యితనిపైఁ గవియు మెయిది కొని మదీయబాణంబులం గుప్పఁగూరఁ, బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటురయమున.

వ. అనిన నాతనిపలుకులు విని యెలుం గెత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 335

క. మనయోధు లందఱును శాంతనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుండు గలుగన్ మన మతినికి శంకింపఁగఁ, బని లేదని పలికి యార్చి బలువిడి [1]నడరెన్. 336

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపదవిరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం జేయంగలరథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టడరిన నక్కడ గురుపుత్రభూరిశ్రవసులును గృతవర్మకృపకాంభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశచిత్రసేనులును లోనైన యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందనుపయిం గవియుపాండవసైనికులను నతని గడ్డపడుకౌరవ్యవీరులును జూచునెడ సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 337

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి, కొని యురవడిఁ దఱియుచునుడుకును వెస దుశ్శాసనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన, వననిధికిని వేలవ్రాలె వసుధాధీశా. 338

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 339

క. ఇరువురుఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు, నరనాయకు యతని మూఁడునారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాటించె నైదుదూపు, లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁ డేచివిల్లు దునిమి పెల్లేయఁ [2]దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యచాపున నిరువదేనమ్ము లేసె.

క. ఆతూపులు నఱకి పరి, స్ఫీతం బగునారసంబు పృథుతరవక్ష స్స్యూతంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛపుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 342

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 343

క. సారథి యరదము భీష్ముని, తేరివెనుకి [3]కెగిచె నంతఁ దెలి వొంది ధృతి స్ఫారుఁ డగునక్కుమారుఁడు, దారగతిఁ మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 344

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

---

1. నడచెన్. 2. దరలక; దెరలక కరిగె.

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులుని తో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవసుం డును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును దలపడిన [1]పెట్టిదం బగుబవరంబయ్యె నందిరుదెఱంగులయోధులును నన్యోన్యధ్వజభంజనంబు ను బరస్పరతురగహననంబును నితరేతరసూతనిపాతనంబును మిథఃకోదండఖండ నంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతసంపాదితశంపాజాలకాభీలంబును భీష ణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరంబునునగు నపూర్వపర్జన్య సమయంబు దోఁచె నప్పుడు గయ్యంబుకలరూ పంతయుం గనుంగొనుటకు మింటిక్రేవ నున్న వెరవుగా దనుపరుసున సవితృండు చక్కనిమింటికిం జను దెంచె నట్టియెడ. 345

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యు
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుం గాండీవి పెల్లేయుడుం
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్లూనాఖిలాంగుండునై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబునం బాఱినన్. 346

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్ముముందటికిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్గనుం డయి చంపు చున్నఁ
జూచి ద్రోణుండుగుణరవస్ఫురణఘూర్ణ,రోదసీభాగుఁడగుచు మూర్కొనఁగడంగి.

ద్రోణాచార్య లశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయుంబుగాఁ బంపుట.

వ. అక్కడ నడచినం గాంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డపడి పో నీక పెనంగు చుండ నక్కుంభసంభవుండు. 348

క. అప్పుడు [3]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడమై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పం దక్కాలగతివిశేషము లెల్లన్. 349

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రముఁ దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు పి
డ్వడియెడుఁ జెయ్వులంగము గరం దంక వొఱంగెడు నేఁటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్త్రకా. 350

వ. అతనిమును మఱుతల యెత్తి చూడుము. 351

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గెడయురథములునై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

తే. అడరి కురుసేనపై గ్రద్దలాడఁ జొచ్చెఁ, బడుచునున్నవి యుల్కలిక్కడ వినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగిశివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీడు దావహిల్లు. 354

1. పెట్టుబవరం. 2. 'ననుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ' అచ్చుప్రతి 3. 'క్రోధ ము గన్నుల, నిప్పులు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

వ. యుధిష్ఠిరుమొగంబునం గ్రోధం బగ్గలం బై తోఁచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల సహదేవసహితుం డయి తలఁపుమునతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు డాఁచుసమయంబు గా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్దామగతిం జనియె నక్కడ భీమసేనుండు. 355

క. నరుఁ జేచి శిఖండిఁ [1]బురస్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రథతత్పరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లు దఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనదుర్మర్షణవిందానువిందవికర్ణులు పదుండ్రు నొక్క పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడి తోడై తఱియ నుఱికి ధనువులతునియలను బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులచెక్కలను భూషణంబుల పోళ్లను బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలో కించి యాభీమార్జునులం దాఁకఁ నియోగించిన. 357

క. ముందటిపదుండ్రు నానృపు, లందఱునుం గూడి [2]పెనఁగి యయ్యిరువురచే తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రందుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 358

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కుమొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకుం గోప భరం బగుట యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ గ్రోచి యేచిన. 359

క. పాండవబలములయత్యు, ద్దండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే దండములఁ గనినకేసరి, చండతి భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 360

క. డొల్లెడుసూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్లెడుతురగములుఁ గా నశేతిక్రూరగతిం బె ల్లేయుచు నత్యాయముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేత్తెఱఁ బొదివెన్. 361

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

తే. ఉత్తమక్షత్త్రియులనెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళ్లు లేని నాకనిశితశరచ యములఁ గూల్చితి వేసరికనట్టు లయ్యె, మేనిలోఁడిపా త్తింకిటకమానుటొప్పు.

వ. అని తలంచి తొలంగి బలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబు నం గాంగేయాగ్రజుం గదిసి యల్లన యతనితో ని ట్లనియె. 364

క. జనియించినప్పటినుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం జనిగొంపఁ గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁ జాల నానురవిధికిన్. 365

ఉ. మీరు నాహితంబు గోరుదు రేని శిఖండి మున్ను గాఁగఁ గడఁగి యంత వట్టువారు నొక్కపెట్టకాఁ బైఁ బడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయవలదు.

---

1. 'బురస్కరుఁడుగఁ గొని' అనియే పెక్కుప్రతులు. 2. పెనఁగ • నయ్యిరువుర.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం [1]దేరు గ్రేళ్లుదోలి పాంచాలబలంబులపయి నడరె నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి.

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం, టే వేగమ పనుపు మొక్కపాటిగఁ దఱుముఁగ యో
ధావళి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు వెలుచన్. 368

వ. అనవుడు నతండు. 369

సీ. మాత్స్యకైకేయాదిమనుజేంద్రులకుఁ జేయుఁ, గలఁచుట్టియోధవీరులకుఁ జేయి
సూపి మరున్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ, బవనజపార్థులప్రాపుకలిమి
వెఱపేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి, తమ్ములు దొరలును దానుఁ దాతఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘన మయ్యె నప్పుడు, సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచె

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు బాణమయశ, రీరుఁ గావించెఁ జేదీశపౌరవులస
మాన ఘోరాక్రమం బొప్పె మారుతాత్మ, జుండు రారాజు నేనికిఁ బిండుఁ జదిపె.

వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను నతనిం గావను దలంచి కడంగిన సైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం బెనంగు చూడ. 371

క. మొనసి మృగేంద్రు మృగేంద్రుఁడు, సెనయం జనుపగిది నరుఁడు శీఘ్రగతిఁ శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శా, సనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము వొగడన్. 372

ఆ. అతని కప్పు డెదురు గ నమ్మొన నెవ్వరుఁ, జాల రైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్ము ననుక కోఁదుఁగఁ జేసె. 373

వ. తదవసరంబున సరభసంబున నడరిన. 374

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగ డొందఁగఁ జేసి యతని వెల్లనుఁగుఁ గెం
పుగఁ [2]జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 375

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి సూపి దేవవ్రతు నేయు మని పురికొలిపె నంత. 376

క. మనయోఘప్రకరము శాం, తనవుం దలఁకడచి యత్యుదగ్రత నయ్యా
ర్జునుఁ బొదివె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగిలుపింజము బోలెన్. 377

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగాసుతుమీఁద, [3]వాలుటమ్ము లేయ వాని నేయ
నొల్ల కతఁడు గెలని యోధవీరావళి, నేయుచుండె శౌర్య మెసక మెసఁగ. 378

క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియుఁగ నవ్వుచు నుండెం, గిరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁ గా నున్నక్రియన్.

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట నరకు సేయక యతం డగ్గ మైన నేయక సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడింప మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి పెగడుపడునంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

---

1 తేరు గెల్లు దోలి. 2 జేయ జడిసి యాతఁడు. 3 వాలురమ్ము.

చూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాళవబాహ్లీకవిదేహశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయుదెసకుం గవిసిన. 380

వ. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలములఁ దూలుపుమాపి
యుఱుక తఱిమి శిఖండికిఁ దెఱపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్ముపై వాఁడు నినిచె.

వ. ఆసమయంబునం గృపశల్యవివింశతివికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేవురను విరథులం జేసిన. 382

క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన యుగ్రత నడరెన్. 383

క. పాండవబలములు దలపడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుముల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్.

తే. అరిబలంబుపై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యెరిఁబోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముందట నున్నశిఖండిఁజూచి
దొడరుటయుఁ దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిపె నధిప. 385

వ. అంత. 386

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో,ద్దామబలము లేచి పెలుచ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 387

క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప [2]నలిగి ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శ, తానీకుఁ డెదిర్చె నతని నాసురభంగిన్. 388

విరటుతమ్ముఁ డగుశతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట.

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు నాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 389

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు నో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱకెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 390

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 391

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం, దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్.

క. మనమోహరములు సెడి కను, కనిఁ బొరలెడు నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక త, క్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివి గెలువుము కడఁకన్.

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

1 యుడిచె నధిప. 2 కడఁగి.

వాని నేయ నొల్లనిసందున నాసవ్యసాచి యతనివిల్లు దునిమి పెల్లేయు చున్నం
జూచి సైరింపక శల శల్య కృప కృతవర్మ చిత్రసేన భూరిశ్రవః ప్రభృతివీరలోకం
[1]బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు [2]నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు
దలకడవుం డనునెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర
నందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభం
గిం దఱుమం దత్సైన్యంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమయస
మగం బయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనస్సైనికుల కందఱ కన్నిరూపు లయి
యైంద్రవారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్చుచు సురక్షితుం డై నశిఖండిం
బురికొల్పికొని మీఁతండ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిం డ్లెత్తిన నన్నిటిం దోడ్తోన
తునుమాడు చుండె నాక్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుం
చి సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 394

సీ. మనమున భీష్ముఁ డి। ట్లని విత్కరించుఁ బాం, డవుల నాయొక్క వీం।టన కడంగి
గెలువనే వీరికిఁ । గృష్ణుండు ప్రాపు గా, కున్న నిం కది యట్టు । లుండ నిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని । కీడ్పడి వీరలు, వచ్చినఁ జెప్పితి । వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి । శాంతిమై నుండెద, నడిచిపా ఱేటికి । ననఁగ నెఱఁగి
తే. చదల సుర లిట్లు మే లిది । సమ్మతంబు, మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పు।మాట లాతఁ
డొక్కరుండును వినియె నే।నొకఁడు వింటి,మునిమహానుభావంబున।మనుజనాథ.

ప. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరుత్తటినీతనయుమీఁద
నుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్యగోచ
రంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూర కున్నం గెలని కొకభంగి
యై తోఁచు నని తలంచి. 396

తే. ఒక్కవిల్లెక్కువెట్టంగ । నుఱక వెస శి,ఖండిపటుమార్గణంబులఁ । గడఁగి యేయ
నతఁడుమిసిమింతుఁడును గామి।కల్లనవ్వి,పఱవెఁ దనయమ్ములతనిపై।ఫల్గునుండు.

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 398

క. నరుఁడు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతని।చాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని, క్షురనారాచంబు దనువు।సొర నేయుటయున్. 399

వ. తమకుం దమయోధవరులకుఁ వారింపం జేరం జెనయం గొలఁది కాక వెల్లివిరిసిన
శరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు నెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక కెలంకుల
నున్నకొడుకులం గనుంగొని మీఁతండ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె. 400

మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్కొన వీఁ డల్గిన మర్త్యు లేయెడు రుదాకారుం డై నయీక్రీడి ద
క్కిన నిప్పాండవసైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నేఁ జాలుదుఁ

---

1 బతిభీకరం బగుదివ్యా. 2 నేయుండు భీష్ము.

విను సత్యం బిది నీ నివింటి కెదురన్ విల్లెత్త లేఁ డెవ్వఁడున్. 401

క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁ డేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 402

వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 403

సీ. అశనికల్పము లివి యర్జునుబాణముల్, గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటి గర్భంబుకరణి గాత్రము వ్రచ్చె, నిట్టివి వీనికి నెందుఁ గలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యైయెమర్మంబు, లిట్టు నోనాటు నే యితనిచేత
జముదూతలట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ, నీద్రుపదాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె

ఆ. దృఢ[1]విముక్తములును దీప్తాకృతులు లత్యు,శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైన నారసంబు లతనివి గాక యీ,తనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ.

క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా, ర్థుని వైచిన నది యతండు దునుమాడుడు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁ జూచుకొలఁదిం జెలుచన్.

తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు సేసి యెలుఁగు
సూపి యేనుండ వెఱ పేల నాపగాత
నూజుఁ బొదువుఁడు మీ రని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు దనయోధజనుల కెల్ల. 406

వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి. 407

క. ఏయుఁడు పొడువుఁడు వ్రేయుఁ డనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁ గదురన్
డాయుడు మనసైనికులుం, గో యని తలపడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 408

వ. అప్పుడు. 409

తే. ఏచి గాండీవి కురుసేన నెగవ నతని, వారు వెఱవక భీష్మునిఁ జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబుల నినిచి రధిప.

భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట.

వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచువచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ ఘోరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడం ద్రోచిన. 411

క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ నిల గంపింపన్
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ, హార్వతి యస్త్రాద్రి సేసినట్లుగఁ బడియెన్. 412

తే. తనువు ధరఁ బొంద కుండఁగఁ జల్పభంగి
శరము లూఁతయై పొలుపారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగు నమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవభావ మొందె. 413

చ. అనిమిషు లడ్డు సూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

---

1 సుముక్తములును; సముక్తములును.

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచు వగఁ । బొందిన భీష్ముఁ డెఱింగి వారి కి
ట్లను సురలార కాలగతి । నాత్మ దలంచియ కాదె మేనిలో
ననిచినవాఁడఁ బ్రాణముల । నుమ్మలికింపకుఁ డించుకేనియున్. 414

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద
మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కే నోడం
బడక కానేర దయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి
రా సమయంబున భాగీరథిపనుపునం గొందఱు మునివరులు, హంసరూపంబుల న
మ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని
చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేఁగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు వుచ్చిన దుశ్శాస
నుండు గుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్మువాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి
యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవ
సరంబున. 415

సీ. పాండవేయులు మాత్స్య । పాంచాలయాదవ, సహితంబుగా సంత । సమునఁ బొదలి
రా దెస బొబ్బలు । నార్పులు బహుతూర్య, కోటియుఁ జెలఁగె నీ । కొడుకుగమియు
నీదిక్కు దొరలును । నెలుఁగెత్తి యేడ్వంగ, నంబరచరులహా । హారవంబు
లులియంగ రోదసి । గలయంతవట్టును, ఘనశబ్దమయ మయ్యె । మనుజనాథ

తే. కాలు సేయార్పుటలు లేక । కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు । లడలఁ బాండు
సూనుతతిఁ జూచు చుండిరి । గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు । గయ్యమునకు. 416

వ. తదవసరంబున సంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరా
ష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 417

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, ఱాయో కా కిట్లు రూప । ఱక విన నేర్చెన్
సాయకసముదయఖరభవ, దీయవచనచయము గవియు । దేరం దిర మై. 418

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డిట్లను
నప్పుడు కౌరవులుం బారును దమవారును మైమఱపు లూర్చి యాయుధంబులు
వైట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి
యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొకరుండును ధనుష్పాణియై యరిగె నిట్లయ్యిరు
దెఱంగులవారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషంబులు
దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగు నమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభి
నందించి కొలిపించికొని యుండె. 419

తే. తనకుఁ గ్రీడల యని భవత్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వారు గఱడంగి మెత్తఁ

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును
జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచిఁ బిలిచె. 420

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యనఁ జనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టుమని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 421

వ. ఇట్లు పనిచినం బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండీవంబు పుచ్చికొని మఱియు ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యెత్తి పట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పంబు నకుం దగినయుపధానంబు వెట్టె నని యతనిం గొనియాడి సకలపౌత్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 422

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహా
త్సవలీల నిలుతు నాకీ, దివసంబులఁ జేయ వలయు దృఢరక్ష దగన్. 423

క. అలయ కరయ నోపినవా, రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడి ప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్తెఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగినవారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన గాం గేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్యనృత్త ప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపుచుండె నట్టియెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నడిగినం దనుపరు నీ రనేకులు గొనివచ్చిన నతండు.

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడనై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్ర[1]విన్యాసవిధిస, ముత్థితం బైన భూజల మొకఁడు దక్క.

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటిరాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గన్వడిం గనుంగొని గాంగేయుండు. 427

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నాకిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణా
భర ముడుపఁ దగినసలిలము, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వేతెమ్మనఘా. 428

వ. అనిన నట్ల కాక యని యతం డతనికిఁ బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయం బయిన మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబు గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి యెగసిన. 429

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంకు లొత్తి రా జలంబుల నమ్మ, హాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు.

వ. ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున కిట్లనియె. 431

1. విన్యస్తవిధి.

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుఁ
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియు లేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైననీవలని వైరము గీడని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెరగం జెడుఁ గాకిట మీఁద భీముచేన్. 432

వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్నభవత్సూనుతో నిట్లనియె. 433

మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాప్తుఁ డె
వ్వరికిన్ వీరి జయింప రాదు సమరావష్టంభముం జక్కఁ ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మి మ్మగ్రరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొంద అయినం జా కున్న నీ కొప్పదే. 434

వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱుపలుకక యతనికి నమస్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు గౌంతేయాగ్రజుం గనుంగొని. 435

క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహ, పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా. 436

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను నే, మనఁగా నొకమానుసులమె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పనులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 437

కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట.

వ. అని యిట్లియ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనపరివృతు లై శిబిరంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయంబులు దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 438

ఆ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశ్రీ, తలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గారవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 439

వ. ఒక్క[1]కరంబు మలంచి కౌఁగిలించికొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవ్వలం బోవం బనిచి యాతనితో నిట్లనియె. 440

క. నీదెసఁ గోపింతునె కుల, భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డలఁ జెఱుపం
గా దని కినియుదు లే దన, [2]రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 441

వ. అది శిక్ష గాని రోషంబు గా దట్లుం గాక. 442

క. నీయుదయము దైవికగ, ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యులసదృశులు గాం
తేయుఁడవు గాని వినురా, ధేయుండవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 443

వ. ఇదికృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ తేజోవిశేషంబువలన నుంగనుంగొనియుండుదుఁ బాండుతనయుండ వగుటం జేసి నీయెడ వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లేదొక్కటి సెప్పెద వినుమేను గురుపాండ

1. కరం బొక్కటి మలంచి, 2. రా దదలుతు.

పులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం డగుకృష్ణుండు
వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును నొండుదలంపు
దక్కి యక్కౌంతేయులం గలసి యుండు మనినం గర్ణుం డతని కిట్లనియె. 444

క. కౌంతేయుండ నగుదు నది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి । నార్యులచే ని
ట్లింతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ, సంతానము[1]తోడిపొత్తు । సనునే నాకున్. 445

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు । వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింప రామియును । బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ
త్స్వారమణుండు సేయుతిగు।మన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి । పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 446

వ. అదియునుం గాక. 447

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యను।మానము లేక సభం గడంగి ప
ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జ।లంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు । సేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని । వెక్కస మయ్యెడు నయ్య మొప్పగున్. 448

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం । దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు వల్కక ప।రానీకంబుపైఁ బంపు మ
త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలో।త్సేకంబు లోకంబు సం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం । బార్థుం దలంకించెదన్. 449

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను । సంతసఁ జాలు దెఱింగి నే సుయో
ధనునకు నెవ్వు సిద్ధభుజ।దర్పము కాదె సహాయము మొద్దు యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిప యు।దాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మను।మానము దక్కి మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 450

వ. అని తెలివొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది
రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 451

ఉ. వార్ధితతాపసంకలన।మాజలనామ దురంతదుర్దశా
కర్దమలేపనిర్హరణ।కారికృపామృత[2]పూర కర్మస
మర్దనిరాసకర్తృత స।మత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా
నిర్దళితారివర్గ మహ।నీయమనోరమణీయవైభవా. 452

క. భసిత[3]పరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలిత।లాంఛన పింఛ
ప్రస్ఫురరుచిశబలోరగ, విస్ఫురదీధితికలా[4]వి।వేష్టితమాళీ. 453

---

1 తోడిపొందు. 2 పూర్వకర్మ. 3 పరభాగశీలా. 4. పరివేష్టిత.

మాలిని. తురణరహితవృత్తీ ! గాంగేయా[1]భక్తప్రవృత్తీ
[2]శరణగమనలీలా ! గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణశుభదమూర్తీ ! [3]మధ్యరశ్మిప్రవర్తీ
చరణవినమదింద్రా ! సంతతానందసాంద్రా. 454

గద్యము: ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము. 455

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

భీష్మపర్వము సమాప్తము.

1 భక్తి. 2 గరుడగమనలీలా. 3. మన్మథరశ్మి.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సంశ్రయమంగళగా
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షోధామా
గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

(సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట.)

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధమున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందిన క్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయముకాంక్షి దసహ్యాభ్యుదయమున మొలవన్.

క. పనిచి కృతపడినగాంగే, యునిదెసయుమ్మలికి నాతిఁ యుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం, దినఁ గుందుచు నుండెఁ గొన్నిదివసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటిని, శాసమయమునందుఁ గడు వెరసం జనుదెంచెన్.

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురంబున
నున్నధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం దనచేరువ
నునిచికొని యాదరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదుయోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్రసై

న్యమునకు మార్కొనం దలఁచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బలప్రచయ[1]సంఘటనం బెటు లయ్యె సంజయా. 9

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమ,మున నీయడిగిన తెఱంగు భూవర తెలియన్.

వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవు లతనికడకు వచ్చుటయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్పగతుం డైన శాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటివేకువ నీకడనుండి యేను బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్స్వాణాదితూర్యంబు లొ
క్క మొగిన్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోముల వివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యస మొడలినబలంబులం గూర్చికొను చుండి. 13

ఉ. అప్పుడు భీష్ము లేమి హృదయంబుల నుమ్మలికంబు గూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యేర్తెఱఁ దక్కినచూడ్కు లొండొరు
న్రెప్పలమాటునం [2]బొలయ నీసుతుపాలికి వచ్చురాజులం
దప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్. 14

వ. అట్టియెడ. 15

చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన యైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురక్షితి యైనధరిత్రిచాడ్పు ను
ద్ధతహరిశూన్య యైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు లేక యుండుటన్. 16

ఉ. అంగపనాథు మ్రింగినవృకావలి దన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగడొందుచు డక్కలు సూఁచు చున్నసా
రంగియపోలె నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్చుటన్. 17

ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైతి మను నెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి దెల్లముగ జనాధినాథ. 18

వ. తదనంతరంబున. 19

క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యాతఁడు పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గినలి సచివబంధుయుతముగాన్. 20

1 సంచరణం. 2 బోరయ.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకుచుండి రాతని తెఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21

చ. అనఘ సరిత్సుతుండు దను । నర్ధరథుం డని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ వనికిఁ । బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే [1]ననియెఁ । గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్న కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు [2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాఱె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచినయ, మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను । నుసమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు గాచెనె తన, మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 25

క. వననిధినడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగడందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న [3]సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ । గర్ణుం డంతన్. 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగునతనిచేత నభినందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27

చ. దమమును సత్యముం దపము । దానము శీలము నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునందు కల । వట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గె నిం
క మనకు నేటిబాహుబల । గర్వము లెక్కడిసేన లక్కటా
సమసెను కౌరవేశ్వరుని । సంపద యంచు విషణ్ణమూర్తి యై. 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, సన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి । రార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు । వెల్లిగొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు దన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱడెందంబులయుమ్మలికంబులు వాయ రాధేయుం డిట్లనియె. 30

క. మీ రెల్లఁ జూచుచుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ । గన్నా కై యొ
ప్పారినభీష్ముఁడు పడియెను, మేరు వొఱగినట్టు లసము । మిగుల నరునకున్. 31

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁకి । నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డట్ల, గ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ । గన్నులు దనియన్. 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును । దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మఠు లచ్యుతానుజుని । గర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్ముకముక్తచండశర । ఖండితదేహులఁ జేసి యిత్తు నేఁ

1 ననియ । కాదె. 2 మామనంబు. 3 సేనలఁ, గనుఁగొని.

చేర్చెఁ గౌరవేంద్రున కభీప్సిత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యా, నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిః
ఖేదుండ నై వించు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యములుం గైకొందున్. 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ, శూరులఁ బాండవుల నోర్చుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్ముని, జేరం జనుకంటె నొప్పు చెప్పం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైనమనయరదంబున, జవనాశ్వములఁ బూన్పు చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మెడఁగూర్పుము, రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్ము లడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్, సంఘటింపుము రథసమున ననుడు
వాఁ డట్ల చేయ దుర్వారగర్వోద్ధతి, నగ్నిప్రభం బగునారథంబు
తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్ల కౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గర్ణుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుం డున్నయెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబుచందంబున విమానంబు విఱిగి పడినదివ్యుని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభంగిని భగ్నపక్షుం డైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారియై యరిగి యాఫల్గునునారాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీప్రవాహస్థితంబును [1]మదనిమీలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయనమహనీయుం డైనయమ్మహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను, విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి [2]నీ
సచ్చరితముఫలమే యి, ట్లిచ్చట [3]నీయునికి ధాత నే నే మన నేర్తున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం, తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల నేఁడు దీవ్రబా
ణార్చుల మార్బలంబుల రయంబున నీఱుగఁ [4]గాల్చు నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణుదు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుర, కురుసేనాకాననంబు క్రొవ్వడఁగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

---

1 'మదనిమీలితాక్షంబును' అ. ప్ర. 2 యా, సచ్చరితము 3 నీపడుట. 4 జేయ.

స్ఫురణన్ వీనులు వ్రయ్యఁ గేతనకపి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కు లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటిచే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైనగాండీవి నోరుఁ డాఁజెఁ, బెనయఁ జాలకునికి సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, గనుఁగొనుటయుమఱియుఁ బ్రొక్కికర్ణుఁడు వలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం
బైనమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు వంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపునన్ బ్రతుకుభూతవ్రాతముల్ వార్ధి సొ
చ్చి గరిమస్థితి నుండునేఱులును సంక్షీణంబు లై యుర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోపున బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడుచుట్టఱికంబుకంటె ను
స్థిరతరమైన[2]సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయది గాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపౌండ్రాదిదేశాధీశుల గెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులుంగా నిర్వర్తించిన నీకునిట్లుసెప్పవలయునే యండజంబులు పండినవృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖులై యుండువారు గాక నాకు నీవును సుయోధను నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవవ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుండై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు దెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని

క. నరపతి యలరంగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబంధురముగాఁ సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరుక్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధురగాత్రకలితసితభా, సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

---

1 స్ఫూర్తిప్రభం. 2 సంగరము; సంగమము.

క. మొగమునఁ గయ్యపువేడుక, చిగురొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందు గురుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రలివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.

తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నతనితోడ. 56

క. నీవలన సనాథంబై, యీవీడెంతయును మెఱసె నింకిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57

క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనరక్షకులైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58

ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁడైన శాంతనవుబాహులమాటున నస్మదీయసే
నావిభవంబు సెల్లెఁ బదినాళ్లును నీమది కెక్క నాదుయో
ధావలిలోన నింకఁ బృతనాధిపుఁ గాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట.

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బోడ వడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవి, హీనం బగుకలము జలధి నెడలినభంగిన్. 60

వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె.

సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతి, త్వమునకుఁ జాలినవారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల, మాననీయుల యట్టివారైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయ వచ్చునే యొక్కరుఁ, గైకొన్న మత్సరగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతులై కలంగక యుండు, వారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోణుఁ

తే. డనినఁ గాదన రాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్టమతని. 62

వ. అనుటయుం గురురాజు దగురాజులం గూర్చుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63

ఉ. ప్రాయముకల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిన్ మహనీయశీలతన్
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64

వ. అని వెండియు. 65

క. కనువెలుఁగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్మతము యూఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మాఱట నెల, కొన వృషభము వజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు నీ వనుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలువుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య.

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ[1]రక్షకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మువి, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యుండఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాటఁ జేసి యోఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథుని కోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యం బైన బలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయు సైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి [2]పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులున్ మాగధగీతంబులున్ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై, యొప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని [3]పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ, దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌ, దార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షౌహిణిపైఁ గొంత, బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్ఛత్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మయోధవ్రజంబు
తునియ లీల నించి కతిపయదినము లరులు

---

1 భర్తనుగా. 2 'పాండవబలోద్రేకంబు మాయించెదన్' అ.ప్ర. 3 పాండురాజనందనుల
తోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్రవీర్యంబు.

సురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ. 76

క. అడవుల దవశిఖ దరికొను, వడువున నిట్లరిబలంబు వారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాఱె ద్రుపదుని,కొడుకు కార్వ నుభయజనములకుర్ఱ వగ మిగులన్.

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుఁ డగుగురుని తెగుటకు, నిష్టాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి మొగుడ నివ్వెఱఁ గంది కొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదవికలకంఠుం డగుచు సంజయుతో నిట్లనియె. 79

ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట.

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి, భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గురుఁ డట్టివానిఁ దేఁకువ లేక కదిసి కే, పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో సూతుండు వడియెనో, యేమఱి యలసత నెదిరి సరకు
సేయమి మఱ పాత్మఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ డై నధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంపె

తే. నట్టె యచ్చెరు విది దైవమగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయివ్రయ్యలై పోవదు రాయిగాఁగ,నోపు నాగుండె యేమని యుమ్మలింతు.

వ. అని యడలూని పొగిలి వెండియు. 81

తే. మేరు వొఱగుట యినుఁ డిలమీఁదఁ బడుట
యబ్ధి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ బేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యొందుఁ బొగడొందునాచార్యుఁ డిట్టు లగుట. 82

క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుఁడు దు
ర్మతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృతుఁడయ్యెఁ బరోపకారనృతి యొప్పఁ గదా.

తే. విల్లు పట్టెడువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వైనద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు [1]సేయించెఁ గా కొరుఁ డేల చాలు.

క. పాముఁ బొదివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమియట్ల ద్రోణుఁ జిక్కువఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూఁత యెవ్వరు మనకున్. 85

వ. అని పలుమాటలాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిఱి యంగంబులు వడంకు చుండ మఱియు నమ్మానవేశ్వరుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 86

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి
ధర్మపుత్త్రుండు దోఁచినఁ దమము విరియు
నట్టు విరియక గురునకు నడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యెవ్వరికి నైన. 87

1. సహియించెఁ.

క. సింధురము మహోద్రేకమ, దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుఁడు గవియ న,మంథరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్. 88

చ. ఉఱుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పుదెంచు విలయాభ్రముచాడ్పున మార్వినాద మే
డ్తెఱఁ జెలఁగన్ వడిం దొరఁగు దివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపైఁ
బఱపుకిరీటి మీఁ ధరణీపాలకుజోదులచేత నిల్చునే. 89

క. ఎవ్వఁడు దెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరు దై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగలేఁడ యెయ్యది దుదియో.

ఆ. గురుఁడు వడినయపుడ కురుసైన్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల పడకుండు నాధర్మ,పుత్త్రుభాగ్యమలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91

చ. నడిఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగతప్పి యొండుగడఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు గ
వ్వడికి తనర్చ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు చె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ డై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92

క. అని పసవి వనటఁ నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీ వేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, విని యెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్ముఁ డై.

వ. [1]తన కొడుకుల గెలుపునెడ నాస మాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయి పడిన సుదతులాక్రందన, రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయందిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేద దేఱె. 95

వ. ఆసీనుండై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు
లైనయారథం బెందును సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిందిమగలు సాత్యకి
సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముం డగునుత్తమౌజుం డుదాత్తబలుండు శిశు
పాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి
యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగు చేకితా
నుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజయ్యులు గేకయు లేవురు వేవురపెట్టు యు
యుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుమ్నుండు
భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తి కృష్ణాశ్రితంబైనవృష్ణి
కుమారలోకం [2]బలోకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమ
గదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను
గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలునట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది
గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది
మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1 తనకొడుకులదెస గెల్పునాస. 2 ఈ లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి వ్రేపల్లెను
న్మదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁడై యింద్రునిపారిజాతమిలకుం లీలాగతిం దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక. 98

క. హరి యాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయఁగ నది యొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్. 99

క. ఆవెలుఁగు గనువెలుంగు గఁ, దా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
లా వెఱచు రణమునకు నా, చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జేటే మందున్. 100

వ. అని వెచ్చ నూర్చి యూరకుండి వెండియు. 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టె కిరీటి కింక నె
వ్వ రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త లేమిగాఁ
బురపురఁ బొక్కుచుం వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
గరపరిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతుం వివరించి చెప్పుమా. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు, తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ, వినుము[1]దిర మయిమాటలు వేయునేల.

ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టి యిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట.

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గారవం
బునం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన ని ట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలం, బున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి [2]వీ
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాదిసుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కి ట్లనియె 106

క. వర మిచ్చె దేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్రుఁ బ్రాణముతోడం
దురమునఁ బట్టి భుజాభీకర కొని రా వలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 108

చ. అకట యజాతశత్రుఁడనుకనప్పలు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతనిం దెగఁ జూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెప్పర మెంతయు నిత్తెఱంగు గో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరం సగ మీఁ దలంచితే. 109

వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాఁడ వని యడిగిన

1. దీఱిమిమాటలు. 2. భీ, వినుతాచరణపుఫలమును.

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్నకార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటపడ ని ట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ, గోపించి గాండీవి । కురుబలంబు
సమయించు మన మాపి । సర్వపాండవులను, జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేటి రాజ్యంబు, గోవిందుఁ డీకున్నె । గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ । గాయంబు నొంపక, తెచ్చి జూదం బాడు । తేటఁ గొనర్చి

తే. మగుడ నడవికి[1]నడిచినఁ । దగిలి యతని,తోడఁ దమ్ములుఁబో నంత । తోన యెల్ల
దొసఁగు మాలు నప్రతిహత । దోర్విభూతిఁ,బెద్దకాల మే నేలుదుఁ । బృథివియెల్ల.

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరం
బునకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడు గా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ
గాంచి యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడఁ సొచ్చెనేని విను । నా కది దుష్కర మే నొకండ నే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని । చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యు । ధిష్ఠిరు ద్రౌపదిపుట్టినింటివే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నల । వుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైననీ । తనయు లెల్లఁ, ధర్మజుఁడు పట్టువడున కాఁ । దలఁచి రపుడు
పాండుసుతులకు మొగమోడ । కుండ గురుని,ప్రతిన యెల్లెడఁ జాటించె । రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం
జెలంగి సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీరవంబు లుల్లసిల్లం
గౌరవసైన్యంబు పొంగె నది యంతయుం గొంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత
విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురునిప్రతిన వింటె । వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు । సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను । నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గాన చెప్ప । వలసె నీకు.

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి । భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు, నాయకుకోరికిఫలంబు । నకు విముఖముగాన్. 117

అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు వెఱవ కుండునట్లు సెప్పుట.

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ, వర నీ వని నొవ్వ నొందు । వలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కరూపవి, దురితంబులు [2]వీనిఁ జేయు । దు నె యే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ । బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునకు కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంబె । తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిట్లయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

---

1. వనిచినఁ; సెగిచినఁ. 2. నివియు; వినియు.

ష్టులు ద్రిజగంబులుం గొని పరాటుస్ఫురణం జను దెంచి రేనియుఁ
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ వని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె యింక దె వారిధి నింగి గూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వొసఁగ నేరదు పోరఁ బ, రాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్న యది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుండై శంఖభేరీమృదంగాదివివిధ తూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగంబున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చి నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రిగాండివధరుల్ తేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైన తేరొప్పె శా
త్రవసంఘంబుమనంబునం భయము గూర్పం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథము కెలన నుజ్జ్వల, ధీరోద్భటరేఖ మెఱసె ధృష్టద్యుమ్నో
దారస్యందన ముద్ధత, సారథికముఁ [1]జారురంగచటులాశ్వము నై. 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాల పతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కునుం గలపరివారంబును దగ నయ్యైయెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం డమ్మోహారంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొలిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ 126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పను బెం, పును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయినవికర్ణుండును నతనికి బాసటయై చటులహయబహుళం బగుబలంబులతో నక్కోలిన సౌబలుండును డాపటఁ గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నతనికిఁ బ్రాపై తత్పార్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూరసేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుం డై కర్ణుండును నిలిచిరి వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి. 129

1. జారుతురగసంశోభియు నై.

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనుల బాహాశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్ధాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్లను బక్షపాతమున వారిం బట్టి పాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్ల నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైనయనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యముల్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
[1]మొగిళులు లేకయుం గురిసెఁ జుత్తము లై పెనుగ్రద్దలాడ బె
ట్టుగ విని చేన్ శివారుతము దుల్లెఁ గడున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారిసేనయుఁ గదియ నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం, డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క యుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరు దెఱఁగుల సైనికులకు నేడ్తెఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్లు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెసఁగువనంబులు మాపు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుఁడ్, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయుననుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బె, ట్టిదముగ మును గవిసె మొన గడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ బేరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీథి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138

సీ. రథకరితురగోత్థరపృథివీపరాగంబు, దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతిజాతము లగు, మంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హస్తికపాలరథావయవములు భగ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము, రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర, చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య,సిద్ధులకు ననుబోంట్లకుఁ జెప్ప నేల.

వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లుసంకులసమరంబునం దనేకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొలువి ద్రిప్పిన తెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

1 మొగులును.

దాన నై పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనిచయంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల [illegible] [1]దేరులు మరలన్
వెల్చుచుఁ గాల్బలములఁ బోరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారి మసఁగినభంగిన్. 141

వ. సంగరక్రీడ సలుపునయ్యవసరంబున. 142

క. పాయువడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
ర్జాయతతర్జనలీలఁ బ,లాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బాఱుచును మఱి మహీభాగము గ్ర
క్కదలం గార్ముకవిద్యా,విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్. 144

ద్రోణుఁడు పాండవసైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబులశక్తి నూపుట.

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమ్మానశౌర్యంబును మాననీయదోస్సారంబును ది
వ్యాస్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు 145

సీ. తఱుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు, డిండీరములయొప్పుఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపోలుపును గరవాల,ములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడ్పును గేశముల్ శైవాలరేఖయు, మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్ప భటాశ్వమాతంగాంగభగ్నర, థములతిట్టలు [2]సైకతములు గాఁగఁ

తే. ధీరవరకోటి ద్రెళ్లిన వీరతతికి, సంభ్రమము వుట్ట సంభృతోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తురుటేఱు వఱపె. 146

వ అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
దేఱి చూడంగ రాక యుగ్రదీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరము గ నాచార్యుఁ వడిం దాఁకె న
ప్పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై. 150

వ. తదనంతరంబ. 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నవ్వార్షతు, నరదమునకు మించి రభస మత్యుగ్రముగాన్. 152

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెం, పొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్మత్తగతిం

---

1 దొరలుచు. 2 పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, మదుకం డయ్యును గుమారకమూర్తిం బోలిచెన్.

క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యుద్దేసవీరుల్
వెనఁగిరి రథ్యంబులు నా, తనిసూతుని మేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి వెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరణి వొలిచె నరుణపయో, ధరసంవృత మైనగగనతలము చెలువునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పులురలుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱి తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణనుతు లెసఁగ నతఁ డ, ఘృణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధను, రాచార్యునియిరుగెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ, రాచితదేహులు గఁ జేసె నందఱుఁ గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రుపదసూనుమేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుదెసకుం దఱిమిన మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకె. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండుఁ గ్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజున్
విరథున్ విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపన్ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గి పాఱి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గద గొని, మహిఁ గెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభటయుగము శిఖర, సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి నై. 161

క. వింశతిశరముల నేసె వి, వింశతి [2]ననిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్త్రింశుధనుర్దండము రెం, డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్.

సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద, నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పొలుపారి ధృష్టద్యుమ్నుఁ, గప్పె నస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ, బొదివెఁ బిశాచముల్ పూను తేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలువుచర్మపుఁగత్తి, శములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ

తే. నసురవల్లభులగునలంబుసఘటోత్క, చులుసముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యొండొరునొంచుచుఁ బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁ జూడఁజూడనదృశ్యులైరి.

వ. అయ్యవసరంబున. 164

సీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు, సేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె, శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1. గలంచెను...మూర్తియుఁబోలెన్. 2. ననిలజు నతఁడు.

నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్త్రంబు, వెసఁ ద్రుంచి యాతని విరథుఁ జేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్వతునిమీఁద, ధృష్టకేతుఁడు సప్తతీవ్రదీప్త

తే. విశిఖములునింప నతఁడస్త్రవృష్టి[1] వెల్లు,గురిసె సాత్యకి కృతవర్మ యురమునార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు.

క. సేనాపతి యగుద్రుపద, త్సూనాథతనూభవుఁడు సుశర్మునిమర్మ
స్థానముల నొంచె నాతఁడ,దీనుండై యతనిజత్రుదేశం బేసెన్. 166

చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు గర్ణునిఁ దాఁకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుద్భటరణం బొనరించినఁ గంటిక్రేవఁ గెం
పొలయఁగ నీతనూభవుల కుబ్బుగఁ దద్రథ[2]దంతిఘోటకం
బుల నుఱుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167

క. వేడుకమైఁ దలపడి పో, రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలుఁగులుఁ, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభద్భంగిన్.

సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలువిడిఁ దాఁకి బా,ణాసారమున ముంప నతఁడు గినిసి
యాతనిధనువుఁ గేతనాతపత్త్రంబులు, ద్రుంచి యేనింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి శరము లేడిట స్రుక్కఁ, జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్మ రెం, డమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ముఁ దునిమెఁ

తే. బలకయును వాలుఁ గొని నరుపట్టి గవిసి, పౌరవునిగథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుఱికిసూతునిఁబడఁదన్ని యురగవిభునిఁ, బట్టుగరుడునిక్రియఁ దలపట్టికొనియె.

వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్మంబులు గొని రథంబు
డిగ్గనుఱికి రయంబున నెయిది యదల్చినం గని జనకద్వేషియగుసతనివలనిరోషం
బగ్గలింప నాపురందరపౌత్త్రుండు పౌరవుని విడిచి యుద్దేసకు లంఘించి కవిసె
నప్పుడు. 170

తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మవివిధచిత్ర,గతులు చూపఱయెడఁద కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ [illegible]భిరామ, సింహశార్దూలగతి విలసిల్లి రధిప. 171

వ. అట్టియెడ. 172

క. అఱిముఱి న్రేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవునియలుఁగు గని నరసుతుఁ డే
త్తెఱ ముఱిసిన నది రూపఱి, విఱుగుటయును వెస నతండు వెనుకకువిఱిగెన్.

క. విఱిగినచో నిలువక [3]వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది కోడితి పోపో
పిఱికి యని పలికి నుఱుముగ, నఱికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174

క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు రొక్కపెట్ట వాసవిసుతుపై
నురవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచెం బెలుచన్. 175

క. ఉరగాంగన నలిఁ బట్టెడు,గరుడునిక్రియ శక్తి[4]వట్టి క్రమ్మఱ వైచె

1 పెలుచఁ, బొదివె...వర్మయెదను నార. 2 నూతఘోట. 3 వెస. 4 సమరి.

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బోరి వ్రావఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్త్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుఁడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుండును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడు నెలుంగులు సింహనాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జనియింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లతనిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబు గా శల్యుండు గదఁ గొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనఁగిన నింతవట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నిక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు సెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

భీమసేనశల్యులగదాయుద్ధము.

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డీల్గుటయు నగ్గలికం గద పుచ్చికొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చు శల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మిట రమ్మనుచుం సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సురాధిపపౌత్త్రుఁడు దీప్తగాత్త్రుఁ డై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం గద నెద్ది పట్టి య
త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చెఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖఁ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ.

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁ గాక [1]యొరుల కీయిరువురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువా, ర్తయును దూర్యస్వనములుఁ గడుఁ బెల్లెసఁగెన్.

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదాప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిం మిడుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ నారించుచుం
గదియం [2]బాయఁగ వ్రేటు దప్ప నుసులం గా నేర్పు లంగంబులం
దొదవం ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్సీమంబులం దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము నెరవును సరి యై

1 యితరు లీయిరువుర నుద్ధతి కెదుర. 2 బోయిన; బాయుచు.

మారుతియు మద్రపతియు ను, దారగతుల మెఱసి రమరతతి వినుతింపన్. 186

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187

క. అఱిముఱి నొండొరు వ్రేసిన, నెఱకులు దాఁకుటయు నొచ్చి నేల కొఱగె బి
ట్టఱి యానుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగ డందంగన్. 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్ముఁడు మద్రమహీ, పతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చి యెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత, సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లెఁ గడున్. 190

క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్త్రులు గోపం
బొదవ నడరి రుద్భటగతి, మదవత్కరిచటులరథసమాజంబులతోన్. 191

వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192

మ. కవలుం దానును నేచి యుద్ధురగతిం గౌంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గౌ
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ విఱిగె దర్పం బేది నీసేన య
బ్దవితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
సింహనాదంబులం బేర్చినపాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం
డై మార్కొని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194

మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిద్భూమి యు
చ్చైరు వై యుండఁగ రథ్యసూతరథికశ్రేణీవపుఃఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్బలము లస్తోకప్రవాహంబు లై
పఱఁగెన్ రక్తనదుల్ పిశాచకుల మంభఃకేలిలోలంబు గన్. 195

తే. కర్ణనందనుఁ డిట్లత్యుదీర్ణభంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలము నెల్లఁ
గనుపుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు,నాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి.

క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతని కేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన ద్రౌపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామ
ప్రముఖం బై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్సోదరుల ననేకక్రూరాస్త్ర
నిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు గడంగి కేకయమాత్స్య
పాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం
బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితు లై
మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొకసేపు
నకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁ జాలక మనమొన దెరలి మరలినం
జూచియాచార్యుండుగోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింప నీసైనికుల

నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సారథితో
ని ట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాఱెడు, ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు మాన్పక, నిలిచిన నిమ్మాఁక నిలుచునట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల,తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరవు నాచూపినయది గాదె, విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాఁచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వ్రావ
నడరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు. 199

ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు దేరు వ్రావ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ బే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభుం గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబు గాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీఁకం బతి ద్రోణు బాణవృతుఁ జేయ నతం
డాఁకగొనక యతనిధనువు, వ్రేఁకనిభల్లమునఁ ద్రుంచి వెస డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందనుచక్ర
రక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశితశరం
బతనియురంబున నాటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు సెలంగఁ
బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెఱుగు కార్చి, చ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందరికి వచ్చి యాచా
ర్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి, సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి, యేడింట సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి విం,శతి నుత్తమౌజునిచలను మాన్చి
పంద్రెండుపంద్రెండుపటుమార్గణంబులఁ, బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి
తే. మఱియు మార్కొన్నరథికులమదము సెఱచి
మెఱుఁగుఁదూపు లాధర్మజుమేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

నవ్వి యవ్విభుఁ డెగటార్చె శరాసనమున. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులును బాంచాలనాథుండును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు లోనైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబాహువీర్యం బులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టన నానాస్త్రం బుల నొప్పించిన నాధనుర్ధరగురుండు 206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ
జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ
సేనమస్తకములు రెండు శితశరములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసి. 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జక్కు నడఁ జేసి పురుషసింహుండు మదం
బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెడు, నెక్కుడుతమకమునఁ గదిసె నేత్తెఱ మెఱయన్.

వ. అయ్యవసరంబున న్నాసైన్యంబులజనంబులు. 209

క. అదె పట్టువడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేతి కక్కట నేఁడు
న్మదుఁడై సుయోధనుఁడు దం, ష్ట్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరిపురికిఁ గొని యెలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని
ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు [1]దిగ్దంతు లా
తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్. 212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కటఁ బెట్ట భారద్వాజునకు బాసటయై స్వసైన్యంబుగా సవ్య సాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబు లొం డొండ నిగుడ నిశితసాయకపరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదోమాంస పంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితనదీప్రకరంబును బఱపె నంత గభస్తిమంతుం డస్తశైలాంతరితుం డయినఁ బార్థుబాణాంధకారంబునకుఁదోడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార లెదిరివార లని నిరూ పింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు సాలించి వాహినులఁ దివియించినం దిరంబై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాల కేకయాదిబంధుమిత్త్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె ని త్తెఱంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడి దలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు.

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపును నెలమియును నెసక మెసఁగ వెడలి యా
టోపంబున రణసన్నా, హోపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన్. 214

---

1 దిక్చిత్తు లాతుర.

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యో
ధనున కిట్లనియె. 215

చ. నరపర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థును
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పఁగఁ బోవఁ జాలినం
వెరవునఁ బట్టెదం బగులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

—ద్రోణాచార్యులరెండవనాఁటియుద్ధము.—

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱకున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగె నేని నంతకంటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కిట్లనియె 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ, మానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుందుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమియం
దు నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గావలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబు
లోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు
సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్భంగిన పలికిరి వారలపక్షం
బై నరథికవర్గంబు నిత్తెఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పది
వేవురు వారలు గడంగినం గని తుండికేరళమాళవకళింధ్రమగధమచ్ఛిల్లికాదిదే
శాధీశులును బంధుమిత్త్రసహితంబుగా నివ్విధంబున వారితోడివారై పంతంబులు
పలికి యుబ్బునం బ్రాఁగి రిట్లప్పరుసునననగణ్యరథికోత్తములుత్సహించి కృతస్నాను
లై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందఱు నిట్లనిరి.

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మత్తని కోడితి మేని, గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు, బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగ, తారక్షణము నన్నృతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమానవవై ముఖ్య, మును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్క, రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతులవేలు గలుగు మాకు.

వ.అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహువిధచతురంగబల
పరివృతు లై కురురాజు సంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూ
హంబు సమకట్టి దానికిఁ దుండము వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం
దలయును గృపకృతవర్మలు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేకయప్రముఖులు
మెడయునుబాహ్లికభూరిశ్రవస్సోమదత్తశల్యులువలపలిఱెక్కయునశ్వత్థామ
సుదక్షిణవిందానువిందులు డాపలిఱెక్కయుశకునిపౌండ్రకళింగాంబష్ఠమాగధులు

వెన్నును నానాజనపదసేనాసమన్వితుం డై సూతపుత్త్రుండు పుచ్ఛంబును సైంధ
వాదివివిధదేశాధీశులు నెడ నెడం గలయఁ జెరసి యొడలిపొలుపును బలుపును
నై నిలువ నియోగించిన నవ్యూహరంబు మహాపవనసముద్ధూతసాగరాకారంబై
యుత్సాహనృత్యంబు సేయుచందంబునం జూడనొప్పె నందు మధ్యమప్రదేశం
బున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ బొలుచుభానుండు
నుంబోలెఁ దేజరిల్లుచునుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు పాండవసేన దక్షిణ
దిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దొలంగం బిలుచుటయు నన్నర
శార్దూలుం డన్నతో నిట్లనియె. 222

చ. తతిమి సుశర్మ దమ్ములును దానును నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుఁగనియట్టు లుండు టిది యేపురుషార్థము వారి నెల్ల నే
డ్తెఱ నుఱుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱగొఱ గాదు పోమి గడుఁగష్టము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదువు మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కిట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది [1]బీదతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్టుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 228

క. ఇతఁ డున్నయంత సేపును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు మార్తురచేతన్
హతుఁ డయ్యె నేని నిలుచుట, చతురత గా దనికిఁ దొలఁగిపోవనవలయు నృపా.

అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట.

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా కనుడు నన్న
కేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్త్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్విరోధు
లున్నదెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బి నమనసైన్యంబులం గనుం
గొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

1 పెట్ట- పెంట- పెండు-తనం బగుఁ.

రించినవాఁగు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధవ్యూహంబు సమకట్టుమని పనిచిన నతం
డట్ల చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులును గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ
భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగ నడువానకాలంబునం బొంగినగంగా
యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యాజాతశత్రుండు
ద్రుపదపుత్త్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీబ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మెఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూప వలయుం జుమ్మీ. 232

క. అనుఁడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నిను గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అనిపలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుండగుచు నయ్యతిరథుండు గుంభసంభవునకు
సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నదర్శనంబు దనకు నరిష్టం బగుటయు
నగ్గురుండొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱి చూడం జాలక క్రేడించి పాం
చాలబలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు వరఁగించుచుం బోయవడ నడరె నంతనక్కడ.

సీ. కీఁడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచ, యముమీఁదఁ జనునట్టు లాత్రిగర్త
వరులపై నరుగంగ వారట ము న్నర్థ, చంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొనియుండి యాతనిఁ గనిప్రీతి నార్పులు, బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ, డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1]మెక్కుడైన నరవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలుచున్నవారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుఁగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుభనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁ గదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వుడున్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు దెలి వొంది యొండొరులం బురికొల్పికొని సంశప్తకు లొక్కపెట్ట ఫల్గును
పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేలరథంబుల
వారిం గూల్చినం జెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, వరఁగింపఁగ మూఁటమూఁట బార్థుఁడు నొంచెన్
నరి నైదైదే యఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

1 'మిప్పు జేమికతను' అ. ప్ర.

వ. అట్టియెడ సుబాహుండు గ్రీడికిరీటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై ననేకశరంబులు వరఁగించిన సుశర్ముండును సురథుండును సుధన్వుండును బాసట లై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారి కేతనములు వడిఁ ద్రుంచి యవ్వీరుఁ, డాసుధన్వుహయశరాసనముల
తునియ లవనిమీఁదఁ దొరఁగించి తన్మస్తకంబుఁ దునిమెఁ దేగుగములకుతికి.

క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బొరిఁగొనుటయుఁ బెఱబలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గురుపతిసైన్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతులైన సైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుంగెత్తి. 245

క. వెఱవకుఁ డిట మరలుఁడు ము, న్నెఱుఁగరె యర్జునునిఁ గురుమహీపతికడ నే
ర్తెఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱతురె నే రెద్దిరిత్త మరలిన మనకున్. 246

వ. అని బగవసంబు సేసిన నాసైనికులు గోల్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు రెక్కడెక్కడఁ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలం గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదు రే త్రిగర్తు లి
ప్పుడ నుఱుమాడి పోద మటు వ్రోవఁగ నిమ్ము రథమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాధనంజయునికాంక్షిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె
క్కుడుముద మొప్పఁ దేరు రథికోటులపైఁ బఱపెన్ ముకుందుఁడున్. 248

క. విమలాంబుదములు వ్రానిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావులవే
గముసొంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుగొని నారాయణ గోపాలురు గుపితాత్ములై యర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం బోయిన నాఁడు కృష్ణుతోడిసరి గా దుర్యోధనుఁడు దమ్ముఁ గోరికొనినవాఁ డగుటం జేసి యీసునం బేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నినిచిన నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యనష్టంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చినమహాస్త్రంబు ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవిచండ మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచి యొకళు లొకళుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయు, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మెయిఁ గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హత శేషులు వ్రాకపోదివి రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాభీల శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు గోపానల, దీపితుఁడై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తూవులగమి నేర్చి జముని, ప్రోవు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ గురువంశనిధీ. 253

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్ఛిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ । బిఱుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱె, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె । నమ్ములవానల్. 255

క. కరితురంగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి । భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి । చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును. 257

క. పెరయీఁగలగతిఁ గవియుచుఁ, బోరిఁబోరిఁగడుఁదురులపగిదిఁ । బొదువుచు[1] నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోఁతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుపఱుచు । భంగి నలఁచుచున్.

వ. పెనంగి రందుఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకులందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడుట.

క. అరదంబులు మొద లగును, ధ్దురవాహనకోటి డిగ్గి । దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై నూడుకొనఁ బడిరి । నలి నార్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గాలార్పనుం జుడ్కి వఱపరా కుందునట్లుగా గుంపులు
గొనం బై పయిఁ దొరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్సైన్యంబులు సింహనాదంబులుఁదూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుండు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాఁడ । వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ । గాన కునికిఁ
దలఁకు చున్నవాఁడ । ధైర్యధౌరేయ నీ, యెలుఁగు సూపవే సు । రేంద్రతనయ.

వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగిం, చిన సంశప్తకులు దెసలఁ । జెదరి చొరువుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర, వినిహతి బడలువడఁ జేసె । వెన్నుఁడు మెచ్చన్.

క. శిరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ । శకలములై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, గరితురగరథాస్త్రశస్త్ర । ఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు గని మసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుంబోలె బొరిసమరు చుండ
వోడియు వెఱచఱవక తఱిమి పెసంగునబ్బలంబు లతనిబాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరవునం జేసి. 266

ఆ. కాలురూపుఁ దన్ని । కొనియెడిరూపును, నోఱలురూపు[2] నేల । కొఱఁగురూపుఁ
బొరలురూపు నయ్యె । నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోర । భంగి గాఁగ.

వ. ఇవ్విధంబున ననమసమరతత్పరులై తనవలన నేమఱియామఱందియు బావయు న
ట్లుండ [3](*నిక్కడధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రసైన్యంబులు మన మొనలు దలం

---

1 నెఱకై-నెరపై. 2 నల్ల నోఱగు. 3 (*) ఈకుండలీకరణములోనిపాఠము వ్రాఁతప్రతులందు లేదు.

కం దఱిమె) నాచార్యుండును ధర్మసూనుసైన్యంబులు దలంకఁ దఱిమె నప్పుడు
నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు
పాంచాలకుమారసర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతము కోత్తల కోర్వక ధర్మపుత్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము దూలుడు నాతఁ డదల్చి వీరనుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నుదగ్రగతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము నుద్భటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇబ్బంగి నుభయసైనికులును గలయఁ బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబులకతం
బున ధూళికృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాళరక్తసిక్తం బై
యారజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాఁగును దార్కొని వి, స్ఫురణ మెఱయ నాయుధముల పొగ లేనిశిఖల్
దరతరమ యొగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గెడసెన్.

క. కరిఘటలు తురగములదళ, మరదంబుల మొత్త మనక యడరి సడిం గా
ల్వురు మ్రగ్గఁ జేయుచును మ్ర, గ్గిరి విస్మయ మొలయఁ జూచు ఖేచరతతికిన్.

ఉ. తేరులయొప్పు మ్రోడుపడఁ దేఁకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్గై రుధిరంబులో మునుఁగ నానినయేనికపిండు పటిముల్
ఘోరముగాఁగఁ ద్రెవ్వ వెసఁ గూలుకులాద్రులఁ బోల నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుకసొంపునఁ గూడి యెక్కినన్. 273

చ. నిలిచినరూపు డొల్లి ధరణిం బడి యున్నశరీర మింత లిం
తలు శకలంబు లై నెఱయ దండడిమూఁక గలంగ నొంటి గుం
పులు వడి పోవ రక్తజలపూరము రొంపులు ధూళి గాఁ రథం
బులు రభసంబునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తు లై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱిపఱి యై
యి మ్మెడలఁగఁ దిగిచియు నర, దమ్ముల నేనుఁగులు వీటతాటము సేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వైచుచు ను
ద్ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ గనుఁగొను ప్రజకున్.

వ. ఒక్కొక్కచోట. 277

చ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గుమేఘము
ల్గిఱికొన నొప్పునాకసము లీల రణక్షితి సూడఁ బొల్పగుం
దఱి చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగు చుండ నొగిం బడి యున్కి నత్తఱిన్. 278

ఆ. అశ్వసుభటతతుల యంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణాభ, యానకైకహేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు వడిసం దెరలం బాఱువారణహయంబులును వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిర మాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాళులు వెలుక గా కుందియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేరకునికి వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావర్తకరిగిరికలితంబైన సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియం జొచ్చి తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెఱవక వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెంపెక్క సైనికు లుక్కునం బొంపిరివోవు చున్నసంకులసంగ్రామంబునం జెక్కు సెమర్పక దర్పం బునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి 280

క. కరియూథనాథుఁ బోదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి సనియెదుపగిది యుధి, ష్ఠిరు దెసకుం జనియెఁ దతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖ, ప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు వొగడన్. 282

ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట.

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తునిమెయి గ్రుచ్చెఁ బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తుకోదండదండంబు, మునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు.

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమా, రకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందెఁ బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగముం విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి క్రొచ్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బ్బడంగ వా
హనములు బీఱువోవ సిడమల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణునినొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ జెలుచనడరియేసె.

క. కినిసి వెసఁ సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల దునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాఱుబాణముల్ బిట్టేసెన్.

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁడై సత్యజిత్తు సం, రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్ముఁ

దలర నేయుటయు నతండు కెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి.290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున నేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచుఁ బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ [1]డీతఁ డింత ద
క్కం డని యర్ధచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగుగు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱఁ దొలంగెఁ
[2]వాహములఁ దోలుకొని యు,త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా.292

ద్రోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట.

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డ, పడి వారిమొన లెల్ల గడఁక నొక్క
పెట్ట త్రోచిన దూదిపిట్టలపైఁ బ్రాఁకు, నగ్గిచందంబున నుగ్గుఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాఁకి మాత్స్యనుజుఁ డాఱుదూ, పుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె, ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు
ఆ. వడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ దలరఁ దల్లడపడఁ గల, గుండుగొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజుండు.293

క. మెఱుమ ధనుర్దండము గుణ, మఱుమఁగ విశిఖతతి దొనఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిమాఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా.

క. నీరాస్థిశర్కరాఘన, భేరీమండూకకవచపృథులోర్మిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర, ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొను నప్పళించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును సుదాముండును శిఖండియు నై
దైదుశరంబు లేసిరి సాత్యకిక్షత్రధర్ములు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బదింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండును మఱి బాణశతత్రయప్రయోగతీవ్రు లగుధృష్టద్యుమ్న
చేకితానుల ము న్నిడికొని పొంగి తానును బన్రెండింట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని మఱియునుం బలువుగఁ బాండవపక్షయోధవీరులు వొదివినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట లై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేము జముకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని నెక్కమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాత
శత్రుండు వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱెను. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాఁకిన, హరిసారథికేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించెఁ దదీయతనువు దునియలు ధరణిన్.297

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు దెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

1 డింతతోడ. 2 వాహనములఁ దోల్కొని.

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును కేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు వైరి
యాసుమిత్త్రునిఁ గూల్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి విరిసిరి తచ్ఛరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథికవరులును వస మఱి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు వేర్చినయాచార్యశౌర్యభుజవీర్యంబులు
సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది సెప్పెద నా
కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లుగలంగినకౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ
గురువిభుండు గర్ణునితో ని ట్లనియె. 300

క. పెనుగాలిని పెనఁ గూలిన, వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
వినుమింక నెన్నఁడును మొగ, కొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగ టాఱెఁగఁ బాటెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఢ్యు లాహవము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు దమచిత్తముల న్మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఢ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుందుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వకుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగమోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు, కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును, బ్రస్ఫురితములు గఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణహరులు ప్రశస్తశరభధ్వజం, బును నొప్ప సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్ఛాయరథ్యములు శుండాలప, తాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

తే. గడఁగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోఁచు నడవంగ నడరిరి ద్రోణుమీఁద. 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబు గప్పుకరణిం గుంభసంభవుం బొదివిన దృష్టపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె ననుడుగులు మన వారికిం బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయి వీచి యందు ముంగలి యై నడచుచుండం దాఁకినం దమకించి సాత్యకిని గృతవర్మయుఁ జిత్రధర్ముని సైంధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదేవునిఁ జిత్రవర్ముండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లికుండును విరాటుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుతసోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్మయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామయు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్ముఖుండును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాండ్యుని జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్త్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్రులును వార్ధక్షేమిని గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబుసుండును దలపడి రెన్నం గొలఁది గాదు గాని మఱియు ననేకు లనేకుల మార్కొని రిబ్భంగి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని [1]యక్కడియిక్కడివీరులు ఉక్కుమిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబుల ప్రాణంబులఁ బీల్చియు సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలువాపియు నాతపత్ర చామరంబుల బడలు ఱచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబులతునియలు ధరణి [2]దొరలించియు నెత్తు రురలించియు నిత్తెఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు దన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం గుదియించి యగ్గురుండు మొడియుం గొంగఱుం జక్కువఱిచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 308

క. వీరిచట నివ్విధంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోక పెనఁగన
వీరులు సంశప్తకులె, తెరొకొ యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. 309

ఉ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెడిన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరణస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు గనుంగవ నిప్పులు రాలు చుండఁగన్. 310

---

1 యిక్కడక్కడివీరు. 2 దొరఁగించియు.

క. శరజాలమహావాత, స్ఫురణంబున నుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తిఁ [1]దీవ్రాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్వృత్తక్రోధుఁడై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్విఁ డొ
ల్లం గేలివిధ మొప్ప నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లె వడిన్. 313

వ. ఆసమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట.

క. దానవజయ మింద్రున కె, ద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవ, మానతనయుదెసకుఁ గొలిపె మద మెలరారన్.

వ. ఇట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల, [2]గములు మూందటఁ గెంపుగడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ, వినువీధిఁ జూపఱవేళ్కఁ బెనుప
గండుపఁ జాఁగినతొండంబు లయసమ, వర్తిదండములీలఁ బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మి, లాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్త్రుదెసకు నడరినఁ గని ధర్మ, తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీము సామజం బనియెడు,నులివు గలయఁ జెలఁగఁగలఁగి రధిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన, బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానికి, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్.

క. గజముఁ గొలిపి యొూదర్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గాన, క్క్రజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకైవడి వారలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీఁకఁ దక్కరిఁ బడిం బొడిచెఁ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు దోమరసప్తకంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ, బలము బడలుపడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323

చ. కరిపతి జిఘ్ర్ధసం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్టిపీరుసు
ద్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1 దివ్యాస్త్రి. 2 గములుముందటఁ గెంపు గడలుగొనఁగఁ.

చెఱయము మై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొందుమైఁ గవిసి చిందఱవందఱ సేసె మూఁకలన్. 324

క. సారథి తురంగముల మొల, పారంగాఁ బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తే రల్లఁ దేర సాత్యకి, బీరము వాలివ్రోవ కుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325

ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కదుఁ గ్వెగ డొంది యీడ్చె సం
గ్రామవినోదలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పుడు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుఁడు సచ్చె హస్తిచేన్. 326

వ. అతనిపడుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం
డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు
గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జావఁ
బెదరక యభిమన్యునితే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328

క. నరతనయప్రముఖరథిక, వరులు నిభమామీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠురగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయము పగిదిం బొలిచెన్. 329

క. రభసంబునఁ బ్రాగ్జ్యోతిష, విభుఁడు గిరిం గొలుపుటయును వెస నది యరిపీ
రభయంకరముగ వారల, ప్రభ సెడ నరదములు వైచెఁ బలుదెసలఁ బడన్.

ఆ. ఇట్లు భీమసేను నేపు నర్జునసుత, ప్రముఖు లైనయలఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన.

క. నలి భగదత్తుఁడు గదుపుల, వెలుచుపసులవానియట్ల విలసద్గతి న
బ్బలము నెగవ ధూళియు నా, కులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 3[illegible]2

క. అని చెప్పి సంజయుఁడు గురు, జననాయక యప్పుడు సవ్యసాచిరణముది
క్కునఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయోధ్యాధవరు తెలఁగు విస్పష్టముగాన్. 333

వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి
నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

అర్జునుఁడు భగదత్తునిదెస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

క. అంతకు మును భగదత్తుని, దంతియసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మొంతయు వెస బలసులోని కేఁగఁగ వలయున్.

వ. అది యె ట్లంటేని. 336

చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపు భగదత్తునియేనుఁగు దానికొల్తలం
[1]దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచో

1 దిరముగఁ బోర.

భర మగు నేఁడు రాజునకుఁ బావనికిం దలఁ గొందెదుర్గ మనిన్. 337

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబుఁ ద్రిప్పి యాత్మసేనదిక్కుఁ ద్రోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338

వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339

క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయుఁ
వలయుపనులు యం దిప్పుడు, దలకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340

వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించిమరలి
గాండీవగుణక్వాణనమేదురరోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితదశదిశాసం
దోహుండును నై దివ్యబాణంబులు వరఁగించినం గేతనాతపత్రచామరవ్యజనం
బులును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబులును
దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శరముసల
ముద్గరక్షురికాసుంశంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్ఛదంబులును మకుట
కేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరశ్శిరవక్షఃకుక్షికటిచరణంబులును
దునియలుం బఱియలుం దుమురులుం బొల్లు నై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును నభి
రామంబు నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి
విస్మయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె
నివ్విధంబున నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం
బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341

ఆ. అతఁ డట్లు చేయ నరవాయి గొనక సుశర్మ దాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే, మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.

క. పిలిచిన మరలమి దగ దు, బ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెద, దలకొను మొక తెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343

చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు దేరు మరల్ప మోమునం
గినుక మునుంగున న్వాలయుఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకుప్రోలి కన్పి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛ వోవుడున్. 344

వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345

సీ. పాతెడు మనసేన పఱఁగెడుఁ బెందూళి, నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మొగచుచు నున్నది, పఱపుము వెస దానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు మహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల, నఱుము సేయుచు సింహనాదమునకుఁ

తే. బ్రావులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబులఁ బ్రవయ్యఁ జేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబు సాచ్చి వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అని విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీషణాటోపత న
ర్జునుఁ డిట్లెయిదిన భగద, త్తుని కతనికి నేమిభంగిఁ దుద మయ్యెనొకో. 347

ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కిట్లను నట్లు దాఁకినం
జేవ గలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁడై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావలిఁ బార్థుపైఁ బఱపె నన్నియు నవ్వుచుఁ ద్రుంచి వైచి య
ద్దేవసముండు నొంచె దృఢదీప్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348

తే. అలుఁగుటమ్ములు దాఁకిన నలిగి భద్ర, [1]కుంభి రౌద్రంబు సొంపారఁ గాలిపె నతఁడు
వారిసేనలు గోపికావరుఁడు నరుఁడుఁ, దెగిరి తెగి రను పలుకుల దిగులు వుట్టి.

క. బలువిడిఁ గరి గవియుడు వెసఁ, దొలఁగించె రథంబు వెరపుతో హరి యది యి
ట్టల మగు రయమునఁ జని త, ద్బలము బడల్పడఁగఁ జేసెఁ బార్థివముఖ్యా.

క. హరి నేమియు నన నేరక, కరిదెసఁ గనుఁగొనుచు నవుడు గఱచుచుఁ బో ని
మ్మరిద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె నతఁడుఁ గరటికిన్. 351

క. శౌరి మెయిని భగదత్తుఁడు, నారసములు నినిచి యేసె నరుఁ డల్గి మహో
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి, దారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ దనువునఁ దూపుల్. 352

సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాగ్జ్యోతిషపతి చతు, ర్దశతోమరము లింద్రతనయుమీఁద
నడరించుటయు [2]నవి పొడిసేసి క్రీడి యే, నుంగుపక్కెరచిలుకనుగ్గు సేయ
నది గప్పి యున్న మేఘావలి విచ్చిన, కొండచందంబున నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ, నడుమ ముత్తునియగా నఱకెఁ బార్థుఁ

తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిమకుట, మతఁడు ఘనతోమరంబున నగలఁ జేయ
మెచ్చుఁ గినుకయుఁ బొడమ వివ్వచ్చుఁ డుగ్ర, విశిఖసప్తతిఁ జొనిపె నవ్వీరుమేన.

మ. రథసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్తు లడరం బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యనాశంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై వెలుచ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ దన [3]మే నమర్చె ను
న్గప్పెసలారు పేరురమునన్ ధరియించిన నమ్మహాస్త్ర మం
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైన మెఱుంగుచాడ్పునన్. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురఘస్మర యిట్లగు నయ్య సొంపు నొం
దినకరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయుటిది పాడియె తేజము నీవు దిప్పఁ జూ
చినఁ జెడదే ననుం జులుకఁ జేసితి మాటలు వేయు నేటికిన్ 356

---

1 దంతిరౌద్ర...దఱిమె నతఁడు. 2 నెడఁ • బొడి. 3 మేను సేర్చిన, న్గప్పెసలారు.

వ. అని దూఱినం గృష్ణుండు దొల్లి భూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావసాన
నుప్రబుద్ధుండై యున్నవిష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుండై
యన్నాతికి వరం బిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వెలందియుం దుదయించిననరకునకు
వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తంబై యునికియు
నద్ఘోరసాధనంబు దనకుం దక్క నొరులకు నోర్వ రామియు నెఱింగించి యిది
యట్లు గాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి
విరోధిం జూపి నీ వీడిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటం జేసి వెఱఁగు పడి యున్న
వాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగం జూచిన ట్లీక్రూరకర్ముని బిలుకుమార్పు మనినం
గొండొక తేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి సేయుటయు.

భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట.

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిన్
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు గ్రీడి భగదత్తునికంఠ మకుంఠితోద్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం
గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని
రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్త్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరు
నరదం బెక్కె నప్పుడు వారికడ్డపడినగాంధారవీరరథికసంచయంబుఁ బంచత్వంబు
నొందించిన సంక్రందననందనునురవడికిం దెగలక యేకరథస్థు లగునయ్యిరువురుం
బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట ననువైన వారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లు పరఁగి పాషాణ
వృష్టివివిధాయుధంబులు విబ్బచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెం బిదప
నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె
వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని
నగవుతో ని ట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కిం క నిచటఁ బొసఁగునె యవి ను
త్సాయకము లడ్డసాల్లే, నీయూఁచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది సరివారు నగన్. 363

ఉ. ఆతఁడు వాఱినం దెరలు నచ్చటి సేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
కాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఖేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364

ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయలై యిట్టుల, మ్మనుజవిభుని గురుని మఱువుసొచ్చె
ద్రోణుఁ బొదువుఁ డనుచు దుర్గమలీల నా, దిక్కు వారు గవిసి రుక్కుమిగిలి.

క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కను నెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురి, కొని పాండవబలముఁ దాఁకెఁ గురువంశనిధీ.

క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబున, గురువీరులుఁ బాండుపుత్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరద్యూతకళా, నిరతిం గ్రీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱయన్. 367

క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368

చ. కురుపతిధర్మనందను లకుంఠితవిక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు ప్రోక పెనంగెడు రౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యున్కి నిట్టు లని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేర నయ్యెదం
గరిపురనాథ చూడ వినఁ గల్గునె యమ్మెయికయ్య మెయ్యెడన్. 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేఱు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371

క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు వే
వచ్చినధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడికనం బోరొప్పెన్. 372

వ. అప్పుడు సంశప్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373

క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలుపే [1]యతఁ డేఁ
డీ డాఁగి పోయెనొకొ మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374

వ. అనునెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్తెఱపి గని తఱుము కౌరవయోధులకోలుతలకుంగాక దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375

క. తలమిగిలి వచ్చుబాహ్లికు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు న, మ్ములవానలు గురిసి రొక్కుమొగి నతనిపయిన్. 376

వ. అతం డందఱ కన్నిరూపులై యార్చుచు నేట్లాడె నిట్లొక్కనిం బెక్కండ్రు వాదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకిసౌభద్రులాసమీరపుత్రునకు బాసటలై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1 యతఁడుక్-వేఁడీ డాఁగెనొకో మా-వేఁడిం దాఁకెనొకో మా.

రెండుసేనలు గలయఁ బెరసె నిట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం దరదంబులు దాఁకువెల్లున డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁ గానగుకుంభికుంభ మౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచు వ్రేలుప్రేవు లును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువులును దొండంబులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలురావుతులును ముందటికాళ్లు దెగ వ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబు లడరి రథ్య సారథిరథికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలంగలసినరథంబులును నాశ్వి కు లొక్క మొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యనుసందేహంబు నకుం బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుఖేచరులకు వెక్కసం బొనర్చె నట్టిసంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము నుండీ
యని ద్రోణుని జూపి తెలుమ నమ్మొన రథికుల్
గని [1]పొదువ్వుఁడు సంపుఁడు పొరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గన్నుల దట్టపుఁగెం పెలర్ప భై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేఱి చూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకైవడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుఁ రథికరాజియు వారిమొనల్ గలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్జత్ప్రభాజాలముల్
వినువీథిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడం గవ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిట్లై
వచ్చినమనయోధావళి, యిచ్చవడియె వారిమొన దరిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ గేకొనవే యనుచుం భయంబునన్. 382

కర్ణార్జునులయుద్ధము.

క. తనవెనుక గోడి పాఱిన, ఘనయోధుల జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ

[1] పొదువుఁడు.

బాణంబున వారించి వాలమ్ములుగురియంగూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు శరత్రయంబులు సూతసూనుమేన నాటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వురచాపంబులు నవ్వుచుం ద్రుంచి వారలు శక్తులు వైవ వానిం దునిమి పేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు నొప్పించి యతనిం దలకడచి తమ్ముఁ దలపడినయతనితమ్ములతలలు మూఁడును భూమిదేవికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణబంధువులం బదివేవురం బడలువఱిచి మరలి రథస్థుండై వేఱొక్కవిల్లు గొని విశిఖంబులు వఱపి యంగపతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె నాలోనన యప్పాంచాలవరసుతుండును శైనేయుండును నొండువిండ్లు గొని యతనిసారథి యొఱగను జాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుండును ద్రోణజయద్రథులును నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నారాధేయు నుద్ధరించి రట్టియెడ. 384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితము లై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువ లై పాఱుకీలాలజలములఁ, దేలి పోయెడుమృతదేహములును
బ్రేవులప్రోవులఁ బెల్లునఁ జిత్రిత, చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహయంబులకళేబరముల క్రిందఁ గొం, డొక తోఁచుభటగాత్రనికరములును
దలల వెందఱుచులోఁ మిలమిల మెదలెడు, కరపదంబులనవఖండములును

తే. రౌద్రబీభత్సరసతరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోరమయ్యెఁ జూడ
ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధురనిపాత
జాత మగునమ్మహాభటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునపులకుం జనిన సంధ్యారాగంబుసొంపునఁ గెం పినుమడించునెత్తురుమడువుల నోలలాడుభూతబేతాళంబులను శవకబళనలోలంబు లగుసృగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు కంకగృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బాండవబలంబు సమయసముచితం బగుసమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్న సవ్యసాచియురవడికిం గాక తమ మొన దెరలు చునికిం జేసియు నదియ మెయిగా నాచార్యుండ దొరలకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బాండవసైన్యంబులును మరలె నివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున మనజనంబులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతని యెడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్ననై పోయిరి వేగుటయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుం డగుచు నీతనయుఁ

డెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కిట్లనియె. 387

మ. వెను పార్థ వర మిచ్చి తట్లు గడిమిన్ భీమాగ్రజుం డాజిఁ గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గ మైనయెడఁ గేడిం దెప్పు నిట్లైనఁ జా
లనివాఁ డందురు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టిఁ జే
సిన నీ కైనది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో ని ట్లనియె.

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహ
త్త్వంబు నెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునె యిట్లు
వలుక ధర్మపుత్రుపైఁ జేయి నడలక
వారు రారె వెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదనొ యేర్పడఁ జూడుము నేఁడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగింగొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసె దే
నవ్వుచుఁ బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్ల నేర్చునే. 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్కనొరు లావివ్వచ్చు భంగించి వె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు నుద్ధతిం జనుడు నత్తీవ్రోగ్రశస్త్రాస్త్రప
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర[1]స్ఫూర్తిమైఁ జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గౌంతేయాగ్రజుననుమతి నభిమన్యుం డయ్యొడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగుభూపతులను భూపకుమారులను బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులంబు నం జిక్కువడి యుక్కు మురిసినట్లు సమసిన మనమొనలు సెలంగుచుం బాండవ బలంబులు పొగులుచుం దమతమయునికిపట్లకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటికయ్యంబుకలరూ పంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394

ఉ. సాత్త్వతేయవాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
ప్రత్త్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాథవన్మహిమభాసుర సంభృతభానుమండలిసాం
గత్త్యవివిక్తయుక్తజనశాశలభావిత దేవసేవితా. 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సార[3]కరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించిసే[4]వర్యవిహారా. 396

---

1 స్ఫీత మై. 2 ప్రదీపికా. 3 చరణ. 4 వర్ణ్య.

మాలిని. అనుపమహితవిద్యాసవ్యక్తయోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాసంస్తవ్యశాంతానుభావ్యా
జననమరణదుఃఖోత్కళాసారి సర్వోపకారీ
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా. 397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 398

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కర భక్తాంభోధిసు
ధాకర చక్రత్రిశూలశోధారణరక్షో
భీకర నిర్భరతరకరు
ణాకర దృగ్దీప్తినికర శ్రీహరిహరనాథా. 1

ద్రోణునిమూఁడవనాఁటియుద్ధము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె నట్లు దనమనుమండు మృతిం బొందుట విని ధృతరాష్ట్రుండు. 2

ఉ. చిత్తము వ్రక్కఁడుం బురుషసింహునిఁ బౌత్రకులాగ్రగణ్యు న
త్యుత్తమతేజు భూరిగుణు నొప్పెడుమెత్తనిమేనివాని నె
ట్లుత్తలపెట్టిరో పలువు రుగ్రమనస్కులు గూడి యక్కటా
యత్తెఱఁగెల్లఁ దేటపడునట్టులుగా వివరించి చెప్పుమా. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు సంఘటించునెడ వివిధదేశంబులరాజులు దళంబులును రాజకుమారులుఁ గేసరంబులును గర్ణదుశ్శాసనబహుళసేనాపరివృతుండయి కురువిభుండు గర్ణికయునుం గా నభేద్యభంగి నొనర్చిన నది వలయాకారం బగుటం జేసి చక్రవ్యూహంబు నానం జను నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునం దాను దర్పంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె మఱియు వలయునెడలకులావై జయద్రథగురుపుత్రకృపశకునికృతవర్మభూరిశ్రవశ్శలశల్యులును నీకొడుకులును మనుమలును రక్తమాల్యానులేపనాంబరాభరణంబులు శోభిల్లం బొలిచి నిలిచి రంత భీమసేనప్రముఖంబైన పాండవబలంబును గదియ నడచె నందు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నకుంతిభోజులును జేకితానక్షత్రధర్మక్షత్రవర్ములును ధృష్టకేతునకులసహదేవులును నుత్తమౌజశ్శిఖండియుధామన్యులును ఘటోత్కచవిరాటద్రుపదులును ద్రౌపదేయకేకయసృంజయసముదయంబును నుక్కునం దఱిమి యక్కుంభసంభవుం దలపడిన నవ్వి

యన్వీరుండు వాఁడి మిగులుబలుతూపులం దనవేఁడిమి సూపిన నమ్మేటివిలుకాని
మొగంబున నిలువ నోర్వక యాసైనికప్రకరంబు దిరుగుడువడిన వెక్కసంబును
వెఱఁగుపాటును వెల్లఁదనంబునుం గదురఁ గాంతేయాగ్రజుం డూరకుండి కర్ణి
కారకేతుస్ఫీతుండును నుత్సాహశౌర్యసంపద్దుర్నిరీక్ష్యుండును నగుసౌభద్రుం గ
నుంగొని వీఁడు దక్క నొరు లీదృఢవ్యూహంబు భేదింపం జాల రని మనంబున
నిశ్చయించి యక్కుమారు నుద్దేశించి. 4

సీ. ఈయొడ్డు భేదింప ♦ నే మెవ్వరము నేర, మర్జునుండును నీవు ♦ నచ్యుతుండుఁ
బ్రద్యుమ్నుఁడును దక్కఁ ♦ బార్థుండు మనల ను,ల్లసమాడకుండ నీ♦లావు మెఱసి
భేదించి మాకెల్లఁ ♦ బ్రియ మొనర్పు కుమార,యనవుడు నతఁ డాన♦నాబ్జమలర
దీనిముఖంబు భే♦దించుతెఱంగు నా, కెఱిఁగించె మాతండ్రి ♦ యేను దెలిపి

ఆ. సేయ నేర్తుఁ జొచ్చి ♦ చించి చెండాడెద, మూఁక పోరఁ జుట్టు ♦ ముట్టినపుడు
వెడలునట్టివెరవు ♦ విన దాని కేమి నా,చొచ్చునేర్పు బలువుఁ ♦ జూడు మధిప.

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు ధనంజయనందనున కిట్లనియె. 6

క. తెఱపి గొని నీవు సొచ్చినఁ, బిఱుఁదన చొచ్చెదము రిపులు ♦ వెల్లగిలఁగ నం
దఱమును మా కిది యెంతయు, నుఱునట్టివరంబు దీని ♦ నొసఁగుము పుత్రా. 7

చ. అనవుడు భీముఁ డిట్టులను ♦ నర్జుననందన నీవు [1]ముంద ఱి
మ్మొన యొకయింత సించిన న♦మోఘరయంబునఁ బార్షతుండు నే
నును ద్రుపదుండు సత్యకత♦నూభవుఁడున్ విరటుండు నంత నం
త నడరి చింతు మెల్లెడలు ♦ దారుణవిక్రమణక్రమంబునన్. 8

వ. అనిన విని యభిమన్యుం డాతనియాననం బాలోకించి. 9

చ. నను విను కీచకాంతక మ♦నంబున ద్రోణుఁడు మెచ్చఁ జొచ్చి య
మ్మొనఁ గలఁగింప కిట్లు కురు♦ముఖ్యుఁడు ధర్మసుతుండు గారవిం
చినజతనంబు నిష్ఫలము ♦ సేయుదునే నరుఁడున్ సుభద్రయుం
దనయునిఁ గాంచి సంతసము ♦ దాల్చుట యంతయు రిత్తఁ బుత్తునే. 10

చ. ఇదె యొకపిన్నవాఁ డడరి ♦ యెక్కుడుమూఁకలఁ గ్రందు దోలెడుం
గదుపుల వెల్చుగోపకుని♦కైవడి నంచు జనుల్ నుతింపఁ జే
సెద విని మామ ప్రీతి విల♦సిల్లఁగఁ దండ్రియు సంతసిల్ల బె
ట్టిదుఁ డగు కౌరవేంద్రునకు ♦ డెప్పర మయ్యెడుభంగిఁ జేర్చెదన్. 11

క. అనిన విని ధర్మసూనుఁడు, దనుఁ బ్రీతిం జూచి నీదు♦ధైర్యము శౌర్యం
బును బలమును గీర్తియు వర్ధన మొందెడు మనుడుఁ బార్థ♦తనయుం డెలమిన్.

వ. తనసారథిం గనుంగొని మనయరదంబు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱపు మనుటయు
నానుమిత్త్రుం డర్జునపుత్త్రున కిట్లనియె. 13

1 ముందఱన్; ముంద నై.

తే. బాలుఁడవు నీవు కుంభజకృప్రముఖసైన్య
పతులు ప్రౌఢులు పెక్కురు బవరమునకుఁ
జొచ్చి యెఱుఁగని నీచేతఁ జచ్చువారు
గారు బహువిధసమరకర్కశులు వారు. 14

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ డాతని కిట్లను దేవయుక్తఁ డై
యునికి బలారి వచ్చినఁ బురారి గణంబులుఁ దానుఁ బన్నినం
గినిసి కడంగి క్రీడియును గృష్ణుఁడుఁ దాఁకిన నే జయింతు మా
ర్కొని యను చుండుదుర్గ సరకు గొందునె ద్రోణునిఁ దోడియోధులన్. 15

వ. అని పలికి వానియాలాపంబు నాలంబుసేసి యభిమన్యుండు పెలుచం దఱిమిన వాఁడనుమానించుచు మనసైన్యంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు నడపుటయు వారి సేనయుం దోడన కడంగుటయుం గనుంగొని భారద్వాజప్రముఖయోధులొండొరులకుఱి దలమిగిలి యేచి యెదుర్కొని పెలుచ నిలిచిన సంకులసమరం బయ్యె నట్టియెడ. 16

—●●◆ అభిమన్యుఁడు పద్మవ్యూహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట. ◆●●—

ఆ. మెఱుఁగు మెఱిచినట్లు మెఱయంగ నరదంబు, కర్ణికార కేతుకాంతి వెలుఁగ
నంపగముల గురుని నలయించి కడచి యింద్రజునికొడుకు మొగ్గరంబు సొచ్చె.

వ. ఇట్లనన్యభేద్యం బగునాపద్మవ్యూహంబు భేదించిచొచ్చి సౌభద్రుండు రౌద్రరసోల్లసితమూర్తియై యందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందంబునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానలంబు తెఱంగునం గాలపక్షి జన[1]సమాజసంహరణ క్రీడనంబు సలుపుకాలిపోలికం గేలిగతుల మెలంగి యమ్మెయి సమ్మోహారంబు దీప్పఁగొలిపి యుం బొడిసేసియు రూపుమాపియు రణవిహారం బొనరింప నవ్వీరవరు నారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాతంబులు హేతిసంఘట్టనంబున మండుచుఁ గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు హయంబుల[2]ఘట్టంబుల నుఱుము సేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదుపుచుఁ గేతువులందుంచుచు నాతపత్రంబుల నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు సూతుల గీటడంగించుచు ధనువులు దునుముచు మైమఱువులు వ్రచ్చుచు భూషణంబుల డుల్చుచుఁ గరవాలంబులఁ ద్రోయుచు మేనులు సించుచుఁ దూపులు దూలించుచుఁ జేతులు నఱకుచు నబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుముచు నంకుశంబులు రాల్చుచు నెత్తురు లురలించుచు గండలు సెక్కుచు నెమ్ములు నలఁచుచుఁ బరఁగిన నమ్మొన చిక్కువడియును నుడివడియును గలంగియుఁ దొలంగియు వెఱచఱచియు విచ్చి పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 18

. వీఁక మెయిఁ గిరీటికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొడుకు తలఁచి తఱిమి కవిసెఁ బే

1 సమాజంబున సంక్రీడనంబునం గ్రేణి సలుపుకాలి. 2 దట్టంబు సేయుచు.

రాఁకలితో నున్నహరిం, దేఁకువ సెడి చేరుకరిపగిదిం గురుముఖ్యా. 19

వ. ఇట్లు సౌభద్రుఁ డెనయం జూచుచుయోధనుఁ జూచి శరాసనగురుండు సైనికవరులకుం జేయి వీచి యెలుం గెత్తి. 20

క. నరసుతున కగ్గమయ్యెం, గురుధరణీవల్లభుం డకుంఠితగతి మీఁ
రరుగుం జేయుం డడ్డము, వోరుఁడు వెరవు లావు నెఱియ శూరత మెఱయన్.

వ అనుచుఁ దనయరదం బద్దెస మొగంబు సేసి పురికొల్పిన. 22

ఆ. కృపుఁడు గురుసుతుండు కృతవర్మ కర్ణుండు, సౌమదత్తి శల్యుఁడు సౌబలుండు
పౌరవుండు మద్రపతి వృషసేనుఁడు, గౌరవేశ్వరుండు గడఁగి రపుడు 23

వ. అట్లు గడంగి. 24

చ. ప్రకటబలాఢ్యు లొక్కటఁ దిరంబయి పల్వురు వీఁక భూమిపా
లకునకు నడ్డమైనఁ దవులం బడి హు మ్మని నోరికండ నాఁ
చికొనిన క్రొమ్మోఁగుబెబ్బులివిశేషము దోఁపఁగఁ బార్థుపట్టి సా
యకముల నొంచినం దెరలి రందఱు లేళులపిండునాకృతిన్. 25

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యోధవరులు విచ్చిన వివ్వచ్చుకొడుకు పేర్చి యార్చిన నాచార్యుం డు వీరిచేత నిలువం డని తా నరిగి యన్నరనందను నెదుర్కొనిన వారును గూడు కొని పొదివిన. 26

క. అతఁ డందఱమార్గణములు, నతిరయమునఁ ద్రుంచుచుం దదంగముల శర
ప్రతతులు నించుచుఁ బోరఁగఁ, బతి సేనకుఁ జేయి వీచె బరవస మలరన్. 27

క. మనసేన పెలుచఁ గడఁగిన, వననిధి వొంగెడువిధంబు వాసవిసుతుఁ డే
చినఁ జెలియలికట్ట తెఱం, గున గానఁగ నయ్యె నపుడు కురువంశనిధీ 28

వ. ఆసమయంబున. 29

సీ. రారాజుఁ గృపుఁడును భూరిశ్రవుండు మూఁ, డేసియమ్ములు పదియేడు గురుఁడు
వినుము వివింశతి వింశతివిశిఖంబు, లాచార్యసుతుఁడు బృహద్బలుండు
నైదు నెన్మిదియును నాఱు శల్యుఁడు సప్త, శరములు కృతవర్మ సౌబలుండు
రెండుబాణములు పండ్రుండుఁ దొమ్మిదియును, దుశ్శాసనుండును దుస్సహుండు

తే. నేసి రర్జునసుతుమీఁద నెల్లవారి, తనువులందును సాయకత్రయము లతఁడు
గ్రుచ్చె నశ్మకుఁ డడరినఁ గూల నేసెఁ, దురగసూతకేతనములతోడఁ గూడ.

దుర్యోధనప్రభృతిమహారథికు లందఱు నొక్కుమ్మడి నభిమన్యుపైఁ గవియుట.

వ. ఇవ్విధంబున నశ్మకుండు వడినఁ దెరలుబలంబుల మరల నీక పురికొల్పుకొని యప్పటియాచార్యప్రభృతియోధులును నీకొడుకులలోనఁ గొందఱును గ్రందు గం దఱిమి యనేకాస్త్రశస్త్రపరంపరలం బొదివిన నొదవినకినుకం గిరీటినందనుం డందఱమేనులునానానిశితవిశిఖవేగంబున నత్తుటజొత్తిల్లం జేసి కర్ణుపయింగవిసి.

తే. కంకటము దూఱి యంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసిన స్రుక్కె నతఁడు
లీల నట్టివ పఱపి భూపాల నీదు, సుతుల వెనుకకుఁ బఱపె నుద్ధతి దలిర్ప. 32

చ. అడరి నరేంద్రకోటి నుఱుమాడఁగ నత్తఱి శల్యుఁ డెంతయున్
వడిఁ దనుఁ దాఁకినన్ మెఱుఁగువాలికతూఁపుల మూర్ఛ వుచ్చి క
వ్వడికొడు కేచి యుద్భటరవంబున నార్చినఁ బెల్లగిల్లి న
ల్గడలకుఁ బాఱె నిల్వక బలంబులు ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33

వ. అప్పుడు. 34

క. సురలును సిద్ధులు విద్యా, ధరులుఁ బొగడునులివుఁ జూచు ధరణీశులబం
ధురనుతినాదంబులు నం, బరధరణీమధ్యభాగభరితము లయ్యెన్. 35

చ. అన విని యాంబికేయుఁడు మహాద్భుతవిక్రమశాలిఁ బార్థనం
దను మఱి యెవ్వ రట్టియెడఁ దాఁకిరొ నావుడు సూతపుత్త్రుఁ డి
ట్లను నటులైన శల్యుఁ గని యాతనితమ్ముఁడు మేను వెంచి మా
ర్కొని పదితీవ్రబాణములు గ్రుచ్చెఁ దదంగములం జెలంగుచున్. 36

వ. అట్లు బెట్టేసిన వాసవికొడుకు గోపించి. 37

చ. హయములఁ జంపి సూతుఁ దెగటార్చి పతాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
పయుతము గాఁగ వానిఘనబాహులు రెండును ద్రుంచి యెంతయున్
రయమునఁ దేరు చక్కడిచి రాజులు రాజతనూజులుం గడున్
భయమునఁ దూలిపోవఁ బటుభల్లహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 38

వ. ద్రోణకృపద్రౌణికృతవర్మబృహద్బలకర్ణప్రముఖయోధవరు లొండొరులఁ బేరు పేరం బిలిచి బలంబులం బురికొలిపిన రథనేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వనసింహనాదమేదురరోదోంతరరౌద్రంబుగా సౌభద్రుం జుట్టుముట్టిన నతం డట్టహాసంబు సేసి లాఘవలక్ష్యశుద్ధిచిత్రత్వదృఢత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు గావించు నేర్పు మెఱయం బోరునవసరంబున మండలీకృతకోదండుండును [1]బటుసంధానస్ఫురితశరనికరుండును నై పరివేషవలయంబులోనం గిరణస్ఫురణదుర్నిరీక్ష్యుం డగు తపను ననుకరించుచు గుణఘోషభీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు వఱఁగించి యార్చి యూర్జితం బగుచున్ బలుపిడుగులు దొరఁగించువిలయకాలవలాహకంబు విడంబించుచు విజృంభించి భల్లాంజలికక్షురప్రకూర్మనఖరప్రభృతిబాణవేణికావితానంబుల వెగడుపఱిచిన విచ్చినవాహినుల నిలువరింప నేరక నివ్వెఱపడి యాచార్యుండు సూచుచుండె ననవుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునకిట్లనియె. 39

క. మనమున ఖేదము మోదముఁ, బెనఁగొనియెడు మద్బలంబుఁ బీడించెడు నా
మనుమఁ డని వినికి నాతని, యనిపని యటమీఁద నెట్టు లయ్యెం జెపుమా.

---

1 బటుశరసంధానస్ఫురితశరుండును; బటుశరసంధానస్ఫురితదశశతశరుండును.

క. అనుటయు సంజయుఁ డి ట్లను, వినుమా జనాధీశ యిట్లు ♦ విఱిగిన సేనం
గనుఁగొని పోవంగ నీ కర్జునతనయుఁడు దనరథంబు ♦ [1]చుట్టం బఱవన్. 41

వ. కౌరవి ద్రిప్పిన తెఱంగు దోఁపఁ బొదివి పో నీక పీనుంగువెంటలు సేసిన నప్పు
డక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు [2]గురుపతి నెఱను
దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున నతండు విను చుండం గృపాచార్యుతో
ని ట్లనియె. 42

ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ ♦ దండ్రులు మామలు భృత్యులుం బ్రమో
దమ్మునఁ దేల నిట్లు వడిఁ ♦ దాఁకెడు నే విజయాత్మజుండు ఘో
టమ్ములుఁ గుంజరమ్ములు బడల్పడఁ దేరులు నుగ్గు గాఁగ నా
నమ్మినయోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొక్కఁడున్. 43

ఆ. అనిన వెలుకఁ బాఱి ♦ యతిదీన మగునాన, నమున నవ్వు గాని ♦ నవ్వు నెఱయ
సోమదత్తికర్ణ ♦ శల్యాదు లగుయోధ, జనులతోడ నిట్టు ♦ లనియె విభుఁడు. 44

చ. పలుకులు వింటిరే ధనువు ♦ వట్టెడివారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు గుంభజుఁడు ♦ బాలుని నొక్కరుఁ జంచలాత్ము వెం
గలిఁ గడుఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొ ♦ గడ్తకుఁ [3]జొచ్చె నితండు నొంపఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బార్థునకుఁ ♦ దాఁ గడుఁ గూర్చుట నెంత త్రుళ్లినన్. 45

చ. గురునియుపేక్షఁ జేసి తన ♦ కుఱ్ఱ సమరోద్ధతి సెల్లె దాని నీ
వెరవిఁడి గాన లేఁడు దన ♦ వీరము గాఁ గొని విఱ్ఱవీఁగెడుం
బొరిగొనుఁ డందఱుం గడఁగి ♦ పోవఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
క్షురపరిపాతనోగ్రముగఁ ♦ జుట్టును ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46

వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్వాసవపౌత్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి
దుశ్శాసనుం డి ట్లనియె. 47

చ. ఇనుఁ గబళించు రాహుక్రియ ♦ నే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృ ♦ తుం డగు టేర్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్టు నత్తు రతి ♦ శోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనపగ దీఱుఁ దీవ్ర మగు ♦ మద్భుజదర్పముసొంపు సూడుఁడీ. 48

దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాఱి పోవుట.

వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయతనయుం దాఁకిన నతండు
షడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం జొనిపినం గనలి దుశ్శాసనుండు శరాసార
ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకునుం బేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘవ
శరలాఘవప్రకారంబులు రథచిత్రప్రచారంబులుఁ జూప జగ్గించి రప్పు డగ్గలిక
సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీసుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను సెక్కి-

1. చుట్టుం బఱపుఁడ్. 2 గురుపతికి. 3 దచ్చె.

నుఱుక్కించి యతనితో నిట్లనియె. 49

చ. అసఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
ల్కినఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుక సేపు నిల్వుమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్నుఁ బం
చినగురువంపుఁదండ్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం, బున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బొక్కను గ్రు
చ్చినఁ ద్రెళ్లి యెన్నఁడో చ,చ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేష్టడి యుండెన్.

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసను తేరు సారథి దొలంగఁ దోలుకొని పోయె నంతకు
మున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనా
సందోహసహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడు సైన్యంబులతో సంగరంబు సేయు
చు నక్కుమారుం దల లెత్తి చూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీ
తు లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని
పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం
దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి రారాజు దుశ్శాసనుఁ, డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కు, మారుపై నడర నవ్వీరుఁ డేచి
ముందటిమూఁకల వ్రందించి కదిసి డ, బ్బదిమూఁడుదూపులఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాననుం డయి దివ్యాస్త్ర,జాలంబు వఱపునాజామదగ్న్య
తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సరకుగొనక యబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి, యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జునసుతునిఁ దాఁకె.

చ. హయములమీఁద సూతుపయిఁ నాతనియంగములందు నస్త్రసం
చయ ముడరించినం గమలచారుముఖంబున నెత్తినవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ద్భయదవిలాస[1]బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుము నేపు గనుంగొని యోహటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెంపఱం దొలఁగెఁ గర్ణుఁడు పెక్కుబలంబు లప్పు డొ
క్కుమ్మడిఁ దోఁచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ముచం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిరోధస్ఫురణం డగుపార్థపుత్త్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెస రాధేయునితో లఁగిన, దెసనుం జనుటయు నతండు ధృతి సెడి విఱిగెం
[2]బస పొడ వడఁగఁగఁ బెఱయో, ధసమూహము వాతె ధరణితలమద్రువంగాన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబులుం దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

---

1 రేఖసముదగ్రత. 2 వస మఱి వడఁకఁగ బెఱయో.

చ. నిలు నిలు కర్ణ యోకృపుఁడ । నీ విటు లేల [1]కడంక దక్క సౌ
బల ధృతి దూల నేమిటికి । బాహ్లిక యిత్తఱిఁ గౌరవేంద్ర నీ
బలముఁ జలంబుఁ జూపి నిలు । పం దగు సేనల నంచుఁ బెక్కుభం
గులఁ బురికొల్ప నెవ్వరును । గోల్తల సేయర యేమి సెప్పుదున్. 59

వ. ఇట్లు ప్రళయసమయధారాధరస్ఫీతనిర్ఘాతచ్ఛటాభీలం బగునబ్బాలుని బెడిదంపు టంపఱ సైరింపం జాలక నీబలంబులు వాఱిన నక్కుమారకంఠీరవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి యనికిం దనివి సనక వెనుకం దవిలి పట్టియడవి ముట్టి యేర్చు కార్చిచ్చుచందంబునం జతురంగబలంబులం బారి సమరినం దేరులు నలియం ద్రెళ్లినశుండాలంబులును గాలుబలంబుల వీనుంగుపెంటలమీఁద [2]నూఁదుకొనం గూలినఘోటకంబులును గుజ్జుపుట్టల రాసులు మూసికొని యఱవఱలై నయరదంబులును గరటికళేబరంబులు వోదివినం గాలు గాలం బెనఁచుకొని పడి యున్న సుభటసమూహంబులును గంకణాంగద కాంతంబు లైనకరకాండంబులగములును మునుంగువడ డొల్లినసకుండలమస్తకంబులును వీరకటకంబులును మెఱయఁ జిక్కువడియున్నచరణంబులును గ్రిందు పడం దొరఁగినగాత్రఖండంబులును దునియ లైనధనురాది హేతివ్రాతంబుల పైఁ బొడవు సెడక బాహువులతోడం బొలుచు కృపాణప్రముఖప్రహరణంబులును గొడుగులకుప్పలును జామరంబులప్రోవులును సిడంబులతిట్టలును నయి సంగరాంగణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నప్పుడు గగనమధ్యభాగంబున భాసమానుం డయినమార్తాండు రెండవమూర్తియుంబోలె నయ్యేకవీరుండు వెలింగె ననవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 60

ఆ. బాలుఁ డొంటి యిట్లు । పలువురతోడఁ బోరంగఁ జూచుపాండు । రాజతనయు
లందుఁ దోడుపడుట । కై యొకరుండును, గడఁగ కునికి కేమి । కారణంబు. 61

వ. అనవుడు సంజయుండు. 62

—•◆పద్మవ్యూహంబు సొచ్చుపాండవులకు సైంధవుం డడ్డపడుట.◆•—

చ. వినుము నరేంద్ర పాండవులు । విక్రమదుర్దముఁ డైనపార్థనం
దనునకుఁ దోడ్పడం గడఁగి । దంతితురంగరథోత్కరంబులం
దునుముచు సత్వరస్ఫురణఁ । ద్రోచిన నీపెనుమూఁక పాయ [3]వి
చ్చి నిలిచి చూచు చుండె నవి । చేష్టితు లైరి బలాధినాథులున్. 63

వ. పాంచాల యాదవ పాండ్య కేకయమాత్స్యప్రముఖమహనీయసైన్యంబులతో న ట్లురవడించిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డనుమహావాయువునకు జయద్రథుం డద్రియపోలె నడ్డపడియె నని చెప్పుటయు విస్మితుం డగుచు వైచిత్రవీర్యుం డతని కిట్లనియె.

చ. తనయునిమీఁదికూరిమి నుదగ్రత సేనలతోడఁ బాండునం

---

1 తలంకె దిందు సౌబల. 2 నూఁదుకొన. 3 వి,చ్చిన నలిఁ జొచ్చి రప్పు డవిఁ చేష్టితు.

దనులు రయంబుమై నడరఁ ; దా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
ర్పునఁ గుదియించె నే యతఁడ ; పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపము ; సొంపున నత్తఱి సంభవించెనో. 65

వ. అనిన విని సూతసూనుఁ డమ్మానవపతి కిట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబుననున్న నాఁ
డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుండై చిత్తజారాతి
నారాధించినసతనిగరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవత్సలుండగునప్పరమేశ్వరుండు
ప్రీతుండై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌంతేయుల నివారించునట్లుగా వరం
బొసంగవలయునని విన్నవించినన ద్దేవుండు[1] (*నర్జునుండుదక్కఁ దక్కిననలువురు)
పాండవులునీచేత నివారితు లగుట యొక్కదివసంబునం గలుగుఁ గాక యని పలికి
యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టిగౌరవం బారథికవరునకు దొర
కొనియెఁ దత్పరాక్రమంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 66

సీ. సింధుదేశోద్భవ ; స్థిరవాహనంబులఁ, బూనినయరదంబు ; పొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్ర ; వరాహధ్వజంబు న, భస్స్థలిఁ జంచల ; ప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతప ; సదృశమై యుజ్జ్వల, చ్ఛత్త్రచామరమాల ; చాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫల ; వ్రజకిరణావళి, కలితభూషణములు ; వెలుఁగుచుండఁ
తే. జిత్తము నవరగర్వంబు ; చిగురులొత్తఁ, బాండుపుత్త్రులదుర్దాంత ; బాహుబలము
మొనలవెల్లను సరకుగాఁ ; గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ ; డడ్డపడియె.

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకం
బునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపు
లను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువ
దేనిఁటను ధర్మసూనుఁ ద్రుప్రతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పి
నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు సేసిన నాసైంధవుం
డొండువింట మంటలుం బోనిమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిమీఁదను దదనుచరుల
యంగంబులందును బరఁగించినం బవనతనయుండు దలకడచి రథసంబున. 68

క. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప ; వేఱొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి ; విరథుం జేసెన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం డై. 70

సీ. అనిలసుతుండు సా ; త్యకి తేరిమీఁదికి, నరిగిన నీసేన ; యార్చుటయును
సైంధవుపై వారి ; సైనికోత్తము లనే, కాస్త్రముల్ వఱపిన ; నతఁడు వాని
మరలింప మున్న భి ; మన్యుచేఁ గూలిన, రథదంతిహయభట ; రాజికతన
నతివిషమం బైన ; యానేల నపిహాత, గతి నరదంబులు ; [2]గ్రఁదు పఱపి
ఆ. వారు సేసి రాహ ; వము దాని కోర్చి యం,దఱును దమక తమక ; తనిసి వెనుక

1 (*) ఇది కొన్నిటఁ గానిపింపదు. 2 గ్రందఁ బఱపి.

కొదుఁగునట్లుగాఁగ నుజ్జ్వలశరనికాయములు గురిసె నాజనయుద్రథుండు.

వ. ఇత్తెఱంగున సింధురాజు పాండవులవేఁడిమి యుడిపిన నుభయపార్శ్వంబులకు మున్ను దొలంగి యున్ననీబలంబులు గోల్తలసేసి యాక్రాంతేయసైన్యనంతానంబుతోఁ దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నక్కడఁ గుంభసంభవప్రయత్నవిశేషంబునం జేసి వాహిని మగుడ నడరి యభిమన్యుం బొదివిన నక్కుమారుండు నుక్కునం గడంగి. 72

క. అభిముఖసంవృత్తము లగు, నిభతురగస్యందనంబు లిలఁ గూలఁగ న
త్యుభితుం డగువృషసేనుఁడు, రభసంబున నతనిఁ బటుశరంబుల నొంచెన్. 73

వృషసేనుం డభిమన్యుం దాఁకి మూర్ఛితుం డగుట.

ఉ. నొంచినఁ గెంపుసొంపునఁ గనుంగవ యొప్పఁగ సూతుఁ ద్రుంచి విల్
ద్రుంచి తురంగవక్త్రములఁ దూపులు నించి యలంచి మేను నొ
ప్పించినఁ దేరితోడ నఱపీనుఁగు నీడిచి కొంచు బాఱె సే
నాంచలభూమికిం బెలుచ నత్తురగంబులు విహ్వలంబులై. 74

వ. ఇట్లు వృషసేనునరదంబు వఱచిన తెఱపిన యభిమన్యుండు నిజస్యందనంబు వఱపించినం బటుసంరంభంబున నెదుర్కొని. 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగువసాతిభూపతి షష్టి, శితశరంబు లేయ నతఁడు దొడ్డ
నారసమున వాని [1]నలిఁ దూల నేసినఁ, గూలి పెలుచఁ దన్నికొనుచుఁ జచ్చె.

క. చచ్చినవసాతిఁ గనుఁగొని, యచ్చటిభూపతులు పెలుచ నడరుటయును వి
వ్వచ్చుకొడుకు కోపించినఁ, జిచ్చు మిడుతపిండు నేర్చుచెలువము దోఁచెన్. 77

వ. ఆసమయంబునం జేడ్పడి నీసేనలు దీనదశకు వచ్చిన నానాదేశాధీశులు పరస్పరాహ్వాననాదంబులు సింహనాదంబులు శింజినీస్వనంబులుం జెలంగ ధనంజయతనయుపై నొక్కుమ్మడి నుగ్రవడించిన నయ్యతిరథవర్యుండు లేళ్లగమిం గనినబెబ్బులియుబ్బు దోఁప నలిరేఁగి యందఱ నుఱుమాడిన నంగకంబులవివిధఖండంబుల కెంపునను గరితురగనరశవంబులవికృతాకారంబుల నాయుధంబులమెఱుంగుల నాభరణంబులతఱచునం దత్ప్రదేశంబు దారుణప్రియదర్శనం బయ్యె నప్పుడు దెరలినమూఁకలు దన్నుఁ దేఱిచూడనుం జాలక యంతంత ఱిచ్చవడిన నాగుంపులకుం గవిసి నిలింపపతిమనుమండు సత్యశ్రవఃప్రభృతిభూపాలలోకంబు జములోకంబున కనిచినం జుట్లు నుండి చూచుమానధను లగుమానవపతులు నేన నేన యని కడంగి యక్కుమారునిమీఁద నుఱికి పెనుఁజొఱ మొగంబునం బడినచిఱుచేఁపతండంబులచందంబున దావానలంబు దఱియం బాఱినమృగకులంబుచాడ్పున సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులచందంబున నతనియంద డిందిన.

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయు భయాకులతన్ నలుదిక్కులన్ వెసన్

---

1 నట్టఱు నేసినఁ - నదరంట నేసినఁ - నాటంగ నేసినఁ.

విచ్చిన శల్యనందనుఁడు వీనికి నోడఁగ నేల మీకు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగనేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్. 79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్త్రుం దలపడి తొమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజమ్ముల రెండును నాటించి వెండియు నేయం గడంగునెడ నాసుభద్రాసూనుండు.

ఆ. శరముతోడ నొక్కకరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్న యుగ్ర
రేఖతోడఁ జల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెఱయఁ బటుశరత్రయమున.

వ. ఇట్లర్జునపుత్త్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన. 82

ఆ. రుక్మరథుఁడు వడిన రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలులు పలువు రవనిపతులు
గవిసి రపుడు తేరుగములతో వడి భవ, త్పౌత్త్రుమీఁద నీదుపుత్త్రు లలర. 83

క. అమ్మనుజవిభులబహులశ, రమ్ములచే సూతకేతురథరథ్యసమే
తమ్ముగఁ బొదువం బడుతన, తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మునఁ దేలెన్. 84

వ. ఇట్లభిమన్యుండు మడసెనకాఁ దలంచి దుర్యోధనుండు సంతోషింప నాసౌభద్రుండు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకైవడిం గినిసి గాంధర్వియైనమాయ గావించె నది దొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతులొసంగినట్టిది దానం జేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కురథమ్ములవారు దమ్ముఁ బొదివికొనియనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబుదోఁచిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరు మెఱయ మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెడందతూపులం దుంచిపఱవైచియు బడలు వఱచిన నన్నరపతులు నఱుకుడు వడిన యెలమావిజొంపంబులచందం బగుటయు నుబ్బు దక్కి వెక్కసింబును వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దనకొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొక సేపు గన్నులపండువుగా భండనంబు సేసి సంరంభవిజృంభితుం డగునవ్వీరవరువిశిఖవేగంబునకుం గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యిందఱఁ దోలి వధించె నన్న నే
నమ్మఁగ నేర నయ్యెడ విసం గడు నక్కజ మట్టు లేల చి
త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మ మధర్మము నోర్వ కున్నె క
య్యమ్ము తెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా. 86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కండ్రు రాజులు సచ్చుటయును సుయోధనుండు దెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్గంబును దోడి యోధవరులును మేనులు సెమర్ప మొగంబులు వెలవెలంబాఱ నొల్లెండం గాళ్లు వడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి [1]వెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి రప్పుడు

---

1 దఱిఁగిపోయి వెఱచఱచి ఱఱచి రప్పుడు.

మగుడం గొల్తల సేసి కురువిభుండు గురుపుత్రకృపకర్ణకృతవర్మబృహద్బలసౌబల
సమేతంబుగా సౌభద్రు నెదుర్కొనిన నతండు గెలుపునుబ్బునం గొండొక పెద్ద
యనక పిడుగుచందంబునం గర్జిలి యుఱికిన నయ్యరదంబులతండంబులు లేట
మొగంబు వడియె నట్టియెడ. 87

దుర్యోధనపుత్రుం డగులక్ష్మణకుమారుం డభిమన్యునిచేఁ జచ్చుట.

చ. అదలిచి లక్ష్మణుండు విజయాత్మజుఁ దాఁకినఁ జూచి యుమ్మలం
బొదవఁగఁ బుత్త్రుఁ బెట్టి చన నోపక క్రమ్మఱు రాజుఁ గాంచి యం
బుదములు గొండపై నడరుపోలిక నన్నరుపట్టి నందఱుం
బొదువ నతండు ఘోరశరభూరిసమీరమునం దెరల్చుచున్. 88

క. కదిసినలక్ష్మణునిం బులి, కొదమను సింగంపుఁగొదమ [1]గొదగొనులీలం
బొదువుగతిం గిట్టి మోదము, మదము నెలర్పంగ నింద్రుశమనుమఁడు గడిమిన్.

చ. ఉఱక యురంబు బాహువులు నొక్కొకయమ్మున నొవ్వ నేసి నీ
వెఱఁగి యొఱంగి నన్ దొడరి తెక్కడఁ బోవఁగ వచ్చు నంచు నే
ర్పెఱఁ దలఁ గుండలస్ఫురితదీప్తులతో నిల డొల్ల సేసె నం
దఱుఁ బెఱయుం గనుంగొనఁగ దైన్యరవంబు సెలంగ సేనలన్. 90

తే. మిడుక మిడుక నిత్తెఱఁగునఁ గొడుకుఁ దునిమి
యక్కుమారుండు మెఱయుట నడలుఁ గనలుఁ
గడలుకొనుమదితోడ నీకొడుకు నీని
నొంపుఁ డందఱుఁ బైపడి చంపుఁ డనుడు. 91

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడు గురుఁడు,నతనిసుతుఁడుఁ గర్ణుఁడును బృహద్బలుఁడును భా
సితశరములు గురియుచు న, చ్యుతునల్లునిఁ బొదివి రొక్కయుమ్మడిఁ బెలుచన్.

క. అతఁ డందఱవిశిఖంబులు, వితథమ్ములు సేసి వారి వెగడుపఱిచి యు
ద్ధతి సైంధవుపొరెడునెడ, కతిరయమునఁ దేరు నడపు నాసమయమునన్. 93

వ. నిషాదులుఁ గళింగులు గజబృందంబులతో నడ్డపడిన నయ్యతిరథసింహుండు దరు
వాయి గొని తునుమాడ నెప్పటియోధవీరు లెయిది పెక్కుఁబోతు లొక్కపు
లిం జుట్టుముట్టినచందంబునం బొదివి పెనంగ నాజయద్రథుండును బాండవబలం
బులం దోఁచి రా నీక రభసాతిశయఘోరంబుగాఁ బోరు చుండె నక్కుమారుం
డు గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్మ నశీతిసాయకంబులను గురుతనయు
దశవిశిఖంబులను గర్ణు నొక్క బలునారసంబునను స్రుక్కించి కృపుని విరథుం జేసి
బృహద్బలుమేన ముప్పదినారసంబులు నాటించి వారలకు బాసటయయి కదిసిన
సైనికులం బెక్కుతెఱంగులతూపులఁ జిక్కువఱిచి యుక్కునం గ్రోధలిప్తబృం
దారకు లనురాజులను రూపడంచె నప్పుడు శారద్వతుండు దేరాయితంబు సేసి

1 గొదగొని లీలం.

కొని కడంగి తోడియేపురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరంప
రలు వరఁగింపం బెరిఁగినదర్పంబునం గసి మసంగి యతండు నొప్పింపం బెఱవారు
బీఱువోవ బృహద్బలుండు బిట్టు గవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నరనంద
నుండు. 94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుచుం
గోప మెలర్ప ఖేటకముఁ గూర్గరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపతి డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్పుటము వ్రచ్చి బృహద్బలు భూరిదోర్బలున్. 95

వ. ఇట్లింద్రపౌత్రుండు గోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపతు లొక్కమొగి నురవడించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండుదాసినం
గర్ణోపాంతంబు గర్ణికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు నొండొరులమే
నులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతిబింబంబులుం
బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లార్వురు గర్వంబునఁ ద
న్నుం గదిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు కుంభసంభవ
ప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగిడించు చునికి
యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ. 96

తే. మగధపతిసూనుఁ డైనయశ్మంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును బ్రౌఢదోర్బలము మెఱయఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె. 97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడినమాగధకుమారు నవలీలనేలంగలిపి సింహ
నాదంబు సేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరభ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్కనారసం
బునను దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణకమల
చారువిలోచనుఁ డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాతపీడితుం జేసి
డగ్గఱి. 98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటఱి పాఱె నీవు నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట పోనగునం చొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్కలై యిలపయిం దొరఁగన్ వెస నేసె నేసినన్. 99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపౌత్రుచాపంబు నఱకి సూతుఁ
గూల్చి యాఱమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును

నొండు దేరిపై కబ్బాలుఁ గడుఁ జికె నధిప. 100

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నాసమయంబున శత్రుంజయుండును జంద్రకేతుండును సువర్చసుండును సూర్యభానుండును మేఘవేగుండును మొత్తంబై తాఁకిన ధనంజయతనయుండు మేటిమగ లగునమ్మహీశులమేనులు నానాస్త్రంబుల ననేకఖండంబులు గావించి గాంధారపతి నేరినం గ్రూరనారాచజాలంబుల జర్జరితశరీరుం జేసి దుర్యోధను దెసకు నడరుటయు నంగపతి యాచార్యున కిట్లనియె. 101

క. చండగతి వీరరథికులఁ, జెండుచు నేతెంచి రాజుఁ జేరెడు సౌభద్రుం డిట్టులు నీ కూరక, యుండ నగునె ప్రతివిధానఁ మొనరింపు తగన్. 102

క. అని పలికి పతికి నడ్డము, సనుటయు గురుఁ డచటియోధసంచయముం గలయం గనుఁగొని యభిమన్యుఁడు న, ర్జునుఁడును నని నొక్కరూపఁ జూడీ తలఁపన్.

వ. చూడం బిన్నవాఁడు గాని యలంతులం బోయెడువాఁడు గాఁడు మన మందఱముం గూడికొని యొక్కపెట్ట యక్కుమారుపై నురవడింప వలయు నని పురికొలిపి బరవసంబు సేసె నప్పు డప్పాండుపౌత్త్రుబాణంబులం బీడితుండై సూతపుత్త్రుండు గుంభసంభవు నాలోకించి నాదెస సూడుము వీఁడు నొప్పించె నిలువం దగునెల వగుట ననము డింపక [1]యాల గఱచుకొనియున్నవాఁడ గాండీవిఁ గలనం గదిసి యెఱుంగుదుము కాదె యతనిచే యింత బెట్టిదంబు గా దని చెప్పిన విని యల్లన నగి యతం డతని కిట్లనియె. 104

సీ. కవచధారణ మనుఁ ఘనవిద్య గవ్వడి, కే నెఱింగించితి నితఁడు దాని నేర్చుట నీతని నెట్టన నొప్పింప, శక్యంబు గాదు వంచన గుణంబు నఱకంగఁ జాపంబు విఱుగ నేయఁగ ఘోట,కములఁ జంపఁగ సూతుఁ సమయఁ జేయ నగుఁ జాలు దేని నీ వట్లు సేయుము చేత, ధను వుండ నవ్వీరుఁ జెనయ వశమె

ఆ. దేవతలకు నైనఁ గావున నొక్కమై, విల్లు ద్రుంచి తఱిమి విరథుఁ జేసి చూచికొంద మలవుఁ జొప్పునఁ దెగునె యీ, రథికవరునిపటుపరాక్రమంబు.

కర్ణుఁడు మొద లగుయోధులు వంచనచే నభిమన్యుని విరథుఁ జేయుట.

చ. అన విని సూతసూనుఁడు భయం బెడఁ గూరినవాఁడపోలె నై వెనుక కొదింగి యారథికవీరుపిఱిందికిఁ జుట్టి వచ్చి వం చనకు సహాయులై యచటి సైనికు లన్నరపుత్త్రు బిట్టు మా ర్కొని పెనఁగంగఁ [2]జేరి యలఘుప్రదరంబున విల్లు ద్రుంచినన్. 106

వ. ఆలోన. 107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, సరభసముగఁ గృపుఁడు సంపె సారథి నమ్మై నరనుతుఁ డనాయుధుండును, విరథుండును నగుట సూచి వెఱ పేది వడిన్. 108

క. శకుని కృతవర్మ శల బా,హ్లీక గురుసుతు లాదిగా ననేకు లడరి య

1. యాలు-యవుడు-గఱచుకొని. 2 జేసి యలఘు; జేరియలఘు.

స్త్రకలాపంబుల శస్త్ర, ప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలంచినన్. 109

క. వాలును బలకయుఁ గొని య, బ్బాలుఁడు రయ మార గగనభాగంబున కు
న్మీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి పోయె మండలీభూతగతిన్. 110

క. తనవిద్యకలిమి వినతా, తనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమపైఁ దెం
పున నుఱుకు ననుతలంపున, మనయోధులు భయము గొనిరి మనుజాధీశా.

చ. ఎడ గని వాలు బల్లెమున నేసి వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబు లై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె న
క్కడువడిఁ గర్ణుఁ డాశిశు వకుంఠగతిం దన తేరిమీఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112

వ. సంరంభవిజృంభితుం డై. 113

సీ. నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసినయలుక నుగ్రం బై నవదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గౌరవసైనికోత్కరమున కతిభయ, దం బగుసింహనాదంబు సెలఁగ
నింగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణి, కంకణద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లు సూపినగంధసింధురం బను రేఖ, దలఁపించుపటుగతి చెలువు మెఱయఁ

తే. గుంభసంభవుఁ డున్నదిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడుసేనఁ జించి చెండాడునక్కు
మారవరుమేనియొప్పును మగతనంబుఁ, జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు.

వ. అట్టియెడ. 115

తే. శకునికృతవర్మకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కండ్రు రథులదిశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁ బొలుచుచక్ర, మలఁతితునియలుగా నేసి రాగ్రహమున.

వ. ఏసిన నతండు రయంబున. 117

క. గద గొని యశ్వత్థామపయిం, గదియుడు దంభోళికొదమకైవడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడు, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్.

వ. సుభద్రాతనయుండు తనరథ్యంబులను సారథినిం జగయ మోఁది మనజోదుల యమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబున సౌబలునిదెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన గాంధారుల సప్తవింశతిరథికులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొనిన వసాతీయులం బదుండ్ర నేనుంగులతోడన పీనుంగులఁగావించి యందంద తఱిమిన కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు సేసి డస్సి తూఁగాడుచుఁ దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ్రతంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119

ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి తాయితమైనరథంబుతోడ దౌ
శ్శాసని రా నతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడన్
ద్రేసిన నాతఁ డల్గి గద చేకొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్భాసితమూర్తులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్తమై. 120

అభిమన్యుదుశ్శాసనసుతు లిరువురుఁ జచ్చుట.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గదిసి నరేంద్రముఖ్య, నీదుమనుమలు సూపఱ నెమ్మనముల
కద్భుతంబును శోకంబు నావహిల్ల, లావు వెరవును మెఱయఁ జలంబు నెఱయ.

ఉ. ఒండొరు[1]మీఁదికోపమున నుగ్రతఁ బోరి రుదగ్రులై గదల్
మండఁగ నెత్తురుల్ సెదర మాంసము పిండిగ నొపనుగ్గు లొం
డొండ ధరిత్రిపైఁ దొరఁగ నొప్పెడుమేనులు వ్రాల వానిలో
నుండక ప్రాణముల్ [2]వెడలె నుబ్బునఁ గ్రాలఁగ దేవకామినుల్. 122

వ. ఇత్తెఱంగున. 123

చ. వనగజ మంబుజాకరమువారణఁ జొచ్చి కలంచి యాడఁగా
మనమునఁ గొంకు లేక కృప మాలినబోయలు ముట్టి చంపుచా
డ్పున భవదీయసేన పొరి వుచ్చఁగఁ జుట్టును ముట్టి పార్థనం
దను నలయించి నిర్దయవిధంబున జంపి రనేకసైనికుల్. 124

వ. అట్టియెడ. 125

సీ. జగము లన్నియును దేజంబున వెలిఁగించి, యపరాద్రి సేరినతపనుమాడ్కిఁ
దఱచైన కానలు దరికొని నివుఱుగాఁ, జేసి యాఱినదవశిఖివిధమున
గగనంబుతో రాయు[3]కరడులు గలజలం, [4]బివురఁ బాఱినమహార్ణవముకరణి
నున్నతగతి సెడి యుర్విపైఁ గడు విన్ననై పడి యున్నసుధాంశుభంగి

తే. బీరమునఁ దమవారికిఁ బెం పొసర్చి
యరుల సమయించి వస మఱి యనువు దప్పి
తెగియుఁ జూడ్కికిఁ జాల వ్రేఁ గగుచుఁ బొలిచె
మహితమూర్తిశోభితుఁ డభిమన్యుఁ డధిప. 126

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి నేల యెఱసింగి తెఱంగున నుండె నక్కుమా
రోత్తముఁ డందుఁ జంద్రుక్రియ నొప్పె సితాయుధఖండభూషణో
దాత్తమణిప్రతానములు తారలచందము నొంది యందమై
యత్తఱి నుల్లసిల్లె వసుధాధిప చూపఱపిందుచూడ్కికిన్. 127

సీ. కరికళేబరములు ధరణీధరములు దు, రంగగాత్రమ్ములు గ్రాహసమితి
నరశరీరములు మీనములు గాఁ జేయక, ఛురికాదిశస్త్రంబు లురగకులము
రుధిరార్ద్రశిరములు రుచిరప్రవాళముల్, ప్రేవులప్రోవులు ఫేనతతులు
నెత్తురువెల్లువ నీళులు భూషణ, స్తోమాస్థిచయములు తుమురు లిసుక

ఆ. గాఁగ నంబురాశికరణి సంగ్రామభూ, భాగ మొప్పు మిగుల భవ్యయోగ
నిద్ర నున్నవిష్ణునికిఁ బాటి యగుచు శో, భిల్లె నమ్మురారియల్లుఁ డందు. 128

వ. అబ్బాలుండు. 129

---

1 మీఁఱుకోపముల. 2 వెడల. 3 కరళులు-కడళులు. 4 బివిరి పొడతీసయర్ణవము.

తే. మహితలావణ్యమున సుకు÷మారమైన,యంగమును బూర్ణచంద్రని÷భాననంబు
[1]గ్రొత్తపెంపుగ నెంతయుఁ÷[2]గొమరుమిగిలి, చెన్నుఁదలకట్టునైపడి÷యున్నఁజూచి.

క. నీసైనికు లెంతయు సం, తోసిల్లుచు నార్చి రపుడు ÷ దుఃఖితులై కుం
తీసుతులవారు దీనద, శాసంగతులైరి బాష్ప÷జలములు దొరఁగన్. 131

క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱలెడినరవాజికరుల÷యులి వభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల పెలుచ నఱచు÷భంగిఁ జెలంగెన్.

వ. ఆసమయంబున. 133

క. పెక్కండ్రు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మ÷మోహో యని న
ల్దిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, నక్కజముగ భూతసంచ÷యంబులు వలికెన్. 134

వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరౌద్రుండైనసౌభద్రుండు వడుటయు వారిబలంబులు ఱిచ్చవడి భండనంబు దక్కి తలరిన ధర్మపుత్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు నాలోకించి యిట్లనియె. 135

సీ. పూర్బలంబులుసొచ్చి÷మాతంగములఁగూల్చి, రథరాజిఁగలఁచితు÷రంగములఁ
ద్రుంచి పదాతులఁ ÷ దునుమాడి పెక్కండ్రు, సైనికప్రవరుల ÷ సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి ÷ వీఁక నాచార్యాది,యోధుల నెల్లను ÷ నొక్కదెసకు
వెలిచి వియచ్చరుల్ ÷ వినుతింప నాకంబు, చూఱగొన్నట్టియ÷ర్జునతనూజుఁ

ఆ. జూచి మనకొ నేల ÷ శోకింప వైరుల,గం డడంచి గెలుపు ÷ గంద ముచిత
భంగిఁ బ్రొద్దుకొలఁది ÷ పరికించి మనసైన్య,ముల మరల్త మెలమి ÷ దలకొనంగ.

వ. అని పలికి బరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుం డయి నిలిచెఁ. బదంపడి యరుణకిరణుం డపరమహీధరంబుమాళికి సరసీరుహశేఖరంబై చెలువారం దదనంతరంబరిత్తచోట్లను నెత్తుటఁజొత్తిల్లుచున్నట్లుండఁబిందుగట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేఁగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం జేయుచు మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను గుణప భక్షణవ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను [3]బలలఖాదనసంరంభశివానివహ కోలాహలంబునను బరమాభీలం బైనసంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజశిబిరంబులకు నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు మిగిలి యరిగిరి కౌంతేయులు చిన్నఁబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తులయి చని రివ్విధంబున ధర్మతనయుండు దననికేతనంబునకరిగి యచటనిఖిలపరిజనంబులుం దానును సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులై యున్నసమయంబునం దమ్ముని దెసకూరిమి నారం గూరినవగపెంపున ధైర్యంబుసొం పఱి వివర్ణవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 137

---

1 క్రొత్త-పెనుపఁగ-పెంపున. 2 గొమరు-మిగులఁ-మిగులు. 3 బలలకబళనసంరంభ.

అభిమన్యునిమరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట.

మ. గురుశారద్వతముఖ్యయోధవరసంగుప్తంబు నిర్భేద్య ము
ద్ధుర మాసైన్యము దానిఁ జొచ్చి ననుఁ బ్రీతుం జేయఁగాఁ బూని యొ
క్కరుఁడుం గోవులలోను చొచ్చుబలుసింగం బోల్కి నా నట్లు సొ
చ్చి రయం బార ననేకవీరశిరముల్ సెండాడె నుద్దండుఁడై. 138

క. ఈసును రోసముఁ గలదు,శ్శాసను నొప్పించి పఱచి చతురంగముల్
గాసిలఁ జేయుచు నట్లు, ల్లాసముతో మెలఁగఁగాఁ దలంచె యొరులకున్. 139

తే. కొడుకుఁ బొడగాన కర్జునుఁ డడిగె నేని, వానితో నింక నే మనువాఁడ హరికి
నతనిగారాబుచెలియలి కధికదుఃఖ, మేన చేసితి [1]పగవంగ నేమి గలదు. 140

క. బాలుఁడుసుకుమారుఁడు పెక్కాలములం జొచ్చి యెఱుఁగఁడనక మొన సొరం
జాలుదు చొరు మని పనిచితి, నేలా న న్నాన దోస మెఱుఁగఁగ నిచ్చున్.

క. కుడువను గట్టను బూయను, దొడువను బోఁ బనిచి కాక తొలుత మొన సొరం
గొడుకుం బనుచుట కెవ్వఁడుఁ, గడఁగునె నాయట్టిపాపకర్ముఁడు దక్కన్. 142

తే. వానితోడిద లోక మై యేను బోవ, నైతిఁ బోఁ గన్నఁ బుత్రశోకాతురత్వ
మున నితాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండఁ, జూడకుండెడివాఁడ నర్జును మొగంబు.

ఉ. వాసవునంతవానికిని వచ్చినయాపద దీర్పఁ గాలకే
యాసురులట్టిబల్పగఱ నైనను వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచు నాజి న
వ్వాసవి [2]యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁ డైనదుర్దశం
జేసియలంతఁ జేడ్పడఁగఁ జేసె విధాతృని నేమి సెప్పుదున్. 144

చ. కొడుకు వధించి రన్నఁ గురుకోటిని నెట్టన యల్గి రూపు మా
పెడుఁన కడంగి పార్థుఁ [3]డెదఁ బేర్చినశోకము నార్పఁ జాలునే
పుడమిధనంబు నాకమువిభూతియుఁ జేరినయేని నల్ల న
వ్వెడునభిమన్యునెమ్మొగము వే యగుపాలును బోల నేర్చునే. 145

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించు చున్నసమయమునం గృష్ణద్వై
పాయనమునీంద్రుం డయ్యెడకు విజయంచేయుటయు నవ్విభుండు ప్రత్యుత్థానంబు
సేసి దండప్రణామం బాచరించి యాసనవిన్యాసనప్రముఖపూజావిశేషంబుల
నారాధించి యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 146

సీ. పరసేన భేదింపఁ బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాఁడు నర్బ్బలము సొచ్చె
వెనుక నేమును జొచ్చి చనఁగ సైంధవుఁడు మమ్మాఁగినఁ దోడ్పడననువుదప్పె
నప్పుడు పెక్కండ్రు రప్పాడి నవ్వీరుఁ, బొదివిన నాఱడి వోయె నట్లు
సుకుమారమూర్తిఁ బుత్రకు నొంటిమైఁ బిన్న, పాపని నలుఁగుల పాలుపడఁగఁ

ఆ. బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

[1] వసరంగ. [2] నాత్మజుండు- కాత్మజుండు. [3] దద + పేర్చిన.

పేర్చుతల్లడమున బిమ్మిటిఁ గొనియెదుఁ, జిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. 147

వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కిట్లనియె. 148

చ. పలువురు రాజులం దునిమె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్నపాపఁడే
యలుఁగులపాలు సేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాఁతురే
కలఁగుదురే విపద్దశలఁ గాఁటియ నార్యులు సావు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదానవకోటులచావుఁ జూడమే. 149

క. ఎప్పాట నెవ్వరికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుఁడవు నీ
విప్పరుసున నడలుట గడు, నొప్పదు శమియింప వలయు నుర్వీనాథా. 150

వ. అనిన సాత్యవతేయునకుం గౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె. 151

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరులై
పరఁగిర కాని తమ్ము మృతభావవికారము వొంద కుండ సు
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు సాల [1]రైరె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152

వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్రమరణ
శోకాతురుం డైనయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు
దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని యిందు మయ్యితిహాసంబు తెఱం
గెఱింగించెద నది నీయంతఃకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నవ
హితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153

సీ. పగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి క, య్యము సేసి యాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు [2]హరి యను, వాఁడు దోర్దర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నడరి బల్విడిఁ దండ్రి, విడిపించి విక్రమవిహరణమునఁ
దని వ్రాక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోట, భటనికాయంబుల బడలుపఱుప

ఆ. నుగ్రు లగున నేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, గనలి రభసమున నకంపనుండు.

క. విపినంబు నడఁచుదవశిఖి, కుపమా[3]స్థాన మయి పగఱయొప్పు సెఱిచి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూ, ర్యపటుధ్వను లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155

వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156

ఆ. పుత్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్నయ, న్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁ డై యాసనా, ర్ఘ్యాదిపూజనంబు లాచరించి.

వ. అతనికడనుండి యమ్మహీపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి
కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటం జేసి విజయంబు ప్రియంబు సేయ
కున్న దని తనవగవును దెలిపి మఱియును. 158

---

1 రైరి. 2 ధృతి యను. 3 కుపమానం బగుచుఁ బగఱ.

క. మునినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని విందుము లోకమునకు | నది యెట్లొకొ త
జ్జననంబుఁ దత్ప్రభావము, వినఁ దలఁచెద నుచితమేని | వినిపింపు తగన్. 159

నారదుఁ డకంపనునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱింగించుట.

వ. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు గరుణాయత్తచిత్తుండై యతని కిట్లను బంధుమరణ
శోకం బుడుపంజాలెడుమృత్యుప్రకారకథ వినుట మేలు నీ వవధానపరుండ వై
వినుము సెప్పెదం బ్రజాపతి ప్రజల సృజియించి పదంపడి సంహారంబు లేమిం
జేసి భూమికిఁ దదీయభారంబు దుర్భరం బగుటయు ననుసంధించి చింతాక్రాంతుం
డై తత్సంహారంబునకు నుపకరణంబు గానక కటకటంబడిన నతనియింద్రియం
బులవలన మహాజ్వలనంబు జనియించి యెల్లదిక్కులం బరఁగి చరాచరాత్మకం
బైనభూతవ్రాతంబు దహింపం గడంగుటయు భువనహితార్థంబుగా భవుండు నని
కమలభవు శరణు సొచ్చినం బ్రజ్వరిల్లు చున్నయమ్మహానుభావుం డద్దేవు నాలో
కించి యాదరభరితుం డై. 160

క. నీకోరికి యప్రతిహత, మేకార్యము గోరి వచ్చి | తెఱిఁగింపు మమే
యాకార కామహర యది, సేకొని యీతఱిన యేను | జేసెద ననుడున్. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్టు లనియె | నఖలసృష్టిక్రియా, కర్త వగుట నీవ | కలుగఁజేయఁ
గలిగి భూతకోటి | యెలమిఁ బొందఁగఁ గోప, మెత్తి రూపుమాప | నేల యిపుడు.

వ. నాకుంగా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాదరింపు మనిన విని యంబుజాస
నుండు నాయందుఁ గోపంబును గామంబును లేవు వినుము ప్రజాభారపీడిత యైన
భూమిదేవి దనడప్పి యెఱింగించినం దదీయహితంబు సేయంబూని సంహారంబు
గావించువాఁడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి యొద్దియుం గాన నైతి నది
గారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయు | మన్నఁ దగం గడు నిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁ గాన యన | లం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్మను మిడి కాల్పఁ జొచ్చినఁ గ | నుంగొని యేఁ గృప వుట్టి చెప్పెదం
జను నె మహోగ్రకోపవివ | శత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయ నేల ధరణీభారంబు
వాయుటకై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుదెఱంగు దలంపుము
కోపం బుపసంహారింపు మివ్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం
డై నయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యలుక నడంచిన నయ్యనలం బాఱుట
యును భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె
నట్లు క్రోధోపశమనం బాచరించుసమయంబున. 165

సీ. కమలాసనునియింద్రియముల రక్తాస్యయు, నసితాంగియును నరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెం, జాయ రంజిల్లులోచనము లలర
నాజగన్నాథుల నలవ్రాక ప్రాలెఁగ, న్గొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు [సఁ
మెలపుతో మృత్యువ మృత్యువ యెట ప్రాయె,దనిపలుమాఱుసాంత్వనముదోఁ
తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయుఁ బొడమ, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
దొడరి వాసి లే కెల్లజంతువుల సంహ, రింపు నాపంపుమై నీకుఁ గెంపు గలదు.

వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగ నయ్యశ్రుబిందువులు పద్మజుండు పాణిపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల ననునయించిన నక్కాంత గాడ్పున నల్లాడులీఁగ తెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి యవ్విరించి కిట్లనియె. 167

తే. నీవు సృజియించి తఱె నన్ను దేవదేవ, యేను గ్రూరకర్మమునకు నెట్టు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్త్తులై పనవుజనుల, వివిధభంగులయెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.

వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక తపశ్చరణంబునకుం బనుప వలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ వడసి ధేనుకాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి. 169

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునకునై కల్పించి, నాఁడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడమువిచారంబు నుడిగింపు మిట్లు గాఁ, గలయది యైనయక్కార్యమునకు
నన్యథాత్వం బేల యగుఁ బ్రజాసంహర, ణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును నావుడుఁ గడు భయం, బున నప్పటికి నియ్యకొనిమృగాక్షి

తే. నలువవదనంబు సూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృప పెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుఁగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందెఁ
జంద్రమౌళియుఁ దనయిచ్చఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృత్యుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే అచటు వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు-
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబుననంయతాత్మయైయున్నఁజతురాననుం డమ్మానినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠించెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజలమెడలు నులిచి చంపం జాల నీపనికిం బంపకు మధర్మభయంబున ని న్నాశ్రయించెద నార్తనై ననాకు శరణంబ వగుమని ప్రణమిల్లిన నతం డిట్లనియె. 173

ఆ. ఇంతి నీక ధర్మ౯ మేల యయ్యెడు నాదు, పనుపు సేయ నిన్నుఁ ౯బరమధర్మ
మొందు విమలకీర్తి౯యును జెందునట్లుగా, వరము లిత్తు మేను ౯హరుఁడు నీకు.

వ. ఏ మనుసంధించినపనికి నీకు భయం బేల చతుర్విధభూతకోట్ల నుపసంహరింపు
మనిన నత్తన్వి దేవా దేవరయాజ్ఞ దలమోచి చేయుదానం గాక యొక్క విన్నపం
బవధరింపుము లోభంబును గ్రోధంబును నీర్ష్యయు నసూయయు జంతువుల
శరీరంబుల వికృతిం బొందింప వలయు ననవుడు నతం డట్ల యయ్యెడు మది
యునుం గాక నీయశ్రుబిందువు లెన్ని యన్నియు రోగంబు లై జనంబులం
జావం జేయంగలయవి దానం జేసి యధర్మంబు నిన్నుం బొరయ నేరదు ప్రాణి
ప్రాణహరణంబు నీకుం బరమధర్మం బగు భవదీయశుభం బేను గోరెద నీవు
ధర్మస్వరూపంబ వీవిశ్వంబునకు నీశ్వరి వట్లు గావునఁ బ్రాణసంయమనంబు భవ
దధీనంబు సర్వజీవులయెడం గామరోషంబు లుడిగి జీవంబుల నాకర్షింపుము
తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీకు భయం బేమి మిథ్యావర్తనుల నధర్మంబ
సమయించుఁ బొమ్మనిన నమ్మానిని శాపభీతిని దన్ను నధర్మంబు వొంద దనుమా
టను దన్నియోగం బంగీకరించె నవ్విరించివచనంబుల తెఱంగున నాధివ్యాధులు
గాత్రహానిం జేయ నామృత్యుదేవత ప్రాణాపహారిణి యగుటం బ్రాణంబులు
దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం బొందుచు మగుడ మనుష్యత్వంబు నొం
దుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీముఁ డుగ్రాముఁ డప్ర
తర్క్య తేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు
మనుపఁ జెఱుపంగ నోడయండు౯ సనుట మగుడ
నరుగుదెంచుట వింత గా౯ దతని కెందు. 176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదు౯నందనునకు భూ
వర వగవ నేల యతనికిఁ, జిరవీరస్వర్గసుఖము ౯ సేకుఱి యుండున్. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మి, జ్జగ మాతఁడు దీనిఁ దొఱఁగి ౯ సౌఖ్యాత్మక మై
వగ చెంతలఁ జేరనియు, జ్జగమునఁ బుణ్యాత్మపురుష౯సంగతి వడసెన్. 178

వ. నీకు వగవం బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైనయీనిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు
దెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంపనుం డిట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘుం బగునీసమంచి౯తాఖ్యానం బే
విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియం బందె నతిస౯మాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని దన దైనయశోకవనంబునకుం జనియె నని
పలికె పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యమును విశిష్టగుణంబుం
జేయు జనములకు జగతీ, నాయక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునం బెఱుసనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులం బర బలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు నడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమక్షత్త్ర ధర్మంబు తెఱం గిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖం బుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో ని ట్లనియె. 183

ఆ. మును ప్రసిద్ధిఁ బొంది కీర్తి చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరొక్కొ క్రతువు లవ్విశిష్టకర్మజాతముఁ దెలి, యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ వి ట్లనుగుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులయట్టివాఁడు గావున నక్కుమారునకు వార లకుం బుణ్యగతితారతమ్యం బెట్టిదియో యని [1]యరయుట గా నోపు నని యూహించెద నసవుడు నతండు మీాదివ్యచిత్తంబున నవధరించిన దానిం గా దన నెట్లు వచ్చు నవ్వానిని విన వలతు నానతి యుండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కి ట్లను నధ్వరప్రవర్తనులుఁ దపఃప్రసిద్ధులును దానసమగ్రు లుదాత్తశీలుఁ సంజనిమెదునట్టిచోటు లొకి [2]సంపదయే రణశూరకోటి కగ్గనసుతుఁ డత్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది య ట్లుండె మహాత్ములగునమహీపతులవరిష్ఠకర్మానుష్ఠానంబుల తెఱంగెఱుంగుట మేల కాదె యంతి లంతెలుమానుసులు మడిసిరి గాని పుడమి నిత్యులై నిలువం బడ రది వినుటయు [3]నీమనోరోగశమనంబు సేయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 187

వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సువర్ణష్ఠీవిచరిత్రంబు సెప్పుట.

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను, మను జేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డీ వ్వననిధివలయములోనియ, వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు సేయుచుండు నానరపతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బలుమాఱు నరుగుదెంచుచుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరు లతిప్రయత్నంబునంగూడికొని యమ్మునివరునితో నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యని చెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీ, ప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నంచితగుణుఁడు రూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టివాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాసృంజ

1 యరయుటకుం గానోపు. 2 సంప్రతియే. 3 నీమనశ్శోకోపశమనంబు.

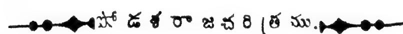
యుండు నత్తెఱంగుతనయుం బడసి సువర్ణష్ఠీవి యను పేరిడి ప్రియంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధియగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదనప్రాకారప్రభృతిసమస్తవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గావించికొని యసమానమహిమానందంబునం బ్రకాశుం డై. 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ ము, చ్చిలి పట్టి కుమారునోరఁ । జీర దుఱిమి వెం
గలు లగుక్రూరులు గొందఱు, వెలువడఁ గొని పోయి యొక్క । విపినములోనన్.

ఆ. కడుపు వ్రచ్చి యొడలు । గలయంగఁ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి । పసిఁడి గాన
కచటశవము వై చి । యరుగుచునుండి తత్కర్మ ఫలముఁ గమ్ముఁ । గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొరుల వధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి సృంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించుచున్న నన్నరేంద్రుకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్చితుం డై. 194

క. జననాథ యిట్లు శోకం, బునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి । పోదె యనుచు స
చ్చినవారలు వత్తురె యే, డ్చినఁ జెలిమిం జేసి హితము । సెప్పెద నీకున్. 195

షోడశరాజచరిత్రము.

వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో విను మని యిట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డనుమహా । సంయమి దేవతా, గురుతోడియీసున । నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట । యై సడపంగ హి, మాచలపాదంబు । నందు శక్ర
వరుణప్రభృతు లైన । సురలు మహామునీం, ద్రులును సహాయు లై । మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్య । సాధనంబులు గన, కమయంబులుగ వస్త్ర । కాంచనాజ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాది । తర్పణద్రవ్యస, మృద్ధి సకలజనులు । మెచ్చఁ బెక్కు
లధ్వరములు సేసి । నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ । నేర్చెనయ్య. 197

సీ. సన్మార్గమున రాజ్య । సంపద నొంది భూ, సురపూజ లొనరించి । సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁ । బొందించెఁ దన కర్థిఁ, బర్జన్యుఁ డేఁటేఁటఁ । బసిఁడివాన
కనకమయము లైన । కర్కటఝషనక్ర, కూర్మచయముతోడఁ । గురియుచుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధ । నార్థుల కిచ్చుచుఁ, గురుజాంగలంబునఁ । బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము । లైనరాజార్హయ, జ్ఞములు పెక్కు సేసి । సకలజనులఁ
బొగడునట్టిపాట । నెగడె సుహోత్రుఁ డ, న్విభుఁడు దెగియె నసఁగ । వినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకార । కాంతంబు లై రూఢి, కెక్కినగజములు । పెక్కువేలు
జవసత్త్వరూపాది । సకలగుణములఁ బెం, పెసఁగినహయము ల । నేకలక్ష
లమలసువర్ణమ । యము లగుకొమ్ములం, గొమరారుపశువులు । గోటు లూర్జి
తాంగకవిలసద । జావికంబులు గణ, నాతీతములు గన్య । లప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచి । తాభరణంబు ల, నల్పములు మహీసు । రావళులకు

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు । లెన్నియేనియు నంగుఁ,డతఁడు నన్యలోక।గతుఁడుగాఁడె.

సీ. ఏడుదీవులయందుఁ । గ్రీడాగతులఁ దన, రథము చరింప న।రాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక । విభవ మార్జించుచోఁ, బ్రజల నొప్పింపని।పరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి । గారవంబునఁ దన, కక్షయధనము ఫా।లాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జా।హ్నవిపొంత శిష్టజ, నాకీర్ణములుగఁ బె। క్కాచరించెఁ

ఆ. దారకములు వృష్టి।ధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతని।యిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు । సన్నుతిపాత్ర మా, శిబికి నుర్వి నునికి । సెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యౌవనంబునఁ దప । మాచరింపఁగఁ దండ్రి, పంపున నరిగిన।పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్ర।ఖ్యాతంబుగా నొన,ర్చినమర్త్యలోకపా।వనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు । దశముఖు బంధుయు,క్తంబుగాఁ జంపిన।కలితనమ్ము
బాలురమరణంబు । వాటిల్లకుండంగఁ, జేసినయత్యంత।చిత్రమహిమ

ఆ. గలిగి యశ్వమేధ।ములు మున్నుగా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి । యఖిలజనుల
దల్లిఁబ్రోలె నరసి । దశరథరాముండు, గాలవశత నొందెఁ।గాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గావఁ । బూని వియద్గంగ, నవని భాగీరథి । యనఁగఁ బఱపి[1]
శక్రుండు మెచ్చఁ బ।రాక్రమంబునఁ బేర్చి, యప్రతిహతముగ । నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించు।నప్పుడు వేయువే,లరదంబులందుఁ గ।న్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి ర।థంబు రథంబున, కిభములు నూఱునూ।[1] ఱేసి యేనుఁ

తే. గేనుఁగునకుగుఱ్ఱములువే।యేసిపాటి,హయముహయమునకట్లగో।చయమమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ । భూసురులకు,నొసఁగినట్టిభగీరథుం । డున్నవాఁడె. 202

సీ. అర్థి విశ్వావసుం । డాదిగాఁ గలుగుగం, ధర్వులు హృద్యవా।దన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ। మాటలుఁ బాటలు, నై వినోదింపంగ । నమరగణము
బహువిధాలంకార।భంగుల విన్నాణ,ములు సూప దివ్యము।నులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ । గనకాన్నవస్త్రభూ,షణదానములఁ దృప్తి । సనఁగ నశ్వ

ఆ. మేధసమితిఁ జేసి । మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున । నతఁడు హయము
నాన పడిన నిచ్చె । నాదిలీపునిఁ జూపు,మా ధరిత్రి నిపుడు । మనుజనాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాక।శాసనుకరమునఁ, బ్రభవించునేయును । బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినములా।తఁడు గారవింపంగ, వర్ధిల్లి పండ్రెండు।వత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసం।ప్రాప్తికి నేతెంచి, యర్కునియుదయంబు । నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర । లైనమహాక్షేత్ర, మంతయు నొక్కఁడ । యనుభవించి

ఆ. యన్నపర్వతముల । నాజ్యనదుల విప్ర,భోజనము లొనర్చి । రాజసూయ
ములును నశ్వమేధ।ములుఁ జేసె మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే న।రేంద్రముఖ్య

సీ. అనిమిషాసురయుద్ధ।మున నసురావళి, సమయించి వర్ణాశ్ర।మముల నేర్ప

1 ఱేర్చి. 2 వర్ధించి.

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ, హయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరం, బు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను, దన కని యేమియు ననుప కిచ్చె.

ఆ. శుక్రునల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
నిష్ఠుఁడై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు.

సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు దుర్వీశు లొక్కటఁ, బై నెత్తి వచ్చిన భండనమున
వారిహేతిచ్ఛత్త్రవాహనధ్వజములు, నఱికిన నడునడు నడిఁకి వార
లభయంబు వేఁడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి, యేలె నీ వెన్నెల యెల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కు లొనర్చి వేడుకఁ, బాయసమ్ములునపూపములుమోద

ఆ. కములు లోను గాఁగఁ గలవంటకముల ను,ర్వీసురావళులకుఁ బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన,యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపుమ 206

సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క, వెలఁదికి వేవురు వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁబదిగోటులలఘుమూర్తులఁగాంచె,వారునుదోర్బలోర్జ్వలులునార్య
చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లం,దఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ, దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ

తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
వడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనియొడలు. 207

సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి, ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబుదమమునువేదవిత్త్వమునహిం,సయుఁబాత్రదానంబుశమమువరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికన, కాత్మిక యై మువ్వదాఱుయోజ
నములదైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ, గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి

తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి కెక్క వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁడై నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపుమ. 208

సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు, లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును, వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర, విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగ,ములు వెట్టు నివ్విధమున మహాద్భు

తే.తముగనొనరించె సత్త్రయాగము దదుత్స,వంబు గొనియాడ వచ్చినవార లెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డననొప్పురంతిదేవుఁ,డవ్విభునకును వలసె లోకాంతరంబు.

సీ. శరభసింహవ్యాఘ్ర సత్త్వచయంబుల, నేడికలెట్లట్ల యెక్కి యాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున, దమియింపఁగా సర్వ దమననామ
మిడియె నమ్ముని పదంపడి మహారాజ్యపదస్థుఁడై కాళింది తటమునందు
భాగీరథీతీర భాగంబునను సర, స్వతిసమీపంబున వాజిమేధ

తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.

సీ. మిట్టుఁ బల్లంబునై మెఱుఁగంగఁ దనరథ, ప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గా కున్న మేదినిఁ గడు సమస్థలిగాఁగ, వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప, యైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులును బహురత్నములుఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు

తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్ప నేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును నతులయశము, కాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ.

సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు పరికించి కోపించి, యవిధేయుఁడై నసహాప్రభావుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడితునుమాడె, నిరువదియొక్కమా ఱెల్లచోట
నందఱ యేలెడు నన్నిభూములుఁ దాన, యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురాగ్ర్యంబులు, సగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ

ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్న్య
వినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరితోషవి, భ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుక లేఁడు. 212

చ. నలుమడి నీకు నమ్మనుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును నుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీని కేల యధికం బగునెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్పు నేర్పునన్. 213

వ. అని నారదుండు. 214

తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుషోడశరాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుకకుండె.

చ. పలుకక యున్న యద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెను బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయి పోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లనున్. 216

తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యమలము, నైనయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁ జేసి సంశయము వరేణ్య.

వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెద ననుట
యు సృంజయుండు దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలి వలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుం గలవే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ దెచ్చెద మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగు దెంచె సువర్ణ ష్ఠీవి గడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవ్విధంబున నత్తపస్వియిచ్చినయక్కుమారునకు సృంజయుండస్త్రశిక్ష గావించి వివాహంబొనరించియతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబులభోగంబులం దనమనంబు నకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుండై నెగడిన నతం డత్యంతసంతోషం బునం బొదలెనిట్లు సువర్ణష్ఠీవి యశిక్షితాస్త్రుండును నకృతవివాహుండును నయా గకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును నగుసమ యంబున సమయుట కారణంబుగా నన్నారదుండు గారుణ్యంబునం గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె నది యట్లుండె నవ్విశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు లయి శౌ ర్యంబున శత్రులధైర్యంబు దూలించి మేలిమి వడసి నాకలోకసౌఖ్యంబునం బొం దినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబు తెరువు గాదు విను మీలోకంబు దుఃఖ బహుళం బగుటయుఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సురలోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబుగాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ డెట్టిపుణ్యాపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు లైనపలువురు భూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున సమాధానను స్థిరుండవై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుం డంతర్ధానంబు సే యుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యె విప్రచుండు వచ్చిన వానితో నే మనువాఁడ ననుతలంబు పుట్ట నూర కుండె నని సంజయుండు సెప్పుటయు.

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డి ట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి సేసెనుతువార్త యెవ్వరు సెప్పిరాతఁ,డట్లు దెగుటయెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించు ననలముచందం బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు దీవ్రుఁ డై పొరివుచ్చెన్. 224

అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం గలఁగెడు మేను గ్రమ్మనుపడఁగాఁ దొడఁగెఁ గురుఁ డారయుంగఁ గే వలుఁడె నృపాలుఁ డేదెసకు వచ్చెనొ యన్న నతండు రాజుఁ ద మ్ములు సుఖు లొందుమై నకుభముం గల దిప్పు డెఱుంగ నయ్యెడున్. 226

వ. అని పలికెఁ దదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్లిన చిత్రరూపంబులు గలకుడ్యంబునుంబోలె వివర్ణాకారు లై నజనులవలనం బాడఱియున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె.

క. సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి। యరిగె దరది యే
మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ। గలుగవు కృష్ణా. 228

క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలవు గొంతి। యగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకొ తమ్ముఁగుఱ్ఱలొ, కో మఱియెవ్వరొకొ తలఁపు। గొలఁదికి మీఱెన్.

ఆ. అలరుమొగముతోడ। నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు। నెట్టివార్త
చెవులుసోఁకునొక్కొ। చే వెట్టి కలఁచిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ దొ। డంగె మనము.

క. పలుమాటల కిటు మఱుమా, టలు వలుకనికృష్ణుతో న। డలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి, దల కరిగెను మోము వెల్లఁ। దనమునఁ గదురన్.

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్త్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడన చనం జని వారుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్యసాచి యడుగులు దొట్రుపడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని యెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 232

క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడ లొందవినది మీకుఁ। గానఁ [1]దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే, మో నాకుం జెప్పఁ డేల। యూరక యుండన్. 233

క. ధనురాచార్యుఁడు దగఁ బ, న్నినపద్మవ్యూహ మొరులు। నేరరు చొరు మం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనరు గదా మీయుపాయ। మాఱడివోవన్.

ఉ. అమ్మొన సొచ్చు చొప్పు దెలి। యర్జ వినె నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁ। గానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ। బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత వ్రగ్గఁడు గ। దా కురువీరులు సుట్టు ముట్టినన్. 235

మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్చుమనుమం। డస్మత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశి। క్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే। వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొరిఁ జెక్కుండ్రురు విచ్చుసుం బొడువుచుం। బోరాట గల్గెం జుమీ. 236

క. గురులకు భక్తుఁడు దాసుఁడు, గరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్య। గాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2]మొగ మోడు నానుర, వరపౌత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ। వచ్చునె చెపుఁడా

క. అన్నగుమోమును నత్తెలి, గన్నులు నవ్వాడఁదయురముఁ। గన్నారంగాఁ

---

1 బడఁడు. 2 మొగ మోడు నే సుర.

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్టు ◊ లుండఁగ నేర్చున్.

సీ. హంసతూలికపాన్పు ◊ నందుఁ [1]బొందెడుమేను, కఠినంపునేలతోఁ ◊ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడ నె ◊ న్నడరఁ జెన్నగుమోము, పొరిఁ బర్వునెండఁ ◊ బ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ ◊ గొలువ నుండెడుభోగి, పక్షులలో నున్న ◊ వాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు ◊ నాథుఁడై శోభిల్లు, దొర యనాథత్వంబుఁ ◊ బొరసె నేఁడు
ఆ. వినయరతుఁడు హృదయ ◊ విదుఁడు సుభద్రగా, రాబుపట్టి మగల ◊ రాజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజ ◊ మనుమఁడు నాచెలి, కాడు ముద్దులాఁడు ◊ లేఁడు నేఁడు.

ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు ◊ నట్టితనూభవరత్న మెవ్విధిం
డక్క విధాత నిర్దయుఁ డొ ◊ డంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
వెక్కుదినంబు లున్కి యరి ◊ బృందము పిల్చినఁ బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మ ◊ హాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240

వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241

ఉ. హా యను ధర్మరాజతన ◊ యా యను నన్నడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁపఁ జను ◊ నే యనుఁ గృష్ణుఁడు వీఁడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి వ్రావఁ దగ ◊ వే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నో యభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రి ◊ యోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి.

ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకొ ◊ పార్షతుఁ డచ్చట లేఁడొ యెందుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ ◊ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెట ◊ వ్రాయెనొ డెప్పరమైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తె ◊ గం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట.

క. పడుఁగాక యేమి పగిఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ ◊ గనియెనె నృప నీ
కొడుకిట యట సూడక యెక్కుడుతుగఁటిమి నుఱికి పేరు ◊ గొనియెనె పోరన్.

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి చింతించి. 246

చ. పలువురు సుట్టు ముట్టికొని ◊ బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రపం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ ◊ దోడ్పడువారలు లేక నక్క మదిం
[2]దలఁపఁడ యత్తఱిం రిపువ ◊ ధంబున కెద్దియుము తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొంది కుండ నని ◊ తాఁ బలుమాఱును జీర కుండునే. 247

క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణ ◊ నల్లుఁడు వ్రారఁ
న్రుక్కునె బాహాగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను ◊ [3]దలపైఁ బడినన్. 248

ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ ◊ జెన్నైన లారుసా, భద్రుమొగము సూడఁ ◊ బడయ కున్న

---

1 బందెడుమేను. 2 దలఁపఁడె. 3 దనపైఁ బడినన్.

వాఁడు నా మనంబు ప్రయ్యలై పోదిది, రాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249

క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముగొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వా, రలు దానికి [1]నేమి సేఁగ రా దయ్యెడినో. 250

క. కటకట పేరినపెన్నె, త్తుట జొత్తిలి యున్నమేనితోఁ గొడుకు కేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య, చ్చోటు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.

సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు, క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యే మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సు,భద్రపుత్త్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కిఁ
బగతురనిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి,పొడసూపరాఁ డయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడు ద్రౌపది, నంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె

తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్టు లనియె. 252

వ. సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసైనికులసింహనాదంబులు
వింటి నప్పుడెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253

సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు, బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే, యేడ్తురు గా కార్వ నేల చెవుఁడ
హరికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి, బ్రదుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్టు లుండె నీయధికపాపముఫలం, బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు

ఆ. ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు వలుక వీనులలార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి దానికి[3]నంత గొనక.

క. మనుజాధిప తగుసమయం, బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నఁ బొరివుచ్చనె వే
చను దెంచి నీసుతుం బొది, వినయెడఁ దత్క్రూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255

క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనువుచు శోకమున మునుఁగు ఫల్గునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు ని, ట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256

చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను శోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురక్క మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నాఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁ డ
క్కటి దివిచూఱకోల్ ప్రియము కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257

ఆ. ఎఱుఁగ వలయు దాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు, నట్టినీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258

వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు

---

1 నే మనంగ రాద; నేమి యెఱుఁగ రాద. 2 వినియెనే. 3 నంత గొనన.

సుభద్రాక్రాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కిట్లనియె. 259

చ. మనసిజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
వినవలతుం దదీయమృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంగతిమైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేటిపోరు వెలయం గలభంగియు మీరు సెప్పుఁడా. 260

వ. అని మఱియును. 261

చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్త్వముఁ గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికితంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో. 262

క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రౌఢ
త్వ మ్మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాచికొన నేరనే యబ్బాలున్. 263

క. రథవితతి వఱపి మీ రవి,తథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంత కంత కగ్గలించుమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియది సాల నైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కన నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీ, తులు నగుమి మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలఁపక యొంటి మెలఁగువెం, గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గాకే మందున్.

తే. మానుసులు వ్రాలె నున్నార లేను లేని
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మెఱుపులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు నందడింప మొగంబు బిగువారం గ్రోధశోకంబులు మనంబునఁ బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూరకున్న నెల్లవారు నతనికి మాఱు పలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు నను నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుండు గుపితాఖండలనిభుం డగు నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 269

ధర్మరా జర్జునుని కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట.

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు, నసని నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మవ్విరుమోహార మేము సారఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ, దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మెన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బొ, మ్మనియెదుతలఁపు నాకపుడు పుట్టె

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు ♦ వాకిలిఁ బుచ్చు మం,దఱము మొగ్గరంబు ♦ దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుడు నం,భోధి [1]సొచ్చుకరటి♦పోల్కిఁ జొచ్చి. 270

క. నీయుపదేశముఁ దనచేఁ, దోయిబలువుఁ దోడుగాఁగ ♦ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము,పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ♦బఱవఁగఁ జేసెన్.

క. కని కుంభజముఖ్యులు వా, నిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి ♦ నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకుఁ, జనఁ జన మా కడ్డపడియె ♦ సైంధవుఁడు వడిన్.

వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యత్యుద్రబలుం డగుట నే మతని మిగులం
జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రుం జుట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్రాది
యోధవీరులు పెక్కండ్రు సిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ జ
లంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతులగు
రాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారెం బదంపడి పదాతియు గదా
పాణియునై రథాంగపాణియల్లుండు దూఁగాడుచుం బోరాడునెడ దుశ్శాసనతన
యుండు దాఁకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని పెలుచం దలపడియె న
త్తెఱంగున నై నగదారణంబున వారిరువురుం బరస్పరనిహతులై పడి రివ్విధంబున
నక్కుమారుండు దనతండ్రులకును మామలకును రూఢి యగురణక్రీడం గీర్తి
పరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు. 273

క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు సెదర ♦ సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూ,ర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ ♦ జేష్టలు దక్కన్. 274

వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్తి నొక్కింతసేపునకు
సేద దేఱి సైంధవుం దలంచి యతండు. 275

ఆ. అవుడు గఱచి యెఱ్ఱ♦నగునాననంబుతో,బొమలుముడిచి చెమట ♦ వొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు ♦ గదిరినకటికిన, వ్వెనక మెసఁగ నన్న ♦ కిట్టు లనియె. 276

మ. వినుఁడీ నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుదు భయార్తుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాక్షున్ శరణంబు వేఁడినను గర్వం బేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగంగాని సత్యవ్రతా. 277

క. బాలధ్వంసకు నాదు, శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ ♦ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలించుచు వానిఁ గవియు♦దుం జటులగతిన్. 278

ఆ. ఇట్లు సేయ నైతి♦నేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతి♦గతికి మద్య
పానరతునిగతికి ♦ మానార్హజనపరి, వాదగతికిఁ బోవు♦వాఁడ నధిప. 279

వ. మఱియు నొక్కప్రతిన యవధరింపుము. 280

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు ♦ లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

1. 'సొచ్చుగరుపోల్కి' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

దునుముదు నెల్లి సైంధవునిఁ § దోయజమిత్త్రుఁడు గ్రుంక కుండుము
న్న నరవరేణ్య యిత్తెఱఁగు § నా కొనరింపఁగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృప § లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పెలుచం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె నద్దేవేంద్ర
పుత్త్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్సైనికసింహనాదంబులును
దూర్యనినదంబులును నింగి ప్రాంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం
గొండొక దెలివొంది పవననందనుం డప్పురందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్రమైన నీ దగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ § బరఁగినధీరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుప§తికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబుపెంపునను బూనికపై భరంబునను
భీమసేనునిసల్లాపసౌహార్దంబునను దనడెందంబుశోకంబు డిందుపడం గలయం
గనుంగొనినవిజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య, ధ్వనిఁ గూడి చెలంగుదేవ§దత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణ§మానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగపుఁజారులు, సెప్పిన నంతయు నెఱింగి § సింధువిభుఁడు దగ
గప్పెడునెవ్వగ పెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు గాలు § నిలువఁగ లేమిన్. 286

అర్జునునిప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట.

క. చని యాప్తులైనబలవ, న్మనుజేంద్రులు గొలువ నున్న § మానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు § దల్లడపెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు § నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు § పోగ వధింపఁగ [2]నట్టపాడి [3]మీ
కేనెఱి[4]సంతసంబు వగ § పేటికి నా కెట యేనిఁ బోయెదన్
వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడు§వారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలువు గలయం గనుంగొని. 289

ఆ. ద్రోణకర్ణశల్య§దుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు § వట్టికొన్న
వాని నైనఁ గావ § వలతురు వలచిన, నొల్లకున్న నెట్టు§లొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్లుఁ, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు § గొందలపడఁగా
నిది యేటిమాట లాడెదఁ, దుదిఁ బార్థుఁడు గాన కుండఁ § దొలఁగన వలయున్.

---

1 సెఱక గడచి. 2 నేటి - నెట్టె - నిట్టె - నట్టె - పాడి. 3 యిం కేనెఱి. 4 సంతసంబ.

వ. మీయందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాఢ్యు లని మత్కర్ణుం గౌందర్యుఁ ద్రౌణిపెం
పును హార్దిక్యుబలంబు సౌబలునియేపుం జేవయుఁ సోమద
త్తునిధైర్యంబును శౌర్యముఁ శలుమహాదోర్దర్పముం గూడ నె
న్నిననీ కెట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు న్నే[1] యేల ని న్నిత్తురే. 294

క. నమ్మము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యముపై
నిమ్మేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁడైన నీ కెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్ల నున్న రాజులం జూపిన నాఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధశ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయోగంబులు వెక్కలు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డై యుండు నది యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్బాణంబులమఱువున నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేటి చూడ వచ్చునే విల్వచ్చునకుం బ్రవేశింప రాని బంధురవ్యూహంబు వన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు సేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయా, న్వితుఁడవు గాఁదగునె మేదినీవర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గలయఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తిన్
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవు తెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జే,సి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర నే[2]నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని యతఁడు గలంకు దేటి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహం, బునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్.

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్లె సైనికోత్తముల సింహనాదంబులు సెలంగె నిత్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుముఖంబయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్యయాదవ కేకయాదిరాజలోకంబుశోకంబు దగుమాటల మలుగం జేసి విడిదలకుం జన నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొనియున్న యెడ నగ్గోవిందుండు గాండీవి కిట్లనియె. 301

1 న్నే నుండ ని న్నిత్తురే. 2 నేర్చినఁ జాలున్ ; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రో, షాతురతం బ్రతిన వట్టి § తవనీనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, నే తాఁకున డెప్పరంబు § సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు,మస్తకముం దునుమ వలయు § మన కిది సాలన్
దుస్తరమును నగు నస్త, వ్యస్తం బగు నేని నాకు § వగవు గదిరెడున్. 303

వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పినతెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన
వ్రాసినచిందంబులపెల్లునన్ బెదరి యవ్వీటివారు గవ్వడి కొడుకుచావునకుం
గోపించి యిప్పు డయెత్తివచ్చునని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ
సైంధవుండు దనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజు
గొలు వున్నచోటికిం జని సిగ్గఱి నిన్ను నగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతండలిగిన
మీరు గావ లే రని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురు
కృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగునేటిమగలం జేర్కొని వీరును నా
తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జట్టనవ్రేలనుం జూపవచ్చునే యని భయంబు
వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహుం డై దురవగాహవ్యూహవిధానంబున
జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వా
రొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని
నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబుగాదె యిక్కార్యం బార్యులగునాప్తజనంబులం
గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు వివ్వచ్చుండు నవ్వుచు ని ట్లనియె. 304

అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు సెప్పుట.

క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు నన్నెఱుఁగుదురు భ§వత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలు§వా రీపూన్కిన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు
సొచ్చి రేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరద§ర్పం బేర్పడం జేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుం§భత్స్యందనౌఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి వి§ధ్వంసంబు గావించి నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమి§ద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదు§వివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదు, రే రాజీవాక్ష యాద§రింపరు వారిన్. 308

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ § బీరము లావున్
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల § తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూత§జాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరలిచి పడ వైతు సింధు§దేశాధీశున్. 310

ఆ. గురుని యలవుఁ జలము § వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబు§నాన దివ్య
శరములాన యెల్లి § సైంధవుతల యెల్ల,భంగిఁ దునిమి వైతుఁ § బగలు దలఁక.

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి § క్రందుగ నాకు నెదుర్చు రాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరము§తోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనఁగొని చారుభంగియును § భీషణరేఖయుఁ దాల్ప నెత్తురుల్
నెనడును గ్రోలి భూతములు § నిక్కుచు నీల్గుచుఁ [1]జొక్కుచుండఁగాన్. 312

క. అవ్వలిసైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ § నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దు§నుముదును ద్రోహిన్.

తే. సాధనము గాండివం బఱె § సమరకర్త, యర్జునుం డఱె సారథి § యబ్జనాభుఁ
డఱె మరల్పఁగ వచ్చునే § యారథంబు, హరునకైనను నెఱుఁగక § యంటిగాక.

క. పూనఁగ రాదే నాకె, ద్దానిం బూనినను నీవు § దలకొని తీర్పం
గా నునికి గలుగ నే నీ, చే నుండఁగ నిట్టు లేల § చెప్పెదు చెపుమా. 315

క. ఈప్రతిన యొట్టితెఱఁగున, నప్రతిహతవృత్తి నెగడు§నట్టితెఱఁగు లో
కప్రభువ నీవ చేయ న, తిప్రకటపరాక్రమప్ర§దీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి తింక § నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ § బూన్పఁగ వలయున్.

వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతః
కరణు లగుచుఁ బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించు చున్నం బురంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యెఁ
గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనిక
రంబులనాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి
కౌరవస్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు
శుష్కనిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు
లగుబాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం
బోటుమగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లపడి యుండి రనవుడు
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 318

తే. అట్లు దమలోనఁ దగుమాట § లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది § కుంది పగలఁ
బొంది పొంది పురందర§నందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యె § ట్లైరి చెపుమ. 319

1 సోలుచుండఁగాన్.

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైనసుభద్ర నూఱడించుట.

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కిట్లను నమ్మురారిచిత్తం బారాధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాఁడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బాంచాలియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలశో కానలంబు [1]లుడుగునట్టిమాటలాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు గ్రొత్తనై । యడలు దనదు
డెంద మలఁపంగఁ [2]జెలియలి । మందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెడు । నాసుభద్రఁ
గాంచి యిట్లను నెంతయు । గారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణము । నం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగని [3]నడపున, నేచి యమరలోకమునకు । నేఁగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునీ, లోకంబు దొఱంగి పుణ్య । లోకమ్మునకుం
బోకకు నిట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె । సుదతీ నీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ, దానములను బడయఁ । దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్య । కారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు । [4]గుంద నేల. 324

ఉ. క్షత్రియకాంత పుత్రకునిఁ । గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁడై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుటకుఁ । దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రఖ్యతి । కెక్కిననీవు తనూజుబీరపుం
శత్రువధోత్సవంబు విని । సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ । రెవ్వరివశ మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ । బొగులుచు నుండన్. 327

క. తగుమాటలాడి కోడలి, వగ పుడుపుము నీవు ధైర్య । వతి వి ట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు । మా కందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు న । నిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదముల । కుం దగువీరము సేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది । దప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణి । పొల్పు [6]దొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్లి । యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలిమి వొందుఁ । డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనిన నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయినశోకంబున సుభద్ర యాకులతం బొంది. 331

---

1 ఱ మెలుగుమాట. 2 నాతనిమందిర. 3 మగఁటిమి. 4 వంద. 5 [illegible] 6 దలంకదె

ఉ. అక్కట పుత్త్ర నిన్నుఁ గని । నంతియపుణ్యమ కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను । నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్మక్కువ నాకడం దిరుగ । లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలినోము లేద యిట । మీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

ఉ. బాలుఁడ వైన నీ వరిది । బంటుతనంబునఁ బ్రౌఢవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతి । బాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గూలకుఁ దెచ్చి యిట్లగుట । కుర్వి వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచున్
లోలతఁ జూడ కున్నె జన । లోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నా । మేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు । మిగుల నిద్ర
సేయునట్టినీ విప్పుడు । చెనఁటినేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చితే । తండ్రి చెపుమ. 334

క. వందిజనంబులు మాగధ, బృందంబులు సంస్తుతింపఁ । బెం పొందుదు ప్రా
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లిపుడు । గటకటఁబడవే. 335

చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ । డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రుపదుండు సంగరవి । శారదభావము పూని యుండు మా
త్స్యునిఁ బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని । చూతురు పాండవు లింద [1]ఱుండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ । గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్త్రకా. 336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బా । డిల్లునుబోలె నై, యున్నది నీవు లే । కునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు । నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ, బొందఁ జేయుట గల । పూలె నయ్యొ
జిష్ణునికొడుకవు । కృష్ణునల్లుండ వీ, వరులచేఁ బడుట చో । ద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును । జెన్నుమొగంబు నై, యెప్పుడు పొడసూపె । దింకఁ గుఱ్ఱ

తే. యకట యుత్తర యొప్పెడు । నది మనంబు, దీని కెంతయుమెత్తన । యేను నిన్ను
వేఁడికొనియెద వచ్చి యి । వ్వెలఁదివంత, [2]దీపి దఘుకొత్తుపలుకులఁ । దేర్ప వన్న.

చ. అలఘుతపంబులం బ్రకట । యాగములన్ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ । బుణ్యచరిత్రములన్ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతప । దంబుల కేఁగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు । వాసవపౌత్త్ర పవిత్రవర్తనా. 338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించుచున్నసమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయుచున్న నన్నారాయణుండును శోకసంతాపితాంతఃకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1 ఱుండి రొక్కనికిఁ గడంక లేద. 2 దీర్పఁ.

నూఱార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ
ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితరపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగెఁ గృష్ణుండును జిష్ణుతోన
తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క
వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్యగావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి
యాయుధంబు లర్చించి చుట్టు నిడి కవ్వడి నం దుండు మని నియోగించి నీవు
నిశాసమయంబునం జేయు దేవపూజ యింతకు మున్న చేయ వని తలంపించిన
నతండును బాదప్రక్షాళనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును
నడపుత్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనైవేద్యంబు లా
జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాప్తు లగుదౌవారిక
జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం
జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేను నీకు శుభంబు గోరి యుండెదఁ బోయి వచ్చెద
నని పలికి దారుకుండు దోడ నరుగుదేర నాత్మగేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యర్జునకార్య, చింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలశాయి, దారుకుండు గొలిచి యూరకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్వీటివా రెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను
మూయక విన్న నయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన నర్జునుఁ డధికశో, కావేశ మొంది సాహసికవృత్తి
నతిదుర్ఘటం బైన ప్రతిన యిట్టులు వట్టె, నే కౌరవులు దీని నెట్టులైనఁ
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును, గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
కడు దెప్పరం బైన కార్యంబు వాటిల్లె, నెమ్మెయి నిది నిర్వహించువాఁడొ

ఆ. యకట దివసములోన నాసైంధవునిఁ జంప, నబ్బు కున్న నతని కగ్ని సొరఁగ
వలయు నాతఁ డన్నృతవాది గాఁ డిక్కార్య, మెట్టు లగునొ మనకు నేది గతియొ.

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి వివ్వచ్చుఁడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచున్.

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్చించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
బోవుచును శుభంబు లావహించుటఁ గాంచి, చెలఁగి యుండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే, వురు గాచిన నెల్లి సైంధవునిఁ బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర [1]మిండీ వేల్పులార వారని కరుణన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటెకోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

1 మొనఁగాఁడు.

కారంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు దారుకు నాలోకించి. 347

—:శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జునుప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు గొన్ని సెప్పుట.:—

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న, య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గాకె
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మె
వ్వాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదు రే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగు నెల్లభూత, ములును నాదగు నేర్పును బలముఁ బాండు
తనయులకు నేను గూర్చుట యును నెఱుంగ, వలయు దారుక యేఁ జెదఁ గలనిఁ గోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ, మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మునుకొని పరుఁ లే
చినఁ జిత్రవధవిహారం, బున నప్పుడు రౌద్రరసము పొడ వేర్పఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు కౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్రులున్
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు పన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచికొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ యొయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగునప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నకావార్యులు క్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును బార్థుచాలుటయు నేఁడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంతఁ బాంచజన్యరవాభిజ్ఞానంబు నవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబులోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు నిర్వహించు తెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి కో

నిద్రావివశుండయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతనిపాలికిం బోయిన
నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలు
చుండ నమ్మురారి యాసీనుం డై యుండి యతని కిట్లనియె. 356

క. వగపున కెడ యీకుము నె, వ్వగఁ గుందిన మానవుండు ✽ వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేఁడు ✽ తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కిట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప ✽ మేకొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గురునకు నతండు ✽ [1]దానికిఁ బూనన్.

క. ఇనతనయసహిత మడ్డము, సనుదెంచుజనంబు పెల్లు ✽ సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక నునికియు, మనమునఁ దలపోయ వగపు ✽ మానునె నాకున్.

కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయహితార్థి యై యుపాయంబు
విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యవ్విజయు
వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైన పాశుపతంబు నీకుం బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం
బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు వమ్మహాస్త్రంబు కలిమి సమం
త్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్త సేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవుఁ
జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాచమనుం
డును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుం
డును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు దనవలచేయి వట్టికొని చనుదే
రం దా రిరువురు నుత్తరాభిముఖులై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు
చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైన పథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి
కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును
రమ్యతరుసంతానకాంతంబును నయినకుబేరవిహారస్థానంబు సూచుచుం జనిచని
దాని కనతిదూరంబున మహనీయమణిమయం బయి తేజరిల్లుమహామందిరంబు
సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతన
సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని
ప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై
పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండ
ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణుల దెసం బ్రసాదమందస్మిత
సుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున నిట్లనియె.

క. స్వాగతమె మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు ✽ వగుకోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్ల ✽ విధముల దానిన్. 362

---

1 దానిక పూనన్. 2 బెట్టంగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లు చుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సుర ప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపంగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవము, యకృత్రిమాధారభూత వై యుండు శివా. 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, నువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము రుద్రా. 367

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మురహరపురహరులయేకత్వంబు మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్నవించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు గృష్ణులిరువురను దరహాసంబుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీరు రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చుటికి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిసరవర్తులు గొందఱు దోడ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రినయననిర్దిష్టం బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విష, జ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదుల లగునమ్మహాత్ములు శతరుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు మున్నటి చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

యు సమ్మదంబునం బొదలి వానిం బుచ్చుకొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు.

తే. నీలలోహితవర్ణుండు బాలుఁ డొక్కఁ, డు బ్రహ్మచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ,రాసనము పుచ్చుకొని శరమమరి సమర్చి.

వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం గనుంగొను గాండివికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరిగ్రహించి. 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నరుఁడు సనుదెంచి యాశం, కరుముఖకమలంబు తెలివిఁ గాంచి ముదమునన్.

వ. తనకు నరణ్యంబున నయ్యాశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్శనప్రకారంబునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్షవీక్షణం బొలయ నది యట్ల కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదే యనియె నప్పుడప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటలపరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనంబున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రివ్విధంబున నర్జునుండు గల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకుతోడం దగుమాట లాడు చుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయస్వప్నాంతసమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి[1]వర్తనంబు తెలుంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁ, డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడ తేఱెనొ, విన వలతుం దేటపఱుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దశాధ్యకమల ప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనశారభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామ కే
వలసుఖతానుభూతిమయవైభవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహ[3]మధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణశరణమంత్రవినోదా. 382

---

1 యంతర్వర్తనంబు. 2 ధామ. 3 మధురాస్పద.

మాలిని. మునిసముదయహృద్యా ♦ మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టీ ♦ విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తీ ♦ మంత్రరూపప్రకీర్తీ
జనిమృతిభిషగాత్మా ♦ శశ్వదాహ్లాదవర్త్మా. 383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 384

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

రమ్యతాద్రివరపు
తీరరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె. 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన వట్టిన నది నిర్వ, హించుపనికిఁ గృష్ణుఁ డివ్విధమునఁ
బూని రాత్రి యన్నిపోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డులికి. 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడపి రెఱిఁగింపుము చి
త్తమ్ము గలంగెడు సంజయ, నమ్మితి నగ్గురుఁడు గాచె నా మిమ్ము ననిన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క. వందిజనతుములముల నా, నందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర
స్పందితపాఠకరవముల, క్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగుతెఱంగున మజ్జనశాలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలం
బులు సముచితపరిచారికాజనంబులు గనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నా
నుం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగానులేపనం
బును సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు
దీర్చి యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి [1]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరం
బులకు ధేనుప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబులు వస్త్రవిసరంబులు మణి
భూషణపుంజంబులుం జిత్తంబు రంజిల్ల నొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు
నేనుంగుమొగసాల గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివస, నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామ, రములు వొలయంగ నుచితజనములు గొలువ.

---

1 కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ. కొలు వున్న సమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చె నని యెఱిం
గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడవు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మ
హాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున సత్యాదరముఖవికా
సంబున నతనికి సత్కారంబు సేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యి ట్లనియె.

క. జ్ఞానములు దెలివి నొందం, గా నత్యంతంబు సుఖము గా నింద్రియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ, జున కి ట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడుఁ
జననుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రుపదేయఘటోత్కచులు
ను బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచితం
బుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస
నంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియెం దదనంత
రంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కి ట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీ దలంచి యా
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబు సేరుపం దేపవు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 14

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
డనువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షపణాటోపతన్. 15

వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థి
తుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుం డై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము [1]నీకును మెయిఁ, దలతెల మనుచాయ దోఁచెఁ దైత్యాంతకుఁడుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రము, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది వినఁ, గా వలయును బంధుమిత్త్రగణసహితముగాన్. 18

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు వడసిన తెఱం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

1 నీ కగు మెయి.

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించిరి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జునసాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావాసంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు వన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుమండలంబునుంబోలెఁ దేజోమయంబై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుండై ధనుర్బాణపాణి యై యర్జునుండు విప్రాశీర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బొలుచుభాస్కరునిభంగి శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె న ట్లొప్పి వారు పుణ్యపాఠకరవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు దమకు విజయప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజరక్షణంబునకు నియోగించుట.

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమునఁ గేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్ల కాక యని యతండు ధర్మనందను పాలికిం జనియె నజ్జననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజసైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23

సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు, మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్, సెనకఁ జాలర యేమి చేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కొకయుమ్మడి నింటింట, నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున, నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె
తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీ రాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గానీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱుఁ ద్రుంచికొనిరి. 24

ఉ. ఎక్కటి పోర రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కువ ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యె నే జగము లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినొగ లేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి సేయుడున్. 25

వ. అది యట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁ బాఱి, [1]యెడలు గలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
రదియెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ నీతి, యయ్యె నేమి దా దుర్ణయమయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లనియె. 28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నివ్విలా, పము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మానవ పదపడి, సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్మనిరతుండు నని దూఱు,దురు దూఱకేలుండు రురునరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు, పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్బె యశము

తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలు దగునె వారి
తండ్రిపాలైనసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్నీతి ముట్టవచ్చె. 29

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ
వ్రారవమున్ సహింప దివిజావలికిన్ వశమే వియచ్చరుల్
పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం
బోరిరి పోరుభంగి విను భూవర శోకము దక్కి ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యి ట్లనియె నా రేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి
శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు
లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు వలుకుచు నిది యేమి
యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు దఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు [2]గడంగి
పోడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగం బొంగుచున్న
సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును
గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం
గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేఱి పదునాలుగువేలేనుంగులను
నఱువదివేలురథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలు పదాతులను గైకొనుండు
నాలీర్పు మోహారంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱిందిదెస బలసి
నిలువుం డట్లైన నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడరాదు పాండవు లెంతటివా రనిన
విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లి యారథికవరులు పరివేష్టింప నరిగె భారద్వాజుం
డును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూ
హంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబు గాఁ బద్మవ్యూహంబు
వన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యోలిన సేనాముఖంబుదెసకుం జాలి

1 యెఱఁద. 2 గం డడంగి.

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మ యునట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిఱువన నాప్తులైన శతసహస్రయోధుల
ము న్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున
నా జయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం
జూచి ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

ద్రోణునినాలవనాఁటియుద్ధము.

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యోడ్డనంబునకు వేయువిండ్లవెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె
దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థులై నిజబలంబులతో నమ్మోయి న
చ్చేరువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహం
బుముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధరుకైవడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహి యెల్ల మ్రింగ నప్పళించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయులై రాసమయంబున. 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారినవానరేంద్రకేతనకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భయద, రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు దోఁతెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరునకు నతిదూరంబున, బిరుదుమూఁకల నడపించి ద్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుఁడు శతానీకుఁ, డును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదుర, సింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొద్దరయం బెట్టుకొలఁది న, బ్బలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తు

తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దివ్యపాంచ, జన్యనినదంబు భూరినిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగి ముట్టె, నపుడు మనసేన వెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవాన వెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపికొనుచు సింహ
నాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ నేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకం
మును దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం, దునడపు మరదంబు వీఁగు దొలుముద్దయగున్.

ఆ. అనిన నట్ల చేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

పొదివెఁ గారుమొగులు । భూధరనికరంబు, బహులవృష్టిఁ గప్పుభంగి దోఁప. 40

క. ఒక్కఁడని కడఁగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ జే
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడుమద మొలయఁ జేతిరయేత్తెఱ సూపెన్.

వ. అప్పుడు. 42

క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్నసమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, దలఁపించెఁ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ । దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి । కరము వొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱ । సంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళుల । గమియుఁబోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక సైనికులు వైపయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథిక
సారథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టి
యెడ మఱియును. 45

క. పార్థుఁడు [1]వేఁడీ పొదువుఁడుఁ, బార్థుఁడ యెట వోయె దింకఁ । బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [2]యిక్కడ నెద్దుము, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనునులివు । బహుళం బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహరంబు వొరి పెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవి । యమ్ము లొక్కుమ్మడి, ముందటిదెసను బి । ఱిందివలన
వలపట దాపట । సెలలు వెక్కవిసిన, తెఱఁగునఁ గవిసిన । విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును । వొరఁగునెత్తురుమ్రుగ్గు, నేనుంగుఁ బడుకాలు । మానిసియును
డొల్లుగుఱ్ఱంబును । ద్రెళ్లుతేరును గూలు, రథికుండు నొఱగుసా । రథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు దోన । తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల । నంకుశములఁ
జేఱుకోలల వ్రేటుల । నీఱుతాఱు, యదలుపుల వాహనంబులు । సెదరి పఱచె. 48

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ । నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణు । జంటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజ । నాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ ను । దాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమ । రప్రియుఁ బాండవసింహుఁ దాఁకె య
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁ । డై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వి కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబులగు

---

1 'వేఁడీ' యనుట 'ఏఁడీ' కి మాఱుగా నీకవిప్రయోగంబులఁ జూపట్టెడి. చూడు. ద్రోణ. ౧ఆశ్వా. 374 వ పద్యము. 'ఎచటఁబోతి, వేఁడీ డాఁగెదొకో', 2 అ. నిలుపుము కునిమెదఁ, శా.

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబు వెగడుపడి పంక
నిమగ్నంబులుంబోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారక్రూరశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రెళ్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడి పొరలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు వాఱిన వెనుకొని
యప్పాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మొందుఁ బోఁగలవు § నీవిటు వాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బోవిడిచి § యాసభ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియుఁ మఱచి § భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును § దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసీ. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నును బదితూపుల నేపారి యేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుం బాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మనమొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుం డై మొగ్గరంబు సొచ్చుట.

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము § మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని § పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ § బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దఱలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ బెనిచి § తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూ, నిననాయుచితప్రతిజ్ఞ § నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుడుఁ బిన్నన వ్వాలయంగ § నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి § నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరెదం § చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నకమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున సేయుటయు నని సేయుటకై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి. 57

క. అనుమతుఁ డై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లే, సిన నడుమున నఱకె నతఁడు § శీఘ్రత మెఱయన్. 58

తే. నటుకి తోడన హరిమేన • నరునియొడల
నేయ గురువిల్లు విఱుగంగ • నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోనన • యతనిమార్వి
వికలముగఁ జేసె సాధను • ర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగున,య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశ • వాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు • మార్గణవితతిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాసనుం డై యాధనురాచార్యుం బటుబాణవిసరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకులబలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ. కులిశంబు తాఁకునఁ • గూలినకులపర్వ, తంబులకరణి మ • త్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలిన • జలధరపంక్తుల, చొప్పున నుద్భట • స్యందనములుఁ
గీలుకాఁ డడలింపఁ • గెడసినబొమ్మల, కైవడిఁ బటుతురం • గవ్రజంబు
వెడిదంపువజ్రోడిఁ • బడినపేరడవిచం, దంబున బహుళప • దాతిచయము

తే. వికటముగఁ ద్రెళ్లెనలుగడ • విచ్చె నొక్క,పెట్ట వెన డొల్లె నిలఁ జాఁపఁ • ట్టుపడియెఁ
జండగాండీవనిర్ము • క్తశాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ • గౌరవేంద్ర 62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు • దొడ్డనారసము వ, [1]ఱంబు దూఱ నేయ • సవ్యసాచి
యొల్లఁబోయి తెలిసి • వెళ్లేసె నక్కుంభ, జన్ముమీఁద నిశిత • సాయకములు. 63

వ. అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల నస్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర, పరంపరలు తద్రథంబునై పైఁ బరఁగించెన్. 65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువువర్షదంబు • దముక్రియ నట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు, ద్ధురబాణసమగ్రుఁ డై స • ద్రోణుఁడు వొదివెన్. 66

వ. పొదివినయగ్గురుస్వాపున భవదీయసైనికులు గొంద ఱాకృష్ణులం జేరి పరాక్రమించుట గుడ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్బంగి నక్కిరీటి గుమారుం డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి విచారించి యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడి • యీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు • సేర్పకు మింకన్. 68

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట.

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణ దా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని • నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ, గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ స • ముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని

1 నాట.

ఛ్చిన శరజాలముల్ వరుసఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు వ్రావు చుండఁగాన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భారద్వాజుండు. 70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్పఁగ వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ,దలఁచెదుపోలునొకో యనుచుఁ దగిలెఁబిఱుందన్.

వ. ధనంజయుండును. 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర,హరున కగుం గాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చునాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగుపాంచాలకుమారులు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్మయుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమయున్నచోట్లన యుండి తలయెత్తి చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడి వెనుకం గలశభవు రాకయుం గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులువడ నడ్డపడుటకు నప్పళించుచుండ నప్పు డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు వాడివి రెన్న రెట్లు వాదివినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దఱియం జొచ్చుతెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ.

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు, వదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్య, ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల, శజధారాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడున, క్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్పెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేనుమార్గణంబుల నగు
డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బ యేసి
గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి. 77

వ. అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్మనిసైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు సేయునది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించిన ధనంజయుండతనిధనువు దునిమి యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు బాణపంచకయుగంబు వివ్వచ్చువక్షంబున గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్తనాంతరంబునఁ దొమ్మిదియంబకంబులు మార్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి యితండు దవులువడియె నిది గాదని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడ వయ్యె నితఁడు మన కె, క్కడిబంధుం డేల కృప దెసగం బాఱుము నా

వృషుఁ గీ లెడపినజంత్రము, వడువునఁ బడ నేసె నతని । వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు । గలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన । చేరక యుండ
నుట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ । మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షక । ద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయం
బును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బదేసిబాణం
బుల నతని నేసి తత్కోదండంబు దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చుకొని । విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదపుఁ। దూపుల వారును [2]వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని । కిన్క యెలర్పఁగ నేసి రమ్మెయిం
దీఱద గండి గాంచి నరు। తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖమహారథికులం జంపుట.

వ. అట్లు చొచ్చువివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డనురాజు రభసంబున నెదిర్చి
మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదతూపున [3]గేతువు । ద్రెయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ న। న్నరవరుండు
దెబ్బ దేనమ్ము లడరింప । నుబ్బి విల్లు,ద్రుంచి యుర మేడుశరముల। నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాత। సాయకములు బా
హోపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ । డెలన వ్రాలయున్.

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ । జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతి। ఘోరముగాఁ జొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి । దుర్గమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరుం డతని। తేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణతనయుం డని యు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం
డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బో
రెక్కించుకొననివానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించునని చెప్పె
ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ । గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ । బంకజనాభుని పైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ । బెట్టినమూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది । భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

1 కడఁగి. 2 వానియంగముల్-వానియొమ్ములన్. 3 గేతు వేఁయుడును గ్రీడి.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాయుధంబు. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి । యాశ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయు।ధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్న । బాహులు దెగిపడ్డ, యతఁడు గొండ గూలి।నట్లు గూలె. 91

వ. ఇట్లు వరుణాతనయుఁడు వడినం గనుంగొని. 92

క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనము।లం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువి, వ్వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు । వడి మార్కొనియెన్. 93

వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును. 94

సీ. అర్జునుం డతని నే।డమ్ముల నేసినఁ, బదియేను శరములఁ । బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున న।వ్విభుఁ డేయ నాతని, విజయుఁ డస్త్రద్వయ।విహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను । బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు । పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్గి వెసఁ బదు।నాలుగుదూపుల, సూతాశ్వ।కోదండ। కేతనములఁ

తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున । గుండెకాయ
వగుల బెట్టేయుటయు నతి।ప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమ।హీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ । డొఱలి కెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేకదేశంబులబలంబు లబ్బలమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచువాలంపగముల నాఱువేల రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయువును గాండీవి రెండుగెలంకుల సాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవివ్వచ్చుం బిడుగువడినవానిం గొఱవిఁ జూఁడిన తెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజుండు సాగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం బాక్కొంత యూఁతగొనిన నక్కురుసైన్యంబుల సింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేఱి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువురిహస్తమస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథికవీరయోధుల వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమికొనిపోవు తఱి నయ్యిద్దఱకొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున నరవాయి గొనక పయిఁబడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం [2]గూడ ననిచి మహార్ణవంబుఁ గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయుచు నురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు । పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక, ళింగదాక్షిణాత్య । లంగబలము

---

1 పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2 గూడ సూతరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

మ్లేచ్ఛతతియు బెరయ మొయికొని తాఁకిరి, గజఘటాసమృద్ధిఁ [1]గారుకొనుచు.
వ. అట్టియెడ గాండీవముక్తమార్గణవర్గంబువేగంబున. 98
క. చేతులుఁ దొండములు శిరో, వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వసిఁ దొరఁగ ధరి
త్రీతలమున సంకులబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీపవరముఖ్యా. 99
తే. ఇవ్విధంబున నుఱుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100
క. తుంగమదపుఁ జొచ్చినమా, తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొనుకార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101
వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగునరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకాననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102
తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యునస్త్రవృష్టిఁ, బల్లమును మిఱ్ఱు నని యేటుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురువెల్లు లొండొండ పెరిఁగె, నుబ్బి భూతబేతాళంబులోలలాడ.
వ. ఇమ్మెయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్ఠపతి యగుశ్రు
తాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాఁక నరదంబు వఱపుటయు. 104
చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయు వు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొసరించె నొండుగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖసూతి యాతనిభుజంబులుఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105
వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మని బెట్టుపఱిచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుగప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణానాళంబులం బీల్చికొనుచుం
జెలుచ నడరుఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు దేఱు దోలుకొని యొంటిమై న
క్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటంబడుచు నతని కిట్లనియె. 106

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట.

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చు చున్నయ
ర్జునుఁ దలయెత్తి యైన నటు సూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెసఁ గప్పయెలుంగుఁబోము వై
యునికి యెఱుంగ వచ్చె [2]నటు లూఱట గా వర మిచ్చినాఁడవూ. 107
క. నిను నమ్మి యొండువలసికిఁ, జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెడుదే నియపూ, నినకత్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

1 గారుకొనఁగ. 2 నెటు లూ.

వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తనరాజసం బడంచుకొని యతండు. 109

తే. సైంధవున కడ్డమున్న రాజవ్రజంబు, పార్థురాకకు వెలువెలఁ బాఱఁ జొచ్చె
నార్తిఁ బలుకునామాటల కలుగ కకట, చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య.

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వ, త్థామవచనములకు నేఁ బదరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112

క. చనునప్పు డతనియశ్వములు, వెనుకఁ బ్రజం [1]దాఁకుచుండ వివ్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాఁడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113

వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి
యే నర్జును వెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లుఱలం దోఁతెంచు మన
యొద్దు గలంగిన సైంధవుం గాచుటరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం
బట్టెద నని యాడిన నాకు నప్పని యేమఱం దగునే యతనిన వేచి నిలిచెద విశే
షించి వృద్ధ నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు
నీవును దుల్యవయోవర్తనులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాఁడవు
తగుసహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జనుమని పలికిన నతండు.

చ. నినుఁ గృతవర్మ [2]గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చిననరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగముం
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టి
వాఁడ నేఁడొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై
యతనిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు
నీతనువు దాఁకకుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్కపసిండికత్తళంబునం దాశక్తి
యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్ముం డై దానిం
దొడుగునప్పు డాచార్యుం డిది తొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున
కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివై
శ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్ర
కంబుగాఁ [3]దొడిగి నానావిధవాక్యంబుల దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన న
మ్మహీపతి యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురగనరనికరంబు
లు దన్నుం బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగిముట్ట వివ్వచ్చు వెనుకొనియె
నట్టియెడ నిక్కడ. 116

---

1 దాఁకుచుండ. 2 గెల్చియు నంనేకపతిప్రకరంబు - నేచినయనేకనృపప్రకరంబు - లీల నోర్చిన. 3 దొడిబి-దొడిపి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుతసైన్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దిర మయి నీబలంబులు నుదీర్ణత సూపిన జాహ్నవీసము
ద్ధురయమునాభిఘట్టనముతో నెన వచ్చె నరేంద్ర యప్డు సం
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టివి సూడ మెయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ దాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్రతేజమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్పు డప్పాంచాలవరుండు గురునిశర వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోఁచిన నతనికొత్తలకుం గాక యొదిఁగి యచ్చటిప్రజ మూఁడు గుంపు లయ్యె నప్పుడు ద్రోణుండు గినిసినం బాంచాలకేకయప్రముఖబలంబులు గలంగం బడిన మగుడ నస్మత్సైన్యంబుపురికొనుటయుధర్మసూనుండుసోదరాదియోధవీరసహితంబుగా మరవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌపదేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ నుండియు నగ్గలిక నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి తత్కాలసన్నిహితుం డయినయుధిష్ఠిరుం దాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయద్ధొరలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పితకింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శైనేయుని మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల యమ్ముల కోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం బాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు, గొని యెప్పటియట్లు మగుడ గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ, ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
నభయాశ్చర్యాత్మకులై, నభశ్చరులు వొగడ నీసుకనం బోరాడెన్. 123

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము.

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజవ్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా శుంభదవష్టంభంబునం బేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ సైన్యంబు దైన్యంబునొందించుచున్న నప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు గోపోద్దీపితుం డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనరథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయ నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున సతని తేరికడ నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జొరకనీకుండెడునాలోఁ జే యార్వ రాకుంచియుఁ దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం జద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హారుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁ బోనిదొడ్డ
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱకె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వాదివినకురంగంబుఁ గాచుచందంబున ధృష్టద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడరునకుం
దొలఁగించినసాత్యకిపై, నలుక వొడమ కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు చెక్కలు గలపెనుఁబాముకైవడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు నని పలికి తేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁ, గులగములుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గినిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూద్గతరక్తధార లొ
ల్కెడుగజదానతోయములలీల నహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి ద్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్నియేనిఁ జక్కడిచె నడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు, నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునేయెందు నీయస్త్రబలము వీని, యాశువిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదండంబుగొని యగ్గురుండు దొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు దుత్తుమురు సేసిన.

క. ఏవీరున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపనియే యనుచుం
టూవా రెల్లను బొలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలికో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినివరుం డబ్బాణముల్ ద్రావని
ర్మగ్నవ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరం జొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబుగాఁగ హాహా, కారము లెసఁగంగ బలయుగంబును డయ్యం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము, లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శైనేయునకు బాసట యై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాసను మున్నిడికొని మనదిక్కురాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయబలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగుచుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు దన తేరు వ్రోయెడు, తెరువున [1]కైనంత సేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్పఁగ నయ్యెడ న,య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుత మయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు దళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్నదిక్కునకుం బోవం బోవ. 142

విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట.

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతు లై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెరల నాసం,క్రందననందనునిమీఁదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143

వ. ఇట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
గురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి తూపులవెల్లి నల్గి య
య్యిరువురవిండులుం దునిమి యేపున నూఁకలపెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్మాడుచు విండునితల యిల, పై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు దలమనుముట్టియు బలుగాలిం గూలుతరువుపోలికం బడినయగ్రజు నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గద గొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఫాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలి సేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు వడిన సేన దూలక యవ్వీరుఁ, జుట్టు ముట్టుటయును బెట్టు గవియు

1 నున్నంత సేన. 2 దూలుతరువు.

కాలుచిచ్చు దఱచుఁ[1]గానల నీఱుగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁ జేసె నతఁడు.

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి విశ్వవ్యాప్తుండు సనఁ జన, నతనిమ్మైవాడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నప్పుడు సైంధవుఁ, డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు, సింహనాదంబులు సేసి తఱుమ
సారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి ర, థ్యమ్ములు మేనుల నలుఁగు లుండ

తే. నురవడింపవు వీరల సరకు గొనక
వీని నిప్పుడ యుఱులు విడిచి తడవు
మనుడు నతఁ డిది ప్రోలున యనుడుఁ దేరు
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండీవగుణంబు. 151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు గడు నేడ్తెఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁ దొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకు పె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికలయంతయుఁ [2]జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్త్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు. 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యోడరు సూచి వినువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156

వ. ఆఫల్గునుండు పాదచారి యై యునికిం దేఁకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి యును నిట్లు గ్రమ్మినకౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగతురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటుభల్లనికరంబు పరఁగినఁ బఱియ లై, యుఱవఱ లయ్యెడుకనరదములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ, దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు వర్షింపఁ గండ లై వండఁ, దఱిగిన ట్లుండుపదాతిచయము

తే. నగుచు బీభత్సరౌద్ర[3]మహాద్భుతములు

---

1 గాన నీఱుగఁ జేయు,పగిదిఁ దోఁపఁ జేసె నిగిడె నతఁడు. 2 జిట్టలు-జంటలు-గట్ట మంటలన్. 3 భయానకములు.

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంసమేదోస్థిపుస్తిమ్మకమయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబులై [1]పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నవ్వుచున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల
నాభుండు. 159

క. వెఱికిన నలుఁగులు మేనులు, నెఱిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి
త్తఱి నీళులు ద్రావక తె,ప్పిఱి యెట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ. 160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లేకున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడుఁ, గన్నుల నగి యర్జునుండు గల వివె యనుచున్.

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి
న్శరజాలంబుల నిల్లు గట్ట మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న
చ్చెరు వందెన్ సురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యప్పార్థ భూ
వర నన్నిట్టివి సూడరున్ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్. 162

తే. హర్షమందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యపుడు హయముల మెయి నెట్టునట్లు సేసి
[2]తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ. ఇట్లు సేద దేర్చి. 164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించినసీరితోన సంభూతం బై
యొనరినఖాణము మేపెం, [3]గనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మనమూఁకలనడుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు విలాసినియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ మధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కె నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తి యై వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున నచ్చటిభూవల్లభు లెల్ల వెల్ల నైనమొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు గుందుచుండం దమలో నిట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున [4]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమాయన్ రూపడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్త పుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ
క్షితియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ. కురుసేన పైఁబడ్డ సరకు సేయక మాచు, విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక, తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

1 భయక్షోభ. 2 కడఁగి. 3 దనివుగ నత్తురగ. 4 మ్రింగఁగోరి.

కొల నక్కజంబుగ । నలుఁగులమొన ఘటి, యించి యమ్ముల దాని । కిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చు, నంతకు నవ్వుచు । నవుల నిలిచి
ఆ. గారవమునఁ దాను । గానివాఁడునుబోలె, నరద మెక్కి నింక । నడ్డపడఁగ
నలవియే పురారి । కైనను వీనిచేఁ, జచ్చువాఁడు గాక । సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొక్కం డేని
యు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లేఁ డయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు
బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం జని చని
ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్యదేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని
యరిగి రాచక్కటిం గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి
[1]తవులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుంబోలె నడంగి రట్లు
సైన్యంబు గడచి బలితంపువల ద్రచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యంబులును
రాహుముఖంబు వెడలినచంద్రార్కులుంబోలెఁ బొలిచి యట వ్రోవు చుండ
నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తొలంగిరి తత్తెఱంగున దుస్తరంబులగు
బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురుం దల లెత్తి చూచి తమలో ని ట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు । వీనిచుట్లను నృప, శల్యగురుతనూజ । సౌమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు । గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన । పూఁచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి పెండియు. 171

క. వీ రేమి గాచెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీగ । లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బోరిసమరి కాక నింగిఁ । బడ నిచ్చెదమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు విను చుండ ఘోర । తరమర్గము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్ల । సమ్మదలీలన్. 173

వ. ఒప్పినయప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్మయంబునం
దమలో ని ట్లనిరి. 174

తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట । పేర్చుదావ, శిఖలు గడచుట దారుణా । శీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుం । భజముఖోగ్ర, శూరయోధుల మిగిలి వ । చ్చుట దలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశిరో, త్కరములచే నైనక్రొత్త । గంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార, స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ । బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధువి, భునిదెస విగతాళు లైరి । భూవల్లభ య
వ్వనజాక్షు లెత్తిసెర లొ, ప్పనతని వీక్షించి యార్చి । బరవస మలరన్. 178

కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట.

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

1 తవులువడ- తడవు- పెనఁగి

భయంబు దక్క బలంబునకుం దలకడచి తనరథంబు జయద్రథుం డున్న దిక్కున కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతనిసూరెల మున్నవీరలోకంబు ముదంబున సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీస్వనంబులు సెలంగం దమ తేరికిం గట్టెదు రై నిలిచినం గని కృష్ణుండు గ్రీడి కిట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ట్లేపారఁగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శిక్షా
తోపోద్దీప్తుఁడు మా దెసఁ, జాపకళావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిఁగినవాఁడు మ, హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు, ద్దామభుజావీర్యదుర్మదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనునొద్దున నయ్యె జూద మధికాద్ధత్యం
బున గెలువుము చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రందింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్త్రు దు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డా తరుణీలలామమున కక్కమియి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలా వెఱుంగఁడు విశేషితశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేరుట, [1]యెఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసిరి యి
ట్లఱిమినయిూలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు దెగిన మనమునగిపీడ దెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిర్భూతబాణాలి కి
క్కెర నైె వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డే లోకా యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలఁపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గ మై
దొరకెం బోర్జున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్మిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు వడినఁ బ్రజ విచ్చును, ధృతి సైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి పాఱిపోయినఁ, బ్రతిన కదియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని విప్పచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది వడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్చాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము వెంపదే మనము గుందఁగఁ జేయదె యింత సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖు లై వచ్చు, వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు.

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెసఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్విధమ్మున, సమదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

---

1 యెఱుఁగమిఁ దా.

త్తము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు । గాండివధరుఁడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రుఁ డెస । నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్జ్వలదనలంబులోఁ నుఱుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని । మ్రొయఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుఁడు ధనంజయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ బేర్చెద, నయనానందంబు మీ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యనష్టంభంబున. 194

దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట.

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్డు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ । బోరికి వచ్చితి నీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దెగి । చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగుమూఁడునారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం
బున హయంబులు నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభునురంబునం గ్రుచ్చి
మునికోల యొక్కకోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత
ప్రదరంబులు వరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం
జూచి తొమ్మిదిదూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫలంబు
లగుటయు నిరువదెనిమిదిబాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్మెయిన వమ్మైన
విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. ము న్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నది గా దమ్ము లెడలె । గాండీవము లా
వు న్నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్ల యొండుభంగి । నైతోఁచెనో నాకు. నున్నరూపు సెప్పు । వన్న పార్థ.

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిప్డు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు నేమిసేట్లకుం
జెడుటకు నొక్కవిస్మయము । సెందెడు డెంద మలంతిఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం
డతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ
యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిఁగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగు
తెఱంగు గావించెం గావలయు నిమ్మెయిమైమఱువు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగుట

1 లక్కట యిప్డు.

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱెంగియు నన్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు
దీని నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాఁటదివ్రాలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటులైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధములన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లఁగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్క మహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నాకొసంగె నది
నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమఱు వఱువుల్లు సేసెద. 203

క. అని వెస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశమగునట్టులు గా
గొనయమునఁ బేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు నట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱిఁగి వెఱఁ గంది హరి కతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్రయో
గంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం
జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల మున్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూ, ర్యమ్ములును గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్.

ఆ. అలిగి యవుడు గఱచి యన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమి వైచి
రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాటెఁ గరతలముల నారసములు.

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగునన్నరనాథుండు వెడం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
డొకకవచంబు దొడిగె నయ్యేడరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్సైనికోత్తములు
చతురంగబహుబలంబులతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులసోనలు
గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిమఱిఁ ద్రెళ్లెఁ దేరులు గజావళి గూలెఁ దురంగమాంగము
ల్గిఱికొని యొఱ్ఱె మహిః భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుగా
నఱుమయి రప్డు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబులనావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు గలఁగి.

వ. ఇత్తెఱంగున. 212

క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప । గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగా, ద్వన మందుమహానలంబు। పోల్కి మహీశా. 213

వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైనబలంబు సంక్షోభసహితం బగుసుత్సా
హంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వణనమేదురసింహనాదభరితరోదసీకుహరం
బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214

క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు । నేత్రోఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవ, న్నందనుపై నురవడించి। నం గని కడఁకన్. 215

వృషసేనుండు లోనగు నెనమండ్రు రథికు లొక్కపెట్ట యర్జునుపైఁ గవియుట.

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరుల మొత్తముల మిగిలి । దీప్తపటురథో
దారు లగుచు నెనమండ్రురు, వీరులు దఱిమిరి నితాంత। వేగోజ్జ్వలు లై. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంటేని. 217

క. దండిమగ లైనవృషసే, నుండు శలుఁడు సైంధవుండు। నుం గృపుఁడును క
ర్ణుండు గురునందనుఁడు శ, ల్యుండును భూరిశ్రవుండు । నుర్వీనాథా. 218

వ. అందఱు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దైనప్రతిన నెఱపుట,కును ముఖ్యోపాయ మది య। గుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫ,ల్గునుఁ దలపడి రాత్మశంఖ। ఘోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టొత్తె నరుండు పెక్కు। పిడుగుల మ్రోఁతల్
వెట్టు వఱుచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదు। పుత్రకుసేనన్. 221

తే. చెవులు బీఁటలువాఱంగఁ । జెలఁగునమ్మ, హారవమ్మున కులుకక । యతనిమీఁద
విభుఁడుఁ గర్ణాదులును శర। వృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుదిక్కున । కడ్డపడుచు. 222

వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడుమార్గణంబుల మురవైరిని భల్ల
త్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి
యతని నూటయాఱింటను గర్ణునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూఁటను నొప్పించి
యొక్కకత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వేఱొక్క। విలు గొని మద్రేశుఁ, డతనిపైఁ దొమ్మిది। యమ్ము లేయ
ముప్పదిరెంటను । మూఁట నేనింటను, బదియింట నఱువది। బాణములను
గర్ణభూరిశ్రవః। కర్ణనందనకృప,గురుపుత్త్రు లేసి ర। న్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద ది। వ్యాస్త్రంబు లైదు గో, విందుపై సప్తతి। విశిఖములును

తే. ద్రౌణి సిగిడించె నట్టిసం। దడి జయద్ర,థుండు వారలమఱువున । నుండి పఱపె
నరిభసముగఁ ద్రిసప్తతి। సాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌర। వాధినాథ. 224

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రొక్కపెట్ట పల్లేసినం గినుక నూనినవ్వు రౌద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని, కొడుకును బండ్రెంట మూఁట గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొక బలుతూపున నె, క్కుడురయమునఁ దునిమె శల్యు కోదండంబున్.

ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొమ్మిదియమ్ముల, నుక్కుఁ జేసి మూఁట సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రౌణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227

వ. మఱియు నిరువదిమూఁడుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చె నిట్లం దఱ
తోడను గ్రందుకయ్యంబు సేయుసమయంబున నొక్కొక్కమరి వారిపిఱుంద
[1]నోర వాఱం దోఁచుజయద్రథు నేయం దీఱకున్నం దమకంబున నెడనెడ నఱిమి
ఱిం దద్రథంబు దెసకు నతఁడు వాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల వప్పుడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవుని చేతిమునికోల నొకకోలం దునిమి కదిసి క్రీడిమేనం
ద్రిసప్తతిశరంబులు వరఁగించెం దక్కటివారును నొక్కమొగిం గ్రూరనారా
చంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులన్ బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నేపారఁగాన్. 229

వ. అట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూఁకలం గూర్చికొని యొండొరులం బురికొల్పికొని.

క. ఆరథికు లొక్కమొగి న, వ్వీరునిపైఁ గవియుటయును విస్ఫురితశరా
సార మతఁడు, నిగిడించిన, వారిబలము లెల్ల రక్త[2]వారిం దేలెన్. 231

వ. ఇత్తెఱంగునం దెరలుచుం బొదువుచు భవదీయసైనికలోకంబు వ్రాక వెనంగె
ననిన విని యప్పు డేమియుడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి
యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయుం డిట్లనియె 232

సీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతియును సింహలాం, గూలంబు నుజ్జ్వలగోవృషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు, సీతయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు, నుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పఁ గ్రీడికి నాచార్య,సుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు

తే. నతనినందనునకును మద్రావనీశ్వ, రునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లు దనరి మెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలు నిగుడ.

క. మనతొమ్మిదిసిడములకం, టెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కకోటియు పెక్కైయొం
దును దాన తోఁచు నయ్యు, గ్జునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234

తే. అనుడు నమ్మేదనీశుఁ డిట్లనియె నట్లు, గ్రీడి విస్మయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ, సూనుసైన్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 236

---

1 నరవాఱం. 2వారిధిఁ.

క. అయ్యెడ ఖేచరులకు వెఱఁ, గయ్యెడుచందమున నట్టికయవసరమున బ
ల్కయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్త్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుం డును నకులుని విశర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు వచ్చుచుం బోవుచున్నవాఁ డగుట నుచితంబుమెయి నచ్చటియనికిం జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాఁకె భీమ సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొని రప్పు డ య్యుధిష్ఠిరుండు. 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట.

క. గురుమెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత, శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతనిఁ, యురస్స్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్.

క. రథమును నశ్వములను సా, రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేర్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల నతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు వేర్చి నిమ్మనుజనాథుఁడు నచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టుపడి పాఱటి పోవునో యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మను, తుండా నిబిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్ములు, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242

సీ. శక్తి యాంచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బో, మ్మని చూపఱెల్లను నట్టు లెత్తి
రక్కుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రము, యోగించు సేసిన నుగ్రభంగి
నయస్త్రాస్త్ర మాశక్తి యద్భుతంబుగ నేలఁ, గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహీవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన నది, యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతని మేన
తే. నైదు దూపులు నాటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
పతియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ.

వ. ద్రోణుండు గోపించి. 244

తే. ధర్మతనయురథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ గుసుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూర కుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నేయను బొడువను జేతు లాడ [1]కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

1. కప్పార్శ్వములం.

క. పో నీఁడు పోదువుఁ గుంతీ, సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
మ్మానవపతి యాశ్రయమునఁ, దా నెక్కెం బాఱి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు [1]రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు త్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం దళుకొత్తెను కెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డ
క్కుడుమదె మొప్ప నానృపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసనంబుతో
సూతునికంఠముం దునిమి స్రుక్కఁగ సంగము బాణపంజర
స్యూతము సేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్రు తేరిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్రునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వ నేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డాకపరి యైనను బెనంగి నోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ రా, తికిఁ బైకొని యడరి తగరు దెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకిన స్త్రవృష్టి, [2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బొరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్త్రుల నేవుర నైదైదు బాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణ నికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రాసోమదత్తి నొక్కుమ్మడిం జుట్టుముట్టిన నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగుచుండ. 257

చ. హరినుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు కేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

---

1. రయమునఁ, గొనుచు హయరథసూతకేతనయుతముగ. 2. ముంచుటయు నతండు గోపించి

బోరిఁగొని యేర్చి వెన్క నకులపుత్రకుఁ డిమ్మెయిఁ జిక్కువడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్. 259

సీ. వెస మారుతియు నలంబుసుఁడును బోరుచోఁ, నద్దానవేంద్రుని యంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోనన, తెలిసి కాటుకకొండపోలుపు గెలుచు
నాతనిమేను పెల్లలరినమోదువు, తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱక వాఁడు
మాయావిలాసోగ్రకాయంబు గైకొని, యఖిలదిక్కులఁ దోఁచి నిఖిలబలము
తే. నుఱిపి నెత్తురుటేఱులు నఱపి భీమ, సేన మాయన్న బకుని నాఁ లేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు గనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్త్వష్ట్రబాణప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱపె నధిప. 260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయంగలదొరలచావును నోటమియుం జూచి మూఁకలు గలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱయం బొలిచి నిలిచి మెఱయుటయును. 261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
డ్తెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డమ్మహాసురుం
గుఱియుఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చు సాత్యకిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్. 262

అలంబుసుఁడు ఘటోత్కచునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునపుడు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని, శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము వఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ, మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును. 265

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరంభులై
మహి యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ములై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

1. బల్లిదుం డగురక్కసుఁ.

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావలి, మొఱఁగి దావానలముక్తమైన
కరివిధంబున మ్రోఁగి యిగువదేనమ్ముల, ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవు ద్రౌపదీసంభవులను హిడిం, బానుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప, నేసి యార్చిన నల్గి యింతవట్టు
తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లొక్కమొగిఁ దొరఁగింప వాఁడుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ. ఇట్లు విరథుం డయి యలంబుసుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మారుతిసుతుండును దేరు డిగ్గి యగ్గలం బగు
మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది దూలించి గదవైచిన నక్కిమ్మీరానుజుండు
పీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును నుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడు మొగిళ్లచాడ్పున నొప్పి మెఱుఁగు బెనంగుడేగలచందంబునఁ జిత్రగతులం
బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొరులమే
నులు నెత్తుటఁ జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొకళ్లొకళ్లకంఠంబులు లక్ష్యంబులుగాఁ గర
వాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన మల్లయుద్ధ
సన్నద్ధులై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు వ్రేయుచు నొడుచుచుం బొడుచుచు
మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబు సేనలకు వెఱఁగు
పుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడఁ బకావరజుండు డస్సినం బవమానపౌత్రుండు పడ
వైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబులుం బోలెఁ
బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కుమ్మడిం బొడిపొడి సేసి
మఱిపిడికిం జొచ్చిన ప్రబలహాలికు నిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి చంపి పొంపిరి
వోవుమగంటిమిం బేర్చి యార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్య
నినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున కభివందనంబు
సేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధాఘ్రాణంబును
జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 268

ఉ. అంతకు మున్న ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెసన్ సము
ద్ధాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్కొని యిన్నిక పోవ నేర్తురే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిమి మనమొన నుఱుము
సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకప్పెకోలల నతనిచేత

నేటులు వడి మూఁడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ ద్బాణంబుల నొంచిన ధనుర్గురుండు దొమ్మిదియమ్ము లెమ్ములం గీలించి. 270

క. మఱియును శరశతము మెఱుఁగ, గిఱిగొలిపిన వృష్ణివరుఁడు గినియఁగ లే కే
పఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి సీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యులయించియాడెడు, బాలునట్లపోలె బాణగురుఁడు
గడఁగి కృష్ణననుజుఁ గారించుచున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డితని కడ్డపడుఁడు.

వ. భీమసేనపురస్సరులై కవియుం డనుచుం దానును దఱుముటయు నాసైనికోత్తములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274

క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్మితుఁ డై యెదిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కివ్విధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ. 276

క. ఇరువదియేవురుపాంచా, లురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకు లై
ధరఁ దొఱఁగిరి వెఱమొత్తము, కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండెన్నృపా. 277

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి యున్నసమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి గాండీవగుణఘోషంబు గర్ణగోచరంబుగామికి మనంబు గలంగ నెలుంగు గుత్తుకం దగుల సాత్యకితో ని ట్లనియె. 278

ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జుననకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట.

ఉ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్దిక్కునఁ బాంచజన్యము యుదీర్ణత మ్రోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు దీర్పఁగ నుదగ్రుఁడు బంధుఁడు లేమి వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు, న్గురుఁడుఁ గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతిత
త్పరు లై నెగడెదునుత్తమ, పురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280

చ. దురమున బంధుమిత్త్రులకుఁ దోడ్పడు తెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్నుచో
సరియుఁగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నానుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గీడుఁ గావవే. 281

క. గురుపుత్త్రకర్ణమద్రే, శ్వరకృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యొచ్చో

నేమగలకు నమ్మూర్తికి, నేమి దలంచునొకో దైవ మెయ్యది దుదియో. 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [1]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకను తుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరి యొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు గలిమి నరుఁడు భారపుఁబనికిం
జొర నలుకఁడు నీకూరిమి, పోరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నే నే, గతిఁ బోదుం జెపుమ యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా.

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు గోట యంద్రు రి, పులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్.

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువుర యెడరు దీర్పఁగోరి గురులకుఁ
గురుఁడ నగు నేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు,శరములదర్పంబు సూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థు
నకు రణంబునం బ్రాణంబులు దాఁప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూర
కుండుదునే యితండు సైంధవవధార్థంబుగా నట నను నుంచి కృష్ణుఁడు విను
చుండ నాతోఁ జెప్పిన తెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు సమిత్తగు లింతియు, ననుకూలము లయ్యెఁ గలుతుమా హవమున [2]నేఁ
డని యెదఁ బ్రతిజ్ఞ సేర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతు రక్ష నెఱుఁగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 293

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్నతని చే నిక్షేపంబు
గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిన నెఱపునేని విజయుండు
జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబ కాదే యద యట్లుండనిమ్ము నీచిత్తమ్మున
వలవని వెఱపు గట్టుకొని యెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతిహతమనో

1. గుణవర్యుఁడు. 2. కేఁ.

రథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కిట్లనియె. 295

క. అది యగు నైనను ననుఁ బెం, పొదవఁగఁ గాచికొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తోఁచిన, యది నీ వర్జునిపాలి కరుగుము నాకున్. 296

క. కడువడి నీ వరుగఁగ వడ, ముడియును నీ వెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయం, బొడఁగూడును మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా.

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కఁ గల్గువా
రపరిమితుల్ గొనందు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురుఁ బోరఁ జీరికిన్. 298

క. విను మాధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబునఁ గుంభభవవధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాఁడెస, ననుమానం బేల యోర్చు నాతం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున కూనంబుగా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెడుఁ బోదున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు వేఁడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ సమ్మతించుట.

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగు నేని మేలు సొచ్చెద భేరీ
రవబృంహితహేషాభై, రవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రారాజుకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నా కోర్తులం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భు, జాసంపద వెలయఁ బార్థుసాహాయ్యం బేఁ
జేసెద నీపం పనియెడు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదుకే. 303

క. దవ్వని చూడకు మార్తుర, క్రొవ్వడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్పఁ గడఁగు నా
వివ్వచ్చు మెచ్చు తెఱఁగున, నవ్వచుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులదగ యుడుపను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబునవిశేషసన్నాహంబు సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు పనుపం దజ్ఞులైన పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఘాణం బెత్తి తడవి దారుకానుజుం డగు నాసూతు నుపయుక్తాహారుం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా నయ్యరదంబు [1]నుకల్పితంబు సేసి సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్ను

1. సవిశేషకల్పితంబు.

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుండై యాపోశనమధుపానంబున నెలమిం బొంది యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుండైనం గౌఁగిలించికొని యతండు దీవించినం జెండ్లికిం బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చువచ్చునమ్ములును దొడలపైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదు నా, [1]కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భగమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బఱి కెడరు వుట్ట కుండఁగవలయున్. 306

వ. అనవుడు నతం డట్లకాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీ వప్రమత్తుండ వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చిన కౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును మీయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద ననిపలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగమిఁ గనుం గొను బెబ్బులియుంబోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరాధసంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢస
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతావిభ[2]వప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్మితసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రసరణీకరణాద్భుతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని. నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకాగ్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిరతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధసైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము. 311

1. కెక్కడియీసేన-కెక్కడ నీసేన. 2. విభవత్వప్రకృతీ.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

మత్త్వాయుష్మత్త్వను
ధీమత్త్వప్రదకటాక్ష [1]దీపితభక్త
స్తోమారామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా. 1

సాత్యకి యుగ్గరంబు పోరం దొడంగుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. ధర్మపుత్త్రుండు వనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయు శైనేయుఁ బోవ, విడిచి రే మనవారని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱందిఁ బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుపిఱుందన తెఱెమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుంగెత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు గవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వక్షః, స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యిలఁ గప్పెడుసాత్యకి కోల్తల కోర్వక నీబలము [2]కలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేడ్వురు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వి,వ్వచ్చుమఱఁది వెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభ, భవుఁ డేనుదూపులు వఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని, నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁ డయ్యాచార్యు, నేపుమైఁ బదియును నేడునాఱు
నెనిమిదియును బదునెనిమిదియును శాత, శరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడఁకించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడంచి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ దద్రథంబు మదమొలర్ప.

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

---

1. దృఢతరభక్త. 2. తలంగం.

క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలఁగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వ్రావువాఁడవు, సూచెదు గా కెట్లు నిన్ను నుక్కిఁ౦చెదనో. 9

క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను, పున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద నన్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ మది పెద్దలకున్. 10

క. అని పలికి తొలఁగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బో నీక వెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11

వ. తడసినఁగర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవవలయు విను మిదియె బాహ్లికబలం బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కనఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతివ్పుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకి. 12

క. ఆఱమ్ము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
[1]గీఱించినఁ గని ద్రోణుం, డూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

వ. అక్కడ మొగ మయ్యె నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

క. కృతవర్మయెడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వ. వెండియు. 16

చ. విలు దును మాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాట నాతఁ డు
జ్జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్మునిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యముల్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17

వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైనబలంబున కడ్డపడ నవ్విధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18

చ. గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టియా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డది గాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్మయ మిట్లజయ్యుఁ డై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19

మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లు గూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్ఫారదో

1. బాతించిన.

స్స్ఫురణన్ బ్రగ్గుట కెట్లు దాను ననుజుల్ ✽ శో[1]కించిరో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె ✽ నింక వగచినం
బాయునె యితరుల క్రియ శో,కాయత్తుండ వగుట నీకు ✽ నర్హమె యధిపా. 22

వ. సుస్థిరుండవై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి యత్తెఱంగునం జని కాంభోజసేనం జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు దలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు ✽ ననిచి కడంగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు, తునిదొర లయ్యస్త్రగురునిం ✽ దొడరి నడరినన్. 24

క. వారిం గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి ✽ తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుం జూచుచును వివర్ణాకృతులై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలువిడి కోపాటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు సోదరపుత్త్రమిత్త్రసహితంబుగా నతనిపైం గవిసె నట్టిసమయంబున నయ్యనిలజుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందనద్రుపదులు బాణపంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదంటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బదదూపులను నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదైదుశరముల ✽ నందఱ స్రుక్కించి, భీముని నేడింట ✽ బెట్టు నెఱచి
ధనువుం గేతనమును ✽ దునిమి డెబ్బదిదూపు, లతిరయంబున నురం ✽ బాడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుం జూచి యందఱు, నాకృతవర్మపై ✽ నడరి రంతం
దెలిసి వృకోదరుం ✽ డలఘుదారుణసము, జ్జ్వలశక్తి నాతని ✽ వైవ నతండు

తే. ముత్తునియం జేయ దొడ్డవి ✽ ల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుం దక్కటివారి నొంచె
మూండుమూండమ్ము లేసి యవ్వాండిమగండు. 27

తే. అందఱును జుట్టుముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల,కములం గృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతం డప్పు, డతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి.

క. ఆలోనన భోజపతిన్, వాలమ్ములం బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూలక తండు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని ✽ యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండము వ్రాలం గిట్టిన నుదగ్రత సింహనఖోపమస్ఫుర
త్కాండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

---

1. శోకించెనో. 2. సపకమునం.

ధుం డది యాజికిం దొలఁగ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గండడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసైన్యంబులు బర
వసంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్మ సుకర్మభేదనస్ఫారనారాచపరంపరాప్రవా
హంబుల వానినెల్లం గలంచెఁ దత్కాలకలం బాలించి సాత్యకి యట్లబ్బలంబులు
వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుఁ దోడ్పడం బదంపడి పోఁదగు రాజు
వలనారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడిన భారద్వాజునితోడి సమరంబు
సాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యరుగుదెంచి కృతవర్మునిం దాఁకి
యేసిన నతండును బొగి లేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి సాయకజ్వాలలు నిగి
డించిన నవి మగిడించి యాశైనేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కటి విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
ద్రెళ్లన్ బెట్టుగ నేసి సూతుతల సందీప్తైకబాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మ విరథుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించిన పాండవ
సైన్యంబులం గని కుంభసంభవుం డాశనివరువిక్రమవిహారంబున నడ్డపడం
గడంగక యాసైన్యంబులసంరంభంబు దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె ని
త్తెఱంగునం ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తెఱచుచనునయ్యాదవరత్నంబు ప్రయత్నం
బునకు భంగంబు సేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాం
ధుం డయి మార్కొనుటయు. 34

జలసంధుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు నేసి చచ్చుట.

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మ్మదవద్ద్విరదంబు పటుగమన ముడిపి ముదం
బొదివిన సాత్యకి విలు వె, ట్టదునిమె నమ్మగధనాథుఁడు మహోగ్రుం డై. 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదిదూపు లురము, నందు నాటిన శైనేయుఁ డలిగి పెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి, యుఱక యఱువదియమ్ములు వఱపె మేన.

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశనిప్రవరబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁ డు
త్కటమగుసల్కునొందు విలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరఘాతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్. 38

క. పెలుకుఱి యచ్చట మూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకుం
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణ దుస్సహ
వికర్ణదుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

మిక్కుటంబగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములం
బునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వార లతని
నోపుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతానుజుం
డారథికు లందఱకన్నిరూపు లయి వారలశరాసారంబులు నివారించుచు నొకని
నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించుచుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామగతిని
గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రా, శుగముల నొంచుటయు నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱ, చుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తనునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కనడక సాత్యకి యొ,క్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రములన్
స్రుక్కించి యెనిమిదిటఁ బేరుక్కన నక్కురునృపాలు నొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తింతలు వ్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గిలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాఱె సేన కలఁగం బడి మ్రొయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాఱి చిత్రసేనునరదం బెక్కె నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గొఱవి
గొఱవిం దాఁకినతెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు వరఁ
గించుచుం బోరునెడ జనార్దనానుజుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెరిఁగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్లు
మూర్ఛ వ్రాయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్మం దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిఱి సన్నద్ధుండై
మరలి చని యెప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ. ఆరథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుఁ దురంగంబులయుంగం

---

1. గిఱిగొను • దొడ్డ.

బుల రుధిరంబులు పూరింపుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు
గుప్పించుచు నసదృశంబు లగు కరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు.

మ. ధనురాచార్యుఁడు గేశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ వడి నాతఁ డగ్గుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానద యతఁడు త, ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దునుమాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి చేయ రథ్య, వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డని సేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతనిరథచోదకుండు దెలిసిన నెలమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల నుజ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శైనేయుఁడు వె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డడదలుపుఁ డేయుఁ డ, శ్వముల ననుఁగఁ దెరలె సైన్యసమితి.

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియు పోకగాఁ బోయి సన్నద్ధుం డై సముద్ధతిం బైన పాంచాలబలంబు చేతం గలంగుటనమూఁకలం బురికొలిపికొని కుంభసంభవుం డవష్టంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదు లగు జెట్టిజోదుల వెట్టు వఱచి చిఱునవ్వొలయ సాత్యకి సారథితో ని ట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణుల తేజము, నక్కడఁ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగున త్తేరు నీవారికి దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు ననుచందంబున. 58

సుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్పము లరన
య్యురువురుఁ బెనంగుటయు న, చ్చెరువుం గావించె నచటిసేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుమునియలు సేయుచుఁ దూ, పులు దనదెసఁ జేర నీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేటెఱ నఱకెన్. 61

1. యుఁ దల్చెఁ బెలుచ నయ్యాఁడు.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి. 62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులిగాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము నన నిమ్ము నేఁటి కయని కలయకుమీ. 63

వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరం
బున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడపుదు ననిన విని శినివరుండు విప్వచ్చు
చేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు సూపి యజ్జాడం దేరువఱపు మదె
గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన
ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనులకేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు
నెఱపను వలయు నాకడంక గని గురువిభుం డిరువురుఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగు
నట్లు సేసెదనని పలుకునవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబు లతని క
డ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండుగుణంబుసారించి యబ్బలంబునలనికిఁ దేరువఱపించి.

క. నానాస్త్రంబులు ముందర, వే నిగుడఁ బడలువడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరు వెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాతశకబర్బరపారదయవనప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూ
పడంచి సీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రవర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు
నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులిపోలెం బోవం బోవ దు
ర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథ ప్రభృతిరథిక
నికరంబు రథసంబునం బోకు పోకు మను నెలుంగులం బిఱిందిదెసం దఱిమినం
దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను, కం దగిరెడుసైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పం [1]దీవ్రశరార్చుల నం, దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వను, మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మద మెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శైనేయుపై బెట్టు గిట్టి నట్టియెడ. 69

క. నరతురగద్విరదరథో, త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం
బరికించియుఁ గానం ద, త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గాదని, సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ జెక్కుల్ దూపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తత్తోకదండసూతాశ్వకే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె సుక్షోణీనాథ యాసేనకున్. 72

---

1. తీవ్రతరశరార్చుల, నందఱ వడిఁ బఱపి.

క. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని దోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

వ. పొదివిన నొదవినకోపంబునాపాటోపంబున. 75

మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుఁడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గర మాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగోత్తమ మామేదినీ
శ్వరు తేరచ్చటు వాయ నీడ్చికొని వెల్వం బాఱె దుర్వారమై. 76

వ. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 77

క. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయుకుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 79

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి యట్లొక్కనికో
ల్తల కోర్వక విఱిగినపు, త్త్రుల నేమని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

క. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు సే
సినఁ బాటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ వశమె మీఁదు విను తెలియంగాన్. 81

వ. అట్లు గాసి యైకోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠకొంకణపారదప్రముఖదేశంబులబలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకిం జుట్టుముట్టిన నాజెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు దలకొల్పిన. 82

మ. విఱిగెం జెక్కుటరథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
దఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతింతలై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబులై
పఱచె నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱి పోవుట.

క. రోషమున దుస్ససేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిన్
భీషణముగఁ గవియింప జి,గీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెంపారంగాన్. 84

క. శినివరుఁ డారా లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి వై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మూఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

తే. విచ్చుటయు నంటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగడంది పెల్లగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైనయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను శైనేయు చన్నదెసం బుట్టినయక్కోలాహలం బాకర్ణించుచున్నయగ్గురుం డిట్లనియె. 87

క. ఏమి యువరాజవిభునకు, సేమమె సైంధవుని సేమి ✽ నేసె నరుఁడు నీ
వేమిటికి ట్లిరథిక, స్తోమముతో విఱిగి తెందుఁ ✽ జొచ్చెద వింకన్. 88

క. అడుకులు దిన్న ట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టెత్తినపుడు ✽ గడుఁ బఱచితి నాఁ
డొడలెఱుఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుఁగవలసె నిప్పు ✽ డొకసాత్యకిచేన్.

వ. భీమార్జునులబారిం బడి యేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వొడమిన
నంత నిలువక. 90

చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ ✽ బల్కినపల్కులు నాఁటికోర్వ నే
ర్తెఱియును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టులైతి తగు ✽ నక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేని ✽ బాండునందనులకు, నింకనైనఁ బుడమి ✽ యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ ✽ గార్యంబుఁ జెప్పు మ,వ్వేడఁగు భీష్మబుద్ధి ✽ వినక చెడియె.

వ. ఇట్లు సేయఁ జాలవైతేని. 93

క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం, దట నిడుకొని పోర నున్నతగురాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యెదుఁగ ✽ నగునే నీకున్. 94

క. అనుటయు నతండు వినియును, విననిచెవులు సేసి మగుడ ✽ విక్రమమునకున్
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు[1]పజ్జ ✽ సమరంబునకున్. 95

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెఱయం దఱిమి మెఱుంగు
వాలమ్ములవేఁడిమి సూపిన. 96

శా. పాండుక్ష్మావరసూనుసైన్యములు దర్పం బెదురన్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ములు
ద్దండుండై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబునఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97

వ. ఇట్లు వీరకేతుండు పడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు [2]నగుచిత్ర
కేతుండును సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణ
మయంబు సేసిన నతండు. 98

క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడంచి ✽ ధరఁ దొరఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వుల, వారణమెయి దుల్పుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు రెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీ రొలుకం
గవిసి కుంభసంభవునురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మనమూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100

తే. పలకయును వాలునుం గొని ✽ నలఘుజవము

---

1. దెసక ✽ సైన్యయుతుం డై. 2. దలమిగిలి చిత్ర.

మఱియు నేలకు లంఘించి § మెఱుఁగు మెఱచి
నట్లు నని తల గోయుట § కప్పళించి
యెగిరె నగ్గురు తేరిపై § కేపు మెఱయ. 101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకోలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు వచ్చి విల్లు గొని పెల్లేసిన. 102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ, దురగములు రథంబు ననికిఁ § దొలఁగఁ దిగువ నా ధరణీసురోత్తముఁడు బం, ధురపాండవసైన్యసమితిఁ § దోలెం బెలుచన్. 103

క. కలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు § పాండునృపతనూ జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల § రైరి నరేంద్రా. 104

వ. అట్టియెడ. 105

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి § యాచార్యుఁ డట పుచ్చ, నరిగి దుస్ససేనుఁ § డాశినిప్ర వీరుఁ దాఁకుటయును § గౌరవపతి ద్రిగ, ర్తనిబలంబుఁ బనిచెఁ § దోడువడఁగ. 106

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేలరథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణివీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణుదెసకుం బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబుల దురంబు సేయ నతండు. 107

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట.

క. ధనువు దునిమి నవ్విన నీ, తనయుఁడు పటుశక్తి వైచెఁ § దలఁకక యది ప ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండు§విలు గొని నొంచెన్.

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ § డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను § గేతనంబుఁ దునిమి సొగయ నేసి§యును[1] భీమసేనుప్ర, తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ § దెగక చనియె. 109

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన మనవారును మార్కొని పెనంగి రా శైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు మున్నిటం బెనుఁజోఱ దఱిసి పోవు తెఱంగునం బోవుచుండె నంతనక్కడఁ గవ్వడి యును యుగాంతకాలరుద్రునికైవడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తనమునుము మొనల బొరిసమరుచుండె మోహరంబుమొగంబున గురుండునుం గాంతేయ బలంబులం బొరిగొనుచుండె నివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేతను బ్రజాక్షయం బగుచుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసిపోవ వచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మొన వనజవనంబు

1. భీమసేనుని, ప్రతిన దలఁచి చంపఁ రాక చనియె.

సొచ్చువారణంబునుంబోలెఁ దఱియంజొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులను నకుల సహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయు లేవురను శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మ నందనుని నైదుదూపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం బటుప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకెఁ బెఱవారు వొదివిన నుఱక వారి నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ములవెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె.

వ. కౌరవపతియు మగిడి యాసైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయమహీ నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరి, స్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్త్రుం డే త్తెఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమరయొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు ద్రెళ్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరుపై వీఁక నదరి యపుడు.

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోలఁ వ్రే సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడ గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమిన జేవ సెడక.

క. గద వైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం గీలించినఁ [1]బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్ ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం,బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుం డప్రతిహతతపస్వీంద్రుండు గాకేమి చూపులన దహించునట్లు తూపుల వేఁడిమిం బగఱ రూపడంచుచున్నవాఁ

1. బొడవు సెగసి బోడిమి సెడి.

డనిన నాద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునెడ నాతనిం దలకడచి.

ఆ. క్షత్త్రవర్మ గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁగొనియతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను,నారసమున వానినామమడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శితాశుగముల్ గురుమేన గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెరగన్ హరు లోటఱి గ్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరథుండై చేకితానుం డోటమి కోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండ్రుదొరలు దనపై, రుక్కున రాఁ బఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం,డొక్కయనఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రత మెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు నృషభంబులుం బోనిభూపా
లురనెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలవదే యని
కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయుచుండం
బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున. 128

ధర్మరాజు భీముని నర్జుననకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట.

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యములదొందడి నేమయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టొప్పొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బరిదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపఁడ ధర్మజుఁ,డెమ్మెయివాఁ డొక్క నారె యీయున్నజనుల్.

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగినయుక్కు లావు, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువురకెలమివచ్చుఁ,బనుతు నేనటుశోకంబువాయవలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రు లొలుక మాట యట సెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏమి గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గలఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁడిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి వుట్టెనో

యను[1]వెత నిప్పు డడ్డెన భరియం[2]బు దిగంబడ నీవు వ్రాయి పా
ర్థునిఁ గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్. 135

క. నీతమ్ముఁగుఱ్ఱ రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భృత్యుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయదె తాల్మిన్. 136

ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ దద్రథము ర, థ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు దవనికొలఁది యెఱిఁగినయదియ నీ, కేల వగవ నిపుడ యేను బోదు.

వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణులఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుకసేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవుబలిమియు
నతనిప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుండుము నాకుం బోక గర్జంబు
గాదు గాకున్న నేలినవానియానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు. 138

క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజుదెసకుం
జనుదెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మర్జునుకడకున్. 139

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్ను పలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్నచరణంబులకుం
బ్రణతుం డై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్నయప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కిట్లనియె. 140

క. విను పాంచజన్యపటుని, స్వన మదె యిది మఱఁది యెదురు సైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దియు మెద్దియు రధికరయమునన్.

వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదరిబును దనసింహ
నాదంబునుం జెలంగ విశోకునిసారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ మెఱ
యం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరునవ్వాడ
ముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శల చిత్రసేన కుండభేది వివింశతి దుర్ముఖ దుస్స
హులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖదీర్ఘబాహుసుదర్శనబృందారకులును
సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మసుశర్మదుర్విమోచనులును వివిధవి
శిఖంబులు వరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి హొంగుసింగంబుచందంబునఁ జెలంగి
యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁజూచి యభయ
రౌద్రకర్మదుర్విమోచను లనుమువ్వురను మూఁడువెడందతూపులం దునిమిన.

క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్ములఁ జంపి సుదర్శను బె, ట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ నేసె నరేంద్రా. 143

క. వెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతనిఁ దాఁకి కప్పెనుగ్రాస్త్రములన్.

వ. ఇట్లు నిలువరించి సిటలంబున నారాచంబు నాటించి యక్కుంభసంభవుండు
దనమనంబున వీఁడు విప్వచ్చునట్ల న న్ననుసరింపఁ గలవాఁ డని తలంచి య
ప్పవనతనయు నుద్దేశించి. 145

1. పెం. 2. ఱితిపింపఁగ నీవు.

క. నను గెలిచి కాక నీ కిమ్మైన సొరఁగా నెట్లు వచ్చు ♦ మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁడై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు గన్నుఁ ♦ గవఁ గెంపారన్.

క. నరుఁ డొకరథికుని యనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజసేన ♦ సురబల మైనం
దెరలించి కొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు ♦ నది య ట్లుండెన్. 147

చ. ప్రియములు వల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు నమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుండు[1] నని ♦ ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికిన్
జయ మొనరింతు గాక యని ♦ సైఁతునె దర్పము సూప కుందునే. 148

వ. అని పలికి. 149

మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజా ♦ గర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం బుర్వికి దాఁటి పోయె నది రక్షల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిదమై మ్రోయుచు వచ్చి బల్పిడుగుమా ♦ డ్కిం దాఁకుడుం గుఱ్ఱముల్
సదిసెం సారథి మ్రగ్గఁ దేరు వొలిసెం ♦ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

వ. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151

క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివేఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁ ♦ గా గురుఁ డంతన్. 152

క. ఒండొక తేరెక్కి సము, ద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ ♦ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గండడఁగక యతఁడు గనలు ♦ గదిరినమదితోన్. 153

చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ ♦ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవునుం
దరవృషభంబులీలఁ జని ♦ దర్ప మెలర్పఁగ నొక్క చే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ ♦ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁబోవుట.

ఆ. నుగ్గునూఁచ మైన ♦ నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల ♦ నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు ♦ మిగుల విశోకుఁడు, దేర భీముఁ డెక్కెఁ ♦ దేరు ప్రీతి.

వ. అవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులునుం
బసులు పులికిం బాఱు తెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లప్రతిహతగతిం బోయి
సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్ల కడచి యవ్వడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు సేసిన
నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల
గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీముసంజ్ఞాపనం

1 డు నని ప్రీతి-యొనర్చినఁ... గాక నిను సైఁతునె-యొనర్చెద... మొనరింతుఁ గాక నిన.

బునకు సంతుష్టాంతరంగుండై తనలోనన యతనిని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల యెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు దనప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి తన్నుఁ గౌఁగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములుబంధులుం దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం గాచికొనునొకో యని యూహింపుచుఁ గయ్యంబు సేయు చుండె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడు మనబలమునఁ
గలిగె నే మదాత్మజులఁ గాల్పఁ బుట్టిన,చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబు లే
సిన నతఁ డేడుతొమ్మిదులు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
పునఁ [1]గుదియించె సారథికరపుంగవు లట్లు దొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగు నెడ భీమసేనుండు 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని పెస మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద,త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచెదుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁడై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ, బాఱుటయును గలఁగి బాఱె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున.

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట.

వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో నిట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో, దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా, దము మేలుగఁ దలఁచితొకొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వలదీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁ జెపు,మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కమాపునన్
మనమున కైనయాయెడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్పెద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపుగెలుపు సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూవే, మనపెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండవై సాహాయ్యంబునకు నద్దైన నున్నకర్ణాదులం

1. నిగిడించె.

గొనికవ్వడిమొదలగునమ్మువ్వురకుం జాలి [1]సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను
సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కినయందఱ నిలువరించుట మేలు నీతో వచ్చుట కర్జం
బుగాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట
ననియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మచేత
నివారితులై నరునితోడ నఱువం జనక కెలనికుఱికి యఱిమిఱి మనమొన దె
రల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న
యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి
వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగిన.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన, నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృప...పము రో,షాయత్తత నుత్తమౌజుఁ డార్చుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యురమాడ సునిశితాస్త్ర
చయముఁ నిగిడింప రాజొండుచాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవనిఁ గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బొరిగొన విరథుఁ డయి నృపతి పొలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చనితత్తురగంబుల సారథిని జిరదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రాజరథకు లమ్మ, హీశుఁ దెచ్చి యెక్కె మద్రేశు తేరు
వారు నీయోధులిరువుర బారిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁజనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్ణుండు గొంతే
యుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి
రే తెల్లను గన్ను మూయుండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁడై, పోయి పోయినట్ల పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరివుచ్చి భీముఁడు మహోదంబున నర్జునుదిక్కు వోవఁగాఁ
గని యతఁ డాయితం బయి తగంగ దనపేరెలుఁగెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతిన్ మరలెన్ మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు డాకొని యర్కప్రభావు లగునయ్యిరువురు నొండొరులశరంబులు దూ
లించుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుఁ జెట్ట
వఱచుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైపుఱువు లఱువుర్లు సేయుచు మేనులు
నెత్తుట జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగు నెడ
నయ్యనిలతనయుండు. 176

1. సింధురాజుప్రాణంబులు నిర్వ.

క. విలు దునుమురుసేసి గుత్తిం, బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి । భుజగనిభశరం
బులఁ జేడ్పఱిచిన సిగ్గతి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ । గర్ణుం డెక్కెన్. 177

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను నమ్మినబంటు పిఱికి । యై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో, ధనుఁ డే మని తలఁచెనొక్కొ । తనచిత్తమునన్. 178

వ. అది యట్లుండె నాకర్ణునిబింకంబు పిదప నెట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కి ట్లనియె. 179

తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమ।హానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు । భీముదెసకు
మరలియురవడిఁగవియన।య్యిరువురకు మ, హాద్భుతంబగుసంగ్రామ।మయ్యె నధిప.

క. బలుడేగలకై వడి బె, బ్బులులపగిది మత్తకరుల।పోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి । రారథికవరుల్.

క. పెనఁగునెడం గర్ణునిది, క్కునఁ జతురంగములు బెట్టు।గొత్తల నాభీ
మునిఖీఁదఁ గవిసి మంత్రిం, చినయట్టులు గూలె నతని।చేతిబలుపునన్. 182

వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 183

క. తోడరెదుకొలఁదియె వానికి, పడముషిభుజవిక్రమంబు । వారల మన మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణు వినమో, యడిబీరవుఁగులువ గెలుచు । నకొ పాండవులన్.

ఉ. సూతసుతుండు పాండునృప।సూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనమ।దాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ య।పేతకళంకులు వారు వారి కే •
లా తగ వేది దైవము ద।లంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185

వ. తానును దమ్ములుం బెడుదు రింతియ కాక [1] (యొండు గలదే) యని యట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు సెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డి ట్లనియె.

చ. సమసినసేనఁ జూచి రభ।సంబునఁ గర్ణుఁడు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము సిగు రొత్త ముప్పదిశ।రంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ న।తండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెడఁ బె।నంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187

వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188

క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మరున్నందనుండు । తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ । గ్రూరాస్త్రంబుల్.

క. వాని నెడ నఱకి యప్పవ, మానతనూభవుఁడు నిశిత।మార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా, సూనుండును సాయకముల।[2]సోనలు గురిసెన్. 190

క. చెలఁగుచటుసింహనాదం, బులు ఱంకెలు గాఁగ వారు । పోలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకుమా, ర్మలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్త।శరభసోజ్జ్వలులై.

---

1. ఇది వ్రాఁతప్రతులఁ బెక్కిట లేదు. 2. సోనఁగఁ.

ఉ. అత్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటం
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్పి మరుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము దల్లడిల్ల గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజిఁ జెట్టిఁ దాఁకినన్. 192

తే. బలము లచ్చెరు వంద నట్లలవు మెఱయ,నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగములనొంచి,సూతునో నేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తి నతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరపటు
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేద్పుతోఁ గనుఁగొనఁగాన్.

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబుసన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁడగుట నప్పాండుతన
యుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయు తెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ. 195

మ. ఖరనారాచము భీమువక్షమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద నతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్. 196

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్ముఖుం
డు రయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్ముఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రుయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు వడుటయు. 199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్ద్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుడు
న్నాతశరంబు లన్ని వెస నాటె నతండును దద్భుజంబులన్. 200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఱొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వ
భయముఁ గదురఁ జేయ రయమున నరదంబు,దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బాఱె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా,తనయుం డిట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204

క. అట్టన నేల మహాబలు, పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

ర్పెట్ట రనినఁ గర్ణాదుల, కొట్టు నిలువ వచ్చు వానియెదురం దిర మై. 205

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించుసూత తనయుని మత్పు
త్రుం డతఁడు భీము నేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు గందక యున్నే. 206

క. వినఁడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడు నో భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే, మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 207

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెఱపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ దొడర నగునే తనకున్.

చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారట పెట్ట నవ్వలం
గినిసినయట్ల మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చినఁ [2]బల్కెదొండులన్. 209

వ. ఊరక బవరంబు తెఱంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణునోటమి సయిరింపం జాలక వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు.

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలారుఁ దూపు లా,తాఱు నిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.

క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటి బ్రతుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి [3]లా, వని భీముని నొంప వలదె యని తెంపెసఁగన్. 212

ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని, మేనఁ జఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె. 213

మ. రయ మారఁగ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచుం గ
హాయసందోహముఁ గూల్చి [4]హాస్యమునకుం హాసంబు సేయంగ గద
న్భయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పై పై నేయుపావని బరవసంబునకుం దెరలక యొండుకోదండంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు తునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పరుసునఁ బాదచారి యై వెనంగు నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్ష చారుచిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోఃప నక్కుమారసప్తకంబును రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నాసందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు విను, మవిజ. 2. నొడ్లఁ బల్కెదే. 3. రానన. 4. యాస్య...హాస్యంబు.

దై యాసూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 215

క. అతినుతి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల మెట్టు దాఁకిన నయ్యు
ద్దతు లెత్తుటఁ దోఁగి కదుఁక, వఱలిరి కల్పాంతవసుదివాకరులక్రియన్. 216

క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహావీర్యంబులు, సరి యై మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 217

ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్కమొగిం బరఁగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిం నెఱయింతు రుగ్రు లై
యొండొరుమేనులం శరము లుచ్చి చనం నిగిడింతు రిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218

క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన న,న్నరుఁడు హరియు నంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్. 219

తే. సూతనందనునకు నెడసొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచేఁ జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగ నాకర్ణుండు దొలఁగిపోవఁ,[1]జూచుఁ దెగిపోఁడుపడిననీసునుతులఁ జూచి.

వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణువిక్రమాటోపంబు దీపించిన. 221

క. గొడుగునను వింటికొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి కదుఁక
వడి నిగిడెడుచాడ్పున న,వ్వడిముడిదెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 222

క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రా నీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223

వ. అప్పుడు. 224

క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావు డని పనుచుటయున్.

భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట.

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును
ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమి మెల
యఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి [2]ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు
జలధరంబులచందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం జెరఁగిన
దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున వారిం
బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర
జుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుదెసకుఁ
దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురుదమ్ములు వ్రాలిసిన దుర్యోధనుండు దన
మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1. జూచి తెగి మోడువడిన నీసుసుతులఁ. 2. ధారాధరంబులునగంబు నంబుధారలం గప్పుచందంబున.

నొంది యాసభ నమ్మెయిఁ బాండవులం బఱిచినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టి కార్యము నాదు ర్మతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల,కత వినియెదఁ జెప్పు చెప్పఁ గలయది యెల్లన్.

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను నట్లనిలజుండార్చినం బేర్చి కర్ణుండతనిపయిం గవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ సీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు వెట్టి దంబులగు భల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్త్ర చామరంబులు సూతరథరథ్య రథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగసుభటాంగంబులుఁ దునియ లై తొరఁగి వెరఁగు నెత్తురు టేఱులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బలితశేషం బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి [1]యుఁగపపెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుతనందనుండు.

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక, ర్ణాభరణము చుక్క వడినకైయట్లు వడఁగ నం శోభితశరమున నేసి మ,హాభల్ల మురస్థ్సలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి [2]నోలి నెనయఁ బదినారనముల్ గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవ్రాలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ పఱ వెబలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁబట్టపవలింటిసూర్యునిప్రభలువోలయ.

వ. ఇట్లేయునాసూతనందనువిల్లు[3]విదుర్పు దోఁపక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం బొలుచుననలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబులచెన్ను చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబు లై కొన్న కై వడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు

చ. పవనజుచాపమున్ హరులపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో నవి వెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతుమే నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రరక్షు తే రివెనుక కుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుఁడు దొ,మ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె ట్టిదముగ వాలుఁ బలకయు, న్మదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱకినన్.

ను. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని ష్టురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం డెం పొప్పు లంఘించినన్. 235

ఉ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు[4]నడుగున

---

1. యుఁగపపెట్టున-కొలంది-కవులం. 2.నోలి-నేయు. 3.విదుర్పు-నిలువు 4.నొదుఁగున-నొదుకున.

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని పొఱుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందఁ దూఱె ననుతలంపున నతనిం బట్టికొను వాఁడై డిగ్గ నుఱుకుటయుం దోడన తోఁచి రాధేయుండు రథచిత్రగతులు మెఱయ రయంబారఁ బెక్కు నారాచంబు లొక్కమొగిం దనువునఁ జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగువడియును వెన్నీక మున్ను వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినసామజంబులహయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులఁ దునియలు సేయుచు నెఱకులు నోనేయుచుఁ గర్ణుండు గదిసి తఱుమఁ దదీయస్యందనంబునకు దుర్గమం బగుననియతం డర్జునాస్త్రపతితంబులైన చతురంగంబులతిట్టలయోలంబు సొచ్చిన.

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము వొందియు నట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు. 237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం,బును దొలసిన నేయుటుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వున మోమొప్ప నతనికి, ట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్. 238

కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట.

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంతఁ దీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీవింటి,కడన యుండు మింక నడిచిపడక. 239

వ. అని మఱియును. 240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని మునివై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతివై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి [1]నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుఁడవోలెన్. 241

వ. అట్లు నీయెడ లుండదేని. 242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము ననుబోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవేఁ బోయి బ్రదుకు పొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణునిపనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల నా,తనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీముదైన్యము వాపెన్. 244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జలాని వివ్వచ్చుం డు
ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్. 245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యఱువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతి సారథి యగువిశోకుండు తేరాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు సగర్వ

---

1. నడఁగి మడఁగి.

గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో ని ట్లనియె. 246

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్లభంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలహ మీఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే.

క. విను మడుగులపైఁ బడి రై, నను నెంగిలి గుడిచి రైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల[1]కిను పడఁచి బ్రదు, కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరులు సెప్పిన, నైనను విన నేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మందుఁ గొడుకు దు, ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోక రాకలు దెలియన్. 249

వ. అది యట్లుండె. 250

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన, యపుడ తెగియెఁ గార్య మదియుఁ గాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 251

వ. సమరవిశేషంబు తెలియం గెఱింగింపు మనిన నమ్మహీపతికి తం డి ట్లను నట్లు శైనేయుండు గౌంతేయులం గూడం బోవ నలంబునుం డనురాజు బలంబు మెఱయ నతని మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణంబును మర్మభేదనంబును ధనుర్ధళనంబును భూచరఖేచరవిస్మయకరంబును నగు సంగరం బయ్యె నొక్కింతసేపునకు నాశినిపుంగవుండు. 252

క. తురగములఁ జంపి సారథి, శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలు వారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ ను, ద్ధురభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి మొలమి నరుగఁగ దు, శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెరసె నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా, యాసంబున నున్నసేను హయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతనిరథంబునకుఁ గవియుడుఁ ద్రిగర్తు లనేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు సేయంగలవారిం బంచశతరథికులం [3](బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల) బడలుపడం జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేనసైనికులు దొడగుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు గవిసినఁ గం డడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు [4]వెలువడి నుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నగు నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురున క్షీణప్రభావంబు ము
న్నితఁ డబ్బంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లుప్పై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీడెన సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజశ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 256

---

1. పెను పడఁచి. 2. వారులఁ బడ నేసి సారథి. 3. ఇది పెక్కిట లేదు. 4. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసితుండు గా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింతప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యైంద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక
నాకప్రియంబై తోఁచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి
మీరథికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార
ద్వాజుబారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రొద్దునుం బెద్దయు
వ్రాలెనది యట్లుండె బలసారోదారు[1](లైనగురుకృతవర్మాదు)లగున నేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు డప్పిం బడి
తెప్పిఱిం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁగడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తిచాతుర్య
శౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిం జాల డెప్పరం బైన
తెఱంగు వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుం డామి
షంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంపవలవదే యనుచున్నసమ
యంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని
యదల్చి వెండియు. 257

భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబు చేసి మడియుట.

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [2]యప్పాండ, వజ్యేష్ఠునకుఁ దలఽవంపు గాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని ఽ చచ్చినవారల, బంధులోకమునకుఁ ఽ బ్రమద మెసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర ఽ నాడట గనుఁగొను, శౌరికిఁ బ్రాణంబు ఽ జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు ఽ నని యాస సేయుకి,రీటికి నాలావు ఽ దేటపడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రఽథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువునఽశోణితంబు
వఱపి పఱపుదు నిలిచిన ఽ నుఱక పట్టి
వ్రచ్చి పడవైతు నెందు వ్రా ఽ వచ్చు నీకు. 258

క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపుసేసి ఽ యడరెడురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరుఽవిత్తని నన్నున్. 259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును. 260

అ. ఎదుర నుండ వెఱచి ఽ మద మఱి దవ్వగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల ఽ పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలెదిపుడ పట్టి ఽ నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్త ఽ మాట లేల. 261

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు పలుకుచుఁ దలపడి పలు
తెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లొకళ్లమార్గణం
బులు మగిడించుచు వర్మంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోరు సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పరతురంగ
దారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును నితరేతర

1 ఇది పెక్కుటలేదు. 2 పాండవాగ్రజునకుఁగడుఁ-యప్పాండవాగ్రజునకుఁ-దల-వంపు-ప్రాపు-గాఁగ.

ధనుశ్శాతనంబునుం జేసి యీసునం గగవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచా
రులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుక సేపు డప్పి దీర్చుకొని క్రమ్మఱం
గదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల నంగవంచనంబు
లను వ్రేటుపోటుల సవదరింప కుండం గాంచికొనునోజ మెఱయు చుండి
విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగువెనంకువకుఁ
జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుటఁ గనుంగొని కృష్ణుండు
జిష్ణున కిట్లనియె. 262

చ. పెనుమొనతోడ మున్ను పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁ జేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రుబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెసఁ జేకొని కావుము పాండవోత్తమా. 263

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకుననుజ
న్మునిఁ బట్టి పుడమిపై వై, చినఁ గ్రిందై యూపినంత సేయుచు నుండెన్.

వ. అమ్మురహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడ వచ్చి నీ
శిష్యుం డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూరకునికి యుచితం బగునే యనిన నతం
డతని కిట్లనియె. 265

తే. ఒండుదెసఁ జక్కఁ జూడరాకుండునట్లు, గాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మెవార
లెక్కటెక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁగాఁ దగ దీరెండు నిట్టులుండ.

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయ్యోధవరునిం గాచెద
ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సౌమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి (పడ
వైచి) వానివలచేయు నురంబును సిఱుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి
కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయఁ గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ వ్రేయువాఁడై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుం బోలెఁ బొలిచి
నీసైనికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు మేయు
మని పలికినఁ బార్థుం డక్కౌరవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడందవాతి
యమ్ము గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును [2]రయంబునుం
బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున
శోభిల్లె నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను నఫలితప్రయత్నుం
జేసినవాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఱనికోపంబున గర్హించుమనంబుతో
నతనిదిక్కు సూచి తగునెలుంగున నిట్లనియె. 267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

---

1. మేలుచేయి గైకొని కదియం బోరుట. 2. రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడో యింద్రుఁడో రుద్రుఁడో నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ. అనిన విని యతం డబ్బాహ్లికపౌత్త్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యురు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చవుఁబనియే నినుం బగఱు సంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీాబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపఱిచి చంపె దీ వతఁడు సచ్చునె యాఱడి యేను గల్గఁగాన్. 270

వ. మీారందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చం
పితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను నీకొడుకులుం గొండఱు రాజులును
నిందించిన నత్తెఱంగున నన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసాహుదత్తి నుప
లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. క్షత్త్రధర్మంబుకీడునఁ గటకటా మ, హాత్మ నీయట్టివాని కిట్లధికపీడ
సేయవలసెనా ప్రతినచర్చింపు మెల్ల, పనులకును మూలమాను యోగధనుఁడ చూవె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు
శైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున శరంబులు వఱచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి
నుండి ప్రాణాయామపరాయణుం డై యోగయుక్తుం డయ్యె నంత నొడలి కుత్సా
హంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి గరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వ
త్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిర
శ్ఛేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్య
లోకంబున కరిగె నాశినివరుండు దన్ను వారించినవారల నుద్దేశించి యభిమన్యు
వధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్టుదగునే యనువారును గోపం
బేమిసేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది
విధివశంబు పొమ్మనువారును నై రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథిక, వరులకు నవిజయ్యుఁ డైనవాఁడు శినివగుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ,క్కుడువరుచే నాతఁ డిట్లగుట సూతసుతా. 274

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట.

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కిట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమ
వంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవ
మీఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుం
డై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్త్రికి దేవకికి స్వయంవరమ
హోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై నయ్యాదవాన్వయజాతుం డగుశిని య
వ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరం గూడినరాజలోకంబుఁ దొడరిపోరంజాలక నిలిచిన

సోమదత్తుం డొక్కరుండునుం బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరులచేత
విరథులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యాదువీరుం
డాక్రమించి బాహ్లీకతనయుం గొప్పవట్టి యొఱగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం
జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునం దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున
కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబు సేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం
బై వరంబు వేఁడు మనినం దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును
గడచనుటం జేసి శినిమనుమని ననిం బడ వైచి తన్నం జాలుతనయు నీ వలయు
నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుండయ్యెఁ
దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికే
యుండు గయ్యం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సౌమదత్తి యిట్లు సచ్చిన దదనంత, రంబ రథము సింధురాజుదెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులు నృపుఁడ.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె నత్తె
ఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుఁడు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరి
శ్రవునివలనం బుట్టునెడరు తెఱంగెఱింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు
దారుకునితోడఁ బార్థుని ప్రతిన నెఱపం బూని పలుకునెపంబున మనయరదం
బాయితంబు సేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పె నప్పు డెట్టియెడ
యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁడై పలికె నాచందంబున
నంతకు మున్న యాసూతునకు నేతేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరిం
చిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహనంబుల వేగంబు
నెఱయ మెఱయం బొలుచుగరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొడవం
దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాశైనేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం
డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్విధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభమునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ నిట్లనియె నగుచు.

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం దొడంగె మనము వి, చారింపక యొద్దవలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర, రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవునిదెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయరాధేయులపోరెల్లవారును
వెఱఁగుపడి చూచుచుండి రత్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం
గలుగదు వినుమట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి యోడి పోవుట.

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణుమెయి నెత్తురు వఱ్ఱుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దర మిడి నుగ్గుసేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పురుషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 282

క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు నుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు కృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూపె యంత యధికుం డయ్యెన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్న దారుకుండు దేరు దెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వానిపిన్నతమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగుతురంగంబులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యారథంబు వచ్చినఁజూడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరునిసారథి రథసహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోదీర్ణుం గావించిరనవుడు న్నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన.

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నఁబోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండెఁ, గినుక నెరియుచు మనంబుతో మనుజనాథ.

వ. పదంపడి తన్నాసూతపుత్త్రుండు పలికినపలుకు లాఫల్గునునితో నుగ్గడించి వానిం దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోఁక నాడుట నన్నుఁ బలుకుటగాక నీకుం బని యేమి నీ వ టుండు మని పలికి రాధేయురథంబున కభిముఖుం డై. 287

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టితతండు దోల సి
గ్గేమియు లేక పాఱునెడ నెవ్వరు దిట్టిరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును నిన్నెఱుంగమె చలంబున సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 288

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిట్లేఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్.

వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుంగాక నాయసన్నిధి నధర్మంబున నభిమన్యువిల్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పాపం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటుసూడు మని పలికి తఱిమిన

మనసైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్ర
కారంబయ్యె మిహిరుండును మందరశ్మి యగుచువచ్చె నాసమయంబున సుయో
ధనుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుఁడు నిరుదెస, రా నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేడ్తెఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక, ప్రొద్దు వ్రాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయుట్టిజోదునకు శ, ల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ, జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల
ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతియ తనతోడి, వార సోదరులును వీరు సనిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తెఱిఁ, నలవుఁ జలముఁ జూప వలయు నీవు. 291

వ. అనిన విని సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశుమ
న్నన గలమేటిబంటు ప్రథనంబున [1]నింతలు సేయ కున్న నొ
ప్పునె యనిఁ బేర్చువాఁ[2]డ నట భూవర దైవము నేర్చు నావుడున్. 293

వ. ఆతఁడు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగునాసవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గలయగ్నిదేవుండునుంబోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబులయవయవంబులుఁ జామరచ్ఛత్రకేతు
శకలంబులుఁ గోదం[3](డగదాదం)డాదిహేతిఖండంబులుఁ[4] జెరసిపాఱునెత్తురుటే
ఱులుఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థామలు
గడంగి తమతోడన తఱుముజయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దులావునం
జేవ యెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు వరఁగించిన నవి యతం డొక్కొ
క్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందఱు నొక్కుమ్మడి నొక్కొక్క
రుండు పెక్కుమ్ము లమ్మధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱపిన నన్నరుం డుఱక
యొక్కొక్కరునిం బెక్కునారాచంబుల నుక్కించి. 294

కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ, సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చెఁ గర్ణుఁ డలిగి.

క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నొవ్వ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱఁగించె మువ్వురకు న, త్తెఱఁ గద్భుతరసముఁ బెల్లిఁ దేల్చె జనములన్. 298

---

1. వింతలు. 2. డనుట. 3. ఇది వ్రాఁతప్రతుల లేదు. 4. పెడసి-గీడ్చరచి-గీడ్చరసి.

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయ్యోధ,వరునితనువు రక్తవారిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టినూఱు లై దడరించె న, వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు గర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిద్ధము సేసి యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరఁగింప నర్జునుండు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేకచండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతని బహుపటుప్రదరంబులం బొదివె న ట్లియ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సుర లగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుం గెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని పనిచె నక్కాలంబునం గిరీటి గోపాటోపంబున. 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెద్ది యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారిఁ గెడన కూడి, పార్థతనువునఁ దూపుఁగ వఱపిరట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదను బొంచి సింధు,వరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లతిమతి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్. 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయి వీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
న్ఖండీభూతములున్ విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా సము
ద్దండుం డై యడరం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తియై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి వివ్వచ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె వెండియుం దొర లందఱు నొక్కటఁ దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

క. పావక హాయ కేతనగాం, డీవములం బార్థుమైఁ గడిందివడిన్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా, నావిధములఁ బొగడ నాటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనివరాహ, ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్కజముగఁ బడ నేసిన నీ, ప్రజ దామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309

క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 310

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు డెంపు సేసి సైంధవున కడ్డంబైనం జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యవుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డి ట్లనియె. 311

ఆ. చక్కఁ [1]జలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు ప,శ్చిమధరాధరంబుఁ జేరఁబోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ వడఁడు. 312

వ. అది యెయ్యది యంటేని. 313

క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కినచంద మైన సైంధవుఁ, డును గౌరవయోధులుం గనుం బ్రమదమునన్. 314

వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీవున్కి దీర్చికొ మ్మని పలికినం బరాక్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందుసవ్యసాచిం గనుంగొనుచు నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన 315

క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
పొదలెఁ దలయెత్తి హర్షా,స్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర సూచెన్. 316

వ. తదవసరంబున. 317

ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమర, త్రొత్తి చూచుచున్నయిద్దురాత్ము
మస్తకంబు దునుము మసలక యని యర్జునునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి.

అర్జునుఁడు సైంధవునితల దునుముట.

క. అతఁడు గని గంధమాల్యా,ర్చిత మై దొన మెఱయుచున్నశితశర మున్గ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును,గతిఁగొనుక్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్.

వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 320

ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్ప దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321

క. పటుశరముల మీఁదికి డా,పటికిఁ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె[2] సము,త్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 322

వ. అట్టియెడ. 323

క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజకుఁ గో
పాయత్తు లై [3]బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి [4]శితబాణములన్. 324

క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

1. జాఁగి పెనఁగ. 2. ననుత్కటరయమున. 3. చలంబున. 4. చేపారి-చెడిపాటి-వెసన్.

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱక యుండెం జిత్రస్ఫురణన్.

వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యుం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యెంతయేదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెచట వైచువాఁడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు. 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డనుసింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డశరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తెలదునుమం బడు నని యాదేశించిన నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు శకలశతం బయ్యెడు మని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబు గట్టి వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు గావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితొడమీఁద వైచుకొనది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁగాక యెంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329

వ. ఆవృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ యమ్మహనీయాస్త్రంబు నాశ్రయింపుమనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియమమతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబుమాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతని తొడమీఁదం బడిన నతండు దదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతలపతితం బగుటయు. 330

తే. పగిలి యాతనితల నూఱుపఱియ లయ్యె,[1] శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమున మునిఁగెనపుడు,సంహరించె నయ్యస్త్రమా సవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 332

సీ. సైంధవు ఘోరకబంధంబు దల యిలఁ, బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయునువిస్మయముగావించెఁ జూ,పఱ కిట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు గన్నీళ్లు దొరఁగ న,త్యంతశోకముఁ బొంద రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళి,తాత్ములై రత్తఱి ననిలసుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయు టెఱిఁగి హర్షనిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధు లెల్ల.333

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమోదంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రుని కెఱిం

---

1. వ్రయ్య లయ్యె.

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతుకాయత్తం బగు చుండ నటమీఁదివృత్తాంతం [1]జెప్పఁగింపు మనుటయు. 334

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయ[2]పీఠచతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[3]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాస్ఖలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[4]తాత్మలయనక్రమ నిష్కల బోధపుష్కలా. 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, శాస్తృధరత్నాస్థిమాలికాశబలితవ
పుస్తల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని. శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తీ నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢహేలావినోదా
యుతిభువనవితానాహీన[5]నిర్వాహమోహ
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 337

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం బునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 338

1. వివరింపు. 2. పీఠ. 3. విధాయితపస్స్వరూప. 4. తాంతలయ. 5. నిర్వాణమోహా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ద్రోణపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

శ్రీధామలసదపాంగ
వ్యాధూతప్రణతదురితసంవర్గ[1] నిరోహ
ద్బోధాత్మకదేహా జగ
దాధారవిహారనిపుణ శ్రీహరిహరనాథా.

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునర
నారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱఁగంది యాంబికేయుండు సంజయు
దిక్కు మొగంబై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవులెట్లై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టు లనియె నరేంద్రా. 3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు
సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రౌణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాక యుగ్రవిశిఖప్రకోటుల నల్లన కప్పె నల్లనం
గృపునిశరీర మొయ్య నొరలెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి దేరు దొలంగం దోలు
కొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁ బెట్టం
జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి
సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె. 6

1. నిరీహద్బోధాత్మక-నిరాసోద్బోధాత్మక-సిరోధాబోధాత్మక.

క. కురుబలముఁ దోడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
వురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7

క. ఆవృద్ధక్షత్త్రతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహునిఁ గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోగథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుం విజయంబు ప్రాఁతె నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె [1]యెప్పుడున్. 9

తే. అనుడు నుద్గతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో [2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగవలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకుచున్నవాఁ డని పలికిన నన్నరుండు.

వ. అట్లు కాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుం దోతేర సాంద్ర
శోణితపూరసేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్య
సాచి నాలోకించి. 11

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు గాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగునను పార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12

వ. భవదీయబాహావిహారంబునుదారత్వం బిట్లుండు నేయని యగ్గించుచు నరిగి సమ
యోచితం బగుటను బ్రతియోధులు విచ్చవడి యునికిం జేసియు సమరంబు సా
లించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్న యుధిష్ఠిరాదులసమీపం
బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు. 13

సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట.

తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మెసఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారు, లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్విభునకు.

వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15

క. నరపతి యానందాశ్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరుపాఱఁగ గ్రుచ్చి యొక్క కౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17

క. చే నెత్తురు గా కుండం, గా నా సైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మీరల్
రా నోఁచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని [4]కరుణన్. 18

---

1. యెయ్యెడన్. 2. మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బో వలవదే • యినుఁడు గ్రుంకు.
3. సేయ సాంద్ర...పూరసిక్తం బైనసంగ్రామ. 4 కతనన్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదుకోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు వొలి, సిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19

వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 20

క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూపడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిలజగములకు, దేవ భవద్భక్తు లరులఁ దీర్చుట యరుదే. 21

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికిఁ దన మడియుట
యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు సెడిరఁ గాఁ దలంచెద నను
టయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగునీకు నరిష్టం
బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యను నెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును
దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నద్ధరణీపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతులైన
నతం డెత్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదులసంరంభంబు
మర్దించుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును
దగిన తెఱంగునం గాంచిన వారి నుచితవచనంబుల సంభావించెఁ దదీయసైన్యం
బెల్లను బ్రమోదభరితంబై కయ్యంబునకుం గాలుద్రవ్వుచుండె నాసమయంబున
శోకవిస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22

ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైనను జెనయ వచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి దెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయినక్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23

వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి
పగులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24

సీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడ వైచి సోదర, వర్గంబుఁ దాను నసర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న, పొలిసె నేడక్షౌహిణులు గిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్పఁ [1]జిట్టలు నాకుఁ, బూనియే తెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శనుఁడును లోనుగాఁ, గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు
తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ దైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి నైతెగఁ జూచిన నొండెఁ గాక, యెట్లు వాయు నా కిందఱఋణము సెపుమ.

క. నరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బొరిగొనఁ జోర వీవు సూతపుత్త్రుఁ డొకఁడ మా
ర్త్రుర మార్కొనియెడు నతనికి, వెరవును [2]గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్.

వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననఘుడుఁ గటగటం బడి
యాచార్యుం డతని కి ట్లనియె. 27

చ. నను మది దూఁటువ్రావువచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

1. కెట్టలు. 2. 'గరదలును' అనియే ప్రతుల నెల్లఁ జూపట్టెడి.

ర్జునుని జయింప రామి పలుకుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటి కై
నను నవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రథనంబున నాతఁడు నంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతియక్షసాళ్లులు నేఁడు గాం, డీవముక్తబహూపశిష్ఠబాణ
మూర్తిఁ గవిసి నీకు । నార్తియొనర్పంగ, [1] నాఁకగొనఁగ నెట్టులగుఁ గుమార.

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వా రెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁబాపపుఫలంబు । గుడుపక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీదు,శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగుపాండవులకుఁ, జేసినకీడెల్లభంగిఁ । జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱిచి । యైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు । నయ్యసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట । కోర్చితి నే నొక బ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన,నీవారును సైంధవుని నడిమి బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కానె యేల । నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురఁ బాండవులు ను, దంచితగర్వమున ననికిఁ । దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ ని ట్లుడి,కించెద వొకవలన నీవుఁ । గీడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట.

వ. అని పగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బని లే దీరే, తలపెట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు । పుచ్చ నరేంద్రా.

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు । సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబా, హావిభవము సూపు శక్తి । కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో, పాసనముం, గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జోర కుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగనిపాంచాలురు గలిగిరేనియు వారిం బోనీక పొదివి తెగఁజూచునది
యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయ, మున వదనం బెలమిఁ బొంద । మును [2] కలఁగిననీ
మొన లెల్ల నొక్కమొగమగు, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

---

1. నాఁక గొలుప; మాన్ప నెట్టు లగుఁ గుమార నాకు. 2 కలఁగి కలం,గని మొన లొక్క మొగముగ.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగుమ
నంబుతో సూతనందనుం జేర నరిగి యిట్లనియె 43

క. అరుల కభేద్యం బగున,ప్పరుసున బలుమోహరంబు పన్నించి తుదిం
జొర విడిచెం గాని గురుం డన్నరు నాఁగఁడ యతఁడు గీడు నాకుం జూడన్. 44

క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప, ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుం దునిమె నె
ట్లోకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్. 45

క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక ముస్నెఱిఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేనయు నివ్విధమున మడియక యుండున్. 46

క. మన మెంతసెట్టలము ఫల్గును పై నాతనికి నంతగూర్మి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్యమగునే మనకున్.

చ. అన విని కర్ణుఁ డిట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటులు పోరుఁగాక నరుబీరము లావును నెక్కుడైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియు నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొకనాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48

క. కావున మనసైంధవునిఁ, దైవము తెగటార్చె వంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49

క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కడఁయ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు,నవిమిషులకు వేడ్కపుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.

క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడుఁ దేరు తేరు నలిఁ దాఁకినయ
ప్పరుసఁదన మేమి సెప్పుదుఁ, బొరి మిడుఁగుఱు లెగసి కైదువులపొడి రాలెన్.

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవునిచావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం దోఁచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబుసొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించి
నఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధరం దొరఁగి చిక్కువడి మదకలమాతంగంబు
గలంచినకమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయుం గలబలుమగ లెల్ల
నొక్కమొగింగవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁబది బాణంబులను
నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయులమూఁడుమూఁడుమార్గణంబులనుశిఖం
డిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల నైదైదమ్ములను
ఘటోత్కచు నఱువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేదిప్రముఖయోధవరుల
ననేకసాయకంబుల బెట్టు వఱిచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

క. అధర్మనందనుఁడు సక్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గ్గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డ,బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలు పఱి వ్రాలెన్.

1. ఱటు పంచె నట్లు కడఁగన-కడపుఁగ-వలయున్.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, నచ్చెననియెడునెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె,నారిబలములు ద్రోణుఁ డేపారి కదిసె.

వ. అంత. 55

క. తెలి వొందె యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రభసమునఁ దాఁకునీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు సేసె
నిందలియందలిచేయంగలసైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
వుడు సంజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచుండ నుద్దండ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును ద్రుప
దప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు వరఁగించుచు భారద్వాజు
పై నడరిన నతం డత్యుదీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు
గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణీ
పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడనీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట
ఘోటకంబులయంగంబులఁ గ్రమ్ముదెంచురుధిరం బది యడంచిన నమ్మొనల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు సెలంగ వా
రది సరకుసేయక సమరోన్మత్తులై నత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ
యంబునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్నతనయులును లోనగువారిం బెక్కండ్ర
నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువురఁ బఱపియుఁ గడిమి నె
ఱపం బ్రతాపశీలుం డగుశిబి సాహసరసికుం డై. 57

క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరము లతని మేన గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁడు, ధ్దురుఁడై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.

తే. త్రుంచి తోడన ముప్పదితూపు లతని
యొడల నాటుడు హయములమెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతిపుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లషట్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు.

వ. అప్పుడు.

తే. భానుమంతునిఁ జంపినకపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
సేనుపై వడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె. 61

క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనయరదము వాని తేరు దాఁకఁ బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రమ్మెం, గనుకని నెంపపాడి సెదరఁ గాలం గేలన్. 62

—భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట.—

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు సేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భుతం
బుగా [1]ధ్రువునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి
జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి [2]బెట్టిలపై
వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తి వైవ మలంగి వెరవున నొడిసికొని దానిన
యవ్వాడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు భల్లంబున నడు
మన నఱకె నంతఁ గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి [3]విశిఖంబులు
నిగిడించినం గోపించి దుర్మదుని తేరి కురవడించి తురంగంబులం బొరివుచ్చి సారథిం
జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు నప్పాండుతనయు
తనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱికొలుపం గిట్టి యారథంబు గూల నవలీలం దన్ని
దుర్యోధనద్రోణికృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లికులు సూచుచుండ నక్కుమారుల
నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధంబునం జిత్రవధ
విహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసోద్రేకంబునం
బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెం గాక మానవు లిట్టివారునుం గలరే
యనుచు నీవా రెల్లను వెఱచఱచి యిద్ద ఱొక్కతెరువునం బోక పఱచి రక్కు
మారకంఠీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యెఱ్ఱవిరిదామరలం దెగడుకన్ను
లం గౌంతేయాగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం జేర్చునప్పుడు
తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱి చూడ శంకించి మాఱు
మొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీ, కొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. [4]వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమ ద్రుపదవిరాటసాత్యకులు మఱియుఁ, జేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు దనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతని
తో నిట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి సింహ
నాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు సచ్చుట
యొప్పదేని నిన్నొప్పెడునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచావొప్పు నొప్పదని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లయినం గాని కాదని భంగించె నిత్తెఱంగున నొం
డొరుల నొనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటకస్యందనసందో
హసమేతంబుగా నక్కొరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దనబలంబునుం దానును
నాతనిం గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ గవిసినం గని ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం బోరు ఘోరం

1. 'ద్రుమునరదంబు' అని వ్రా. ప్ర. 2. బెట్టిలతో వేసి. 3. విశిఖశిఖలం-గుప్పిన-గుదియించిన. 4. .

బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు దొమ్మిది సునిశితాస్త్రములఁ శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని [1]నన్ని యమ్ములను మూర్ఛితునిఁ జేయ, రథముదోలఁగఁగఁ దోలె సారథి గలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్త్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారున్ [2]వెఱ వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునప్పూర్వగీర్వాణునికోల్తల కోర్వక మేటి మగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సుస్థిరుఁ డై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతని
ష్ఠురనారాచంబులు పది, యురమున నాటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురుసందనుండు నఱకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము,వడుపున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా. 71

అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొదివిన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు సేసె నింగి కెగసి మ్రోఁగుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావి మేఘంబున గిఱికొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దల ద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్త్రుండు వానిం బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడింబానందనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నారథికుం డతని నవలోకించి. 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి [3]యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్త్రశో,కాభితప్తుఁ డైన యతఁడు గనలి. 73

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కుంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతురపై
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు దింతున్. 74

క. [4]అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్. 75

క. గిరి యై పఱతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డగ్గి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన, దనుజగణంబు మాతంగతురగ

---

1. ఁ బదిసాయకముల మూర్ఛ. 2. బెఱవారితోడి. 3. యలుక. 4. అని పలుకుచు దానవపతి.

రథనివహంబుతోఁ రారాజుమొన యెల్ల, [1]నొక్కెత్తుగాఁ బేర్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురు, తనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడిమానవులను వ్రేల్మిడి నడంతు

ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రోణిబాణదారితాంగు
లైరి పాండుసుతులు దేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము.

వ. అని యవ్వాలను సూపి కృపకృతవర్మకర్ణనృపసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖులైన
కొండఱు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పనిచిన
నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు భీమం
బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రోణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాప ము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువిల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయున్ మహీపతికి మూర్చ్చుం భీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థాను సంచి చెండాడఁ బాండవబలంబులు దర్పం బేది
మార్పెట్ట లేక చూచుచుండ నుద్దండపరాక్రముం డగునాఘటోత్కచుండు ద
ర్పంబున నొక్కొక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దాని న
య్యద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు దొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యందనంబునకుం
బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూపడంచిన. 80

ఆ. ఒక్కతేరిమీఁదనుండి ధృష్టద్యుమ్న,భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత ను, ద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వురం గ్రొవ్వాఱ నేసి భాసమానమార్గణంబులు
నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములన్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడన్ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో [2]కేచి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెన్ మథించెం గడున్. 83

వ. ఇట్లేకాక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్త్రంబును జామరమరా
ళంబును గేశశైవాలంబును నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమస్తిష్కపంకం
బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పంబున
సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుండును
బృషధ్రుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు వఱఁగిం
చిన నప్పాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం గోపించి కుంతి

1. నుక్కెత్తుగాఁ బేర్చి-గొని. 2. కేచినం బేర్మి నెత్తుటఁ.

భోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుముప్వు రతనిం బొదివినఁ బదుమూఁడుమేటి తూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం గాలదండం బుఁబోనికోలం దేరిపై ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యారదంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు । పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును । దాను గవిసె
నంత మూర్ఛ దేఱి । హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు గాఁగఁ జేసికొని కడంగె. 85

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినం దత్సైన్యంబు లొక్కమొగిన మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్తబాహ్లీకపురస్సరంబుగా నురవడించిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను సైనికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్రకేతుకీలితరత్నరశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె నట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరు నప్పుడు. 86

భీమసేనునిచేత బాహ్లీకుఁడు సచ్చుట.

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగఁ దోడ్పడియె వచ్చి । భీముఁడు గడఁకం
దనమఱఁదికి నక్కొరవ్రుఁ, డెనయే యని బిరుదు [1]వాడి । యేత్తెఱ నెంచెన్. 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖవోనినారస, మున సాత్యకి యేయునెడను । ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వడరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన నుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్యుతానుజ
[2]న్మ్మని దలపడ నాతనికి । మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెఁ మెయి నాటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వ్రయ్యలైన నిష్ఠుర, కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు । లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగుభవత్కుమారదశకం బాకిమ్మీరవైరిం బొదువుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులు గొనియెఁ గర్ణానుజుం డగువృకరథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు సేసినం బడనేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం జేర్చినభీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతిమాళవత్రిగర్తబాహ్లీకప్రముఖంబు లగుదేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవిసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతానసమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు సూపిన నవి మడిసియుఁ జెడిసియు జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱఁగుపడి

1. లాడి...నొర్చెన్. 2. న్మని...ముంచి వృకో. 3. కొని ♦ చెచ్చెర- మెయిఁ ♦ జేకొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహదీప్తుం డై
యాధర్మతనయుం దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయత్వాష్ట్రసావిత్రంబు లగు
సాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యెయ్యస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల
వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన నదియు నట్ల యడం
గుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మ
హీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కడ్డ
పడిన నారథికుతోడియనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు ప
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడెంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దలుసు గౌరవబల మొం
డొండ కలంగెడు నీ దగు, దండితనము సూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిఁ గర్ణ వెండి మ
ర్దింపం జుల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపుల్ జృంభింతురే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోద్దీర్ణాకృతిం బొల్చినన్. 97

కృపాచార్యుండు కర్ణు నుపాలంభించుట.

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలు మేలు మనుజాధిపుఁ డుర్వి మహా యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బెదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ జే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కుము సాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నుమ పాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు వలుక నేటికి, నిన్ని సెనఁటిరజ్జు లనికి నివి దోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు, నోడు టెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్టు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచన్ మును మ్రోసి కాదె వృ

1. క్రొవ్వులు వల్కకు.

ష్టి నిగుడఁజేయు నంబుదము ÷ సెల్లదు నీపలు కింతవట్టు సైఁ
పనతగు నింక నేమనినఁ ÷ బాఱుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ. 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నర్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బుసెడఁ [1]బొగడి ÷ కొఱకొఱ గాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే, శ్వరు నను నేమిటికిఁ గాని÷వారిం జేయన్. 105

క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధ÷వివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని కర్ణుని దెసకుం గవియ భూవ÷రుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి ÷ కృపుఁడును నెడసొచ్చె, వార లతనిఁ బట్టి ÷ వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన ÷ నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్టు ÷ లనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టి ÷ దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాఁకి ÷ యుడిగినభంగిన్. 108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి, జ్జనపతికిం గాఁగ నేను ÷ సైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు ÷ సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి. 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే, శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు ÷ సౌబలుఁడు నసుర్
ధర యేలింపఁగ నున్నా, రరు మీకుం దగునె సంగ÷రములోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డుప, శమ మొందినఁ గర్ణుఁడుం బ్ర÷శాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై, న్యముదెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణ÷ధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బాటి ల్లినయనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడే వీనిం బొదువుఁడు పో నీకుఁడు పడవైవుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు లగునా రాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు సేసినం జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడుమార్గణంబులు దన తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజశిఖరం బున బలునారసంబులు నాటించినం జేతివిల్లు వడియెం బడుటయుఁ దలంకక యక్క ర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని విష్వచ్చుండు వెడంగుపడునట్టివేగంబున వివిధ విశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడక న్నెఱ్ఱనిచెల్వుఁ దాల్ప నతఁ డు÷గ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడువేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ ÷ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుమై ÷ గాఁడంగఁ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱె యొక్కఁ గృపుతే ÷ రర్వీశ నిర్లజ్జుఁ డై. 114

1. బొగడి ÷ గొనకొని యిచటను.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవుమనస్సైనికులం గనుంగొని కురువిభుండు. 115

క. నిలువుఁడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా, యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కిట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతనిశితప్రదరంబులపాలి కగ్గమై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యాతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు కర్మమున నెద్దియు నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డమ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మాన్పెద బీభ
త్సునికడఁక యేమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుడున్. 119

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్ష సేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు సెపుమ. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీరింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, నలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కిట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర యైనన్
దురమునఁ జుట్టఱికం బను, గను సిడికోను లేల కలుగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మ నన్ను మద్గురుం
[1]దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెనుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపులే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవసైన్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్ము గాదు నీ వెవ్వరి నమ్మి వెట్లు, నమ్ము కున్నను నే మగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుమ, సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడు నన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు గడంగినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు నాజెట్టి బిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం బాఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రు రాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవసంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి రోషా

1. దక్కినవారమే వినుము ♦ దాఁపము.

విష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాఁకి నీవు గొందఱ నిర్జించితి నని దుర్జయత్వం
బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననుటయు నతండు నిన్న కాదె వెద
కెద మద్బాణంబులకుఁ బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాంచాలవరుం డతని
నుపలక్షించి. 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట కె యట్లుండె నినుం
జూత మట సనక డగ్గఱు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు వలుకుచుం బలుదెఱంగుల
మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజువెల్గొడుగుసొంపుం [1]జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబులయోధవీరశతముం కె దన్నాన్యులన్ ముప్పిరం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడన్ కె దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 130

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు సెల్లాచెద రైనం గని ధర్మజసమీరసూను
లు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి సేనల
తోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మన ప్రజమీఁదఁ
గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాదిదేశంబులబలంబులు భీమసేనుచేత మ్రగ్గె
నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాదిదేశంబులబలంబుల సవ్యసాచి సమ
యించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతేయులమొనలఁ
జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అలిగి నరుఁడు భీముఁడు నిరు, గెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ కె గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికిఁ, దలకొని వడి నురవడించెఁ కె దత్సైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడు బేరగ్గలికలఁ
దళముఁ జతురంగములుఁ జేర్చి కె యెఱక వారి
మొనతోఁ దాఁకి గాండీవోముక్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి కోటుల కె చెదరి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికుల నిలునిలు మని యద
ల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నందు. 134

సీ. సాత్యకివిల్లర్ధచంద్రబాణంబున, నఱకి యాబాహ్లీకనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల కె నొప్పింప నతఁ డొండు, విలు గొని యాతని కె నలుఁగుటమ్ము

1. వమ్ము గావించి. 2. గాంతేయ-బలంబుల-మేనుల.

లై దింట నేసి మహోగ్రగజతధ్వజంబుఁ గూల్చి ధనువు నెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేఱొకవింట, నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు

తే. దాఁకి మీఁతం డ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
పరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియనుజుఁ
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు. 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు, వీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడు నెప్పటిమునుమును, హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై నుసవారు గ్రమ్మఱం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడున్
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసె మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తి యై. 137

క. వేఱొకవిలు గొని యెమ్ముల, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱికొలిపిన నో
టాఱి మెయిఁ ద్రోణ్నెత్తుఱు, వాఱ సలిలము దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్. 138

వ. కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యుక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవత్యం బగుశరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకం బగుసాయకంబున శమియింపం జేసి పెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతిన సేయుటయుంగు దానిఁ దేఁకువ నెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముఁ, డని సేయుమొగిమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుచు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు సృంజయసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెనుఁబ్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులు గడంగి రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభంబునం బేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయంబునం గలయఁ బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితఱిఁ గవియుచెంచుతమంబునకుం దోడుపడి మూడ్కులు నిగుడ నీకున్నను దమకంబునం దమతమపేళ్లు బిరుదులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను నన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీరులు పోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టదరి పాండవు లుద్దండబాహాసంపదలు సూపిన నేపఱి కౌరవబలంబులు గలంగి చీకాకుపడి చీకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పొలుపఱిన నయ్యాచార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్దామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం [1]బూఁచున ట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా నమర్చి యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామసౌబలుల నునిచి [2]నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె నను టయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్తెఱంగునం బన్ని బహులతిమిరంబున సమరం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కి ట్లను నాసమయంబున నక్కురుభూపాలుండు దమకాలుబలంబుల నెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు పట్ట నియోగించిన. 142

క. ము న్నాపని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నెడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర మ్ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబున కైదును గరికి మూఁడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱియు వాని కెలంకులకును కేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహరంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణిభూషణంబులను రత్నకేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వరిల్ల శోభిల్లి నిస్సైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను [3](రథంబునకుం బదియును గరి కేనును దురగంబునకు రెండును గాఁ) దత్ప్రకారంబునం గరదీపికాలోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యందినమార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ములతో ని ట్లనియె. 144

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డోరు లెల్ల వారల నతఁడు గెలుచు. 145

పాండవకౌరవవీరులద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్చుఁ గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నురవడింప నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుండుఁ దనదొరల ద్రోణుమీఁదం గవియుం డని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మయు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధనుండును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుండును ఘటోత్కచుని గురుపుత్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుండును మత్స్యరాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని [4]హలాయుధుండునుం

1. గూడున ట్లొనర్చి. 2. నడుమన. 3. ఇది పెక్కుప్రతుల లేదు. 4. నలంబుసుండునునుం.

దలపడి రిట్లు గురుని నొంపను రక్షింపను బూని మఱియు ననేకు లనేకులఁ దా
రొ్కనిరి సోమకసైన్యంబు సమయించునకుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు
మాఱొ్కనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హాస్తం బుచ్చి పో శక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి
సేసి హార్దిక్యుండు సెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపుమాపి మఱుఁప్రఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లిట్లమ్మహాబలుఁ జటులవిక్ర
మంబు దుస్సహముగుడు నమ్మానవేంద్రుఁ, డనికిఁ దొలఁగినఁ గురుబలము లరచె నధిప.

క. భూరియుఁ శినివరుఁడు శరా,సారము లొండొరులమీఁదఁ సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నా,కౌరవుని విలు దుంచె సాత్యకిసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుముఁ గోప మినుమడి యై శక్తి, ద్రెళ్లవైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్రుం డతనిపయిం గవియు
టయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి వోడ్డతూపు లడరించిన
నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేను వెలిఁగినట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు
రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవ
లంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము [1]దైత్యునకుమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరు దొలఁగ సూతుఁడు దోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శర, స్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ దుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యనమెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండువింట న
య్యనిలజుఁ డేఁడునారసము లన్నృపుగాత్రమునందు [2]గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నాల్గతఁ డెత్తె నెత్తను
త్తలముగఁ దుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

1. దైదు. 2. గ్రుచ్చుచుఁ.

గల మగుభీతి రాజు దొలఁగఁగ వెస [1]దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కొరవేందుఁ డు వేఱొక్క తేరెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణవిక్రమంబు వెలయం బెనఁగునప్పుడు. 155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిగవాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదంగమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు. 157

చ. రయమున విల్లు దుంచినఁ బెరాకను మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్నబహుళబాణములం దునుమాడె నత్యుదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెసన్ గద నైవ నడంచె నప్పుచున్. 158

వ. దానం బెండువడక యప్పాండునందనుండు. 159

కర్ణుడు సహదేవుని వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట.

ఆ. శక్తి నైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, నదియు నదియు వ్యర్థ మయ్యెఁ
దునియ లయ్యె నేలఁ దొరఁగింగఁ జేసి పె, ల్లేసి తెరలుటయును నెద్దె నతఁడు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు గనిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లన వింటికోపునం గడుపు వొడిచి నవ్వుచు నెక్కుడైనపగలు నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నయుంపు గురుసేనతోడ బిరుదై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమారుండును నట్లు గర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయుచుం బోయి వేఱొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హరులను సూతుని జంపిన, విరటుఁడు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు దాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోవ
నేయ సారథి దొలఁగంగ నెగచె రథము. 164

వ. ఇవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటిసైన్యంబులు శల్యునర

---

1. దాఁటుట గానఁ డాతఁడు.

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఢ్యుం డగు[1]హాలా
యుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు. 165

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
త్తాపవికారుఁ డై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్గై పృథివీస్థలిం దొరఁగునట్లలఘించి చతుర్గతిన్ సమా
టోపము సూప నాతఁడు గడున్ వెసఁ బాఱె భయాతురమూర్తి యై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరు, నెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకటమంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁ, బడ నేసె విల్లును సిడముఁ దునుపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదు, పుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరముల కోర్చి తత్తురగంబులను సూతు, ధరఁ గూల్చె వెస భవత్పుత్త్రుఁ డపుడు

తే. గలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిగుడ, దేనుదూపుల నొంచిన నసక మెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును గునుము నక్కు, మారుఁ డేఁగ హార్దిక్యుని తేరిపైకి.

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, సుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితప్లుతు, లపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టిచేఁ బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం దలకడచి యతనిం బొదివి యాసైనికోత్తముసంపదసోన కోటికిఁ బఱచినం బ్రదీప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుం డతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాటించినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యుప్పొంగుం గ్రూరశరంబులం గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రిపోలె నాప్రతి, వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయు నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నగరి దీప్తా, వంధ్యాస్త్రము లక్కుమారుపైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని, ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగు శ్రుతసోముపరదం బయ్యుధిష్ఠిరతనయుం డెక్కి యొక్కసముద్దండం బగుకోదండంబు పుచ్చికొని ఖండనంబు సేసె మనవారు నయ్యువరాజున కడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూపు రంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్గి యేయుడున్
నకులుఁడు మూర్ఛ వోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ దెలి వొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

1. 'అలంబుసుఁ' డని యచ్చుప్రతులఁ జూపట్టెడి.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి దేరు దోలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబు గా ఖండించి యతండు శక్తి వైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగుధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్గౌతముండు గోపంబునం జంపఁ దలం పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కుసైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున, వెస నాఱు నైదునారసము లాఁతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్, దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ, గాలంబు గాకిది కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాద,శాస్త్రంబు లాకముష్టి నలవరించి

తే. యేసి కర్ణుండు దునియలుగా నేసె నడుమ, నంతఁ గురురాజు యువరాజు నడర గురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వార లేడ్వురఁ దాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటుబాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు సచ్చినం జేర్చినకోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగుసతనిం గూడుకొని కురురాజు మొద లగునేగురురథికులు పెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమదగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతండు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్రశోకపీడితుం డగునాసూతపుత్రుని డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె న ట్లడరు నయ్యుద్ధఱ నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయేత్తెఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు రాజు రారాజున కి ట్లనియె. 177

కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన సేసి సాత్యకిం దలపడుట.

క. అదె పార్థుఁడు దనమునుమున, కొదవిన సేనలఁ గలంచుచు నులి వతఁ డితనిం
గదియఁగ రాకుండక మును, పొదువుద మే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యుపోయినపోకం బోవు నది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు నుట్టుముట్టుట యెఱింగనేని విష్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగకుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చవలయు

ననుటయు నమ్మనుజవిభుం డిది లెస్స[1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలువు మనిన నతం డమ్మెయికిం జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా, ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రధికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున. 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబుచెక్కులును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నె, త్తురుటేఱులు వఱపి వానిఁ దోలఁగిం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునద్భుతవిక్ర, మమున కోర్వక కలఁగఁబడినమొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు దనయరదము నా, తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱపెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పాలిపోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు మానుముడు, బరవస మఱి యొరుని తేరిపైకిం బోయెన్. 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పతి గలంగ శైనేయుఁ డబ్బలము బాణ, నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱంది
యడరి యర్జునుతో విస్మయావహముగ, నాహవముసేసెఁ దగుసహాయంబుకలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ఘనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజుతేరిపయిఁ గాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారలు సేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలము సెడి పాఱఁ దనవింటిబలువు సూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
ర్తెఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్యసాచిధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు గాందిశీకం బగుటయుఁ బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

1. తలం పని. 2. గురుసన-గురు సఱ. 3. పతి గలంచి సాత్యకి నీదు•బలము.

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులున్ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుతి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులున్ వారణా
వలులుం [1]జేడ్పడఁ బైపయిం దఱిమి దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱియై పఱచునవ్వాహినుల వెనుకొను నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె. 194

క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగు తేజంబున వెలిఁ, గెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱికొన దెసలన్. 195

ఆ. ఇట్లు దఱిమెనేని నిప్పుడ యీతఁడీ, ద్రిక్కువారి నెల్ల నుక్కయెత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమాఁడ్చుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయరభసంబున కిమ్మోహారం బోహటించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలసె మొనలఁ దెరల్చెడి నే నదల్చి యిక్కర్ణు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవుసంరంభంబు వారించెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డని గర్ణుని నోర్చుఁ బనుత మతని పనికిన్. 198

వ. అని వెండియు. 199

క. మన మారసి వేగఁ జని, క్కన సహాయము భీమసుతుసఖుఁడను మాయలుఁ బెం
పొనరిపడి దివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలన దనుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన సత్వరుఁడు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ సెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దంపతి నీమశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁ దెక్కన దంష్ట్రలకున్ జయంబు పు
త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రాజ్ఞికి నెక్కడ గెల్వు మీతనిన్. 202

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతిసేసినం గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యతండు ప్రీతుండై యభినందింప నాసూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొ

1. గీడ్చరసై-గీడ్చరసై-గీడ్చరచెం-గీడ్వరసైవడం తఱిమి.

రులఁ దెరల్పం జాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహోరగగరుడాకారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహికేయాకృతులను మేఘమారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం బోరి యేపునం గదిసి బాహాబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనందనుండు.

క. పట్టి బలువుగ జటాసుగు, బట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడుఁ
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టకుఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్.

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము పట్టి, కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
బ్రమరి వాఱి కురునృపాలకునరదంబు, నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మిదె నీపుత్త్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బోరి, గొనియెద నిను భీమసేనుకొడుక నెఱుఁగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గ్రాల నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బైనదంష్ట్రాయుగళంబును బింగళో[1]ద్బద్ధజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబు కైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పరుసునం దలపడి యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధవ్యాపారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబు లగుసంగంబులయచలత్వంబున గైరికగిరిద్వయంబుచందంబున నొప్పి రెక్కునదక్కునలు లేక పోరి పోరి రాధేయుం డొక్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి [2]మాయసైన్యం బఱపించిన నమ్మాయాసైన్యంబు సాయకశూలముద్గరాదిహేతివ్రాతంబులును [3]బలలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని గలంగి పాఱిన నాసూతసూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహనీయాస్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం జక్కడిచె గద నిగిడించిన నుగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలంబులు వరఁగించినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడంగిన నయ్యోధవరుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు సేసి యతనితను వేను వెఱిగిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిఱికొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు. 207

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు, ద్రావఁ గర్ణుం డది వ్రయ్య నేసి
చెలఁగినఁ గడుఁ బెక్కుశిరములతోడిమ, హాకృతి గైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ, బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి
[4]భంగించె నవియును ద్రుంగఁగ నేసిన, శైలమై తద్వజ్రసాయకమున

1. ద్యత్కేశజటాకలాపంబును. 2. మాయాసైన్యంబున సాయక. 3. నుపలవర్ష. 4. 'భంగించి యవియును ద్రుంగఁ జేసిన' అనియే పెక్కుప్రతులు.

తే. సమసి రథికుఁ డై తనచుట్టుఁ జాతురంగ,మైనబల మేచి తఱుముమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్త్రు నొంచి, యెక్కు డై త్రుంచె నతనివి ల్లక్కజముగ.
వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టువగునలాయుధుం డనునసురేంద్రుండు వడముడి
వలనివైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దటి వేచికొని యుండి యన్ని
శాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని త న్నెఱింగించు
కొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

అలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పోరిపుచ్చెద ను
ద్దామత ద్రుంగెదఁ గృష్ణుని,తో మిత్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210
వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద నని
యె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగుపడి
చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును నిరాశు
లై రి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211
తే. భీమతనయుండు మాయపుఁబెనఁకువలను, గర్ణు నొప్పించుచున్నాఁడు గడఁగి వానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁ డు,దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.
క. అరదము మొద లైనసకల, పరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరి యై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213
వ. ఇ ట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి [1]పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు మరు
త్సూనుపయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో యనుతలం
పునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున నడరుటయుఁ దదను
చరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన నొదవినకినుక నమ్ముల
గములు వఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపెన. 214
తే. పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబులఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంఠితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215
క. భీముఁడు గద వైచిన ను, ద్దామగదాప్రహతి నది యతఁడు సదిపి [2]యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216
వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు వేర్చిరి వీరి మరల్ప నకులసహదేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం
బనుపుము గురునిప్రాపున నురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నలా

1. పోరుచున్న దైత్యవరులం జూచి. 2. మహాభీమంబు లైనవిశిఖ.

యుధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వేఱొక్కవి ల్లెత్తికొనుసందున సారథి రథ్యంబుల సోల నేసినం బొలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం డయి గొందఱొన వాఁడును గద గొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు దుము రగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియ సాధనం బులుగా నెండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి గర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ [2]బిలిచి భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, [3]వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సో, మకుల శిఖండ్యాదిరథికసమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాసూతనందనుం దల పడినం ద్రోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించుచుండె నలాయుధుండు ఘటో త్కచునిం బరిఘపాతసంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతుసరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డం, బుద మై గిర్జిల్లె నభము బూరటిలంగాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయతన యుండును దివి కెగసి తనమాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాత భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ బాషా ణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె మగుడ వివిధాయు ధంబుల నాయోధు లాయోధనంబుసేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు గొని మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలం బడఁ దిగిచి మెడ దెగ వేసి యార్చినం బేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనిసదంబులు సింహనాదం బులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం, దట వైచెం జేత నున్నతల రౌద్రం బు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డు,త్కటశోకము వొందె రతఁడుఁ దత్సైనికులున్.

క. మును బకునకనుజునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్ర,తిన పారం బెద్దు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల [4]విఘటి తంబు సేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు మెఱయం దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో త్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు దల్లడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి సేయు

1. చే దొరకినవియు. 2. బనిచి. 3. వని యాత...యాతనిఁ దాఁకెన్. 4. విఖండితంబు.

నో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొను చుండిరి హైడింబుండును మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలం దోఁచి మెఱుముచు నుఱుముచు బాణకృపాణ ముసలముద్గరకుంతక్షురికాదిహేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం దొరఁగింపం దొడిదానవులు మొగిళ్లయి యొక్కమొగి నట్ల చేయ నాసూతసుతునకుం బ్రతివిధానంబాచరింప నలవి గామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ దురంగంబులుఁ ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొండుగడకుం గడంగు తలంపులు దక్కి తలలు [2]గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగులై పడం జొచ్చి రప్పుడిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం దొడ్పడి యిట్లు సేసెద రనువగ వెగడంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడున్ సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకారమై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచున్ విరిసె [3]నే నాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. నుగుడఁగ దానవప్రపరుషమాయ సముచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనరీ తీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు నడర్ మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరు వందుచు నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డిందఱ సమయింప కుండం గాచికొనుము నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు గవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు ని న్నేమి సేసెద రిప్పుడు బ్రతికిన మఱి చూచికొందమ ప్పరమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు మనునెడ నారక్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁడై యాటోపంబునం గదిసి తదీయ రథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవ్వీరుండు విరథుం డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన [4]నొసరిలి యతండాసైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించుకొన నది దప్ప నొం డుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట.

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తి నాలుకలు గ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘుం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వ్వైరికిఁ బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

---

1. నొండుగడంకలు. 2. గట్టుకొని. 3. నత్యాశ్చర్యముం బొందఁగాన్. 4. నొసరి, నొసి.

తే. తెరలిపాఱఁగఁదలఁచుచో శ్రీదృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబుట్టు
వనఁగఁజాలునద్దివ్యసాధనము వైచె, గగనతలమునభూతసంఘములు మ్రోయ. 230

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేం, ద్రునియురము వగిల్చికొనుచు శ్రీదుర్భరగతి పేఁ
పున వెడలి శక్తి యెగసెను, [1]వినువీదికి నుడుగణంబు శ్రీవెలుకం బాఱన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి శ్రీనడుము గఱచుచుర్గ
లాలలు గ్రమ్మఁగ రక్షగ, పాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ శ్రీప్రాణము విడిచెన్. 234

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన మనసైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబు లగుసింహ
నాదంబులు సెలంగె నీపుత్త్రుండు బంధుమిత్త్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు నొంది
సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన విని ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. [2]బలుమాయాబలబాహా, బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి నడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్టు శ్రీలై రొకొ వారల్. 236

వ. అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైనహిడింబాసుతుం
జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుందిరి
గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గం
బులు నొగల ముడిచి మందమారుతాందోళితం బగుమందారంబుచందంబు దోఁప
నర్తించుచు నరదంబునడిమి కరిగి కిరీటిం గౌఁగిలించికొని వీఁ పప్పళించి వెండియు
నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్గడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ శ్రీనెక్కొన వందెద మిప్పు డెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరుసింపుఁజరిత్రము దక్క లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి సెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట.

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు గుండలంబులు గొనుచుండి
కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం
బని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నది వోయినం బ్రమోదంబు
నొందితి నాసూతనందనుం డది సేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మై మన మిరు
పురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజపతి వేఁడినఁ
గవచకుండలంబులు విక్రృత్తంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డసం బరఁగె నిశ్శై

1. వినువీథికి నుడుగణంబు-వినువీది సమర్త్యగణము - వెలువెలఁబాఱన్ - వెలుకంబాఱన్. 2. బలమా యాబలబాహా. 3. నలఁపఁగఁ బాండుసుతు లెట్టు.

మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యె నేని వాని కెదు రెవ్వరు కవచకుండలవిహీనుం డై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమిం జేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్లు యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కా నొక్కొక్క తెఱంగునం [1]బిలుకుమార్చితి నిత్తఱి వార లున్నఁ గౌరవపతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వరా కుండు ఘటోత్కచుండును గిమ్మీరబకహిడింబులతోడి వాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషంబును గలిమిం జేసి యొకప్పు డొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీనిపాలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు సావ కుండె నేనిఁ బదంపడి నాకుం జంప వలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోకసమయంబు గాదు మనమొనలు గలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపు మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సనుసనుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని యైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు [2]పోరికి నవ్వా
రలు రమ్మన్నను వ్రతమయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల [3]తప్పం జేసెన్. 241

వ. అని వెండియు. 242

తే. నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీతెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి నీరజాక్షుఁ
డోడిచికొనియెనె [3]మొఱకుచేసున్నతియ్య, పండు వెసనాఁచికొనిననేర్పరియుఁబోలె.

వ. అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 244

తే. రాత్రి లీపని కర్ణుతో రాజు ననుజ, సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర
[4]యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లియ కిరీటి, సచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాసయిచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో ని ట్లందుము విప్వచ్చుండు సచ్చినం దక్కటిపాండవులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగున మ్మాధవుండు దెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి నతని సమయించుట గార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణువిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁ జూడుం, డనుచుఁ జనుఁ సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి, నప్పు డక్కర్ణునకు మాఱునందఱును
దోఁప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచుమఁగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబు కతన.

వ. దైవం బన వే ఱొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యెట్లనిన నట్లర్జునుని బోధించు

---

1. దీర్చితి. 2. పొలిసెను. 3. తప్పం జేపుమా. 4. లెస్సగా విని యాతఁ డెల్లియ కిరీటి.

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్నిదినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమికిఁ గారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్ల నీపనికై వాని కెపుడుఁ, గఱపుదురు వాఁడుఁ బూనికమైఁ గడఁగివచ్చుఁ
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం బేర్కొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకి నుద్దేశించి.

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలోకీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బార్థు క్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖించి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు గావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి దృణీభూతుం డగుఘటోత్కచునకుం గా
న మ్మయ్యె నింక మీవా రెవ్వరు [1]నెప్పరుసున బ్రదికెదరు చేయునది లేదట
మీఁదివృత్తాంతంబు సెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునకై ప్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ, డగుచుఁ జతికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు.

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లెమ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యింతయలంత నొందిన జయంబు సేకుఱునే
యనిన నతండు గన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటోత్కచు
గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్రను దమకుం జేసిన
సాహాయ్యం బుగ్గడించి వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవుకంటెను వానికిం
గూర్తు నట్టిపట్టి లేకున్న నాకు శోకంబు గాకుండునే యని తత్ప్రతివీరునిదెసకు
నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కమారు నిట్లు సేసినయీదు
ర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కువఱచి యబ్బాలునిం బలువుర
చేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్నసైంధవుని సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి
మాఱు గా దీరెండుక్రూరకర్మంబులకుఁ గర్ణునిఁ గడికండలు సేయక శాంతిం బొంద
నేర్తునే యని బిగువుపలుంగునం బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేడును
దోడ్పడినద్రోణుం దెగటార్పవలయు నప్పనికిఁ బావని వోవు నే నాసూతసూనుం
డున్నెడకుం బోయెద నని శంఖం బొత్తి చాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడప
సూతు నియమించి చనుచుండె నప్పు డచ్యుతుండు దమ తేరిపైకి వచ్చి వివ్వచ్చు
నీక్షించి. 257

---

1. బ్రదికెదరు.

క. తనచేతన సూతసుతుం, డనుముదుఁ గా కనుచు నలుక తోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ, తని నూఱక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258

ఆ. అని రథంబు పెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రో, ధాంధవృత్తి నరుగు నవ్విభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259

వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యిట్లనియె. 260

సీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును, సమయింపఁ గర్ణుండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద వాటిల్లె, నేని నయ్యాలఁత సహింప వశమె
యీఘటోత్కచునకు నింతియకాల మ్మై, యానెపంబునఁ దెగటాఱెఁ జూవె
యిట్లు మే లిది దైవ మిచ్చినదురితని,స్తారంబు [1]సీ కింత దలఁచి నీవు

ఆ. సంభ్రమంబు దక్కి సైన్యంబు దోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రణంబుసేయుము కురు, ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.

క. కలఁక యుడిపి చిత్తము ని,ర్మలధర్మోదాత్తముగ నొనర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా. 264

వ. ఇట్లమ్మహాముని సనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని గురునిపురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి తెరల్చుచున్నవాఁడు నీ వక్కుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పుము తద్వినాశం బాచరించుటకయి యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖపాంచాలకుమారులం గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్ననకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయశైనేయకేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపురస్సరంబుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265

క. వారలు దమతమబలములుఁ, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266

వ. బరవసంబు వాటించెఁ గురువిభుండును గోత్తలల సేసె నప్పు డిరుదెఱంగులవాహినులును దగ నెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి మేనులలయం [2]గొందలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి తోఁచె న ట్లైనను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశత్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె నట్టియెడం [4]గునికి కునికి యాయుధంబులు వడ విడుచువారును వాహనంబులు

1. మీఁ దింత. 2. 'మడందపడి' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 3. ప్రతిపాలించునట్టిపెనఁకువం బెనఁగుచుండిరి. 4. గూరికి యాయుధంబు.

వోయినట్లు వోవం దెరలువారును జొక్కనం దమవారిం దామ యెఱిఁగి వొడుచు వారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసి యగువారును నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుం గెత్తి. 267

క. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగ[1]జొక్కుమడుఁపుఁ డీ, ప్పుడు చంద్రుఁడు వొడుచు వెండిపోరుటయొప్పున్.

వ. అనిన విని నుభవార లందఱు నట్ల మేలని కర్ణదుశ్శాసనులయనుమతి వడసి విశ్రమించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబు నొందె గగనంబున దేవగణంబు ధనంజయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ముఁ గౌరవంబున సుఖా, న్వితులఁ జేసి తనకుఁ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనో, రథముఁ బొందు మమరరాజతనయ.

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ, ర్తన సేయుచు నిద్ర వొందెఁ ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతి, పరవశులై యొఱఁగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రిం, చిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలతోఁకులకు [2]నన్ను వెట్టఁ, గోరి కావించినకొగులిక యనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠ మగుచకోరచయంబు, తపమునముల్లసత్ఫలి మనంగఁ
జిగురుజొంపమునునొజగి యొప్పు నుదయాద్రిఁ, బాలుపారనకల్పభూజ మనఁగఁ
బూర్వపయోరాశిఁ బొడతెంచె నంజాయుచె, న్నొదవినపవడంపు[3]బొద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాఁకి దీధితు లపరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచుఁ సంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుండు గ్రాలె నధిప.

వ. ఇట్లు ప్రోఢుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టి కుముదంబులకు జగన్నేత్రంబులకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుండు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబు లలంకరింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురురాజు గురునికడకుం జని యాతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యెట్టివాఁడవు నీకు సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్ద సేసికొని శిష్యత్వంబు వాటించి పోటువకుం జొరక తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబు గాక నే నేమి సేయ వచ్చు ననవుడు నతండు గనలి యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించియకాదె ఖాండవం బాఖండలుంను గోలుపోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియుం బాఱిరి నివాతకవచకాలకేయాదులు వొలిసి రిది యేల వలవనిదురుక్తు లనుటయు నమ్మనుజపతి

1. జొక్కుడుపుం డిప్పు. 2. నన్నువ-పన్నున. 3. బోదె యనఁగ.

గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతోడ నీవు సవ్యసాచికిఁ జాలవేనిం జాలవ కాక నిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారితోడం బెనంగు మేనును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వి యవ్వీరుం డట్ల చేయుం డిది గర్జం బిత్తెఱంగునన గెలుతురుగాని పొం డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు సకలభోగంబుల నె
క్కుడుపేర్మి ననుభవించితి, నొడయను నెఱి పుడిగి పాఱుటోడఁ గుమారా. 277

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కుఁ బేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల వలనికి నురవడించె నిట్లు వేఱువజామున సంగ్రామంబు సెల్లెఁ బదంపడి తూర్పు తెల్లనగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి [1]రెంపుమైల గండు మిగిలి వచ్చి పోరెడునిమ్మూఁకల నన్నింటిని దాఁటి నిడి తెఱువు నలయు నని యతం డొడంబడ నమ్మెయి నరదంబు నడపె భీముండును బరవసంపుమాటల బీభత్సునిం బురికొలిపె నివ్విధంబునం గడంగి సగాండివిం బోనివి సుయోధనదుశ్శాసనశకునికర్ణులు పెల్లేసిన నయ్యోధవరుం డంపఱ కన్నిరూపులై యేట్లాడ నిరువాఁగును బెరసి [2]తలలు పట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర, మునకై చని యేకతంబ కే మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యుద్దేసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు[3]మనుమలలోన మువ్వురును గేకయపతులును సబలంబుగా బలువిడిఁ గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టు ముట్టిన నతండు. 280

మ. ప్రజ నెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁ డై పాంచాల[4]పౌత్రత్రయం
బు జనుం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కోపుం జేవయుం జూపి యాం
బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంఫుల్లాస్యభల్లంబుల
క్కజ మై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిస్సీ భూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె గర్వస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు నడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప నయితినేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాఁడ నగుదు నని పలువురు విన బాస

1. 'రెండుమెయిల' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. యానితలం దలకొని పోట్లాడె. 3. కొడుకులలో. 4. పుత్రత్రయం.

యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుండై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి గర్ణాదులు
దానును నడ్డపడి పెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడినయాద్రుపదనందనుం గనుంగొని
యనిలతనయుం డవల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్థుండును గూడి
కొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం బురి
కొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలలో, నరుణాంశులు పొచ్చి సుభగ ॥ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ॥ ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుదెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ
గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండతాఁకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాఁకలియు నుడ్డుల్లి డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు పెడంగుపఱపినను
బొలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యుభయసేనాగణంబు గడంగి కలఁగుఁ బెరసి పెనంగె నా
రథసంఘంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చె ననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టినట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేసలం జీకా
కుపడ నీక పోరి సోఁకించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరితురగ
పదాతివ్రాతంబులశరీరంబులం దొరఁగురుధిరంబు బాహుళ్యంబు నడంచినకొలఁకుఁ గ నిలువక
బహుళప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్ల నెఱలుచప్పుళ్లును
జందెంబులమ్రోఁతయు బెరసి పరఁగి సంకులక్కులం బిక్కటిల్లె నాసమయంబున. 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను బాధ్రు గురుఁడు, భీముఁ గర్ణుఁడుఁ దాఁకి రుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు మరొర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు సమ్భృతవిధము లయ్యె. 287

క. నకులుఁడు సృపతియు నొక్కం, డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పను బలుపుం
[1]బ్రకటీకృతశౌర్యమ్మును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె ॥ జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శా, సనుసూతుని సునునస నతఁడు ॥ సారథ్యకృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2]గప్పినసనాతఁడు నొంపఁ బఱచెఁ ॥ జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుఁడుం గదిసి ॥ భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదా[3]నిపాతనవిరోధంబులు నప్పుడు గ్గలె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయముఁ బెంపునఁ గర్ణుఁడు గూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

ద్రోణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసారం
బుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ. 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు దున్మెపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు దున్మప ॥ నానావిశిఖ

1. ప్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని. 2. గద,యను...నత్తురగంబుల్. 3. నిపాతము లదల్పులుఁ జప్పుడుఁ గగ్గె.

స్ఫురణపరిహరణముల క, చ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొరకొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్ర మాదిగా
నరుపయిఁ జేయ నాతఁడు నయంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలముల్ గురునివారితమై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293

వ. ఇట్లు సదృశంబు లగునస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరునగ్గురుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు దివిలోన. 294

క. హరుఁడు వినోదార్థముగా, నిరువురయి రణ మొనర్చె నింతియ కాకీ
ప్పురుషుల నక్కజ మగుసం, గర మొనరింపంగ నోపుదురె యింతె యెందున్. 295

వ. అను చుండి రప్పుడు. 296

మ. క్షితియుం బర్వతకోటియుం వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లయ్యె న్నభ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవవ్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్కమొగి సైన్యద్వంద్వముల్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మార్వ్యోఁ నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు [1]సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298

తే. అంతరంగంబునం దొకయింతయేని, యలుకు లేక తనచ్చి బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు [2]మరలించినవిధము దోఁప, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తెఱంగున గెలుపోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన సందడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబులపైఁ దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక తొలంగె నతండు ద్రోణుమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డపడి పెనంగె సుయోధనుండును సాత్యకియుఁ దార్కొని తమశైశవక్రీడలు దలంచి యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం జొచ్చి రట్టియెడ నాశినివరుండు భూవరువిల్లు దుంచి మేను నొంచిన నోహటించి యోసరించి డప్పి దీర్చికొని మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడి యెప్పటియట్ల కలంగం జొచ్చినం జూచి రాధేయుఁ డయ్యాదవవరు దెసకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడించిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయను శరాసనంబు దునియలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు రథంబును బొడిమైనను దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నప్పు డనేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురికొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కునకు కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 300

1. నియతసంధా. 2. శ్రమ మిచ్చినవిధము.

తే. కోలుమసఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు గడఁగి
కౌరవులఁ బాయవలపు మేకొనుట యైన, నతనిఁ బరిమార్పఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు గ్రమ్మినఁ బటుప్రదర జాలంబులు నడపి పొడి సేయు నమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రీ తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గిరిజ్జిలి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ దొరల నానారూపఖండంబులై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం గనన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవి గాదు సహుండును ధర్మపరుండై యూరకున్న [1]వాఁడు దెగువఱుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారి తెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు దమ తేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో ని ట్లనియె. 304

చ. అని మొన దేవదానవులకైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు సెప్పెద [2]సుతుఁడు హతుఁ డయ్యె ననంగ విస్మయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁ ద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డీ
తనిఁ బరిమార్పవచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్ల దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ సచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట కర్జం బనిన విని యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రర్జునుండు దాని కొడంబడక యుండెఁ బాండవాగ్రజుండు విషాదంబునం బొంది విచారించె దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగు భద్రదంతి నడఁచిన ను
ద్దామగతి నన్నెపమ్మున, నామారుతపుత్త్రుఁ డేఁగి యగ్గురుఁ గూడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు దనకొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పెల్లేసి యతని కడ్డపడినపాంచాలరథికుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱురథంబులఁ బదివేలు మాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజులగములకు నాది గొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప వసిష్ఠాత్రి ప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు బ్రాహ్మణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే యింతకు మున్ను చేసితేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన యింక నుడుగుట మేలు మామాటలు పట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ బొందు మని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి భీమ

---

1. వాఁ డనుచుం దలంచిరి. 2. సుతుండు మృతుండ యనంగ.

సేనవచనంబులాం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చి యున్నధృష్టద్యుమ్నుం గనుం
గొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్త్రుండు నచ్చుట బ్రదు
కుట యజాతశత్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె నయ్యవసరం
బున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కి ట్లనియె. 308

తే. అదరి యీదివసమున[1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసిన ట్లితఁ డిద్రుంగిపోక
యుండ నేరరె యిక్కడిభయోధు లెవ్వ, రైన విను నుతి గాను సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ, సమయంబున నతనికోడుదు రిట సచ్చెన యనుమీ. 310

వ. అని పలికె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతోడ భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు సెప్పి
నయ్యోధవరు నధియించునుపాయంబు విని యయ్యెయ మనంబున నుండ మాళ
వేంద్రుం డగునింద్రవర్మ వారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది
నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి
యమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించునీ
గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మ
యతండు గయ్యంబు సేయఁ జేయాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చె నని యేనుఁగునెపంబునఁ జెప్పుట.

క. మది నయ్యిరువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ ద బట్టియు నెట్లుం
దుది నని యట్టుల కాఁగల, దని యై యుండుటను దానికి కితఁ డొడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. [2]అన్నృతభయము నాజిజయముఁ, గొనియెడుతమకంబు పెంపు గురియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యుగ్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకోలఁది నెలుం గెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ సచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప.

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెడుపొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయుగురునికి[3]రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ, శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రో, హునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్మునను లట్టు సెప్పి రటు గా, వునఁ గాకేమి యని దగ వోవుం బొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచు చుగ్ర రణసముద్రేకంబు బాహాబలా
వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు
త్కృష్టత్వంబును దక్కి స్రుక్కి వగ బుద్ధిం బీకుపీఁ కాడఁగా

---

1. పరాంశమునను. 2. అన్నృతంబున నాజి...గొనియెడుకతమునను బెంపు. 3. రథసత్తమ మక్కా.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంక్షిప్తాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు దత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరుమీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నెల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు ఘోరం బొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులఁ బ్రతిభాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతనిబాణబాణాసనరథరథ్యసూతకేతనంబులు వ్రాడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్యయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు సేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు గృపకర్ణకృతవర్మలతోడం జెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యాచార్యుమేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలసంభవునందు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొని పోయినం బోపో మ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగుదివసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిగునగిడియలు నియోదివే లట్లు లావ భండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి పేరడవి గొని కాలు ప్రానుంగువలెన కార్చిచ్చు కైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్ని సని శాంతిఁ బొంగిన, చిత్తంబుతో దనుకేసేనదిక్కు
గనుఁగొని పెలుచ నొక్కర్ణ యోకృప యోను, యోధన శోర స నె న్నెత్తి యెపుడుఁ
జెప్పుదు నేను నాడిచే నయినంతియుఁ, జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి
సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద, బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మనుం డని పలికి శిరసె, రాసనము లూఁడ్చి తేగిపై నసఘమూర్తి
యొప్పఁ గూర్చుండి సంభృతయోగనిష్ఠ, నొంది తేజోమయాత్ముఁ డై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు కృపాణపాణియుఁ బాసచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నాతిం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానంబునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనసకృపాచార్యులునుం గనిరి దక్కటిమానవులు గానరు సురలు నూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరిన యాద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు మృతుం డై నద్రోణునికంఠంబు దునుముట.

చ. అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశిరంబు కేశముల్
గరమున బెట్టనుఱ్ఱికొని ఖడ్గహతిం మెడ ద్రుంచి వైచె స

1. నిరువదియొక్కవే యట్టలాడ. 2. వినుఁడు మీ ♦ కొక్కహితము, సెప్పెద నేను.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతోఁ నరుఁ డేఁగఁ [1]దప్పు సు
మ్మొర యని ధర్మజుండు దివి ముట్టు నెలుంగున బిట్టదల్చఁగన్. 324

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి యతం డయ్యాటయుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడువారలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్మమద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత పుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెల్ల సేయం గలవార మనుచు నేది మది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దిక్కెనయలంతిమానుసు లెల్లను దల చీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాఱె రత్తఱి నశ్వత్థామ మున్నొక్క కెలంకం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన యుట్లగుటఁ గనుంగొని యక్కురుపతికడకుం జని యతని కిట్లనియె. 325

తే. బలము లిది యేమి నలుగడఁ బాఱఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁ గలఁగి లేట
మొగము నడిచేల నీవును ముద్దువోలె, నిలువరింపంగఁ దగియెడునిలుపు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యుతెగుట సెప్పం బోయి డగ్గుత్తికపడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలవెలం బాఱుచు నెట్టకేలకు నెలుంగు దెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవసృప్రిముఖసైన్యంబుల, ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచుచుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి, నిలువరింపఁగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ నచ్చెఁ జు, మ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త, యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నెపముగ నట్లు పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిరమై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి త, చ్ఛిరోజములు పట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు సేసె ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు వడిన బలంబులు విఱిగె నేమును

1. 'వద్దు సుమ్మీ' అని యచ్చుప్రతులు. ఇది వ్రాతప్రతులం గనుపట్టదు.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగు పేరినెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట కృష్ణకృతం బయినకపటోపాయంబు గా నోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుం డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయం దగువాఁడు దండ్రితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టె ననంగఁ ద్రుంచె నన వించున్ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, డనుముట కై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిం బరశురాముం, డతని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టిజనకు నాద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడు కెట్లు సేసెనో విన వలతుం జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదురు, కన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ముదేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యాద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల వట్టె నొకం డనువాఁడిమాట య
మ్మై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కివాఁ డెఱుఁగఁడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బాహాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా నిక్కు మాలి పగతుని,చే దైన్యముఁ బొందె నటె యుఱ్ఱసీ యే మందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గెల్తురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు సేసి పుత్త్రునో,కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్త్రుఁ గినుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల,వట్టె తాను దునుముఁబడుట కయ్యో
నస్త్రగురున కింక నన నేమి గలదు నా,యిచ్చు బాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘుంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టొ, ప్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రిపరిభవమునకుం
గనలు గదిరి యిట్లంటిని, విను మే నేమనిన నేమి వృథ [2]వో దధిపా. 340

అశ్వత్థామప్రతిజ్ఞవలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట.

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహాస్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లనువిభాగంబు

---

1. గాల్ప గాల్పక మగ్గురు. 2. గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు గైకొనియెదం జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులు పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరీమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి ముట్టఁ దురంగ రింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైన్యంబులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు గడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్త్రు లేమిభంగివార
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీ, శ్వరున కిట్టు లనియె సంజయుండు.

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు సుసంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడ కమరి రప్పుడు గ్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కఁడ, బలరిపుఁడే తెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారికివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం, దియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టి నొక్కఁడుం
డన విని రిత్త వోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
[1]మనము జగంబుఁ గన్నయతిమానుషవిక్రమశాలి నీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలినద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబు,భంగి హేషించెఁ బృథివి గంపంబు నొంద
నప్పు డతని నశ్వత్థామ యని యొనర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబునిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు స,త్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకుచావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ. వల దిట్లే లని యేను బేరెలుఁగునన్ వారించుచుం బాఱఁగాఁ
దల యిట్లోటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెదం

1. మనము బలంబునుం గలయతిమానుష-మనలు జగంబునుం గనునతిమానుష.

దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్షతుఁడు దోర్దైన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వలుఁ డై యాతనిపై వడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నెక్కుత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చు గురుపుత్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గావను శక్యమె నీకు నిచటి వారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కిట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండు తాపసుల యట్టులు వల్కెదు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పనె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభన్ ద్రుపదకన్యక పాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనలఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్ప ధ్వరిసినపుండుల నుప్పు [1]వెట్టి, దరయ దీనికి నిన్ను నే నమందుఁ బార్థ.

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు నను, గురువీరుల తెఱఁగు నేను గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బోరిగొనియెదఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360

చ. వెరవును లావు లేని ప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరిఁ బుచ్చె నుహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పన పుట్టినవాఁడ నింతన
ట్టరయక నన్ను నిట్లు సెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగు భగదత్తునిఁ, బితామహుం డైన వృద్ధు భీష్ముని నీవు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు సచ్చె గెలువు మరిసైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుడు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైన ద్రోణు
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్కె, వినుచు నచటివారు గనల రెల్లు. 364

ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట.

సీ. అనుటయు నా సూతతనయుఁ డవ్విభునకు, ని ట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో, నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు పల్కక హరి, ధర్మపుత్త్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని, నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. వగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసి యిమ్మెయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యారాజుసన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జుమ్ము.

---

1. వెట్టె దరయ నతఁ డిందుకుకి నెక్కుదయ్య; వెట్టు టరయ నిది నిన్ను నే నమందు నయ్య.

క. తనమాఱే యని గంగా, తనయు శిఖండియు వధించెఁ దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియ మైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు సేత దగదె నరునకున్. 366

వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367

క. సైరించిన నెఱుఁగవు నీ, చారిత్రము దలఁప నన్యశిరకృత్తకరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియ, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368

తే. అతఁడు నీఱొమ్ముఁ ద్రొక్కినయపుడొకండుఁ, జేయఁజాలన యగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాఱ నెన్ని, యెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుఁగ వెట్లు.

క. పలవని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు, బల మదె పురణించె బడలుపఱుతము రమ్మా. 370

వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుం డై కోదండంబు రథంబున నిడి గద వుచ్చికొని మాటల నలిగెదేని ద్రెటున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి కవిసినం గని కేశవుండు ననుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం జని పట్టి యేఁబదడుగులకొలఁది నిలుపరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాశైనేయు నుద్దేశించి మిమ్మును బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును మిమ్మును మిగిలినబాంధవులు పాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు సుహృజ్జనులు మీకును లేకునికి దెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెరవుపడం దగునే యలుక దక్క మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముడిచేత నతనిం బట్టక విడువుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్కచేతిభూరిశ్రవుండనే యేల యడిచిపడియెదు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడువడుచు నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోఁజుచున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371

క. భేరీమృదంగశంఖము, ఖారవములు సెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యము దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకువడువ నమరంగన్. 372

క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియ నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తఱి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373

వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రౌణి దుర్యోధనుం గనుంగొని. 374

క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక లన్నియు నె ట్లై
యనిఁ బడియెదునో యెమ్మెయిఁ, గనుకనిఁ బఱచెదునో చూడు కన్నారంగన్.

వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు గుంభభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము పడం గెక్కె మి న్నదిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబు లై యంబుధు
లొరలెం గట్టలమీఁద బిట్టు పిడుగుల్ వ్రాలెన్ మహోదగ్రతన్. 377

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారం బగునయద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్రభల్లనారాచక్షురప్రముఖంబులు ననలనుయంబులు నగునసేకదేదీప్యమానమార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయగాఁ గవిసినం గని తెంపుపెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నయ్యాయిముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను నడుమను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత పెనంగె నంతంతయు పేర్చి యేర్చుచుం బఱవం దొడంగిన నమ్మొనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూరకునికి సూచి నారాయణుండును నతండును వినుచుండె ధర్మసూనుండు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 378

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి నగాసిసేయఁగ నుపేక్షకుఁడయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకకడి, యాఁగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ, సి కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డైనకలశసంభవుతోడ సరినచ్చు, టుచితంబె యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని
తే. పలని కరిగెద మీరు మీవాహినులును, బాఱిపోం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడునచ్యుతుండు, 1నెట్లు దనకు రుచించె దానట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికులారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమిగతు లగునిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ దది యెట్లనిన నిట్లగుట దీనికిఁ బ్రతివిధానంబు గా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచినసమయంబున సమీరనందనుండు. 380

చ. దిగకుఁడు వాహనంబులు గోడిందిమగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్రశ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశకేతీవ్రశరంబుల వైభవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్. 381

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్లచఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వత్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డదల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం జేసిన. 382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు, ననేకబాణములు భీమునరదము వొదువం

1. నప్పుడు దనకును రుచియించునట్లు సేయు.

గని యమ్మొనయోధులు వా, హనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్.

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు గాక యాభీమసేనుదెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు గని సత్వరంబుగ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పరుపత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం జేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట.

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చు వొదువుచందంబునం సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టినట్లు సమరవిముఖులై యేమియుం గాకున్నధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబుచేతం బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు దేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్దగాలక యున్నయాభీమునిరథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁజేసి కా[illegible] శక్య
మైన నూరక యుండుదు మయ్య వలవ, దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగ[illegible]టుడు తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోడ్పడ నరథంబు డిగ్గఁ ద్రోచె నిత్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 388

క. హరి వనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం, గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు సూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గాదట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు నిట్లగుట గురునకు వరదానకాలంబునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున నమ్మహానీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డీయుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె నప్పుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మైయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రౌణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱుఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వ, త్థామ యటులు సెప్పుటయు నతం డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసే, నామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రౌణి గాంగేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ, దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రోయంబు మెఱయ
మఱియు నిరువదిమూఁడు నుగ్రమార్గణములు, నిగుడఁ జేసిన నాతండు వెగడుపడక.

వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్త్రుండు గడంగి సూతు హరులం గోదండముం గేతువుం
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుడుం
శర మొక్కంటన మూర్ఛ వుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్నుఫాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండు
నుం గవిసినఁ బాసట యై శిశుపాలపౌత్త్రుం డగుయువరాజును మాళవుం డగు
సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి
దయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతికాం
డంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱు నన్నిరూపు లై యేపునం బోరు
చుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృ
తాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవు తేరునుం దలయును నఱకి విశిఖశిఖలం జేదికు
మారు మ్రందించి మదంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు
గలంగి పాంచాలురుం [1]పాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి
భీమార్జును లమ్మొన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని
యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి, స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరుదెసకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలిక
ల్హయసందోహరథవ్రజధ్వజరవమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలం
బరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్. 401

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు గ్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.

వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం
బగుటయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూ
రించినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు సెలంగెఁ

1. 'పవమానసూనుండు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు చలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి యప్పాకశాసనతనయుం డమ్మొనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.' వ్రా. ప్ర.

గౌరవసేన లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403

ఆ. తెల్ల మయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యునికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గాక నని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ. 405

క. జగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట.

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మనుష్యులగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవర్యుండు వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె. 407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైన యవ్విష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము సేసె మైనాకశైలంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభవుగుఱిచి. 408

సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న, న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాల, శశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహదాయుధముల, వెలిఁగెడు చేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు, శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ, రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండి నుదుటిపై మోడ్పుఁగేలు, భక్తిఁ గదియించి యిట్లని ప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దగ్వోనిర్మలరతా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖిత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు, కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్దీ. 411

క. వేదములు [1]ధర్మవాచక, వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ, త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412

క. నినుఁ దనుఁగా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృత మొందుఁ బశుపతీ. 413

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణుదేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వకిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1. ధర్మవాక్చయ.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశని నార్ద్రంబునను
శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లేకుండం గల
యవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుఁ
డవిజయ్యుం డై నెగడె నతనియంద జనియించిననరుండును నట్టివాఁ డై కూడి
సంచరించు నరసఖుం డగుదేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుండై
విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాప
నంబు సేయుటకు నై వలసినయప్పు డెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినో
దింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు
వెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుఁ దపస్తేజోవి, ద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియం, గా విను వారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగునుర్విమూర్తికి సురుచిరంపుఁ, బ్రతిమగావించికొనియందుఁ బరము నావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు దొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ.

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరు లై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును
లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కు
డు గావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగునీకు నెట్లు జయింపవ
చ్చు మీమీపూర్వజన్మంబులయర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతో నను
భవింపవలదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమా
హితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరా
శరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయఁ దానును
మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుండై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబునకు రుగుటఁ
గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁడై
బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం
గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహ
నాదంబులుం జెలంగం బొంగారినసముద్రంబుచందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు
మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబులతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు
నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

వేదవ్యాసమునీంద్రుఁ డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ సెప్పుట.

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజుఁ గరుణాశ్రయుత్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుఃఖ్యా జయా

గౌరవసేన లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403

ఆ. తెల్ల మయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యనికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గాక ని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ. 405

క. జగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గ నసఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట.

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా
మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో యెఱుం
గ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మనుష్యు
లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవర్యుండు వినుము
నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె. 407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము సేసె మైనాకశైలంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభవుఁ గుఱిచి. 408

సీ. పవనాసనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న, న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాల, శశిరేఖ నుప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహదాయుధముల, వెలిఁగెడు చేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు, శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ, రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండి నుదుటిపై మోడ్పుఁ గేలు, భక్తిఁ గదియించి యిట్లని ప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దగ్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొందిసుఖిత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు, కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్దీ. 411

క. వేదములు [1]ధర్మవాచక, వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ, త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412

క. నినుఁ దనుఁగా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృత మొందుఁ బశుపతీ. 413

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు
ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు
దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వ
కిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1. ధర్మవాక్చయ.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశని నార్ద్రంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లేకుండం గల యవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం డవిజయ్యుం డై నెగడె నతనియంద జనియించిననరుండును నట్టివాఁ డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగున ద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుండై విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాపనంబు సేయుటకు నై వలసినయప్పు డెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుఁ దపస్తేజోవి, ద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియం, గా విను వారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగునుర్విమ్మూర్తి కనురుచిరంపుఁ, బ్రతిమ గావించికొని యందుఁ బరము నావహించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు దొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ.

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరులై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు గావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగునీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబులయర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతోనను భవింపవలదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయఁ దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుండై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁడై బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారినసముద్రంబుచందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబులతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

వేదవ్యాసమునీంద్రుం డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ చెప్పుట.

మ. మహనీయాకృతి నంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు మహాగ్నిప్రతిమానతేజుఁ గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయా
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యుం జయా

వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతం తం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగునమ్మహామునివదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అవధరింపు మహాత్మక యయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో శరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమినడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తి యొనక మొనఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దన కేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బోరిఁ బోరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ గరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకక శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ [1] ననికొండు జయంబు సముద్భటంబు గన్. 422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్పవలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423

వ. నీయడిగినయతండు. 424

ఉ. ఆదికి నాదిలోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[2]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృఙ్మహితపాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్యోగస్వరూపుఁ డవ్య, క్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వథుండు [3]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427

వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱిచి దక్షమఖమథన త్రిపురమర్దనాదు లగునద్దేవునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్రముఖంబు లగుతదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబులు దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్న పేదవోలెం గృతార్థుండ వై తెయ్యంధకాసురభంజను కతంబునం గడిందిపగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విధంబున వైరివధం బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

1. నయి. 2 మగపరిస్ఫుటగోచరుండు. 3. కుశలుండు గలం డఘశాపశాంతికిన్.

మాత్మ నాత్మ నిలిపి సమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతంబులు నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండప్రణామ పూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొలిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱఁగిన నమ్మునీంద్రుం డయ్యైంద్రనందను నభినందించి సుఖవిగమ్మని దీవించి [1]విజయంచేసె నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయ నుండు సెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడుక నా మనమునఁ దొడ్డో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుసూనుసంచయవిదారణ[3]చిత్రవిహార [4]బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుత బాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భూతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణవిశ్రుతచరణా. 432

మాలిని. అమృతమయవిలాసా యోగభోగోద్విలాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబు నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము. 434

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

1. నిశ్చేష్టుం జనియె నని. 2.దనుజానుశాసనవిధానరచిత్రరవివి హా. 3. త్రివి. 4. ఘోర-సంగమ-నాగమ-యాగమ-హితనాగనిర్మథనకౌతుక. 5. సమపరిమళవర్తీ శశ్వదానందమూర్తీ.

Printed at the Ananda Press, Madras.

విషయసూచిక

ఆంధ్రమహాభారతము.

కర్ణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

కర్ణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

కర్ణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శల్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

సౌప్తికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

స్త్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

కర్ణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

పరిణామస్థితివి

ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం

గా పరమనైష్ఠికత్వ

వ్యాపారప[1]రానుషక్తి హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగుసంజ యుండు దండుననుండి హస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణాముం డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుం డై. 2

క. బలవిక్రమములు వినుతం, బులుగా మనమొనలుఁ బాండుపుత్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు పోరుట, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా. 3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి. 4

చ. సరకుగొనండు పాండుసుతసైన్యనికాయము నించుకేనియుం
గరులు రథంబులుం హయలుం గాల్బలముల్ దనవీక విచ్చియుం
మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాలియు నల్గడఁ బాఱియుం బియ
చ్చరులకు వేడ్క సేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్. 5

వ. చూపి యక్కౌంతేయులం గలంచి యాజి పదంపడి. 6

తే. తనకు [2]బిమ్మిటి యైనయర్జునుని బాహు, లీల నెమ్మెయిఁ ద్రోవంగ లేక తెగియె
నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన, పగిది [3]యై పాండవులకును బగ యడంగ. 7

వ. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి యి ట్లనియె. 8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచయంబుజయాశ యడంగిపోవ [3]బె
ట్టిదుఁ డగుభీమసేనుఁడు గడిందిమగంటిమి దుస్ససేనుదు

---

1. క. రానురక్తి. 2. గ. బిమ్మటయైన. జ. మిక్కుటమైన. 3. జ. యయ్యోఁ బాండవులకుఁ బగ.

ర్పద మడఁగించి పేరురము వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు[1]ర
య్యాది దుది నింత వుట్టు నని యాప్తజనంబులు మున్న చెప్పరే. 9

తే. కొడుకు లంతరాజ్యంబును గొనఁగ శక్తు, లనుదురాశను వారలయవినయములు
నీ వుపేక్షింతు మానునే యావిరుద్ధ, కర్మమున ఫల మొందక కౌరవేంద్ర. 10

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును వెగియునకాఁ దలంచి విహ్వలించి మూర్ఛిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితాజనంబులు గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్నవిదురుండును నా సూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమృదువ్యజనవీజనంబుల నన్నరనాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుండై యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు లపరంజింతిల్లి యంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు శకునివెరవును నిందించి తన్నుం దాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు సిక్కఁబట్టి. 11

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుండు పడుఁడు గదా వై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుఁగంగఁ జెప్పు కమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రుని కాఱఁ గిన్నఁడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటోటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి నున్ననే
నునిరుధిరంబు మారుతతనూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని [2]యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయా నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని విమూఢాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండొకనేపునకు సేద దేఱి యాసూతనందనుని కి ట్లనియె. 15

క. నాదుర్ణయమునఁ జేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధిహానివలననుం
గాదె యిటు లగుట మర్మవి, భేదన ఘనశోక మింత పెల్లయి యున్నే. 16

వ. దుఃఖంబు నిస్తరింప నోపుదునొకో యని తలంచు చున్ననాదుసంశయంబు వాయ నింతకు మున్న కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పు మనిన నతనికి సంజయుం డి ట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేన దుశ్శాసనలక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభిమన్యుపాండ్యప్రముఖులును [3]వేరువేర నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రని యేర్పడ నెఱింగించిన నమ్మహీపతి కురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు నతం డశ్వత్థామ కృతవర్మ శల్య శకుని కృపాచార్యులుం బేర్కొని బ్రదికినకురుకుమారులను

---

1. క. రెయ్యాది. 2. జ. యంత కేనియు. 3. క. వేఱువేఱ యిట్టిట్టి.

గర్ణుకొఱకుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి వీరలం గొని యనికి నుత్సహించి పోనుఁగువడ్డయగ్గివేఁడిమివోనివాఁడిమితో దుర్యోధనుండు ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకుకడిమికి వెడవెడ యూఱడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండ్రు వొలిసినయలమట మునింగి యొక్కింత ప్రొద్దూరకుండి రాధేయు దెగుట దలపోసి యమ్మనుజనాథుండు. 17

తే. అలలోనియాఁబోతునుఁబోలె నొప్పుఁ, గురుబలంబులో నున్నదగ్ద్విరదమూర్తి
సింహసంహననుండు నిస్సీమవిక్ర, మాభిరాముండు వోయెనే యక్కటకట. 18

వ. అని తోడంగి హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ,నంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకి యైన గెలుతు న,నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడునుం గయ్యమునన్. 20

ధృతరాష్ట్రుఁడు కర్ణుమరణంబు విని పలవించుట.

సీ. పాండుసూనులతోడఁ బగ కోర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
నై దేహపాండ్రాదివసుధేశు లెవ్వని,కడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనమూఁక లెవ్వని పెనుఁబ్రాపు గాంచి గ,ర్వితము లై సంగరక్రీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వని, యసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ

ఆ. యట్టికర్ణుఁ డిగ్గె [1]నట్టెయిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేటిభండనంబు
దీని వినియుఁ నాదుమానసం బేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు. 21

వ. అని [2]విలాపించి మఱియును. 22

క. పౌరి బంధుపుత్త్రమిత్త్రుల, పరిభవములు వించు నిట్లు ప్రాణముతో నె
వ్వరు నుండుదురే యే నొక్కరుఁడును దక్కంగ నింత కష్టం బగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంఠితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెనవత్తు నీ విటులు శోకసమాకులచిత్తవృత్తి వైఁ
గలఁగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపక యుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్య మై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయ. 27

క. పౌరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలద మే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నారాధేయుండు సచ్చె [3]నర్జునుచేతన్. 28

1. గ. నంటి యిం కెక్కడి, భండనంబు దీనిఁ బరఁగ వినియు. 2. క. పలవించి. 3. జ. నటె యర్జునుచేతన్.

క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యెట్లనినఁ బోరఁ - గర్ణునిపాటుం
దెలియ వినఁగ నాఁడెందము, పలువఱియలు గాక యున్న - భంగి నెఱిఁగితిన్. 29

క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాఁడ నాకుఁ - గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుఁడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని - కోర్వఁగ నశమే. 30

సీ. దుఃఖపరంపర - [1]ద్రొక్కునఁ బెట్టె నా, చిత్తంబు ననిమిషసింధుతనయు
పడుటయు ద్రోణుండు - పరలోకమున కేఁగుటయు సూతజుని తెగుటయును వినియు
నందుఁ గర్ణుఁడు లేమి - యత్యంతదుఃఖంబు, సేసె దుర్యోధనునాస మానె
నతఁ డేడుగడయును - నై యుండు నతనికి, నెవ్వరు గలరు ది - క్కింకఁ జెపుమ

ఆ. మనబలంబుచేవయును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధపట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసి - పడి యున్న వాఁడె వా, సఘనికడిమిఁ బడినగజంభునట్లు. 31

క. విను [2]పిచ్చుకకుం టతిరయ, మునఃబోకకుఁ బడుట పేదముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యోధనుఁ డింక జయంబు గోనఁగఁ - దలఁచుట యరయన్.

క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె - నది మీపతి కై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యాశనమునకుం జోరనిభంగి - సంజయ యెట్లున్. 33

సీ. శరతల్పమున నుండి - శాంతనవుండు బీభత్సుదివ్యాస్త్రవైభవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు - దెప్పించికొని యప్డు, పాండుసూనులతోడి బాంధవంబు
నడపుము సిరి పంచి - కుడుచుట మే లింతతోఁ గయ్య ముడిగి శాంతుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్నపనువు సేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్డు శోకాబ్ధిమునుఁగకున్నె

ఆ. పడుచు లేక లూడ్చి - పట్టె యాఁడెడునట్టి, పులుఁగుచంద మయ్యెఁ - దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చువాఁడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక - దిక్కు గలరు. 34

వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలు నెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాటలాడి రాధేయు
తెగిన తెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యిట్లనియె. 35

మ. విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పోద్ధతిఁ జూప నోపెనొ చలంబుం జేవయుం సైన్యయు
గ్మజనంబుల్ వినుతింపఁ బేర్చెనొ తొలంగం బాఱెనో పేరు న
క్కజపుం బెంపును వేఱఁడింపఁడు గదా - కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36

క. తక్కటిసైనికు [3]లని న, య్యొక్కని దిగ విడిచి పాఱిరో లావుం జే
రుక్కును మెఱయఁగఁ దోడ్పడి, పెక్కండ్రును వడిరొ బెరసుబీనుంగులు గాన్.

వ. అని మఱియును. 38

క. ముందర శిఖండి నిడి సంక్రందననందనుఁడు సేరి - గంగాతనయుం
గ్రుందించెఁ గపటమున నా, చంద మొకటి కర్ణునందుఁ - జర్చించిరొకో. 39

క. సామజము వడిన నశ్వత్థామ వడియె ననఁడె ధర్మతనయుఁడు గురునిం

---

1. క. త్రొక్కునఁ బెట్టు. గ. త్రొక్కుడు వెట్టు. 2. గ. పిచ్చుగుంటి యతిరయ. 3. గ. లాతని, నొక్కని.

దా మడియించుటకై య, ట్టేమని యొనర్చిరొక్కొ యితఁడు వడుటకున్. 40

క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిం దెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరికైనను వశమే. 41

సీ. పరశురామునిచేతఁ బడసినవాఁడు బ్ర, హ్మాస్త్రంబు సర్వముఖాస్త్ర మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు పెక్కు మఱియును, గలవు రాధేయునకలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుమాడఁడె నాగాయు, తప్రాణు ననిలసందనుని బాహు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ జులుకన మర్దించి, మందల విడువఁడే మాయలాని

తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు గీటడఁపఁడే, యట్టి జెట్టికిఁ బోరఁ జావెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికి సూతునకంచితాస్త్ర, ములకు దైవోపహతిఁ జేసి మూఁడెనొక్కొ.

క. రథి మవిరథ మైనను సా, రథపని నెఱసిన మహాస్త్రరాజి విధికృతిఁ
వృథ గాఁ గున్నను గర్ణుని, బ్రథనంబున గెల్వ దేవపతికిఁ వశమే. 43

ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి శల్యుఁడు ద్రోణసునాభ ఫ్రందు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డై రి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతవర్మ దర్పము
స్ఫీరము నచ్చి యుండుఁ దగ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44

క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజు పిఱుందఁ గదిసి రా నెబ్భంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45

ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుపై నడతెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్పముఖకాండముతాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు గల్గె సమరోద్ధతి దక్కటినల్వురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46

వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె నయ్యాంబుతెఱంగు మొదలుకొని చెప్పెద నాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగిన నశ్వత్థామ జనయోపినంతసమరంబు సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలువిచ్చి యుండి యశ్వత్థామ లోనగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిటమీఁదఁ జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47

క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్ష్ట్యంబు నీతి యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్చు దైవసాహాయ్యమునన్. 48

చ. తలఁపఁగ సద్గుణంబులకుఁ దావల మై పెను పొందుముజ్జ్వలా
త్ములు సని రైన [1]చేభరము దోఁపఁగ నీ దగుతోంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచితంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

1. క. నేభరముఁ దోఁపఁగ నీక దొడంగి శౌర్యముం.

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథికప్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే. 49

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గర్ణుని సేనాముఖము సేసి నూల్కొని యరిమ
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్చు సద్గుణావలియు నృపా. 50

క. వైవస్వతుచందంబున, నీవీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్ల నడంపం
గా వలఁతి దివ్యశరశ్రీ, తావైభవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా. 51

వ. అని సూతపుత్త్రుం జూపిన భగవత్పుత్త్రుండు ప్రీతుండయి యతండు పాండవుల
జయించు ననునాస యగ్గలం బైనయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కిట్లనియె. 52

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలయతిస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యున్నాళ్ల నే
లా వైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలన్ గెల్తు కౌంతేయులన్. 53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును
మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్మద్రోణుల ననుమానిం
తుము వారలు భండనంబునం బడిన నుడిగి యుండనేర్తుమే కడంగుము పగఱకు
నీకడంక చీఁకటికి సూర్యునుదయం బెట్టి దట్ట దయ్యెడుం గాక బృందారకసేన సేనాని
నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీవ సర్వసేనాధి
పత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొమ్మనినం బ్రీతుండయి రాధేయుండు గాంధారేయు
నకుం బ్రహర్షంబుగా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప ని ట్లనియె. 54

మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱతునే నీ పేరంబు బాహాబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవిద్యయును నీభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్త్రుల మదోల్లాసంబు మర్దింతు ని
న్ననుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55

దుర్యోధనుఁడు కర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట.

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగు
రాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయ
మణికుసుమౌషధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబు
నం బరమాస్తరణంబు పొన్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులుఁ
దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు
గట్టిన నతండు [1]భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన
త్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పుడు దుబ్బినశూరయోధులజయజయ
శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల
గెలువు మని దీవన లిచ్చుమాగధులయెలుంగులును నింగి ముట్టి [2]నవోదితుం

1. గ. భూసురార్థులకు వందిమాగధజనంబులకు. 2. గ. నభోదీధితుఁ.

డై నభోమండలంబునం బోలె శోభిల్లు నాకర్ణుండు సముదీర్ణుండై యక్కురుపతి యాననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్త్రయుతంబుగఁ బార్థు రూపు, మాపి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ బుత్త్రపౌత్ర, గాఢభోగార్హ మగునట్లు గాఁగ నధిప.

క. విను [1]సత్యాధర్మరతుఁ డగు, మనుజాధిపునకుం గార్యసిద్ధి మసలక యగుచా
డ్పున శౌర్యబాహువిక్రమ, ఘనుఁ డగు నా కాడ జయము గలుగుం జులుకన్.

వ. అని పలికి నిత్తజంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతని నుందరింబునకు మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన నీకౌరవుఁ డభ్యంతరావాసంబున కరిగె నారాత్రి యే నిట వచ్చి ప్రాణస్వృత్తాంతం బంతయు నీకుం జెప్పి నీ ననుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబిరంబు ప్రవేశించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తెళతళ మనియెడు [2]దంతప్రభలతోడ, ఘనకేతుపైన హస్తికక్ష్య వెలయ
హంసవర్ణము లైనసహాయములపటుగతి, నర్కప్రభం బగువరద మొప్ప
నిస్తప్తకాంచనరసలిప్తమై చెలు వొందు, సజ్యకార్ముకము హస్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరసమారోపమొదవ నా, భీలశంఖము దనరోత్రాల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వక్త్రమున వింత, చెన్ను వెలయింప నాప్తులు సేరి రెండు పక్కియలయందు బవరంపుఁబలుకులెసఁగ, నడవ సేనాపతి కర్ణుండు వెడలె నధిప.

వ. అతండు పడవాళ్లం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లవారలును సంరంభంబునకు వెడలి రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖోత్థ[3]ధూతధూళీపటలములు సలిక్కు లోఁల కరించె
మాతంగకటగళదజలబహులప్రవాహవిలాసంబు వాని నడంచె
బహువిధవాదిత్రభైరవారావంబు, పెల్లంబరము పిక్కటిల్లఁ జేసె
శింజినీటంకారసింహనాదంబుల, పెక్కువ యామ్రోఁతఁ [4]గలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణములరశ్ములఁ గేతన, చ్ఛత్త్రచామరోపరిస్తమణుల
రుచుల సుభటహేతికరోచులఁ బవలింటి, దివియచంద మయ్యె దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గఁ ద్రావి సంతోషము నె
క్కొనియెడు [5]మనములతోఁ గ, ర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాసరుచిరనయను లై. 64

కర్ణుని మొదటినాఁటి యుద్ధము.

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగి నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1. గ. మాతిథ్యరతుం డగు. 2. జ. ధవళప్రభల. 3. క. ద్యుతిధూళిపటలంబు, కలయఁగ దిక్కులఁ గప్పె మత్త, మాతంగ. 4. క. బీల్చికొనియె. 5. ఖ. మనములఁ గర్ణునిఁ, గనుఁగొని ధృతిపుచిరమదవికాసనయనులై.

బు గా మకరవ్యూహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంఠంబున దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వామపాదంబున నారాయణగోపాలయుతుం డై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్యసంవృతుం డై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనలతోఁ శల్యుండును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుం డై సుషేణజననాథుండును బుచ్ఛంబున మహాసైన్యసమగ్రుం డయి చిత్రుండును నతనితమ్ముం డగు చిత్రసేనుండును నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల [1]నెడ నెడం బన్నించె నట మున్న యుధిష్ఠిరుం డుద్దామసామజాదిచతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతెంచె నట్లు నడతెంచి యమ్మనుజవిభుండు మనమొనం జూచి సవ్యసాచి కిట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జుల్కనై నయది । కౌరవసైన్యము గంటె సూతినం
దనుఁ డొకఁ డొడ్డుగా నిలిపి । తాను ముఖంబున నిల్చె కయ్య మె
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని । లావును బీరముఁ జూపఁ బూని యే
పున నటిమెఱ భవద్విశిఖపుంజములం దెగటార్పు మీతనిన్. 66

క. వనమునఁ బండ్రెండేఁడులు, మన [2]ముత్కటదుఃఖవార్ధిమగ్నుల మై యి
ట్లునికికిఁ దగ నితని భవ, త్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు । దుర్గమలీలన్. 67

ఉ. [3]వీఁ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరిలో
వాఁడిమిసొంపు సూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ జేర్చు నీ
వేఁడిమి సూపి రూపడఁపు । వీనిఁ బురందరపుత్ర యంతతోఁ
బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలినమొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్ధచంద్రవ్యూ[4]హవిధానంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామదక్షిణశృంగంబుల భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బెంగలి గా నొనర్చి నతని చక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండునుం గయ్యంపువేడుక మొగంబులం జిగు రొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి రిట్లిరువాఁగును బన్ని యున్నసమయంబున. 69

చ. హరియును బాండునందనులు । నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
దురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్సుతుఁ డాఁడుక్
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ । ద్రుంగు సుయోధనుఁ డక్తలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ । బాండ[illegible]ముఖ్యుఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటి కొకటికంటె । నుబ్బుచు వర్తించు, చాడ్పు దోఁప రెండుసైన్యములును

---

1. గ. నెడనెడలం బన్నించె-జ. గలయం-బన్నించె నంత నక్కడ యుధి. 2. గ. మొక్కటు; చ. మాదటు. 3. గ. వీఁ డొకరుండు దక్క...సుయోధనుపాల లేమి. 4. గ. హాభిధానంబున.

[1]బొలిచె నపుడు సెలఁగెఁ భూరిభేరీముఖ, తూర్యములు నభంబుఁ దూఁటుకట్ట.

వ. చిందంబులమోఁతకు నిండు సందునుం దనుకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱసినయగ్గలిక నొండొంటి బెరయ మొగ్గరంబు లురవడించెను. 72

సీ. నిబిడఘంటావళీనిక్వణంబులతోడ, భీషణబృంహితఘోషములును
ఘననేమినిష్ఠురధ్వనుల[2]పొందునఁ గేతు, నిర్భరకింకిణీనినదములును
జటులఖురన్యాసపటురవంబులతోడ, నాభీలహేషానుహాస్వనములు
భూరిభుజాస్ఫాలనారావములతోడ, మేదురతరసింహనాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ బగిలింప ననిమిష, ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నితాంతకౌతుకభరితములు గాఁగఁ జూడ్కి[3]గములు వఱపె. 73

వ. ఇట్లు దలపడి యిరువాఁగును [4]బేరువాఁడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహారంబుల నొచ్చిన పంచాస్యపన్నగంబులం బోని బాహుబలులను గాంభీర్యవిస్తారంబుల పెంపున సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం గ్రేణి సేయు నాననంబులను సంగ్రామరంగం బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టం బగు మహాత్మలోకంబు చందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులును దనుతనుజాతిచేతం బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు నఱియుటయు నాశ్వికులు వోదివినం గములు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్బారు దుమురగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల తెఱంగులు నన్ని దెఱంగులం గలయ బడలువఱుచుటయు రౌద్రరసంబుఁ [5]బెనిచె నానమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక చేది పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబులబలంబులతోడ బన్నసంబు సేసి తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహోగ్రసముదగ్రతతో పడ తేర దర్పదు
ర్దాంతగజాధిరోహణనితాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రౌఢప
క్రాంతివిలాస మొప్పఁగ నఖండితపౌరుషుఁ డైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసెఁ బన్నదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచినం, పదఁ బోలు మహాతపనుఁ బ్రసరత్తీవ్ర
ప్రదరములు నెఱయ మెఱయఁగ, మదావళముమీఁద వెలిఁగె మారుతి యధిపా.

క్షేమధూర్తి యనురాజు భీముతో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.

వ. అమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుం డయిన క్షేమధూర్తి నిజబలంబులం బురికొల్పికొని యేచి క్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

1 గ. బొదలినట్లు సెలఁగెఁ • జదల భేరీముఖ. 2. గ. తోడుతఁ గేతు. 3. క. తగులుపఱిచె. 4. క. బేరు వాఁడి-జ. బేరువాడ-ట. బేరువాడుచు-పంచాస్య. 5. క. బెరసె; జ. వేర్చె.

గిరిం దాఁకు తెఱంగున నతనిమాతంగంబునకు మార్కొనియె నయ్యిరువురు నొండొరులపైఁ దోమరస్తోమంబు లడరించి యార్చుచు నుద్దండపరాక్రమంబు లగు వేదండంబుల ప్రచారంబులు చారుభీషణంబులు గా నొక ళ్లొకళ్లం జుట్టు కొని వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బా, హాదర్పము లెసఁగఁ బోరి యన్యోన్యవ్యథన
చ్ఛేదంబులఁ బోరిఁ బోరి నా, పాదించిరి [1]రయము జనులు ప్రస్తుతి సేయన్. 78

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల సరభసముగఁ, బోరుచో భీమసేనుని పేరురముఁ
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలతోమరంబు, [2]లేదు నాటించె దర్పంబు రూఢి కెక్క. 80

చ. అనిలతనూభవుండు దపనాంశునిభం బగు తోమరంబు వై
చిన నడుమం గరూశపతి చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీఁక నా
తనిఁ బటుషష్టికాండపరితాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొని యతఁ డక్కులూతపతికుంజరముం వెసఁ గప్పె నమ్ములన్. 81

వ. అట్లు భీమసేనుండు గరూశపతివిక్రమంబు సరకుసేయక యతనిదిక్కునం జూడక క్షేమధూర్తిసామజంబును సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతిరిగి పఱచినం బోవనీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నంబున నమ్మాతంగంబు మరల్చి యాతనియంగంబునను దద్గజంబుశరీరంబునను నిశాతశరపరంపరలు వఱపె.

చ. ఉఱక సమీరసూనుఁడు దరదుగ్రధనుర్ధ్వనం బొనర్చి యే
డ్తెఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గడింది మగంటిమి నొండువింట ను
న్నెఱుఁగులు [3]గ్రమ్ముకోల లతనిం గడు నొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పఱి మహి మ్రొగ్గ నేసెఁ ధరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద చేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకొంతేయుఁ డప్పౌరు ను
న్మదమాతంగముఁ గూల నేసెఁ గృపాణస్ఫారదోర్దండుఁడై
కదియం వచ్చి యతండు నిష్ఠురగదాఘాతంబునం గూల్చె నే
పు దలిర్పం వెస నామరుత్తనయుఁ డాభూమీశు భూమీశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగుపీనుంగుకడనుం బడిన క్షేమధూర్తి వజ్రప్రహారంబునం గూలిన కులశైలంబుసమీపంబున నిర్ఘాతపాతపతితం బయిన కంఠీరవంబుకరణి నొప్పె నతనిం గనుంగొని మనమొన వెఱచఱచినం బాండవబలంబులు వెనుకొనుటయు. 85

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గప్పం గిన్కఁ డాసేనఁ దాఁ
కుటయుం సైన్యము దైన్యముం దొఱఁగి మార్కొన్నం భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బాండుసుతులుం దర్పంబు సొం పేర్పరిం

---

1. గ. రణము. 2. గ. రెండు...కట్టిగాఁగ; జ. లేదు...వేదు కెక్క; ట. లేదు...మాడి కెక్క; క. గ్రమ్ముకో నతని మే న్గడు.

చుటకుం జొచ్చిరఁ జేర్చిఁ బో రనిమిషాస్త్రామాద్భుతాపాది యై. 86

వ. అందు. 87

క. సూతతనయనారాచ, స్ఫూతిము లై వారణంబు లొలియును సొగయుక్
భూతలముపైఁ బొరలుఁ దెరలు, నే తూలును జిల్లిఁ దిరుగు విస్పుం జచ్చున్. 88

వ. అప్పుడు నకులుం డానికి మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామను సాత్యకి కైకేయు లగువిందానువిందులను శ్రుతసేనుం డనురాజు శ్రుతకర్ణను బ్రతివింధ్యుండు చిత్రుం డనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు సంశప్తకులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్మను శ్రుతకీర్తి శల్యుని సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలపడి రట్టియెడ. 89

సీ. కైకేయులకును విందానువిందులు మహాహావము సేయంగ సాత్యకి యుద్ధ మునఁడు ఫేర్చి వారికార్ముకములు రెంటిని, దునిమి యంగంబుల నినిచెఁ దూపు లవ్వీరు లన్యశరాసన[1]నోద్ధారు లై, యతనిపైఁ బఱపిరి శరశరంబు లొడును వారు సునోన్యచాపచ్ఛిదా, వైచిత్రి నొప్పారి నేచి దొడ్డ

తే. విల్లు గొని యతిరయమున భల్లనిహతి, నాతఁ డనువిందుతల ద్రుంప నది ప్రదీప్త రత్నకుండలశోభాభిరామశిఖము, భంగిఁ దదనీకశోకసంపాది యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁ డై కాండప్రసారంబులన్ శనిసీరుం గుసుమాఢ్యకింశుకసముం జేయంగ సాత్యకి డా తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితాగ్రప్రంబుల్ వడిన్ గ్రుచ్చి నే పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి నిష్ఫల్ రాలుకన్నోయితోన్. 91

తే. ఒకరు లొకరిఖలహయముల నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్ముకములు ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్భాసితాసి
చర్మశోభితహస్తు లై సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల నెఱయును. 93

క. చెరి బహుచిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ బొలిసెం బలకల్
నేరమిమై [3]గళవుల శిని,వీరుం డిరువటియ గాఁగ విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇక్తైలంగున సయ్యురుప్రకరం జంపి సాత్యకి యుధామన్యు తేరెక్కి యుక్కున వేఱొ క్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బఱపెఁ శ్రుతసేనుండును నీమనుమం డగుశ్రుతకర్ణయుం బెనంగునెడ [4]నాశ్రుతకర్ణుఁడు. 95

క. ఆరాజు నైదువాలిక, నారసముల నొంప నతఁడు నవశరముల న
క్కారవుని సేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధికసంరంభమునన్. 96

---

1. గ. సోద్ధారు లై; జ. నధారు లై. 2. గ. భంగిఁ, బడియెఁ దదనీకశోకసంపాది యగుచు, 3. క. గళవుస. జ. గడవున. 4. క. నా శ్రుతకర్ణుఁడు.

సీ. శ్రుతికర్ణ గోపించి క్రూరనారాచము, జననాథుజత్రుదేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛవోయినఁ బైపయి వెండియు, నేయఁ దెప్పిలి యతం డేసెఁ గడఁగ
నుక్కునఁ దనునూడి సుకుమారుసిశిరా, సుతుఁ డొండొకచాప మెత్తి
తెఱచుటమ్ముల నేసు పెఱిగినచందంబు, నేసె రయంబునఁ జిత్రసేను
తే. నాతఁ డాతనియురమున శాతశరము
దూఱ నేయ నబ్బాలుండు దోఁచె వివిధ
బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల డొల్ల నేసె. 97

ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట.

ఉ. ఏలినవానిపాటు గని యేడ్తెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ బేర్చిన యుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్గడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుతూహలి నీమనుమండు భూవరా. 98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ డైదుబాణములఁ జిత్రునిమేను నొంచి తత్సూతునశ్వ
మునఁ గ్రూరశరములు మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు వల్లార్చి పేర్చి
యతఁడు దన్నుఁ గ్రన్నన వాస్త్ర[1]పీడితుఁ జేయ, విలు ద్రుంచి వెసఁ బంచవిశిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తి యుగ్రముగ వైచినఁ, బెలుచ నాలుగునుఱియలుగఁ జేసె
తే. సలిగి యాతండు గద వైచి యక్కుమారు
ఘోటకంబుల సూతునిఁ గూల్చె నదియు
పట్టుకొని వైచె మగుడ నప్పాండుపౌత్రు
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నచ్చిత్రుఁ డడప. 99

ఉ. బాహువు నెచ్చినం గినిసి భాసురతోమర మెత్తి కౌరవ
వ్యూహము సంచలింప నతఁ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ దెళ్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతముతో నాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్. 100

వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాఱినం గనుంగొని మనయోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివోనికలితనంబున నేల కుఱికి యక్కుమారుండు గోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు పరఁగింపఁ బాండవసైనికులు బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడుటయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు భీమంబుగు జెల్లె నందు. 101

క. గురుపుత్రుఁడు దొంబదిశిత, శరములఁ బావనిరథంబు సంవృతముగఁ జే

1. క. తాడితుఁ జేయ.

సెరయం బారఁగ సాయక, పరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డలుకన్. 102

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఫాలము గురునం, దనుఁడు పటుప్రదరకీలితము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁడే, పున బాణత్రయము నాటె భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేనిసామ్యమున దీపితులై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁబోలె శరధామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి [1]రథచిత్రచారులఘుభీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు పోరు లెందుఁ,జూడమే దీని కెన యని యాడఁ గలదె
కలుగ వింకను వీరలబలముఁ జలము, నలఘు వెరవు నిట్లుండునే యనుచునుండ.

ఉ. ఒండొరు కేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరు తేరివాహములయు బ్బడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయములన్ వడి గ్రుచ్చి వ్రాలి రం
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఛలు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱగి మూర్ఛిల్లిన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురు, తనయునిరథచోదకుఁడు నతని నాతనినిం
[2]గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ,గనుకు సారఁగ నని కఁ దొలఁగఁ దోలిరి రథముల్.

ఉ. క్రీడితనూజుఁ డైన శ్రుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కుల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము లా అయిదుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుపైఁ
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుకాండము లాతనిమేన గ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ జూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేఱొక్కవిల్లెత్తి విష్వచ్ఛుకొడు కఱువదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు తోఁబడితూపు లడరించి, యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు గండడంగక గద, వైచినఁ బొడిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె నిశితభల్లంబునఁ, ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు

ఆ. వాయుజవములైనవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికిఁ దొలఁగ నీడ్చెఁ

---

1. క. లఘుచిత్రచారపటుభీషణమార్గణభైరవంబు గన్. 2. క. గనుఁగొని యుల్లంబుల బలు, తొనరఁగ.

తెలిసి గాంచి శల్యుఁ డతిమత్తిఁ జొచ్చి కలంచెఁ బాండుసుతుబలంబు నధిప.

సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యాఁడెడుగంధ, దంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబుగా, వధియించుకంఠీరవంబు నేపు
సరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబుఁ
బ్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమ, యించుఫాలాక్షునిరయము దెలియును
ఆ. బోల్పఁ [1]బట్టు సయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్ర, తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హననకేళి సల్పునవసరమున. 115

దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట.

ఉ. ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు [2]మైగలి దుస్ససేనుఁ డుగ్ర
సీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజ విస్ఫురణం బొరి నార్వఁ బోరుచో
వారక సాయకత్రయము వాఁడిమి నయ్యువరాజు నొంచె వి
స్తారమనోజ్ఞహారలసితం బగునాఘనబాహువక్షమున్. 116
చ. ధృతి వొగడొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తస
ప్తతిశరవిద్ధుఁ జేసి నడిఁ దద్రథచోదకు మార్గణత్రయా
హతుఁడుగఁ జేయ నల్గి వెస నాతనిచాపము ద్రుంచి యాతఁ డు
ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశిలాప్రదరంబుల మేను నొంచినన్. 117
సీ. నకులానుజుఁడు గృపాణంబున వైచిన, దుస్ససేనునివిల్లు దునియ లన్యో
న్యడ గని యవ్వీరుఁ డేచి బల్వింట మంటలు గ్రమ్మ మ్రేయుటయు నతండు
గడువెస నెత్తినకరవాలమును ద్రుంచి, యతనిపై లక్షించి యమ్ము లయ్యుదైవ
నకుమ యాతండు సలికిసఁ బ్రస్ఫీత, చాపంబు గొని చతుష్షష్టినిశిత
ఆ. కంకపత్త్రములను గడఁక నయ్యువరాజు, పరఁగఁ జేయుటయును బాండుతనయుఁ
డడఁచె నెక్కటొకటి నైదైదు తీవ్రశి, లీముఖముల బాహులీల మెఱయ. 118
వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుఁడై సహదేవుండు శతశాతశిలీముఖంబు లడరించిన. 119
చ. రయమున వాని నన్నిటి శరత్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
ద్వయమున నాతనిం బటునవప్రదరంబుల సారథిన్ భవ
త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగి యార్వ న
త్యయసమవర్తిచాడ్పున నతం డుదితభ్రుకుటీవిలాసుఁడై. 120
మ. పటునారాచముదీప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్వ ను
త్కటవేగంబున నేయఁ గంకటము వక్షఃపీఠముం దూఱి న
త్తుటిపాం దేమియు లేక యుచ్చి చనినం దూగాడి యాతండు వ్రా
లుటయుం దేరు దోలంగ సూతుఁడు భయాలోలాకృతిం దోలినన్. 121
క. అస్మాద్రిపుత్త్రుఁడు వా, లమ్ముల దుశ్శాసనునిమహాసైన్యము రా

1. గ. బడిరొ నపుడు. 2. క. మైగలి-గ. మైగరి-చ. మైగవి-జ. మైగమి-ట. నగ్గలి-అ. ఘూరుఁడు.

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగణమ్ము వినుతి సేయఁ దమమెుసలు నలి నార్వన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్త్రుఁడుఁ బెనంగునెడన్ నకులుండు సూతపు
త్త్రకునకు నిట్లనుం దలఁచి దైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ
ష్టికి నను బాత్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్కికి నిను గోచరంబుగ ఘటించినయాచతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు నీ, వైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ద్ఘోరశరనిహతిఁ బడఁగ, న్నారఁ గనుంగొనక కోప మాఱునె యెుంటన్. 124

చ. అనఘుఁడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిదుండవు నైన నీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హ మగు నైనను జెన్నటిపల్కు లేల నె
ట్టన భుజశక్తి మార్తురకుఁ డంక యడంచినఁ బల్కు లొప్పఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలముకల్మియుఁ జేతులబల్మియున్ దగన్. 125

వ. అని పలికి కర్ణుండు. 126

సీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుదూ, పులఁ గప్పుటయు నతఁ డలిగి యతని
[1]పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన, నాసూతనందనుఁ డక్కుమారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది, కాండముల్ నాటిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతని నొంచి మూఁడుమా, ర్గణములు సూతునంగమునఁ బఱపి

తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు, నద్భుతం బందఁ ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుండు నిష్ఠురహాసభాసి, తాననాంభోజుఁడై పొలుపారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, [2]యాతనిపక్షమున నాటె నైదమ్ములు ని
ర్ఘాతసమసప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకార్ముకంబు గొని కర్ణుండు గడంగి నప్పు డయ్యిరువురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొకళ్లొకళ్ల నెత్తుట ముంచుచుం బేర్చి విస్ఫులింగశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృతంబునుం బోలె నుండె నాసమయంబున నకులునగ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమకబలంబులు కర్ణక్రూరనారాచాదిబహుళబాణపాతంబులఁ బలాయితంబు లయ్యెఁ గర్ణునకు బాసటయై తఱిమిన కౌరవసైనికులు మాద్రేయరౌద్రవిజృంభణంబున దూరవిఘటితులై రట్లిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచుచుండ నారథికోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ బరస్పరాంగంబులం బొదివి యంబుదపిహితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకులచందంబు నొంది యన్యోన్యదివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యయస్త్రంబుల వారించుచుం బోరి రట్టియెడ. 129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న, కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

---

1. క. పై నశీతినిశిత. పై నవతినిశాత. 2. అ. యాతనియక్ష్యముల.

బులఁ జంపి చక్రరక్షుల, తలలు నఱికి సిడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 130

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 131

చ. పలకయు వాలునుం గొని యొకింత బాండుకుమారుఁడు పెక్కుచెక్కు లై
యిలఁ దొరఁగంగ చేసె గద యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణపెంపునఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్. 132

ఆ. నుర్గభేదన తెలివిమార్గణంబుల కోహ, టించి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లుదినంబున, కోర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాఱె. 133

కర్ణుఁడు నకులుని విరథుం జేసి యవమానించుట.

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి నవ్విం బ
ట్టిన నిండినచాప[1]పరిగతి, ఘనాకృతిని బోలిచె నతఁడు కౌరవనాథా. 134

వ. ఇట్లు పాండుతనయుం బాడుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి మున్నింక నెన్ని పలుకక వలసిం
బలుకుము నీకేఁ దగ నా, యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తలఁతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱఁగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యింకిట దగు వి, చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా. 137

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ, చనములు దృఢవృత్తిఁ జిత్తసంకలితము లై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజునరద మెక్కె సవ్రీడముగన్. 138

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిష్ఠ్యూతభుజంగంబుచందంబున నుండె నివ్విధంబున మాద్రీపుత్త్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యందినగతం బైన మార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుం బోలెఁ బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలిమావులును వెలిపడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతేరు రథంబు రయంబున దర్శనీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దఱిసి పెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ములగములు గదియించి.

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల పీట, [2]తాటంబు సేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్త్రభూషణములు పొడిసేసి, [3]రథికజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములు నఱికి యంకుశములు దునిమి తోండములు ఖండించి కుంభములు వ్రచ్చి
జోదులతనువులు భేదించి మోరలు, [4]గళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి

ఆ. కందములు పగిల్చి కాళ్లులు ద్రెంచి యాశ్వికులఁ జంపి చర్మవిశిఖకుంత
ముసలముద్గరపట్టిముఖసాధనములు భగ్నములు సేసి భటుల సమయఁ జూచి.

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయయుత్సుం డను

---

1. గ. పరివృత. 2. జ. తాటనంబులుగ రథ్య. 3. గ. రథికశిరంబులఁ బృథివిఁ గూల్చి. 4. చ. గల్లెలుగూడఁ జెక్కలుగ- జ. గళ్లెలు చెక్కలుగాఁగ-ట. గళ్యాలు చెక్కలు గాఁగ.

పర్వతప్రతిముం డగుచులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబున నొంచినఁ
గోపించి యాబల్లిదుండు విల్లు విఱుగ నేయుటయు నక్కుమారుండు. 141

తే. మేలువిలు గొని యఱువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయి గ్రుచ్చి సాయకత్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము పరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సడిసను రయమునై
నిలఁ గూల్చిన నినుతుఁ డుజ్జ్వలవిశిఖము లయిదు నాటె వానియురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యాసౌబలనందనుండు క్రోధంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృంభించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతురశ్వాణాహాలిఁ వాజులన్
డొల్లం జేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించెవి
ల్లోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మేను[1]క్కఁడి నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాఱె నొండొకరథం బెక్కంగ నుగ్రాసుణీ. 146

క. గెలుపున నొయి పొదలఁగ సౌ, బలసూనుఁడు రథము నెక్కి పాంచాలబలం
బులు గలఁగఁ బఱచెఁ దెఱంగుల, యలుఁగుల విహరించె నుద్భటాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్మ నకులుని సుతుని శతానీకుఁ, దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చి నాతఁడు గద వైచి, రథవాహనములు సారథిని గేల
నముఁ బొలియించె భూరమణ యిమ్మెయినీసుతతనయుండు సకులనందనుండు విరథు
లై యొండుదేసల కరిగిరి [2]సుతసోముఁ, దలపడి కసిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతనియడరించువివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబున [3]దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ గిలక
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పొలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱిం
దిరథం బెట్టెఱఁ గప్పినం దునిమె నుత్సేకోగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజాటోపప్రసంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబుమెయిం గొని యానృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరగించుసాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన నీడఁబోక చే

---

1. క. నుక్కాఁడి. 2. జ. శ్రుతసోము. 3. ఙ. ధనువు.

తితునియ బెట్టు సైచె జగతీవర యాతనివిల్లు రెండుగన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు సేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కె సౌబలుండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి యస్త్రఁబి నురవణించి పాండవరథికులం గలంచెఁ గృపాచార్యధృష్టద్యుమ్నులు పెనంగునెడ గౌతముండు పాంచాలవరుం బొదువునాటోపం బాలోకించి యక్కౌంతేయసైనికులు దమలోన. 151

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు కృపాచార్యునితోఁ దలపడి నోడి పోవుట.

ఉ. ద్రోణుపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ నున్నయీతఁ డీ
క్షోణిపరాక్రమంబు విలసిల్లఁగ నిగ్రహదాత్తజుఁ గాఁగ
ప్రాణునిఁ జేయఁ గే లుడుగుఁ డీ బైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ గాదె మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వశ్లేషనిర్వాహకుం
డరులం జీకిఁ జేకొనం డితఁడు [1]క్రోధాత్తాత్ముఁడై నేఁడు ని
ర్భరశౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్పోద్ధతిఁ దేక యున్నె మనలం గాదా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నందఱు రట్టియెడ [2]బెట్టిదంబు లగుకృపాచార్యుతూపుల యేపు రథ్యంబులఁ గొంచి సారథిఁ గ్రొవ్వడంచి యాద్రుపదనందనుతనువు నెత్తుటం దోఁచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం డతనితో నిట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విప్రభుజవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్రశరజాలము లీతనిమీఁద దైవసం
జనితము సువ్వె యియ్యెడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలఁగం గొని పోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబును దిట్టినయట్లు సమయుటం జేసి యిమ్మహాత్ముఁ డవధ్యుం డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనపుడు నాపృషతపౌత్రుం డిది యట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున నిట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మేన్
విరవిరఁ బోవుచున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసురాధిపసూనులలోన నల్ల నో
క్కరుదెసకై రథంబు దొలఁగం గొని పొమ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనపుడు సూతుఁ డెంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవముల్ గుణనిస్వనముల్ నిగిడ్చి యే

1. గ. క్రోధావిష్టుఁడై. 2. గ. బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపు మాపి రథ్యం.

పునఁ గృపుఁ డుజ్జ్వలప్రదరపుంజములం బరఁగంగఁ జేయుచున్
వెనుకొని పొల్చి నిల్చె గిరి వెన్కని నిల్చినవజ్రికైవడిన్. 159

తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగు, చుండి శరపంచకంబున నురము నొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుషష్టి, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ విఱుగ నేసె. 160

క. ఒండుశరాసన మెత్తి శిఖండి గుఱియునవతిసాయకమ్ములు పెలుచన్
ఖండించె నతఁడు తెక్కఁ, దండం బా ద్రుపదనృపతితనయుఁడు నఱకెన్. 161

క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురిసినవృషభముచంద మగుచు శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యతం డతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162

చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాదవసత్తముఁ డొండువింట దో
ర్బల మెసఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల[1] వాఁడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కుప్రదరంబులు పైపయి నేయు చుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁ డై. 163

వ. ఆద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబకత్రయంబు నాటించిన. 164

శా. క్రూరోల్లాసము పల్లవింపఁ గృతవర్మం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనన్ గ్రువ్వ మూర్ఛిల్లె న
వ్వీరాగ్రేసరుఁ డప్డు సారథి భయావిర్భావదీనాత్ముఁ డై
తే రచ్చోటు దొలంగఁ దోలుటయుఁ భీతిం బాఱెఁ దత్సేనయున్. 165

వ. వివ్వచ్చువిక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబిత్రిగర్తసాల్వసంశప్తకసైన్యనారాయణ
గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్మ సౌశ్రుతి సువర్మ
సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు. 166

సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్ర, దేవుండు షష్టిసందీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూఁటను, జంద్రదేవుఁడు శరసప్తకమున
మిత్రవర్ముఁడు గంకపత్రత్రిసప్తతి, [2]సౌశ్రుతి యేడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండ,ములను సుశర్ముఁ డుజ్జ్వలనవాస్త్ర

తే. ములను గప్పి రప్పార్థు నాఁబలియుఁ డంబు,దములధారలు వొదువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినీధరముభంగిఁ, దలఁపఁ బట్టగుధీరతఁ బొలిచె నధిప. 167

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్రదేవునంగంబునఁ గంకపత్రశతంబును సత్యసేనుతనుప్రస
మార్గణత్రయంబును సుశర్మమిత్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాండం
బుల గీటడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన. 168

చ. కనకపుఁగామతోమరము గర్వ మెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

1. గ. సాతనిమేన. 2. జ. సామ్యుగ్యుఁ డేడు.

ష్కన నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములు౯ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుఁడు క్రోధదీప్తుఁ డై. 169

క. హారిదెసఁ గన్గొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడుపు మరద మనుడుఁ జె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170

క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో,దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171

వ. ఇట్లు సత్యసేనుని జిత్రవధంబు సేసి. 172

చ. ఘనతరవత్సదంతశరఘాతముసం బడ వైచి మిత్రవ
ర్మని రథసూతు [1]నట్టి దొకక్రూరపుఁదూపున నుర్విఁ గూల్చి నా
తని సముదీర్ణ మై పెలుచఁ దాఁకి త్రిగర్తబలంబు సుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయకపటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173

వ. వెండియు సుశర్మనిజజ్ఞాతులు పోక పెనంగిన. 174

ఆ. వెండిపింజఁ బొలుచు వెడఁదయమ్మున మిత్ర,సేనధరణినాథుశిరముఁ ద్రుంచి
వాఁడినారసమున [2]సుశర్మనికునికిట, నాఁటె నయ్యమర్త్యనాథసుతుఁడు. 175

వ. అట్టియెడ సంశప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి పెట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నమ్మేటివిలుకాఁ డలుకనూనినయలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింత చెన్నొసంగ విజృంభించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలికప్రముఖంబులం బరఁగుటయు. 176

సీ. తేరులచెక్కులు వారణంబులఖండ,ములు భూషణంబులపొడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమర, శరపరిఘాదులశకలములును
రథికజనంబులనయ్యాలుఁ జామర, చ్ఛత్త్రకేతువులయంశములు భటుల
తుమురుగు [3]రావుతులతుండంబులును గింకటములభాగములుఁ జిందములనుఱుముఁ

తే. గలసి నెత్తుట మునిఁగి ప్రేవులఁ బెనంగి, మెదడు బ్రుంగి వియచ్చరహృదయములకు
నద్భుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరభంగి యయ్యె. 177

వ. అప్పుడు. 178

క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనయాజిక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్య, స్ఫురణకతనఁ దప్పులఁబడక శోభితగతి నై. 179

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధంబు సేసి విరథుఁ డగుట.

తే. నరుఁడు దీవ్రశరార్చులు పరఁగఁ జేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశప్తకవ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ వాసి మెఱయు

1. క. బిట్టదరఁ గ్రూరపు. 2. ఖ. సువర్మనిఃఖుకిట. గ. సువర్మనికుత్తుక. 3. జ. రావుతుతుండం.

నగ్నియునుబోలె వెలుఁగొందె నాతఁ డధిప. 180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడుఁ గయ్యము సేయు నెడం గడంక మైఁ
గౌరవరాజు ధర్మజుని కాయమునన్ నవసాయకంబులన్
సారథిమేన నొక్కపటుసాయకమున్ నిగిడింప నాతఁడు
న్ఘోరతరాత్ముఁ డై యతని నొంచెఁ ద్రయోదశసాయకాహతిన్. 181

వ. నొంచి త్రోడన. 182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జతుశ్శరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమమున
నలిగి యెత్తినకరవాల మష్టమమున. 183

క. ఆలోచన యజ్ఞసపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున నడిచి
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుతుం డిల కుతికెన్. 184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కనుం గలుగునాయకులున్ రయ మారి వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జనుదెంచిరి ధర్మసూనుపాం
తికు సముదగ్రులై యతనితమ్ములు సంగరకౌతుకంబునన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగున నపరాహ్ణంబున దొరలయుత్తంబు లొక్కదెసకుం దార్కొనిన నుభ
యబలంబులు నురవడించి కలయన్ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందుఁ జందం
బుల మ్రోఁతయు నార్పులయులివును బాణకృపాణాదిహేతిసంఘట్టనంబునం బుట్టు
రణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగునినదంబునుం గూడి పరఁగిన
దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గిరులకొమ్ములం జిక్కి వ్రేలుతురంగంబులును సందుకొని
వచ్చినసుభటులు [1]సెదివిన నొఱిగి కూలుశుండాలంబులును నాశ్వికులమొగంబునం
బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరంబులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు
వోక పెనంగిన నణవఱ లయినయరదంబులును నెత్తురుకాలువలును గండలతిట్ట
లును బ్రేవులప్రోవులును నెమ్ములరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె నను
టయు నాంబికేయుండు. 186

చ. సమరము[2]పెంపు సెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము సెపుమా తనూజభుజగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్. 187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యక్షీణుఁ డాహ, వంబు దక్కక యొండురథంబు వన్ని

1. జ. వొదవిన. 2. గ. పొంపు.

కొని సముద్ధతి వచ్చి సక్రోధుఁ డైన, మనమునఁ సూతునకు నిట్టు లనియె నధిప.

ఆ. [1]తెల్లసీవిరులును వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాఁడె పాండవాగ్రజుండు
మెఱసియున్నవాఁడు పఱపు మచ్చోటికి, రథము ఘోటకములరయము మెఱయ.

వ. అనుటయు నతండు నట్ల చేయ నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహీ
కేతుసహితం బై వచ్చుచున్నధృతరాష్ట్రనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
మనరథంబు నడుపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువురు రతిరథ
కులకుఁ బ్రకటప్రధనం బయ్యె నట్టియెడ. 191

సీ. పాండవుచాపంబు ఖండించె నీకొడుకు, కొండొకధను వెత్తి యుఱక యాతఁ
డక్కురునాథువిల్ తెగ ద్రుంచె నను మాటె, నతఁడు వేఱొకవింట నతని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుఁడు నానాస్త్రంబు లేసిన, నాచ్ఛాదితం బయ్యె నంబరంబు
వారొండొరుల రక్తధారాప్లుతులఁ జేసి, ఫుల్లకింశుకభంగిఁ బొలిచి రేచి

ఆ. ఘోరశక్తి వైచెఁ గౌరవపతి యది, నడుమ నునిమి ధర్మనందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖపంచకమ్మున సమ్మహీశునురము దర్పమునక మునఁగ. 192

వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193

చ. బరనస మొప్పఁ గ్రూరనవభల్లవిదారితుఁ జేసె సమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్గి బల్విడుగుచాపవిశేలిముఖ ముద్వ్చి పోన న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యమునకుం దొఱ యప్పుడు చేయువాఁడు గా
నగదము పట్గ నాతఁడు గదాకిలనొప్పటబాణ వండుఁ డై. 194

క. డిగి రయమునఁ గగసిన నా, జగతీపతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము వె
ట్టుగ వైచిన నతనయుఁడు, వగచెంగి రథి మక్కి వింట మూర్ఛనువాఁ డై. 195

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట.

క. అత్తఱిఁ గడుఁబెల్లుగఁ గ్రా, న్నెత్తురు నడియుటయు నతఁడు నిర్భరమూర్ఛా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతిసఖ్యుఁ డు, దాత్తత నెడసొచ్చె బాహుదర్పము నెఱయన్.

ఉ. ఆతనిఁ దాఁకె వీఁక ననిలాత్మజుఁ డప్పు బలంబు మాగుత్
ధూతపయోధివోల వడిఁ దోడ్పడియెం గృతిన ర్క కింశు ను
ద్యోతితభంగి వచ్చి విజయుండు వెసం దనుమాడె లీలఁ
జేతులతీఁట వోవ రథసింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197

వ. అంత. 198

క. కురుపతి దెప్పిఱి బాహు, స్ఫురణంబు వలెర్ప నింద్రసుతుని మార్గణ ని
ష్ఠురవివిధవిశిఖవినిహతి, శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై. 199

తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోటకముల సూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ బుడమిఁ గూల్చి

---

1. క. తెల్ల సైనసిడము ♦ తెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కటి నతని పేర్వెల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడుకోబాణ మేసె. 200

క. కని యాయమ్ముల నెడ నడి, దునియలు గావించె గురుసుతుం డాతనివి
ల్లును హరులఁ దునిమి పార్థుఁడు, వను మాగొక్క యక్కృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వసిఁ గృతవర్మ దాఁకిన నవారణఁ దదయుఁ బ్రాణ సాయకంబులన్
సిరమును మోపుమాపి విలసిల్లి సమగ్ర్యవసున్న సేయుచున్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నా
క్కడుమున మొప్పఁ గ్రుణ్ణదనకుం జన నాతనిం బొదగ్రుచ్చె. 202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదిశాతముఖముల వెసన్
భిన్నాంగులఁ జేసె విజయు, ము న్నేసినయన్ని శాతసుముల బిట్టేసెన్. 203

వ. అంతకు మున్న సాత్యకితోఁ జెంజోఁ పోక సూరాధేయుండు దిసదెస కడిగిన కన్వాడిం గని యక్కడ మొగం బయి ఘోర పరాక్రమించినం జూచి యేచి యా సవ్యసాచి కర్ణుసకి యక్కేశవానుజుండు. 204

తే. నవతిశరముల నవమార్గణముల శతృ, శిలీముఖంబుల నేసి దోర్గ్రీల నెఱపు
నాగరథ్వజహయరథసహితముగ ను, దీర్ణదర్పుఁ డై కప్పె నక్కర్ణుఁ జెనకి. 205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమౌజుండును యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును శతానీకుండును బృహద్ధర్మ చేకితాన మాత్స్య కేకయ వత్స బలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపితాంతఃకరణు లయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రప్రాతంబు లాసూతసూనునపయి నపరించిన నవ్వీరుండు.

మ. అవి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్భిన్నతా
టపులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనశ్రేణులన్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రథసోద్రేకంబు నాదంబుఁ బెం
పు విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్. 207

మ. కని గాండీవధరుండు దర్పమునఁ గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖావళులు పరిస్ఫూర్జత్ప్రభం బర్వఁ జే
ర్చినఁ గార్చిచ్ఛిదురస్థ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్పున నీమూఁకలు నల్లడం బఱచె [1]నుద్భ్రాంతభ్రమార్తంబు లై. 208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవ్వలకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సంధ్యారాగమిళితం బై నతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గలంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటం జేసి మనదళంబులఁ బాండవసైనికులు దఱిమినం దాల్మి వాటింపక తిరిగిపోయిరి జయంబు సేకొని కిరీటియును వారు గవ్వడిం గమల

1. క. నిష్ఠ్యూతాంబుదాభంబు లై.

నాథునిం బ్రశంసించుచుం జని యివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజశిబిరంబుల
కరిగి విశ్రాంతుంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె.

ఉ. తెల్లము నిమ్ము నందఱ వధింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
[1]డొల్లక పోక వాఁడు దనయుగ్రత సూపెన నన్ను మీఁదమీఁ
దల్లఁగు[2]వారికేల యమసన్నిభులకైనను మాపుకోఁడఁ బోఁ
[3]తెల్లను గాన తద్భుజవిశేషము హాస్యము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవసారథ్యయంబునాఁ దొనస్యముద్రేక ముడిచి సుభద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుశక్తిగా లీల నొసరించి, సప్తార్చి నత్యంతతృప్తుఁ జేసె
శబరవేషముఁ దాల్చి చనుదెంచి తొడరిన, శివునిఁ గ్రక్కున బెనఁగి మెచ్చించె నతని
గంధర్వుచేపట్టుకొనిపోవు నన్నును, విడిపించె లావును వెరవు మెఱయఁ

ఆ. గాలకేయకులముఁ గాలుని ప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల ననికి నొక్క
కొలిపెఁ గ్రీడి [4]జగము గొనియాడ నేకకోదండచండవిలసితముగఁ గాదె. 211

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుచు వారి గర్హింపం
దగ దట్టిపట్టి కోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుననుచు పదంపడి వా రేమి సేసి రనిన
ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె. 212

ఆ. [5]ఎల్లు దివిసి పోయి యేటుఁ బోటు నొడళ్లఁ, గలయఁ గలిగి డప్పి గఱచి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు దుర్యోధనుఁడు విచారాభియుక్తి నున్న యవసరమున.

వ. పార్థుదెసఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుండు [6]భగ్న
దంష్ట్రంబయి విషంబు లేని భుజంగంబునుం బోల్పం నగి పరాజయంబు నొంది
దీనదశకు వచ్చి యున్నమహారథికవరులం గలయం గనుంగొని కౌరవేశ్వరున కి ట్లనియె.

ఆ. అలవు వెరవుఁ దలఁపఁ గలఁ డితం డన వాఁడు, కెక్కి నట్టియోధకుఁ డక్కిరీటి
నలయునెడల నతని వాసుదేవుండు బోధించు నెల్ల తెఱఁగుఁ దేటపడఁగ. 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, ఘనశక్తికి నసురఁ గొడ్డి గాండీవిఁ దొలఁగిం
చినహరి వంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినుము మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్ల మాన్చెద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు ని, జ్జగమునఁ గలుగంగ నీను జగతీనాథా. 217

కర్ణుని రెండవ నాఁటి యుద్ధము.

వ. అనిశం బ్రియం బంది నీనందనుం డతని దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగి నారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి

---

1. గ. డొల్లక పోయె.-జ. డొల్లఁడు గాక. 2. క. వారికే శమనసహ్యు.-జ. ఁడే యొకిన్ను యను.
3. గ. జెల్లును. 4. క. గుణము. 5. జ. ఇట్లు...యేటుఁబోటు లాడఁడొల్ల. 6. ఇది పెక్కిటఁ గానరాదు.

కేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నున్న మిగిలి పాండవబలంబులుం దోతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిసమానం బైనమర్జ్యయ వ్యూహంబు పన్నించినం జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరించుట కై రాధేయురాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్ని రనిన విని యాంబికేయుండు.

క. శీతార్తజనంబులు ప్రద్యోతనునుదయంబు గోరుచున్నకరణిం దా
నే తేరం గోరుజనులకు, నాతండు నిజతేజమునం బ్రియం బొసఁగెనొకో. 219

ఉ. అమ్మెయి ధర్మనందనునియగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్ములపాటు సూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్నబా
ఱమ్మెయి నద్రిగంబున సరోహిసపరాక్రమలీల సూపెనో
యమ్ము నెఱుంగ రేమియు సరోజముసు నాతండు నేమి సేయుగాన్. 220

తే. కర్ణుఁ బెట్టు కిలనఁ గౌంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతిను గాఁగఁ గెలువఁ జాలు,
నేమి సెప్పఁగిలుగ నిమామానసోత్రుని, చిత్తమూర్ప్య నతనిఁ గెలువఁ గున్నె.

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణుభు, జాబలమును గూర్చి తనకు సామ్రాజ్యం బేఁ
గా బలసి వెలయువాఁ డై, యాజి లగాఱడు సుతుంబులు నంద్రోగాన్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాసుగ్రసి పెరిఁగి సాదయరా సిగ్భినసాః
క్షోదయపరంపరాసా, పానిని యై నానసు నిట్లు గెఱిగొనియొసిసే. 223

క. దుర్యోధనుచేసినయవ, కార్యంబుఁ వచ్చినట్టికష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినిమొదఁ బ్రతి, కార్యంబులు [1]గామి మనసు గగదుచు నుండెన్. 224

క. పాండునృపసుతులలోన నొ, క్కండైనను నెవ్వఁ డింతకును ముదు వనితా
సంఘంబిచేరువ నెలఁగెడు, గడను నెఱసెదరు కురుని గాయము[2]నడునగన్. 225

వ. వైనంబు బలవంతం బనిన విని సంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము వగచినం గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే ఉండదము గురుగు నతియకాక యట్లుం గాక నీవు సేసినయగియ చూచె ఫలించె భంగసంబు వల దని యెన్నిభంగులం జెప్పినం బొసపులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొన వైతివి వారలవలన వచ్చ నేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లెం గాన నం గడవంబడిన దానికి వగవం బనిలేదు దారుణం బైనరణంబు విను మనుటయు నతండు కర్ణుం డట్లు వడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నస్థాన వేళ్వాగసకు నాసూతసూనుం డి ట్లనియె. 226

క. కేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడవఁ గొఱికిఁ బిదపన్
నీపుత్త్రుఁడు వెడలెను సా, టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దో నడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథమ్ముఁ జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేది, నీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియె

1. క. గనమి మనసు. 2. క, నెదురక్; ఖ. మునుముక్.

నాకుఁ గృత్యంబు లనేకముల్ గలిగె ము, న్నా ధనంజయునకు నట్లు కాన
యీరసంబున మాకు నిద్దఱ కొండొరు, విడువక పెనఁగఁ జొప్పడద యింకఁ
[1]గలహ మెక్కుమొగంబుగావున నేఁ డేము, దలపడి పోరుదు మలవుఁ జలము
ఆ. నుల్లసిల్ల నొక్క రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మానికలింపనాథు
వలనఁ గన్న శక్తి వాలియుట నామీఁద, నలుకు లేక తెలియుము నాతఁ డధిప. 229
వ. అప్పుడు చేనెత్తురు గా కుండ నక్కిరీటి గీ టడంగించువిధం బూహింపుము. 230
చ. సరి యగు నాకు దివ్యశరజాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగుణంబులఁ దక్కిన దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు [2]వట్రపడు భూవర సౌష్ఠవరేఖ నేమియున్
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
క. మును విశ్వకర్మ దేవేం, ద్రునకై నిర్మించె సుహితరూపము విజయం
బనుచాపము దానను బహు, దనుజుల మర్దించె నతఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
చ. పరిచయసక్తచిత్తుఁ డయి భార్గవరామున కాతఁ డిచ్చి సం
బరుషపరాక్రమమ్మున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాఱు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తి స
ప్పురమదయాపరుం డొసఁగెఁ బార్థివ నాకది కూర్మిఁ బెంపునన్. 233
ఉ. ఆనుహనీయచాపమున నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద సకంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి [3]యెయమర్చెదం గొనుము భూవర నీ దగుపుత్రపౌత్రులన్
శ్రీమహిమన్ సమస్తజనసేవ్యమహోన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరక్షంబును నవధ్య
రథ్యంబులుం గల వవి యెక్కుడయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోరప్రదరములు బండ్లఁ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బెక్కు మచ్చి తెచ్చెద నధిపా. 236
వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయుట నప్పార్థుపరాక్రమం బసాధ్యం బై యుండు నట్లగుటం జేసి. 237
తే. భండనము నేర్పు మెయిఁ గృష్ణుపాటి యనఁగ, మహిఁ బొగడ్తకు నెక్కనసమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొనర్పవలయు, గెలుతు నట్లైన నన్నరు నలవు మెఱయ.
క. హరి కెక్కుడరయ మద్రే, శ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నసంశయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవి, స్ఫురణంబునఁ గర్ణ కుశలబుద్ధిఁ దలంపన్. 239
క. కావున నవ్వీర మిమ్మాటు, గావించుట యెల్ల హితమ్ము గావించినయ

1. చ. గలమెన మొగియదు గావున. 2. జ. దొట్రుపడు. 3. జ. యొనర్చెదం.

ట్టి వెలయు నింత సేసిన, హీనరథుఁ జూడు పోర నె ట్లేచెదనో. 240

క. విను మిత్త్రేఱుఁగున నే న,య్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతున్
మనుజులు పాండుతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్క కేసరకే తలఁపన్. 241

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు ప్రీతుండయి రాధేయు సగ్గించి నీకెల్లభంగిని శల్యు సారథిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీప్తుం డై. 242

క. అమ్ములబంట్లును రథర,థ్యమ్ములునుం బెక్కు దెత్తు నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా, ర్శ్వమ్మున నడచెదము [1]బరవసం బుగ్రముగన్. 243

క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునా, తనిఁ దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁ డై యి, ట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.

దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబు సేయు మని ప్రార్థించుట.

సీ. సత్యవ్రతంబును శాంతనవుని శౌ,పాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్తు, గావున నిన్నను గౌరవించి
వినుతుండ వై వేఁడికొని యెద రాజుల, నడుమ నీ దగుసామర్థ్య మెఱిఁగి
యజ్ఞును నీని దెగటార్పఁగ నలయుట, యూహించి సంభృతోత్సాహలీలఁ

ఆ. గావు మితని నునుఁ గర్ణునిఁ జూపి యీ, తని రథంబు గడపు మనఘ యిట్టు
లైన నితఁడు పగఱఁ బోనీక పోదివి య, స్ఖలితగతుల నొంపఁ జంపఁ జాలు.

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనిరి కొంచెపుమూఁకలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ సడిసన్న పాండుభూ
వరసుతవర్గము న్ దొడగువాఁడను గా మది నిశ్చయించు టె
వ్వరిఁ గొని యింత నివ్వెఱఁగినా నినుఁ గర్ణునిఁ గాదె నమ్మితిన్. 246

క. ఇమ్మివ్వర[2]మ్ము సార,థ్యమ్మితనికిఁ జేయు మినుని కనుఁగుఁడు సాహా
య్యమ్మొనరిచినట్టుగఁ దిమ్మ,రిపుమ్మకిరియన్ రూపు సెడి యరాతు లడంగన్. 247

క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గదియఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమట వొడమ నీసుతుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నతఁడు కటము లదరఁగన్.

సీ. నను నింతనీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ, దగునె భూవర వర్ణధర్మవిధము
లెఱుఁగవే శూద్రుల కేనాఁటఁ బరిచర్య, సేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁ జేసి,కొని యేను సారథ్యమునకుఁ జొరఁగఁ
జాల నీతని బలశాలిగాఁ దలఁచెదు, [3]నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె

ఆ. పగఱలోన నొకనిఁ బొల్పెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁ జూచి యరుగువాఁడ
నట్టిభంగి సాల దంటనిఁ [4]దరవాయి, గొని వధింతు శత్త్రుకోటి నెల్ల. 249

---

1. క. బరవసము దగ్రముగన్. 2. గ. మితనికి సహాయమ్ముగ నినునకు నసూయు సారథ్యసహా, య మొదవి-జ. మ్ము సార, థ్యమ్మితనికిఁ జేయు వినతాతనయుసహాయ,త్వ మొదవినరవిగతి. 3. క. నాకింతకంటె బన్నంబు. 4. క. దరువాయి-గ. అరవాయి.

క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెడు నంతవాఁడు గలఁడే కులశై
లనికాయంబు పగుల్తుఁ, వననిధులు గిలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్. 250

చ. సరవర చూడవే తెలియ నా దగుబాహువు లుద్బలంబు నీ
వరయక పల్కితే నొకని కక్కట సారథి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము దక్క నోపుదునె సూతతనూజుఁడు షోడశాంశము౯
దొరయఁడు నాకు వాసవసుతు౯ మురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251

వ. ఇట్లుగు లెలుఁగక చెప్పితి వెఱంగియుఁ గర్ణపక్షపాతంబున నవమానించెదేని మా భూమికిం బోయి వచ్చెద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలి పోవం జూచినం గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంత్వనస్వరంబున మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ [1]కర్ణుండ యేల తక్కు నీ కెక్కుడు యురథికులు గలరే కడిందిపగఱకు హృదయశల్యం బగుటఁ గాదె నీకు శల్యుం డనునభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికగుణంబులం గర్ణుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీ వధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతివీరుంగా మనము కర్ణుం జాలించితి మని కృష్ణుండు నెల్ల నీ కునికిం జేసి కృష్ణుప్రయత్నంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుం గోరితి నింతపని నీకుం దక్క నొరులకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు. 252

క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, డని యిమ్మనుజేంద్రకోటి యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో, ఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథము గడపెద నధిపా. 253

వ. అని యాసూతనందను నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 254

క. జనవల్లభ యొకసమయము, విను మీతనితోడ నేను విచ్చలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు పట్టకుండితేనిం బొం దొనరున్. 255

క. అనుటయు గౌరవమున నీతనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి తగు నిట్లుగఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁ, గొని యిది గడు లెస్స యనియెఁ గురువంశనిధీ. 256

వ. ఇట్లభినందించి యున్నయన్నరేంద్రుం డమ్మద్రపతిమనం బురియాడునో యని శంకించి యతనితో మఱియు నిట్లను నివ్విధం బాచరించుటకు విచారంబు వలవదు తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మాతండ్రి కేను వినుచుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిసమరంబున నసురవరుం డగుతారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి. 257

దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురులవృత్తాంతంబు సెప్పుట.

క. దమమున నియమంబున ను, త్తమమును ఘోరంబు నైనతపమున మతినిష్ఠం
బ్రముదితులై చేయఁగ న, క్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమకారుణ్యమునన్. 258

1. క. గర్ణుండ యేల తక్కు నీకెక్కుడురథికులుం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయ కా సకలభూతంబుల వలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని యడుగు టయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద్ర మెందుఁ గల దది, గోచరమే [1]యిచ్చుటకును గొనుటకుఁ దగుపై
సూచి యడుగుండు [2]శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రియంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసురు లట్లేని మాకు ముప్పురంబు లెల్ల సుఖంబులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షరాక్షసజాతులకుం జెఱుపరాక విల సిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబునం బుర నిర్భయుల మై పెంపొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుం డది లెస్స దీనికం గూఁ యిట్టిది యొకని నుడివి యట్టిది గాకుండ ప్రపన్నత్తుల రై వర్తిలుం డనిన యద్దనుజేంద్రు లప్పురంబు లప్పు డొక్కఁడిం గూడిన నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు నెఱుకం దలంచినం జెడునట్లుగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు నగరంబులు గా నున్న నసాధ్యంబు లై వలయు వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు మూఁడు పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డే నమ్మహానుభావంబులం గొనునట్లుగా నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె నిట్లెఱుంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దనకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యు మయుని
వేఁడికొనుటయు నాతఁడు విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధావయవంబులు పసిండియు వెండియు నినుమును నై నాల్గుదిక్కులు నూఱేసియోజనంబులు గలిగి యుండు నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షంబునను నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరించును వానిని వానికిం దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్మాలియు రాజు లయి దివ్యంబు లగునంబరంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిభవంబుల నుజ్జ్వలు లై [3]నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమ్ముప్పురం దన్ను నాశ్రయించుటం జేసి వారల యోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి నెయ్యది యిష్టం బయ్యె నెల్లం దన మాయాబలంబున మయుం డొదవించుచుండు నవ్విధంబున బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించుచుండ బహుకోటిసంవత్సరంబులు సనియె నట్టియెడ. 263

1. చ. నిచ్చువరము గొనుఁడు దగవుపై. 2. జ. సుఖదం బై. 3. జ. నెగడి రట్లు.

సీ. తారకాక్షున కొక్కరేతయుండు హరి యన, జనియించి వారిజాసనుగుఱించి
తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్షమై యద్దేవుఁ, డడుగుము వర మన్న నతఁడు త్రిపుర
ములవారి లాయుధంబులు దాఁకి చచ్చినఁ, బినుఁగుల్ నీరిలోఁ బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగు రై యెక్కుడులాగును, బీరంబు మెఱయ సంప్రీతి నల్ల

ఆ. సిల్లునట్టిబావి చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జిత్రమహిమ వెలయ
నానహిల్ల వలయు ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె నదియుఁ గలిగె. 264

వ. ఇట్లు మహాప్రభావం బైన [1]యబ్బావి పడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకింపక నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెరిగి లోభమోహవశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానంబులకు హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టింప నప్పురంబులపై నెత్తి చని పెనంగి భేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివిజులుం దాను సంయమిసహితుం డై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వకంబుగా నద్దానవుల తెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల కి ట్లనియె. 265

ఉ. ఏచినయాపురత్రయము నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని వెఱఁజొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చనుదెంచె నేని మదనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్గోచరమెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మహితాత్ముపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్లు కాక యని దివ్యవర్షసహస్రకంబు వార లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి యత్యంతశుద్ధాత్ము, లై మహేశుకడకు నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్విరించిం బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరద శరణ్య శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగ సర్వభూతేశ్వర శం
కర సాంఖ్యయోగనిష్ఠా, పరసులభ సనంగదమనుఁ బరమాత్మ శివా. 269

త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట.

వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోఁకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీరాకకుం గారణం బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావ నిర్మల, నిత్యానందస్వరూప నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖ చి, త్సత్యాత్మక భక్తలోకదౌర్గత్యహరా. 271

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాదరించి మీకు భయంబు వలవదు మీ చెప్పినయట్ల చేసెద వలయుకార్యం బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొంది నరవిందభవుం డప్పరమేశ్వరున కిట్లనియె.

క. 1 యవ్వరంబు వడసి 2. క. మెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మ; మెట్లగుం జనుఁడు • గొబ్బున నమ్మ.

సీ. ప్రజలకుఁ బతి గాఁగఁ బనిచితి నీవ, యన్నట్లు పదస్థుండ నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం బిచ్చితి నసురత్రయమునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యమ్మువ్వురును దారుణాక్రమమున భువన, [1]త్రయసంబాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల నెవరులకు నుడుప శక్యము గాదు నీవ శీఘ్రంబ చెఱుప

ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణుచొచ్చితిమి నిన్నుఁ గరుణఁ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నొగులఁ గలరె జగంబులు, గావ భూతినాథ నీవు దక్క. 273

వ. అనవుడు పద్మభవుం డయ్యసురులు సెఱుప వలయువా రగుదురు వారలు బలవంతులు తే
నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లగు తేజోబలంబులం దర్ధంబు
పుచ్చుకొని మీ రందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కార్యం బనిన నద్దే
విజులు మా కందఱకుం గల తేజోబలంబులకు నద్దనుజుల తేజోబలంబులు రెట్టియగు
యుండుట నగ్గలం బగుటం జేసి మాచేత నెడగు భవదీయ తేజోబలంబులు భరియింప
మేము శక్తులము గాము మాయందఱ తేజోబలంబులలో సగంబు పుచ్చుకొని నీవ
యాశత్రుల సమయింపు మల్ల భంగిని నీకు రక్షణీయుల మగుమమ్ము రక్షింపు మను
టయు నజ్జగన్నాథుండు. 274

క. అసురులకు సురులకు నే, సముఁడ శివం బఖిలభూతజాలంబులకున్
సమత నొసంగెద శివనా, మము నాకుం జెల్లు లోకసామ్యం బగుచున్. 275

వ. అయినను. 276

చ. అనయముఁ గ్రూరకర్ము లగునట్టివిమూఢులఁ బెల్కుమాన్పఁ బా
వన మొగి ధర్మసమ్మతము లోకుల కీయెడ ద్రోహ మయ్యెడి
దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజముం బలం
బును సగపాలు వెట్టి ననుఁ బొందఁగఁ జేయుఁడు మీర లందఱున్. 277

వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం బశుపతి
త్వంబునుం గా వలయు నట్లయినఁ బశుపాశంబునం బాపింపఁబడుట లే కుండు. 278

క. ఒనరింపుఁడు నిర్వ్యాజం, బున దచ్ఛేదకుని సర్వలోకముల విల్లును ము
మ్మును నాకు నట్లు లైనను, దనుజులగర్వములు వినిహతము లగు నాచేన్. 279

ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి వి, ష్ణుం డైన సురల కందఱు మొగిఁగి
భయముఁ గొనఁగ వలదు పశుభావమోక్షణ,విధియుఁ గలదు దాని వినుఁడు మీరు.

వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బాశుపతవ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమోక్షణం
బగు నదియును ద్వాదశాబ్దంబులు నడప వలయు నిష్ఠానురూపంబుగా సంవత్సరం
బుఁ దదర్ధంబున ఋతుత్రయ మాసంబునుఁ బండ్రెండుదినంబుల మాత్రను ఫలించు
ననుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబులకు లోకేశ్వరునకుఁ బశు

1. క. త్రయంబును బాధ నలంచుచున్న, వారల నుడుప నెవ్వారికి శక్యంబు, కాదు గాదు శీఘ్రంబ
• చెఱుప నిపుడ.

త్వంబుఁ బశుపతిత్వంబుఁ గలుగుటకు నొడంబడి యమ్మహాత్మునిఁ బశుపతి యని పేర్కొని నిజతేజోబలార్ధంబులు సమర్పించినం గైకొని యత్యధికబలుం డై తొల్లింటికంటె వెలింగ నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు విభవం బెసఁగఁ బురహననంబునకయి యభిషేకంబుసేసి త్వష్టు నాలోకించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబును దగియెడుసాధనంబులను గల్పింపు మనవుడుఁ దపఃప్రభావమహనీయుం డగువిశ్వకర్మ యవహితుండై.

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరాచక్రంబు, రథము గాఁ జేసి చంద్రుని నుష్ణ
కిరుని జక్రంబులుగాఁ బెట్టి వారిధి, నదు లొనర్చి హిమవానీధ
రంబున వింధ్యనగంబున నక్షాచ, లంబున నుదయశైలము [1]బలుపు
టనయనంబులు దీర్చి యగ్నుల మూఁటఁ ద్రి, వేణుకరచనఁ గావించి మేరు

ఆ. పర్వతము నాతపత్రంబుఁ గల్పించి, హరులు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము [2]వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లుచున్న తేరు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహమండిత వ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబుగా విశ్వకర్మ గావించినకవచంబు దొడిగి శరాసనంబు [3]ధరియించి శరంబు పుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహుం డగుచు నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బోలు పొంది. 283

ఆ. అప్సరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి సేయంగ, సమరవసుధఁ జూచి యల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు చిత్తమునకు వచ్చినవానిన్
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరు నడుపఁ బనుపు మనిరి నిరవిచారా. 285

వ. అనవుడు నద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వాఁడు నాకంటె నధికుఁ డట్టి
వీర యెఱిఁగి యొనర్పుఁడు సారథ్య
మునకు నని చెప్పుటయు మహామునులుఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభృతావేశయుతు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకడకుం జని భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం డయ్యె భవదాజ్ఞ నీతనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి సారథి దొరక కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బలసత్త్వంబుల రథికున కధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండ వగునీ విప్పనికిం బూనవలయు దానవభయభ్రాంతుల మైనమమ్ము రక్షింపుము మా కేడుగడయు నీవ

1. అ. నవయన, నంబులు దీర్చి • నగ్నిత్రయమునఁ ద్రి. 2 అ. వాయుసోమాగ్నులుఁ. 3. క. ధరియించి విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు.

భవదీయప్రసాదంబునఁ బ్రదికెద మని చాఁగిలి మ్రొక్కినఁ బరమాదరంబున నెత్తి
యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి మిక్కిలి నేర్పును లావుఁ గల్గినన్
సారథి పోరులన్ రథికసత్తముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు శర్వుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మకో
దారహయంబులన్ నడపెదన్ దనుజుల్ వెఱఁ గందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలు వొక్కెడ నిడి జడ
ముడి బిగియించి యజినపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణామంబునం ద్రష్ట
మొనర్చినమునికోల పుచ్చికొని వేగి తేరెక్కె నిట్లు లోకపితామహుండు సురలు గం
కరినాస్యంబు సేయుంచి విని చెప్పి సంగ్రామధనుంజయు నెంజియు ని ట్లనియె. 290

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, ధరయు నెంబట కోర్కి లేక పదురయు నుత్తర్
వెరపున లావున వాగెలు, ధరియించుమహా బ్రహ్మభవ్యుఁడు ధరణీనాధా. 291

వ. ఎత్తి యత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి వికంబు గడపం
దిత్తోకశలంబు గొనియాడి కానుదమునం డానవులదుర్గంబులు దెసకు నరదంబు
వెలుపుము నేఁడు జగంబులయలజడి మాన్పెద నా చేతిబలుపు చూడు మని పలికిన
నప్పరమసారథి మనోమారుతజవసత్త్వంబులు గలుగువేదవాహంబులు బఱపు నదన్
గ్యాంగిరసులు గనక రథికులయి [1]చనుదెర నత్తే రాపురంబుల కడరిన నయ్యాదిమ
రథికుండు. 292

శివుండు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషింపఁ జేయుట.

సీ. కోపసందీప్తుఁ డై చాపంబు సజ్యంబు, గావించి దివ్యమార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి, పురములు మూఁటిని బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి నప్పుడ కూడిన, నయనంబున సురలును ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నగ్గింప నయ్యుగ్రుఁ డమ్ము, దెగ వాపి యేసెన్ [2]విజయుచేము

ఆ. గాఁ బురత్రయంబు గాలి నీఱుగఁ దగ్ధ, మాడ్కి నారని నమస్కృహోగ్ర లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్చె, నంతోషిల్లె సకలజంతుపులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు కృతకృత్యు లగుచు భూతనాథుం బ్రణుతించి యతని
యనుమతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుం జని రివ్విధం
బున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు నట్ల
పోలెఁ గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కిలిగ్గునకు నక్కిరీటికిఁ
గృష్ణునకుఁ బలశౌర్యంబుల నెక్కుడ యయిననాఁడప్పు మదీయజీవితంబును రాజ్యం
బును భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావింపను నీవ
యొడయుండ వికార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి నీపుత్రుండు

1. ఖ. నడతేర. 2. గ. విజయరిపుఁడు, తంబుగాఁ బురత్రయంబు నని లై.

మద్రపతికి మఱియు ని ట్లనియె. 294

సీ. ఇది యొక్కయితిహాస మే నొద్ద నుండ ధ, ర్మప్రవీణుం డగు బ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీపతికిఁ జెప్పినయది, వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి నత్యంతనిర్మల, మతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రత్యక్షమై నిలిచిన, నతఁడు దివ్యాస్త్రంబు లడుగుటయును

ఆ. ససుహోత్రుఁ డశుచు లైనవారల నవి, నిర్దహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జొప్పడు నఖిలమ, హాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున. 295

వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నా కెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె[1]నప్పుడు నీవ తలంచి దయసేయుదువు గాక నిను శుశ్రూష సేయుచుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింప వలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయత్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం బిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు [2]నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహారప్రముఖవిధానంబుల నద్దేవు నారాధించుచుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమేశ్వరుండు ప్రసాదలసితాననుం డై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతుఁడు, ధ్యానమహితుఁడు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాఱుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచ, నామృతసంసిక్తుఁ జేయు నాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యంధకరిపుపాలికి భయసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దాన, వుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపు మనియె హరుఁడు దానికి మని, ముదముఁ బొంది కేలు మొగిచి యతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబాధకు లగుదానవుల గెలువఁ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను నతనితోడఁ
దలఁపు నీ వెస నిలిపెద దానఁ జేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము తడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లైనసురశత్రులఁ దీవ్రత[3]రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారిబలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ జేసెఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవ్విధంబునం [4]బ్రకృతిస్థశరీరుం గావించి భర్గుం డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం బగు నాలోకనం బొలయ నాతని కి ట్లనియె. 303

---

1. క. నప్పుడ నీతలంచినట్ల దయ సేసెదవు గాక. 2. గ. యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 3. గ. రాశుగోత్కరం. 4. క. బ్రదీప్తశరీ.

క. అనివర్తనమతిఁ గవయఁగ, నని నీ డగుతనువు సునిశితాయుధములు [1]దాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు ప, న్నిన నుడుపుము గర్వ మడఁచి నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున, స్త్రనికాయము శస్త్రచయముఁ దగ్గయుదియ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాం, గనమస్కారంబు సేసి కైకొనియె నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగునాహరునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై యతండు నిజస్థానంబునకుం జనియె నయ్యితిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కరసత్కర్మానుష్ఠానఫలంబు లై వచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాముండు రాధేయునకుఁ బ్రీతచేతస్కుం డై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతురె యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డని తలంచెద వదనవక్షోబాహుప్రముఖాంగకంబులు చూడ దేవకుమారుండుంబోలె నున్నవాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుం డగు కొడుకుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెల్లు పుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుం డైనవాఁడు దోసరె నింతియ కానోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుం డగుభార్గవరామునకుఁ బ్రియశిష్యుం డగు నంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించినవిరించిభంగిఁ బరిగ్రహించి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధికుండు గావలయు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటం జేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307

తే. క్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గౌఁగి
లించి ప్రియ మాననమునఁ దలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యిట్టిదియు నెఱుఁగు
దేని నిది లెస్స నీకోర్కి యేను దీర్తు. 308

వ. అని మఱియును. 309

శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట.

క. వీనులకుం బలుకులు సేఁ, దైనను జెప్పుదు హితంబు లగుకార్యంబుల్
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు లను మద్రపతితోడ, హరున కజుఁడు నగున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము బుద్ధిపరాక్రమ, శాలి నాకు నిచ్చ సంగరమున. 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312

క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకులు పొంతఁ బోనగు హితకా
ర్యగతులు సెప్పఁగఁ [2]దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెవు రోర్వ వలయు బుద్ధి గలిగినన్.

తే. శత్రుతే రైన నడపంగఁ జాలువాఁడ, [3]నుఱవు సెప్పుదు రథికు నేమఱఁగ [4]నీను

1. జ. దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, విను మానుషకర్మ మడఁచి. ♦ విమలచరిత్రా. 2. క. దెగడఁగఁ, బొగడఁగ నెదు. 3. గ. నొఱవు; క. నొఱపు. 4. జ. నీక.

గృష్ణసారథ్యమునుఁ డగు క్రీడి గెలువఁ, దలఁచునే కేను గడపుట దగు రథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ మారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్రనాథునకుఁ దక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భాగ్యముకతంబున సారథి యయ్యె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పార్థునియహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుం డై నీవు లావు నెరసు మెఱయం
దనుఁ గావ నంగపతి య, ర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు రూఢిగ ననుడున్. 316

వ. అట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలోకించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్పు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును రయంబున దృఢసుందరం బగుస్యందనంబు సుకల్పితంబు సేసి తెచ్చి దీవించి యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపం బురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానానంతరంబ తాను నర్చించి కృతప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచరించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయుఁ నతం డచలతటంబునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడిలలితమేఘంబుమీఁదికిఁ, బోయి వెలుఁగుభానుపోలుపు దోఁప
మద్రరాజసహితమహిత మై యొప్పున, తేరు కర్ణుఁ డెక్కి తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణసారథిత్వంబునకు శల్యుండు మెయికొనుట సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 319

చ. అవిరళదర్శనస్థిరమహామునిమానస[1]వాసఖేలనో
త్సవరసికా రసాత్మక నిశాంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహ నిరామయా పున
ర్భవపరిహారి[2]హారిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యసంస్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయశమితార్తిభక్త[3]సంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వాశివాప్రియతా, సమవా[4]యాలంబ్యమానసౌందర్యనిధీ. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా [5]ధీపరిస్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ధర్మతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 323

---

1. గ. ఖేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2. గ. సారపద. 3. క. సంభృతలక్ష్మీ. 4. క. యాలంఘ్యమాన. 5. గ. దీపరిష్వంగ.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

కర్ణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ । భావాతీతా
భానుసహస్రప్రభర
మ్యానంతవపుఃప్రకాశ । హరిహరనాథా. 1

శల్యుఁడు కర్ణునుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు సెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూతసుతుకోర్కి దీర్పం బూని యతిప్రయత్నంబు సేయుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె । నట్లు సంప్రార్థితుం, డైనమద్రనాథుఁ । [1]డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతని తెచ్చికొన్నట్టియు, వీరుఁ డేమిభంగి । విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథిసారథులు విలసిల్లి వందిమాగధప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ గురురా జయ్యంగరాజు నుద్దేశించి. 4

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడున్ నరునకున్ బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు [2]గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ । గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమీ. 5

తే. బాఁదుదల నొండెఁ బట్టుము । పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వారన నేల । మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను । బారి సమరి
సైన్యయుతముగ నద్భుతజయము గొనుము. 6

1. క. నంత గోరి తేరు నడప. 2. గ. గాద నిర్భర.

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిం దేరు నడపు మనిన నతం
డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వరంబు విహ్వ
లంబు గావించె నివ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహవిధేయుం డగురాధేయుం డమ్మ
ద్రపతి కిట్లనియె. 7

శా. నారాచాదిమహోగ్రబాణపటలీనానావిధోల్లాసముల్
సైరింపక ధృతి లేక పాండుతనయుల్ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్మేరం బై ఖచరవ్రజంబు పొగడన్ మెచ్చంగ నీచూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేఁడు సూపెద భుజావష్టంభసంరంభి నై. 8

సీ. అన విని మద్రరా జాతని కిట్లను, సత్యపరాక్రముల్ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు భూరితేజోధను, లఖిలాస్త్రవిత్తము లార్యు లమర
పతి కైన రణమున భయము పుట్టింపంగ, నోపుదు రప్పాండుభూపతనయు
లేల వారల నింత దూలఁబోఁ బలికెద, విప్పుడు వల్కరా దెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము సేసినను భీముగద మెఱుంగు
లొలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొలిపినను భ
యంబు పెల్లున నపుడు వా యడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని వెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస
త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము భగ్నము గాఁ బెఱతమ్ములున్ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాఁకినం జలము డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, వినని చెవులు సేసి మద్రవిభుతో రాధా
[1]తనయుఁడు నాచేతిబలువు, గనుఁగొనియెద విపుడ యనియె గం డమరంగన్. 12

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి. 13

చ. కురుబల మబ్బి యార్చెఁ బటుఘోటకహేషితనిస్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు గాఢము లై వెలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుగుల్ మొరసెం బొరి నుల్క లెల్లెడం
దొరఁగెఁ బ్రదీప్తమారుతము ధూళిఁ గడున్ వడిఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. మఱియు బహువిధోత్పాతంబులు గౌరవులకు నాశం బగుటం దెలుపుచుం దోఁచెఁ
దోఁచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహితుం
డైనకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁబడుదుర కాఁ దలంచి

1. క. తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి రతండు భీష్మద్రోణులదోర్వీర్యంబులు పాండుతనయులచేతం గోలు
పోయె నని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలి యై మెఱసి నడచుచుండి పార్థ
పరాక్రమస్మరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు సందడింప మానదర్పో
న్మాదంబున మద్రపతి కి ట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తెం పారంగ నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం గాఁ గొందు నద్దేవతా
పరు నైనన్ గురు నాపగాతనయుఁ జావం జూచుటన్ వైగు[1]లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నాదోర్గర్వముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవు లతిమానుషులు నిట్లు రిత్త
సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వురన్
వారలయట్ల యెందు నని వార్యు లనం జనుమేటిసీసులం
బోర వధించి రౌద్రమునఁ బొంగి క్రమాగతమృత్యువో కా నాఁ
గా రణకేళికిం గడఁగు గాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడుఁ బావనియుం గవలుం జలంబు మై
నొండొరు మూఁదలించుకొని యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర
త్కాండవిదారితాంగకులఁ గా నొనరించి యలంచి లీల మై
గం దడఁగింతుఁ బోక పెనఁగం గలచంద మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. [2]అని వెండియు ని ట్లను భీష్ముఁడు దెగినను ద్రోణుదోర్విలాసంబు నాస గలిగియుండె.

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యబాణదీప్తుఁడు భుజాబలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుఁ
డక్షీణవిక్రముఁ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డ, వ్వీరుండు పార్థుచేఁ బోరఁ బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేపు దఱఁగెఁ దదాప్తసై, నికులు గం డడఁగిరి నీ వెఱుంగ
నైనను రాముకృపాతిశయంబునఁ, గనినయారథమును గార్ముకాది

ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజు లడ్డపడినఁ
గూల్తు నెల్లభంగిఁ గురురాజుమన్నన, యప్పు దీర్తుఁ బ్రాణ మాసపడక. 21

శల్యుఁ డర్జునపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట.

వ. అనిన విని శల్యుండు కర్ణున కి ట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవివేకి యనన్ వల దింత రజ్జు ల
ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు సూచి యెఱుంగమె ముచ్చు నిన్ను నా
తనిఁ గలనన్ జగం బెఱుఁగదా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డెనయుఁడె నీవు పౌరుషవిహీనుఁడ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

---

1. గ. లేతురు. 2. అ. క. అని పలికి వెండియును ని, ట్లను భీష్ముఁడు దెగిన ద్రోణునకతులిత దివ్యాస్త్రనిచయము దోర్విలాసం, బును గలం గలిగి యుండె • భూనుత మగుచున్.

సీ. రాత్రిమైం దాఁకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి, వాసినయంగారపర్ణుకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ గురురాజుఁ జెఱవట్టి, మాన మేదినచిత్రసేనుకంటె
ఖాండవోద్యానంబుఁ గావ నేరక సిగ్గు, వడి చన్ననిర్జరప్రభునికంటెఁ
గ్రీడాకిరాతుఁ డై క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ, బెనఁగి చిక్కినత్రిలోచనునికంటె
ఆ. నెక్కు డైనవీరుఁ డే నరుఁ డనిబోడఁ, బొడుతు నొడుతు ననినఁ బోలుఁ గాక
వినుము సూతతనయ మనబోటు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోరిచేటు గాదె. 24

చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నీవు గురుండును దత్సుతుండు ను
గ్రపుబల మేచితో నడవఁగాఁ [1]బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁబట్టి యద్దొరలతోఁ జెడి పాఱితి కర్ణ యప్డు క
య్యపుబలు పాడె [2]నప్డు మనయర్జునునమ్ములు దుష్ప్రవర్తనే. 25

ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనములు దెగడన్ వెఱఁ బాఱ నేఁడు సం
క్రందనసూతి మాఱ్కొని తిరంబయి పోరెద దాఁపఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననునిక్కపుఁబల్కులు వల్క నొప్పు దా
నం దుదిఁ జచ్చినం జను మొనన్ నరుఁ దాఁకుట రిత్త వోవునే. 26

వ. అనవుడు నలుక వొడమిన నడంచికొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27

చ. నరునకుఁ బూని పల్కితి వినం జవి మాలినదొడ్డపల్కు లే
[3]నరగలి లేక బెట్టడరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహుశక్తియును ధీరతయున్ వెరవుం జలంబు నె
వ్వారిదెసఁ గాంచె దెక్కుడుగ వారి నుతింపుము మాను మంతకున్. 28

వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుండు దూరకుండెఁ దేరు వోని మ్మని రాధేయుండు దఱిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె. 29

సీ. వలను శోభిల్ల నొవ్వాఁ డైన వీఁడె యర్జునుఁ డని నా కిప్పు సూపెనేని
బసదనం బే నిచ్చుభంగి యందఱకును, వివరించి చెప్పెద వినుఁడు మీరు
పొగడంగఁ దగురథ్యములతోడి సౌవర్ణ, రథములు వలసిన రయము లావుఁ
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల, వలసినఁ [4]బేర్చుసత్త్వంబునందుఁ
తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కు డమ్మేటిమగని కే నిచ్చువాఁడ.

క. మఱి యొక్కటి సెప్పెద నిద్దఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱిఁ దద్రథ మిదియే యని, యెఱిఁగించినయతని కిత్తు నేను ముదమునన్. 31

వ. అని పలికి శంఖం బొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబు నొందె

---

1. గ. వెస దాడిగ. 2. గ. దీప్తు. 3. ఖ. నరపయి లేక. 4. క. చ. జ. లెక్కుశ్రయంబులందు.

నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధవరులును వరూథినియు నుబ్బునం బేర్చి యార్చిననినదంబులు నింగి ముట్టె నయ్యెడం బ్రహాస భాసురముఖుం డై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు సూప నేల నరు నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం
గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు గొం డని యీవల దిట్టు లిచ్చినన్
సర్వజనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెవ్విధి నైన సద్వ్యయము [1]లెంక నపాత్రపుటీవి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు గంటిమె సింగం
బుల నెత్తుటి నైనను [2]నే, పొలమున నేనియును నక్క పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్గి సొరం దలంచునటు లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది నాను [3]మీపలుకు లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేరు రూపఱ
న్నగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ నావచనంబు లొకింత కర్ణము
లగ్గల నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడు గఁ బోరు [4]టొప్పగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాచరింపుట, కై పెనంగి చెవుల కప్రియంబు
లైన నిన్నిమాట లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నగ్గి సూతిసుతుఁ డాతని కిట్లను మద్బలంబు న
మ్మిన నను నిత్తెఱంగునకు మేకొన నుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ జొప్పడునే నినుబోఁటి [5]కాప్తిఁ జె
ప్పినక్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱపించిన నే వెఱ పెక్కువాఁడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుట కై శల్యుండు మఱియు నిట్లనియె.

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు సెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనిక్వాణంబు సెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపుగములు నిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ, సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానధారాభీలదంతావళముతోడ, సంగ్రామమునకు శశంబు గడఁగి
చండస్వభావోగ్రపుండరీకముతోడ, నాజికి సారమేయంబు గడఁగి
దారుణతుండాతిఘోరగృధ్రముతోడఁ, గలహంబునకు నురగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె యస్త్రకళాసముజ్జ్వలుఁడు పార్థుతోడ సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు టెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మ నెందుఁ గలదు. 42

1. లింతయపాత్రపుటీవి. అ. ప్ర. 2. క. బెబ్బులినేనియు నెదిరి నక్కపోతు గెలువఁగన్. 3. అ. మన్నలుకు. 4. క. మొప్పగున్ - గ. మెప్పుడున్. 5. అ. కాష్ఠచెప్పిన.

వ. అనియె నివ్విధంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నాశల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు ని, ర్గుణుఁ డెఱుఁగమి దెల్ల మీవు గుణహీనుఁడ వీ గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింపఁగ [1]నైపుణంబు గలదే నీకున్. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యాప్రమాణంబు నా, యెఱిఁగినయంత నీ వెఱుఁగ వతని కొలఁదియు వనమాలికొలఁదియుఁ గాంచి నా, కొలఁదియు నెఱిఁగి వారలమదీయ దివ్యాస్త్రబలమునఁ దెగటార్ప నగు నని, యే నిశ్చయించితి నెట్టు లనినఁ గడుఁబెద్దకాలంబు గంధపుష్పాదుల, నర్చించు చున్నాఁడ ననుదినంబు

ఆ. ద్రోణుఁ గరంబు భక్తి నునిచిన నున్నది, యహిమయంబు దారుణాస్త్ర మింత యంత యనక యెదిరి నాహుతి గొను దాన, జిష్ణు నోర్తు నొండెఁ గృష్ణు [2]నోర్తు.

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరివుత్తు నట్లుఁగాక యాదవపాండవనివహంబులోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబు లై యుండు నయ్యిరువురం బొదివి పెనంగం గనుటకంటె మేలునుం గలదే వారలగరుడకపిధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు బెండుమానుసులకు భీషణంబులు నాకుఁ బరితోషణంబులు వేవురుగోవిందులుఁ బదివేవురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు మహాయుద్ధకోవిదుండవు గామిం జేసి వెఱచెఱచి కాఱు లఱచెద వక్కడిపతుఁ పాతంబునఁ బ్రేలెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేనిఁ బ్రాణంబుల కొఱ యొల్ల వని పలికి వెండియు. 46

కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట.

సీ. విను పాపదేశసంజనితుండ [3]వగునీకు, దుర్బుద్ధి గాక సద్బుద్ధి గలదె క్షత్రియాధమ నీచ కలదు లోకంబున, నాబాలగోపాల మైనవాక్య మతికుటిలుండు సంగతుఁడు గాఁ డేమిటఁ, జెలికిఁ గీడొనరించుఁ జెట్ట వలుకు దుష్టాత్మకుఁడుఁ గడుఁ గష్టుఁడు మద్రకుం, డనునంతవట్టుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీరు నెగ్గు గాక యుండు మున్ను గల్లు పిదపఁ జన్నుఁబాలై పెరుఁగుదురు సెప్ప నేల గుణము లింక.

క. పలువురకుఁ బుట్టి నిచ్చలుఁ, గలు ద్రావుచుఁ బెరిఁగి [4]యెట్లు గఱతురు శీలంబులు నుచితము లగుభాషణ,ములు నీ విమ్మాట లుడిగి పొదపొద మనికిన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద నమానుషవిక్రమలీల నల్గడం బఱపియుఁ జంపియుం రిపునృపాలకసైన్యము రూపడంచి పైఁ దొఱఁగుట యొప్పదే తనువు దూఁటులు గాఁ [5]బెఱవారి గెల్పుకో

1. గ. నైనగుణము. 2. క. జ. దీర్తు. 3. క. గ. జ. వగుట దుర్బుద్ధియ కాక సద్బుద్ధి గలదె. 4. క. గ. చ. యిట్లు గడుదుశ్శీలంబులు ననుచితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పద పద మని కిన్. 5. క. భరవారి - చ. బలువారి - జ. తెలువారి - గెల్వఁగా.

లుఱ దోఁకొనాదు పెంపుడుపక నోపునకే నినుబోఁటు లెమ్మెయిన్. 49

వ. కినియించి గదం దల వగుల వ్రేటువడక యూరక తేరు వోనిమ్మనవుడు మద్రపతి యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె యే నీకు నదియును, గాక నీరథంబు గడపు చుండి
కౌరవాధినాథకార్యార్థి నగునాకు, నున్నరూపు సెప్ప కుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్షుఁడై రథికసారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానముం రణవిరోధంబు నిమిత్తశుభాశుభత్వని
ర్ధారణముం మదిం గని హితం బెఱిఁగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోఁ బలికి తేనియుఁ జెప్పుదు సూతనందనా. 52

వ. ఏ నేమితప్పు సేసిన గదం దల వగుల వ్రేసెదవు నీ విట్లంటివి గదా యని హితోపదేశంబు మాన నేర్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరించెద వినుము విని నీవు నాచెప్పినట్లు చేసి తేనియు మేలు సేయ కుండినం గడుమే లని యిట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కయలఘుతరద్వీపమున ధర్మవర్తి నాఁ జనునరేంద్రు
పురమున నొకవైశ్యవరుఁ డధ్వరాదిసత్కర్మరతుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దాననిరతుండు ధనధాన్యశోభియు బహుపుత్త్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు చుండఁగ నిలు సేరె, నొకకాకి యతనిపుత్త్రకులు దాని

తే. కెంగిళులు వెట్టి కొనియాడ నెలమిఁ బెరిఁగి
క్రొవ్వి కడు మీఱి యెట్టిపక్షులును దన్నుఁ
బోల వనియెడుదుర్మానమునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ గ్రీడ సలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించు చుండ నొక్కనాఁడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున సుపర్ణుతో [1]సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకోమటికొడుకు లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యిట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు వినువీథిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱచి గెలువ వలదె [2]గతులబహుళతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్ఛిష్టదర్పితం బగునదియును మౌర్ఖ్యంబునం దా నంతటిదాన నని తలంచి వానిదెసకుం జని మనంబున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యనుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చినయంచం బురుడించి పఱతము ర మ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి బెలుచ నవ్వి యవ్వాయసంబున కి ట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతు, మహీనబలము జవముఁ బక్షు లెల్లను బొగడం

---

1. క. నోరయునట్టివి. 2. జ. గతిబహుళతలన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద, వ్వైనను ఖేదంబు లేదు హంసల మగుటన్. 58

వ. ఇట్టిమాయందును. 59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి పురుడించి పాఱ [1]బేలతనమునన్
గలవే యింతకు మును హం, సలతోఁ బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మి ట్లను హంసములతోడ, గతులు నూటొక్కటి గలవు వాన
నొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నే, మెఱయుదుఁ బొడవుగా మీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండి చక్క నేలకుఁ జొచ్చు, వట్టి డిగ్గుట దూరపాతభంగి
సంగతి పరువడి చారులీలాగతి, వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోను గాఁగ నెట్టు లైనను మీకొర్కి, నట్ల పఱచి మేటియంచ యైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ దక్కటియంచలు, భయముఁ బొందఁ గాకపదువు వొంగ. 61

కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట.

వ. అనుటయు విని మున్నాహూతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూఱుగతుల నీవు వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బులుఁగు లెల్ల నెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున [3]నిడుబాట నట్ల పా, ఱుదను రమ్ము జలధిఁ జదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన పర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి వగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు పఱచి భంగ పడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బాగమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దఱిసి పాఱు నట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతిత్వరభంగి వలను మెఱసి లీ
[4]లాయితము లొప్ప బహుగమ, నాయాసము నొంది పఱచు నగ్గలికమెయిన్. 65

ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ బిలుచుఁ గ్రమ్మఱి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద మోపుఁ జుట్టు
నేచి తిరుగు నీక లీకలతో రాయుఁ
నోరయుఁ జిత్రగతుల మఱియు నవ్వు. 66

వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుళ్లి త్రుళ్లి యాడుచు మరాళంబు పరాభవంబుఁ బొం దెడుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగునం బలుకు చుండఁ దదీయకలకలం బాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటిదెస నిగిడి పిలుచుఁ బఱచినఁ గూడం

---

1. క. గ. చ. జ. బేలుఁదనమునన్. 2. క. చ. సంగడిఁ బరువిడి. 3. క. గ. చ. నిడుబాఱు - జ. నిడువాఱు. 4. క. లాయతము నొప్పు.

గడురయమునఁ జని యంచం, [1]గడవం గా [2]కీలకఱచి కాకము పాఱున్. 68

వ. పాఱి పాఱి డయ్యుటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు మెఱయం బఱచిన [3]బీఱువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యిట్లని వితర్కించు. 69

క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ బొద లేమియు లే
వారయ బహుసత్త్వమయము, వారిధి డిగి పోఁకినపుడ వలయుం బొలియన్. 70

వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంతకంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బిట్లనియె. 71

ఆ. నీ వనేకగతులు నేర్తిది యేగతిఁ, జనుట చెపుమ వాయసంబ యేను
గడవ నరిగి పిలువఁగా నేల తడసెద, వెఱక లేటి కిట్టు లెడల విడువ. 72

వ. అనియె నట్టియెడ. 73

క. తలకొని జలములు పక్షంబులు మొండెము దోఁక సోఁక బొరిఁబొరి నెగయన్
బల మఱి మెయి దిగఁబడఁగా, సొలసి యెగయలేక వాయసుఁడు వెగ డొందెన్.

వ. ఇట్లు మున్నీటినీటిపయిం బడి [4]సగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకాకంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీరుఁ బని తీరెం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె. 75

క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలదె యొండు నెదురు విహంగమపతి నైన గెలుతు నని మును దలఁతున్.

క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిఁగితి, నీకరుణాలోకనంబు నిగిడించి శర
ణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ [5]దగవు గాదే నీకున్. 77

వ. అని యిత్తెఱంగున. 78

క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు [6]దెఱపఁ గా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడునక్కాకిం గలహంస పరమకారుణ్యమునన్. 79

క. వెరవునఁ దత్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యెత్తి చావ్రడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షితతులు నుతింపన్. 80

వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యెప్పటినెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱిన దానితో సచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె నీవు నాకోమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిఁగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలఁది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁ గాన తేటపడ నెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 81

---

1. క. గడవఁగఁ జనుకినుక సేఁచి. 2. క. గ. చ. జ. 'కీలుకఱచి'. 3. గ. బిఱు వడి-అ. బరువడి.
4. గ. యగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు. 5. క. దరము గాదే. 6. గ. దెఱవఁగా నఱచుచు.

చ. విరటునిగోవులన్ మరల వెల్చి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బొరిగొనఁ బార్థుఁ డాఁక కెట పోయితి నాఁ డలఘోషయాత్రలోఁ
గురుపతి డించి క్రీడి కృపకుం దగుపాత్రము సేసి యెక్కడన్
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. పనివడి జామదగ్న్యుఁడు సభన్ వినిపింపఁడె మీకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవైభవంబు మధుసూదనుపెంపును నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువిధంబుల వారల గెల్వ రామి [1]మున్
వినమె యెఱింగియున్ మఱియు వీఱిఁడిమాటలు వేయు నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమెయిఁ దాఁక నాముక్కంటికి వశ మగునె కృష్ణగాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము సలుపు శత్రులు దలఁకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును దేవకికొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖద్యోతవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీపెంపు దోఁపఁ గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునిపెంపును బార్థుబలిమియు నెఱుంగక యేనేల వారిఁ దొడరెద నెట్లు సెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరివారొండె నేనొండె నగుదు నింతియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటిమహీపతులు విన నమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 87

కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబు తెఱంగు సెప్పుట.

సీ. తలఁచిన నెదకు సంతాపంబుఁ జేయంగఁ, జాలెడునట్టివి జామదగ్న్య
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబుఁ గాక యే, సరకు గొందునె మురహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద విను మస్త్రశిక్షార్థినై మహేంద్రనగంబునకు జమదగ్నిసుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాంభోరాశి యగునమ్మహాముని గులము న న్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పి తత్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁ గా నతఁడు నన్ను. 88

వ. భార్గవాభిధానం బగుమహాస్త్రంబు లోనుగా ననేకదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చెఁ బదంపడి బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్సమయంబున దీనిం బ్రయోగింపు మని యానతిచ్చె మఱునాఁ డత్తపోధనసత్తముండు మదీయాంకతలం

---

1. క. మీ, వినమి యెఱుంగుదుమ్. గ. మీవినమి యెఱుంగుచున్. 2. క, గ, చ. మాటలు బుద్ధిఁ జెప్పెదన్ - జ. చెప్పుచున్.

బున నొఱిగి నిద్రించుచుండ నొక్కజంతువు నా క్రిందితొడఁ దొలిచిన నామహా
త్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడు నని కదల కుండితిఁ దదనంతరంబ మేలుకని యతండు
నెత్తుటివెల్లువఁ గని తత్ప్రకారం బడిగి యేను జెప్ప విని మద్ధైర్యంబున కచ్చెరువడి
నీవు బ్రాహ్మణుండవు గా వెవ్వండ వని యొత్తి యడుగుటయు వెఱచి సూతసుతుండ
నని చెప్పితిఁ జెప్పునప్పు డక్కీటకంబు నాలోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతా
కారం బై యుండె నర్జునహితంబు గోరి యింద్రుం డమ్మునీంద్రునకు నన్నుఁ దేట
పఱిచి యతనిం గోపింపం జేయువాఁ డై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానొప్పు
నాసంయమి గోపించి కపటంబున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ బరిగ్రహించి తది నీకు వలయు
కాలంబునఁ దోఁపమియు మృత్యు వాసన్నం బైనం దోఁచుటయు నాపద ముట్టిన
యెడ భార్గవాస్త్రంబు దోఁప కుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్య
కోపంబు తెఱంగు బ్రాహ్మణశాపంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 89

సీ. [1]శ్రమమునకై యేను । [2]సకలాంబకములు నెక్కుడు వెస నేయ నయ్యెడకు నొక్క
యాఁబెయ్య యుఱికి నాయజ్ఞానమున నంప, తాఁకునఁ గూలుడు । దానిఁ గలుగు
బ్రాహ్మణుం డధికకోపంబున నిది హోమ, [3]ధేనువత్సం బిట్లు । దీని శల్య
నిహతంబుఁ జేసితి । నీవు నావచనశల్యంబున నిహతుండ । వగుము నీకు
తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరోత్సాహవృత్తి, నడవ నరదంబుచక్రంబు । పుడమిఁ గ్రుంగి
వలయు నెవ్వీరు మార్కొనిగెలువఁ గోరి, శ్రమము సేసెద వతనిచేఁ । జావు మీవు.

చ. అనుటయు భీతి వేఁడికొని । యావులు వేయును నెడ్ల నాఱునూ
ఱును రథముల్ శతంబును మెఱుంగులమొత్తముఁ బోనియంగనా
జనశతకంబు దంతిశతసప్తకముం గొని శాంతిఁ బొందవే
యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుకోపము తీవ్రరూప మై. 91

వ. మానక యున్న మఱియును. 92

క. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదనిరతకటాక్షా
లోకితుఁ జేయు మనుడు నతఁ, డీకాఱులు మాను మనుచు । నేఁగెం బెలుచన్. 93

వ. ఇట్లరుగుచు నలుక పెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మరలి కనుంగొని నాపలుకు
లకు బొంకునుం గలదే నీ కీదుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ
నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుం గాక పొమ్ము సూతనందనా యే నెట్లంటి నట్లగుట
దప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులకు వెఱతు
సత్యంబ పలికితి నీయున్నరాజులును నాతోడిసుఖదుఃఖంబులకుం గలవా రగుటం జేసి

1. క. గ. చ. 'శ్రవమునకై యేను వివిధాంబకంబుల'. 2. గ. వివిధాంబకంబుల, నెక్కుడు వేస
నేయ ♦ నొక్కచిఱుత, యాఁబెయ్య. 3. చ. ధేనువువత్సంబు దీని నిట్లు.

కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమవరుణకుబేరులు వజ్రదండపాశగదాహస్తులై బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యెంతయుం దక్కినవారిం జెప్పనేల యిప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రంబునుం దోఁచుచున్నది యన్నరునియున్నడకు మనరథంబు నడపుము పుడమిజనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం బొండొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందుచుండు నట్లు సేసెద నమ్మేటిమగని మృత్యునివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహాతరంగముల వైరుల ముంచు,విజయాంబురాశికి । వేల నగుదు
బాణరశ్ములఁ బరిపంథులఁ బొదివెదు, నర్జునాదిత్యున । కభ్ర మగుచు
విశిఖోగ్రశిఖల విద్విషుల నేర్చుకిరీటి,ఘోరదావాగ్ని । కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చుపార్థాతివాయువునకు । నచల మగుదు

తే. విల్లు వట్టెడువారికి । నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి । నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసపడులఘుప్రకారులకు వచ్చునే నాకుఁ । గాక శల్య.

వ. అని పలికిన విని యమ్మద్రపతి వీనియంతరంగంబు గలంగఁ దా నర్జునుచేతం జచ్చుట సిద్ధయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జనులు దనమీఁదం జాలమి వెట్ట కుండుటకుం గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలుకు విన నుగ్గడించె నిక్కలంకయే నీరజ్జులానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదం బడంచినకతంబునం గలిగెఁ గాంతేయాగ్రజునకు నాయిచ్చినవరంబు సఫలం బయ్యె నని మనంబునం దలంచె మనుజేశ్వర వినుమా శల్యుండు సెప్పినయాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు చునికిం జేసి యాసూతనందనుం డతనితో మఱియు నిట్లనియె. 96

కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట.

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్మా నీవు నన్నుఁ । గాకము నరు ను
త్కృష్టమరాళము గాఁగ న్నికృష్టపుఁగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు । నెట్టన పరుసని, కాఱు లఱచు చున్కి । గాన యిట్లు
పలికి తింతఁ జేసి । భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక । నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక,వ్వడిభుజబల మెట్టి దని యవారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అనిమొన శత్రులం బొగడు । టారయ మూర్ఖత గాదె యిట్టిన
ర్జునుని సహింతురే పెలుచఁ । జంపక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యముపై భరంబునం
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద । వి తెఱంగు

మిత్త్రవంచన మారయ మైత్త్రి సప్త
పదకృతోద్భూతి యనియెడుపలుకు వినవె. 102

క. జను లెట్టిది మిత్త్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మన మూఱడి యుండు నా కొమంద ప్రీతిన్. 103

క. జను లెట్టిది శత్త్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మారయఁగా దు
ర్జనుఁడ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు విచ్చెం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మికిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగన్ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడింది నుగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్. 105

వ. అని పలికి మఱియును. 106

తే. భండనంబునఁ బార్థుచేఁ బడక [1]నేఁడు, మేలుచే నైతినేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, సందియము లేక చిత్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. వినుతమహాస్త్రముల్ వఱపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల కోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్యమై యెడరు పుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలసనంబున నాతని యేపు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడు కొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న శాసకతంబున బ్రదికి పోయి తనిన విని శల్యుం డీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం బేమి వినుము కర్ణ కర్ణులు వేవురైనం గిరీటిని గెలువం జాలుదు రే యనుటయు నతండు గినుక [2]నెల్ల నైనకన్నుంగవతోడి నవ్వు నవ్వుచు ని ట్లను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి నుత్తమద్విజులగోష్ఠి నఖిలదేశాచారవిదుం డైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్ప వింటి బాహ్లికదేశం బునవారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురా లాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేకప్రకారంబుల బాహ్లికదేశనిందోప న్యాసంబు సేసె నట్టిబాహ్లికుల కొడయుండవు తత్కృతంబు లగుపుణ్యపాపంబుల నాఱవపాలు నిన్నుం జేరు నట్లుం గాక వారియనాచారంబులు వారింపమింజేసి యా కల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లికులకంటె మద్రదేశజాతు లవినీతు లని యార్యులు సెప్పుదురు నిన్నేమి సెప్పం గల దింతవట్టు నెఱింగి నాలుక యడంచి యుండు మనవుడు నమ్మద్రేశ్వరుండు. 109

క. లావులు [3]రథాతిరథసం, ఖ్యావేళం దెలియఁజెప్పెఁ గాదె భీష్ముం

1. క. నేఁడు. 2. అ. నెల్ల నైనకన్నుంగవతో నవ్వుచు. 3. అ. రథ్యాతిరథసంఖ్యా.

డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధ మేల | బలియుఁడ నీకున్. 110

తే. విడుతు రాష్ట్రుల బంధుల | వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల | నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుఁడ వర్జనుల [1]కిట్టు, లేలొకో నొడ్ల చరితంబు | లెన్న నీకు.

క. పరదోషము సెప్పఁగ నేర్తురు గా కార్త్మీయ మైనదోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నేర్తురె తలఁపక యంటి వలుకల్తో నుండకుమీ. 112

వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113

ఆ. సకలదేశములను | సన్మార్గవర్తులుఁ, గలరు దుష్టతతియుఁ | గలిగి యుండు
మది నెఱుంగ నేర్పుకొమధ్యస్థు లగియును, నడియు నుగ్గడింతు | రెదురు మెచ్చ.

వ. ఒకదేశంబు దాఁ గీడ యగుట కలుగునే యట్లుం గాక సదాచారదురాచారంబులు దైవం బెఱింగెడు [2]నీవ నాత్మజ్ఞుండ వ్వార కుండు మనియె నట్లయ్యిరువురు వివాదంబు సేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖభావం బుపన్యసించి రాధేయురాజత్వగౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు నగుచు శల్యునుద్దేశించి పోద పోద రథమ్ము పోనిమ్ము పోనిమ్మని పలికె నట్లరిగి శల్యుండు సస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును [3]నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథియును గాండీవంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికుఁడు డం బెనంగ నోపితేని నీవ మాకెల్లను రాజ వమ్మేటిచుగనియరదంబు నున మొగ్గరంబు సొచ్చి చిక్కువఱుచుట గలుగు నని యెఱుఁగ నయ్యెడు మన మేమఱక యుండ వలయు నీతోఁ జుమ్మన్నిమిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

శల్యుఁడు కర్ణునితో నప్పుడు దోఁచునుత్పాతంబులు సెప్పుట.

క. వఱభులు మనచేరువఁ బె, ల్లఱచుట బెట్టమురు గాలి | యడరుట గ్రద్దల్
తెఱ చయి యాడుట వికృతపు, టఱపులతో రేఁగి కాకు | లఱచుట గంటే. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఆ. సిడముకాము సూడు | వడఁకెడు మన తేరి, చుట్టు మెఱయఁ గట్టెనట్టిచిఱుత
పడగలందుఁ గంటె | వెడలెడు మంట లు,గ్రంబు గాఁగ నోపు | రణము నేఁడు.

వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయవ్యూహంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తనమోహారం బాయితంబు సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యప్రత్తి యాలోకించి. 119

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునర్క మెఱసి | యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని | బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె | నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 120

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు | లనియె సంశప్తక,బలముచేతఁ బొదువఁబడి కిరీటి

---

1. అ. కెల్ల, నొడ్లచరితంబు లెన్న నీ కుచిత మగునె. 2 అ. నీవు నాత్మజ్ఞుండవు. 3. గ. నగ్గించి.

మేఘపిహితుఁ డైన। మిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్న। వాఁడు గంటె. 121

వ. అనుటయు శల్యుండు. 122

చ. వరుణుఁడు నీళ్లచేఁ జెడునె। వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు। వోరుల నేపఱు టేల కల్గునె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱుప। వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
[1]దొరకొనినం జలంబు మెయిఁ। దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123

ఆ. దేవతలకు నైన। దేవేంద్రపుత్త్రుని, నాహవమున గెలువ। నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టి। మాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యాడి దీన। సంతసింపు. 124

ఉ. మేరువు వోలె నొప్పినస।మీరణపుత్త్రునిపేర్మియున్ మహా
దారుఁడు ధర్మనందనునుదాత్తతయున్ విజయానుజన్ములే
పారఁగ నున్నసొంపును నహంకృతి యేర్పడ ద్రౌపదీసుతు
[2]ల్వీరల మీఱి పొల్పెసఁగు।లీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125

వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వాలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వాలనికి జయంబు గలుగుట దప్ప దనుసమయంబున సంశప్తకకులంబుం గనుంగొని మనసైన్యంబును సవ్యసాచిం జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటిం దాఁకిన గంగాయమునలసంపాతంబుచందంబు దోఁచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరాజుం దగురాజులను సాదరావలోకనంబున సంభావించి యి ట్లనియె. 126

ఆ. ఎద్దిప్రియము సేయు। నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది య।యుదాత్తభంగి
నొదవె మీకు బాహు।మదమునఁ గొనియాడుఁ
దుగ్రశౌర్యమహిమ। యుల్లసిల్ల. 127

క. బలు పెసఁగఁ బాండుపుత్త్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్య।భోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన నుజ్జ్వలనాకసుఖంబుఁ గలుగు। ప్రాలుఁడు పోరన్. 128

వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయఁ దూర్యనినదంబులు సెలంగ సైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబులమనంబులం బ్రమదం బెసంగ ని ట్లనియె. 129

క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీరు సూడఁ। జంపినకష్టో
పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడిన।మఱు వే నూడ్పన్. 130

క. కడువడి వడముడియును గవ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని। వచ్చిర యేనిం
జెదుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖల।వేఁడిమిచేతన్. 131

చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథి।కావలి పెల్లుగఁ బాండుపుత్త్రయో
ధనులపయిన్ వెసం గవియు।దర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

1. అ. దొరకొను నే చలం... ద్రావ వచ్చునే. 2. అ. ల్వీరుల.

ర్కొనినమహోగ్రభంగియును ఘోరపులీలల విస్మయం బొన
ర్చి సనిమిషాంతరంగములఁ జెల్లె రణంబు నుదీర్ణరౌద్రమై. 132

క. జనసంక్షయంబు పెల్లై, మున వచ్చుం బ్రళయకాలమయ్యో కాకెం
దును సిట్టివి గలవే యని, మనమునఁ దలపోయ వలసె మముబోఁటులకున్. 133

వ. అట్టియెడ. 134

ఉ. ప్రీతి యెలర్ప వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్సరో
వ్రాతము గంధపుష్పపరివర్షణకేళి యొనర్ప సౌరభం
బాతతి సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు సేసి వీచె సం
జాతనవీనఘర్మజలజాలకసైనికలాలనీయుఁడై. 135

ఉ. ఆసమయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వైరిసం
త్రాసనమత్తవారణకదంబసముద్భటుఁడై యతండునుం
జేసె రణంబు దత్ప్రబలసేన దలంకెడునట్లుగా సను
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారుణోద్ధతిన్. 136

క. పదపడి రాధేయుం డు, న్మదవృత్తిం గవిసె గుణనినాదంబును బె
ట్టిద మగురథనిస్వనముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజన్ముని దెసకున్. 137

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికు లిట్లని రివ్విధంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు. 138

చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతిఘోరభంగి నం
దరయ నితండు గీటడఁచు నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖిత్వముఁ బొందు నిప్డు రం
డరదము సేరి యీతనిమహాస్త్రవిలాసము సూత మేర్పడన్. 139

క. గెలు పెల్లభంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు పుట్టఁ గా నిపుడు మనం
బుల జనియించు మనోరథ, మలవడుటయుఁ బోర నెఱుఁగనయ్యెడు నదియున్.

వ. అనుచుఁ గూడుకొని రథకరితురగసమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబు గా నురవడింప రాధేయుం డతిభీషణం బగురణంబున. 141

తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజుమగఁటిమియును
జలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ బలికి మెఱసె
నధిప యతనికి వీఁకమై నడ్డపడఁగఁ
గడఁగునద్దెసయోధులగర్వ మడఁచి. 142

కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట.

వ. అనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియెఁ గర్ణుండు దనమొన యెట్లాయ
తంబు సేసెఁ గౌంతేయముఖ్యసైన్యసన్నాహం బెట్టిదతం డతనిం బొదివినయప్పుడు
గవ్వడి యెవ్వాలన నుండె నవ్వీరుం డున్నకడ నున్న నాసూతనందనున కట్లు సేయ వశం

బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని యన్నరునిపై వచ్చి ఖాండవంబుఁ గాల్పఁ గుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకున కాసపడుమగల కతని మాఱొ్కన వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుం గాక యనుటయు. 143

తే. ఇట్టు లను సంజయుం డమ్మహీశ్వరునకు
నంగపతిమోహరంబు దెలియంగ ధర్మ
సుతునియొడ్డువిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మఱి పోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మాగధులు వలపల శకునియు నులూకుండును గుఱ్ఱపుదడంబులతో వారికెలనను సంశప్తకగణం బిరువదినాలుగువేలుముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి డాపటను నీకొడుకులందఱు గొందఱు కాంభోజశకయవనసైన్య సమేతంబుగా వారియప్రలను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాసనుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వత్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహులు లై యన్నరపతి నియోగింప నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్త్రులుం దనచుట్టునుం గదిసి యెసక మెసఁగుబరవసంబున మెఱయ సూతసూనుండు సేనా ముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు మోహరించి మదకలమాతంగం బులతెఱచకతంబున మొయిళ్ల మొత్తంబులకై వడిం గాలుకొనునమ్మొన నురవడి నడ పించునాకర్ణునిం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు గాండీవి రావించి యి ట్లనియె. 145

ఉ. సూతతనూజుమోహరము ఁ సూచితె యెంతయు గట్టి యై సము
ద్ద్యోతితభంగిఁ దోఁచె నది ఁ యుక్కునఁ బైపడి యిబ్బలంబు ని
ర్ధూతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు ఁ సేర్పును దక్షులు పిచ్చలింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు. 147

తే. సారవంత మై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి ఁ నృపవరేణ్య
పూని చేయంగ వలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు ఁ నది భరంబె. 148

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కి ట్లను న ట్లేని నీవు రాధేయుని గెలుపుము భీమ సేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని శతానీ కుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణపుత్త్రుని ద్రౌప దేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దలపడువా రేను గృపుని తోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు మున్ను దననిలిచిననెలవు

నకుం జనునెడ నయ్యుధిష్ఠిరుపనుపు తెఱంగు వార లందఱకు నెఱింగించె నతండు
వలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యును వృకోదరుండు వామపార్శ్వవర్తి యయ్యును
శైనేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నప్పాండవాగ్రజుండు మధ్యభాగస్థుం డయ్యు
నున్నయమ్మోహరం బాసూతనందను మొనయురవణి సరకుగొనక మార్కొనియె
ననవుఁడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమ్మై విని వచ్చె నన్నగునకు । న్సంశప్తకశ్రేణికి
న్దుర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు ము । న్సూచించి తీ నయ్యుధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుఁడు దాఁకి యోర్చె ననియుం । జెప్పంగ వింటిన్ రణం
బరయం జిత్రము సెప్పు మత్తెఱఁగు సువ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కిట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పిన కాని
యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక [1]కయ్యంపుఁబౌచిత్యంబున
నొండుదెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున మొనలు రెం
డును నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున సవ్యసాచి గర్ణు నడచుచక్కటికి నడరం
గడంగినఁ గ్రాలుకపికేతనంబు గనుంగొని తెంపుపెంపునఁ బొంపిరివోవుచుఁ ద్రిగ
ర్తాదిసంశప్తకులు సరభసంబుగా సడ్డపడి పైకొని తఱిమి పొంగినపయోనిధిం
బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలె నిలువరించి మాతంగప్రముఖసేనాంగ
సకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పుచుండ నొండొండ పేర్చి యాబలం బాబల
మర్దననందనునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీరుండు విజృంభితవిక్రముం డై బడబాగ్ని
కీలాకలాపంబుచందం బగుసాయకనికాయంబు నిగిడించుచు నెక్కుడునుదంబున
నమ్మూఁకలం ద్రెక్కొను చుండఁ దత్ప్రకారం బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు.

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి । యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని । బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె । నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పి చూపెఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్త్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
మిగిలి మసరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుఁడు సౌబలుఁడును । కృతవర్మయును నలిఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడఁ । బెలుచఁ గవిసి
కాశికైకయమాత్స్యకోసలపాండ్యాది
బలములఁ దాఁకి రొగ్గలిక మెఱయ

1. క. చ. జ. 'కయ్యంపుటుచితంబున'.

నా రెండువాఁగుల నాయుధంబుల[1]మొఱ
మంటలుఁ బొల్లును మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజము గ శోణిత[2]ధామము
ప్రచురధూళీతిమిరముల సడఁప

తే. భగ్నరథములు నిపతితేభములు నిహత
హయములును మృతభటులును రయమునకు వి
ఘూర్ణత మొనరింప నున్న దగిమనభంగు
లందు బలువెర వొలయఁ బోరాడి రధిప. 154

వ. ఆలోన. 155

కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట.

ఉ. మేలిమిదావళంబులను మేటిహయంబులఁ దమ్ముపించు నా
భీలతఁ జట్టి రాఁగ రథబృందముతోఁ గురురాజు కర్ణుదో
ర్లీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె రేణు ఘదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబలంబుపై నడరె శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యుఁడై. 156

వ. అబ్బలంబునకు బాసటయై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబునుం దఱిమినఁ బెఱిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమూఁకలం దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు వఱపు నవి పీనుంగుపెంట లగుచుండ నుఱక యుక్కనం బొది వినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారికంటెఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాపారంబులు వరఁగించుచు బహువిధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్మాదియోధబృందంబులతోఁ బెనంగుమొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబులను మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బఱితాత పత్రహంసంబులనుం బోలుచునట్టినదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుం గర్ణుండు గదియునప్పు డతనికిక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రిక్కడ నితనికిఁ దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభున కి ట్లనియె.

తే. ఇవ్విధంబున సేనలఁ గ్రొవ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజుకేతనంబు
దెసకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెసక మెసఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డపడియె నధిప. 158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ నాతండు మహో
దారుల నేడ్వుర భద్రా, కారుల నారాచసప్తకంబునఁ గూల్చెన్. 159

క. కని పాంచాలురు గోపంబును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ బొదివిన రాధా

1. క. గ. చ. మొఱమంటలుఁ బొగలును. 2. క. గ. చ. ధారలు.

తనయుం డిరువదియేవురఁ, దునిమె నిరువదేను వెడఁదతూపులఁ జెలుచన్. 160

క. వెండియుఁ నేపునఁ బైకొని, చండశరప్రకరములు వెసం గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గ,ర్ణుం డేవురఁ జంపె నైదుక్రూరాస్త్రములన్. 161

వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోపదీపితుండయి చక్రరక్షకు లగుసుషేణసత్యసేనులును వెనుక బలసి వచ్చునృపసేనుండు నిమ్ముప్పురుగొడుకులుఁ గడిమి రూఢిఁ గెక్కంగ దనకు రణక్రీడకుం దోడుపడియెడు నుల్లాసంబున నుల్లంబు పల్లవింపం బాండవబలంబులం గలంచునయ్యంగపతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి జనమేజయప్రముఖపాంచాలకుమారులును సాత్యకినకులసహదేవద్రౌపదేయులును గేకయమాత్స్యయోధవీరవ్రాతంబును భీమసేనపురస్సరంబుగాఁ దోఁతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధరంబుపయిం గురియు వెనుసోనచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతనిపయిం దొరఁగింపం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునిసోదరయతనయులు దనకెలంకులం దఱుమం గరిఘటలకోడం గడంగి యవ్వడముడిని మూర్కొని. 162

క. తానును వారును దూపుల, వాన పయిం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్దానాంబులోలమధుకర, మైనగజవ్రజముఁ బటుశరార్చులఁ బొదివెన్. 163

క. పొదివెడునప్పుడు శౌర్యోన్నదుఁ డగునయ్యనిలతనయుమార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటఱి, యెదురుపలేరైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్. 164

మ. బలుగాలిన్ నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణి[1]మాడ్కిన్ సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడధ్వాంతంబుచందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిష్ఠుం డైనయాభీముతూ
పుల మొత్తం బడరం గరిప్రకర ముద్యద్ఘాతార్తి యై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవననందనుపార్శ్వంబులం దఱుముధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శాసనప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్కిమ్మీరమర్దనుం దాఁకి రందు సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసనము ద్రుంచి నారసములు రయముమై
నురమున నేడు సొనిపి నిష్ఠురనినదం బెసఁగ నార్చె సురలు నుతింపన్. 167

భీమసేనుఁడు గర్ణనందనుఁ డగుసత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట.

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుఁ, డక్కుమారునిచాపయష్టి విఱుగ
నేసి మై బల్తూపు లీరేడు నాటించి, తన్నపు దొడరురాసిధాతనూజు
నుబ్బు వాలమ్ములు డెబ్బదిమూఁట వారించి తత్సుతుఁడు దోర్బల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురథ్యంబులు, సూతుఁ గార్ముకమును గేతనంబు

1. 'మాడ్కిన్' అనియే వ్రా. ప్ర.

తే. నేడుదూపులఁ దునుమాడి యేఁచి మూఁడు
నారసము లంగమునఁ గ్రుచ్చి నాళమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బాపు వెరపు దోఁపఁ
దునిమె వెసఁ గత్తివాతియమ్మున శిరంబు. 168

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులపయి నడరి [1]కృపకృతవర్మాదిరథికవరులకోదండంబులు ఖండంబులు సేసి వారిం గ్రూరమార్గ ణంబుల నర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్ద్విగుణబాణం బులను గ్రుక్కించి యుయుత్సుని సతనితమ్ముని నొక్కమ్మున విరథులం గావించి కర్ణుకొ డుకుం గని యోరిసుషేణా పోలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు నిగిడించిన నది నడు మన కర్ణుండు నఱకి మొఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనం బఱప నుఱక మఱియు నట్టి మార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నాసూతనందనుం డదియునుం ద్రుంచి యవ్వడమునుడిమీఁదఁ ద్రిసప్తతితీవ్రప్రదరంబులు నరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన.

ఆ. చిత్రచాపముక్తశితశరపంచక, హతశరీరుఁ జేసె నాసుషేణుఁ
డేచి నకులుఁ డతని నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణుమనము నొవ్వ నార్చె. 170

చ. అలిగి సుషేణుఁ డంతయు రయంబునఁ దొమ్మిదిదొడ్డవాఁడితూ
పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ దునిమి పొంగిన నొండొకదీప్తచాప మ
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెసఁ గార్ముకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తముగఁ బార్థునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్. 171

ఆ. అస్త్రచాపలసితహస్తుఁ డై కడఁగి సుషేణుఁ డతనిషష్టిబాణఘా
నిహతదేహుఁ జేసె సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు మేన గ్రుచ్చె. 172

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్యమ్ము మమరదైత్యరణముకరణి మహోగ్రం
బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యాని సాత్యకి నెదిర్చె నిషుచయ మడరన్. 173

సీ. సాత్యకి వృషసేను సప్తసప్తతిమార్గ, ణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
సూతుమైఁ బఱపిన నాతఁ డాతని పెనుఁ, [2]గడఁత వాలికయమ్ము గాఁడ నేయఁ
గోపించి మూఁడుబర్హద్దూపుల సారథి, నొకభల్లమున విల్లు నుజ్జ్వలాస్త్ర
సప్తకనిహతి నశ్వంబుల నేకకాం, డస్ఫూర్తిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షమున మూఁడుశరములు, నాటఁ బొగసి కర్ణనందనుండు
దెలిసి కనలి వాలుఁ బలకయుఁ గొని తేరు, [3]డిగ్గ నవియు నతఁడు నుగ్గుసేసె.

వ. ఇవ్విధంబున విరథుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని దుశ్శాస నుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రి తేరివెనుక వర్తించె నయ్యం గపతి దొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు రూపడంచి యతని

1. క. గ. చ. కృపకృతవర్మలకోదం. 2. గ. గడఁత వాలమ్మున. 3 అ. డిగ్గి కవియ నవియు • నుగ్గు.

ఘాలమ్మున మూఁడువాలికయమ్ములు నాటించె నాసత్యకనందనుం డన్యస్యందనా
రూఢుం డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులఁ గలంచి యతనితమ్మున నేడు
నారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం డన్నియశరంబు లేసె నప్పు డురవ
డించి తక్కటిద్రౌపదేయులు డెబ్బదిమూఁడును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం
బదిపదియు భీమసేనుం డఱువదినాల్గును సహదేవుం డేడును నకులుండు ముప్పది
యును [1](యుయుధానుం డేడును) పాండవాగ్రజుండు నూఱును బాణంబు లాసూత
పుత్త్రుపయి గుప్పించి నొప్పించిన. 175

క. మదమున నతఁ డందఱఁ బని, పదితూఁపుల నే పడంచి బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ దేరొ, ప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా. శైనేయుండును భీమసేనుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుం ద్రౌపదీ
సూనుల్ మున్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిన్
మేనన్ గ్రువ్వ శిఖండియున్ భుజబలోన్మేషంబు సూపన్ వెసం
దా నయ్యోధుల సూతసూతి [2]విరథత్వస్తబ్ధులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁగందిరి వెండియు సవ్వీరుండు వారల సందఱ నస్త్రధారలం బొదు
వుచు నేత్తెఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునం గప్పినం ద్రిప్పికొనియును దొలం
గియుఁ దెరలియు మరలియు నారథికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత ధర్మనంద
నుని బాధింపఁ [3]దలం పెద్దిన. 178

క. ఆరాధేయుం డాత్తని, పై రయమునఁ గవియుఘోరభంగిఁ గని మహా
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెకసాచ్చెఁ దూర్యరవములు మొరయంగన్. 179

ఉ. సూతతనూజుఁ డబ్బలము సొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
జేతులతీఁట వోనుఱుము సేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తఱుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ బేర్చిరి సాత్యకియున్ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి, వీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు, పై రయమునఁ గురిసి రుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురుపక్షయోధులును స, త్వరులై యారథికవరులఁ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవసరంబు కయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆసంకులసమరంబునందు. 183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్వాలతా
క్వాణస్ఫూర్తి ఘటచ్ఛటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని య
క్షీణోదగ్రత వైరిసైన్యవనభస్మీభావనిర్వాహపా
రీణం బై వెలుఁగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నే ముబ్బఁగన్. 184

---

1. ఇది వ్రాఁతప్రతుల లేదు. 2. అ. విరథధ్వస్తాంగులం. 3. క. జ. దలఁ పెత్తిన.

వ. అమ్మహోగ్రవిజృంభణంబున. 185

క. ఆటోప [1]మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు ఱిచ్చవడిరి ; [2]మెయిగలి కర్ణుం
డేటులవిఁ గవిసె ధనుర్జ్యాటంకృతి సెలఁగఁ బాండవాగ్రజుఁ బెలుచన్. 186

వ. ఇత్తెఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేదినీనాయకుండు సాయకజాలంబులు పరఁగించిన నతం డుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187

సీ. నవ్వుచుఁ జాపంబు ; నడిమికిఁ ద్రుంచి మై, మఱువుఁ దొంబదిశితమార్గణముల
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది, సౌదామనీచారుజలద మంబు
జాప్తునితనువున ; కడ్డ మై యుండి వా, తాహతం బై పాయునట్టువోలెఁ
బఱుటయి మణిమయాభరణసుందర మైన, యతనిగాత్రము సతారాంబరంబుఁ

తే. బోలి యప్పుడ యాసూతపుత్రుచేత, రక్తమయ మైనపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నతండు రాజ, ధర్మ మూఁది చలింప కోదల్చె నధిప. 188

వ. ఇట్లుదట్చుచు. 189

క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొదమపిడుగునట్ల నిగుడఁ ; గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కర్ణుఁడు సప్తభల్లహతి నడఁ దునిమెన్. 190

సీ. పాండవాగ్రజుఁడు దర్పంబును వేగంబు, నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతో, మరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ బేర్చినయుగ్గలికంబున, నాసూతనందనుఁ ; డతనిసూతుఁ
జంపి కేతున్ద్రుంచి ; శాతశరంబుల, నంగంబు నొప్పించె ; నపుడు సాత్య

తే. కియు శిఖండియు నడసొచ్చి ; రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లొక్కమొగి నింప నయ్యోధుఁ ; డుఱక వారి
విరథులుగఁ జేసి విండులు ; విఱుగ నేసి. 191

క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱచి కడచి ; నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు సైరింపం జాలక యమ్మహీపతి హతసారథికం బగురథంబు పొలంగం దోలుకొని పోయినం దోడన తవిలి నిలువరించి హాసభాసితుం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో ని ట్లనియె. 193

కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట.

సీ. క్షత్త్రియకులమున ; జన్మించి యిది ధర్మ, మిది యధర్మం బని ; [3]యెల్ల నెఱిఁగి
నట్టిన కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణ, ములు డాఁచికొన శాత్రవులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె, నృపనీతి యెఱుఁగవు ; నీవు బ్రాహ్మ

1. గ. ముడిగి యక్కడి. 2. క. మేఁగలి-జ. మేఁగరి. ఇట చూడు కర్ణ. ౧ అ. ౧౧౫. పద్య. మైఁగరి దుస్సేసఁడుక. 3. క. గ. చ. కిట్లు మహా.

ణాచారవేదివి యాగాధ్యయనముల, వర్తింపు కయ్యంబు వలవ దుడుగు
తే. మింక ననుబోఁటిఁ దొడరిన నింతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పో మింటికడకు
హరియుఁ బార్థుఁడు నున్నెడ కైన నరుగు, మేను దెగ నీదు ప్రాణాన కింత నిజము.

వ. అని పలికి గొంతివచనంబులు మనంబున నునికిం జేసి వధియింప నొల్లనివాఁ డై యప్పాండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయసేనాసముదయంబు నానాస్త్రనిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్రదేశంబున నిలువక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195

క. విను మతనియోధజనములు, మొనయఁ దిరిగి నట్లు సమరకమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెన్కొనియెం గర్ణుండు నీకొడుకులుఁ దానున్. 196

క. పటుసింహనాదతూర్యో, త్కటరవగుణనిస్వనములు గలసి యఖిలది
క్తటదారణకేలిసము, ద్భటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ బరఁగె నరేంద్రా. 197

ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనునియేత్తెఱఁ గోడినయోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజుఁడు గన్గొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱు దెంచుకౌరవనికాయముగర్వ మడంపఁ దప్పు ధై
ర్యమ్మిగురొత్త వే తిరిగి రారథికుల్ మరలెం బలంబులున్. 198

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనిన మనమూఁకలుం గూడికొని తిరం బై [1]త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు. 199

మ. కరిబృందంబులు డ్రెళ్లెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కు గూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడసెన్ లెక్కింపఁ బెక్కైనకా
ల్బూరమొత్తంబులు రూపడంగ సిడముల్ నుగ్గయ్యె నన్నేల నె
త్తురువెల్లిన్ మునిఁగెన్ మరుత్ఖచరపంక్తుల్ వెక్కసం బందఁగన్. 200

వ. అట్టిసందడిగయ్యంబున భీమసేనుండును శైనేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవిసిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథికప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱచఱచి పఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని పలికిన నవ్వ్యాహారంబు నిలువదయ్యె నవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసూతసూనుండు వెండియుం గౌరవుల [2]వేఱువేఱ పురికొల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం బవమానసూనుం దాను మార్కొన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకు మున్న శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కియున్నతిమయున్నవలను సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నులకుం జూపి వారలతో ని ట్లనియె.

ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరుల్ సుయోధనునిఁ బ్రీతునిఁ జేయుట కై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి [3]యిట్లరువు సేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

1. క. తోడంబడుటయు. 2. గ. పేరువాటి-క. చ. బేరువేరం. 3. అ. యిల్లడము ; క. ఠ. యి ట్లెరవు:—ఇది 'యిల్లటువు' అని యుండనోపు.

సూతతనూభవుర్ సమయఁ జూడక పోదు విషాద మెత్తియున్. 202

క. ఏ నొంచె నతనిచే నా, చే నొంచె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీ రీ, భూనాథునిఁ గాచికొనియ పోరు నడపుఁడీ. 203

చ. అని పటుసింహనాదమున నంబరముం బగిలించి తేరు క
ర్ణుని దెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణుతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చు ననిలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్చున లుక కామిషం [1]బిడఁగఁ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204

చ. అలిగిన మూఁడు లోకముల నైనను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ డగ్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్త్రుఁడుం
బొలిసిరి కాని కోపమునఁ బొంగఁడు [2]నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపఁడు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205

చ. అనపుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునన్ భవదుక్తియట్ల [3]యిం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగ టార్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ [4]దాఁ
గని వెస వచ్చు నాతఁ డధికం బగుమద్బల మప్డు సూడుమీ. 206

చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యెల్లెడన్
బిరు దనఁగా బలాఢ్యుఁ డనఁ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటులైన నీతనిమదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207

ఉ. నావుడుఁ దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీమునిదిక్కుదగ్రతం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని సవ్వచున్ బలము వాయ వడం గడుబెట్టు గిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారథికసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పెఁ దూపులన్. 208

వ. కప్పి యాలోన. 209

క. వెస నతని యురము బలునా, రసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో, ల్లసితుం డై మెఱసెఁ గురుబలంబు దలంకన్. 210

ఉ. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్ద్యోతితమార్గణంబు మెయి నుచ్చి చనన్ నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఁడు మెచ్చ నెత్తి సం
స్ఫీతశరోత్కరం బతనిపై పరమాడఁగ నేసి యార్చినన్. 211

తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేనునారాచములు పవమానతనయు
కత్తళము దూఱి యంగంబు గాఁడి పాఱి నిలువ కట చని మేదినీతలము సొరఁగ.

1. క. గ. బడుగఁ. 2. క. గ. నాఁడు నితండు నింత. 3. క. గ. యిం, తనఁ దగునే. 4. క. గ. గాఁ గని.

మ. అలుకం గెంపు గనుంగవం గదురఁ గాఁగ నప్పాండవుం డేసినం
కులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెఁ గ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టు లుండె వెఱఁ దత్సైన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

భీముండు కర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయం బూనుట.

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యాసూతనందనుం గనుంగొని యున్నిచు నాలుక గోసెద ననుచుం గట్టియయలుఁగు వెఱికి యతనియరదంబుమీఁది కరుగ నుత్సహించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గ్రోధాంధుండ నై యుది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక గోయం [1]దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్తెఱంగు నీవు దలంపించి లెస్సచేసి తిద్దురాత్ముండు సభలోన నసభ్యంబు లగు మాటలు ద్రౌపది నుద్దేశించి యాడిన నుద్దీపించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుండితి నేఁడు తద్వేదన వెలార్పం జూచితి నట్లు చేసితినేని మానధనుం డైనధనంజయుండు దనచేసినపూనిక నెఱపం గానక మనంబునం [2]గుంది మఱియుఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతనితోడివార యింత ప్రమాదంబు నీవ గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యో మాతులా నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. పాండవుల నాజి నోర్చు ని, తం డని మీరాజు సూతతనయునిఁ బొగడుఁ
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమ, గండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము చెల్లెన్. 215

భీముఁడు శ్రుతవర్మాదికురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట.

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతోడ భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెం గావలయుఁ వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటుగతిం గవిసి యక్కౌంతేయుం జుట్టు ముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూటయేఁబండ్రు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన నది ముఖకాంతి మెఱయం జంద్రమండలంబు మహిఁ గెఱఁగు తెఱంగుఁ దోఁపం బడియెఁ బటుబాణద్వయంబున వికటుని సముని బెట్టేసిన బెడిదంపుగాలిం దూలుతరువులకరణి ధరణిం ద్రెళ్లిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాథుం గూల్చి నందోపనందుల నొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములం బొరివుచ్చె నిట్లు నీ కొడుకు లార్వురుం దెగినఁ దక్కటివారు విచ్చి

1. క. గ. గామియు నెఱుంగుదు. 2. జ. గుంది మఱియు.

దైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ దెప్పిఱి యెప్పటిబరవసంబు శోభిల్లం
గర్ణుండు గడంగి డగ్గఱి. 216

చ. అనిలజుమీఁద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడున్
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు పేర్చి యార్వ వసుధావర యారథికుం డుదగ్రుఁడై. 217

మ. పదిబాణంబుల నొంచి విల్లు దునుమం బ్రస్ఫీతదీప్త్యుజ్జ్వల
ద్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యొడ్డఁగ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్మదుఁడై పాండవుఁ డొండువిల్లు గొని నానాకంకపత్త్రంబులం
బొదువం గర్ణుఁడు నొంచెఁ దత్తను వతిస్ఫూర్జద్దశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతరమైననారసముఁ బాండునృపాత్మజుఁ డుగ్రుఁడై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ సుగతం బయి వీఁపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగుశైలముఁ బోలి తాల్మి మి
క్కుటముగ రోషరంజితముఖుం డయి కర్ణుఁడు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు నక్కడఁచి సస్మితవక్త్రసహస్రపత్త్రల
క్ష్మి యతిశయిల్ల రథ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్భయదగదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుఱికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం బవి
యేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదుపు నంబుదంబులచందంబున నాజెట్టి
మగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుటయు సౌబలుని
ఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నురవడించిన వానిప్రాపున నర
దంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం బొదవి యమ్మహాబల
నందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చినయబ్బలం బుజ్జ్వలానలం
బున వైచినచర్మంబుచాడ్పున ముడింగి యొదిఁగె నప్పు డాశకునియోధులు పంచ
శతరథికులు రభసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వకేతుస్యందనసమేతంబుగా నఱి
ముఱి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱసినం గని యగ్గాంధారరాజు వనుపం గడంగినయవన
దేశీయు లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్రసంఖ్యుల నవ్వాడముడి పొడిసేయుచప్పుళ్లు
గార్చిచ్చు వెదురుటడవి నేర్చుతెఱంగునం దోఁచె నిట్లు గదపందుపు సేసి యొండు
రథం బెక్కి యక్కౌంతేయుండు భండనంబు సేయ రాధేయుండు పాండవేయాగ్ర

జుం దాఁకి తీవ్రప్రకాండంబులం గప్పి సారథి సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు
దూలంగ నీడ్చికొని పాఱిన వెనుకొనుచయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్చుచుం రథము భీమగతిం గవియింప నాతఁ డు
ద్దామత మాఱుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి యంగపతిం వెసఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆయిరువురనిబిడకనత్సాయకపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్న
చ్ఛాయత్వవిబాధ్యుఁ డయ్యెం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోఁపక యుండెన్.

వ. వా రొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి [1]యుచితంపుమెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జనాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరిదమ్మితేనియలఁ బొల్పెసఁగెం బ్రతిబింబ మంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవర్మాశ్వత్థామలయుద్దామ[2]సాహాయ్యంబున సమధికోత్సాహుం డగునాసూతనందనుసంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్పోద్రేకంబునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగె నివ్విధంబున నిరువాఁగును గలయం బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెసఁగునులివు తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తురుం జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లుపట్టుంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తకప్రముఖావయవంబులును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబులును నాతపత్రధ్వజచామరంబులుం దునిసి పడి భీమాభిరామంబులుగా గరిహయనరసమూహంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు పెనంగినకనకలిప్తకాండంబు[3]లూఁడుకొనం దాఁకిన నెరగల్లు వోవుకొండల కైవడిం బొలుచునవియును నస్త్రశస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మురుధిరమ్ముల గైరికనిర్ఝరంబులతోడి ధరాధరంబుల ననుకరించునవియును మెయిమఱువు లఱువులై నానానిశితశరంబులు నాటినం జేట్పలు దక్కి ఱెక్కలు దెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం బడంగ మట్టవిసి రేణువు లెగసినం జూడ్కులు నిగుడ కున్నను దఱియ నుఱికి నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం దమ్మెఱింగించికొనుచు వీరులు పోరుచక్కటికిం జొచ్చి ప్రాపై [4]పేరువాడుతదీయబంధుమిత్త్రులం బొగడునమరులమెలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలం

1. గ. యుచితంబుమెయిం. 2. జ. సహాయంబున. 3. చ. లూఁదికొనం. 4. జ. పేరువాడి.

బాహుశాలి నడంచినఁ గోలంది నిలువక యేఱు లయి పాఱ నుబ్బి భూతబేతాళక్రవ్యా
దంబు లోలి లోహితంబు ద్రావుచు నాదించి నృత్తంబులు సేయ నంబరంబున నట్ట
లాడ నెక్కసపాటొనర్పం జాలు నాసమయంబున మనంబు లెప్పటితమకంబున
ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయు సైనికోత్తములసింహనాదంబులు
దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలని కెలన నట మున్న తన్నుఁ బొదివిన త్రిగర్త కోసల
నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు గాండీవారావం బాకసంబు
వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మఁ దాఁకిన సకేతండుఁ దదంగముపైన్ దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకుని బాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిముఱిఁ జొన్పి బల్విడఁ దొయమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
త్తెఱఁ జలియింప నేసిన నుదీర్ణతఁ దత్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడి యాఁగుట.

సీ. వెగడునఁ [1]జెయ్వోని వేగంబ తేఱి సంశప్తకు లర్జునుసాయకముల
కోహటింపక సముత్సాహంబు వదల కందఱు నొక్కపెట్ట తద్రథము వొదివి
హరులతోఁ గాఁడియుఁ హరికేలు నొగలును, [2]బలుగాఁడియును గండ్లఁ బట్టి మెలఁగ
మిడుక రాకుండ నమ్మేటివిల్కానిన్, నును నిగ్రహించుట గనుఁగొనంగ

తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సేయార్చి శౌరి
లీలఁ గొందఱ మత్తశుండాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలను గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువుర సమయఁ జేసె. 229

వ. అంతఁ గొంతయూరుపు వోయినం జెఱునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభున కిట్లనియె.

ఆ. తేరు గదలనీక వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్ట రాచపోల్లనైన
యేను దక్క నృపతిసూనుఁ డిట్లోరుఁడు సహించు నెట్లు విక్రమించుఁగాక. 231

క. అని పలికి చూడుమీ స, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ సది యరులకు గ్ర
క్కునఁ బాదబంధ మొనరిం, చిన మున్చె నతండు వారి శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధనంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణదారితాంగు
లై రథంబు విడిచి రప్పుడాసంశప్త, కవ్రజంబు గని త్రిగర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన న, చ్చెరువుగ గరుడములు గవిసి చీరెం జంచు
స్ఫురణము మెఱయఁగ వెస న, య్యురగాత్మకబంధ మూఁడె నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గడఁగి గాండీవిపయి నే

---

1. క. జేడ్వడి. 2. జ. బలుబండి కండ్లను బట్టి తోలఁగ.

పునఁ దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్ముఁ జేసెఁ గనదస్త్రమునన్.

చ. అది [1]నరుఁడెంద మాడుటయు నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె చచ్చె సుశర్మునియేటు దాఁకి బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మదకేలిలల నార్చిరి నీకుసైనికుల్
చదలను దిక్కులం బరఁగె శంఖముఖోద్భటతూర్యనాదముల్. 237

సీ. అంతఁ దెప్పిఱి విలయాంతకుకైవడిఁ, గవ్వడి యేచి మార్గణచయంబు
పెల్లడరించిన బీఱువోయె సుశర్ము, యాసేనమీఁద నైంద్రాస్త్ర మక్కి
రీటి నవ్వుచు నేయ నాటోపమున నది, వివిధశాణాకృతిఁ గవిసి నుఱుము
గావింపఁగాఁ బదివేవురు సంశప్త, కాగ్రేసరులు దెగటాఱి రప్పు

ఆ. దుక్కు దక్కి తలరి తక్కటియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ జిత్రరూపు
లట్టు లైరి ధూమ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలుచంద మయ్యె నన్నరుండు.

వ. హతశేషు లైనసంశప్తకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యు లవ్విజయువిజయంబు సహింపక యొండొరులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతిదారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటిపాండవులదెసఁ బోరుకౌరవబలంబు దద్బలశౌర్యంబు లోర్వక భీతిం గలంగి పఱచినం గృతవర్మకృపగురుపుత్రకర్ణులు నులూకసౌబలసుయోధనులును దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు సేసి యాసైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడఁ గృపుని యపరిమితశరజాలంబు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసురవరుని మార్కొనియె నయ్యిరువురసమరంబు రామరావణులరణంబుకరణి నొప్పె నట్లు పోరి పోరి శారద్వతుండు. 239

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నాద్రుపదాత్మజుండు వి
స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి స
త్వరముగ నేఁగుదేర శరవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ [2]డ
య్యరి వెఱఁ గందుచుఁ నిలుచునట్లుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్. 240

వ. అ ట్లేచినకృపాచార్యుపై నురవడించిన ధృష్టద్యుమ్నుం గృతవర్మయు ధర్మతనయ ద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్ణుండును దలపడి నిలువరించి రగ్గాతముండు శిఖండిపలక పఱియలు సేసిన నతండు దెరలక కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరథుండు. 241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుఁడు బాణ
జ్వాలలు నిగుడ నడరి యా, భీలత నాకృపునితోడఁ బెనఁగె నరేంద్రా. 242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లతండు పెనఁగ
ద్రుపదనందనుఁ డల్లన తొలఁగి పోయె

1. అ. నరుమేన నాటుటయు. 2. క డయ్యర.

నాసుకేతుండు కృపునిమై నాఁడె నిరువ
దాఱుశరములు పఱపి రయంబు మెఱయ. 243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి. 244

క. తోడన హయసూతుల [1]నోం, గూడఁగ నేయుటయు నతఁడు గనలుచు బలువిల్
గ్రీడయఁపోలం గొని మే, న్గాఁడఁగ నిగిడించెఁ ద్రిదశనారాచంబుల్. 245

కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట.

తే. అట్లు నెప్పింపఁ దూఁగాడునాసుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడుకత్తివాతి
దొడ్డతూపున నేపునఁ ద్రుంచుటయును
శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలస్ఫురణ మెఱయ. 246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు నచ్చిన నతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండుఁ గృతవర్మయుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు కృతవర్మవక్షస్స్థలంబు విశిఖనవకంబున నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనసమేతంబుగా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవవధదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగురథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయం బఱపినతెఱంగున. 247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక నతిరయమునఁ
దేరు వఱపి కృపాణప్రదీప్తపాణి
యగుచు గద పుచ్చుకొనియును నలుసు లేక
చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్మ యిలకు దాఁటె. 248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచనం జై[?]యప్పురుసున నబ్బలుమగండు దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యాధృష్టద్యుమ్నుండు. 249

క. ఆరథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును సంతసమునఁ బాం
గారి [2]తనశబ్ద మిచ్చి మ, హారవమున నిక్క డిక్క డనియె నతండున్. 250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటువిక్రమకేలి యొనర్ప నాత్మవా
హనమున కేఁగి యేచి ద్రుపదాత్మజుఁ డాతఁడు లోను గాఁగ న
మ్మొనఁ గలమేటిజోదులసమృద్ధతి యేత్తెఱ నివ్వారింప వి
ల్లొనెఁ బటుశౌర్యశోభితబలుం డగునయ్యనుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్. 251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచి కొని యనికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుము బలంబు గలంగం బరాక్రమించుచుండె. 252

సీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు గురుతనయుతోఁ బెనఁగుచోఁ, బాసట నై శినిపౌత్త్రుఁ డడరె

1. క. మైఁ గాఁడఁగ. 2. క. ×. తలశబ్ద.

నాయిద్దఱును ద్రౌపదేయులు వెఱఁగందు, నట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుళాంధకార మాపాదించి యమ్మేటి, విలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వారల్గి, యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్రబాణ

ఆ. నిహతుఁ జేయ నతఁడు ప్రహసితవదనుఁ డై, యొకని నొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి వివ్వచ్చుకొడుకుచా, పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి. 253

క. ధృతి నొండువిల్లు గొని యా, శ్రుతకీర్తి తదీయతనువు సొనిపెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నమ్ముల ముంచెన్. 254

క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో, కించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం పెసఁగం గో
పించి శరనికరములు గు, ప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె భీషణభంగిన్. 255

చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుఁడు కార్ముకముం దునుమాడి మూఁడు బె
ట్టిదపుమెఱుంగుతూఁపులఁ బకటిష్ఠత సూపిన నాన్నృపాలుఁ డు
న్నదుఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు న
ర్వదియును నద్ధరామరునిపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256

వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 257

ఆ. అర్ధచంద్రబాణహతి గురుపుత్త్రుని, ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు సారథిఁ గూల్చి బల్, వింటఁ గురిసె బహుళవిశిఖవృష్టి. 258

క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తేరిచ్చెఁ దురంగమములు దేరటు వాఱన్
భూరమణ ధర్మనందను, వారు వొదివి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259

క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ, త్థామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొక వ్రేల్మిడి, నామెయి జనవిస్మయావహం బయ్యె నృపా. 260

వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి. 261

సీ. అలవును వెరవును గలవు కృతాస్త్రుండ, వని నిన్ను నెఱుఁగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్షతునకుఁ జూప నోపినఁ దెల్ల, మగు నది యట్లుండె నరయ నీకు
నెయ్యంబు వాటించునేర్పు కృతజ్ఞత, యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుఁడు దపము
దమమును గల్గుపార్తసమున నుండుఁ గా, కని సేయునే యెంత యడచిపడినఁ

ఆ. బడిలి గాని యడ్డపడలేవు కౌరవ, కులము నెల్లభంగి గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు నాపీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱపె నంపవెల్లి. 262

వ. ఆవెల్లికి నోర్వలేక యాభూవిభుండు దొలంగె నట్లంతటిమానిసిఁ గెలిచినవాఁ డై నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఁకలం గనుంగొని గురుపుత్త్రుండు క్రూరవిహారంబునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశచేది సృంజయపుంజంబులుం దన్నుం బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు సూపు చుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు కౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొ

ట్టి రాధేయవృకోదరులమునుములు ధనంజయునమునుముభంగిం బ్రజాక్షయం
బగు చుండె నీదుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియ వలసె నయ్యవసరంబున. 263

సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడు కౌరవనాథుఁ డన్నకులునంగంబున నవశరములు
సొనిపి యాసహదేవు కసకపుసిడము ద్రుంచిన వారి లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బనితూపులను నొంపఁ బతి రెండువిండులుఁ, దునుమాడుటయు నన్యధనువు లెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ [1]దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ, బొదివినఁ గనలి యాభూవిభుండు

తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పె ఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కమారులు గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నప్పుడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున. 264

వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భూనాథుం దాఁకి యేసిన నతండు. 265

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరథునిఁ జేయుట.

ఆ. ఇరువదేనునిశితశరముల నొప్పించి, యలిగి యాతఁ డతనిఁ గంకముల
నలువదేనుతూపు లడరింప నలుకైన, క్రూరవీర్యుండు గార్ముకంబు. 266

మ. బలువిల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నప్పాంచాలనస్యుండు [2]దీ
ప్తులు గ్రమ్మం బఱియేనుమార్గణము లాభూమీశుపై నేసినం
గలయం బూచినకింశుకంబుచెలు వారగం బొందఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించెన్ దశోగ్రాస్త్రముల్. 267

క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర,మాలికచేఁ బొలుచుతమ్మియాడ్కిం జూడన్. 268

సీ. కనలి యప్వీరుండు కార్ముకాంతరమునఁ, గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ దేరును గొడుగును, దునుమాడఁగా భవత్పుత్త్రుఁ డేపు
గుండక శక్తి [2]నిగుడ్చఁగఁ ద్రుంచె నే, త్తెఱఁ గృపాణము గొన నుఱుము సేసె
గద యెత్తఁ బఱియలు గావించె నుబ్బర, త్నమయాహికేతువు నఱికి వైచె

తే. నిట్లు హయసూతకోదండహీను దళితరథుని విగతాతపత్త్రు నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతు విఖండితాపిధానుఁ జేసె నప్పార్షతుం డానవేంద్ర. 269

తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్విభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు తనదు తేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు. 270

క. శినివంశవరునితోడం, బెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి పెలుచ ద్రుపదసం
దనునిరథమునకు నెదురుగఁ, దనయరదము నడఁగ నిచ్చె ధరణీనాథా. 271

---

1. క. గ. చ. నెన్నఁ బెక్క. 2. 'నిగుడ్చిన' అనియే వ్రా. ప్ర.

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తవిలె నుభయసేనాపతు లగు నా
సూతనందనధృష్టద్యుమ్ను లట్లు దార్కొనిన నయ్యిరువాఁగునందు నొక్కరుం డైన
నోల మాసగొనక కడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడఁ బాంచాలకుమా
రులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచమాన సింహ
సేనులును బలుదేరుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్ణుం డయ్యెనమండ్రు
వీరుల నెనిమిదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహుసహస్రరథికుల సమయిం
చినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్మ దేవాపి భద్రులును దండ చిత్ర చిత్రాయు
ధులును హరి సింహకేతు రోచమాన శలభులును సబలంబుగాఁ దలపడిన [1]నాపదు
నొక్కండ్ర నొక్కపెట్ట బెట్టిదంపుటంపజడిపాలు చేసి మఱియును బిరుదు లయి పయిం
బడినదొరలను వారిపరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుఁ గలంచియుం
గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు
వెక్కసపడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు. 272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ, బులి కగ్గమైనజంకెలవిధమున
జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లుఁ బాం, చాలయోధులుఁ జేదిసైనికులును
దనుఁ దాఁకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డని, దనివోక ధర్మనందనునియున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీపుత్రులును సహదేవుఁడును శి

తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రక్కట్టు నతఁడు
పెక్కుపాములు బొదివినఁ బెనఁగుగరుడు
సనువు దోఁపఁగఁ బోరాడె మనుజనాథ. 273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారిం బడినకౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు
లొక్కమొగిఁ బడలువడి రణాంగణంబు [2]ముసాసికొనియెం బెఱమూఁకలు వెఱఁ
గునం జెయ్వేది కరళ్లడంగినమున్నీటియట్లుండె గాండీవి సంశప్తకుల ననేకుల
మేటిమగలఁ గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబు విచ్చుటయు వాసుదేవు నాలోకించి.

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగునష్టసంశప్త, కులు మదీయబాణఘోరభంగి
కోహటించి పాఱుచున్నారు భీముని, మునుము కౌరవులును మొనయలేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును సము, దీర్ణుం డై సిడము మెఱయఁ దిరిగి బలువిడిఁ
ఘూర్ణితము సేసె మనసై, న్యార్ణవమును మంథనగముసెనను వమరంగన్. 276

చ. అరదము వోవ నిమ్ము రయ మారఁగ నాతనిదిక్కు నావుడు

1. క. గ. చ. నాపదునొకళ్ల. 2. క. మునురుకొనియె; గ. ముసుంగువడియె.

స్దరహాసితంబుతో నలిననాభుఁడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ
శరములవేఁడిఁ గౌరవులసంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుఁడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మురారి ధవళహయములు మెఱయ స్రగ్విక్క సౌవర్ణముగఁ దేరు వోవ
నిచ్చుటయును జూచి విచ్చె నబ్బలము సింగంబుఁ గనిన లేడిగమియుఁ బోలె. 278

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ
ఱేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నప్పార్థు
పయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బాణాసారంబున నింగి నించి పది
వేవు రుద్భటక్షత్రియులం బొలియించి యక్కాలునం గాంభోజబలంబు దోఁచిన నం
దుఱికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నఱికిన నది [1]మహావాతనిపాతవిటపం
బైనయారామంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి సుదక్షిణుతమ్ముఁడు, గడునడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందితూపున శిరంబు వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువలై పా
ఱె వెసం బఱపెను వివిధాస్త్రవితానము లక్కిరీటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశప్తకు లేచి యొక్కమొగి నాకౌంతేయుని జుట్టుము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమహోత్సంగ్రామజయాతిపా
టనముం జేసినభంగిఁ బత్రబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ బోలు పాఱెడున
న్నరుసత్వాద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుబోఁటులమనములు దా, నన్నునఁ గరఁగె ననంగి నేల సురతతి కృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభుల, స్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన వాఁగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నాకర్ణింప
వీరు చంద్రార్కులం గడచినకాంతిదీప్తుల నుల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథస్థులైన
బ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరలు పరమమును లగు నారాయ
ణుండును నరుండును జుండ యనియె నిట్లు మహనీయాశ్చర్యంబులు గనియును విని
యును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మహాత్ముల మార్కొని
మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఫల్గునుఁ బిలిచి హాసభాసితముఖుం డగు
చుఁ గుపితుం డగునతని కి ట్లనియె. 285

అశ్వత్థామ యర్జునుం బేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట.

క. ననుఁ దగియెదునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెదవే

1. క. మహాశనిపాతనిపాతవిటపం.

విని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొనఁగు మాతిథ్యము గన్. 286

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యర్జునుఁ డాచార్య, తనయు గెలువ కునికి దైన్య మిపుడు
సమయఁ జూడ వలయు సంశప్తకులను నీ, మనసు నచ్చు పనికిఁ బనుపు మనుడు.

ఉ. తేరు మురారి ద్రోణసుతు దిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలుమేల్
పోరు ఋణంబు దీర్పు కురుభూపతికిన్ నరుబాహులీలకు
న్నైస్సరణ గల్గి నిల్వు మనినన్ విని యట్టులు గాక యంచు న
వ్వీరుఁడు షష్టిబాణముల వెన్నుని నేసె నుదగ్రుఁ డై వెసన్. 288

ఉ. అమ్ములు మూఁడు పార్థుతను వాఁడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచెఁ జా
ప మతఁ డమ్మహాద్విజుఁడు భారవహమ్ముగ నొండువిల్లు శీ
ఘ్రమ్మున నెత్తి చేతులను గాళ్లను మోమున [1]వింటికొమ్మునం
గ్రమ్మినభంగి గా శితశ[2]రప్రతతుల్ వడి నించెఁ బైపయిన్. 289

క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నొ
క్కఁడుమదముసఁ బొదివినఁ జె, య్యొడలి వెఱఁగుపడిరి వారలిద్దఱు నధిపా. 290

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలు సేయార్పరాకుండఁ గప్పి యార్చిన నప్పార్థుం డతనిచేతఁ దనవిక్రమం బపహృతం బయ్యె నని తలంపఁ దద్దైన్యంబున హాహాకారంబు లెసంగం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితు లైనయాలోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక నప్పద్మనాభుండు గసలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291

క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి గాండీవము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలుపు గుందెనో వివేకింపు మెదన్. 292

క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకుఁ జొరక భంగపడితో యు
ద్ధరతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, [3]సరోషసంరంభుఁ డై విజయుఁ డాతనితోన్. 293

క. వెసఁ బెక్కమ్ములు మనపై, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తస మందెడు నింతన యేఁ, గని మసఁగెదఁ జూడు నన్ను గాండీవంబున్. 294

మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్రము జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి గ్ర
క్కున నవ్విప్రుఁడు శక్తియున్ గదయు నుక్కుం దాల్మియుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295

ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతునియేపు పార్థుఁడు దుహీనంబుఁ జెఱచునినువిరోధంబు మెఱయఁ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారథికు సం, శప్తకవ్రజంబు సరభసముగ. 296

క. ఎందఱు వొదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యర్జునచటుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మ, దిం దోఁచెఁ దదీయబాణతీవ్రబహుళతన్. 297

1. అ. వింటికొప్పునం. 2. అ. రమ్ములు వే నిగిడించె. 3. అ. సఘోషుఁడై క్రీడి యనియెఁ జక్రాయుధుతోన్.

క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పఁగ వజ్రోపమానకాండములు వెసం
గుప్పసఁగూర వఱప నరుఁ, [1]డప్పరుసఁదనమున కోర్చి యతఁడుం బెనఁగెన్. 298

వ. అశ్వత్థామ పెనంగు చుండ సంశప్తకవ్రజంబునందు. 299

క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులఁ దునియలుగఁ జేసి యిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి వోవంగ న, రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడి ప్రకటస్ఫురణన్. 300

క. తురగస్యందనపరిఘతూర్యా, భరణధ్వజచామరాతపత్రశకలముల్
పొరిఁ బొరి ధరఁ గప్పఁగ నె, త్తురుటేఱులు వానిఁ దొలఁగఁ ద్రోచుచు వచ్చెన్.

వ. అట్టియెడ. 302

తే. అంగవంగనిషాదకళింగబలము, లర్జునునిమీఁదఁ బెల్లుగ నడరుటయును
గురుసేనాధిపుఁ డాతని మురవిరోధి, నంపపెనువెల్లి ముంచి బెట్టార్చి పేర్చె.

వ. అవ్విక్రమవిశేషంబునకు రోషంబు నొంది. 304

క. అవ్వీరుం డవ్విప్రుని, క్రొవ్వును నాసైన్యసమితి క్రూరోద్ధతియున్
నివ్వటిల నీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళినిపుణత మెఱసెన్. 305

వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున నుఱియును. 306

మ. గురుపుత్త్రుం డసురాంతకున్ విజయునిం గ్రూరాస్త్రసంతానని
ష్ఠురపాతంబున నొంప నాహరి దదాటోపంబు సైరింప క
న్నగుచుం గ్రీడి నిషధము మూఁగి చేసి తెవులు న్నగ్గింప కున్నం డని
స్ఫుర మై యుండదె యే పడంపుము రిపుసంరంభి వై నావుడున్. 307

వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308

చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ జేతులయందు నురస్స్థలంబునం
జరణములన్ శరంబులు వెసన్ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచున్
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుమ వేగము యీడ్చెఁ దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతు తేరు గయ్యమునకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309

వ. ఆభూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం జనియె నప్పుడు శౌరి సంశప్తకసైన్యంబు దెసకుం దేరు నడపుచుం దమసేనదిక్కు కోలాహలం బాకర్ణించి చూచి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి వేదండారూఢుం డై దండధారుండు ఘనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డనుగధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ యితని మడియించి మఱి చేయం గలపని సూచికొండ మని పలికిన నక్కవ్వడి యొడంబడ నక్కడ కరదంబు వోవ నిచ్చె నట్టియెడ. 310

దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట.

క. పాండవసైన్యంబుల వే, దండంబుల ఘోటముల రథంబుల భటులం
జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేపుఁ జూపి తెరల్చెన్. 311

1. క. డప్పరుసన కోర్చి యప్పు డతఁడు.

వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధునికోర్తులకుఁ గాక ◦ మనబలంబు
విఱిగెఁ బోద పోద మని తాను ◦ దలఁకెఁ దేరు
హరియుఁ బఱపంగ నర్జునుం ◦ డడ్డపడియెఁ
జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 313

క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ ◦ దీవ్రత మెఱయన్
డగ్గఱఁగఁ బఱపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజుని సఖుని ◦ నమ్ములఁ గప్పెన్. 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపుబాహులు ద్రెంచి గ్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్డు గొం
దల మొకయింత లేక తనకతమ్ముఁడు దండుఁడు దాఁకి ఘోరశరం
బులు పరఁగింపఁ గేలు శిరముం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, వాఁడిమిఁ బలుగాలి మేఘములఁ దీవ్రగతిం
జెదరించుపగిది నరుఁ డు, న్మదుఁడై నలుదెసలఁ దోలె ◦ మనుజాధీశా. 316

వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు నుఱుమాడి సంశప్తకసైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేతనంబు మెఱుంగులు మెఱయ మధుమథనుపెరపున వెలిమావులగతు లక్కజంబుగా నుక్కునఁ బార్థుండు భల్లనారాచప్రముఖప్రదరపరంపరలసొంపును బాహువీర్యధైర్యంబులపెంపును నిలింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనం బొప్ప నప్పటప్పటికి నెక్కొను కోపమదంబునం ద్రిగర్తాదు లగుసమ్మార్తురపైపయిం గ్రమ్మి కురియునస్త్రశస్త్రంబులు విదళితచ్ఛిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిఘోటకతనుత్రంబులుం దునియ లయ్యెను నుగ్గు లయ్యెను బఱియ లయ్యెను గుండు లయ్యెను ధరం దొరఁగఁ దామరపాపం గేలిసల్పుసామజంబుచాడ్పున విహరించి యవిహతధృతివ్రతమహితు లగుసహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి వచ్చునెడ నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్రకేతుచామరాంశంబులను జక్షుశ్చమత్కరణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె నప్పుడు గొఱప్రాణంబులతోఁ దొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమవారిం గానక [2]కన్నీళ్లు నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లైనకరుణాభాషణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళులై యాలోకించుచు నయ్యిరువురుఁ దమమోహరంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనంబునం జనుదెంచు చుండి రట మున్న కౌరవ్యులమొనయును గర్ణనిమొగ్గ

1. క. రయమునన్. 2. క. గ. వారలకు నీళ్లిచ్చుచు.

రంబున రెండుముఖంబులం బెనంగుచుండి కయ్యంపు[1]టుచితత్వంబునం గలసె
నట్టియెడ రారాజు పురికొల్ప రాధేయునకుఁ బ్రాపయి పుళిందబాహ్లికకేక
యాంధ్రభోజానీకంబు గవిసినం గౌంతేయబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

మలయధ్వజుం డనుపాండ్యమహారా జశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట.

సీ. పాండ్యుఁ డాసేనలపైఁ బెట్టిదింబుగ, నడరి బాహాబల ◦ నుక్కజముగఁ
[2]జేరిచి పీనుంగుఁ◦బెంటగాఁ జతురంగ,ముల రూపుమాపె నయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనకుఁ ◦ దోబుటి యనుచు, నతఁడు కోర్వఁ డచ్యుతార్జునులు దనకు
నెక్కుడు నా విన్న ◦ నెపగించుచు నుండు, నవ్వీరుఁ డస్మెయి ◦ నాక్రమింపఁ

ఆ. గని కడంగి యెనుగు ◦ చని గురుతనయుండు
నగుమఁ బగిది నీచ ◦ మృగకులంబు
గలఁచుహరియుఁబోలెఁ ◦ గలఁచెను నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి ◦ మొనయు మనియె. 318

చ. అన విని మేను వొంగ మలయధ్వజుఁ డుగ్రపునారసంబుఁ ద
త్తనువునఁ గ్రుచ్చి మార్గణనిపాదంబు నభంబునఁ బర్వ నంపఁ వె
ల్లి నిగుడఁ జేయుఁ ద్రోణిసుతశిలీముఖముల్ వెస నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి ◦ నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసినన్. 319

వ. అంత్రొమ్మిదింటెలోన. 320

క. ప్రతిశరముల పాండ్యమహీ,పతియును [3]బరఁగింప నైన ◦ భగ్నము లయ్యెన్
గతి సెడక నిగిడి రథ్య,ప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గు◦బాణము లధిపా. 321

తే. మఱియు గురుపుత్రుఁ డేయ నమ్మలయకేతుఁ
డాశరంబులఁ దద్ధనుర్జ్యాలతయును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సంధించి యమ్ముల ◦ నభముఁ గప్పె. 322

వ. అప్పాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యవంతుం డయి వాయవ్యాస్త్రం
బున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు సేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగటార్చి
యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుండు దత్సహచరుల నుఱుమాడి రత్నమయాగురు
చందనసుందరంబైనమలయగిరిప్రకారంబునం బొలుచు కేతనంబు గూల్చి గుఱ్ఱం
బుల గీటడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి తేరు దుమురుసేసి
యతండు వాలి వానిపౌరుషంబునం బ్రయోగించునస్త్రశస్త్రంబుల నుఱుక నఱికి
యగ్గమై యున్నను గయ్యంబునలని వేడుక నతని సమయింప నొల్లక యరవాయి
గొనినయాలోనఁ బతితయోధం బైననుకల్పితమాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు

1. క. గ. జ. టుచితంబునం. 2. క. గ. చ. జేర్చినఁ బీనుంగుఁ బెంటలై ...రూపుమాసె. 3. క. జ. నదరింప నేసు.

సలంకరించు కేసరియట్లొప్పి యాద్రవిడేశ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దఱిమి
భీమాభిరామం బైన తోమరంబు వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైన యాగ్రామణిశిరోభూష
ణంబు ధరణిం బడినఁ ద్రొక్కంబడినభుజంగంబుపోలికం గినలి యుబ్బలుమగండు
తత్పార్శ్వవర్తుల నార్వురరథికవరులఁ దద్దండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయం
బును సమ్మోనీపతిపాదంబులుఁ గరంబులు శిరంబును నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన
నద్దిక్కుమూఁకలు విచ్చెం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్గించె
నప్పుడు. 323

క. నిలు నిలు మని తనమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడు గవిసె నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా, దులు సంరంభోద్భటముగఁ దోడ్పడి నధిపా. 324

క. [1]వారలవడి కోర్వక యు, క్కౌరవసైన్యంబు దెరలఁ గర్ణుఁడు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యుదారగతిఁ వైరిరథికతతి మార్కొనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసట యై యడరినయశ్వత్థామానుచేతం బలువురు పాంచాలురు వ్రాలిసిరి
కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదు లగు
నిరువురుగురథికులపరాక్రమంబును వేఱువేఱ నిరూపించి చూపిన నతండును రథం
బు మన సేనలోనికిం బోవ ని మ్మనిన నతం డట్ల చేయ నుబ్బినపాండవానీకంబునకును
రాధేయగురుపుత్త్రులరభసంబునం బేర్చినమస మొనకును సంకులసమరం బయ్యె
నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్తనంబును నిశితేతరచ్ఛత్త్రకేతు
ఖండనంబును నన్యోన్యవర్మవిదారణంబును మిథశ్శరీర[2]పాతనంబును నగుసంగ్రామంబు
సెల్లె నట్టియెడ నాసూతనందనునకుం దలకడచి గురునందనుండు ద్రుపదనందను గవిసి
బ్రహ్మఘ్న నిలు నిలు మేను గలుగ నెట్లు బ్రదికెద వని పలికి వెండియు. 326

క. మాతండ్రి యెడం జేసిన, పాతకము కతంబు గాఁగఁ బాంచాలనికృ
ష్టా తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాఱి కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కి ట్లనియె. 328

క. మీతండ్రి [3]కుఱికి నఱికిన, [4]హేతియ నీకొఱకు నునిచి తిపుడ నఱుకుదుర్
నీతులువపలుకులకు నీ, కైతోఁచినయుత్తరంబు నదియె దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సమున్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్బిష పరుఁ డను నిన్ను జనకు
కడతుఁ బుచ్చెద వేగిరపడక నిలుము. 331

---

1. క. వారలయుఱవడి కోర్వక, కౌరవ. 2. క. ఖాతనంబును. గ. పాటనంబును. 3. క. గ. చ. కోర్కి నఱికిన. 4. క. గ. ఙ. హేతియ నీకొఱకికియును నిప్పుడునుంచితిన్. ఙ. హేతిన నీకై నకొర్కి నిపుడ నఱుకుదుర్.

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు వలికి తలపడి వియత్తలంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండును యుధామన్యు నుత్తమౌజోద్రౌపదేయశైనేయులను మఱియుఁ జేయం గలపాండవపాంచాలయోధులను బొదివి భండనంబు సేయుచుండె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుకోదండంబు దుండంబులు సేసినం గుపితుం డై యొండువిల్లు గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱికి కేలిమెయిన్ ను
గ్గై తొరఁగ నేసెఁ దోడ్తో, నాతతశక్తియును గదయు నతఁ డెత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నవియును దుమురు సేసి పెల్లేసి పడ నున్న నశ్వత్థామ [1]వేగిరపడి వెఱికింపుచుఁ జేతిబాణాసనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబు దెస కఱకువిహంగపతివిధంబునఁ జనుట సూచి సవ్యసాచి శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రు బారిం బడియెం గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కు సూపిన నతండు సత్త్వరుం డై యవ్వీరుం డాద్రుపదపుత్త్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగునారాచంబులు గుప్పించుచు నొప్పించిన నమ్మహీసురవరుం డయ్యుత్సాహంబు వదలి వచ్చి యరదంబున కరుగ సహదేవుండు దన తేరిపైకి నప్పార్షతుం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయె నక్కుంభసంభవసంభవుం డగ్గాండీవి మార్కొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ గనుకనిం దాఁకి యతండు నాటిన సునిశితశరంబున సోలె సారథి రథంబు గొండు వలనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రోణిమదం బడంగించుట గనుంగొని కౌంతేయసైనికులు సింహనాదంబులు సేయ నక్కడ నిస్సాణాదులనాదం బెసంగి నింగి నిండెను. 334

తే. సూతసుతుఁడు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాత్ముఁ డై తలపడఁ దలఁచె నపుడు
తత్క్షణమున సంశప్తకతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁ గని యిట్టు లనియె నాకిరీటి హరికి. 335

వ. కర్ణుండు మనల మార్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులుం గ్రమ్మఱం [2]బొదివిరి కర్ణుచేతం దగులువడితి మేని సంశప్తకుల గొట్టించినవార మగుదుము వారలదిక్కు దేరు వోవ నిమ్ము. 336

చ. అని విని యట్ల చేసె నతఁ డర్జునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నఱుమాడు చుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ దండడి క్రొత్తగ వారిసేనయుఁ
మన మొనయుం బెనంగె నుపమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేను పెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యెప్డు నా
భంగి మునుంగ దప్పొగుపుఁ బాటునఁ జిత్తము వోరు చుక్కయో

1. క. గ. చ. వెఱఁగుపడి చే. 2. క. ననిఁ బొదివి కర్ణు.

త్రుంగుచు నున్కి-యో [1]యెఱుఁగఁ గ దూలక పైపయిఁ గ్రమ్మిఁ గూలు సే
నాంగము లందు నింపఁ గలకోహంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 338

కర్ణుఁడు పాంచాలసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట.

తే. అందుఁ బాంచాలవీరుల నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా సంగరరాజు దర్ప
మెసఁగ నేపురఁ బడుపుర నేడ్వురను మహాస్త్యమార్గణములఁ దునుమాడె నధిప.

క. పదపడి పాండవయోధు, ల్వొదివినఁ బెనుఁదుంగమడుపుగొలఁకులో గజపతి యు
న్నదవృత్తిఁ గేలి సలుపుఁ, గిగ నాతఁడు [2]వోలె సురలు గీర్తన సేయన్. 340

వ. అట్టియెడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు ద్రౌపదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలుపుగోల్తలఁ దాఁకి రతం డదల్చి యు
గ్రపురభసంబునన్ శరపరంపరలం బఱఁగించె గౌరవా
ధిపుహృదయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరపు గలకళింగవంగాంగ
మగధసుహ్మపౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగబలం
బుల మట్టిమల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజప్రధానసేన లగ్గలికం జంచి
చెండాడుచు నాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రౌద్రరసంబునం బెనఁచినం
గనుంగొని ముదంబునం బొదలి యుత్తరించి యెరవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుం [3]దునఁగ నిర్వస్ఫూర్తి శైనేయుఁ డే
యం గేలిగతి మాద్రితేఁగొడుకు పౌండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహ్మాధినా
థుం గోపంబున ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతటన్. 344

క. విను మల్లెంచి నకులుఁ బొ, నివె నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
డెనిమిదిటిఁ గూల్చె బాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్మిఁ దెత్తెఱ నధిపా. 345

క. ఆధృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోధాంధత నడరి యేనుఁగుల నస్త్రప్రహతిన్
వ్యాఘాతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము పేర్చె నృపా. 346

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు వెల్లున ము న్నెగసినరేణు వడంగిన నిరువాఁగుసైనికు
లును దమతమయడియాలంబులతోడిగొడుగులును సిడంబులును బెద్దయు మెఱసి
పెనంగు చుండ సంశప్తకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు సేసినసవ్య
సాచికి శౌరి యక్కౌరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దుర్యోధనుండు
దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టుతలంపున బెట్టు పొదు
పుటయు నమృతంబున కాసపడి యడరునసురుల మరల్చుశక్రాగ్నులచందంబున

1. క. గ. జ. యనఁగఁ. 2. అ. దోలె. 3. క. నదవ; గ. జ. నపుడు.

భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుటయు నంత నిలువక య
క్కురువిభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును నుద్దామగతి నయ్యిరువురశరజాలంబుల
నమ్ములఁ జడియుచుం గదిసి యక్కొంతేయాగ్రజుకంకటంబు దుంచివైచుటయుఁ
గర్ణునుత్సాహంబునం గడంగుధార్తరాష్ట్రులసింహనాదంబులకుం దెరలక మరుత్సు
తుండు మండలప్రచారునం దగుటయు నాసూతనందనుండు మొన లగునమ్మోటిమ
గలమార్గణమ్ముల మనుజపతిపైఁ బరఁగుటయు నకులసహదేవసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న
ద్రౌపదేయప్రభృతు లైన పాండవేయపాంచాలయోధులం గలంచి యక్కర్ణుం
డు కమలాకరంబునం గేలి సలుపుసుండాలంబులీల నటించుటయు నవ్విగుం డగ్గలిక
నక్కవ్వడిరాక గోరి కపికేతనం బాలోకించుటయుం గలిగినయప్పరిపాటి యంతయు
నేర్పడం జెప్పి యారాధేయురభసం బుగ్గడించి మఱియు నిట్లనియె. 347

క. నినుఁ దలపడఁ జూచినయా, తనియేడ్తెఱ మంట సొరఁగఁ దలఁచుమిడుతయ
బ్బున కేన యై నాకుం దోఁ, చినయది ప్రాంపు మితని శితవిశిఖములన్. 348

వ. అని పలికి యతని కిప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభత్సు
నకుం జూపి. 349

ఉ. ఇత్తఱిఁ దగ్గఱఁ జూపి నిను నేపున మార్కొని గెల్తు నన్నలం
పెత్తి సుయోధనుం డదె యనీకినిబలంబులఁ గూర్చెఁ గర్ణుతో
మత్తగజంబు లీల నెలమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బాండుపు
త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్పు మతఁ డొంటి గ రాజ్యము నీకుఁ జేకుఱున్. 350

వ. అనునవసరంబున. 351

మ. సముదాత్తోద్ధతి వాయునందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుశైనేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి యొండొ నడర దోర్గర్వంబు శోభిల్ల శౌ
ర్యము సొంపార నిలింపకోటి వొగడం గౌరాజుసైన్యంబు లో
క్కొమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టుడిరె సంక్షోభాంతరంగంబులన్. 352

క. అదరి పటుబాణజాలం, బదరింపఁగ వారిబలము లధికరయము నె
క్కుడుమదము నొలయఁ బైకొని, బడలుపడఁగఁ జేసె నీదుబలముల నధిపా. 353

క. వడిఁ బొనివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగినసేన నేమి సెప్పుదుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిఁగమగలచేత గాసి గాదె నరేంద్రా. 354

ఉ. మొగ్గడువాహనంబులును మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
నిగ్గితలంగుసైనికులు నేలకుఁ గట్టపుఁజొప్పు సొప్పడం
దగ్గుసిడంబులును గులముఁ దన్నుఁ దలంచి యెదిర్చి యొంటిమై
మ్రగ్గెడువాఁడు నై కురుధరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

---

1. గ. గట్టపుటొప్పు.

ఆ. పావనికి నిషాదపతితనందనుఁడు మాఱు,కొనిన నాతఁ డతనికుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయకరములు శిరమును, నఱకె శితశరములు నాలుగింట. 356

క. మూఁ డక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ, బోఁడిమి సెడి పాఱఁ బవనపుత్త్రునియెదురన్
వేఁడిమి సూపఁగ నొకఁడు, న్వాఁడిమగఁడు లేఁడ యే మనం గల దధిపా. 357

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించినభీమసేనుబరవసంబును దదీయసైనికులసంరంభంబునుం బద్మనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 358

క. నీచెప్పెడుమెయి సూడఁగ, నీచత వాటిల్లె మనయనీకమునకుఁ దా
రేచేటు సెడిరొ కౌరవు, లాచరిత ముపన్యసింపు మంతయుఁ దెలియన్. 359

క. అనవుడు నతఁ డిట్లను న, మ్మనుజపతికి హితులు సెప్ప మానక నీచే
సినదుర్ణయమునఁ జేటొం, దెను వగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360

వ. ఇట్లు భీమునకడం కగని కవ్వడి దనమునుముకొంచెపుమాఁకలం దోలి మగిడి మన సేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి మార్కొని.

దుర్యోధనుఁడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట.

తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలు మేను గలుగఁ, గడిఁది సెల్లునె నీకు నీక్షణము నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద ననుచు రోష, రక్తలోచనరుచుల శరములు పఱపె. 362

క. రాధేయుండు నుదీర్ణ,క్రోధుం డై గర్జితోరుగుణరవము నభో
[1]బాధం బొనర్పఁగా నిజ,యోధులఁ బురికొల్పికొని సరోషముదతిఁ గడఁగెన్. 363

వ. అట్లయ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురికొని పోరికి నడచుటయుఁ బాండవబలంబును నిరంబయి పెనంగిందోడంగె నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయంగలదొరలు దలపడి యక్కున నక్కజం బగుసమరక్రీడ సలిపి రందు. 364

సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరథ్యముల సా,రథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుఁడు బాణవిహతాంగుఁడునుగా నుదగ్రుఁ డతఁడును నతఁడుదోలంగఁ
బాఱె దుశ్శాసనుపార్షతు లొండొరు, తనువులు నొంచుచు ననిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారల, యనుచరు లెడసొచ్చి పెనఁగి రంగ

తే. రాజు సూడఁ దత్పుత్త్రసారథిశిరంబు,నకులుఁ డొకభల్లమునఁ ద్రుంపఁ జకితమైక
లంగునచ్చటిమూఁకఁ జలంబు మెఱయ, నిలిపె నాసూతసూనుండు నృపవరేణ్య. 365

వ. అట్లు సారథిరహితుం డై నవృషసేనుండు వేఱొక్కసూతు సమర్చికొని తండ్రికిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొండుదెస కడరె సహదేవుం డులూకుని విరథుం జేసి పఱపె సాత్యకిసౌబలు లన్యోన్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

---

1. అ. వేధ యగుచు నిగుడఁగ నిజ; గ. బిఖిఁ బొలుపారఁగా నిజ.

కంకటకర్తనంబునుం జేసి రా శైనేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరదంబు డిగ్గనుఱికి యోసరించు నగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యొండుదేరు సవరించుకొనం
గనుట నది సేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమునకుం దొలఁగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక వల్గడల నాతురతం జెడి పాఱి భీముచేఁ
జచ్చెఁ గురుక్షితీశ్వరుని సారథి గూలె హయాలి నుగ్గుగాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ సొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీకు యోధవరు లేర్తెఱ మార్కొని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యుధనువు దునిమిన నప్పుహోత్తుండు వేఱొక్కవిల్లెత్తె.

ఆ. కేతనంబు గూల్చి యాతపత్త్రము దును,మాడి సూతుఁ జంపి యధికభయము
గదిరి తేరు దాని కయ్యంబునకుఁ దొలఁ,గంగఁ దోలె నతఁడు కౌరవేంద్ర. 370

క. శితశరము లుత్తమౌజుఁడు, గృతవర్మ నిమేన నింపఁ గినుకఁ గడు మూ
ర్ఛితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెస, నతనిం దత్సూతుఁ డెగఁచె నరదముఁ దోలఁగన్.

అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట.

చ. గురుతనయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకనైఁ దఱుమ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధుసూదను మధ్యమపాండవున్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిజధ్వజినీనయనోత్సవంబు గన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁ గా నగ్న్యాయు
జ్జ్వలమార్గణంబులను న, క్కలశభవసుతుండు మాన్చెఁ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవ్విధంబున వివిధాస్త్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థామ యుగ్రబాణంబులు, విజయునిదక్షిణభుజము దూఱ
మూఁ డేయు నొచ్చియుఁ బోఁడిమి సెడక య,బ్బలియుం డదల్చెఁ దత్పార్శ్వవర్తు
లగుపెనుమూఁకల నమ్ములవెల్లిఁ బే,రల్క నక్కుంభజునాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నారాయణు వానర, ధ్వజము నవ్వీరుగాత్రమును బొదివె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నస్మోయి నరుండు, గ్రాణిశోడ భరంపడి రణమొనర్చు
చుండ నట మున్న ధర్మజుఁ దురవడించి, చిత్రసేనుని నమ్ములఁ జిక్కువఱిచి. 375

క. తఱిమి తనముచుము సైన్యము, నుఱుమాడఁగఁ గని సుయోధనుఁడు మున్నగ నే
త్తెఱ నీయోధులు మార్కొని, యఱిముఱి నొప్పించి పట్ట [1]నమరి పొదివినన్.

ఉ. పావని మున్నుగాఁ గవలుఁ బార్షతుఁడుర్ వెస వారిఁ దాఁకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడు వచ్చి తీవ్రబా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుజాధిప యారథికావళిన్ ధను

1. నఱిమి.

¹జ్యావితతస్వనంబున వియద్వివరంబు ప్రపూరితంబు గన్. 377

క. అట్టియెడ ²మాద్రిపిదపట్టి, పట్టి కురునృపాలు రెండుపదు లమ్ములు దా
బెట్టుగ నేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేష్టుడియె నతఁడు మొనయును దలఁకెన్. 378

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం గౌంతేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీఱువోయె నట యుల్లాసోగ్రుఁడై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాతం డల్గి పెల్లేసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగుచు నవీర్యుండు ధీరోద్ధతిన్. 379

వ. అనేకచండకాండంబు లంగంబునం గీలించి. 380

ఆ. వలుఁదనారసంబు వక్షంబు దూఱంగ, నేయుటయును బాండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువ లేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మొగపు త్రోలఁగ ననియె నధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్లు చేయం గౌరవులు గడంగి పోనీక పొదువ్రం దనునెలుం
గులతో నక్కౌంతేయాగ్రజు వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబు లడ్డపడి
పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం గప్పె
నప్పుడు రాధేయుండు రభసంబున. 382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల ను,దంచితగర్వమున వాలుశరమ్ముల వెల్లిన్
ముంచిన నోటఱి యరికరి, పంచాననమూర్తి భీము పజ్జ కొదిఁగినన్. 383

వ. అక్కర్ణుండు నిజరథంబు మెఱయ ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేదనం
జేష్టుడినచిత్తంబుతో శిబిరంబున కల్లనల్లన పోవుచుండియుఁ దన్ను నాసూతి
నందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మరలి యమ్మేటిమగనిమేనం బలుమార్గణం
బులు సొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతుష్టయంబు
నను స్రుక్కించె నట్టియెడ. 384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ ల, న్నరపతిదురవస్థ సూచి నారాచపరం
పరలు వరఁగించుచును జెచ్చెరఁ గర్ణునిఁ దాఁకి రతఁడు చిఱున వ్రాలయన్. 385

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ
గప్పి దంతవర్ణములును ³గాలవాల
సుందరంబులు నగుధర్మనందనునితు
రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱయ. 386

క. అతనిశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు సేసి యుదారో
ద్ధతి నకులుకార్ముకము హయ,తతియుం దునుమాడుటయు నతండును నతఁడున్.

క. సహదేవునితేరెక్కిన, సహితాంతకుఁడైనకర్ణుఁ డమ్ములవ్వార సం
పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము బలమును మెఱయన్. 388

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డి ట్లనియెఁ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

1. జ్యావిలసత్స్వనంబున. 2. మాద్రిపదపట్టి. 3. గాలివాల.

దనుపయి నాగ్రహించెదు హితం బగుకార్యమె యమ్మహీశు నీ
వనిఁ దెగటార్చినట్లయిన నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
వెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు సేయకుండునే. 389

తే. ఇతఁడు దెగటాఱ నేనియు నేమిఫలము, గెలదు నన్నఁ బాలియించుట యలఘుశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున కఖిలరాజ్యసిద్ధియును జేయు నింక నా బుద్ధి వినుము. 390

వ. అదియునుం గాక. 391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోఁడిమి సెడి భీముచేతఁ బొదువఁబడియె న
వ్వాఁడిమగని కడ్డము సొ, వేఁడిమి దక్కంగఁ గలదె వేఱొకఁ డరయన్. 392

క. పవనసుతుచేత నాభూ. ధవుఁ డగ్లెనయేని నీవు ధర్మతనయునిం
గినలక సమయించుట దలఁప వృథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ. 393

క. అన విని యగు ప్రీత్తి భవ, త్తనయునిదెసఁ జూచి వాయుతనయునిచే నా
తనిపాదునఁబడుట యేర్పడఁ, గని రాధాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగఁ జనియెన్. 394

క. చనుటయు సజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతిమ్మునియరదం
బున నతని నతనియన్నను, గొని చనియెను సత్వరముగఁ గురుకులముఖ్యా. 395

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు. 396

ఆ. మొదలిరాజు సభయముగ నిట్లు సమరంబు, దొలఁగి చనియె నట్టి పెఱబలంబు
వారలు నిలిచి పోరు టరిది యనంతర, వృత్తసంబు విప్రవర్య చెప్పుము. 397

వ. అని యడుగుటయు. 398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీలసుధాయమాన స
త్త్వనలినగంధరూప విబుధద్విషదంతకర ప్రతాప సం
జనితనిరస్తకామ మునిసంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వపరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా. 399

క. ప్రమితివిదూరా సుమన, స్సమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమసాహోల్లసనా. 400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోదీర్ణ కారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతరక్షాప్రౌఢ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసముత్సేకఘ్న హృత్పద్మనిఘ్నా
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త నిత్యప్రదీపా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము. 402

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మచ్చరణాంబుజయుగ
శ్రీమధుమూర్తిప్రభావిలీనవిమలచే
తోమత్తభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు కౌంతేయాగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దనమనంబున. 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా, తనయుఁడు మోసంబు గాక ధర్మజుఁ డట్ల
బ్బినఁ బో నిచ్చుట రాధా, తనయునకుఁ బుద్ధి యగునె తప్పెం దప్పెన్. 3

వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాఁటి యున్నయమ్ములు వెఱికించుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్నపరిభవంబు పీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణుం డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పె నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు [1]సేసికొని యుండుట నయ్యిరువురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయుచున్నభీమసేనుఁ [2]జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బొలిచి రంత నప్పాండవాగ్రజు తెఱం గేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రోణితోడ భరంపడి రణం బొనర్చుచుండి. 4

క. నెఱి దగఁ దేజితమై గమి, మెఱుఁగు లడరునారసమున మిక్కిలివడి నే
త్తెఱ మెఱయ నురము నొంచిన, నుఱి కవ్విప్రుండు వైచె నుగ్రంపుగదన్. 5

వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6

చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదియమ్ములు గ్రిమ్మఱఁ గ్రుచ్చి సూతుఁ బె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గడిందిమగంటిమిఁ దాన రథ్యసం

---

1. సేసికొనియె నయ్యిరువురుఁ. 2. సేనం దూఁచ్చి.

పదయుఁను నూలుకొల్పికొని పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్మయం
బొదవఁగ దేవకోటికి నృపోత్తమ యగ్గురుపుత్త్రుఁ డుగ్రుఁడై. 7

వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8

చ. హయములు పగ్గముల్ వెడఁదకోయమ్మున నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుచున్
రయమున నీడ్చెఁ దేరటు దురంబునకుం దొలఁగంగ నంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాఱ నరేశ్వర వారిసైన్యసం
చయ మెగసన్ మహీతలము సంభృతకంపము గాఁగ నల్గడన్. 9

ఉ. పాఱినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాఱియ మద్బలంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదన్
మీఱిన నీవె సూడఁగ నమేయపరాక్రమ నీకుఁ బాండవు
ల్గాఱ తలంప నీ దగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్త్రతన్. 10

వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.

చ. కనుఁగొను మిప్పు డేను మురఘస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారము
న్జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పారవొందు మే
దిని గురునాథుఁ డొక్కఁడ యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12

వ. రథరథ్యగతులు నెఱియ మెఱయ వలయుం జుమ్మీ యని పలికి విజయంబు వీక్షించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెనుకే యని యుగ్గించి యప్పుడు పైపయి నురవడించుపరసైనికులం జేయెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహానీయసాధనంబు. 13

శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావింపు మం
దేరుల్ ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రెళ్లంగ నశ్వాలి ను
గ్గై రక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం గౌంతేయసైన్యంబునన్. 14

వ. ఇప్పరుసున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పాండవబలంబు వెఱచఱచి మరలి పఱచిన మనమూఁకలు! వెన్నడిం దఱుమ నాసూతనందనుం డగ్లేచి యార్చి యంటం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ బొగ లేనిమంటపగిదిఁ బ్రదీప్తుం డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబుజనంబులు హాహాకారంబు లెసంగ దీనదశం బొంది ముకుందపురందరనందనులం జేరఁబోని యాక్రందించి రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్టు లనుఁ గర్ణునిఁ జూచితె యేకవిక్రమో
ద్దండతఁ దెంపు సేసి పటుదర్పము సూపుచుఁ దేఱ చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక నుగ్రత నుండెడు నిప్పు నేర్పుమై
నుండక నీసునం దొడరి యోటమి దెచ్చికొనంగ నేటికిన్. 16

క. చచ్చిన మఱి గెల్పు గొనన్, వచ్చునె తనయొడలు గలుగ వైరుల గెలువన్
వచ్చుం దఱి వచ్చిన నగి, మెచ్చు జయార్థులకు [1]మరుదమిత్రధ్వంసీ. 17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిదిఁ గర్ణుఁ, డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచు నున్నవాఁడు
మనరథం బిప్డు మాధవ మరల నిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములు వడయవచ్చు. 18

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు నడుముడిఁగిక్క విలోకించునెడ నతండు కర్ణునకు మార్కొని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి సాత్యకి ద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలపడఁ దానును గౌరవులపయిం గడంగె నట్లమేటిమగనియాటోపం బప్పటికి నైననివారణంబునకుఁ జాలియునికి యనుసంధించి రాధేయుం డొకులతో నయ్యం బోవుటయుఁ బార్థుండు డప్పి దీర్చికొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దేవ రక్కురుసేనాధిపతి సంగ్రామంబు సేయుచక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరునితో మన మశ్వత్థామతోడి పెనంకువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు సూతనందనున కగ్గమై యుండె నాతం డతనియమ్ముల నొచ్చెనో యని తలంచెద నయ్యవనీశు నవస్థ యెఱింగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గలవాఁడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నెచ్చె నన్నయమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ గలయఁ జూచి
యన్నరేంద్రుఁ గాన కనిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగ నతఁడు నిట్టు లనియె. 20

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బొదివి క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణుఁ డా
భూరమణుల్ వడిం గదిసి భూరిశరంబులు మేన నింప నో
వ్వారుటయుం దొలంగ నతఁ డాహవరంగమునందు లేఁడు నీ
వారయు మింత కెట్లగును యచ్యుతుఁ డుండఁగ నట్టు లేలగున్. 21

వ. అనిన విని వివ్వచ్చుండు వృకోదరున కిట్లనియె. 22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కు నాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారాజేఁగెనొకొ యకట యటు గా నోపున్. 23

క. ద్రోణాచార్యునియుగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు వడువంతకు న
క్షీణధృతి నసమసమర, క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ గోల్పోయెఁ గదే. 24

వ. అని పలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డానృపాలు తెఱం గెఱుంగుటకు నీ వరుగు మేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్విధంపు

1. శం ద్రమిత్రధ్వంసీ.

నడవడి నీకు నగ్రజునుం గాని, జనంబులు నన్నుఁ యినం బోరి కోపాటించి పోయె నని
యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుఁడు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను । సంశప్తకులు పేరె, తోడరు చున్నవారు । దోలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు । నని చూపె నతనికి, నపుడు గడఁగి వచ్చు నబ్బలముల. 26

క. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిమ్మీరవైరి । యేన కలఁచెదఁ
రూపు సెడఁగ నిమ్మొనలను, భూపతి నరయంగ నీవ । పొమ్మనియె నృపా. 27

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన నట్లకాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యీమహీపాలుం గనునంతకు
నామనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ నిమ్మని పలుకుటయు నతండు
భీముం జూచి యేను మీయన్నసేమం బరయుట వలయుపని గావునం జనియెద
దము నీవుఁ గురుసైన్యంబుల జయించుట పురుదె గెలుపుగొను మని యగ్గించుటయుం
గున దీవన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి నడపి నిర్వ్యాధంబున మాధవధనం
జయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం జాలించి శిబిరంబున కరిగి ధర్మనందను
మందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ శయ్యాతలంబున నున్నయన్నరపతిం గని యా
తండు కుశలి యయి యునికికి ముదంబు నొందుచుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతు
లయి రాధరణీనాథుండు వారలు రాధేయుఁ వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం
బలర మందస్మితంబుతో నభినందించి వారలవదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

మ. సురలైనం జల మెత్తి కర్ణుని రణోత్సాహోర్జ జయింపంగ నే
ర్తురె యవ్వీరుఁడు జామదగ్న్యకలితాస్త్రం బిద్ధతేజంబునన్
దొర సప్తార్చికి లాఘవనం బవనుతోఁ । దుల్యుం[1]డగణ్యుండు సం
గరసంక్రీడలయందుఁ బేర్కొనఁ దగున్ । గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగటార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి । రింతసంత
సంబు దొరకొనునే నామనంబుచింత, వంత యెల్లను జెడ నరవిన్యులార. 30

చ. అతనికి నాకునుం గలిగె । నాహవ మింతకు ముందఱం దుఁ బా
ర్షతుఁడును సత్యకాత్మజుఁడు । శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా నతఁడు । సూతహయధ్వజపాతనంబు సే
సి తనుఁ దీవ్రకాండములఁ । జెండఁగ నే వెగ డందితిం గడున్. 31

వ. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్తరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుకరాని
యంత పుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట వోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి వెండియు
గాండీవి నుద్దేశించి. 32

---

1. డకల్యుండు - డు శల్యుండు.

సీ. పదుమూఁడువర్షముల్ ॥ పగలును రేలును, గర్ణుదర్పం బెట్లు ॥ గడతు నొక్కొ
యనుచింతఁ జేసి యాహారనిద్రలు లేక, పరితాప మందితిఁ ॥ బహువుఁ జేయ
విప్రులు పట్టరా ॥ వెఱ సొచ్చి యొదిఁగెదు, గవయంబుచాడ్పునఁ ॥ గర్ణభీతి
నుల్లల నుడుకుచు ॥ నుండుదుఁ [1]గర్ణుండు, విడువక మోమున ॥ వ్రేలు నాకు

తే. సురనదీసుతుచేతను ॥ గురునిచేతఁ, బడనిపరిభవమున వాఁడు ॥ వఱచె నన్ను
నంతయును నీఁగఁ గాంచి నీయట్టియనుజు,వలనఁ దేజంబు వడసితి ॥ నలఘుచరిత.

చ. వెరవును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతనిబంధులు మిత్రులుఁ బుత్రులున్ సము
ద్ధురబలు లాజికేలినిరతుల్ ధృతరాష్ట్రునిపుత్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ ॥ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డమై. 34

చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మహాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ ॥ గూల్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడును నీకఁ దాఁకి యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నేఁ
టిరణములోన నిట్లు ప్రకటింతె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35

చ. పలికిన నేమి బీరములు ॥ వల్కుట సేవకనీతి యాసభం
బలుకునె యట్లు జూదపునెపంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకు లలంచు చుండె మదిఁ ॥ గాయపు గీఱినయమ్ములట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి ॥ వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్. 36

క. అతిగర్వ[2]సమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార ॥ లందఱు బాష్పో
ద్గతితోఁ జూడఁగ నమర, క్షితి డొల్లెనె విజయ నీదునిశితభల్లమునన్. 37

క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా, సారము పైఁ గురియ నీవు ॥ సక్రోధుఁడ వై
పేరురమున వెస నాటిన,తోరం బగునారసమునఁ ॥ ద్రుళ్లి కెడసెనే. 38

వ. అనిన ధర్మనందనునకుఁ బురందరనందనుం డిట్లను నేను సంశప్తకులంతోడఁ బెనంగుచుండ ననేకరథసమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం బొదివిన. 39

క. ఏనూఱురథంబులు వెసఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి ॥ పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురలుకన్నుల,తో నకోదండగురుసుతుఁడు నామీఁదన్. 40

క. ఉఱక యడరి మెఱసినయ,ట్లెఱ నెఱయఁగ గుదుసువడి యతిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి ధను వసలవలయము, తెఱఁగునఁ జక్షుర్గతి ప్రతిహతిం జేసెన్. 41

క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రుం, డే తెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు ॥ నెసకపువర్షం
బా తెఱఁగున సాయకవ,ర్షాతిశయం బావహించె ॥ నతఁడు నరేంద్రా. 42

క. తనయరదం బెద్దెసఁ జూ,చిన మొగమున వ్రేల దీప్తశితవిశిఖములన్

---

1. దన్నార్తి. 2. సమున్నతుఁ డగు.

నను ఁ గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁ జాల నైతి వెగడునన్. 43

క. పదపడి యొకభంగి నశని, మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాఱె మానము దూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్వెదకితి నరనాథ మనయనీకములోనన్. 44

క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములరు దొరలను ధరణీ
పాల మసమొనలఁ గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱయునేవడముడిఁ దక్కన్. 45

క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, [1]కే తెంచుట వింటి నేను మెఱుఁగుతలఁపుమై
నే తెంచితి నవ్వీరుని, చేతులలా వస్త్రదీయనేన నిలుపుటన్. 46

క. మనుజేంద్ర కుశలి వగునినుఁ, గని నామన మూఱడిల్లెఁ గావున మగుడం
జనియెదఁ గోనియెద రాధా,తనయునితల నలము నెఱయ దర్పము మెఱయన్. 47

క. నను ఁ జూడుము వేడుకతోం, జనుదెంచి భవద్బలంబు సంతస మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని మర్కో, ధనుకోక్కియు నీమనంబునతాపముఁ దీఱన్. 48

మ. ధనురాచార్యునిచాపు నూది తగ రాధానందనుం డాసురో
ధనునిం దమ్ములవారిసైన్యములను దాఁ గాచువాఁ డ ప్రైరణం
బునకుం బూనుట నింత నేఁడు నలదే భూపాల యేపార మం
డున నీయాఱు గలదీపము ట్లతఁడు మంనేడుం గాక యే నార్చెదన్. 49

చ. నరవర సంపు మేను బ్రధనంబునఁ గేఁగి సూతసూనుఁ డు
ద్ధురత నెదిర్చె నేనిఁ దల ద్రుంపక యక్కట విప్రుఁ డోడె ని
ప్పురుసున నిచ్చువాఁ డ ని పల్కి పనంపడి యాక తక్కగు
షృరుషునిఁ జూచుమాడ్కి నను జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁడున్. 50

వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేనునుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్ణుండు గుశలి యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51

ధర్మరాజు గర్ణుండు బ్రదికి యున్నవాఁ డని విని యర్జునుం గినిసి పలుకుట.

క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునివి నను ఁ గాక నొచ్చి యైనను గల [2]నె
ల్లను వెడలఁ జనునె యే న, ట్లును గా కిట వచ్చుటం జులుక నైతిఁ గడున్. 52

క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీకు నోడి తనిలజమాద్రీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంస[3]మర్దియు నోడెన్. 53

క. కావున మన మింక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత మందఱముఁ దగన్. 54

క. కాదేని బిరుదు లాడక, పాదుల మై వినయ మొప్పఁ జని కురునాథుం
డే వనిచినను జేసి ద, యాదృష్టి నతండు సూచునట్లుండఁ దగున్. 55

1. 'యే తెంచుట' అనియే వ్రా. ప. 2. నెల్లను. 3. మర్దనుఁ డోడెన్.

వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56

ఉ. నీ తెఱఁ గిట్టి దేని రణనిష్ఠురుఁ బూనక కార్యవాదివై
ద్వైతవనంబునందు సముదగ్రభుజాబలదుర్జయుండు రా
ధాతనయుండు వాని ననిఁ దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీ తెరు వేల వత్తు మహి నేల నశక్తుఁడు గాంచు సేయునే. 57

తే. అని వధించెదఁ గర్ణు నే నని ప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు దెచ్చి నన్నిట్లు సేసి తింత
కెట్లు నేర్చితి పాడుపుగా నెత్తి [1]నేల, వైన నోర్చితి నను బగవారినవుము. 58

ఉ. పంకజనాభుఁ డర్జు వినఁగఁ బల్కెనయుప్పలు కిమ్ముఖుం దుదిన్
బొంకగుఁ బోర్చి తిట్టినను బుట్టినయప్పు నుతించెఁ బోరికిన్
శంక గొనందు గెల్చుఁ గురుసంఘము నీ లేఁడు పుణ్యుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దపోధనులున్ మము నిట్లలంతురే. 59

క. విను మప్పలుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునిఁ గూడఁ గొంటిని బగ నీ
న్ను నిజంబుగ నెఱుఁగను నీఁ, డని రాధేయునకు నెఱచు నని యే నిన్నున్. 60

సీ. దేవత లిచ్చిన తేరు నశ్వంబులుఁ, గపికేతనంబును గెల్పు వైరి
కంబుచే నున్నది గాండీవ మనఁ దాటి, యంతేవి ల్లది గాక హరిరథంబు
గడపెడు నట్టి పరికర మిట్టి దై యుండ, నెట్లు కర్ణున కోడి యిట్టు వలియఁ
బాఱు తెంచితి నీవు భండనంబునఁ గర్ణుఁ, గని పాఱు దని సుయోధనుఁడు సెప్పె

తే. నది నిజంబుగఁ గొనక బేలైతి నాదు, [2]బేలతనమునఁ గాదె పాంచాలమాత్స్య
పాండ్యు లాదిగఁ గలిగిన బంధుమిత్త్ర,జనులు వెగటాఱ రప్పయోజనముగాఁగ.

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో నునికిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యని యట్లుండె నేను జాఫు దప్పి వచ్చుట వడముడికింతంబుసం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డాఁపక పరబలంబులు బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62

క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డిట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండె హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన నిట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసి నన్నా దురాత్ముండు, బంధుహీనుఁ బోలెఁ బఱుప నెదురు
దోఁచినప్పు డొదవి తోలఁగించువానిఁ గా, కన్య లేల బంధుఁ డందఱు జనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి భయంబున వచ్చితి నీకు గాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ లెక్కి హరిన్ రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ష్ఠురభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగు సూతతనూభవుఁ డత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిఁ బోఁడిమి దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

---

1. బయలవైన నేర్చితి. 2. బేలుఁదనమున.

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ గొడుకుఁజూలై నీవు, దోఁపకుండ నైతి తోఁచినట్టి
పిండ మెడలి యునఁ బిదపఁ గగంబడ, దయ్యె నింత పుట్టు దట్టులైన. 66

అర్జునుఁడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితల నఱుక వాలు వెలికికొనుట.

సీ. అనినఁ గృపాణంబు గొని సవ్యసాచి య,వ్విభుఁ వ్రేయఁ దలఁచిన విష్ణుఁ డెఱిఁగి
వాలు కేల నమర్చి వలసినకత మేమి, కౌరవు లిప్పుడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ మరయంగ వచ్చితి, మీతనికుశల మి ట్లేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గా కిది, క్రోధకాలమె వధ్యకోటి యిచట
ఆ. నేది గాఁగ నలిగి తీ వని పలికిన, రూక్షభంగి యగుకటాక్షదృష్టి
యానకేంద్రుమీఁద నపరంగ నర్జునుఁ, డమ్మురారి కట్టు లనియె నధిప. 67
క. విను మొగులకు గాండీవ మి, మ్మని యెవ్వండు వలికె నతనిశిరము గ్ర
క్కునఁ బగుల వ్రేయుటకుఁ జే,సినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. 68
తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలికై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
విసఁగ నితఁ డాడె నిమ్మహీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనే నలయుఁ గృష్ణ. 69
వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు నసత్యంబు రాకుండఁ బరిహరించెద దీనికి నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్స్నసాకల్యవేదివి నీచెప్పినట్ల చేయం గలవాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు పోపొ మ్మెక్కడివాఁడ వని యదల్చి వెండియు నిట్లనియె. 70
ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లేకున్కి యెఱుఁగంగ,నయ్యె రిత్త యిట్టు లడిచిపడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివిభాగజ్ఞు లైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71
క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయకునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డైనా,నాయోగ్యస్థలము లెఱిఁగి నడవఁగ వలదే. 72
క. సత్యంబు నహింసయు నను, నత్యుత్తమధర్మయుగళమందు నహింసా
సత్యము గాచుట ధర్మము, సత్యమున నహింసఁ గావఁ జను నండ్రు బుధుల్.
ఆ. కర్మసూక్ష్మభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుపొంటె
భ్రాత ధర్మపరుఁడు రా జిమ్మహాత్ముఁ జం,పఁగఁ దలఁచుట ధర్మపథము గాదు.
క. విను పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము వట్టి తది గాకయు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ,కనియెదు చందంబు బుధులు గయికొన రెందున్.
వ. అది యెట్లం టేని. 76
ఆ. ప్రాణహాని వచ్చుపట్టున సర్వధ,నాపహారవేళయందు నడపు
సత్య మనృత మండ్రు సత్యంబు సూనృత, మని పరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాఁడు కౌశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్ట గ్రామంబున కనతిదూరంబున సరిత్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబ పలుకువాఁడ నని వ్రతంబు పట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు సేయుచుండ నెక్కనాఁడు ముచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు గొందఱ య య్యాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూఱ రంత వెనుతగిలి వచ్చుముచ్చు లత్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామిం జేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక నీగుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాండ్రు వారలం జంపి ధనమ్ము గొని రమ్మని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె ననునితిహాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన దానిన పట్టి మూఢుండు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు నధ్యుం డప్పగాఁ డని నిశ్చయింపు మనుటయు నర్జునుం డి ట్లనియె. 78

తే. తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబు సెప్పి, నన్ను ననుచితకృత్యంబునకుఁ దొలంగఁ
ద్రోచితివి లోకమున నీకు గోచరంబు, గానిధర్మనిబోధంబు గలదె కృష్ణ. 79

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞుం, డని నను నిందింప కుండ నగ్రజుఁడు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 81

కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట.

చ. అతిశితకర్ణబాణహతి సంగము నొచ్చినదాన నల్గి యి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కు టిది ప్రాభవ మింతియె కాక నీయెడన్
మతిఁ బటుకోపముం గలదె మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవినీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల నెగ్గు గొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని నేర్పడ ననఘా. 83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధర,ణీవిభునిం బలుకు మదియ నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుఁడ,వై వినయము సేయు చిత్త మలర నతనికిన్. 84

వ. అట్లయిన ననత్యదోషంబునకును గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహితుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు నిమ్మనుజపతియను మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి. 85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదాఘాతంబులం గాలఁ గే
లను విద్విట్చతురంగసంఘములు గూలం గేలి సల్పంగఁ జా

లినయాభీముఁడు వల్కఁ గాక నను దోశ్శౌర్యోల్లాసను గ్రుండ వై
యనిలో నిల్వఁగ లేనినీ విటులు కీ ఱేఁడంగి నర్హుండవే. 86

క. నన్నెఱిఁగి యెఱిఁగి యిట్లనఁ, జన్నే నీజిహ్వ పెక్కుశకలము లై పో
కున్నది యే లొకో రణమున, నెన్నఁడు నీ వేమి సేసి తింత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున నరాతిబలము నే
లకుఁ గూలఁ ద్రెత్తురు నో, రికి వచ్చినయట్టు లాడిరె యిబ్భంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁ గా వైరబంధంబు, గౌరవజాతితోఁ గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు నరణ్యవాసంబును, దాస్యదైన్యంబు నత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సి గ్గొలయదు నీమనం, బున నింత కేనియు ననికిఁ జాల
కున్నవానికిఁ దాల్మి యెప్పుడుఁ గాక ప్ర, ల్లదములు పలికిన లాఘవంబు
తే. సెందు మన్న నేమి సేసినఁ జేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములు మాని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగ నూరకుండు
మిడుమ పడువారు నైతురే యింతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజు నప్రియంబులు వలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద ని
ట్టూర్పు నిగిడించి యంతకము న్నొఱఁ బెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మ
నాభుండు గ్రమ్మఱ నిది యేమి యని యడిగిన నతండే నిన్నరనాథు నో నాడిన
పలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు దల ద్రెంచుకొనుటయ కా నిశ్చయించితి ననుటయు
సమహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస సేయు నది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదు రనుటయు
నీచెప్పినట్ల చేయ కునికికిం గడచినయధర్మంబును గలదె యట్లు సేయువాఁడన
కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుండై ధర్మనందనున కిట్లనియె. 90

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాపధరుఁ డొరుఁ డెన నాకుఁ
ద్రిభువనముల లేఁడు దిశలు గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయదక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశప్తకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టం
బు సేసితిఁ గురుసేన నాచేతం గూలి యెట్లున్నదియో యటు సూడు మని పలికి
మొగంబు బిగు వుడిపికొని సవినయంబుగా దండప్రణామంబు సేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురుహూతపుత్రుం డిట్లనియె. 92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మే నిపుడు గొన్నికారు లఱచితిన్
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవు, లను బెట్టుము వేఱుగాఁ దలంపక దయతోన్. 93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁ దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ దలఁతు నేను

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ
నేల పనుపుము నను భీమునిపాలి కధిప. 94

క. ఓపి యతనిరణభారము, వాపెదఁ గౌరవ్యసేన బడలువఱచి సా
టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభిమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేఁడు రాధం బుత్త్రరహితం జేసెదఁ గాదేని గొంతి యైన నటిద
యగుం గాక. 96

చ. అన విని యిమ్మహీరమణుఁ డాతని కిట్లను మీరు నాకతం
బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె భూరికులంబున కప్రియం బొన
ర్చినయవినీతుఁ బాపపరుఁ డేయఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం
బునఁ గృప పుట్టి కాచినను బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం, బున నుండుము నసురభీతు భుజబలహీనున్
జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొ, ప్పునె కట్టము పట్ట మునిలోపుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గినుంగొని కమలనాభుం
డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యిట్లనియె. 99

సీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూవర మున్నెఱుంగని, యింతియ [1]కాదేను నిత్తేఁడు నిప్పు
డాడినమాటలు సంతరంగింబునఁ, బట్టవు పేర్చుకోపమునఁ నీకుఁ
దను నెవ్వఁ డుఱక యన్యునకు గాండివ మి, మ్మని ధిక్కరించె నాతని వధింతు
బ్రతిన [2]పట్టినవాఁడు భావ్యంబు గానియ, ప్పలు కీవు పలికితి పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠ హానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన యుల్లమునఁ ద
లంచి యట్లు పలుకఁ బంచితి గురునిఁ గీ, టాడుటయ వధించు టగుటఁ జేసి. 100

క. శరణము వేఁడెదను భవ, చ్చరణంబులు పట్టికొని నిసర్గదయాని
ర్భరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరువురి నితప్పు సైఁపు మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతుని మెడ నెత్తురు, భూతలమున నిపుడు నేఁడు భూనాయక నీ
వాతనికి పలిగినప్పుడ, నూ తెగియొం బూని [3]యేన చుమ్ము పలికెదన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బా, ర్థునిచేఁ నేఁ డెల్లభంగిఁ దునుమంబడుఁ గ
ర్ణుని దెసఁ జింతయు వంతయు, మనుజేశ్వర విడుపు పంపు మమ్ముఁ దెలివిఁగోన్.

ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంక దేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట.

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి
యై యుండ నతని కిట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుండఁ గాఁ గేను మున్ను పదిరినకతనన్
హృదయము గలఁగిన నాకె, య్యదియును దోఁపమి వికారి నైతి మహాత్మా. 105

ఆ. ఇట్టినన్ను ననునయించి బోధించితి, కరుణ పేర్చి జేసి గారవమున

1. కాదు ని నిన్నితఁ డిప్పు. 2. పట్టినవాని. 3. 'యేను చుమ్ము' ప్రా. ప్ర.

నజ్ఞు లైనమమ్ము నాపత్పయోనిధి, మునుఁగ కుండఁ గాచి తనఘమూర్తి. 106

వ. అనియె నప్పుడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నవాసవిం జూచి వాసుదేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబు గా దిమ్మేదినీపతిముఖప్రసాదం బభినందించి యను మతి వడసి చని రాధేయవధవిహారంబున నితనికిం బ్రియం బాపాదింతుగాక యింకఁ దడయ నేల యని పల్కి వెండియు. 107

ఉ. ఈతని నెవ్వఁ బల్కుటన యీదురవస్థకు వచ్చి తెక్కటా
శాతమహాసి నీనృపతిఁ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకి ఘోరవృత్తికిని బాసితి దైవ మనుగ్రహించుటన్
నీతెలి వాప్తబంధుజనకోనిర్జితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నన్నపాదంబులపైఁ బడిన నప్పాండవాగ్రజుండును బాష్పాప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుప నుడిగి తత్కాలోపగతసముచితపరిజనానీతజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనందనుండు దమ్మునిం గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో మనల నింత వఱచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ నిడుము విల్లు నశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్ను నాతఁ డలవు
నెఱయ గెలిచె నతని నీ విఘ్ను సంపక, యున్న నాకు బ్రదికి యుండఁ దగునె.

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి నర్జునుఁ డిట్లను నేఁడు కర్ణు నే
ననిఁ బడ వైతు నీయడుగు లాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు సేయ కే మగిడి వెల్వలఁ బాఱెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ దూలునె మానసీహసవృత్తి యై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్ణుండు డెగటాఱ నలయు నని యెంచక దలంపుము దాన నే నతని వధయింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపనికిం జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్య[1]ఖాదనంబులం బ్రబలంబులఁ గావించి పూన్పించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబుల నిరీక్షింపుము దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు కిరీటిం దిగిచి బిగియార కౌఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణుపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తెఱంగు నేనునుం దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు నుమ్మలింపకుమీ యనుటయు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు సోఁకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి కర్ణుని

1. ఖాణంబులం.

గెలువు విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన నమ్మేటిమగండు నాటోపంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయప్పాపకర్ము మత్కార్ముకముక్తశిలీముఖం బులం బొలిపుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలిపుటంబు నిటలంబునఁ గదియించి వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుండును నన్నరుండును నరదం బెక్కి యలరు నుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రదంబు లగునిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకారచింతాక్రాంతుం డైనగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణమ్ములు గ్రమ్మినం గనుంగొని కమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 112

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీవు నీకుఁ గలయుదాత్త
దివ్యబాణములు నుదీర్ణధనుర్వేద, కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరసదీతనూభవుఁడు సస్త్రగురుండు భవన్మహాస్త్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుచా వధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమున కాదు లోకముల నన్నిట నీకెన రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూఱుము దర్పము నెక్కుడు నంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గలఁ డని కౌరవులు నమ్మి కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణం, బులఁ గూలెడు నతఁడు కీర్తి వొందెదు నిన్నున్. 115

క. కురుపతియాసలు మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము గాదె కడున్ భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి వైననీశరా
సారములన్ బడల్పడఁ గృశం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోఁపదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదిదివసములు సమరము సేసెన్
శరనుహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డైనసైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణముల కల్లిర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుఁడున్ భవచ్చమూ
పతి సడఁగించెనే దివసపంచక మమ్మెయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహురక్షు యిరువాఁగును జూడదె పాండవోత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణము, ద్దామం బగు టెల్ల నీదుదర్పంబునఁ గా
దే మాఱు లేనిభవదప్రమేయబలంబు దెలియు నంతయు నాకున్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్మకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెదువారు కృపాశ్వత్థామల దెసం గృప సేసితేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

గొనుట కర్జంబు గాదు కృతవర్మను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామ యై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించు చున్నవాఁడు గావున నతని వధియించుట
పాపం బని తలంప వలవదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదుర్యోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్లుఁ గాక జూదం
బునప్పు డాసభలోన ద్రౌపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకికొను మొరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రమానసములఁ బగ రాఁజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూచెఁడె యెన్నఁ డైన, నాదికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలువిల్ మును వంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన నతి కాదె యంతయును జేరి వధించుట యాపరాభవం
బనలముపోలె నున్నది యహర్నిశముం బరితాపకారి యై
మనమున నశ్రువృష్టి సది మాన్పవు బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆసభ నాదుష్టాత్ముఁడు, సేసినదుర్నయము సూచి చిత్తమునఁ గదురన్
[1]నోసనబంధులు వానిని, గాసిగ గ్రద్దగమి గ్రోలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్ట రని చెప్పి యిట్లు సెప్పు
చు సమరస్థలంబున కంతిదూరంబుగాఁ జని య[illegible] చూచి కర్ణుండు సంగరంబు
సేయుసంరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాక్షుండు. 127

క. కేతనము రథముఁ గురగ, వ్రాతముఁ బొడిచేసె నీశరంబులఁ గర్ణుం
డే తునిమినఁ గని శల్యుఁడు, వాతెఱ యొడఁగఁ బాఱువలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప సుఖివి గమ్మనినం బ్రము
దితహృదయుం డై. 129

శా. నీకోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల న్నల్వంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుఁడు రూపు మాలి చను మోచ్చింతున్ నినుం జూడుమీ
దైతేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం [2]జాఁచి ని
ర్ధూతారాతిబలుండు పుచ్చికొని యెత్తెన్ దుర్దాంతకోదండమున్. 130

అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ కుత్సహించుట.

వ. ఇట్లు గాండీవం బెత్తి యెక్కువెట్టి యర్జునుండు నేఁడు నాబాణంబులు బాణాస
నంబును నరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియడ్డసాళ్లను బలకయు సమ్మం
డపంబును దలంపవలయుఁ దనసమ్మినబం బైనకర్ణుండు నే నేయుతూపులతాఁకున
రూ పడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం బొంద వలయు
ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్ను నిందించికొన

1. మోపిన; మ్రోసిన. 2. జాధి.

వలయు నతండు గొడుకులదెసను వారు రాజ్యంబుదెసను విగతాశులు గావలయు
నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ బాసి । రాజ్యసంపద ధర్మ, తనయుఁ జేరుపెంపు । దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును । గవలును భీముండు, గారవించువారు । గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యా,ధరాదిభూతములు సూతతనయుని నేఁ డేఁ
ఖారి వుచ్చిన సనుఁ బొగడుచు, సరుగుం గా కునికిపట్లు । కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యిరువాఁగుసం జేయం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నందు. 134

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డుత్తమౌజుని, చేతఁ జచ్చుటయు శోకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని, తురగకేతనములఁ । దునుమ నాతఁ
డడిదంబు సేకొని । యరదంబు డిగి కృపా,చార్యురథ్యంబులఁ । జంపి భీష్మ
వైరితే రెక్కె నాశారద్వతుం డట్లు, విరథుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగ

ఆ. నతఁడు పాదచారి । యని యాశిఖండి యు,వ్విప్రు నేయఁ డయ్యె । వేగ వెడ్డి
ద్రౌణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికిఁ దొలఁగిచనియె । మనుజనాథ. 135

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీవ్రవిశిఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం
బునడుమఁ దేజరిల్లురవిఁ । బోలెడువేఁడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథికిముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిం
గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్క యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డున్నవర్తనము తెలుఁ, గరయుటకై మది గలంగ । నట చనినాఁ డ
న్నరపతిదుర్దశ గని దు,స్తరశోకం బడరి తానుఁ । దదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యైనట్టి దైన, మనము కౌరవసంఘంబు । మ్రుగ్గఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమ యేనియుఁ ఫలము దాన, నేమి గల దనుసగఁ జిత్త మెరియఁజొచ్చె.

భీముఁ డర్జునురాక గోరి విశోకునితో విచారించుట.

క. ఐనను నిప్పటిముగఖము, మానింపఁగ మనకు నొండుమం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ, భూనాథుని సమయఁ జూచి । పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కుసిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి
చిహ్నంబు లేర్పడం జూచికొనుము మనశరంబులకొలంది యెట్లున్న దరయు
మనవుడు నతండు వీ రెవ్వ రై నేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ
డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యడుగ వలదు నేఁడు దెచ్చినవానిలోన
నాఱెడ్లు వ్రేఁగుపడి పూని వచ్చుబండి యొక్కటి యించుకయు వెలితి గాక యున్న
యది; గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బై నగదా
దండం బెల్లపనికిఁ జాలు నని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతుచే సేత సప్పళించి.

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటుకవిక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులన్ విదురుఁ డప్పుడు సెప్పఁడె జూద మిట్లు గా
నాడెనె రాజరా జకట యాప్రతినల్ గడతేర్పఁ గాక బోం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ డంచుఁ దదాప్తులు వంతఁ బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తమకర్ణ మిట్టి దని యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్ప [1]లేఁడ నా
కిత్తఱి నేన పోలుతెఱఁ గల్లను జేసెద నట్టుఁ గాక నా
చిత్తము మార్గవర్తియుఁగ శిక్షక మయ్యెడు దైవ మంచు న
త్తఱి భవద్బలంబుపయి నెల్లను జూపఁ బడరించె నేపునన్. 144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కు గలగుండు గొనుట మెఱింగి విశోకునితోఁ గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుమకయ తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనో కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునం బొదలుచు. 145

క. నరుఁ డదె కంటె కౌరవ, కరిసేనం గవిసెఁ గేతుకపిరుచు లంభో
ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్లతలఁ దిలఁపఁ బట్టాయి నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును సరు,కిరీటరత్నాంశువులును గిఱిగొన రథర
థ్యరుచులు బెరసి విచిత్ర,స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబుగా సంగంబు వొంగ నేర్పడ నాలోకించి విశోకునకు వృకోదరుం డిట్లనియె. 148

తే. వరవుడుల నూర్వురను మేలివాజు లిరువదింటి నూఱిలు పదునాలు నిత్తు నీకుఁ
బసదనము నీవు నాకు బీభత్సురాక, సూపి ముద మొసరించితి సూతవర్య. 149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవుతో మనతేరు భీమసేనుఁ జేరం బోవ నిమ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులఁ దఱుమఁగ నుద్ధతిఁ జనునెడ నునబలంబు దర్పమహోగ్రా
కృతిఁ బొదివినఁ జతురంగ, ప్రతతుల నన్నరుఁడు నేలపాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత మథితమై తిరుగుసా,గరమునులిన్ గెలిచె ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింప బలువడిఁ [2]గలఁగెడు, కౌరవేంద్రుసేన[3]కలకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి విభూషణం బాచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు వేగిరపడి తఱుమ నుఱుక మనమొన వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు. 153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్యకేతుసహితంబుగ దు
ర్వారవిశిఖ[4]విస్ఫురణవి, హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్. 154

1. రైరి; నేల. 2 గడఁగెడు. 3. కళవళంబు. 4. 'విస్తరణ' అనియే. వ్రా. ప్ర.

వ. అవ్వేఁడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణుముందటిమోహరం
బుత్సాహతీవ్రం బయి యురవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ
గవియుగరుడునికైవడి నద్దెస కడరె నట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటిమొన
బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వుండు వాయుజవప్రదీప్త, తనుఁడు వాయుతనూజుఁ డుదగ్రవృత్తి
నేచి బాహాసముల్లాస మెసక మెసఁగఁ, గనుపుగొట్టె వాలమ్ములఁ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు సమ
సిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పొరిఁబుచ్చుం డనిన
వారును వారణాదిచతురంగంబులయగ్గలిక మెఱయ నతనిం జుట్టుముట్టి యస్త్ర
శస్త్రంబులం బొదువుటయు నతండు. 157

ఆ. వాని నెల్లఁ ద్రుంచి వల నచ్చికొని లీల, నిగుడుచోఁ జవోలె వెగడువడక
తఱిమి రక్తనదులు వఱపె మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతుల నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బురికొల్పిన నాతఁ డుగ్రముగ మార్కొని పే
రురమున నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సరకుగొన కారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘిమ మెఱయ నాతఁ డగి యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతనిధనువు దునిమె నల్లన నగుచున్.

ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని యుజ్జ్వలపాండుశభల్లముల్ సము
ద్దండత నేసె నీమఱఁది తత్తను వాడఁగఁ జాపకేతువుల్
ఖండములై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వఁగ సూతుమేనఁ బె
గ్గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగి జమునాలుకయుఁబోనియతులశక్తి, వాయుపుత్త్రుఁ డారథికుపై వైచె నతఁడు
వెరవుమైఁ బట్టి దాన నవ్వేసుబాహువు, ఫచ్చిపోనైన మనమున నుబ్బి యార్చె.

శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట.

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగు నార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే
కొని కనుదోయి కెంపుగ నకుంఠితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా
తనిఘనకార్ముకంబు నిశితప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్విఁ గూలెఁ గురుసేనకు బెగ్గల మగ్గలంబుగన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ గురువిభుండు
దనరథంబుపై నిడికొని యనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమపోరు మాని
దొరలు దెరలిన మూఁకలు మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు వెఱచఱచి యవిసినసకలంబుజనంబులు దీవి సేరినయట్లు కర్ణుం జేరి కాలు దన్ని
నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 165

తే. అట్టియెడఁ గృతవర్మ ద్రోణాత్మజుండుఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండుఁ గినియఁ జాల
రయిరె కిమ్మీరవైరికి యయ్యంబుకడఁక
యిట్టు లుండునె పదపడి యెట్టు లయ్యె. 166

వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె నప్పుడు కరూశపాంచాలచేదిసైన్యంబులఁ దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మ[illegible]మూఁకలుం బురికొని పవనతనయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు విభసంబున నారాధేయుం బొదివిన. 167

క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖప్రతతులు నిగిడించి ఘోరభంగి నుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జెప్పెడి తచ్చతురంగంబులును గలంగె జగతీనాథా. 168

చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపదీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడుఁ గే దాఁకిన సంవఱ కన్నిరూపులై
తనువులు సించుచుర్వీ హయవితానము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె డయ్యక క్రుయ్యక తెండు గండునన్. 169

క. నకులసహదేవులును వా, రికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూ, తకులోద్వహుఁ డేచి వారి నలఁకం జేసెన్. 170

క. పెక్కండ్రతోడఁ గర్ణుం, డొక్కఁడ పోరాడి యుక్కు సెడకున్న వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజమై యుండెఁ గౌరవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవ్విధంబున నద్దెసఁ జేయం గలమగల వెగ డుంచినం బోక పాంచాల చేదిమాత్స్యవర్గంబులపై నతండు సగర్వప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు నిగిడించినం గరితురగఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబులును చామరచ్ఛత్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దూఱంగం బెరిఁగి నెత్తురుటేఱులు వాఱ మఱియుం బాండవయోధవరులు నగుసం బోరి పోరి యంత కంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణక్రొవ్వున నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం దోలుకొల్పులి కైవడిఁ గౌంతేయబలంబులం బఱపఁ బాంచాలురు వెండియు దండితనంబున నతనిం దలపడిన నాతండు పంచవింశతిరథికులం దునిమి వైవస్వతుచందంబునం జేర్చినం దూర్యరవంబులు సెలంగం దత్పుత్రులును దుర్యోధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్ములుం బైకొని యాధర్మనందనుసైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుంగిచ్చి పోనీక నిలిపి భీమ నకుల సహదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం గనుపుగొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్తెఱంగున రెండుదెఱంగులమూఁకలు దగటాఱుచుండ గాండీవి దమ మోహారంబున నుత్సాహం బెసంగ నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోఁచుచుం గదిసి తల యెత్తి చూచి శౌరి నుద్దేశించి. 172

సీ. కర్ణుని కేతువు గ్రాలెడుఁ జూచితే, భీమాదు లైనయోద్ధామరథిక
జనులు పెక్కండ్రతోనని సేయుచున్నవాఁ, డితనిపాపునగురుసుతుఁడుఁగృపుఁడు
గృతవర్మయును గురుపతి సురక్షితుఁ జేసి, కొని వీఁకఁ బాంచాలకోటి బడలు
పఱచెద రరవడిఁ దఱిమి యారాధేయు, గీటడఁగింతము ఘోటకములఁ

తే. బటురయమునఁ బోని మునిపలుకుటయును, శౌరి యట్టులు సేయంగ శల్యుఁ డమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నపునుజ్జ్వలంపు, టేపుఁ గని సూతపుత్త్రుతో నిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁ తెరఁగఁ జక్రధరచతురసారథ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహయులు మెఱయ వచ్చెవీరునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. సవ్వడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల, బిరుదులు వెట్టినచరణములను
వాతులు దెఱచినవాజిమస్తకముల, గిరిశృంగములఁ బోనికరశిరముల
నవయవభేదంబు లడఁగెడునట్లుగఁ, దుమురైనబహుగాత్రసముదయముల
భయదంబులై మహిఁ బడువిమానములట్లు, యఱవఱలైనట్టియరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులఁబడక సముద్ధతిఁ గవిరి మనలఁ, దేఱి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీదిక్కు గవిసె.

క. తోడై డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుమువారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలువుము గడఁకన్. 177

ఆ. పాయ నడిచె సేన బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటి మగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపు దలకొన మనమయి, బ్బలియుఁ దలపడంగవలయుఁ గర్ణ. 178

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహుబలంబును శౌర్యసారంబును దపఃప్రభావం
బును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును పాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజయ్యు లగు కాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపసులం బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు లుగ్గ
డించి కృష్ణుమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మార్కొని
మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మన తేరు వారియరదంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ
జనని మ్మనిన నతం డట్ల చేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృప కృత
వర్మ గురుపుత్త్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యాఫల్గునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు
హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యారథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు
సారథుల సమయించియు దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలు
మగలం దెరల్చి యొత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మగుత్తినయుం జేరం

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగు చున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం డగు
నతనికి నగ్రజుకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ వీక దప్పి
యార్చికొ మ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగునీబలంబుమీఁదం గవిసిన.

కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం డాఁకి మృతు లగుట.

చ. సోదరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదు లై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి సేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగ డంద వెడందవక్షాపుల్
మెడలు దెగంగ నేసి రణమేదినికిన్ బలి సేసె నత్తలల్. 180

వ. అట్టియెడ. 181

తే. నవతికౌరవరథికులు గవిసి కడిమిఁ
బొదువుటయు నన్నిశరముల భూరిరయము
మెఱయ నందఱఁ దెగటార్చి తెఱుమునతనిఁ
దాఁకె వేయుమున్నూఱుదంతావళములు. 182

వ. ఇట్లు దాఁకినయాభీరాదిమ్లేచ్ఛనికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విరియిం
పం బైపైఁ గరితురగసుభటరథసమూహమ్ములు గ్రమ్మినం గని కడంగినవడ
ముడిఁగోడ్పాటునం జేష్టుడియు నవి యోక పొదివి పెనంగిన గద గొని యరదంబు
డిగ్గి యగ్గలిక నప్పవనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ మెఱయం దఱ
చుగా మెఱుంగుపాలంపగిములు గాండీవి గుప్పింప నప్పు డమ్మూఖంబుచతురంగం
బులయం దొక్కఁ డేనియు రక్తంబునం దోఁగనియట్టిది లేక యుండె నట్లు గార్చిచ్చు
వొదివినకాననంబుచందం బయి యాసైన్యంబు రూపఱ విఱిగి కర్ణ కర్ణ కావు కావు
మను నెలుంగులతో నతనివెనుక కొదిఁగిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ
నావీరుండు దీవికై వడి సమరార్ణవంబున మునుంగ నీక యమ్మోహరంబు నుద్ధరించి
మార్వోఁ దాటించి కిరీటిదెసకు నడరె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యనిలతనయుం
డాధనంజయునిం గూడుకొనిన నయ్యిరువురకుం దలకడచి పాంచాలు రాసూతనం
దనుం దలపడుటయు. 183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను
గాఁగఁ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి
కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్య
యందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు వెనఁగె. 184

వ. అప్పుడు. 185

సీ. జనమేజయునిసూతుఁ దునిమి రథ్యంబుల, నో నేసి భీమతనూజనకుల
సుతులచాపములు ఖండితములు సేసి ధృష్టద్యుమ్నమాపుల సమయఁ జూచి

మెయి నొంచి సాత్యకిహయములఁ గూల్చి కేకయకుమారుని జముకడకు ననుపఁ
దజ్జనకుం డల్గి తన్ను నొప్పించి 1ప్రసేనునిఁ దాఁ జూడఁ జెలఁగి చంపు

తే. టయును బుత్రశోకంబుఁ గిన్కయు మనంబు
నందుఁ బెరిఁగొన రాధేయుఁ డతని నఱకె
శినివరుం డొండువాజులఁ దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్సుతుఁ బొదివె నధిప. 186

వ. ఇట్లు సూతపౌత్రుం డగుసుషేణుం బొదివి శినిపౌత్రుండు. 187

చ. హయములఁ జంపి ముప్పదిశితాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
డ్రి యమునిచంద మై 2తెగితిరే శినివీరుఁడ యంచు నేయుడు
న్భయదమహోగ్రతన్ నిగుడునారసముల్ నవముల్ శిలీముఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రదరత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్. 188

తే. కనలి యాసూతపుత్త్రుఁ డాతనిసిడంబు
ధనువుఁ దును మాడి సార్షతతనయుఁ డగుసు
దేవుఁ దంష్ట్రలు గనుఁగొనం గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డపరిన సేపు దఱుఁగ. 189

వ. వెండియుఁ బాంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద నురవణింప సమీరణసుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణునరదంబున కడరె నట్టియెడ నుత్తమౌజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు ధృష్టద్యుమ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియంబులు దృఢాత్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ 3వెరల్పం జాలరైరి వారలకేతుచ్ఛత్త్రసూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు సేసి బహుబాణంబులఁ దనువులు నో నేసి సింహనాదంబు సేసినయయ్యంగపతిపై సుసంగతులై ద్రౌపదికొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డాసేనాపతి వారి నేయుసాయకంబులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగినకౌరవపతియంగంబున నెనిమిదినిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన. 190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెసఁ దఱిమి కర్ణకృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయఁగ న, న్నలువుర స్రుక్కించె నతఁడు నారాచములన్. 191

తే. దొరలఁ గడచి బలంబు లుద్ధురత నిగుడ
వారిమొనలు నెదిర్చిన ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవసరమునందుఁ
దాఁకె దుశ్శాసనుఁడు వాయుతనయుతోడ. 192

1. 'సు, దేవునిఁ దాఁ జూడఁగా వధించు' వ్రా. ప్ర. 2. 'తెగితటే' అ. ప్ర. 3. గదల్పలే రైరి.

దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట.

తే. సారథులయుబ్బు వాజులచటులతయును, నెఱయ నొప్పారు తేరులమీఁదఁ బొలిచి
రపుగు గయ్యంపువేడుక నాతఁడును న, తండుఁ జూపఱకన్నులకుపండు వగుచు.

క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు గదిసినయెడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితచిత్తుం డయి తగ నిట్టు లనియె దుశ్శాసనుతోన్. 194

ఉ. ఆసభలోనఁ గొన్నఋణ మంతయు నీఁగఁగఁ గంటి వడ్డితోఁ
బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ బాఱకు తీర్చెద నిప్డు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరు నిన్నిటు సేరఁ దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప సేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195

వ. అనిన విని యతఁ డతని కిట్లనియె. 196

సీ. ఎఱుఁగుదు మఱచితో నే లక్క యింటఁ జచ్చెడి మమ్ముఁ బఱచినయిడుము లవియుఁ
[1]గాకయు నమ్మెయి గాంధారరాజు మీ, యన్నతో వెడజూద [2]మార్చి రాజ్య
లక్ష్మిఁ జేకొని కానలకుఁ బోవ నడిచితి, మందుఁ బెక్కాపద లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ మవ్విరాటుని ప్రోలి, కఱిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది

ఆ. యట్లు మీర లునికి యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట లేటు పోటు
తలఁకు వచ్చి యనుడు దరహాసమునఁ గెంపు, గదురఁ బవనసుతుఁడు గడఁగి డాసి. 197

క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱకి సూతకంఠవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటుద, ర్పొల్లసితుం డగుచు నాటె నొకనారసమున్. 198

వ. దాన బీఱు వోవక దుశ్శాసనుండు. 199

క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరవు రయము నెఱయ నొండువిలు గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతనువునఁ, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ బండ్రెం డమ్ముల్. 200

క. త్రోడన కోదండము దును, మాడెను సూతుమెయి గ్రుచ్చె నాఱమ్ములు సం
క్రీడయపోలెను ముప్పది, యాడించెను మఱియుఁ దూపు లనిలజుమేనన్. 201

మ. ధను వొం డుగ్రత నెత్తి యేఁబదిశితాస్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా
తనిగాత్రంబున గ్రుచ్చినం గినుకమై ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్ప నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళీస్ఫారాహతిన్ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలసద్దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 202

వ. ఇట్లు విరథుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203

మ. గద లీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుఁగుల్ గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకముల న్మ్రందించి బాహాబలం
బు దలిర్పన్ భవదీయసూనునరదంబుం ద్రెళ్ళఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుందోమర మెత్తికొం చతఁడు దాఁకెన్ నేలకున్ గ్రక్కునన్. 204

1. క. గాకయే మమ్మెయిఁ. 2. జ. మాడి రాజ్య.

వ. అట్లు దాఁటి బెట్టు వైచినయత్తామరం బురం బాడ నేచి యక్కీచకారాతి పదుమూఁడువత్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్లనుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు దొరఁగ ధరణిం బడిన బెబ్బులి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున నక్కుమారునితో ని ట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వోవక యిచ్చటికి వెదకి వచ్చితి [1]యే
మనియె దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకనుక సాల వేడ్కపడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలనందనుండు మహోగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం జూచిన. 207

క. నిగుడుదవాగ్నిజ్వాలల, వెగ డందినమృగకులంబువిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసెఁ జక్కనిబయలన్. 208

వ. అప్పుడు నీయందుఁ జేయం గలసైనికులు నూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూపుకలు మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత నిచ్చనడి యుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పఁ జదలం బృథ్వీస్థలిన్ వైచు ముం
గాలం ద్రొచు మొగంబు వ్రేయు దెస లుగ్రస్ఫూర్తి వీక్షించు మోఁ
కా లూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ [2]చిక్కం ద్రొక్కి నిల్చుం గసున్. 210

వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమసేనుం డయ్యువరాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వ్రచ్చి నెత్తురు, దేసియ [3]యిదె త్రావెదం గని నను గడిమిన్
మానుప దిక్కు గలిగిన, న్రాని [4]మ్మెలుఁగింపు మీమొనం గలవారిన్. 212

వ. అని పెలుచం బలికి కఠారంబు వెఱికి యతనిమొగంబుమీఁద జళిపించి. 213

భీమసేనుఁడు దుస్ససేనునియురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట.

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణి న్రౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్యుగ్రతఁ జీరి క్రమ్మురుధిర మ్ముల్లాసి యై దోయిట
న్వార వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జవికి న్మేనుం మొగంబుం భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నక్కౌరవ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బాచరించి. 215

తే. తల్లిచన్నులపా లేను ద్రావ నెట్టు, లానసే పలు తెఱఁగుల తేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుగ్ధంబు లనుభ,వింపఁబడవే యవియు నింతయింపు గావు. 216

చ. అని యెలుఁగెత్తి పల్కు నలినాడు మహోద్ధతిఁ ద్రుళ్లి నార్చుఁ బె
ల్చన భుజ మప్పళించుఁ దమసైనికులుం మనవారు రక్కసుం

---

1. జ, వే, మనియెద వను. 2. క. సక్కం ద్రొక్కు. 3. క. ఏలెఁ ద్రావెదం. 4. క. మెఱిఁగింపు.

డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువారు నై రణవిరామముఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217

వ. పదంపడి. 218

మ. గద చేతం గొని యంత్యకాలయమ రేఖం బేర్చి రక్తంబు చా
య దలిర్పం దను వుగ్రసుందరముగా నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్నదమాతంగములీల దోఁప మదసేనం బొల్పఱం దోలి వే
పొదివెం గ్రన్నన దుస్ససేను వికటస్ఫూర్తిస్ఫురన్మూర్తి యై. 219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు నేల నదార్చి మొగంబు గనుంగొనుచు నక్కుమారవైరి యి ట్లనియె. 220

క. ఏమిర పసు లని యార్చితి, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరము మి
మ్మేము మగుడ నిదె యార్చెద, మీమాటకు మాఱు పల్కరె వ్వరుఁ గంటే.

ఉ. నెట్టన యెగ్గినం దగునె నీళ్లను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రలపాలు సేతయుం
జుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడ సభన్ నెఱి మాలి యమ్మెయిం
దిట్టన కోర్చు టింతుఁ గలదే విను నెల్వరె జూడ మెన్నఁడున్. 222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మొనమీఁదన్ బ్రమరివాటి ముద్గరలలితం
బున నేలు మఱియుఁ జని తన, కసు [1]లడఁగక దుస్ససేనుఁ గనుఁగొని పలుకున్.

ఉ. పైఁబడి పోయెఁ గాక ధృతరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యాసభం
దా నల దస్సెఁ గీడుమగఁడా పతి లేఁ డఁపఁబడ్డకాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతిరేయుస్త్రీలు నొప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు చేష్టడి రిట్లపతిత్వదీనతన్. 224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడతేఱెఁ బాపాత్మ సుయో
ధనుఁ బోరిగొని తల దన్నుదు, నను రెండవపనియుఁ దీర్ప సరిగద నెలమిన్. 225

చ. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ డాతనిఁ గీటడఁగించి యార్చెఁ గ
ర్ణునకును లోను గా మనవరూథినియోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి పోరికి నూల్కొన నీనిఁ జొచ్చపా
టున నగలాంగకంబులు గడున్ శిథిలంబులు గా మహోగ్రుఁ డై. 226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుఁగొన నిట్లనిలసుతుఁడు శౌర్య మొదల్గై
కొనినట్లు పేర్చి దుశ్శాసనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్. 227

వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రాహుండును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుండును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకు మున్న దుశ్శాసన

---

1. క. లడరఁగ.

రక్తపానకౌతుకాధీనమానసుం డై నయ్యాభీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో
యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకు [1]ఫల్గునుండు
ప్రీతచిత్తుం డై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరం
బులు దునుమాడె [2]నట్టిభీమునియాటోపంబునఁ గోటఱి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం
బయ్యె నాసూతనందనుండును భీతుం డై వదనంబు వెలవెలఁ బాఱ నూరకుండె
నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యి ట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుఁ డై దుస్ససేనునియురము వ్రచ్చి
రుధిర ముగ్రతఁ ద్రావుమారుత్తనూజుఁ
జూచి చేష్టడి చెయ్వోదెఁ జూచితే సు
యోధనుని నీవు నట్లైన నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁ దలంచి కృపా,దులు నిలిచిరి కూర్చికొని మతులధైర్యమునన్. 230

చ. కడువెగ డంచి యున్ననినుఁ గన్గొని [3]వీఁడె యుదారధైర్య మే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
యెడు నరు నీవు దాఁక వలదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోన్ముఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవణింప
నకులుం డడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన.

చ. అలిగి యతండు వేఱొకశరాసన మెత్తి రథమ్ము ఘోటక
మ్ములు నిలఁ గూల నేయఁ బొలిసోవనిధైర్యము పేర్మి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలుపట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
త్తులఁ జని తత్సహాయభటదారణకేళి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక ఖండించి కృష్ణస, ర్పంబుఁ బోనిపటుకృపాణ ముఱిక
నఱికి నారసములు నాటించె నయ్యర్జు, నానుజన్ము మేన నల్ల నగుచు. 234

వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును శిఖండి
యు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రౌపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రుల
కైవడి వృషసేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్మకృపద్రోణిదుర్యోధనులును శకునియుఁ
దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల వారలం గప్పి
నం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్మ సిక్కువడ భూ, పతి నేడ్పడ శకుని వెగడుపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁ దీవ్రో, [4]ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్. 236

---

1. క. గ. చ. ప్రీతచిత్తుం డగుఫల్గునుండు భల్లదళకంబున. 2. క. గ. చ. ఛాభీమార్జునులయాటోపంబున. 3. గ. వెండి. 4. అ. ద్ధతి...టంకృతులు సెలఁగంగన్.

వ. ఇత్తెఱంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 237

క. ఆమువ్వురుఁ జలమున నుద్దామద్వీపసహితచిత్రాదళనంబున సం
గ్రామతలము రక్తాక్తం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయముఁ బోరిగొనినన్. 238

క. తక్కటిరథికజనులు పే, రుక్కున నయ్యిభచయంబు నొదిఁగించియునుం
జిక్కువఱచియుం దునిమియు, నెక్కుడుమద మొప్ప మెఱసి రిభపురనాథా. 239

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె ననిలతనూజుఁ డ, వ్విరుసోన పాండవేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శితశరాసారంబు, లసర వారిమీఁద నడగుటయును.

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242

సీ. కర్ణునియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్, దునుమాడునకులనందనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ములవెల్లి పైఁ బరఁగించి, శితభల్లమున సూతుశిరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁదఁ బా, ర్థాదులు గవిసిన నతఁడు పార్థు
ననిలజు మూఁడుమూఁ డమ్ముల నొప్పించి, యాశతానీకుని నట్ల చేసి

తే. నకులుతనువున బాణసప్తకము నానిపి, శార్ఙ్గధరుమేనఁ బంద్రెండుసాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవప్రతతి మెచ్చి, పార్థువేఁడిమి యూహించి భయముఁ బొందె.

చ. కెలఁకులయోధులం గడచి క్రీడి వడిన్ వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నారథికముఖ్యునిమూఁపున నక్కుమారుఁ డే
పలరఁగ వాఁడితూపులు రయంబుమెయిం బది బెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవకాండములన్ దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట.

మ. భ్రుకుటిస్ఫూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం బొంగారి యాసూతపా
త్రకుకోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గ్రూరభల్లవిలసద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియుం బ్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుం డై కన్ని రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథుని తేరికి సమ్ముఖంబుగాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొనుచుండ నయ్యిరువురు రామసన్నిభంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగు నాకారంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయెక్కటికయ్యం బాలోకించు కుతూహలంబున సురపితృవిద్యాధరసంయమిసంఘంబులును శచీపతిప్రజాపతిపశుపతులును

లోనుగా ననేకదివ్యు లేతెంచి సభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మ సురగురున
కిట్లనియె. 247

కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మసురేంద్రులప్రశ్నోత్తరములు.

క. ఇరువురు నతిరథులు సమ, స్ఫురణులు విక్రాంతిపరులు శూరులు వీ రొం
డొరువులతోఁ బెనఁగఁగ న, శ్వర యగు జగ ముడుపరాదె సమరం బనఘా. 248

క. అన విని యాదేవుం డ, వ్వనజభవున కిట్టు లను ననివార్యోద్ధతు లీ
ఘనభుజులు వీరిరణ మె, ట్లును జెల్లుం దప్ప దప్పలుకు విడు మింకన్. 249

వ. అని యిట్లు మహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్ర
ణయంబుగా బ్రహ్మ కిట్లనియె. 250

చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నుదగ్రబలంబును గల్గుఁ గ్రీడిక
య్యుపవర వెక్కుడై గెలుచునోసట్లుగ నీవు దలంపవే పురా
ణపురుషు లైనకృష్ణులు రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కు లైన నిలఁగూర్ప బ్రదు కెన్నయిఁ గల్గనేర్చునే. 251

వ. నరనారాయణులకు నెందును జయంబు ధ్రువం బని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహా
త్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్ణుండు ద్రోణభీష్మసాహ్యం బైనపుణ్యాలోకంబు
వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బడినవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు
లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయించి
పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేల కాక
యెగ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండును దానును వాసవునలను విలో
కించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. మహితమును లగువీ రెండు మాఱులేక, మెలఁగువా రయి కాదె జనించినారు
వినుము నీచెప్పినట్టుల వీరి నొరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబు గాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరిజయంబు ధ్రువం బయ్యెడు
మనపుడు సయ్యమరవిభుండు సురమునిప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవ
దేవు లిరువురు నేకమతంబుగా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునాసతి యాక
ర్ణించితికే మిది చిత్రంబు లిత్తెఱంగున కనుకూలంబులుగా వలయు ననిన నందఱు
నది యట్టిద కాక యొం డగునే యని రనిమిషులు గుసుమవర్షంబులు గురియిం
చుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున సకలభూతంబు
లును విస్మయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు వీక్షించు
వేడుక నొండుతలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దార్కొనినమహనీయరథంబులు
రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పువాసుదేవార్జునులును గర్ణశల్యు
లును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండుసేనలశంఖభేరీముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి [1]మ్రోఁగారె నత్యంతనిశ్చలంబు, లయ్యె సైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తికక్ష్యయు నన్మహా, బలు లిద్దఱును దపోబలమువలనఁ
గన్నవి యై బుద్ధిఁ గల్గి శోభిల్లును, గ్రీడి యప్పుడు కపిఁ యెరఁగి హస్తి
కక్ష్యపై నడరినఁ గయ్యమా రెంటికిఁ గలిగె నం దాహస్తికక్ష్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మహేంద్రాధినాథుండును, దృక్కలహంబునఁ దేజరిల్లి

తే. రర్జునుండును గర్ణుండుఁ దర్జనంబు, లైనఁ జూడ్కుల నొండొరువులయాననములఁ
బఱపి రా కృష్ణపార్థులబలుపు శల్య, కర్ణచిత్తదౌర్బల్యముల్ గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుఁడు నన్ను నొర్చినయట్టు లైన, నెట్లు సెప్పుము యనుఁడు నుమద్రేశుఁ డేను
కృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ గిట్టి త్రిప్ప, బహుళశరజాలములపాలుసేయుదు ననియె. 258

ఆ. అట్లు సవ్యసాచి యడిగిన మురవైరి, నగుచు నిమ్మనుఁడు గూలినను ధరిత్రి
పఱియ లైన మేరు వొఱగినఁ గర్ణుచే, నీకుఁ గోలుపోవు నెటుల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. [2]అట్టిద లోకపర్యవస మాదురవస్థకు స్రుక్క నేర్తునే
కిట్టుచుఁ గర్ణశల్యు లనుకీటములా గిరితాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదుఁ బట్ట మన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనున్. 261

ఉ. నవ్వుల కంటెఁ గాక యని నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించుటే ద్రుపదకూఁతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునన్
నెవ్వగఁ బొందుచున్ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
ముప్పిరిగొం బూని పచ్చిసను ముట్టవఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబున్ సిడమున్ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నుగ్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి ని
ష్ఠురభల్లం బొకటన్ సుయోధనునిచూడ్కుల్ నిల్గా నిడ్డయు
ద్ధురగిర్యున్నత మైనకర్ణుతలఁ ద్రుంతుం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాఁడ నీవు చెన్ను మిగిలి
నగుచు నేఁడు ద్రుపదనందనపీనుల, ధర్మసుతుని చెవులఁ దనుపు నినుపు. 264

క. సంతసపువార్త పుచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరుపుఁ గూల్చినక్రియ దు
ర్దాంతగతిఁ గర్ణుఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నాసమయంబున నుభయసైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబున
నున్న దివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్సరోగణంబులుం
గాన నైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషు లై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయు లగుకర్ణుం

1. గ. బొంగారె. 2. 'ఇట్టిద లోకపర్యవస మీ దురవస్థకు' నని యుండు నని తోఁచెడిని.

డును దుర్యోధనుండును నచ్చెరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁదిభరంబునం బొలిచి రిరువాఁగుసైనికులు గిరీటికిఁ గర్ణునకు నభిముఖంబు గాఁ దల మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిన భయంబునను దద్రథంబులు రెంటిని బలిసి నిలిచి రమ్మహావీరులు ధను ర్ద్యుతులను బాణప్రభలను దివ్యతేజంబులను బ్రదీప్తులై కల్పాంతసూర్యులచందం బగుచు నొండొరుల నోర్చుకడంకలఁ జేర్చి రయ్యవసరంబున నశ్వత్థామ కురు పతిఁ జేరం జని కరంబు సేతం దెమల్చి సాంత్వన[1]స్వరంబున ని ట్లనియె. 266

అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట.

చ. కలన గురుండు భీష్ముఁడును గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల దని బుద్ధి సెప్పిన సవశ్యము నాతఁడు నిల్పు నీతనిన్
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతునిం దగుమాటలఁ దేర్పఁ జొప్పడున్. 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండును నెలివి నొందు. 268

క. భీముఁడుఁ గవలును ధర్మజు, చే మర లెడువార లేను జెప్పెడిపలుకుల్
భూమీశ కురుకులమునకు, నీమొనరాజులకుఁ బ్రజకు హిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు సవధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముఁడును ద్రోణుఁడు లోక మెఱుంగఁగా సన
ధ్యుల హరికల్మి నారథికు దోర్బలలీల నడంగి [2]పోరె య
చ్చలమె ఫలంబొ [3]యిం కయిన సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి సను దెంచినప్డు మన మిమ్మెయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్వర వగు వేళ గల్గు నని నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుఁడుగఁ జేయు ధర్మజుఁ డవశ్యముఁ బాండునృపాలుపాల యే
పురికు నమర్పఁ గాని చనవు ర్విఁ నెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్. 271

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు బ్రదుకు తెరువు
వట్టు బ్రదికిన నెల్లశుభములుఁ గలుగు
నీసు మానుము చచ్చిన నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని గొడఁబడమి గడుం
జెడు తెరు విప్పటిపదను, గడవఁబడుట ద్రొటఁ దప్పుకరణియ చుమ్మీ. 273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కి ట్లను నిప్డు దుస్ససే
నునిపని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు నీ వభిలాషము సేత యొప్పునే

1. క. పూర్వంబున. 2. క. పోవరే చలమొ. 3. గ. యింతటను. 4. జ. పదనం, గడవఁబడుట.

పెనఁకువ కర్ణుఁ డేలుకుగు । బేలవె మానుము ద్రోణనందనా. 274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరి।శ్రాంతుండు గర్ణుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీతం డాతనిన్ వహ్ని య
త్యంతంబున్ శిశిరత్వ మొందినను గో।త్రాళిల్ వడం గాడినం
గుంతీసూనునిచేతఁ గర్ణున కనిం । గోల్పాటు వాటిల్లునే. 275

వ. అని పలికి యజ్జనపతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపోషణంబు లగుభాషణంబుల ముఖరుం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మ్రోసెఁ బాండవబలంబునను భేరీపణవాదులరణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును నర్జునుండును. 276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో,ధర మంభోధరముఁ బెలుచఁ । దాఁకినక్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మ్రోయుచు వడంక । ధరణీనాథా. 277

క. మెఱయు వెలిమావులును గడు, మెఱుఁగారెడునరదములును । మింటను మంటల్
వఱపెడు వాలమ్ములుఁ జూ, పఱ నత్తొలుతాఁకు వెఱఁగుపడఁ జేసె నృపా. 278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం గడంగిన నుభయసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి దీప్తులవరన్ । భల్లమ్ము లొక్కన్నూఱిం
బరఁగం జేయుము కర్ణుగాత్రములలోఁ । బార్థుండ వే త్రుంపు ని
క్కురుభూపాలకురాజ్యకాంక్ష [1]దొరయే । కోదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్ణుఁడు నీకు నీబలుపు నేర్పుం జూపు మత్యుగ్రతన్. 280

వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు సేసిరి కౌరవ్యులును గర్ణు డగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ । గవ్వడి గూలినఁ జాలు సంతసోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ రణము । సేయునుదగ్రత యెల్లఁ దక్కి పే
రడవుల కేఁగి సాధుమును । లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు । పొంపిరివోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282

వ. అని తఱిమిరి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిము లగునప్పార్థకర్ణు లన్యోన్యజయార్థులై పెనంగునప్పుడు. 283

కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁ బూనుట.

సీ. కర్ణుండు పదిచండ।కాండంబు లర్జును,తనువునఁ జొనుప నర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదు।నెనిమిది కర్ణుమైఁ, బరఁగింప నయ్యంగ।పతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల । సరభసంబున నొంచె, నన్నరు నాతండు । నట్టివన్ని
శరములు రాధేయు।[2]నురమున నాటించె, నతఁడు దొమ్మిదివాలు।శరమ్ము లతని
తే. వక్షమున గ్రుచ్చి సాయక।ద్వయము శౌరి,మేన నిగిడింప బీభత్సుఁ । డేను మెఱుఁగుఁ

1. జ. దొరయం. 2. క. నురము నాడించిన.

దూపు లాసూతపుత్త్రు నెత్తుట మునుంగ, నేసె బాహాసముల్లాస । మెసక మెసఁగ.

చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ । డచ్యుతపార్థులఁ దీవ్రబాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకుతూహలి యవ్విజయుండు పిన్నన
వ్వొలసి ముఖాంబుజంబునకు । నొప్పుగఁ దద్రథరథ్య కేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును । దూపులవెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285

క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతము గాఁగ ముంచెఁ । గ్రీడియపోలెన్
శాతశరవృష్టి సన్నరు, నీతెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి । [1]రిద్దఱుఁ గడఁకన్. 286

శా. ఆయుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం । డై యొప్పునప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరిఁ బోసి దారుణమహాగ్నిజ్వాలికల్ భీషణ
స్ఫాయద్భంగి నభస్స్థలిన్ నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మొదవన్ । దీపింప బెట్టేసినన్. 287

ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపులాకృతి గైకొని వచ్చెనట్లు మి
న్నంతయుఁ దాన యై కవియు నవ్విశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సముదగ్రత వారుణమార్గణాహతిన్
శాంతముఁ జేసె విక్రమవిశాలుఁడు కర్ణుఁడు మాకు నుబ్బఁగన్. 288

ఆ. ఫల్గునుండు మేఘబాణ మేసిన భూనభోంతరంబు సంభృతాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ । డనిలాస్త్ర మేయుడు, నాతమంబు విరిసె । నాక్షణంబ. 289

ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సమంచితభక్తి [2]ధరించి మంత్రవి
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలింప న
త్యూర్జితశక్తి నేయుడు మహోగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్ఘనదోహలి యై యరి కర్ణుఁ గిట్టిచెన్. 290

క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ, ప్రతతిఁ దమద్రేక మడంచి । పార్థునిమేనన్
శితశరములు నినిచిన మా, సుతపుత్త్రుఁడు గసలి యన్నరున కిట్లనియెన్. 291

ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర । సుక్కక నిల్చుట కాక నీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యనివారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బే తెఱి నొంది కాల్చితి మహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నా తెఱి వార్త నూల్కొలిపి । యగ్గలికం దెగటార్పు మీతనిన్. 292

చ. తెగి మన కగ్గమై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ [3]డల్క యింక నెం
దుగడకుఁ బోవ కుండఁగఁ గదుర్చి వెస దగ్గఱి యేఁ గపాలముం
బగులుతు నో గదానిహతిఁ । బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్చెదేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293

వ. అని పలికె నప్పుడు. 294

1. గ. రిద్దఱును దగన్. 2. క. దలంచి. 3. చ. డన్క.

సీ. పుండరీకాక్షుండు గాండీవికో నీదు, గవ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
దూలపోవుటయు బలోదూపుల నాతండు, నిను నొంచి యిట్లు పేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మొదలి నీ పునికియుఁ గని కుహు, సంతతి యార్వఁ బాంచాలకోటి
పిఱుసని పోనంగ నెఱుఁగవో యెఱిఁగియుఁ, దగఁ జేయునది లేక వెగడుపడితొ

తే. చక్ర మిచ్చెద నితనిమస్తకము దునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మాస్త్ర మధిక
నిష్ఠమై నేయ నది బహునిష్ఠురప్ర, దీప్తశరమూర్తిఁ గర్ణునిదెసకు నడరె. 295

క. ఆరథికుఁడు దలఁకక నియ, మారూఢప్రౌఢభావుఁ డగుచుఁ దదస్త్రో
దారతరబలమున స త, ద్దారుణసంరంభ ముడిపె ధరణీనాథా. 296

తే. ఉడిపి తోడన కర్ణుఁ డయొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డేపరించె మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్ణుతనుపై శల్యాంగకములఁ
జంచెఁ బదితొమ్మిది శితశరముల. 297

ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియు మూఁడు నెనిమిదియు, రెండునాల్గు పదియుఁ జండమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూతనందనుమై నతఁ, డుఱికి యతనిమూర్ధ్వ యూఁడ నేసె.

వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థుం డాగునంబు సమా
హితంబు సేసి పైలేసిన రయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద కాక
యని తలంచె నాధసంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁ గాఁ జేసి. 299

క. చిఱునగవుతోడ మైమఱచు, వఱువ్రుల్లఁగఁ జేసి యతనియంగము దోఁగం
బఱపె రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగు వెడఁదయంపగమి నమిత్రులు దలఁకన్. 300

చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయు దీప్తశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నస్త్రపంచకనితాంతహతిం గడు నొంచె నాశనో
త్కరము వరప్రభావకలితం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరభసం బెలర్ప మధుసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301

క. అలఘుపటుభల్లపంచక, ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడు మూఁడు శకల, మ్ములుగాఁ దునుమాడె జనులు పొగడ నరేంద్రా.

క. కర్ణునిమెయి నాలోనన, కర్ణాంతాకృష్టచండకాండము లధికో
దీర్ణక్రోధంబున న, భ్యర్ణగతుం డగుచు గ్రుచ్చె నతఁ డేపలరన్. 303

చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు మర్మవిభేదన మాచరించిన
న్నెఱుఁగులు గ్రమ్మునమ్ముల వినిశ్చలధైర్యము పేర్మి నాతఁడు
క్కఱక పెనంగె దానఁ గన లగ్గల మై వెస నమ్మహాభుజుం
డఱిముఱిఁ జీకటుల్ గవియునట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304

తే. వెగడుపడి చక్రరక్షకుల్ వెనుకదిక్కు, గాచురథికులుఁ బార్శ్వసంగతులుఁ దమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వోవిడిచి రపుడు, గర్ణువారలు వాఱుటఁ గని విభుండు. 305

క. ఆదిక్కువారు భీమునిం, డాగ నని సేయు చుండు టెన్నియతియెడఁ
దా దైన్య మొంది తప్పం, గా దని యూహింప నీని కెకలంకకతమునన్. 306

దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట.

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. సోఁడకుఁడు పొడువుం డేయుఁడు, పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రదిలి పోనీక వెసం
బడ వైవుం డొక్కుమ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ గౌరవనాథా. 308

క. విను మతఁ డిన్నోయిఁ బురికొలి,పిన రథకరితురగసుభటబృందములు రయం
బున నురవణించె నయ్య,ర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎదిరిసైన్యంబు సమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి గా దని
దొరలు దురంబునకుం జేర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణరణసభరితభూనభోంత
రుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబుల వేఁడిమి సూపిన నేపఱి వెఱచి యమ్మూఁ
కలు పఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన,మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకనిమీఁదన యిమ్మైఁ
బో రెల్లఁ ద్రోచి ఘల్గునుఁ, జీర కునికి యాయుధోపజీవుల తెఱఁగే. 311

వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా రొక్కుమ్మడి నుర
వడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ భంజించుచున్ సూతుల
న్ధరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ సఱకుచు న్నధ్యంబులం జంపుచున్
నసుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుచు దైన్యం బంది వెన్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతింపం జూచి యవ్వీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ గొల్తలు సేయర క్రమ్మఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మనవారు రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
ప్పరుసున నాసమిద్ధరణభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటిరణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బరాక్రమసంపదసొంపు మీఱ దు
ర్దమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పి కప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమరరాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునపత్యం బై తత్సోదరుం డగు నైరావతుండు పెనిచి యుప
లాలింప నల్లసిల్లి యశ్వసేనాభిధానుం డగునాగకుమారుండు సర్పముఖశరా
కారంబు గైకొని తనయొద్ద నుండఁ దానుఁ బసిండియొఱం బెట్టి యనుదినంబును
గంధపుష్పంబుల సక్షతంబుల నర్చించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించు
వాఁ డై యున్నయట్టియమ్మహనీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తల దెగ వ్రేయుటకై యక్కర్ణుండు సముదీర్ణజ్వాలాజాలంబు లంబరంబునం
బర్వఁ జూపఱ హాహాకారంబులు సేయం గార్ముకగుణంబున సంధించి తెగవాపినం
గని [1]యారథికుచూపు కంఠంబుచక్కటికిం గాక తప్పి యపాంగప్రదేశంబుకొలంది
యగుటం జేసి యది నెపంబుగా శల్యుం డతనికిం జిత్తవైకల్యం బాపాదింపం దలంచి
యీసంధానంబు వాఁడి మునుముట కనుగుణంబు గాదు నిపుణంబుగా నిరూపించి
యొండుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణుండు గసలునఁ గనుఁగవఁ గెంపు గడలుకొన
నమ్మద్రపతిం జుఱచుఱం జూచి. 316

క. ననుబోఁటిజోదునకుం గా, దని పలుకఁగ నేర్పు నీకు నెంత గలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణుం, డినుమా ఱొకశరము దొడుగునే పరులు నగన్. 317

వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఘల్లున ఘల్లున పొలిసి తంచు
నేసిన. 318

క. పలుదెస నుంటలు ప్రబ్బగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడునయ్యస్త్రంబున్
జలజాక్షుఁడు గని పంచాం,గుళమాత్రము రథము ధరణిఁ గ్రుంగ నదుముడున్.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరఖేచరు లంబరం బుదాత్తధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మురహరు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

సర్పముఖశరంబున నర్జునకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట.

మ. కురువంశోత్తమ నాఁడు దిక్కు ప్రజ సంక్షోభింప నప్పాఁపతూ
పు రయం బుగ్రము గాఁగ బిట్టడరి దంభోళిప్రభగ్నక్షమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్ఫీతరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకిరీటమున్ విజయునొప్పం దేజముం గుందఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వలు లగునట్టిఘోరరవంబు, గిరులయందు నాకసమునఁ దీటుకొనఁగఁ
గర్ణుఁ డట్లు భేదించె దోశ్శక్తులచేత, నైనఁ జెడనికిరీట మయ్యహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది య, క్కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరునకు జయ్యు
లైన నతఁడు వనుప నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన విస్మయ మిట్టిది [2]పాఁపరమ్ము వా
త నెగయుఘోరరూపభయద[3]ప్రథమానవిషాగ్నిజిహ్వికల్
దనికినఁ బెల్చ మండుచు నిలాస్థలి డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచిఁ బొల్పెసఁగం బడుభంగి దోఁపఁగన్. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరిచెల్వునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

---

1. గ. యాపాంపపూపశరంబు. 2. గ. పాముర మ్ముల. జ. పాముటుమ్ము. 3. జ. దగపరి[illegible]

య్యెం గనుపట్టె వెల్లతలకయొల్లియ మాళి దృఢంబు గా నమ
ర్చెం గురునాథ పూర్ణశశిచెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్నయందము ప్రతీతము గాఁగ నటించుచాడ్పునన్. 327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తంబై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహోగ్ర
రగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీఁద మగుడ
నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచుచున్నయది యనిన నతం డిది యెక్కడిపామిల్లా వచ్చు
టకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం బేర్చునప్పుడు దన
తల్లిని రక్షించికొని యసలంబునకుఁ దప్పిపోవం బోవ నీక నీ వేసిన నన్నాగాంగన
మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణుకడ నమ్మెయి నున్నయశ్వసేనాభిధాన
భుజంగంబు. 328

తే. అతఁ డేయఁ గిరీటంబు నపహరించి
దానఁ గోపంబు వోవక తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్పఁ గడఁగెడు నన్ను నెఱిఁగి
యాఱుపటుభల్లములఁ దును మాడె నతఁడు. 329

వ. అత్తెఱంగున. 330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వే మరలి కర్ణునిమీఁదఁ, బదియేఁ బండ్రెండునుబటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం బగుటొడ్డణారసం, బేసిన నది రుధిరాసవంబు
పానంబు సేయుచు నే నుచ్చి చనిన దం, డాహతం బైనమహాహివోలె
నాసూతనందనుఁ డత్యుదగ్రుం డయ్యె, నంతకుమును [1]పాఁపఱమ్ముచేత

తే. నర్జునుఁడు సావమికి వెఱఁగంది యాతఁ, డటులు గెరలి పంద్రెండువాలమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి పార్థు నొకటి,కొలఁతిగా నూఱుశరముల నుఱక నొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా,ఖండలసుతు నురము గ్రూరకాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి య,తం డుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రువంగన్. 332

ఆ. ఆర్చి పెలుచ నట్టహాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు పొలు పఱ నఱికి య్యుల్లసితమకుటకుండలములు దులిచె. 333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు. 334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె,త్తురు లొలుక బరిమేనితోడఁ దూలక బాహు
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక, పరంపరలు నరునిమీఁదఁ బఱపెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దును మాడి యాపాండుసూనుఁ డలఘు
శరచతుశ్శతిఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ
బఱప గైరికనిర్ఝరప్రకరశోభి

---

1. గ. పాముఱమ్ము; చ. పాముటమ్ము.

తాచలము వోలి పొలిచె నయ్యంగరాజు. 336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై మఱియు నర్జునుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు పెక్కు సత్వరదృఢస్ఫురణంగ బలరంగ నేసి ర
థ్యమ్ముల సూతుఁ గేతనము నాతని తేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టుగన్. 337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె నప్పుడు. 338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయరుచిం గొమరార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతన్ మఱియు భాస్వరుఁడై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నరుఁ డుజ్జ్వలమండలకాంతిపూరము
న్నొత్తపుదీప్తులుం దగ నినుం డపరాద్రి వెలుంగుచాడ్పునన్. 339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బాలివోనిబంటుతనంబున జంటమెఱుంగులు చదలం బఱంగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ జేయుచుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యవసరంబునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున. 340

బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట

క. భూసురశాపంబున నిదె, యీసూతజురథముచక్ర మిలఁ గ్రుంగెడు నీ
తాసుఁ డగు నీతఁ డని నే, నాసముపయయుగ్మకము విరసం బలికె నృపా. 341

వ. పరశురామదత్తం బయినభార్గవాస్త్రం బనుపేరిటి నహానీయసాధనం బప్పుడు రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు [1]గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం బాపాదించి చిక్కువఱుపుటయును సర్వముఖరంగ బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం బగుటయును దనమనంబున నొవ్వడరి యక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు. 342

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రధాన, చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకు గావించె నతులధర్మ, శీలుఁ డగునాకు ధర్మువు నెలవు లేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జునుబాణవితతి [2]పదయునడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం, బున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు భూవరముఖ్యా. 344

క. కన లధిక మైన లావె, క్కినయయ్యంగపతి నొంచెఁ గృష్ణార్జునులన్
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ సుర [3]లగ్గింపన్. 345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోనివిశిఖంబు లాఱు కర్ణుమే నుచ్చి చన నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పార్థుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 346

---

1. క. డిందిన; చ. డించిన. 2. క. దాఁకిన నొవ్వాఁడిసఁ గర్ణుండు. 3. క. లు నుతింపన్.

క. అమితబలం బగు బ్రహ్మా, స్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి
త్తమున విషాదము దనుకఁగఁ, గమలాక్షుఁడు గారవమున । గాండివితోడన్. 347

వ. నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచేత విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా నేల యన వుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మహనీయసాధనంబు బాధితంబు సేసి రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు గాండీవంబు మౌర్వి కోటిఁ బాసి పో నేసిన నాసవ్యసాచి మగుడ నమర్చి మార్గణంబులు నిగిడించినరయంబున నాసూతపుత్త్రుచూడ్కి కమ్మౌర్వి యాడుట దోఁప కుండె నవ్వీరుండు విష్వచ్చవిశిఖంబులు వారించి యతని నొంచిన వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు సహస్రాక్షనందను నుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసులభప్రకార । మగుభుజవీర్యం
బున [1]నసమానోజ్జ్వలఖేలనమునఁ దెగటార్పు శరవిలాస[2]నిరూఢా. 349

వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజంగభంగికం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రసహితంబు సేసి కర్ణుండు పార్థుప్రాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప మున్న కొండొక క్రుంగినచక్రంబు [3]కుండ మునుంగం దిగఁబడిన నొడ్డగెడవై యరదం బేటునకు సను వీక తక్కిన నుక్కఱి యక్కర్ణుం డప్రతీకారంబు లగురోషవిషాదంబులఁ గన్ని రొలుక రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు ని ట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు । ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన, నెత్తెద నంతకు । నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుఁడ । నీవు రథస్థుండ, వియ్యెడఁ దగి వగు । నేయ కునికి
విరిదలవానిని । విరథుని నాయుధం, బిడినవానిని శూరు । లేయ రెండు
మహిని శూరుఁడ వనుమాత్ర గా దుత్తమ, కులుఁడవు రణధర్మ । కోవిదుండ

ఆ. విట్టినీవు దగినయట్టిభంగిన యని, సేయ వలయు నిట్లు । సెప్ప సెల్లఁ
బాడి యేర్పడంగఁ । బలుకుట గాని గో, విందునకును నీకు । వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేఁడ పుట్టెనే గర్వము న
ద్దామమరభిమానము నే, లా మఱచితి కర్ణ యాచారం బెట వోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు । పాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతులశుభము లొందు
ధర్మహీను లైనధార్తరాష్ట్రులకుఁ బా, టిల్లు నివ్విధమున । నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతియు నందను । గొడుకులు సుప్తులై, యుండంగ లక్కయిల్ । మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు । ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ, డగుధర్మసుతుసిరి । యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజఁ దెచ్చి స, భాస్థలి నమ్మోయి । భంగపఱిచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప । నడవికి ఘోషయా, త్రావిధినెపమున । దాడివెట్టి

1. గ. లసమానో. 2. గ. నిరూఢిన్. 3. చ. కుండు; జ. గుండు.

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని నే బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు దలఁపఁ
గానియిప్పాపముల కాదికర్త నీవ
యిన్ని యెడలను నీపాడి నే యెందుఁ బోయె. 356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు కర్ణుతో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిఁగినయద్ధనంజయు మనంబురోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి విస్మయప్రదం బై యుండె నయ్యుగ్రమూర్తి సముదగ్రపరాక్రమంబునం గురియు పటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరుసంగంబున నయ్యంగపతి నిశితాస్త్రంబులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్తఱిం గునీడంబోక పెసంగునతం డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబుల నొప్పించిన నత్తేజోధనుండాజ్యధారాచ్ఛటాసేకం బున నుద్రేకంబు నొందినహుతవహుండునుంబోలె నుండి శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్రస్తుతిపాత్రంబును హాస్తికతల్పకంబును సగునతనికేతనంబు గనకపుంఖప్రభాభాసితం బైనభల్లం బునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్పప్రియంబులమొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతోడ నారాధేయునిదెస నిరాశు లై రట్లు ప్రస్ఫీతకేతు పాతనం బాచరించి[1](న దానం గనలి కర్ణుం డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణా ర్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుపఱచి యరదంబుపిఱిందికొమ్ము క్రిందికి మూఁపు సానిపి లాఁవున నెత్తిన రథచక్రంబు విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బా ఱంగుళంబు లెగసె నట్లు కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యొప్పటిబాణంబు సంధింప వెండియుఁ జక్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మఱ రథంబు డిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుపనుపునం) గ్రీడి దోడన. 357

మ. కులిశప్రస్ఫురణాపహాసనవిభాగుచ్ఛంబులం గ్రాల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతువక్త్ర మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపు టొ ప్పారు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్ణం బుబ్బునం జేయుచున్. 358

క. ఏను దపశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభితర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు నీశర మనియెన్. 359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యేసిన నయ్యస్త్రంబు రోదసీకుహరంబుం
దనమెఱుఁగుల నించుచు నిరుమొనలజనుల గాఢమూర్ఛ నే ముంచుచు నిగిడెన్. 360

అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు గర్ణశిరంబు ద్రుంచుట.

చ. నినదసముద్భటస్ఫురణ నే నింగి పగుల్పఁగ సర్వభూతకం

(1) ఈ పాఠము పెక్కుప్రతులఁ గానిపింపదు.

పన మగు చర్మోర్మిఁ నిగిడి ♦ పార్థివసత్తమ యేమి సెప్పుదుం
దునిమె శిరంబు రక్తమునఁ ♦ దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్ల వజ్రఘో
రనిహతిఁ గూలుగైరికధరాధరముం [1]దలఁపింపఁ బట్టు గన్. 361

క. చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్త్రుతల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుం,దరమును నగుకాయ మట్లు ♦ ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన కను విచ్చి ♦ యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయ్యుజ్జ్వలతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్తమైన తేజంబు వారి
జాప్తబింబంబు సొచ్చె నత్యద్భుతముగ. 363

వ. అట్టియెడ. 364

క. వినుము మహీసురుశాపము, మనుజేంద్రా సూతపుత్త్రుమరణాంతంబై
యునికిని రథచక్రము మేదినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటితెఱఁగున నుండెన్. 365

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులవైరిసైన్య, తాప మొనరించి యాసూతతనయతరణి
పార్థదుస్తరకాలవైభవము గడన, ననువు లేమి నవ్విధమున ♦ నస్తమించె. 366

క. సూతతనూజుఁడు వడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ ♦ బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో, దాతిశయముఁ బొందెఁ బాండవానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలుఁ బలుతొడలు, న్వెడఁదయురము నై రణావనిం గర్ణుడల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొలఁగుమాడ్కిఁ గ్రుంకె ♦ నర్కుం డంతన్. 368

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు ♦ నిజకరములఁ, గరుణ పెంపున నంటుట ♦ కారణముగఁ
బావనస్నాన మొనరింపఁ ♦ బోవుపట్టు, లపరజలనిధిలోనికి ♦ నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు. 370

తే. కామఁ బాసినకనలంబుకరణిఁ బొలుచు
కర్ణుతల యిలఁ బడియు నుదీర్ణకాంతి
నొప్పునట్టియుఁ జూచి శల్యుండు సిడము
ద్రెస్సి మోడైనయరదంబు ♦ ద్రిప్పె నధిప. 371

క. బలితపువెస న పోతుం, బులి గొనినం బనులు వాఱుపోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపా ఁడు కర్ణునిఁ, బొలియించిన నీదుసైన్యములు వెఱఁ బఱచెన్. 372

తే. దీనవృత్తి శల్యుఁ ప నీసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున ♦ నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్య ముసిడము మరలి, మరలి చూచుచుఁ బాఱిరి ♦ మనుజనాథ.

ఉ. గాండివముక్తబాణమునఁ ♦ గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్యుం డరదంబు దోలుటయు ♦ నెక్కుడు మొగిఁ భవదీయసేన లొం
డొండ [2]కలంగి పాఱుటయు ♦ నుల్లసితుం డయి చూచి వాయుపు

1. గ. జ. దలఁపించునటుగన్. 2. క. కలంగఁ బాఱుటయు.

త్రుండు మహావిరావమున ◦ రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్. 374

క. అనినదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యసంపద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రపతి బాష్పాకులలోచనుండును దీనాననుండును సుదీర్ఘతరనిశ్వాసుండును నై యున్న కౌరవేశ్వరుం జేరం జని యత నితో ని ట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులు గర్ణుఁడు నర్జునుండు సం
గర మొనరించు రే యటులు ◦ కౌర్యనిరూఢికి దివ్యు లొంది ర
చ్చెరు వది యట్టు లుండె విను ◦ చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణునడి ◦ [1]కంత విధాత్రుఁడు దప్పె వానికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు డాఁపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గరథేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్నభూపతులఁ జూపెం జూపి యారాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రపతి యింద్రయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పం దగినయింతలింతలు మేటిమగలు మనకార్యంబున కై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి ధైర్యంబు వోగ డొందం బెనంగుట విఫలం బగుట విధికృతంబు దీనికి వగవం బని లే దని చెప్పి ధనుఃఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్రచామరగజఘంటాతురంగకింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుముళ్ల నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసినసైన్యంబు నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంత వికలంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున భయం బంది పఱచుదానవసేనలచందంబున నీకొడు కున్న నెలవు విడిచి వలియం బాఱిన వెలవెలఁ బాఱునక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్జంబు సూచికొంద మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిసుశర్మప్రభృతు లగుదొరలు పాండవజయంబునకు దైన్యంబు నొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామిఁయు దొరల యుత్సాహవైకల్యంబును శల్యుమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం జేరుకొని విలాపంబుసేయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో [2](బలంబులఁ

1. క. గ. త. నంత. (2) ఇది కొన్నిటఁ గానరాదు.

దివియ నియమించినం దివిసి) కౌరవులు దోడం జనుదేర నిజశిబిరంబునకుం బోయె నప్పోవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి యడవికిం బోవునప్పటిభంగి యై యుండె నయ్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణబాణము లుదాత్తగతిం జెలువొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాఱ శౌరియును గవ్వడియుర్వెలుఁ గొంది రొక్కెడ
న్ననుతమరీచు లై పొడిచి నిర్భరసంతమసంబు నల్గడం
జన నభిరామమూర్తు లగుచంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్పఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇ ట్లొప్పి యమ్మెఱుంగుటమ్ములు వెలికి వైచి యొండొరులయాననంబు లాలోకించి రాత్రిముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గా దని సంభాషణంబులు సేసి తమసేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్యు లన్నరనారాయణుల ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునం దేలుచు ధనంజయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచుఁ బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరిమొగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బాంచాలురు మును, మున్నానృపుకడకు నేఁగి ముదితాత్ముం డై
యున్నయతనిఁ గని దీవన, ల న్నతులను సమ్మదానులాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విప్పచ్చుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్ఞపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతుం డైన నతం డెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమనకులసహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గౌఁగిలించిరి కృష్ణసాత్యకులప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కి ట్లనియె. 386

శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సగసస్లాపంబు చేయుట.

క. భువనము లన్నియు నెక్కటిఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁగా నోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధా, గ్ని విహతుఁ డై క్రాఁగెఁ గాక నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డైనరాధేయుపాలిసిన, యపుడ [1]యెల్లఁ బొలిసె నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె వైరంబు నీ కింక, నెదురు లేదు ప్రీతిఁ బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున కానృపుఁ డి ట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము శ్రీధర నీదగుకూర్మి కేను భా

1. క. యడఁగఁ బొలిసె - గ. తెఱయఁ బొలిసె.

జన మఱి నాకు దుష్కరమె శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముదున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ వగుదీవు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు టరుదె తలఁప
భయము నెవ్వగయును బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేఁడు నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్యుతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగుసమాటల నాకుఁ బ్రియంబు నొనర్చు టొ
ప్పును విను మీజయంబునకు భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱందులు మహాద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్ను నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ నూల్కొని రూపఱ తుంప నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పొలికలను సూచు వేడుక యెదనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతం డనుమతిసేయం గాలవాలం బులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారో హణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుఁగ సమస్తబంధుమిత్రసోదరపరి వృతుండై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయసామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి నెల్లపెంపు
గలిగి నీకుకరుణఁ గడిఁదిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ దెగుటఁ జేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁ, గొని యగ్గించుచు ముదంబు గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును దత్తనయులగాత్రములుఁ జూచె ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి తన్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి సంపదలకు భాజనంబ నైతి నని యాఱడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ సాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యాక్రతువు విష్ణుమయం బది నిర్వహించి ర
ర్జునుఁడును గర్ణుఁడున్ సమరరూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

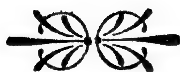
చ. ప్రకటమహార్థసారథపరాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్చితా పరమపావననామ జగత్త్రయీవిధా
యకపరిరక్షకప్రతిసమాహృతికారకచిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన దివాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదురితనిరసనశుభ, జననకలాకల్యా[1]చరణసంభావన పా
వనతటినీమాల్య సమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృద్యా. 400

మాలిని. కరణఫలపరిత్యాగ[2]వ్రతోదాత్తచేతః
పరిణత[3]సుఖపీఠభ్రాజమానా నతాంహో
నిరసనచర[4]ణాబ్జోన్నిద్రతారాజమానా
నిరవధిపరిణాహ నిర్భరానందదేహా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్రి బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం గర్ణపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము. 402

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
కర్ణపర్వము సమాప్తము.

1. క. దివ్యా•చరణనుసంభా, వనతటినీ. 2. గ. వ్రతోపాత్తచేతః. 3. క. మఖపీఠ-గ. సుఖదేష్ట-జ. మయపీఠ-భ్రాజమానాః—ఠ. సుఖపీఠ భ్రాజినీమానమాహ 4. క. ణాంభో•నిష్ప్రభావాంజమానా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

శల్య పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీగిరిజాసమవాయమ
హాగురుతరశుభగసంపదాలంబసదా
యోగిజనక్షేమసమీ
హాగర్భితదివ్యచిత్త హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయధా, త్రీవల్లభుఁ డుత్సుకత్వరేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుఁ డై యిట్లనుఁ, దా వైశంపాయనున కుదాత్తవినీతిన్. 2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పపరిజనుఁ డై య
క్కురుపతి యజయ్యు లగున, య్యరులయెడం బిదప నెట్లు లయ్యె మునీంద్రా. 3

తే. ఏను మును విన్నయకౌరవేంద్రపాండు
విభుతనూజులచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘ
వారి దైనయనంతరవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దేర్ప విషాదం బుడిగి సముత్సాహదోహలి యై శల్యునిం దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగుటయు బలుపును బొలుపును వెలయఁ బాలికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును (1)(బలంబులతోడం) బన్ని యేతెంచిన (2)(న య్యిరువాఁగునకు) సురాసురసమరంబునుం బోనిసంగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియెఁ బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కు దక్కి యక్కురువిభుం డనిపని సాలించి వెఱఁ బొందెడుడెందంబుతో నొక్కరుండును దోలంగం బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరివోవుపాండవేయు లతం డం

(1) (2) ఇవి వ్రాతప్రతుల లేవు.

దునికి యొఱంగి యయ్యెడకు నరిగి సలిలేఁగి చుట్టుముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడి
తోడిపెనంకువం బెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి యాభూనాథుండును బ్రొద్దు సాల వ్రాలి
నప్పుడు 1భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిగి పడియె నంత నిశాసమయంబున
నశ్వత్థామ కృపకృతవర్ములు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబుఁ
బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్యప్రభృతిశేషసైన్యంబుల సమయించె మఱు
నాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రంబునందుండి పూర్వాహ్ణంబునఁ గరినగరంబున
కరుగుదెంచి. 5

చ. పొరిఁబొరి మోము బాష్పజలపూరము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁడై
చరణయుగంబు దొట్రువడ సంభృతశోకత రాజవీథి నె
వ్వరిఁ గని యైన హా మహితవైభవ హా ధృతరాష్ట్రపుత్త్ర హా
కరిపురనాథ యం చెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్. 6

క. జననయనచకోరాసం, దనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచితం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, 2దనుదోలనభరితభూరిదైన్యుం డగుచున్. 7

వ. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలువున గాంధారియుం గోడం
డ్రను విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గన్నులేమికిఁ
బ్రేముడించుపలుకులు సెల్ల నుల్లంబు దురపిల్ల నున్న యన్నరనాథుం గని డగ్గుత్తిక
వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు బెరయు
నెలుంగుతోడ ని ట్లనియె. 8

సీ. జననాథ శల్యుండు సమసె సౌబలుఁడు గీ,టడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల
సంశప్తకులు గడచనిరి కాంభోజశ, తానీకములు వెగటూఱె యవన
పార్వతీయమ్లేచ్ఛబలములు ద్రుంగె నల్,దిక్కులమన్నీలుఁ దక్కఁగలుగు
నరనాయకులును జచ్చిరి కుమారులు గల,యందఱుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును

తే. బొలిసి రయ్య వృకోదరుపలుకు దప్ప, కుండఁ దద్గదాదండప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిగి ధరిత్రిఁ బెలుచఁ, గూలి రూపఱి రారాజు ధూళి బ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు నుత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును
లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేరి మాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు లోనుగా
నవశిష్టజనంబులును నీమనుమ లైన ప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును సకలరథసామజ
ఘోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవశిబిరంబును బాండవస్కం
ధావారంబును విధివశంబున 3వనితావశేషంబు లయ్యె నిందుఁ గృపకృతవర్ములు
నశ్వత్థామయుఁ గా మువ్వురును నందుఁ బాండవు లేవురును గృష్ణసాత్యకులుగా
నేడ్వురును భవత్సుతుం డయిన యుయుత్సుండును శేషించి రివ్విధంబునఁ బదునె

1. క. ఘానుబడియె-జ. తొడలు వ్రాలె. నంత. 2. గ. తనలోనన-జ. తనుదోహల-భరిత. 3. గ. నిరవశేషంబులయ్యె.

కండు నే డక్షౌహిణులు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావింపను జంపనుం బూని
కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వంబు నొందె నని చెప్పుటయు నమ్మహీపతి
మూర్ఛిల్లె విదురుండును వివశుం డై యొఱగె గాంధారియుఁ గోడండ్రును జెయ్వోది
పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టంబులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రరూపంబులచందం
బైరి సంజయప్రయత్నంబున నందఱుం గ్రమంబునం దేఱి రప్పుడు మేను వడంక
నమ్మానవనాథుండు నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహీ
నుండ ననాథుండ నగుట యెఱింగితిఁ దక్షుండ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు
మనుచు మగుడ నిగుడుమూర్ఛాతిశయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీ
జనంబును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండొకసేపునకు సేద
దేర్చినం గూర్చుండి యక్కురువిభుండు గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నిశ్వా
సంబు నిగుడ్చుచు నూర కున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయంబును సంజ
యుండును రోదనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్రవీర్యనందనుండు. 10

ఆ. అనఘ వశము గాదు । మనసు గోడండ్ర మీ, వదినెఁ జుట్టములను । సదనములకుఁ
బుచ్చు మనియెఁ [1]బలుకులచ్చుపాటడఁచుగ, ద్గదిక దైన్య మెసఁగ । విదురుతోడ. 11

క. అనుటయు నాతం డందఱ, కును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ । గుందుచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చు చుండె । సంజయుఁ డలఁతన్. 12

వ. అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులు విదిర్చి యాసూతనం
దనుదిక్కు మొగం బయి. 13

క. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేపురు నని నీవు చెప్ప । నిప్పలుకులు దుః
ఖావేశకరము లై చే, తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె । దుర్భరభంగిన్. 14

క. తనయు లని నందఱుం బడి, రనఁగా విని పెక్కుపఱియ । లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయం, బని తలఁపఁగఁదగు మదీయ । మగుహృదయంబున్. 15

ఉ. కన్నులు చీకు లై సుతని । కాయము బాలవిహారలీలలుం
జె న్నగుప్రాయ మొంది విల । సిల్లుతెఱంగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సమ । యోచితలాలనఁ బల్కుపల్కులన్
విన్నవి వీను లిప్డు గొఱ । విం దముఁ జూడినయట్లు పొక్కెడిన్. 16

వ. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి. 17

సీ. ఇట రమ్ము నన్నుఁ గౌఁ । గిటఁ జేర్పు కొడుక మీ, యమ్మ నూరార్పరా । వయ్య వృద్ధు
లగుమమ్ము విడుచుట । దగునె యేగతిఁ బోవు, వారము సెప్పుము । కౌరవేంద్ర
యంధత్వవికలుల । నరయక యిట్లుపే, క్షించితి నామీఁదఁ । గృపయుఁ బ్రియము
నెక్కడ వోయె భూ । మీశులు గొలువంగ, నుండు [2]దీవట్లొంటి । యున్నవాఁడ

1. ఆ. బలుకు•నచ్చుపా. 2. క. నీ వొంటి యె • ట్లున్న; జ. నీ వె ట్లొంటి • నున్న.

తే. వధికబలదుర్నివారుండ వైననీకుఁ, బాండుపుత్త్రులచేత నొప్పాటఁ జావు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై వచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు గలరు నాకు. 18

వ. కయ్యంపుమాట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ. 19

శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్త్రు లెదు రిం కెవ్వాఁడు దృప్యద్భుజా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మాకయ్యం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే సయ్యోపురన్ వ్రేల్మిడిన్. 20

తే. మున్ను చెప్పినవారు గా కెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాహ్లికభగదత్తసోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శలశల్యసింధు, రాజవిందానువిందాదిరథికవరులు. 21

క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నా నలువురు వీరు లైన నటు సూడు పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద, నో నమ్మము నాబలంబునను గలితనంబున్. 22

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్యవిక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగితె యవ్వీరులచేన్. 23

క. అమరనదీతనయుఁడు సిం,హము గాక నరుండె పార్థుఁ డట్టిమహాత్మున్
సమయించె నట్లు జంబుక,సముని శిఖండిఁ గొని విధి కసాధ్యము గలదే. 24

చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డటె చచ్చె ననిన్ దొర గానివానిచే
వెరవున లావునన్ జనులు వెక్కస మందఁగఁ జేయుసింధుభూ
వరుఁ డటె రిత్త వోయె ననివార్యుల బాహ్లికసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి రటె పల్కెదు నే నని యేమి దైవమున్. 25

క. నీనమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేనికలా నతఁడు నెంచు నెన లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును [1]వ,మ్మైనతెఱం గట్టె యేమి యంచుఁ గుమారా. 26

ఉ. నచ్చినకర్ణవిక్రమముసం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుట లేదు దుర్దమము శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొకమేలు వినంబడ దమ్మహాత్ములన్
ముచ్చులఁ జంపినట్టులు పరుల్ దెగటార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27

తే. కొడుకు దమ్ములు దోడ్పడఁగడఁగి శత్త్రు,వరుల గెలిచెద నంటి వొక్కరుఁడు దక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱ్ఱలు నూచముట్టు, గొనియెనే విధి యేగతిఁ జనుదుఁ జెపుమ.

క. కదిసి పవనజుఁడు బెట్టుగ, గద వ్రేసినఁ దొడలు విఱిగి కయ్యపునేలన్
మద మఱి పడినప్పుడు నీ, మది నే మని తలఁచితో కుమార యెఱుంగన్. 29

వ. అని పెక్కుభంగుల విలపించి. 30

చ. తలపఁగ భాగ్యవంతుల కుదాత్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నేర్చునె తనూభవు లాఱడి వోయి రింకఁ గా

1. క. వమ్మైనతెఱఁగు లట్టి వేమి- గ. వమ్మైనతెఱఁగు వింటి నేమి.

సలఁ జరియింపఁ బోవుటయ నా కుచితం బటు గాక చండినై
నిలిచితి నేని మాటలనె నిచ్చలు భీముఁడు చూడు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శా, సనులఁ బలికి పలికి నిచ్చ చావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన యడవికిఁ, జనుటయ మేలైన తెఱఁగు సంజయ నాకున్. 32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుం డగుచు నమ్మహీకాంతుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి యాసూతనందనున కి ట్లనియె. 33

క. సురసరిదాత్మజుఁడును శర, గురుఁడును గర్ణుండుఁ దెగుటకుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే, మరి కోల్తల సేసిరొక్కొ మనవా రనికిన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి. 35

చ. మును విదురుండు సెప్పె నతిమూర్ఖమనోగతి నైనయీసుయో
ధనుచరితంబు కీ డఖిలధాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద ఱవిచారులు పాటిగఁ బట్ట రైరి నా
కును మది వారి కెట్లటుల కుత్సిత మయ్యె విధాతత్రిప్పనన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచిసఫలంబు దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరె సేనాపతి గా. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలును
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె విధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కెఁ గురువర్గముసంక్షయ మెట్లు సెల్లె దు
స్తరబలభాసిభీమునిగదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెమ్మెయిన్. 38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లెబ్భంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కనుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యుయుత్సుండును నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పు మనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గలశూరులు దర్పసమగ్రభూపతి
వ్రాతముఁ బెక్కుదంతిరథవాజిభటావలులున్ భుజాబల
స్ఫీతులు పాండునందనులచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిన్
నీతనయుండు హీనరథినీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట.

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుం డై నిలిచె నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 41

క. సమరము మిముబోంట్లకు ను, త్తమధర్మం బిదియ తొంటిధాత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తితస్ఫురణమెయిన్. 42

క. [1]ఐనను నొకపలు కడ్డము, గా నుడివెద దాని లెస్సగా విని యది మే
లైనను జేసెదు గాదే, న్నా నెద వేర్పడఁగ వినుము మనుజాధీశా. 43

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండును గర్ణుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధురంధరు లట్టిర తక్కఁగల్గుభూ
రమణులు బంధుమిత్రులు దురంబున నందఱఁ బాండునందనుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజశక్తియు దైవబలంబు నెక్కుడై. 44

చ. వెరవును లావునుం గలుగువీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి మస్త్రశస్త్రహతి భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు లేవురు గంటికి రెప్పచందమై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి రక్షతదేహవిలాససంపదన్. 45

క. శ్వేతాశ్వపాటవం బు, ద్ద్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జతుర్దంతసుచి
స్ఫీత మగుగజముక్రియ నరుఁ, డాతతకుసైన్యసరసియందుఁ జరించున్. 46

క. జ్యారవము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరటికోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకం, ఠీరవము శితాస్త్రనఖపటిమ్మతఁ జూపున్. 47

తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖి హరిమహాని, లంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలుపఁ, దేఁచూడను రాకున్కి యెల్ల మధిప.

ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్ద్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములుఁ
బాణపరంపరల్ గురియ ఫల్గునుఁ డందఱ మీఱి సైంధవ
ప్రాణము నాఁచికోలు నరపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్యమే. 49

ఉ. ఇంతకమున్న నెల్లెఁ బదియేనుదినంబులసంగరం బతి
శ్రాంతతఁ గుంది రిందుఁ గలసైనికు లద్దెసఁ గల్గుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పురందరనందనుబల్మిఁ గల్గి ని
శ్చింతత నుల్లసిల్లెదరు చెక్కు చెమర్పక కౌరవేశ్వరా. 50

క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదినీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్లున్నది యీ, కొలఁదిం బోరిగొనుట నరునకుఁ సుకర మగున్. 51

వ. అని చెప్పి కృతవర్మశల్యగురుపుత్రులను దన్ను నెన్ని. 52

క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁకులందుఁ బేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కయెత్తు కుమారా. 53

చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలుపారఁగఁ గొండొక దీర్చి నేపు నొం

---

1. గ. ఏ నొకపలు కడ్డముగా, నే నొడివెద దాని లెస్స విని మది యది.

దినభుజసంపదం గొఱంత దీర్పఁగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రునిసమంచితమార్దవ మూఁది సంధి సే
య నుచితమైనకాల మిది యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్. 54

క. సమరము నిష్కారణమై, రమునం బాటిల్లె నెల్లరాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విడు కో, పము దీర్ఘక్రోధుఁడైనపతి కీడొందున్. 55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగు విగ్రహంబు శత్రుల కుత్సా
హము మీఱినపుడు కర్త, వ్యము సంధి యనంగ విందు మార్యులచేతన్. 56

క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప తగ నెడఁబడు ని
ట్టల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాతకం బండ్రు బుధుల్. 57

క. తనకై కాదే మది నె, ల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్రళయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం, బునకు ఫలం బేమి రాజపుంగవ చెపుమా. 58

క. నినుఁ గాచికొనుము నీ వు, న్నను సర్వము గల్గు ధర్మనందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు మదగర్వంబుల్. 59

తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృతరాష్ట్రసకును, నీకు నున్నదమ్ములకు నానృపతి యొసఁగు
నాతఁ డెపుడు శుశ్రూష సేయంగఁ గోరు, గురుజనములకుఁ గావునఁ గూడు టొప్పు.

చ. హరియును గా దనండు కరుణాన్వితులై తగ నమ్మహాత్ము లె
ప్పరుసునఁ గార్యనిశ్చయము వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు దానికి మార్పలుకంగ నెమ్మెయిం
జొర రగు సంధి యెట్లు ననసూయత నూల్కొని చేయు మిత్తఱిన్. 61

ఆ. ఇంత చెప్ప టనికి నే నోడి ప్రాణర, క్షణము సేసికొనుట గాదు నీకుఁ
బథ్య మనియుఁ దఱిమి పల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె దిట్టు లగుట. 62

వ. అని యగ్గాతముండు శోకాయత్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు సేసిన విని దుర్యోధనుండు వేఁడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యూరకుండి వాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరు మొగంబు సూచి యి ట్లనియె. 63

చ. చెడుటకు నోర్వ కీవిటులు చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్యమె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకుఱ నయశేష దగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగుభంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64

వ. నీకూర్మిపేర్మిం జేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధి కర్తవ్యం బని పలికితివి గాని యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంటేని. 65

సీ. కపటంపుజూదంబు ఘటియించి రాజ్యంబు, గొని ధర్మజునిమది గుందఁ జేసి
సభ కేకవస్త్ర రజస్వల నమ్మెయిఁ, బాంచాలి ముందల వట్టి యీడ్చి

సంధి సేయఁగఁ బూని శౌరి యేతెంచిన, నవ్విధంబున కప్రియం బొనర్చి
పలువురు గూడి సౌభద్రు నొక్కని బాలుఁ, గిట్టి యత్తఱిఁగునఁ గీటడంచి
తే. నేఁడు దుశ్శాసనుని ఱొమ్ము నెత్తు రనిల, సుతుఁడు మదమునఁ ద్రావుటఁ జూచి కొఱఁత
ప్రతినదీర్చు నతండని భయముఁ బొంది, పొందు గోరిన నది యేలఁ బొసఁగుఁ జెపుమ.
ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరావలయం బఖిలంబు దర్పవి
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
న్దేజము [1]దప్పఁ జేయుచు [2]వతిప్రమదంబున నున్న నాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదయం గను రాజ్యసుఖంబు లేటికిన్. 67
వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటం జేసి. 68
ఆ. పాడుతు నెట్లు పాండుపుత్త్రులఁ గయ్య, మేను నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁదలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనులకెఱుఁగరాదె. 69
చ. విభవమునుం బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
త్త్రభటసమానవృత్తమున దైన్యము నొంకుట కోర్వ రాదు వీ
తభయతఁ బోరఁ [3]బేర్కొని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మఖుం
భభవజయద్రథాదు లగుబంధుల మిత్త్రులఁ గూడుఁ గొప్పగున్. 70
వ. అంత నలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడితిం గాని. 71
ఆ. ఏను వెంపు చేసి యీయున్న రథికజ, నంబుతోడఁ గడఁగి నడవ బెట్టు
దళిమి పాండురాజతనయుల మర్దింతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 72
చ. అన విని చుట్టు నున్న నృపులందఱు సంతస మంది యన్న రేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికిఁ జోయుట నొందినచింత వంత యె
ల్లను దిగఁ ద్రోచి నెమ్మనములన్ రణకౌతుక మావహిల్లు నా
ననములు దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు నుబ్బొనర్చుచున్. 73

దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట.

వ. చెలంగి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌరవేశ్వరు
నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్పదెట్లనినఁ గర్ణుం
దెగటార్చుటం జేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప
నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము వినుము వంచనఁ దొలంగి యుండి
మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని పెనఁకువం బన్ని వారికి వెఱఁ
గగునట్టిబెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి రణంబు సేయుద మట్లైన జయంబు గొన వచ్చు
నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుం డై యది లెస్స వెర వట్ల చేయుద మని సము
చితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండామడ యగుసరస్వతి
పొంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహనసహితంబుగా నమ్మహా

1. గ. దవ్వు సేయుచు. 2. క. ననింద్యపరాక్రమలీల నున్న నా కాజియె. 3. జ. మార్కొని.

నదియం దిచ్ఛానురూపస్నానపానంబు లాచరించి నలయుతెఱంగున వెనుక నడ
తెంచినవివిధాహారంబులం దుష్టిఁ బొంది యిష్టాలాపంబులు సల్లుచుండ నున్న
సమయంబున మున్నాకర్జంబు నడపినవారలును చిత్రసేనాదిభవత్కుమారులును
గర్ణుకొడుకు సత్యసేనుండును లోనైనయాప్తజనంబు లమ్మనుజనాథున కిట్లనిరి.

చ. వెరవును లావునుం గలిగి | విక్రమసంపద సొంపు మీఱి భూ
వర భవదీయసైన్యబలవర్గము నొడ్డన మేర్ప నీకనైఁ
బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ | బోలెదునట్లుగఁ దాను ముందరై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకధీరు నొనర్పుము సైన్యనాథుఁ గన్. 75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘభుజార్గళుండును భర్గవరలబ్ధజన్ముండును దివ్యాస్త్రవేదియు నవ్యాహతవిక్రమోద్దాముండును నగునశ్వత్థామ నాలోకించి యాదరభరితుం డగుచు నాధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 76

ఆ. అనఘ నీవు నాకు | నాచార్యునట్టుల, నేడుగడయుఁ గాన | హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁడుగఁ జేయ సర్వుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చయింప వలయు. 77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లు లను | నజ్జనపాలున కాజినైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును | భూరిబలంబును [2]సర్వసత్త్వవే
ధనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు | ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వమహిమోజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 78

క. నినుఁ బట్టి పాండుపుత్త్రులఁ, దనమేనల్లురఁ దొఱంగె | ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకమాన్యుఁడు గాఁడే. 79

తే. కార్త్తికేయుం డధిపుఁడుగా నమర్త్య, బలమిఁ బురికొని దైత్యుల | గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి | మనము నడచి, కడిఁదిపగఱ జయింతము | కౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి సవినయంబున సమ్మద్రవిభున కభిముఖుం డై యి ట్లనియె. 81

ఉ. పొచ్చెము లేనినెయ్యమునఁ | బూని విపద్దశ నొందకుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గావఁ జూచుమహనీయున కిట్టిద కాల [3]మిప్పు డీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపుగె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు నను | నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే. 82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను | నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు | మరివర్గంబున్. 83

చ. అన విని శల్యుఁ డిట్లనియె | నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింత ప్రా
ర్థన మొనరింప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినప్డ నా

---

1. క. ముంగలై. 2. క. సర్వశస్త్రవేదనముఁ. 3. గ. మిష్ట మీ వచ్చు.

ధనమును బ్రాణమున్ బలవితానము నీకు సమర్పణంబు సే
సినయవి గావె నీపనుపు । సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84

మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నన్ । బోలంగ లే రల్క వ
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినన్ సురలు నాచే నొత్తు రే నేచి య
క్కజపుం జేవయు లావుఁ జూపువడికిం । గాంతేయులే యోర్తు రా
ప్రజయున్ నీప్రజయుం గలంగఁ జెలఁగం । బాటింతు నాటోపమున్. 85

చ. అఱిముఱి బాణజాలముల । నక్కడిసైనికులం దెరల్చెదన్
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని । కోల్తలఁ జేసినవీరవర్గమున్
నఱికెదఁ జూచుఖేచరగణంబుల కచ్చెరుపాటొనర్చెదన్
బఱపెదఁ బాండునందనులఁ । బాఱక నిల్చిన రూపడంచెదన్. 86

శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గురుం । గా దంచు రాధాతనూ
జుం [1]గీడాడుచు నీతఁ డెవ్వఁడొకొ యంచున్ శల్యుఁడే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు । న్వేభంగులం జూప జె
ల్లం గీర్తింప ధనుఃకళానిపుణలీ[2]లాఖేలతన్ జూపెదన్. 87

దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట.

వ. అని పలికిన నాసుతుండు ప్రీతుం డై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానోపేతంబుగా నమ్మద్రవిభు నభిషేకించి బలాధిపత్యపట్టబంధంబు నిర్వర్తించిన శంఖభేరీప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ సైనికసింహనాదంబు లుల్లసిల్ల నప్పు డాశల్యు నుద్దేశించి దీవనలం బొగడ్తల నఖిలజనంబులును ముఖరు లయి రట్లు సంతసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమీశ్వరుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టియెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరితుం డగుచు నిజశిబిరంబునకుం జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులఁ దమతమవిడిదలకుం బోవం బనుపక యుచితప్రదేశంబునఁ బేరోలగం బుండి మనవారివలనివిశేషంబు లరయఁ జారులం బనిచినవాఁ డై వారలు మగిడి వచ్చునంతకు నే మేని వినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చి యక్కడియుత్సాహంబు తెఱం గంతయు విని యచ్యుతునాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దనకున్ బలముఖ్యునిఁగా నొనర్చి సం
గరమున నుత్సహించె నధికప్రమదంబున వారిసేనయుం
దిర మయి పేర్చి యున్నయది । దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బాండవరక్షణోత్సుకా. 89

1. x గీటాడుచు. 2. చ. లాశీలతన్ - జ. లాలోలతన్.

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డి ట్లనియె. 90

సీ. శల్యు నెఱుంగుదు । శౌర్యధైర్యంబు ల,గ్గల మాతనికి । బాహు।బలఘనుండు
గాంగేయకుంభజ।కర్ణుల మిగిలెడుఁ, గా దేని సముఁ డగుఁ । గాని [1]యసదు
గాఁ దలంపఁగ రాదు । కౌరవపతి మాన్యుఁ, జేయుట నధికవి।జృంభణంబుఁ
జూపు భీమునకు న।ర్జునునకు [2]నెనయంగ, రాదు సాత్యకి కోర్వ।రాదు పార్ష

తే. తునకుఁ దత్సోదరులకు మా।ర్కొని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీవీట నా।బల్లిదునకు
నెదురురథికునిఁ గాన న।నేకహేతి,నిపుణశార్దూలవిక్రమ । నీవు దక్క. 91

క. ఒరు లయినఁ బెక్కు[3]దినములఁ, బొరిఁగొను నీబలము నెల్లఁ । బొరివోవ నతం
డరిభంజన నీ వైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి । పడ నై తతనిన్. 92

ఆ. అతఁడు మేనమామ । యనుకృప దక్కుము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రి।యాపాటవంబున, నవ్విరోధినాము । మడఁప వలయు. 93

క. గాంగేయుని గుంభజుఁ గ,ర్ణుం గడచితి వింక నుద్ధురుం డగుమద్రే
శుం గూల్పు మంతతోడఁ దె,గుం గురుపతిపని జయంబు । గొనుము కడంకన్. 94

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ । నన్నరేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు । గాఁ బూని యుద్యోగ,వేళయందు నెల్ల । వినుచునుండ. 96

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ములను ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమందిరంబులకుం బోవం బనిచి వీతశల్యం బైనమాతంగంబు చందంబున శయ్యాతలంబు సేరె బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నా రాత్రి యే నిట వచ్చి నీకుఁ గర్ణవృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వనుప మగిడి చని తెల్లతెల వేగునప్పుడు కౌరవసేనాసన్నివేశంబు సేరితి నాసమయంబున. 97

క. కురుపతి పడవాళ్యుం దగు, దొరలకడకు సత్వరముగ । దూరమునకు భటో
త్కరము ననువు సేయుటకై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ । బార్థివముఖ్యా. 98

వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగంబులకు నవరణలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలంగ నొండొరులఁ బిలుచు నెలుంగులు నింగి ముట్ట రథనేమిగజపదతురంగఖురపుటభటచరణసంఘట్టితం బగు ధరణీతలం బద్రువ బహుళం బగునులివు చంద్రోదయసమయఘూర్ణమానం బగు మహార్ణవంబునినదంబు ననుకరించె న ట్లాయితం బై శల్యశకునికృతవర్మాశ్వత్థామలును దక్కునుంగలయోధవరులును నొక్కెడ ననుజసహితుం డై యున్నమనుజపతిసన్నిధిఁ గూడి యతండు వినఁ దమలో ని ట్లనిరి. 99

---

1. క. గ. జ. యసుదు. 2. గ. జెనయంగ. 3. గ. విధముల.

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁ, కక సైన్యోపేతగాఢగతి నందఱు ను
క్కొకతల గాఁ దలపడి వా, రికడంక యదుపఁగవలయుఁ గ్రీడయపోలెన్. 100

వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రాపగుచు నేపారి పోరినం జుల్కన గెల్పు గొన వచ్చు నిత్తెఱంగు మనకు సమయంబు సుండీ యట్లు గాక యొంటి పెనంగెడివాఁడును బెనఁగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁగలవాఁ డని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున సముద్రపతి ముంగలి యై నడవం జనునప్పుడు. 101

కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట.

సీ. చంచరీకావళీఝంకృతు[1]ల్ గల్పించు, కర్ణఝళంఝళాకలనములును
ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు, కరశీకరచ్ఛటాస్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభావించు, నిర్ఝరబృంహితనిస్వనములు
నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు, నున్నతగాత్రసముద్ధతులును

తే. జారుభీషణరేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నావహించి
తోత్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రీతలంబు గ్రక్కదల నడచె.

చ. గతిబహుతాలసత్ఖురవిఘట్టితమేదిని జీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలువు పెంపు వహించుపురంధ్రిఁ బోల ను
ద్ధతదృఢబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకింకిణీఝణ
త్కృతిపటుహేషలుం దగ నుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్. 103

సీ. మీఱినయబ్బున [2]మీఁదికిఁ గాళులు, సాచురథ్యంబులచటులతయును
[3]లలిఁ బెండ్లికనిఁ బోవుచెలువున విలసిల్లు, సూతజనంబువిస్ఫూర్జితంబు
జతనంబుమేలిమిఁ జారుఘోరము లగు, నవయవంబులవిభవాతిశయము
బిరుదుల నుద్భటస్ఫురణంబు లై క్రాలు, కేతనంబులసముద్ద్యోతితంబు

తే. సొంపు మిగులంగ జోదులయంపపొదుల, దీప్తులును లేఁతనవ్వులదీధితులును
[4]హరిరశ్ములుఁ గీడ్పర నగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామతఁ గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టిపే
రొడళులఁ దాల్చియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్పడుకొని గాఢభంగి రచియించినచందము నెమ్మనంబులం
గడుఁ జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్బల మేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్. 105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబునుం జనుదెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 106

తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినినచో కర్ణములకు
శల్యుచావు దుర్యోధనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోషమావహింపు. 107

1. అ. లల్పించు. 2. గ. మింటికి. 3. ఖ. లీలఁ. 4. జ. హరిరశ్ము.

క. అమ్మద్రవిభుని ధర్మజుఁ, డెమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమ్మెయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లను వగచుకొలంది కడచనియె ధీరుండవై వార్త లవధరింపుము. 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బాండుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గనియు నీతపయు లా,సం గూరిచి వారిఁ జంపు శల్యుం డనుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు మాలియుండియు నడియాసం జేసి తన్ను సంపన్నునింగాఁ దలంచుచు. 111

చ. అనుజులు దాను శల్యుని ప్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును గర్ణుఁ డర్జునశరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుచిత్తము లూఱట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కులన్ శ్రుతిసుఖం బొనరించె నుదగ్రమూర్తి యై. 112

వ. ఇట్లు సమరోత్సాహసమగ్రుం డయిన మద్రపతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు వన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి కర్ణపుత్రప్రముఖపరివృతుం డై తాను నిలిచె వలపట శకయవనసమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాపటఁ ద్రిగర్తసహితుం డై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుం డై యశ్వత్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుం డగు కౌరవేశ్వరుండును నతనిముందటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తి యై బహుళచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచునట్లుగా నొనర్చి పేర్చి యురవణించె నంతకమున్న పాండవులు మూఁడు మొగంబులుగా మోహరించిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకు లగ్రేసరులు గా భీమార్జును లగ్రజునగ్రభాగంబున శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం బైనశల్యుకేతనంబు సూచి తోఁచి నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ బాండవులకుం గలసేనాంగంబులకొలంది యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం డాజనపతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలునేడునూఱు గజంబులును రెండులక్షలు హయంబులును మూఁడుకోట్లు పదాతులును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడువేలేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబులును గోటికాల్బలంబులును గలిగియుండె నయ్యోడనంబు లొండొంటి గెలుచునగ్గలిక డగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులన్ జయించుమతి నుద్భటలీలలఁ జాల నొప్పి య
ప్పాండవకౌరవుల్ పెనఁగుభంగిఁ గనుంగొను వేడ్క నొక్క యీ
తండు మహాద్రి నెక్కె ననఁ దద్దయుఁ జెన్నగుబింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపుఁగొండపయిన్ వెలుఁ గొందెఁ జూడఁగన్. 114

చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగునట్టిమనంబులు గల్గుపాండుభూ
వరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటు లత్తఱిం

బొరసె నతిప్రమోదమును భూరివిషాదము నాఁగ నంబుజో
త్కరము వికాస మయ్యెఁ గుముదంబులు మీలన మొందె నంతయున్. 115

సీ. కుంజరనికురుంబకుంభస్థలీసంగ, సిందూరరుచులకుఁ జెలిమి చేసి
కేతనవ్రాతసంకీలితమాణిక్య, రశ్ములగెడ విహారంబు సలిపి
సైనికనికరవక్షస్స్థలపరిలిప్త, కాశ్మీర[1]దీప్తులఁ గౌఁగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్వృత్త, చక్షుఃప్రభలఁ దారు సరస మాడి
తే. యంశుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్రకిరణతతుల
బెరసి [2]పరభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

కురుపాండవులపదునెనిమిదవనాఁటియుద్ధప్రారంభము.

వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ దాఁకిన భేరీప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు నింగి వొంగం జెలంగ. 117

క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగఁ దచ్చూర్ణతతులు మహి రాలఁగ ను
ద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండుమొనలుఁ గ్రూరతరపరిస్ఫురణము లై. 118

వ. ఇత్తెఱంగునఁ దలపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ గాల్వురు మఱి గా
ల్వురఁ దాఁకి [3]పెనఁగెఁ గడుభీ, కరభంగులు మెచ్చుదేర గగనచరులకున్. 120

చ. పెనుపున నాకసం బవియ బృంహితముల్ దిము నుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడి మేఘములచందము గా నొనరింప మీఁది మో
ధనికర మేయుసాయకవితానము భీషణవృష్టి గా రయం
బునఁ బఱుకొన్న యేనుఁగులపోరునఁ దేరులు దేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులగమి వొదివి [4]రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలిన ఘోటకానీకములను
బిరుదుమగల మొత్తములను బెండిపీఁచు, సేయు బలితంపు నేర్పు లచ్చెరువుఁ బెనుప.

క. పటురయమున నాశ్వికు లొక, కటఁ బెక్కం డ్రెక్కి రథనికరములు ఝడితి
త్రుటితాకృతులు గ విహరిం, చుట యెక్కుడు వేడ్క సేయ సురగణమునకున్. 123

క. పలువుర నొక్కఁడు నొక్కని, బలువురుఁ దెగటార్చుటయును బలుదెఱఁగులమూఁ
కలు పలుదెఱఁగులఁ దలపడి, పొలియించుట పొలియుటయును బోరినుగ్రముగన్. 124

క. చలమునఁ బోక పెనఁగుకా, ల్బలము పయిం దురగములు నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం, తలు దునియలు సేత యనుచితక్రౌర్యము గాన్.

క. తెల్లనిసవరణ మెఱయ స, ముల్లసితము లగుతురంగముల మొత్తము చం

1. జ. దీధితుల్. 2. జ. ప్రాగ్భాగలక్ష్మి. 3. పెనంగడుభీక......మెచ్చుదేర. 4. గ. రథికుల్.

చల్లలితపక్షముల శో, భిల్లుంగతుల నొప్పునంచలింపిందుం బోలన్. 126

వ. అయ్యిరువాఁగురు బేరు వాడునప్పుడు. 127

క. గుణనినదము రథనేమి, క్వణనంబుం దురగఖురరవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతిసంఘ, ర్షణనాదముఁ దూర్యఘోషసంపదఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు నిగిడి పోరెడువీరు, లలరిన నడ[1]మోదుగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగి పడి కదలెడుబాహుదం, డములు మహాభుజంగములభంగి
యవని రక్తార్తంబు లై యున్న[2]యట్టిబల్, దలలు గెందామరకొలనిపగిది
దఱచు గా నెఱి దప్ప నొఱగినగజములు, గులిశభగ్నాచలకులముసట్లు

తే. దునిసి తోఁఱగినజోదులతొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిచందములు గ
నుంగొనఁగ విస్మితలగుటను సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129

తే. ఏమి చెప్పుదు [3]రౌద్రంపుసెసకమంపుఁ
దఱచుమొనసిలు రొంపులు నుఱుము లైన
యెమ్ము లిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల కప్పు డధిప. 130

క. విను నవ్యేఱులలో వా, హనములె యోడలు గఁ జూడ నక్కజ మగును
క్కున నుద్ధానవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు లుర్వీనాథా. 131

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరం బై చెల్లుచుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు లగుభీమ
పార్థులు నలిరేఁగి నారాచప్రముఖనానావిశిఖంబుల నునమొనఁ గనుపుగొట్టిన నది
బెగడొంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పౌండ్రదేవదత్తంబుల నొత్తుటయు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గాంతేయాగ్రజు మున్నిడికొని తఱుముఁ దోడన కవ
లును గడంగి రట్లాటోపదీపితు లైనపాండవేయులయురవడికి నోర్వక నీబలంబు
హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొడంగినం గనుంగొని శల్యుండు సారథి
కి ట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతనయాగ్రణి తేరు సితాశ్వయుక్త మై
తెల్లనిమొల్లి నొప్పినది తీవ్రత మార్గ్గని యాస్రపాలుకో
భిల్లుట మాన్పఁగా వలయు భీషణభంగి రథంబు వోవ ని
మ్మెల్లజనంబు నాకడిమి యేర్పడ నేఁడెఱుఁగంగఁ జేసెదన్. 133

ఆ. సురలనైన గెలుతు దురమున విను నాకుఁ, బాండుపుత్రు లెదురె భండనమున
నేర్పు బలుపుఁ జూపి నిన్ను మెప్పింతు నా, చేతిబలువు సూడు సూతవర్య. 134

వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు సముచితరయంబున

---

1. గ. ప్రోదువుల. 2. జ. పట్టువుల్ దలలు. 3. క. గ. జ. రౌద్రంపుసెసక.

నడప సముద్రపతి సముద్రసముద్రేకంబుచందం బైనయాసైన్యంబుసరభసత్వంబు చెలియలికట్టయుం బోలి యుడుపుట యచ్చెరు వై యుండె నల్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశల్యుం జూచి మనమూఁకలును మగుడ నిగిడినసంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు నకులుండును గర్ణపుత్త్రుం డగుచిత్రసేనుండును దలపడి యొండొరుఁ వులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వంబును జూపుచుం బెనంగునెడ నా సూతపుత్త్రుండు. 135

కర్ణుకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్ములు నకులునిచేతఁ జచ్చుట.

చ. నకులునిచాపదండము ఘనప్రదరంబునఁ దున్ని భాస్వరాం
బకములు మూఁడు దీవ్రగతిఁ ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడఁగ విదళించి వధించె సూతుఁ ఖే
టకమును ఖడ్గముం గొని కడంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. అనిశితభల్లములు దస, మేనికి రా కుండఁ బలుక యై మెఱయ జడియుచుఁగా
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ, సూనుం డాసూతసూతిఁ సూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి యి మద మెలర్ప, గళము దునిమిన సమస్తకంబు డొల్లెఁ
గర్ణపూరకిరీటసంకలితవివిధ, రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు వడినం గనుంగొని కౌంతేయసైనికు లార్చినం జేర్చినశోక రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరి గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్ముం డును నప్పాండుపుత్త్రుపైఁ గవిసిన నతండు వేఁడొక్క తేరెక్కి బలువి ల్లెత్తి దండధరప్రచండమూర్తి యై మార్కొనిన నచ్చిరుదుమగ లయ్యరదంబు భల్లంబుల నఱకం దొడంగిన నుఱక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడువడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండు తేరికి రయంబున మెయిం జని యన్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కుమారునిశితేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియనుజన్ముఁ డుగ్రుఁ డయి యి వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140

తే. అతనిధను వానుశర్ముఁ డుద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బల్ఁదూపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును యి నఱికి సత్య
సేనువిలు ద్రుంచె నాపాండుసూనుఁ డధిప. 141

శా. ఆరాధేయతనూజుఁ డన్యధను వుగ్రాకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నావిశిఖముల్ యి వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివక్షోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు దమ్మునిమెయిఁ యి నాటం గడుఁ బెట్టు గన్. 142

క. వా రలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథిఁ దెగటార్చి యార్చి యి చాపము దునియం

దేరు వికలము గ మేను వి, దారితము గ నేసి రత్యుగ్రస్ఫురణన్. 143

వ. ఇవ్విధంబున. 144

మ. విరథుండై వినికృత్తచాపుఁడు శరావిద్ధుండు నై మేనినీ
వర నీపుత్త్రుఁడు చంచదుగ్రతరజిహ్వాంబైనచండాహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్చుశక్తిఁ గొని యుల్కన్ సత్వరుం డయ్యు సు
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడ నైశేచెం జూప అగ్గింపఁగన్. 145

ఆ. అన్న పాటు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలు గదుర నంపవానఁ
గప్పె నకులు నంతఁ గాంచి భీముకుమారుఁ, డేయిదె నతనియరద మెక్కె నతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగుశ్రుతసోమునియరదం బెక్కి బలువిల్లు గొని యక్కు
మారుండును దోడుపడ నాసుశర్ముని బటుశరపరంపరలం బొదివినఁ బొలివోక
యతండు. 147

తే. వాఁడితూపులు నకులుమై మూఁడు నాటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్త్రునియురము నొంప
నర్ధచంద్రబాణాహతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాండుభూవరసుతుండు. 148

శా. మాద్రీపుత్త్రునిచేతఁ గర్ణసుతు లీలమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీసుతుబలం బొక్కుమ్మడిన్ విచ్చిన
న్మద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణోన్మాత్సర్యసముల్లాసముల్
రౌద్రప్రక్రమసూచకంబులు గ సంరంభస్ఫురన్మూర్తి యై. 149

తే. హస్తతల మెత్తి నిలు నిలుమని యదల్పఁ, జోక తిరిగి యమ్మూఁకలు పోరి కమరెఁ
బాండవేయుల మొనలు నుద్దండవృత్తి, నురవణించిన సంగర ముగ్ర మయ్యె. 150

చ. అదరి ధనంజయాదు లగునక్కడివీరులు విక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనముఖప్రభవోద్భటయోధవర్గము
ల్వడిఁ దఱుమంగ నప్పుడు బలద్వయమున్ విశిఖాగ్ని [1]వేర్చి మొ
క్కు డయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేమి సెప్పుదున్. 151

వ. ఇట్లు మథితం బయ్యును బౌరుషంబుపెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుందక వింత
చందంబునం బేర్చుకరుదు గగనచరులకుఁ గన్నులపండువు గా బృంహితధ్వానులను
ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను కేతుకింకిణీక్వాణనంబులను [2]శింఖారవంబు
లను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదంబులను దిక్తటభేదనం
బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపుచుండఁ బుండరీకాక్షురక్షితు
లగుపాండుపుత్త్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునం బెం పొదవుధృష్టద్యుమ్నశిఖండి
సాత్యకిప్రముఖు లైనదండిమగలు గూడికొని తఱుమ దారుణనైపుణంబున

1. గ. నేర్చి. 2. జ. శంఖారవంబులను.

బాహాటోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం గలంగుమృగకులంబుకైవడిం గౌరవ
సైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152

క. పెనుఱొంపిలోపలను బ్రుం, గినధేనువు నెత్తుపోలికిని శల్యుం డ
మ్మొనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁ, గనియట్లుగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్. 153

వ. నిలిపి పేర్చినసమయంబున మనదిక్కున నుల్కాపాతప్రముఖంబు లగుదుర్నిమిత్తం
బులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడికొని చేయం గలసైనికులం గూర్చికొని తిరం
బయి పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి మార్గణా
సారంబు పరఁగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్రభాగంబున నున్నభీమసేనసాత్యకిధృష్ట
ద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపదిప్రదరంబుల నొప్పించి కదిసి
యన్నరపతికిని బదితూపుల వేఁడిమి సూపి మలసినఁ బాంచాలప్రభద్రకబలంబు
లాజెట్టిబిరుదుచుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రౌద్రతం
గూలుగజంబులుం గెడయుగుఱ్ఱపుతండముఁ ద్రెళ్ళుతేరులుం
గీ లెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూచమై
రాలుపదాతివర్గములు రక్తపుటేఱులుఁ బ్రేవుపోవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. ఏరూపు లయిన రూపఱ, ఘోరాశనులట్ల శల్యుక్రూరాస్త్రంబుల్
కౌరవులు పొంగఁ బాండుకు, మారులసేనపయిఁ దొరఁగె మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరఁగుదారుణమార్గణాసారంబున వెగడుపడి యాబలంబు పాండవాగ్రజు
వెనుక కొదిఁగిన సమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశితవిశిఖవర్షం
బునం బొదివిన నమ్మద్రవిభుండు క్రూరనారాచం బతనిమే నుచ్చిపో నేయ నాధర్మ
నందనునకుఁ దలకడచి యేడమ్ముల నవ్వాడముడియు సహదేవుం డయిదుతూపులను
నకులుండు నవశరంబులను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులు బహుబాణపరంపరలను
నవ్వీరు నేయ నప్పుడు కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు శకునియుఁ దత్సుతుం
డులూకుండును నీకొడుకులుం గవిసిరి గురుపుత్త్రుండు మందహాసంబుతో నమంద
గతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియె నక్కడిసైనికులును రభసంబున నారథికవరులఁ దాఁకి
రట్టియెడ. 158

క. కృపుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధంబున బా
హుపటుత్వమ్ములు సూపి ర,థిప యొండొరులకు [1]సమత్వదీప్తాకృతులై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించె వీరు లగుపాండుకుమా
రకు లేవుర నంతట ద్రో,ణకుమారుఁడు మోము చిఱుతనగవున నొప్పన్. 160

ఆ. వాయుతనయు[2]ఋశ్యవర్ణాశ్వముల మద్ర,పతి ధరిత్రిఁ గూల్చె నతఁడు దేరు

---

1. క. సమగ్రదీప్తా. 2. గ. చిత్రవర్ణా.

డిగ్గి నిజగదాపటిష్ఠతఁ జూపెఁ గౌరవ్యసైన్యమునకు రాజముఖ్య. 161

క. అనిలజునియశ్వములఁ గూల్చినయప్పుడు శల్యుఁ [1]నిం గలితనము మెఱయం
దనయంపవెల్లి చే ముంచె నకులుతమ్ముండు నీసుసేన చలంకన్. 162

తే. అతనిహయములు నమ్మద్రపతిశరములఁ
బడిన నప్పాండవునిఁ దలకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ దత్పుత్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహదేవుపైఁ గడిమి మెఱయ. 163

చ. కవిసిన దట్టకెం పడరుకన్నులతోడఁ గృపాణపాణియై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేళియపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెసఁ బొగడ్త కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్. 164

వ. ఇవ్విధంబున. 165

క. సుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ, పతి శోకక్రోధవేగభరితాత్మకుఁ డై
శితశరపరంపరల నుద్ధతిఁ బాండవసైనికులమీఁదం బఱఁగించెన్. 166

శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము.

క. ఉరవడి రథికజనంబులఁ, బెరలిచి యేపారుచునదుతేరు మెఱయ ను
ద్ధురగతిఁ గాంతేయాగ్రజు, నరదమునకుఁ గవిసె వాలురమ్ములు నిగుడన్. 167

సీ. కనుఁగొని భీముండు గన్నుల నిప్పులు, రాల శుండాలకీలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును, నాత్మీయవాహినీహర్షకరము
నై శతధారామహాభుజగక్షమా, ధరశృంగసమత నుదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచుల నెసఁగు మెఱుంగుల, దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర

తే. రేఖ సారించి రౌద్ర ముద్రేక మందఁ, గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
[2]మోఁదె నాతండు దోమరమునఁ దదీయ,విపులవక్షంబు భేదించె నృపవరేణ్య.

క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును డాచేతఁ బెఱికి మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానను, ధరణిని బొరగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్. 169

మ. విరథుం డై పొలివోనిదర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము
ద్గరముం గేల నమర్చి తేరు డిగి దుర్దాంతాకృతిన్ వజ్రభా
సురశక్రుండును దండచండయముఁడున్ శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడున్
సరి సేయం దగువాఁడు గాఁగఁ బొలిచెన్ సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170

వ. ఇట్లవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామరభసంబున నతనికి సమ్ముఖంబు గా నడచినఁ బణవాదివాదిత్రనిర్భరనినదంబులు సెలంగ నప్పు డయ్యిరువాఁగు నిరువుర నేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁగొనుచు గదా

1. గ. దోర్గకలితములు. 2. జ. మోఁద.

రణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి మార్కొనఁ జాలుమేటిమగలు నివ్వాడముడి
వెలిగా నిమ్మద్రపతిమీఁదఁ గవియునట్టిజెట్టిబిరుదులుం గలరే యనుచు నచ్చెరు
వొందుచుండ. 171

ఆ. మండలప్రచారసమహితాకృతులు గర్జనలుగఁ బొలిచి మాఱుసమలసి ఱంకె
లెసఁగఁ బోరి కమరి యే పోరువృషభయుగంబునట్లు వారు గవిసి రధిప. 172

చ. మదమున నిమ్మెయిం గదిసి మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడుం
గదలమెఱుంగు లాకసము గ్రమ్మఁగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు వడిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్ఫుర
[1]ప్రదరవభంగులై యవి పరస్పరఘోరవిఘట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద, భక్కారంబులును మెఱయ బలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణులై పోరునెడన్. 175

చ. వెరవున నంగముల్ నుసులు వ్రేటులు వమ్ముగఁ [2]దాఁకినప్పు డి
క్కరిరదనప్రహారములఁ గంపము నొందక యుండుమేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగునుదగ్రపుమూర్తుల కిద్ద ఱందు ని
ష్ఠురరభసంబు శౌర్యముపటుత్వముఁ ద్రాసునఁ బెట్టినట్లు గన్. 176

వ. ఒక్కొక్క[3]మాఱు ఉబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలఁదిని, వెనువెనుకకుఁ బోయి నిగిడి వేగంబునఁ గి
[4]ట్టినతగళులకైవడి దాఁ, కునగంబులభంగి దోఁచుఁ గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ బోలఁ
బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బాలివోవనిదర్పంబున. 179

గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁడైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట.

క. ఇరువురును [5]సందు సూడక, వెర వెడలినయాగ్రహముల వ్రేసినగద లొం
డొరులమెడలకెలఁకుల బ, ల్నరములు దాఁకుటయు వా రొరలం బడి రధిపా. 180

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఛిల్లుటయు నుభయసైన్యంబులును హాహాకార
ముఖరులై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు రయంబునం
బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియు, క్కడిఁదిమగని గ్రుచ్చి యెత్తి గారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిఱియె నంత వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిఱి లేచి చూచి సేద దేఱినయమ్మద్రపతిం బేరుకొని యుద్దండగదాదండమండి
తం బైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

---

1. జ. ప్రదరవిభంగులై. 2. క. దాఁక నప్పుడుం గరి. 3. గ. సమయంబున. 4. గ. ట్టినయెడఁ దగరులు వడిఁ దాఁ. 5. సంధు లూడఁగ.

దూర్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరిసైనికులు రభసంబుగా నతఁ డునుఁ గూడికొని తఱుమఁ గవిసినం గౌంతేయాగ్రజునగ్రభాగంబున రథికులు చేకి తానపురస్సరులై యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి వారిం దలపడి పెనంగి రప్పుడు. 183

శా. ఆకౌరవ్యవిభుండు వజ్రకఠినం బై యొప్పుప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బునం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబుగ మింట జంటవెఱుఁగులొ ల్నిండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడవైచెం జూప అగ్గింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు వీతాసుం డైనం గని కౌంతేయులు కోపాటోపంబున సైన్యోపేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు నడరిన శల్యుండు ధర్మపుత్త్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి పనుప నశ్వత్థామ త్రిగర్తులు మూఁడువేలరథంబులవారు విష్వచ్ఛుని మహోత్సాహంబున మార్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయు నవ్విరోధివరూథిని గలయఁ బెరయుటయు నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెందూళి యెగసి చూడ్కులు నిగుడ కున్నను సైనికులు సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు ప్రకటించుటయు బోధకంబుగాఁ బోరిన బోరనఁ దొరఁగుశోణితం బారేణువు నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరువాఁగును వేయుండు పొడువుం దనునెలుంగులు నింగి ముట్టఁ బెనంగునట్టియెడ.

చ. బరవస మొప్ప మద్రపతి పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నాన్నపాలుఁడు సకుంఠితుఁ డై పదునాలుతూపు ల
న్నరపతిమేన గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశుపే
రురమున నాటె నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేడ్తైఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం దనుతదీయచక్రరక్షకుం దునిమి నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివరుండు ననిలపుత్త్రుఁడుఁ జేది,బలము శల్యుఁ దీవ్రభంగిఁ బొదువ
నాతఁ డాధనంజయాగ్రణిఁ బటుతర, పంచమార్గణముల నెంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియు బ్బడంచెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేవురఁ బ్రసముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు దనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్వో
రవము సెలంగఁగ వారల, యవయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి మెఱయన్. 190

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యునిమెయిఁ దీవ్రమార్గణసముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం
దునిమిన నాతఁ డాపతికిఁ దూపులవేఁడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రవరు నెంచె పడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191

ఉ. నొంచి మదించి ఖేచరమనోహరుఁడై వడి ధర్మపుత్త్రు స్రు
క్కించి మహోగ్రబాణపరికీలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రముల్ గవలు భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరపీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192

వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193

సీ. భీముఁ డాతనిమేయి బెడిదంపునారసం, బడరించి వెండియు నట్టి వేడు
పఱపె సాత్యకి శతబాణంబు లతనిపై, బెట్టసె మాద్రితొల్పట్టి యైదు
తీవ్రాస్త్రముల సహదేవుండు పదునాలు, గమ్ములు నవ్వీరసేనంగకములఁ
బరఁగించి రమ్మద్రపతి భీమసేనాదు, లైనయన్నలువురు నతిరయమున

తే. వరుస డెబ్బదిమూఁటను నిరువదేను, వాఁడితూపుల నేనింట మూఁడుమార్గ
ణములఁ బీడితులుగఁ జేసె నఱికె భల్ల,నిహతి సహదేవుచాపంబు నృపవరేణ్య.

శా. ఆమాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁడై యత్యుగ్రబాణంబులన్
మామా యెక్కడఁ బోయె దంచు వెస నమ్మద్రేశు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శాతప్రస్ఫురన్మార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం దూపుల్ మెయిన్ గ్రువ్వఁగన్. 195

చ. కలయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగఁ గైరికనిర్ఝరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెసఁగి శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచెఁ గురుభూవర ధర్మజుచాప మమ్మహో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు ప్రస్తుతి సేయ మహోగ్రమూర్తియై. 196

ఉ. వేఱొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డంతతోఁ
దీఱఁగఁ జేయుదుం బగ యతిప్రకటంబుగ నంచు సూతుమైఁ
దూఱఁ దురంగమాంగములు దూఁటులు వోవఁగ శల్యునెమ్ములన్
గీఱ సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన. 198

క. కోపించి యతఁడు దర్పా, టోప ముదగ్రముగ దశపటుప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁబోవుటయు వెసన్. 199

ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట.

క. శైనేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల,నానావిశిఖముల మద్రనరపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు, గా నొకభల్లమున నేసె గర్వోద్ధతుఁడై. 200

క. ఆరథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమార్గణముల నే
పారఁగ బలుపారఁగ రయ, మారఁగ నొప్పించె నమ్మహాభుజుఁ డధిపా. 201

వ. అంతం దెలిసి యక్కౌంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్వీరో
ధిపై సాత్యకి దోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహ

దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెఱుంగు లడరువెడఁదయమ్ములు పరఁగించి త్రుంచి యార్చినం బేర్చినరోషంబున
నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూఁడువాఁడితూపుల నవ్విరోధి రెండుబాణంబుల బె
ట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుండై ప్రచండకాండంబుల నయ్యేవురను స్రుక్కించిన నీపుత్త్రుఁ
డతనిచేతఁ బాండుపుత్త్రులు పొలియుదు రని తలంచె నట్లు భాసమానుం డైన
సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున బెట్టు గిట్టిన. 202

క. శినిమనుమఁడుఁ గవలును దో,డన యరవడి నడరి పొదువుఁగటయుఁ నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలువుర, కనలుఁ గడంకయును సరకుసేగాఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగుచుండఁ బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్రసేను
తోడివాని ద్రుమసేనుఁ దల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును బోలి
వోనికసలుక శల్యుండు నటలు వెలికినం గోపించుసింగంబుచందం బై సమీరణ
సుతాదు లగుజోదులనలువురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథినికాయసహితం
బుగా బహువిధవిశిఖంబులు పరఁగించి నెత్తురులు దొరఁగించినం గని యాధర్మ
నందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున. 204

క. హరివచనంబు లసత్యతఁ, బొరయఁగ నేర్చు నొకో మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథిక,వరు లోర్వనియట్లు గాఁగ వ్రాలెడిఁ దోడ్త్రోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివితానవిలాసంబుచందం
బునఁ జతురంగంబులు శల్యుపైఁ గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందరనగంబు
లీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్త్రప్రభృతియోధప్రకరంబులను బాండ
వాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహనాదంబు సేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసఁగ వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుఁ డగునమ్మ,ద్రవిభునిరణవిహరణములు ధరణీనాథా. 207

వ. ఆసమయంబున. 208

తే. గురుసుతుఁడు పెనుఁ బ్రాపుగా నరుని బొదివి, యధిప సంశప్తకులు వివిధాస్త్రతతులఁ
గప్పి రతఁ డందఱను జండకాండవిదళి, తాంగులుగఁ జేసె దోర్లీల నతిశయిల్ల.

చ. తెరలక వారు పైపయి నుదీర్ణసముద్ధతి గ్రమ్మి వాజులన్
హరిని సిడంబుపైఁ గడియ నాతఁడు సేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్రు మొనకుం బ్రమదం బగుఘోరభంగి న
ప్పురుషపరాక్రమస్ఫురణ పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్. 210

వ. ఇట్లు సవ్యసాచికిఁ జేయార్ప రాకుండ దర్పంబు సూపిన నాభూవరకుమారవర్యుండు
వీరాగ్రహావేశంబున విజృంభించి భల్లార్ధచంద్రక్షురికాముఖనారాచప్రముఖ
విశిఖపరంపరలు పరఁగింప నవి యాసైనికులరథ్యంబులు గూల్చియుఁ గేతనంబులు

త్రుంచియు బాణంబులు నఱకియు బాణాసనంబులు విఱిచియు సూతుల గీటడం
చియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱువులు పొళ్లు సేసియుఁ జామరంబులు దుని
మియు నాతపత్త్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురలించియుఁ గండలు దొరఁ
గించియు నెమ్ములు వగిలించియుఁ గాళ్లు ద్రుంచియుఁ జేతులు దునిమియు వ్రయ్య
లుగా వక్షంబులు సీఱియు మర్మంబులఁ జొచ్చియు మకుటంబులు డుల్చియుఁ దలలు
రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రౌద్రం బావహించిన లయకాలరుద్రునిసంక్రీడ
నంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథికవరసహస్రద్వితయంబు దెగటాఱె నవ్వాఁడి
మగండు పేరడవి దహించుదావపావకునిచందంబున వెలింగెఁ దదీయతేజోమహిమ
సహింపక యుద్ధామగతి నశ్వత్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి దురం బొనర్చె
నంత. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువాలమ్ము లాబీభత్సు, మెయి గ్రుచ్చి కృష్ణుని । మేనియందుఁ
బదివాఁడితూపులు । పఱపిన మదిలోన, నగ్గించి యవ్వీరుఁ । డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూతునిఁ గూల్చి యాతని, తనువున నెఱతెగ । గొనక నాఱు
మూఁడుమార్గణములు । ముసలంబు పరిఘంబు, నాతఁడు నిగిడింప । నఱియు నఱియ

తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ । నైదాఱునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయ । కత్రయంబు
సొనిపె నవ్విప్రుమేన । మార్కొనియె నపుడు
గడఁగి యప్పార్థు సంశప్త । కవ్రజంబు. 212

వ. అట్టియెడ. 213

సురథుఁ డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట.

క. సురథుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ । నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునఁ దను, నెర సేసె నతండు గినుక । మొసకం బెసఁగన్. 214

వ. ఇత్తెఱంగున. 215

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతని । యరదంబుపైకి ను, ద్ధురత నరిగి గురుసు । తుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ । గాండివిఁ దాఁకి సం, శప్తకులకు సంత । సం బొనర్చె. 216

వ. అయ్యవసరంబున. 217

క. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గద నిలువరించి । యుద్ధతి మెఱయన్
శరపంచకమున నొంచెను, బరఁగించెను మఱియు నవతి । బాణము లొడలన్. 218

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల । నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేడ్పడ । ననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరి య । బ్బలియుమీఁదఁ, గురిసి రస్త్రశస్త్రంబులు । నరవరేణ్య.

క. ఆపాంచాలోత్తముఁ డు, ద్దీపితకోపుఁ డయి వారిఁ । దీవ్రతరశరా
టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేపారఁగ నాత్తసేన । కేడ్తెఱ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండిప్రభద్రకుల్ మహో
గ్రపువడి దోడ్పడంగ భుజగర్వము సూపిన నాబలాఢ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ జేర్చినలావు చేవక
య్యపువెర వేపు దాల్మి సరి నచ్చెరుపాటున ముంచెఁ జూపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిరభీమసేననకులసహదేవసాత్యకిప్రముఖులపైఁ బటు బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుఁడు రభసంబున సాయకదశక మతనియురంబునందుఁ గ్రొనుప స
భ్రుకుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ, ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా.

క. తక్కటినలువురు వాదివిన, నొక్కొకనిశరీరమున మహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెసఁ బఱపి మదం, బెక్కి నకులుధనువు దునిమె నిషుసహితముగన్.

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చె షష్టిశరముల్ కైసేయఁ దుర్దీప్తసా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డీరైదమ్ము లమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ భిన్నతమ్ముఁడును దోర్డై నాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వేస నవసప్తతిశితశిలీము, ఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యమ్ములఁ ధరణిఁ గూల్చి, పదిపదుల్ బలుఁదూపులు పఱపె మేన.

క. ఇవ్విధమున శినివీరుని, క్రొవ్వు చెఱిచి పాండుపుత్రకుల బాణంబుల్
నివ్వటిల నీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిబాణములం దెరలంగఁ జూచి తా
నొండొకతేరికిం జని సముద్ధతి సాత్యకి దాఁకె నాతనిం
జండతరప్రచారణవిశారదుఁడై వెస వారు గూడి యు
ద్దండత సూపి రక్కజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ నట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యో
ధావళి చూచి కూడికొని యారథికోత్తముగాఢవిక్రమ
శ్రీ విలసిల్ల నంపపెనుచీఁకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ జేడ్పడి రాప్రతివీరు లందఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కుమ్మడి నద్దిక్కు [1]దఱిమినం గని కృష్ణార్జునులు నిజసైన్యంబు సమస్తంబు నేకముఖంబు సేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మలను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రౌపదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

1. జ. మొగంబై తఱిమినం.

త్థామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ దాఁకెఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకు
లుండు బాసటగా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కనుం గలయోధులుం దక్కటిసైని
కులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబును గలయఁ బెరసె నిట్లు నాల్కొని
యంతంతకు రణంబు సమ్మర్దదారుణం బయ్యె నత్తఱి నమ్మద్రపతి రౌద్రంబు
రూపు దాల్చిన తెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరులకును బాండు
కుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతులు మెఱయ నెక్కడఁ
జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబు
సేసిన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోఁపకయుండె నట్టియెడ.

సీ. కరులఁ ద్రుంచెడువేళ గిరులఁ దున్మాడుసం
క్రందనుకైవడి గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించునప్పుడు పఱిమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్పువిధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ నరుగుచోట్లను లేళ్ల
గమిఁ గిట్టుకొల్పులికరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచోఁ బస లేనిపెనుఁగాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గసి మసంగినయంతకుకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్పమకాండమృత్యు
ముఖమునుగ్రభావము దోఁచుమొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు. 232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లు నమ్మద్రమహీపతి నుభయ
సైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంతకంతకు నగ్గలం బగు నగ్గలికఁ జెలంగి యతండు
భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించుపరమాభీలభంగికి నోహటించి
ధర్మజుమోహరంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన నన్నరవరుం డదల్చి కర
తలం బెత్తి నిలు నిలు మని నివారింప నిలువ దయ్యె నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరు
షంబు పెంపునఁ దెంపు సేసి మామా యని పేరెలుం గెత్తి యాశల్యునిఁ దాఁకి
దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిఁ బురికొనియె నప్పుడు పాండ
వాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాలికిఁ బిలువం బంచి వారలతో నిట్లనియె.

చ. అమరనదీసుతాదు లగు నెక్కుడువీరుల మీఱఁ గొలందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజగర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నాకిది నిఃకృత్య మీసము
ద్యమ మనివార్యమై నెగడునట్టితెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్. 234

వ. నాతేరికి నకులుఁడును సాత్యకియు వలపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును డాపటను గావలి యై రా వలయు వెనుకం గదిసి వివ్వచ్చుండును ముందటి కెలన మొనసి పడమొడియును నడచునది యింత యేమిటికి నవలదు నన్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు[1]ను గలుగం జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యమ్మద్రపతి మార్కొను నాకు దుర్దమప్రయత్నంబు కర్తవ్యంబు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామసౌబలసుయోధను లయ్యోధముఖ్యు రక్షింపం జేయుపరాక్రమంబు నకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ నుదీర్ణం బగుమదీయబాహుపాటవం బున నమ్మేటిమగని గీటడంగించువాఁడ నని పలికిన నారథికవరులును దక్కనుగల వార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధులై సముద్ధతిం దేజరిల్లుటయుఁ దత్సైన్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబులును రథనేమినిస్వనంబులును దురంగకింకిణీక్వాణనంబులును సుభటసింహనాదంబులును నిస్సాణాదితూర్యనినదంబులును బెరసి యంబరంబు పిక్కటిల్లఁ జేసె నివ్విధంబున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యురవడించిన.

శల్యధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము.

క. కురువిభుఁడు దనదు[2] మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యో
ద్ధురుఁ డయి కడఁగ నడరె య, వ్వరూథినిం దాఁకె ధరణి వడవడ వడఁకన్. 236

వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలపడినయట్లును, బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్
దలపడి యొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు వఱపి రధికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయం
బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు. 239

ఉ. నీతనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్కేతన మర్ధచంద్రశరతీవ్రహతిన్ మణికింకిణీనినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారివరూథిని యేపడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ డై పటుశక్తి నురంబు వ్రైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె బల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పుడా
యతథను వెత్తి సూతుతల యక్కురుఘుస్మరుఁ డేసె డొల్ల వే
గ తొలఁగ నీడ్చెఁ దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొంపఱన్. 241

కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁడును గృతవర్ముఁడును నెక్కుడుబరవసమునన్
మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడి మద మెలరారన్. 242

1. గ. విచారించితి. 2. జ. మొనకును బరవస మెసఁగంగ.

క. అమ్ముఖమున సమరము రౌ, ద్రమ్ముగ మెనిచె మద్రవిభునిఁ దలకడచి యసీ
కమ్ముగ బహులాస్త్రశస్త్రచ, యమ్ముల ధర్మజునిఁ బొదివె నత్యుగ్రముగన్. 243

వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 244

చ. అరదము చిత్రసంచరణ మక్కజమై విలసిల్లఁ దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును గాల్బలముం దనచేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియఁ బ్రోవులుగా రుధిరంపురొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపెఁ గౌరవనాథ యనేకభంగులన్. 245

క. నరులు [1]మృదు వితఁ డనంగాఁ, బరఁగుయుధిష్ఠిరుఁడు శత్రుబలముల కతిని
ష్ఠురుఁ [2]డయ్యె నపుడు సురల, చ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణుశిక్షఁ బొగడుచున్.

క. మునుము బయలైన నలిఁ బే, ర్చినయమ్మనుజేంద్రుమీఁద శితవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శల్యుఁడు, దనరుభుజాబలముతోడఁ దఱిమెం బెలుచన్. 247

క. అవ్వీరునివాలంపఱ, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపకోల లడరఁగా
నవ్వసుధాధిపుఁ [3]డల్లని, న వ్వాలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుం డై. 248

వ. ఇవ్విధంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరీ ప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగి పొంగారఁ జెలంగె నయ్యిరువురు నొండొరువులపైఁ జండకాండపరంపరలు పరఁగించి తనువుల నెత్తురు లురలించి పూచినబూరువులపోలుపు దాల్చి రట్టియెడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249

చ. వెరవును లావుఁ జేవయును వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుఁడు శల్యునిరూపడఁగించి యిన్వసుం
ధర గొను నొక్కొ నేఁ డితనిఁ దా సమయించి సమస్తమేదినీ
శ్వరుఁడు గఁ జేయ నోపు నొకొ శల్యుఁడు కౌరవరాజనందనున్. 250

వ. అని సందేహడోలాయమానమానసు లై రప్పుడు. 251

తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుద్ధురతఁ బేర్చి
నతఁడు వేఱొక్కధను వెత్తి యతనిధనువుఁ
దునిమి వెస నేసె మున్నూఱుతూపు లధిప. 252

విరథుఁ డయినశల్యుని నశ్వత్థామ తనరథముపై నిడుకొని పోవుట.

ఉ. తోడనె తేరివాహములఁ ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయుఁబోలెఁ బుచ్చికొని కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చెఁ జే
యాడక యున్నశల్యుని రయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్గీడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253

వ. ఇట్లు శల్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డార్చి పేర్చి త

1. గ. మృదుఁడితఁ, 2. గ. డనిసురలచ్చెరువం, దిరి ద్రోణునిశిక్ష సన్నుతించుచునధిపా. 3. క. డెల్లనినవ్వో.

ద్బలంబుఁ దఱిమె నంత నమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి యా
కౌంతేయాగ్రజుపైఁ గంకపత్త్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినం గని యద్దెసఁ జేయఁ
గలసైనికోత్తములు సరభసంబున నయ్యోధవరు నెదుర్కొని రప్పు డతండు సాత్యకిఁ
బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహదేవుల శరత్రయంబులను స్రుక్కించి యెక్కు
డుమదంబునం బొదలినయంగంబులతోఁ నలరేఁగి మఱియు నప్పుడు పొగడం దగి
యుండె నాకర్ణింపుము. 254

సీ. కమలాకరములీలఁ గలఁచి యాడెడుగంధ,దంతావళముసముద్దండతయును
దరమిడి మృగసముత్కారము ఘోరంబు గా, వధియించుకంఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమ,యించుఫాలాక్షునియేత్తెఱయును
ఆ. [1]బోల్పఁ బట్టు లయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య,హననకేళి సలుపునవసరమున. 255

వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలినచతురంగంబుల నిర్విఘ్నంబున వినిహతంబులు సేసి
యమ్మహీపతిపైఁ గవిసినం గని కవలును శైనేయుండును భీమసేనుండును దోడ
నడువ నతం డమ్మేటిమగని మార్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున నించి
నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు పనుప మనసైనికులు దలమిగిలి శల్యునికిఁ బ్రాపయి
యప్పవనతనయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజుమేనఁ జండ
కాండసప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు లవ్వీరునంగంబుల
నాటించె నిట్లు దలపడి కోలుపులులపోలికఁ బేరేనుంగులతెఱంగున బలుసింగం
బులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు. 256

సీ. శల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజు, నురమున నాట నత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మాకుంతీసుతుం డేయ, నతఁడు మూర్ఛిల్లిన నలరె [2]నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేఱి యలుకఁ గెంపారెడు, కనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంప నాతండు పసిఁడిమై,మఱు వాఱుతూపుల నఱికి వైచి
తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది వక్షమున ని
గుడ్ప నయ్యోధవరుఁ డతికూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుడును నొండు
ధనువు గొని యవ్విభుండు దర్త్తనువు సించె. 257

క. బాసటవై భీముఁడు పై, నేసెను మద్రపతి నాతఁ డిరువురతోడం
జేసెం గయ్యము కృపును,ద్భాసితవిక్రమముతోడుపాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతరంబు ధరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతసుతులమై,మఱువు లుఱక నఱికి మార్గణములు

---

1. గ. బోల్పఁ బట్టు గాఁగ. 2. చ. నధిప యమ్మద్ర.

దొమ్మిదింట రెంటఁ దూఁటులు సేసె దోర్దండములు ప్రదీప్తదర్పుఁ డగుచు.

క. ఆలో ధర్మజుసారథిఁ, గూలఁగఁ గృపుఁ డేయ మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హయము, ల్నాలుగు నొకవ్రేల్మిడిని నేలం బడవైచెన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున విరథుం డై యమ్మహీకాంతుం డంతర్గతంబున. 262

క. గెలుపుము శల్యుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్నుఁ బనిచినవాఁ డ
ప్పలుకులకు నసత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చునొకో దైవఘటనబలమునన్. 263

వ. అని శంకించియుఁ గొంకువోవక యజ్జగన్నాథువచనంబునకు నన్యథాత్వం బేల గలుగు నని యద్దేవునిం దలంచి యామాట యమోఘంబు గావలయు నని ప్రార్థించి వెండియు. 264

చ. స్ఫురితషడర్ధనేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిర్గుణుఁ గుణా
దరసముపాత్తమూర్తిఁ గలితప్రభవస్థితిసంహృతిక్రియా
నిరతి[1]వివర్తితత్రిభువనీమహనీయుని దైత్యమర్దన
ప్పురుషవరుం జతుర్భుజు విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265

తే. ఖండనము సేయునరునగ్రభాగమునఁ బ్ర, చండశూలోగ్రహస్తుఁ డై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గేలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై సన్నుతింతు భక్తి. 266

వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపి యున్నతం బైనపూర్వకాయంబుతో మందప్రాకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెస నిగిడింప నతఁ డది బెండు వడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యఱిముఱి శరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267

చ. పవనసుతుండు విల్ నఱకి బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
త్రవులు దలంక సారథిని రథ్యములన్ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
ఠవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268

వ. ఇవ్విధంబున. 269

క. విరథుండు నచాపుఁడు వ, ర్మరహితగాత్రుండు నై నమద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభిత, కరుఁ డై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గెంపారన్. 270

మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుపై సంరంభదుర్దాంతద
ర్పమునన్ వే కవియంగఁ జండబలదోర్వ్యాపారుండు భీముండు ద్రుం
చె మదం బాఱఁగ వాలునుం బలకయున్ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
తమది క్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271

వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండంబులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్రజునకు బాసట యై సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయు లేయు

---

1. అ. నివర్తితత్రిభువనీ.

సాయకంబులు సరకుగొనక గదం జిత్రంబుగా జడియుచు వడముడివిక్రమంబునఁ
దవ్వులం బడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగురథంబుపై నున్నయన్నరేంద్రుండు
తనదెసకు సింహచంక్రమణత్వసుందరుం డై వచ్చునవ్వీరు నాలోకించి సక్రోధం
బైనయవష్టంభంబున నుద్దీపితుం డై. 272

క. ఇతని సమయింప నయ్యచ్యుతుఁడు నను బనిచె నాకు నెనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగము గ్రత నొందఁగ శక్తిమీఁదఁ గనుదోయి యొలయన్.

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి. 274

ఉ. నీదెస నాదుచిత్తమున నెక్కొని యుండెడుభక్తి భద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భక్తజనాభిమతప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడ జయం బొడఁగూర్పుము దేవ సంశ్రితాం
హోదళనంబు నీకు వ్రత మెల్లను నాపయి నిల్పు మిత్తఱిన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివోత్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభక్తికిన్ మదిఁ బ్రియంబున నెంచినఫాలలోచనుం
డిచ్చినఁ బ్రీతియోగమున నెక్కుడుభక్తియు నావహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల నిష్ఠ నెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి కెక్కినయమ్మహనీయశక్తికిన్. 277

మ. ప్రణతుం డై రభసోదయాభినవదర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లుచు
[1]సన్మణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్సంశోభిఘంటాపటు
క్వణనంబుల్ రిపుసైనికప్రకరదృక్కర్ణవ్యథం జేయ భీ
షణరేఖం [2]బగుదానిఁ బుచ్చుకొని చంచన్ముష్టిదృష్ట్యుద్ధతిన్. 278

వ అభిరామభీమాకారుం డై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్వడఁద యై నిప్పు లురల
కన్నుఁగవ శల్యుఁ జూచిన నున్నయునికి
నతఁడు నీఱుగా కుండుట యరిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రౌద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధులీల దోఁప
దుర్నిరీక్షుం డై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకార మగుకుంచితబాహువిలాస మొప్పు వి
స్తారము వింత యానురము సారతరంబు గఁ జూచి వజ్రధా
రారుచిసన్నిభప్రచురరశ్ములు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశక్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్యు శల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకునగ్రసుతుఁడు, మద్రనాథుని వైచిన రౌద్ర మెసఁగఁ

1. క. ఫణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణమున్. 2. క. గ. బగుపాణిఁ.

గంకటముదూఱి వక్షంబు గడచి వెన్నుఁ, వెడలిచని యమ్మహాశక్తి పుడమిఁ జొచ్చె.

ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్యునిం జంపుట.

వ. ఇట్లు శక్తి బెడిదంపుటురవడి నుచ్చిపోయిన. 284

చ. క్షతమున ముక్కునం జెవులఁ గన్నుల నొల్కెడు రక్తమంగమా
ప్లుతము గఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియెన్ ధరం గర
ద్వితయము సాఁచి ధర్మజునిదిక్కు శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బహుభూరిభూధరమహోత్తరశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయురమునందు లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ [1]బోల్పఁ బట్టుగాఁగ. 286

ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుచేఁ జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేలిచి విడిచిన, నాఁటి యన్నయగ్ని ననుకరించి. 287

మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁడై కేళీసమప్రక్రియన్
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యద్దీప్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరమున్ దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శల్యుండు సోదరసహితంబు గాఁ బడినఁ బాండవసైన్యంబుజనంబులు వృత్ర
వధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకులట్ల ధర్మనందను నగ్గించి
రమ్మొగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ గలంగి కురు
సేన విఱిగి పఱచినం బోనీక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెనుకొనుటయుఁ గనుం
గొని కృతవర్మండు మార్కొనియె నయ్యాదవసింహులరణంబు దారుణం బయ్యె
నందు. 289

సీ. కృతవర్మ సాత్యకి నతిశితశరదశకమున నొంచి తురంగముల[2]యుబ్బు
నుడిపి విల్దునుముటయును నొండువింట నబ్బలియుఁ డాతనిమేనఁ బదిమెఱుంగు
టమ్ములు పఱపి రథ్యమ్ముల నరదంబు, సూతుని నఱికినఁ జూచి కృపుఁడు
దన తేరిపైఁ బెట్టుకొని తొలఁగించె న, వ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచెఁ

తే. గడఁగి వెనుకొన్న పాండవోత్కరము నొకఁడ, నిలువరించె [3]నుద్దండుఁడై సీతనూజుఁ
డంత వేఱొక్కతేరెక్కి యరుగుదెంచి, తాఁకె హార్దిక్యుఁ డరిసేన తల్లడిల్ల.

వ. ఇట్లెదిర్చినఁ బేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్మవిఘోటకంబులను గీ
టడంగించినఁ గురునందనుం డాహార్దికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని య
వ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గదిసిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డాఱమ్ము
లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూపుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగంబుల
నేసె నాసమయంబున. 291

---

1. క. దలఁపఁ. 2. గ. యుబ్బ, డఁచి విల్ వేసఁ ద్రుంచుటయు. 3. అ. సుద్ధతి.

తే. భద్రకరి నెక్కి చామరప్రకరవీజ
నములు ధవళాతపత్రవిభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్ల సైన్యోత్సాహ మావహిల్లఁ
బొలిచె నెంతయు భవదీయపుత్త్రుఁ డధిప. 292

శల్యుచుట్టంబు లొక్కపెట్ట ధర్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట.

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుముందటికి నార్పులతోఁ జనుదెంచి శల్యుచు
ట్టమ్ములు సత్వరమ్ముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధు లు
గ్రమ్ముగ వీఁకఁ దేరులు పొగడ్తకు నెక్కఁగ దీప్తమైనకో
పమ్మున నేచి పాండవులపై నడరం గని పేరెలుంగునన్. 293

వ. అన్నరనాథుండు. 294

తే. మీర [1]లెవ్వరు వడిఁ దలమిగిలిచనఁగ,వలదు నామ్రోల బలుపారి నిలువుఁడనియె
వారు నిలువక పాండవబలము చేవ, దఱుగఁ జొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ దాఁకి రధిప.295

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్విభుం దలపడి వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వాడియును వడ
ముడియుఁ గవలును ద్రౌపదికొడుకు లేపురును గోవిందుతమ్ముండును ధృష్టద్యు
మ్నుండును శిఖండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగసమేతులై యారథి
కులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున సైన్యసాగరంబున నున్మదమకరప్రక
రంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాసంక్షోభసంపాదు లగునాజోదుల
యాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధారేయు నాలోకించి. 296

తే. మద్రవిభువారి నమ్మెయిఁబూర్తు రాఁగి,కొనఁగ మసకు నుపేక్షింపఁజనునె యనుడు
నతఁడు నామాట వినక వారరిగి రేమి, సేయువారము చెప్పు మాచిత్య మనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెలింగింపను నర్హుండ వీవ కావె
యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుండై బలపరిపాలనంబును గర్జంబు సెప్పుటయును
దనపనిగా మనంబునం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనంబుల నవ్వసుమతీపతికిఁ
బ్రియం బాపాదించి. 298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతిసేన సా
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్జనపతి వీఁకమై నడరె సైన్యయుతంబు గ సత్వరంబుగన్. 299

క. అంత ధనంజయకిమ్మీ, రాంతకముఖయోధవరమహాస్త్రప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరి,శ్రాంతం బగుమద్రనాథురథికచయంబున్. 300

వ. ఇవ్విధంబున. 301

1. క. లెవ్వడ వడిఁ దల- గ. లెవ్వడ విడిదల.

మ. అరులం గీటడఁగించి పాండుసుతసైన్యం బుబ్బి పైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకుసేన నొచ్చి కలయం గూలెన్ ధరన్ గుంపులై
తిరుగం బాఱఁగఁ జొచ్చె విచ్చె మరలన్ దిగ్భ్రాంతి వాటిల్ల స
త్వరతన్ నల్గడఁ బాఱె నవ్విభుఁడు గర్వం బేది వెల్వెల్లఁగన్. 302

క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురుని సమయుటయును గ
ర్ణునిపొలియుటయును గ్రొత్తై, మనమున [1]వెనుఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా. 303

వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు. 304

చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు నేఁ డవశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలకుం గుదు రయ్యెడు నాంబికేయుఁ డు
ద్ధురు లగుపాండునందనులదుర్దమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాఁతె హరిభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305

వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున కోహటించి పాఱెడు నిత్తఱి నేను బరవసంబు సేసినఁ గాని నిలువ దవ్విధంబునకు రథం బను వై యుండఁ జేసి చేరఁ దెమ్మనిన వాఁ డట్ల చేయ నతం డేనుంగు డిగ్గి రథం బెక్కి యెక్కుడుమగఁటిమిం బొంగుసంగంబులతో సైనికుల కడ్డంబు సని యెలుంగెత్తి. 306

ఉ. ఎక్కడఁ [2]బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూము లైనఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు రేడ్తెఱఁ గిట్టి చలంబుసం దలల్
ద్రొక్కక తక్క రట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినన్ సుగతి [3]యొందెను సంపద యొండెఁ జొప్పడున్. 307

వ. అట్లుం గాక. 308

క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గండడఁగఁగ నేల గెలుపు గైకొన వచ్చున్. 309

వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిన నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె నమ్మేటి మగండు ముంగలి యయి నిలిచి హొంగారం గవియు కౌంతేయసేనాసముద్రంబు నకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యవసరంబునందు మునుకొని వడిం దఱుముపడ ముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు బొబ్బలుం జెలంగ బహు విధశస్త్రాస్త్రంబులు పఱఁగించినం బెరిఁగినమదాతిరేకంబున గదాదండంబు ధరి యించి ఘోరాకారుం డగుచుఁ దేరు డిగ్గి పేరడవిఁ గూల్చుపెనుగాలికైవడి నతం డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యసుభటుల నేలపాలు సేసె నప్పుడు. 310

క. కరిహయరథబృందంబు, ద్ధురత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

1. క. గ. బెనుఁబాటు. 2. క. పోవ. 3. అ. యొండె జయంబును నొండెఁ.

నరుఁ డబ్బలంబునకు ని, ష్ఠురగాండివముక్తశరపటుత్వము సూపెన్. 311

క. నకులసహదేవులును సా, త్యకియును రభసమున వాలుఁగమ్ములు నిగుడన్
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునం దిరం బై పోరెన్. 312

చ. సమదగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘో
టములఁ గలంచుచున్ గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్బలంబుఁ జి
త్రముగ వధించుచున్ రథకదంబములన్ సమయించుచున్ మహో
గ్రముగ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపసముద్భటాకృతిన్. 313

ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులచేత సాల్వుఁ డేనుంగుతోడఁ బీనుం గై పడుట.

వ. ధృష్టద్యుమ్నుం డెదుర్కొనిన నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వారణ
పతిఁ గొల్పిన నతండు. 314

మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునన్ బెట్టు నా
టుటయుం గ్రొవ్వాఱి పాఱె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రమ్మఱిం
చుటకున్ సాల్వుని మెచ్చెఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్గమో
ద్భటవేగంబున నచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలు తే రుగ్ర మై. 315

క. ఆతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనసముత్తోడఁ బృథ్వికి దాఁటన్
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నా తే రయ్యేనుఁ గత్తె నాకసమునకున్. 316

ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడి యిలతోడ వ్రేసి పాదములఁ జదుపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసాత్యకులు సాల్వుఁ దాఁకి రతిరయమున. 317

క. అతఁ డందఱిబాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీ
ణత సూపె నవ్విధం బ, ద్భుతము [1]నినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318

వ. అప్పుడు. 319

తే. [2]అజ్జ పాటించి మది వెఱయుజ్జగించి, రయము మెఱయ నప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి యెగసి కుంభస్థలి గదఁ బగుల్పఁ, గొండ గూలిన ట్లక్కరి గూలె నధిప.

క. ఆలోనన శినివరుఁడు వి, శాలాస్యప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధీ. 321

ఉ. వాలి యెలుంగు సూపి కృతవర్ముఁడు సైన్యము నిల్వరించి యు
న్మీలితవిక్రముం డగుడు మేమెయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్లీలలు సూచి రోటువడి రెండుబలంబులయోధవీరులున్. 322

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323

క. కృతవర్మ నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరుచాపం
బతఁడు దునిమె బలువిలుగొని, యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడు గూల్చెన్.

1. గ. (బెనిచె. 2. క. గ. లజ్జ... వెఱ బుజ్జగించి.

మ. విరథుం డై యభిరామశూలమున నవ్వీరుండు శైనేయు వై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కుతుండంబు లై
తొరుఁగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ కావృథోద్యముఁ గృపాచార్యుండు తప్పించినన్. 325

క. మనసేన విఱిగె నృప నీ, తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంతీ
తనయుల సద్దెసఁ గలయో, ధనికాయముఁ బొదివె బాణధారలఁ బెలుచన్. 326

మ. పతి యిస్మై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁ డై విద్విష
చ్చతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్ఫారోల్లసన్మార్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహావిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపా[1]త్రోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటిమేటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం గొడమెఁ బదంపడి పాండవులును జేయఁగలవారలును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డందఱ *కన్నిరూపు లై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహదేవుని నైదింటను నకులు నఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్గణంబులను ద్రౌపదేయుల నైదైదుతూపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల నొప్పించి సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వే ఱొక్కవిలు గొని చలంబున నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ములు పైఁ గురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ దత్తనువుల శోణితంబు పూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిసం డై పెనంగి మనయోధులుం బురికొని యద్దొరల మార్కొనిరి మనసైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారిబలంబులఁ దలపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు ను, ద్దామభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సం, గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యునివాజులం జతు
శ్శరహతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు సత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దన తేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిర మై యేయంగ రణము దివిజగరుడఖే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత, కర ప్రకారమున నొప్పెఁ గౌరవనాథా. 331

సీ. శకునినందనుఁడును నకులుండు నొండొరు, లకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్ములు, పోరిరి విలు ద్రుంచి కౌరవేంద్రుఁ
డేసె ధృష్టద్యుమ్ను నేచి యొండొకవింట, నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపుఁ

---

1. క. త్రస్థితిన్. 2. అ. డేసఁగ ధృష్టద్యుమ్నుఁ దేసె నొండొక.

గయ్యు మయ్యిరువుర కమ్యో ద్రౌపదిపుత్రు, లేవురు పతిఁ గిట్టి యింద్రియములు
తే. బాలిశునిఁ జిక్కఁ జేసినపగిదిఁ దలరఁ, జేయ నతఁ డీడఁబోవక సాయకములు
పెక్కు రయమున నిగిడించి యక్కుమార,వితతిఁ గలఁపఁ దత్సంగర మతిశయిల్లె.

వ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుం బేర్చినయుగ్గలిక మొగ్గరంబులు రెండును గలయఁ బెరసినం బేర్చినపెందూళి భానుబింబంబు గప్పి యప్పుడు దొరుఁగునరతురంగమాతంగరుధిరధారల నడంగిన నధికం బైనసంగరంబునకుం గడంగినకౌంతేయులయురవడికి నోహటించి మనమోహారంబుదొరలు మరలిన మరల నీక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మసుతుండు. 333

తే. మూఁడునారాచములఁ గృపుఁ వాఁడి చెఱిచి
వాలి కృతవర్మహయముల నాలుగింటఁ
గూల్పఁ దన తేరిపై నిడి గురుసుతుండు
దొలఁగఁ గొంపోయె నవ్వీరుఁ ఘని కృపాల. 334

చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునఁ గోపము పెంపెసలార నేడునూ
అరదము లాతనిం బొదువుకొనఁ బుగిఁ బంచిన నొక్కపెట్ట బం
ధురతరవారివాహములు తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్పు దోఁ
ప రయముమైఁ గడంగి యవి పైకొని యవ్విభుతోఁ బెనంగఁగన్. 335

క. కనుఁగొని శిఖండిముఖయో, ధనికాయం బదరి యారథప్రకరంబుఁ
సునిశితశరప్రకరములఁ, దునుమాడెఁ రౌద్రరసము దొలఁకాడంగన్. 336

వ. ఆసమయంబున మనదెస నుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులు గలిగె వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరు కోట్లల సేయుం డేను [1]వెడముట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను సమయించెద నంచు సముద్ధతిం గదిసె నప్పుడు మద్రేశబలపురస్సరం బైనయమ్మోహారంబు రభసంబునం దఱిమి పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలసూనుండు ప్రబలతురంగదశసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ మీకు భయం బేల యని యక్కౌరవసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన నాకౌంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట.

తే. వేగ తాఁకు మైదుర్వేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదీతనూజతతియు నీవు
శకుని నసుదు నతఁడుసంరంభజృంభి య్మై, యట్ల చేయ ఘోర మయ్యెఁ బోరు.

వ. అట్టియెడ. 339

సీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ గూలంగ వైచియు, డొంకెనపోటులఁ బొంక మడఁచి
పడఁద్రోచి[2]యును వాలఁగడికండములుగ వ్రేసియుఁ గశారంబులఁ జీరి చెఱిచి

1. క. జ. బెడముట్టున. 2. అ. జ. వాలునఁ గడికండలుగను వ్రేసియుఁ.

గీటడంగించియుఁ గిట్టి యొండొరుఁ బట్టికొని మల్లుచందంబు ననికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ గేలిమై [1]గళముపై, నెక్కియుఁ బెక్కండ్రు రొక్కమొగిన
ఆ. యెక్కటియు సహించియుక్కనఁ బెనఁగియు, నుఱక వివిధగతుల నుబ్బి చెలఁగి
బొమ్మ లాడినట్లు [2]పోరి యారావుతు, లధిప నెరయ మెఱసి రంపు నింపు. 340

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల భండనంబు సేసిరి పదంపడి యమ్మాద్రీకుమారుని వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారీసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతోడం దిరిగె నతండును ద్విసహస్రహయశేషసేనాసమేతుం డై యున్నకడ కరిగె నాసౌబలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నునిమొనపైఁ బడిన నతండు సైన్యసముద్దండసంరంభం బెసంగ విక్రమాటోపంబు సూపినయపుడు పంచసహస్రత్రిశతహయంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థిభంజనశబ్దశ్రవణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమజ్జాసమ్మేళనదారుణరణతలదర్శనంబునను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు వీతచేతస్కు లైరి తెగినతల యొకచేతను నెత్తుట జొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను బట్టుకొని యట్ట లాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హతావశిష్టంబు లైనశతాశ్వంబులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజనంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డనిన వార లి ట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశియట్లు కడుం జెలువొందెఁ జూడఁ బే
రెల్లి రథప్రతాన మదె యేపున సంగరకేళిఁ జాల శో
భిల్లెడు నయ్యెడన్ రిపువిభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఢోల్లసనుండు భూపతి మహోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342

వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యద్ధరణీశుం గని యతని కి ట్లనియె. 343

క. పొలియించితి నే గుఱ్ఱం, బులఁ దేరుల కుఱికి యింక భూరిరయమునన్
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణం,బులు డాఁచిన వశమె పాండుపుత్త్రుల గెలువన్. 344

వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాలుబలంబుల సమయించుట పని గా దనిన నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు సేయ నమ్మహీనాయకుండు సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంక యొలర్ప ధర్పస్ఫురితంబు లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కి ట్లనియె. 345

క. మొనసి చనుదెంచుదుర్యో, ధనసేనాసముదయంబుఁ దఱియ నురవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల సమయఁ జూచెద దీనిన్. 346

దుర్యోధనుదార్ఢ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట.

వ. అనుచు నమ్మొన యాలోకించి నిరూపించి. 347

క. పెనఁకువ యెడ త్రెవ్వక పదు, నెనిమిదిదివసములు సెల్లె నేఁ బెనఁగంగా

1. క. గ. దళముపై. 2. గ. పొలియునారావుతు.

వనధిం బోలెడుకురుబల, మనఘా కనుఁగొనఁగ గోష్పదాకృతి యయ్యెన్. 348

ఆ. దైవ మిట్లు గలుఁచుగా నే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైనయుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితొడరుపు కావించి, కొనిరి చీఁకురాజుకొడుకు లేచి. 349

చ. అమరనదీసుతుండు వడిఁ గూలినప్పుడు వీరలబుద్ధి సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని యాత్మఁ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
న్సముచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ సద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్నిభంగులన్. 350

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున నుత్సహింపఁ జనునే తమకుం
వెంగలు లని యప్పుడు దెలి, యంగా నెఱిఁగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటు గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనైనవారు సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గర్ణుని గీటడఁచినవిధంబునుం జూడఁ డొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటు గనియుఁ ద్రోవ దితఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజుదెసఁ దలఁ, పిది కురుపతి బుద్ధి గొలఁది యేటికి వగవన్. 354

క. క్షోణీరాజ్యార్థము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీఁడు రారాజు జగ
త్త్రాణపరాయణశరణధు, రీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొంతియును దీర్పవలసి యున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కిట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుఁడు [1]దుర్మదాంధ్యముం
దక్కనె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యము గాక యిమ్మెయి
న్మక్కువ నూర్పు గల్గఁ గుజనుండు సుయోధనుఁ డుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును లిప్పా
పాత్ముండు నిఖిలక్షత్త్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదే యనిన నర్జు
నుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అమ్మహాత్ములు సెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బొలియించి తన్ను విడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మోఁకను, దోర్బల మెసఁగంగ నిపుడ త్రుంచెద [2]నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు, దౌర్బల్యము గనుచు మదము దక్కఁ గనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు నుత్తుంగమాతంగమహీరుహాశోభితంబును

---

1. అ. దుర్మదాంధతన్. 2. అ. నే నానిర్బంధ.

సాంద్రస్యందనగుల్మగహనంబును బహుళహయకక్షాకీర్ణంబును సముద్భటసుభట లతాలసితంబును నైనసుయోధనుసేనాకాననంబునందు మాధవమహావాయువు ధనంజయదారుణానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆకృష్ణవర్త్ముఁ డుజ్జ్వల,భీకరశరజిహ్వా లడరఁ బేర్చిన నధిక వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకౌకస్సమితి మెచ్చు నీనం బొదలంగన్. 362

వ. ఇట్లు దారుణరణవిహారణంబు సలిపి సవ్యసాచి యాసైన్యంబు నిపతితవిఘటిత భ్రాంతపలాయితంబు సేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని యెలుంగుసూపిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడి నేమినినదఘంటాక్వాణకింకిణీ నిక్వాణంబులు సెలంగఁ బాండవబలంబుఁ దాఁకిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిశతానీకు లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నునర దంబుచక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రుపదభూపతనూజునురంబు నిర్భరా టోపత యుల్లసిల్లఁగఁ బోటు ప్రదరంబుల నొంప నాతఁడు దీపితకోపుఁడై హరులు ద్రెళ్లఁగ సారథి డొల్ల నేయఁగా నే పటి తేరు డిగ్గి యతఁ డెక్కె హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 334

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను నరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ గురి యం గని గదాహస్తుండై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్త్రుండు గవిసినఁ దుండంబు లవిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ బ్రక్కలు చదిసియు వెన్నులు విఱిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు సుడివడు చుండ వెండియుం బైపై నురవణించుకరులం గనుంగొని ధర్మజనకులసహ దేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కు తఱిమి రట్టియెడ నశ్వత్థామకృత వర్మకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగిములలోనం గానక కలనం బడియెనో యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డని యడి గినఁ గొందఱు శకునిదెసఁ [1]దొలంగె ననఁ దక్కటివా రతని వెదక నేల బ్రదికి యుండెనేనియుఁ గనికొందము పాండవులమీఁద నుఱికి [2]పోఁడుతము గాక యనిన విని యట్ల చేయ నారథిత్రయంబును [3]దదనీకంబును వెడలి సౌబలుఁ డున్నచక్క టికిం జనియె నిట్లు దిక్కు మాలినయమ్మొనచుట్టును ముట్టి. 365

దుర్మర్షణప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట.

క. పాంచాలకుమారాదు లు, దంచితభుజబలము మెఱయ నమ్ములవెల్లిన్ ముంచిరి నిజకరిహరిరథ, సంచయసంరంభ మెసఁగ జగతీనాథా. 366

1. అ. గలంగె. 2. చ. పోట్లాడుదము. 3. జ. రథానీకంబును.

వ. అప్పు డేను ధృష్టద్యుమ్నునిబారి కొకభంగిఁ దొలంగి తప్పియు నద్దెస నుద్దామగతి చతుశ్శతస్యందనములతో నడరుసాత్యకిచేతఁ బట్టువడితి నట్టియెడ నడిముడి కుంజర ప్రకరభంజనవిహరణపారీణతం బేర్చి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు దుర్విషహ దుష్ప్రధర్షణప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుం గవిసి యబ్బలుమగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యెక్కుడుమదంబున భల్లనారాచాదిబాణంబులఁ బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయబలంబు క్రోధశోకా వేశంబున నవ్వీరుఁ జుట్టుముట్టిన నాజెట్టి కోదు పంచశతరథంబులును దంతిశతసప్త కంబును దురంగాష్టశతంబును బదాతిదశసహస్రంబును దనసాయకసముదయంబుల వేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు సూపినం దక్కటివారు దేఱిచూడనుం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమారమారణం బప్రతిహతం బై చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైనసుయోధనునిఁ దెగినవానిఁగాఁ గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునిఁగాఁ దలంచుచు మల్లచఱచినం గించిదవశిష్టం బైనయాకౌరవసైన్యంబు వెగడంది ఱిచ్చపడియె నయ్యవసరంబున గుఱ్ఱపుఁదండంబులతో సుదర్శనుండు దాను నున్నసుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్త్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుఁ డాది యగుభవ,ద్భ్రాతలు నీపరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయుని బాహుదల వట్టి, కొని వచ్చి సాత్యకి కీర్తి వినుతి కెక్క
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డింతయు నొప్పె ని,ప్పుడ కూడి తెఱుఁగుమీఁ బ్రోవు గట్టి
నిలిచినహయములఁ బోలియుఁ బవలయు నిం,దున్నాఁడు చూచి తేరియొద్ద చక్కఁ
తే. గా నమర్చుచుఁ జూడ్కులు గలయ వెసలఁ, బారి నిగుడ్చుచు ధృతరాష్ట్రపుత్త్రుఁ డల్ల
వాఁడె తెల్లనిగొడుగుతోడ వాఁడి దక్కి, నిప్పుఱు గప్పిన నొప్పుఱునిప్పుపోలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచప్రసారశీఘ్రాభీలో
ద్ధతి గతజీవితుఁ జేయుము, కృతకృత్యుఁడ వగుదు జగము కీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతఁ బొలిసి రందఱు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండును ని,ల్చినవా రయ్యిరువు రిపుడు చెల్లద రెట్లున్. 370

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాక్షు వీక్షించి. 371

చ. అమరనదీతనూభవుని నస్త్రకళాగురుఁ గర్ణునిన్ మహా
సమరమునం దనేకబలసంఘములన్ బలవన్నృపాలవ
ర్గములను మద్రరాజు దుదిఁగాఁ దెగటార్చె భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పతరవైరిసమూహము దాని కడ్డమే. 372

వ. ఇన్నూఱురథంబులు నూఱేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సౌబలునితోడి యేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీసేన యిది కృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు గలసి నిలుప నిలిచినయది యేను దఱిమి యఱుముట కలిగెనే నింతవట్టును బరి

మార్చెద నిమ్మేఁక పడియును బాఱియుం దనచుట్టు బయ లైన సుయోధనుం
డె ట్లయ్యెడినో యటు సూడుము మార్కొనియెనేని మదీయమార్గణాగ్నికి నాహుతి
సేసి కపటద్యూతంబున నపహృతంబు లైనసకలధనంబులు నలుఁగుమొన మరల్చిన
వాఁడ నై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుఁ బుచ్చివై చెద నేఁ డెల్లపనులు
సక్క నయ్యెడుఁ గరిపురపురంధ్రీజనులు తమపతులుఁ బుత్రులుం బొలియుట విని
పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్యసమగ్రు లని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు
నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నతండు. 373

చ. అరదము కౌరవేంద్రుదెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్ముఁడును గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిగొన నుత్సహించి వడి భూవర వారి కెదిర్చె సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథికావలియున్ వినుతింప నుగ్రుఁ డై. 374

వ. తక్కటివారు నొక్కొక్క పురికొని రాశకునియు సుశర్ముండును సవ్యసాచిని సువర్మ
నుండు సమీరనందనుని నీయగ్నినందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ. 375

క. వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరఁగ సహదేవుఁ డత్యుదగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, నిడుద వెడఁదతూపు లేసి నెఱిఁ దూలించెన్. 376

ఉ. కట్టియ వైచె నెన్నుదురు గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రిలేఁ
బట్టి నతండు సోలియును బాహిరపోవక తేఱి యావిభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయకీలితదేహునిఁ జేసె రాపుతుల్
కట్టుపకాసు లై నరునిఁ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు పొదివిన నెదవినకినుకఁ గ్రూరభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం దొరఁగించినఁ ద్రిగర్తస్యందనసందోహం బడరి గోవిందపురందర
పుత్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు పరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు. 378

సీ. సత్యకర్మునితల చారుకుండలపరి, స్ఫురితత్వ మొందుచు ధరణిఁ ద్రొల్ల
నేసి మృగంబుపై కెరఁగుసింగముపోలెఁ, గిట్టి సత్యేషుని గీటడంచి
బహుదినసంచితప్రకటకోపానల, జ్వాలలు సాకారలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్దీప్తిజాలంబు సు, శర్ముపై నిగిడించి సాయకత్ర

తే. యం బొడల నాటుటయుఁ దద్రథంబు లొక్క, పెట్టఁగవిసిన నన్నిటిఁబిలుకుమార్చి
రథ్యములఁ గూల్చి యతనియురంబు ఘోర, భల్లమున వ్రచ్చి నిర్గతప్రాణుఁ జేసె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి మనదెసజనంబులు ఖేదంబుం దమ
వారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేడ్వుర నేనమండ్ర ముప్పదుండ్ర
మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱకెఁ దత్సైన్యశేషంబు బారిసమరె భీమసేను
బారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుం డై పదంపడి తచ్ఛరవి

ఖండితకంఠుం డైనఁ గోపంబు దీపింప వగ మిగుల నక్కుమారుమూఁక యమ్మా
రుతసుతుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగుతూపుల నదిరూపడంగున
ల్లెపున విహరింపఁ గనుంగొని సహింపక మహీపతిముందటిబలంబు బరవసంబునం
గవిసిన నక్కౌంతేయసైన్యంబును సరభసంబున నెదిర్చి పేర్చినసమయంబున
సౌబలుండును సహదేవుం దాఁకినం దత్సుతుం డులూకుండు బాసటయై యడరె
వడముడియుఁ జిన్నతమ్మునికి బాసట యయ్యె నాశకుని మాద్రీతనయునిఁ బ్రదీప్త
భల్లత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచంబు లతనిమేన గుప్పించినం గోపించుచు
నయ్యిరువురు సాయకనికాయంబు నిగిడించిన నాగాంధారరాజు మొగ్గరంబునఁ
గత్తళంబులు గరవాలంబులు పల్యాణంబులు మోరలు గంఠంబులు చరణంబులు
గరంబులు శిరంబులు దునియలై తొరఁగిన ధాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నిట్లు
దనతురగసముదయంబు సమయుటయుఁ జలం బెడపక నీమఱంది యన్నకులా
నుజుం గిట్టి. 380

క. పెనుగడఁత దొడ్డయత్తళ,మున నైచిన నతఁడు మూర్ఛ। మునిఁగి రథముమీఁ
దను బడిసెఁ గనలి యప్పా,వని పొదివెను గౌరవేంద్ర। వాహినిఁ గడఁకన్. 381

వ. పొదివినయవ్వీరునారాచలంబులతాఁకున. 382

క. అది గొంత పుడమిఁ బడ నున్నది పాఱినఁ గని యదల్చి। యనసీనుఁడు బె
ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మారఁగ నబ్బలంబు। మగుడువిధమునన్. 383

వ. ఇవ్విధంబున దొర [1]యఱిమి తఱిమి యమ్మోన కుత్సాహంబుగాఁ జటులవాహం
బగురథం బెక్కి శకునిఁ గూడుకొని కవిసిన. 384

తే. పాండవులసైన్యమును సముద్దండలీల, మాఱుకొనె నంతలో మూర్ఛదేఱి నకులు
తమ్ముఁ డమ్మామపైఁ బదియమ్ములొక్క,పెట్ట గ్రుచ్చి యాతనివిలుఁ బెట్టు ద్రుంచె.

ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట.

సీ. ఆసౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ, డగుటయు నకులుఁడు। ననిలసుతుఁడుఁ
దాఁకిన వారి నతండు పెక్కమ్ముల, నొప్పింప నతనితో నూఁకి దనిల
సుతసహదేవుల। సునిశితశరవర్ష, మునఁ గప్ప నయ్యులూకుని ననేక
సాయకంబుల నొంచి। శకునిమై నఱువది,యమ్ములు నాటించి। యనుచరులను

తే. బెగడుపఱిచె నాభీముండు। బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజు। నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లకమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నలమెడలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుఁడు వడ శకుని కనుం,గొని శోకం బాత్మ నారఁ। గూరఁగ నశ్రుల్
కనుఁగొనలయందు నినిచె, న్మనుజేశ్వర విదురుభాషణంబులుఁ దలఁచెన్. 387

---

1. క. యెయిది మగిడి తఱుమ నమ్మోన.

వ. అట్లు దలఁచుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై సదరి మూఁడునారాచంబులు నిగిడించిన. 388

చ. అవి వెసఁ ద్రుంచి యాతనిశరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరాక్రముఁడై పటుఖడ్గయష్టిదీ
ప్తవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని నైవఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల నా నృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389

క. కనుఁగొని పార్థ్వచగులు వి,చ్చిన శకునియుఁ బాతె నల్లసిల్లిగి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా, జను లార్చిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాటిన. 391

చ. అరదము సత్వరంబుగ శరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పొదుపర్ల వడిఁ బింగిలివారు పోరికిం
బురికొని త్రుంచినన్ సుబలపుత్త్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతనిపైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁడై. 392

వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బపరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె. 393

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిధర్మము నూఁగి యెదిర్చి మేమొయిన్
నిలుచుట గొప్పఁగాక మహాసేయుల ధర్మతనూభవాగులం
బలికితి పీవు జూదపువేషంబునఁ దన్నల ముందె దిప్పు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి నీాయవివేకు లందఱున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్కె నద్దురాత్ముండు సూచు చుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం బడునైచుపగిది బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామామా పాఱక నిలువుమీా యని యట్లు బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబులు వారించి దశమార్గణంబులు మేనఁ జొనిపి.

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్వ సాహసమున నిష్ఠురశక్తిఁ బూన్చె నాతని, యురఃస్థలము నైవ శకుని యుర్వీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁడై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగ సైన్వరచ్చిదాకేలి స
ల్పి హసద్వక్త్రవిలాస మొప్పసఁగ నాభీలద్యుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంఠము త్రుంప మస్తకము డొల్లన్ డొల్లె మేనుర్వి మహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవులదుర్నయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చి యార్చిన యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణులై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యారావంబున రోదసి నింప సుయోధనుసేన చెదరక బెదరక నిలిచి యాసౌబలుసైన్యంబు సహదేవునిపై ననే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిసినం గన్పడియు వడముడియు నవి యన్నియు మోఘంబు లగునట్లు చేసి యమ్మూఁక బడలువడ నేసి యుల్లాసభాసితు లైనం గని జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హతశేషు లైననిజసైనికులం బురికొల్పిన వారలు రక్షకరహితు లయ్యును దెంపుపెంపునఁ గెంకిపక యాసవ్యసాచిం బొదివి తదస్త్రశిఖాసందోహంబున గ్రందిపోయి రక్కురురాజు దన సుట్టును బయ లగుటఁ గలయం జూచి కట్టెదురఁ జెలఁగునాకౌంతేయులం గనుంగొని తొలంగి పోవం దలంచె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయునకు మొగం బై. 398

తే. అట్లు మనసైన్యములు దెగఁ గూలునపుడు, కురుపతికొడుకులలో బలశాలి యెంత గలిగె
నకట నాకొడుకు కెట్టివాఁ డయ్యెఁ జెపుమ, యనుడు నతఁ డిట్టు లనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలు రథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలు గుఱ్ఱంబులు పదివేలుకాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున మెఱసి యుండె. 400

క. పలపలనిమూఁకలోఁ గాల్, నిలుపక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా
కలితభుజుం డై యొక్కఁడుఁ, దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పఁగఁ గురునాథా. 401

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని చెప్పిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని యడుగుటయును. 402

ఉ. [1]సంగవిదూరితాకలితశాంతరసస్ఫుటశోభాదిసబో
ధాంగసమాశ్రితాపదుదితోదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవిశోధితామృతపిచివిహార వాసవా
[3]త్సంగతలోపలాల్యపద [4]సంస్మృతివారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహారణా
పశ్చిమ[5]నాడీసరణ పు,రశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగిరిప్రోత్పాయసంవేద్యభూమా
భణనమనసదూరస్ఫారవిస్తారసీమా
[6]గుణవిభవనిరాసాశోకుంఠితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలాకల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 406

1. గ. సంగవిదూరలా...రసత్పుట 2. క. శోపయిద్ధ- గ. లోమదిద్ధ-బోధాంగ. 3. గ. త్సంగతతోప లాల్య; ఙ. తలోపవాస్య. 4. క. సంశ్రితతారణ 5. ఙ. నాళీసరణ. 6. గ. గుణభవననిరా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కరణనిపుణపదప

ద్మా కేవలసత్త్వసద్మ మాయావ్యవధా

త్యేకాయనగమ్యా మధు

రాకృతి[1]సర్వత్వరమ్య హరిహరనాథా.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నిజపుత్త్రుండు పరాజయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

క. మద మడఁగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు కాల్నడ నెట వో
మదిఁ దలఁచి తొలఁగెనొకొ యాపద లిట్టివి కలవె మనుజపతులకు నెందున్. 3

వ. అనంతరవర్తనంబు తెఱంగెఱింగింపు మనుటయు నజ్జననాథునకు సంజయుఁ డిట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిణీశుఁ డై పెంపునఁ, బొంపిరివోవునప్పుడమితేఁడు
వెనుక నొక్కరుఁడును జన లేక యేకాకి, యై పోయె నచటికి ననతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టినట్టితూర్పున నొక్క, మడు వున్న దానిలో నడఁగియుండు
వాఁడుగా నట్టు లవ్వలనికిఁ జని చని, విదురునిమాటలు మదిఁ దలంచి

ఆ. యధికమతి నృపాలుననుజుఁడు [2]సెప్పి న, ట్లకట దానిఁ గానన యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యె దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి సెప్పఁ గలదు. 5

వ. అట్టియెడ నుడిసి చిక్కిన మూఁకలు నీకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల స్యందనంబున నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్త్రాభినందితుం డై యొప్పె నప్పుడు పొలికలన నీబలం బఖిలంబును బెనుగాలిం బడినపేరడవిపగిదిం గానంబడు చుండె నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రదికి పోయి రాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి నుద్దేశించి. 6

1. అ. సర్వత్రరమ్య. 2. క. సెప్పిన ట్లగుట.

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి వీఁడు బ్రదికి, [1]యిచట వర్తించి మనకు నెగ్గేమి సేయు
నప్రయోజన మిది విడు మనిన నేల, విడుతు నీద్రోహిఁ దల దెగనడుతు ననుచు.

వ. ఆశైనేయుండు వాలు వెఱికి [2]వ్రేయం జూచునంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు సన్నిధి చేసి యతని వారించి సంజయుం జంపుట యనుచితంబు ముందల విడువు మని యానతిచ్చిన నతండును వినతుం డై యట్ల కాక యని పలికి నన్ను విడిచెఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు మదీయాననం బాలోకించి బ్రదికిపోయి తెక్కడ కైనం బొ మ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు నీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు సేసె నేను దత్ప్రదేశంబు వాసి నీసుతుండు సనినచక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు వోయి ద్వైపాయనం బనం బ్రసిద్ధం బై నయమ్మడువుసమీపంబున. 8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డస్రు లడర నడలు
చూడ్కి నామోము చక్కఁగాఁ జూడ కోర
వోవఁ జూచుచు దీనతఁ బొంది యునికి
గని మనంబున శోకంబు గదుర నేను. 9

వ. ఒక్కింతసేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కెలుంగు దెచ్చుకొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికినతెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాంతుండును గొంతప్రొద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మనదెస బ్రదికిన వారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిరథికత్రయంబును బేరుకొని వారలు బ్రదికి పోయిరి తక్కొరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱింగించిన నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నామూఁపుపైఁ జే యిడి యన్నరనాథుండు నన్ను నీకడ కనుపం దలంచి నాతో ని ట్లనియె. 10

తే. మాఱుమానిసి లేకుండ మడిసి రెల్ల,వారు నీదెసఁ బాండుభూవరతనూజు
లాప్తులుం దాము నున్నవారాహవమునఁ,బడక తొలఁగితిఁ బోటులఁ బడియు నేను. 11

వ. అని. 12

క. కౌంతేయులబారిం బడ, నింతియు సిరి చాలు రాజ్య మెల్లను దా రై
పొంత ననుఁ బెట్టుకొని యొక, కొంత యొసఁగి రేని నట్టికకూ డేమిటికిన్. 13

క. అనుజులఁ దనుజుల మత్సరి, జనులను సమయించి వారు సమరోల్లాసం
బున మెఱయఁ జూడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు సంజయ చెపుమా. 14

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనం బనుమడుఁగున డాఁగియుండుట.

క. ఇమ్మడువులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన నేఁగెదఁ దగువృ
త్తమ్మునఁ దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయి నేనియును దీర్తు నేఁ బగ యనుమీ. 15

---

1. అ. యెచట వర్తించు. 2. అ. తెగ వ్రేయం బూనినఁ గృష్ణ.

వ. అని చెప్పి యమ్మడువు సొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు సోఁక కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండె నంత రథ్యంబులు పరిశ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రాదిక్షతంబు లగునవయవంబులతోడ రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లచ్చట వెలంగి డబ్బాటుగా నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁడే యని యడిగిన సజ్జననాథుఁ డొక్కండును బాఱు తెంచి నీటిలో డాఁగియున్న తెఱం గెఱింగించి యాప్రదేశంబు సూపి యే మిరువురము నన్నరేంద్రులతో నాడినమాటలు దేటపడం జెప్పిన వార లత్యంత విషాదంబు నొంది. 16

చ. నరవరుఁ డేము సంగరమునం బడ కున్కి యెఱుంగఁ డక్కటా
బరవస మేది వచ్చెఁ బిదపన్ వినియున్ మముఁ గూర్చికోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులకన్ వెఱఁగం దలంచి యీ
వెరవున డాఁగ సర్వపృథివీపతి గుర్వని నిట్లు పొందునే. 17

వ. అవ్విభుండు పెనుఁబ్రాపై నిలిచిన నేము పగతురతోడం బెనంగం జాలుదు మను సమయంబున విజయవిజృంభితు లగుపాండవులు సబలంబుగా నచ్చేరువ నడతెంచిన నారథికులు దా రచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి ననుఁ గృపాచార్యరథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రంత. 18

చ. కలగొనఁ బాఱుచున్ సతులు గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్కఁ గేఁ
పులపయి పెన్నెఱుల్ విరియఁ బొడ్వఁగ లాలలు గోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ జేతులుఁ గంపుగ మోఁదుకొంచు భ
ర్తల సహజన్ములన్ సుతులఁ దండ్రులఁ బేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19

వ. హతశేషు లైనపతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్షయంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచుచునికి యత్యంతకరుణం బై యుండె నప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులకావలివారును గడంగి వారలం దగినవాహనంబులపై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కినభీతజనంబులు పలుదెసలం బాఱి రట్టియెడ నీకొడుకు యుయుత్సుండు శోకసంతప్తచిత్తుం డై. 20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగఁ గురుసంఘం బెల్ల సంగ్రామధా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండుఁ బటుకౌంతేయప్రతాపంబుపే
ర్మిం గీడ్పాటున కోర్చి పాఱె విధి నాకేమేఁ బ్రాణముల్ నిల్ప నా
థుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం గొం చేఁగు టర్హం బగున్. 21

వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదు రే యని మనంబునం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగించిన నప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుం డై శౌరియాననం బాలోకించి యది మేల కాదె యని పలికి యతం డనుమతి సేయ నవ్వైశ్యాపుత్రుఁ

బరిరంభణంబు సేసి తెన్నతలంపు తలంచి తని సంభావించి వీడుకొలిపిన నతండు
రథారూఢుం డై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూపతిప్రేయసీజనంబుల కధ్యక్షు
లగువృద్ధకంచుకులం గలసి వారును దానును వారల నుచితప్రకారంబులఁ దెచ్చి
పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుం గాంచి. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబలాత్మజులున్ బల మాఱియున్ రణ
క్షితిఁ బడు టేర్పడం బలికి చెప్పెఁ దురంగము డిగ్గి మేదినీ
పతి యొకరుండుఁ బాఱుటయుఁ బాండవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు సేర్చుటకు నై యిట రాకయు మానవేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుచు నవ్వైశ్యాపుత్త్రుం బొగడి కాలో
చితకృత్యం బాచరించి తెన్నచేసె నని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు వచ్చి యెఱుఁగఁ జెప్పఁ
బలికి సమరవిశేషంబు లతఁడు నేఁటి
తెఱఁగు చెప్పెఁడి గాక యేతెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ దనఘ దీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరి కెఱుకుండు నట్లు గా సంవిధానంబు సేయ
వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రియాజనంబులను దర్శకులను దోడ్కొని భవదీయ
మందిరంబునకుం జనుము తక్కటివా రెంతెంత నడఁకువతో నిలువ నియమింప
వలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయత్నంబున నవ్విధా
నంబు సంఘటించి నీతమ్ముండు పెద్దమొగసాలం జాలుమానసులం గానలిపెట్టి
యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి యుండె నక్కడఁ గౌరవసేనాసన్నివేశం బత్యంతవిరళ
జనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహితహేషితభాషణంబులవలన
శబ్దాంతరంబు గర్ణగోచరంబు గానియట్టియాశిబిరంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె ననిన
విని యాంబికేయుం డి ట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర,చేత మనబలంబురాజకేసింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నేతెఱఁగున నడచితిరి నరేంద్రుఁడు మీరున్. 27

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డి ట్లనియె నంత నయ్యెడకుఁ గౌంతే
యులు సైన్యంబును దారును సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయంబున నరుగు
దెంచుకలకలంబు వీతెంచిన. 28

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడును గురు,సుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండుకోటికిఁ జని ర
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ,సుతు లచటికి వచ్చి నీసుకొసుతుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాతశత్త్రుండు
నీపుత్త్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుం డని పలికి

చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు నేను మనం
బున నడలు గదుర నమ్మడువుకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగుమువ్వురు దమరాక
యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట.

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండుపుత్త్రమథనమునకు సై
న్యమ్మఁడియును నీచేతఁ గృ,ప మ్మయ్యెడుఁ జుమ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు గాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండెఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యొండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టితెఱంగు కర్తవ్యంబు గా దని పలికిన విని
యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములఁ దాఁకున నొప్పిని డప్పి పుట్టె నా
మనము వశంబు గా కెడలెఁ మాటలచందము సూడ మీరు డ
స్సినయటు లున్నవార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేఁటిమా
త్త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమయించెద వైరము నేఁటితోడఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీప్తశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చఁ గత్తళము పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లి
య్యాలితనంబు వాపెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతుని వేఁటకాఱులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకమున్న ధర్మనందనుం డొక్కబోయం
బోడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో మీరు
మెలంగునెడల నరయ వలయు ననిన వాఁడును వృకోదరునిమృగయులలోనివాఁ
డగుటఁ దమవారికి నెఱుక వోయి యమ్మాట తెఱంగెఱింగించుటం జేసి యప్పని
మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కెలన నేమఱి సల్లాపంబులు సేయు చున్న
యన్నరనాథునియారథికవాసలవచనంబులు విని పూర్వాభ్యాసంబువలన నయ్యుక్తి
ప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన సన్నీటిలో నీకొడుకు డాఁగి యుంట నిశ్చయించి
తమలో మెల్లన యి ట్లనిరి. 36

క. ఈరథికులు తన నిమ్మెయిఁ, బోరికిఁ దఱుమంగఁ దాను బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు పసదన మొసఁగు మారుతతనయుని
మున్ను గని మెచ్చు వడయుద మన్నరేంద్రు
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు డిగవిడిచి వెసం బాఱి రయ్యవసరంబునఁ బాండునందనులు నీ నందను వెదక ననేకచారులం బొలికలని కెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ కగపడమికిఁ జింతాక్రాంతులై యుండ నాబోయలు భీమునిపణిహారులఁ ద్రోచికొనుచుం దన్మందిరంబు దఱియం జొచ్చి యతనిం గాంచి యమ్మనుపుత్రున నమ్మహీపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తనువిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన సతండు గిడుఁ బ్రియమున న ర్థము లొసఁగె వారికి ననేకములు వహింపంగఁ గొలఁది గా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యాలుబ్ధకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన హ్రదంబున నెక్కడ్డు ద్రవిద్యం జేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోఁక కుండునట్లు గాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు పీ రెఱింగి వచ్చి రని యతనికి విన్నవించి యాసుయోధనగురునందనాదులసల్లాపంబు లెఱింగించిన నతండు పరమహర్షంబున నాబోయలకు బహువిధంబు లగుపసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చనుదేర నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథనేమికరిపదాతి, ఘటనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ పణవనిస్సాణకాహళరణన మెల్ల, దెసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నద్దెసకు నధిప. 42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్న రణోత్సాహంబున కై రాజు నిర్బంధించు చున్నయగ్గురుపుత్రకృపకృతవర్మ లతనితో ని ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్రులు సమోద్దామోద్ధతిఁ బీరె వ చ్చిరి పీరిఁ వడిఁ గిట్టి తాఁకుచు మొ నీచిత్తంబు పోరాటకుం జొరదే నిప్పటికిం దొలంగి చని యెచ్చో నైన నే ముండి చె చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పినెడకుం జేరంగ నేతెంతుమో. 44

ఆ. అనుడు నానృపాలుఁ డయ్యోధవరులతోఁ, నిప్పు డనికి నుత్సహింప కెచటి కేనిఁ దొలఁగిపోయి యిచటికి మగుడంగ,రండు పగలు సనిన రాత్రి యగుడు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఁ బోయెదరు వోదురు గాక యిచ్చేరువఁ బోయి రేనియు నిమ్మనుపున నాయునికి యెఱుంగలే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు నన్నుఁ జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషసంస్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ నై యుండెదఁ బొం డనినం బొగులునునంబులతోడ నారథికజనంబులు వోవం బతి జలంబులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించె నేనును బాండుసూనులచారు లెల్ల కడల మెలంగుటం జేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జంబు గా దనియు నతనితోయస్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయాఱటను ముందటియట్ల వారలతోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు డిగ్గి యచ్చట నొక్క

యెడ నొదిఁగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడువునఱుత నొక్కపఱపు గలపొదయీఱమిం దూఱి పొంచియుండితి వారలు దూరంబు సని యొక్కవిపుల వటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది శినందనువలనికిం జనినహృదయంబులతోఁ దదీయ కార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయు చుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచం, బలుకుచుఁ దమకెలఁకులందుఁ బాంచాలకుమా
రులు సనుదేరఁగఁ బాండుసుతులు వచ్చిరి సంతసంబుతోఁ మడువునకున్. 47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు [1]భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశయంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన యి ట్లనియె. 48

క. చొర రాదు మనుజులకు నె, వ్వరికిని నిజ్జలము కౌరవక్షితిపతి ని
ర్భరమాయాసంరక్షా, [2]భరితం బై కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

ధర్మరాజు మడుఁగున డాఁగియున్న దుర్యోధనుని దూఱనాడుట.

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుగుఱించి పలుకు శక్రుఁడు దో డై
చను దెంచె నేనిఁ బో వ,చ్చునె నాచేఁ దప్పి యుండుఁ జొచ్చినఁ దనకున్. 50

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున ని ట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాక ని
ర్మాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్చు నెట్లు దై
తేయులు దొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వ్యథో
పాయములన్ జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపువృత్రవధప్రకారంబులు వినవె రావణుండు హోమాదిమాయాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమార్చిన తెఱం గెఱుంగవే నీఁ డగపడునట్టివిధంబు సూచికొ మ్మనిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదైన్య మె
చ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ,
చ్చుటయును బంధుమిత్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్లను [3]జావు దప్పునే. 54

ఉ. శూరుఁడ వంద్రు నిన్ మడువు సొచ్చుట శౌర్యము వొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కౌరవవంశజాతుఁడవు గష్టపుఁజొచ్చుట దెచ్చుకొంటి నీ
పేరును బెంపు మాలి యరిబృందము నవ్వఁగ నిల్లు సేయుదే. 55

---

1. అ. భరత్తనయుమాయాస్తంభి. 2. క. పరిణత మై-గ. పరీత మై-అ. భరితాత్ముఁడు. 3. అ. జావును.

తే. క్షత్త్రధర్మంబు విడిచినఁ గలదె యిహముఁ
బరముఁ జేరోలగంబునఁ బలుకుపలుకు
లెల్ల మఱచితె విను మవి పొల్లు లైనఁ
గష్టపాటు గాకుసు త్రేలఁ గావ వచ్చు. 56

చ. కొడుకులుఁ దమ్ములుం గలన ఘోరపుఁజావులు సావఁ జూచి యె
ట్లోడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడలోనుట కై నిను రాజరాజ యి
మ్మడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె
క్కుడగుట సెప్పఁగా వినవొకో కడునీచతఁ బొంది తక్కటా. 57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి పాండుసుతబాహాగర్వదుర్వారసం
రంభం బోర్వక డాఁగి యుండె నట రాజేరా జిస్సిరో చచ్చుచో
గాంభీర్యంబును ధైర్యముం విడిచి దోర్గర్వంబు బెం డయ్యెనే
శుంభత్స్థానము దూలెఁ గా కని జనస్తోమంబు నిందింపదే. 58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ ఘనులు గాఁగ, దలఁచి వారలఁ గొని మముఁ గెలుచువాఁడ
వై మనంబున శంకింప కట్టు కీడు, చేసి తాఁపూఁపు దప్పిన గాసి వైతి. 59

వ. నీకొలంది గంటి మగపడితి వింక నెందుఁ బోవచ్చు నని మఱియు ని ట్లనియె. 60

మ. భయముం బాయఁగఁ ద్రోచి వీరగుణముం బాటించి సంగ్రామని
శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషము మైఁ జావొండె గెల్పొండెఁ గా
క యధీరత్వము నాకు [1]నీడె యని వీరకం బేర్చి వే తాఁకు మెం
తయుఁ బేరయ్యెడు రమ్ము లె మ్మిదిఁగీర్తిఁ దైన్యమ్ము వచ్చుం జుమీ. 61

చ. అని మము నోర్చినం బృథివి యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ
చ్చిన సురసద్మసౌఖ్యములు చేరుటు రెండు దెఱంగులందు నొ
ప్పునియది లేదు డాఁగ నగుఁబాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుకోల్
విను మము నీ వెదుర్పఁ దగు వేయువిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్. 62

వ. తెంపు చేసి మామీఁద నుఱుకుట నీకు ధాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురుషుండ
వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వసుమతీశునకు సుయోధనుం డి ట్లనియె.

దుర్యోధనుఁడు నీరిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట.

సీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ బొరయుట యరు దయ్య
 వినుము తెల్లంబుగా మనుజనాథ
రథవాహసారథిరహితుండ నగుటకు
 బాణాదిహేతిసంపదలు లేమిఁ
బరివారశూన్యత వాటిల్లుటను బంధు

1. క. నింద- గ. నేడి.

మిత్రసహాయులు[1] మిడి యడంగఁ
జచ్చుటఁ బోటుల నెచ్చి మేనును డప్పి
గూరి చిత్తంబును బోరి కెలయ

తే. కునికిఁ జేసియుఁ దొలఁగితి నోడిఁగి సేద, దేర్చుకొని రణమునకు నుద్దీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీవారు విశ్రమింపుఁ డంతకు మఱి రండు సొంపు సూప.

వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65

క. ఇందాఁక విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి మిప్పుడు చట నీ
కుం దేఱ డప్పి కురుపతి, నందన రమ్మింక రణమునకు నాయిత్తమై. 66

వ. అనుటయు. 67

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు నెల్లభోగ, ములును గోరుదు రక్కుమారులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగరథద్విపప్ర, హీన యయ్యె నీక్షోణియు నేల పెనఁగ. 68

చ. ద్రుపదతనూజులన్ గెలిచి దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి
మ్మపజితదర్పహీను లగునట్లుగఁ జేసి సమస్తభూపతి
త్వపదము గంటి నేనియు [2]వృథారభసం బది యింపు గాదు క
ర్ణుపడుట భీష్ము లేమిని గురుండు మృతుం డగుటన్ ధరాధిపా. 69

క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవసుఖ మందఁడేని యగు రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి యేలు మఖిలధరిత్రిన్. 70

క. ఏ నింక సమర మొల్లను, హీనాయకు నీక యుర్వి నిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కలధరి, ధ్యానుండ నై తప మొనర్చెదను మునులకడన్. 71

ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ నుద్ధతి నా కేల, యుడుకు మాని నీవ యుర్వి యేలు
గుఱ్ఱములును నేనుఁగులు లేనిబయలు నీ, తలనె కట్టికొనుము ధర్మతనయ. 72

చ. అన విని యన్నరేశ్వరుఁడు హాసముతో నతనిన్ గుఱించి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృదాప్తసహాయులు సన్నఁ గాదె శ
ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సకలోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనవుట లేల మాను మిది పాటిగఁ బట్టుము లెమ్ము పోరికిన్. 73

సీ. నీయీఁగి నేను భూనాయకుండగు టొల్ల, రాజకోటికిఁ బ్రతిగ్రహము సనునె
నిను నని దెగటార్చి నేలఁ బాలించెద, నను నోర్చితేని బెంపున సుఖింపు
మేమిటివాఁడ వై యిచ్చితి పుడమి నీ, కని యెడుమాట యిట్లాడె దిపుడు
నీవు ధరిత్రి యీనేర్చినఁ గురుకులం, బునకు నిట్లాడఁ బొంద నేల

తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మ[3]సంవిభాగ, కరణ మొనరింప వచ్చినకమలనాభు
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక వాఁడిసూది, మోపినంతైన నుర్వి యీనోప నంటి. 74

క. ఏమివిధంబునఁ బోరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ బుచ్చుకొనఁగ రా

---

1. గ. లు మిడిమడంగి. అ. లమ్మెయి నడంగి. 2. అ. వృథారభసంబున నుబ్బు లేదు. 3. అ. సంవిధాన.

కేమెయి దైన్యపడితి నా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె నేర్పడఁ జెపుమా. 75

క. అరులకు సిరి యిచ్చెద నను, వెరవిఁడియును గలఁడె దీని విడువుము నాకుం
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బొరిగొన కే విడువ నజిమిఁ బోరుట యొప్పన్. 76

క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
న్నీచత యవకార్యము రా, జోచితకర్మకృతనిశ్చయుఁడ వగుము నృపా. 77

వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసినను నీచేతఁ జెడక యునికి యెఱుంగవే యింక నట్లు యిమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు. 78

క. లేలెమ్ము బిరుదవైరి, మ్మాలమునకు నీవు నెఱుఁగు దవ్విధము కదుర్
[1]మే లొందు తెరువు లేదుం, కేల యొదిఁగ కిష్టుఁడ పరమేశ్వర చెపుమా. 79

వ. అని యివ్విధంబున సమ్మనుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్లు పలికి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 80

తే. అట్లు జంకింపఁబడి మఱి యేమి సేసె, నాతనుజుండు [2]మున్ను నెన్నఁడును జంకఁ
బడినవాఁడుగాఁ డక్కటా పుడమినాల్గు, చెఱఁగులును వెఱఁ దనపంపు సేయ బ్రదికె.

క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠురవాక్యమ్ముల నమ్మెయిఁ, బరితాపము సేయ నేమిభంగి నిలిచెనో. 82

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండును దమ్ములుం గొడుకులును ద్రుపదపుత్త్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ జిత్తం బుత్తలపడ నాననంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొసర్చువాఁడై యప్పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 83

సీ. మీరేవురును బరివారబాంధవమిత్ర, సహితుల రఖిలాస్త్రశస్త్రవాతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల, రే నొకరుండ విహీనసహాచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహనన, హీనత నొందితి నేవిధమున
ననిఁ బెనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల, డస్సితిఁ గడు మీకు డప్పి లేదు

తే. వరుసఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చిపోరుఁ, డిపుడ నెడలి మీ మందఱ నెల్ల చెలులఁ
జుట్టముల ఘూపుమాపెదఁ జుట్టుముట్టి, పలువు[4]రొక్కనితోఁ బోరఁ బాడియగునె.

వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85

ఉ. తమ్ములు నిన్నుఁ గేశవుని తమ్ముని ద్రౌపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీటడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పమ్ముల నిర్గవారమును భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మ తే
జమ్మున రూపుమాపు క్రియ సజ్జత నిల్వుము సుస్థిరుండ వై. 86

తే. వినుము నీకుఁ గృష్ణునకును వెఱచి కాదు, ముంద రే నట్టు లాడుట యెందుఁ జెల్లు

1. గ. మే లొదవు తెరువు. 2. క. ముందరెన్నఁడును. 3. క. వాహావంబు నొం. 4. క. రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ బాడి.

సమరధర్మంబు తెఱఁగు దెల్లముగ నెల్ల, వారలకుఁ దెల్పుటకుఁగాని వసుమతీశ.

వ. నేఁడు మిమ్మందఱ సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లీకజయద్రథశకునిశల్యాదు లగుబంధుమిత్త్రసహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికినం బాండవాగ్రజుం డిట్లనియె.

చ. సమరముపాడి నీ వెఱిఁగి శత్త్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపదన్
మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకుమార్చెద నంట యుదాత్తమైనధై
ర్యమహిమ గాదె యిట్లనినయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొని యొక్కరుండ నిన్
గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁగించితేని నీ
యిల సకలంబు గైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నిన్
దలపడి పోరుఁ జుట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
నరవర క్రొత్తచందమురణంబు కిరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయున్ మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గౌతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదుప్రాణము లకుంఠితబాహువిలాసభాసి నై
యనవుడుఁ బుట్టలోపలిమహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
జె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నప్పలుకుల్ గలంచినన్. 94

దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలి వచ్చుట.

వ. ఇట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకశాఘాతంబునం గెరలుశూకలాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడువు సంక్షోభింప నపహసితశిలాసారోదారంబును గనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపులాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
పర్వతము శ్రేణి సేయునిపట్టిఁ జూచి
కాలదండంబు చేకొని లీలఁ బొల్చు
జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96

వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97

తే. చిఱుతనగవుతో నొండొరులచేతు లప్ప
ళించి నిర్భరసంతోషలీల నొప్పి
రమ్మహీనాథుఁ డయ్యుపహాస మెఱిఁగి
బొమలు ముడివడఁ గనుఁగవఁ గొడమఁ గెంపు. 98

వ. కోపావేశంబు నొంది యుద్వృత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99

క. ఈగలి వే లార్చెద బా,హాగర్వము మెఱయ మిన్నుముట్ట నదలును మహీ
భాగమునఁ గూల్చి నెఱపెద, నాగదబలు [1]పెట్టు లైన నగుఁ డండాఁకన్. 100

తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరుఁగురక్తాంబుధార
లంగ మెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెల్లయేఱు లెల్లెడఁ గలయఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్పున నతండు. 101

వ. అట్లు ఘోరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్రపరివారసమేతంబుగా నడరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి పాండవాగ్రజుదెసఁ గనుంగొని. 102

ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురంబొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
క్కండను నేను హేతిహతికాయత దప్పినవాఁడ నన్న నా
తం డభిమన్యు బాలుని నధర్మతఁ బ్రౌఢు లనేకయోధు లొ
క్కం డన కెట్లు చంపి రటు గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుడున్. 103

వ. నిరుత్తరుం డై యున్నభవత్తనయున కాధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 104

క. ఏ నట్లు సూపి చెప్పితిఁ, గాని యది రణంబుపాడి గామి యెఱుఁగుదుర్క
రా నీను నీమపయి మ, త్సైనికులను వెఱవ కాయితము గమ్ము నృపా. 105

క. తల చక్క ముడిచికొని డ్రిం, డలవడ బంధించి పోరికి కమరి నిలువు నీ
వలచినయట్టిప యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంకటాదులు నెమ్మిన్. 106

వ. మఱియు నొక్కతెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలికెద
నాకర్ణింపుము. 107

తే. ఏఱికొనుమీవు నొకని మాలో యెవ్వరం, వాఁడు నీతోడఁ దగఁ బోరువాఁడు వానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేఁ జచ్చి త్రిదివ,సౌఖ్య మొందుము చేసితి సమయ మేను.
అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్మంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109
విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చుట యొండు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయది నీ కొసఁగెద నిం,తన చెడియెని యకట యన్నదమ్ములకూర్మల్. 110

1. గ. పెట్టు లౌనొ - అ. పట్టు లైన.

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు లగు శిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండె గాండివి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీ వొండెఁ జేత
గద గొని యొక్కటి యొకయ్యంబునకుఁ బూని, యేర్పడ నిలిచిన నీక్షణంబ
సమయంగఁ జూచెదఁ గ్రమమున మీరెల్ల, నొకఁడొక్కఁ డే తేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వోఁగ డొంద ధరఁ గూల వ్రేయుచు, వచ్చెద మఱియు నీవారిలోన

తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాఁకిన నట్ల నాదు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ గడు గదార
ణంబు నాతోడఁ జేయ మహన్నధహరుండుఁ
గడఁగ లేఁడు మీ కెందుఁ బోఁ గలదు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకుచుండ నతండు విన కుండఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నీకొలఁదిన్ నినుఁ బిల్చినన్ మరు
త్పతిసుతుఁ గోరినం జెఱుతోతములలో నొకనిన్ వరించినన్
మతి సెడి రొక్కొ వీర లనుమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినీశ యిది బుద్ధి దొఱంగి తనుగ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపి తేని సకలోర్వియుఁ గైకొను మంట నీకు మున్
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ ద్రయోదశాబ్దభో
గ్యకృతి సమర్చి యొడ్డినటు లైనది పందెపుఁగయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బందె మాడనే. 115

చ. నరవర యెక్కటెక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బప్పుఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదయందలికౌశల మెక్కుడీమహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గోలుపోదె భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కిట్లనియె. 117

శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడి గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట.

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహోగ్రక్రీడమై లోకము
ల్పదునాల్గున్ సమయింతుఁ బో మనుసముల్లాసంబు నన్నొందు దు
ర్మదసంరంభ[1]వికత్థనుం డయినకౌరవ్యాధముం డెట్లు నా
కెదురై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నిట్లే లొత్తె దీమాత్రకున్. 118

తే. వాని[2]గదభారమునకు నోర్వకయు నాదు, పటుగదాదండ ముద్దండబాహుదర్ప

1. క. వికర్తనుండు- గ. వితర్కనుండు. 2. గ. భారమనుమాట వలదు నాదు-అ. గదభారమున కోర్చి పూని.

లీల విలసిల్ల వ్రేయుదు నేలఁ గూల, సంతసముతోడ మెచ్చు పుట్టింతు నీకు. 119

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిమ్మీరమర్దను మొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలనకేళి సల్పితి జరాసంధాంగకస్వైరభం
జకలీలన్ విలసిల్లితీ వవి మనుష్యస్ఫూర్తిమాత్రంబు లే
యొకమర్త్యుం డెను రెట్టు నీకు మదిలో నూహింప కిట్లాడితిన్. 121

క. కాళింగాదిక్షోణీపాలుర నున్నదమహాద్వీపప్రకరములన్
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతిదెసఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెంచియు. 123

తే. వాలి దుశ్శాసనుని ఱొమ్ము వ్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ నిన్ను నతఁడు
సూచుచుండియు వెఱపొచ్చి సుక్కఁగాక, కవియఁజాలెనె నీపయిఁ బవనతనయ.

చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ డాడినమాటల కిప్ప బల్లిదుం
డుగఁ గొని యేను బల్వురుఁ గడుర్వడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు సేసి తిది మే లొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలఁచి మారుతనందన యూఱడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునన్ సభకు ద్రోవది ముందల పట్టి యీడ్చి య
ట్లలఁపఁగఁ జూచి నీవు దగ నాడినరెండుదెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుపని యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వోవ వీనిపనియుం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టుము పట్ట మఖిల,ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకునెల్లఁ గన్నులపండు వగుచు, నీవుఁ దమ్ములు సుఖస్ఫూర్తి నెలవుకొనుఁడు.

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరవస మొప్ప నీవు గదపందువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటకుం బవనాత్మజ యేను బూఁట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు విరన్ విజయం బొసఁగెన్ మఱింకికిన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబు లగుమాట లాడి దుర్యోధనుండు దండి మగండు శ్రమంబునుం జాలఁ గలండు నీ వతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁ జుమ్మీ యని పలికె నప్పుడు సాత్యకి యాసమీరనందను నగ్గించెఁ బాంచాలురుఁ దక్కనుం గలుగుధరణీశులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజునాననం బాలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కల
ఘ్నునిపయి నామనంబునతికోపము పార్థుఁడు ఖాండవంబునం

దనలము పర్వఁ జేసినటు లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదన్
గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహి యకుంఠితశాస్త్రిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాజు నేఁడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధికతమునఁ దమ కింత, పుట్టె నని తనూజుపాలియుఱెఁగి. 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లుచుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్తున కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై నిర్వ్యూహం బైనశుండాలంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్నయుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితుం డగుచు నతని కి ట్లనియె. 133

ఉ. ఇట్టిది క్రూరకర్మ మని యించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చొట్టితి మాయజూదమున నుత్తము ధర్మజుఁ [1]దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టి తి
ట్టటన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ నై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు, నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ధాత్రీపతులఁ దోడు, తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చి రంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను, గూలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుఁడ వీ వున్న,వాఁడవు విను నిన్ను నేఁడు నాదు

తే. గదకు నెరసేసి లోకంబు కల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు లేల నాకుఁ
జక్కనై రమ్ము మద్భుజాస్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మై యోట దక్క.

చ. అనుడు నెవిర్చి నీతనయుఁ డాతని కి ట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గాన వే పటుభుజాకలితోగ్రగదాసముద్భటుం
నను నిటు రమ్ము సూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయుం
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడమాటల యాడుచు నుక్కి యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసవున కైనఁ జెల్లదు [2]నీ వీ
యనిఁ బాడి దప్ప కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రిదిలెదు భీమా. 137

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్షిణజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ దలశబ్దంబుల నుబ్బా జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజబృంహితంబులు హయహేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమెఱుంగులఁ బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్చుండి రమ్మహావీరులు దలపడువా రై వీరోద్రేకంబునం జేసి యతిలోకం బగునవష్టంభంబున విజృంభించి యొండొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

1, అ. గోలుపుచ్చి. 2. క. నీవే యని పాడి;-గ. నీవే యొన పాడి.

భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము సూడ బలరాముఁడు వచ్చుట.

సీ. యదుకులదీపకుం డగు రాముఁ డవ్వార్త, యంతక మును విని యక్కుమారు
లాత్మశిష్యులు గాన యాహవ మీక్షింపఁ, దీవ్రయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ గురునాథ తగ నెల్ల, వారు నెదుర్కొని గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు ప్రత్యభివందన, మాచరింపంగ ధర్మాత్మజుండు
తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము సేసె, నరుఁడుఁ గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణముల నాదరించె. 139

క. హరియును సాత్యకియు వినయ, భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ బ్రణతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి బెరయం, బరిరంభణ మాచరించెఁ బరమప్రీతిన్. 140

వ. ఇత్తెఱంగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలసంప్రశ్నంబు సేసి రయ్యా
దవపుంగవుండు సదుత్తరం బిచ్చి యేను బోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె నని యుగ్గ
డించి మిమ్ము నిందఱను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బనుసంధించుటకును
వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సుతుండును భవత్సుతుండును గదలు చేతులన యుండ
నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె నంతఁ గౌంతేయా
గ్రజుండు రౌహిణేయుతో నన్నదమ్ములయిరువురయొక్కటిపోరు సూడు మని పలికి
వా రట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధు లైన తెఱం గెఱింగించిన నతండు లెస్స
కాక యని యనుమతి సేసె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు రామునాగమనంబు
సెప్పె ననిన విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలాయత్తచిత్తుం డై జనమే
జయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 141

తే. ఉభయవాహినిసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి మురహరుండు
పాండురాజసూనులయెడఁ బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు వినఁగఁ బలికి. 142

క. హరి యెఱుఁగనిచక్కటియును, బుధుపార్థము నా కెఱుఁగఁ బోలునె యీని
ష్ఠురత విన్మఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ జనియెదుబుద్ధిన్. 143

వ. మీ కెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించిన తెఱంగును భీమ
సుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతని కాలోన నచటి కేఁగుదేర
సమకూఱినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి
ట్లనియె. 144

సీ. వినుము నరేంద్ర యప్పథమునఁ జని యమ్మహాత్ముండు గోసువర్ణాదు లైన
దానార్హబహుపదార్థంబులు దనయగ్నిహోత్రంబు దెచ్చుట కుచితజనులఁ

బుచ్చె ననేకవిప్రుల నాప్తసచివుల, వలయురథద్విపాశ్వములగముల
రావించెఁ దండులప్రముఖభోజనసాధనములు సంపన్నహృద్యములు గాఁగఁ

ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు - తీర్థయాత్రాసంవిధాన మాచరించి - మాననీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమస్థానమునకుఁ జనియె - సవినయముగ. 145

వ. అని ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు న[1]ట్లందులకుఁ జని తీర్థసేవనం బనుష్ఠించి యంత నుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతిచేరువ నడచి తదీయసకలతీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయానంబులను ధేనుకనకరత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధవనితావికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలం [2]దడిమికొని యథేష్టప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁ దగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థవిశేషంబులు వివరించి చెప్పు మనుడు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహాత్తరతీర్థ
మ్ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, [3]దనయక్ష్మం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁ డయ్యెన్.

ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము.

వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్విన్యాదు లగుసప్తవింశతిసంఖ్యలఁ జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటం జేసి తదాసక్తుం డైనం దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రునియన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యిది చాల నధర్మం బింక నిట్లు సేసితేని శపింతుఁ జుమ్మీ సముఁడ వై వర్తింపు మనుటయు నమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసి యతఁడు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన నెఱింగి యమ్మహాత్ముండు గోపించి యక్షుఁదెవులు గొను మని శాపం బిచ్చిన నయ్యోషధినాథుండు నానాఁటికిఁ గృశుం డయ్యె నట్లా తెవులుచేత నతండు వొడిమి మాలిన నోషధులు పస చెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది చంద్రకార్శ్యహేతుకం బగుట యను సంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితోఁ, నీ వేటికిఁ గృశుఁడ వైతి - నిక్కము చెపుమా
నావుడుఁ దన తెఱఁ గేర్పడఁ, గా వారికి నతఁడు సెప్పెఁ - గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యా, జనులయెడఁ నడవవలయు - శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బైనతీర్థంబుజలంబుల నిమగ్నుం డై వృద్ధిఁ బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్ధనంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151

---

1. క. ట్లందు సని. 2. అ. దఱిమికొని. 3. క. గ. దనుక్షయము.

క. అమవస నమనస నాతీర్థమునఁ గృతస్నానుఁ డై సుధాకరుఁడు ప్రవృ
ద్ధిమహితతనుఁ డగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పి యామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు నవమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని తదీయజలస్నానంబున నాప్యాయితశరీరుం డై లోకప్రభాసుం డయ్యె నది కారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం బనుపేరం బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి చమసోద్భేదనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డన నే, కతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులు గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతుదీక్ష లొనర్చి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. ఇట్లు వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాత యగుత్రితుని వంచించి తా రాగోవులఁ దోలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి కుత్సహించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకం బున్నఁ దద్భయంబునం దోలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరువురు నతని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బై నయయ్యుదపానంబున నుండి సోమపానంబు సేసినం గాని యీదురితంబు వాయ దని తలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతినిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించికొని క్రతు వొనరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీజలంబు తత్కూపంబున నుద్గతం బై యాసవనపతి నుద్ధరించె నయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన నమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాఁడు మహితసోమపానఫలము
వరము నాకిది యనుటయు వార లట్టు
లవుట సంప్రీతిమై [1]నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టియయ్యుదపానంబును సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ దత్తీర్థంబు హీనజాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్సరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసుప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్రోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గుండు సన్మునిసేవితుం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబలభద్రుండు. 157

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నైసర్గికమునకు నాగధన్వమునకు వరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకిస్థాన మచటఁ దొల్లి సకలసురులు. 158

---

1. గ. జెప్పి.

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రం నుండి యానీలాంబరుండు నైమి
శంబున కరిగె నయ్యెడం దొల్లి [1]సరస్వతి యనునేఱు దూరంబై యుండ నైమిశా
రణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభా
వించుటకు నులంగి పాఱినకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్విశేషంబు విని
విస్మితుం డగుచు నాహలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్తసారస్వతంబున
కుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి నలినభవుసత్త్రం
బున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయునిక్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున
వసిష్ఠుసప్తతంతువున గురునిసవనంబున వెండియు నొకమఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞం
బున హిమవత్పుష్కరాదు లైనతత్ప్రదేశంబులకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు
విశాలయు [2]సురతన్వియు నోఘమాలయు సువేణియు విమలోదకయు నను నామం
బుల నారీవేషయుక్త యై సరస్వతి చని యజమానసకలదేవమునిసంభావన
వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియాశ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్త
సారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరితంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకరం
బులు వినుము. 159

మంకణమహాముని మాహాత్మ్యాభివర్ణనము.

సీ. అతఁడు సరస్వతి నవగాహనము సేయుచుండి యాచేరువ నొర్తు తడుపు
గట్టక నీళ్లాడఁగాఁ జూడఁ దనదుశుక్లము నిర్గమించిన ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభేదము లొందె యది సప్తఋషు లైరి వారు మరుద్గణంబు
నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్కనాఁ డత్తపస్వి వ్రేల్లాటి దర్భ

ఆ. గంటిఁ గూరియసరసగాఱిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి కాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దాన సంక్షోభ మొందె ని, ర్జరులు భీతిఁ జనిరి శంభుఁ గాన. 160

వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దేవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి యిది
యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తనయంగు
టంబు వ్రేలం గీఱిన నందు భస్మంబు గాఱిన నాసంయమి సిగ్గుపడి దండప్రణా
మంబు సేసి. 161

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప నీవ సమస్తజగంబులకును నేడుగడయు నీవ
కర్మఫలదుఁడవును గర్మప్రదుండవు, నీవ కరుణ నన్నుఁ గావు మభవ. 162

వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుం డై పశుపతి యతి
నికిఁ దపఃప్రభావం బక్షీణంబుగా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహాముని నృత్యంబు
మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతం బయ్యె నట్టియమ్మహాత్మునినివాసం బైన
సప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యౌశనంబునకుం బోయె వినుము తొల్లి రఘు
రామునిచేతఁ జచ్చినమహోదరుం డనునసురతలపునుక యొక్కతపస్వికాలఁ

1. క. గ. చ. యయ్యేటికి దూరం బై యుండు నైమి. 2. గ. జ. సుతనువును.

దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండం గని యార్యులు సరస్వతి
నాశనం బనుతీర్థంబు శుక్రుండు దపంబు సేసినచో టందుం బొమ్మని యుదరితంబు
వాయు నని న మహోదరనామధేయుం డగు నాసంయమి యచ్చటికిం జనినం
గపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానం జేసి యది కపాలమోచనం బనం బరఁగు నచ్చోటు
వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెఁ దదీయవిశేషంబు వినుము గాధి యనుమహా
రాజుకొడుకు విశ్వామిత్రుం డనునతండు. 163

ఆ. తండ్రియట్ల సకలధాత్రీశుఁ డై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి
యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియఁ బరిజనములు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్ముని కోపించి నిజహోమధేనువు నాలోకించి
నీబలంబు పనుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహిల్లి నఘోరా
కారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజునరూధిని మడియించిన శేషించినజనంబులు
పలుగడలం బాఱ రట్లు దురవస్థం బొందు నాసేనం జూచి యగ్గాధినందనుం డెల్ల
శక్తులకంటెఁ దపశ్శక్తి యెక్కుడగుట యెఱింగి యాపృథూదకంబునం దపంబు
సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ మఱియు నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మ
చేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె నత్తీర్థంబుననుండి బలభద్రుండు బకాశ్రమంబున
కరిగె నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు [illegible]ల్లి. 165

క. ధృతరాష్ట్రుం డనుధరణీపతి దన్ను నధఃకరించి పలికినఁ గోపా
న్వితుఁ డై హోమము మొనర్చెను, ఘృతనరమాంసముల నతనికిం గీ డొదవన్.

ఆ. నఱుకఁబడినయడవి తెఱఁగున నతనిరాష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు
నులియ విన్ననయ్యె నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కుభంగులఁ దేలించి మున్ను ధేనునిమిత్తం బగు
దుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల నొసంగి దురి
తోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమణుండు యయాతం
బునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమయంబున ఘృతదుగ్ధా
దులయందు విప్రుం డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోరథంబు గా
నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగాహంబునకు వచ్చెఁ దత్ప్రదేశంబు
దొల్లి విశ్వామిత్రునాశ్రమం బతండు వసిష్ఠునెడఁ దపోవిషయమత్సరంబునఁ
గుపితుం డై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మదిఁ, దలఁచిన నానది తత్క్షణంబ
సౌమ్యవేషంబునఁ జనుదెంచి నిభృత యై, పని యేమి యనిన నమ్ముని వసిష్ఠుఁ
గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచెఁ బంచిన, వార లిద్దఱతపోవైభవంబు
నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వ, సిష్ఠున కప్పని సెప్పెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవ్వాహినికి నిట్టు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధిసుతుఁడు దోదిచ్చ సలుపు, మించుకేనియుఁ గొంకక యెప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుం డై యుండం గూలాపహారణంబు సేసి వఱుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్ముని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు వధియింప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగించినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని వగు మని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తీర్థంబునకుఁ గొందఱు మును లేతెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి. 170

తే. అమ్మహానది నడిగి వారి రక్తతెఱంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ దీర్పఁ దీఱె నట్టిదురవస్థ వారలు నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావనస్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమచేసినవిప్రద్వేష గురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱ యుపన్యసించి యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింపవలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానదివలన నట్టి తెఱం గగు టెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం దనలోనికిఁ దెచ్చి దీన మజ్జ నంబు సేయుఁ డని యనుమతి సేసిన. 172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంకి యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి ధర్మపరుల గతికిఁ బోయి రట్టు లతిగూఢ మై యున్న, యరుణ తెఱఁగు లెఱింగి యమరపతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానంబునం బాపి కొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబుననుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థంబునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమిషులు షణ్ముఖునకు నిర్జర సేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైనయసురులం దెగ టార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశజాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము.

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య మగ్నియం దిడిన వ, హింపఁజాల కజున కెఱుఁగఁ జెప్పి యతఁడు వనుప దాని నగ్ని గంగాగర్భ, భూతముగ నొనర్చె భూపవర్య. 175

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్సృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లై యం దఱు నొక్కపెట్ట వీఁడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్తి నప్పు డయ్యార్వురచన్నులుం జేపినఁ నద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాజు దాల్చి సప్తమాతృస్తన్యపానం బాచరించిన విస్మయప్రమోదభరిత లై వార లాశిశువు నెప్పటియెడన యునిచి రట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుండును శరజన్ముండును గార్తికేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచి జాతకర్మాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహానుభావంబున జాతరూపమయం బై యుండు. 176

క. విను మక్కుమారుఁ డుత్తమ, మనఁ దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధన మొందె ధాత్రి ధాత్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులునుఁ దను గొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారుం జూచువేడుక శివుండు శైలకన్యకయుం దానుఁ బ్రకృష్ట బలపరాక్రమంబులు నానాప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగుప్రమథగణంబు గొలువ నయ్యెడకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాదిదిక్పాలురును రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసకలసురులును గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరయక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృదేవతలును ననుచరసమేతు లై యేతెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధిసరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చినయమ్మహాసమూహంబున కభిముఖుం డై యోగబలాన్వితుం డగుచు బాలుండు రా నన్నీలగ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున. 178

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయుఁ నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగాఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచునొక్కొ వీఁడు, సంభృతస్నేహభక్తివిస్రంభుఁ డగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వురు, తనతనచిత్తమున నట్లఁ దలఁపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని,కొని యబ్బాలుండు యోగకుశలత వెలయన్. 180

వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేకకాలంబునం జనినం గని యెల్లవారు నద్భుతమగ్నమానసు లై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్కరుం డై పొలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

చ. హరుఁడును గంగయున్ శిఖియుఁ నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రురుచిరమూర్తికిన్ గుణగురుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదాత్త మైనపదఁ మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182

వ. దేవహితపరుం డగుటం జేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీఁడు దేవసేనకుం బతి యగుం గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం దెలియఁబలికి శక్రవరుణాదు లగుమేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరు నీకు రక్షణీయు లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుద మని వారిజాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సరస్వతీసమీపంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యపీఠంబు హిమవంతుండు వెట్ట నం దాభూతపతిపుత్రు

నునిచి బృహస్పతి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశానవిష్ణువిధికౌశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణమణికనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళం బాచరింప మహామునిప్రకర పుణ్యాహఘోషంబులు సెలంగ నుమాశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ లైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేస లొలుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున సేనాధిపత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టిరి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబునకు వరుణు నభిషిక్తుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటెఁ గుమారాభిషేకం బొప్పె నప్పావకసంభవునకుఁ గామదమనకమలభవశార్ఙ్గిశతమఖప్రముఖు లగుసకలప్రభువులు దమతమయనుచరుల యందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి నేటిభీమఘంటాకర్ణసంక్రమదండ ధరసహితు లగునేకవీరుల నొసంగి వారల బెరసి వర్తించుటకుఁ దగినసేనాంగ సముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలంబుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవర్మాయుధధరులును వివిధప్రకారాకారులు నగుగజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైనసైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి రమ్మ్యాఁకలతో శత్రుభయంకరంబు లగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసినీవిశాలాక్షీపాలితాపురస్సరంబులై పొలిచె నట్టియెడ.

సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభధ్వజమును, వాసవుఁ డసురవిధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు హరి బలవర్ధని, యగువనమాలయు నగజ యెపుడు
మాయనివెలిపట్టుదోయిని గంగ యు, జ్వలసుధామయకమండలువు గురుఁడు
దీప్తదండము వైనతేయుండు మహితమ, యూరంబు వరుణుం డుదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును నర్థవిభుఁడు, దర్పితచ్ఛాగమును శతోదళభవుండు
లసితకృష్ణాజినంబును నసమసమర,జయము నొసఁగిరి ప్రీతి నాషణ్ముఖునకు. 184

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపావక చూచుచు శంకరుండు వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున సమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు నని తలంచి భూతమయం బగుమహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాదిబృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖభేరీపణవ గోముఖప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు మహతి యగు దేవసేనకుఁ బతి యై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి మీ కెవ్వరినేనియుం జంపను జెఱుపను నలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱం బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహులప్రమోదంబు నొందిరి సేన యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్విధంబున విశాఖుని నుత్తమపదస్థునిఁ గావించి విరించి వైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి యగ్గుహుండు దేవతలు తారకాసురుని వలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బలయుతముగ నడచిన నబ్బలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న
గ్గలిక నెదురు నడచెను ద, ద్బలయుగమున కక్కజంపుభండన మయ్యెన్. 186

కుమారస్వామి తారకాసురుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట.

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదొరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడు గార్తికేయుఁ దాఁకిన నమృతా
శనగణసమ్మదసంపా, దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు ధరియించె నృపా. 188

వ. అమ్మహానీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల
బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల మ్రోఁతచందంబున విరా
వం బావహిల్ల నది ప్రయోగించి యమ్మహాత్ముండు మహిషత్రిపాదహ్రదో
దరు లనుదనుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరంభంబున
దైత్యబలంబులం దెగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి పగతురం
బిలుకుమార్చి క్రమ్మఱఁ గరతలంబునకు వచ్చుచుండె నత్తారకుం డట్లు దమవారు
సమసిన సక్రోధుం డై యగ్గుహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతనిశక్త్యస్త్రంబులతాఁ
కునం బడియె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు వెలింగె విబుధులు
ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురవల్లభుండు బాధించు నమ
ర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ, బలిష్ఠుఁ డయి జగము లెల్ల భయముం బొందన్.

వ. దాని విని యమ్మహాసేనుండు. 191

మ. కడిమిం బోయి మహోగ్రశక్తినిహతిం గ్రౌంచంబు భేదించి యె
క్కుడుగర్వంబున వచ్చి మార్కొనినరక్షోనాథుఁ దత్సైన్యముం
గడువేగంబున రూపుమాపి మునిసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరెఁ నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పె నిట్లఖిలలోకసంభావ
నీయం బగుషణ్ముఖుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ నైతి కౌరవాన్వయపావన
యాబలదేవువృత్తాంతంబు కొంత విను మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం డైనకుమా
రునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషేకంబు
సెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు నరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న నమరు లచటి
కేఁగుదెంచి కాంచి రిద్ధశమీగర్భ, లీనుఁ డైనయతని మానవేంద్ర. 194

వ. భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వంబునకుఁ జాలక దొలంగినయగ్నిదేవు
నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత [1](లమ్మునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వభక్షకుండుం
డయ్యు మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి) నిజస్థానంబులకుం జనునప్పు
డత్తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నాను లైరి యందుండి యానీరి

(1) ఇది కొన్నిటఁ గానిపింపదు.

కౌబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధిపత్యంబు మొదలైనవరంబులు వడసినచో టయ్యెడ గదలి యతండు. 195

ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము.

సీ. బదరిపాచననామకపరమతీర్థమునకుఁ, జనియె భరద్వాజకతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి యనునది యింద్రుండు, పతి గాఁగఁ గోరి తపంబు సేయ
నతఁడు వసిష్ఠునాకృతి దాల్చి వచ్చిన, నయ్యింతి యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మాత్పాణి శక్రున కిచ్చు, దాన సపూర్వానికమానఁ గాని
తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న న వ్వాలయ నమ్మ
హాత్ముఁ డది యట్ల యగుఁ గాని యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్నిబదరిఫలము
లానితంబినిచే నిచ్చి యపుల నుండ. 196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రాయి నగ్ని రాఁజఁబెట్టి యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకంబునకు రాకయుండ వెండియుఁ దనసవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి యనలంబు ప్రబలంబు సేయఁ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యారేఁగుఁబం డ్లురియ వయ్యెఁ గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాఱనేని దుష్పాకం బగు నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబు సేయఁ గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షం బై శుభాంగి నీమనిష్ఠాతిశయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితి నీతనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు రమ్ము సర్వపాపహరం బై యాతీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతం బయ్యెడు మనియె నమ్మహాభాగయు నాసుమనోవిభునకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరిపాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు గనియె శతక్రతుఁ, డనుప్రసిద్ధితోడ నతులపదము. 198

వ. అచ్చోటు గదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డతృప్తుం డై ప్రాయశ్చిత్తంబు గా నయ్యెడఁ గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజిపేయంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణసమస్తక్షోణియు నొసంగె నందుండి యవ్యేకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు రాజసూయంబులు సేసినప ట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురులకు సకలభూతసంక్షయకరం బగుచున్న సంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచటు గదలి యాతఁ డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె ధీవిశాల
యందుఁ గ్రతు వొనర్చి యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిషాధిపత్యశోభి యయ్యె.

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవలజై గీషవ్యాదు లగునైష్ఠికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వతకమనువసిష్ఠ, తీర్థమున కేఁగె నాబలుఁడేర్పుఁ డధిప యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబుమై ద,ధీచి యనుముని నియమంబు లాచరించె.

వ. అనియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబుస యనునప్సరోవనితం బుత్తెంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్ఖలించిన దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్త్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠి నున్న యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీఁడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోనీక యేను వహించి కాంచితి వీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం బును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సున జని యించితి పుణ్యనదులయందు మేటి వని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్పణంబు సేసిన విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తు లౌదు రని యనుగ్రహించి యక్కు మారుండు నీపేర సారస్వతుం డనం బరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెండేం డ్లనావృష్టి యైన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్రు మునుల రక్షించి వేదాధ్యయనం బులు సేయించు నని చెప్పి యొప్పగించిన సరస్వతి ప్రీత యై తనయుం గొని చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గల, హము గలిగిన బలవిరోధియాయుధనికురుం బము నవరించుమహోద్యో, గమునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ జాల కతండు దధీచియస్థులం దగియెడునాయుధంబు లగుఁ దత్పరతం జని వేఁడ నాతఁ డి చ్చు గురుతరాక్షయోజ్జ్వలయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం పగణము వోయి వేఁడిన నృపాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రాయుధంబు నొనర్చి పేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగునవావృష్టిదురితం బునఁ దన్నుం జేరి పిన్న యనక విద్యావిశేషకలితం బైనగౌరవంబున శిష్యత్వంబు భజియించినయఱువదివేవురు మునుల సరస్వతీప్రభావజనితం బగునన్నంబున రక్షిం చుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబుననుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధ కన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్గవంశవర్యుం డగుకుని యనుతపోధనుండు.

తే. పరమతపమున నొకకన్యఁబడసి పెంచి, దివమునకు నేఁగె నది తపోనిష్ఠ నరతిఁ బూని పతి వరింపంగ నొల్లక బ్రహ్మచర్య,మున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పదంపడి యత్యంతవృద్ధ యై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛాసన్ని హితుం డైననారదుం డక్కన్యక కిట్లనియె. 209

క. విను పాణిగ్రహణము సేయనివనితకుఁ బుణ్యలోకగమప్రాప్యము గా
వున నేయుపాయమున నైన, నను దగిలెడువరు వరింపు గలినదళాక్షీ. 210

ఆ. అనిన నిజతపంబులోనర్ధంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు సుదతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణిపాలవర్య. 211

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతి యై యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయౌవనయుఁ బరమానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుం డై యన్నాతిసంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కి ట్లనియె. 212

తే. ఒక్కరేయి నీపాల నాయునికి గాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లె నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది నుమ్మలింప.

వ. ఇ ట్లుత్సహించి యిత్తీర్థంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుం డై యొక్కనాఁ డుపవసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగునైష్ఠికబ్రహ్మచర్యఫలంబు వడయువాఁ డని పలికి తనువు విడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యెడ నారేవతీపతి శల్యుండు రణంబునఁ బాండవులచేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుఁ జని యందులమునులఁ గురుక్షేత్రవిశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియుత్తరవేది యనియును సమస్తదేవతలు నందు వర్షంబు లగుసత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుం డను రాజు దున్నుటం జేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రం బనునామంబు గలిగె ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమీశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబునకు దున్నె నను టయు నాతపోధను లి ట్లనిరి. 214

కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము.

సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను లెల్లను దుదిఁ ద్రిది, వంబున కరుగంగ వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యన్నరపతి దున్నంగ, నింద్రుఁడు సనుదెంచి యేల యిచట
దునియెద వనిన నమ్మనుజాధిపతి తన, కోర్కి సెప్పిన నేలికొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవపతి వచ్చి వెండియు, నుల్లస మాడుచునుండు [1]నతని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుంద కనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగువాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చయము సేసి యాశక్రుఁ, డచటి కేఁగుదెంచి యతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారు లై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందు సమరంబు సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందినసమస్తజంతువులకు సురలోకప్రాప్తి గలిగెడు మని పల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమఖుఁడు సంభావనాతిశయంబున. 216

1. గ. నతఁడుఁ, దనదునిష్ఠ.

క. గాలిఁ గురుక్షేత్రంబున, ధూలి తనువుఁ జెంది నరునిదుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి [1]మధురలీలమై నరేతులగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురునృపాలుండును గృతకృత్యుం డై సంతోషించె నని చెప్పుటయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థమధూకామ్రబిల్వాదిభూరుహోపశోభితం బై నసిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని యిది యెవ్వరి యాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లియ్యెడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబు సేసిన చోటు మఱియు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొంది రనిన విని యయ్యాశ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిరంగపరివారంబు నెల్ల వీడుకొల్పి యొక పుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నిచ్చటికి జటామండలకలితుండును [2]గుశచీరచ్ఛాయానుందరుండును గలహప్రియుండును నగునారదుండు హేమదండంబును మణికమండలువును గచ్ఛపవీణయుం బొలుపు మిగుల నేతెంచిన నెల్లవారలుం బ్రత్యుత్థాన ప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రాదేవమునిం గొల్చియుండి యచ్చలదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు గాంగేయుండున్
గురుఁడును గర్ణుఁడు శల్యుఁడు, వరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితినాథా. 219

వ. మఱియును మృతు లైననృపకుమారాదియోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదిదివసంబులఁ జెల్లినసంగరంబుతెఱంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి దుర్యోధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు బ్రదికిపోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాఱి ద్వైపాయనహ్రదంబు సొచ్చి జలంబుల సంస్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జనుదెంచి యమ్మ దుప్పఁ జుట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి యమ్మనుజవరుండు మడువు వెడలివచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుసుమగ లగుపగతురు పెక్కండ్రు పొదివి కొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు వీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహో
ద్ధతబలశౌర్యధైర్యములఁ బొల్చుభవత్ప్రియశిష్యులన్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొనం దలఁపు చిత్తమునన్ మొలతెంచు నేనిఁ బో
ద్ధతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి యభ్యంతరపరిజనంబుల నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరుం డరదంబుసమీపంబునకుఁ జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

---

1. క. యమరలీలమై. 2. గ. కనకకాంతినిభ.

చ. అరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజ్జగమునం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వర నొకనాఁడు సేరినను వాసవముఖ్యసమస్తదేవతా
వసులును నిండు మేల్ వడయ వత్తురు సంస్మృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాఱుచూచుచు నధిభక్తి, మోడ్పుఁ గేలు శిరంబున మోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తివిస్ఫూర్తి మెఱయ, నమ్మురారాతిపూర్వజుఁ డరద మెక్కె.

వ. అతిత్వరితగమనంబున ద్వైపాయనహ్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్త్రాదులును సుయోధనుఁడు నతని
గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ నట్లన్నరేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యిట్లను సంజయునకు. 226

పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పొలికలనికిఁ బోవుట.

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయత్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్త్రునకుం, దెలివి మిగుల కున్నె రణమునం దెఱఁ గెట్లయ్యెన్. 227

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను న, జ్జనపతికి హలాయుధుండు సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలివొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీసుతనయున కధిపా. 228

వ. ఇట్లు ప్రీతుండై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి శమంతపంచకంబు ప్రజాపతి యుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రధనంబున నిధనంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని యిందు మెప్పటిపొలికలనికిం బోవుద మనిన నతం డాద్వైపాయనహ్రదం బాసీమలోనిది గావి యెఱుంగుం గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుం డై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదాకలనంబున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున నమరప్రస్తూయమానుం డగుచుఁ జన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవపరివృతుం డై యచటికి నీ కొడుకు నడచి యమర్షసముజ్జ్వలుం డై. 229

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలిగి బలసి నిలిచి రపుడు గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తళము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలువొందె బకారి హేమశిఖరియుఁబోలెన్. 230

చ. గనుఁగొని దర్పమంథరము గా నతఁ డిట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ నెనుం బవనాత్మజుఁ జూచు వేడ్కని
జ్జనతతి యంత కంత కిటు సందడిగాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్ముదెం
చును యుపవేశనిశ్చలతఁ జూచిన మే లఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యొందఱును ధర్మనందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవాసుదేవసహితంబుగఁ దాను నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభుం డై నయన్నీలాంబరుండు

తారకామధ్యవర్తి యై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుండును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహు లై, యుద్భటవృషములయొప్పు దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదను లై, చండోరగంబులచంద మొంది
మదసముజ్జృంభితమండితాకారు లై, భద్రద్విపంబులపగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగసందీప్తమూర్తు లై, మహితపర్వతములమాడ్కి మెఱసి

ఆ. వాసుదేవయుగము వరుణద్వయంబు వై, శ్రవణయుగ్మకంబు రామయమము
వోలె దర్శనీయలీల వహించి యంభోధియుగళ మనఁగఁ బొంగు మిగిలి. 233

వ. ఒండొరులం జఱచుచుం జూచుచుఁ బరస్పరహృదయవిదారణంబు లగు దారుణ భాషణంబు లెసఁగ శుంభదవష్టంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని యాంబి కేయుండు. 234

క. తనుఁ బనుపనొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ సకలనృపులుఁ బం
చినపని సేయ నెగడునా, తనయుం డేకాకియుం బదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై సంపదలకు, నెల్ల భాజన మగు కౌరవేంద్రుఁ డనద
తనము దోఁపంగ గదఁ జేతఁ గొని విధిన్బ్ర, యమునఁ బోరికి నమరెనే యక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా దైవంబ నేర్పుం గాక యని పనివి యూరకుండె
నట్టున్నయమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 237

క. నీసుతుఁడు సమదవిషయోల్లాసంబున నంగకంబులలం బొంగారం
గా సుస్వరమున నా కుం, తీసూనునిఁ బిలిచె నుద్ధతిఁ రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఉర్వీవలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయును రాహు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతము లురిలె వరళులు, సర్వదిశల నఱచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్ఘాతపాతప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల ననుసంధించి గంధవహనందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కిట్లనియె. 241

సీ. అస్త్రమంబున గెల్వనగు నాఁకుఁ జూపఱు, గొనియాడఁ బోరాడి కూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యున్నిచుఁ బొలియింతు మద్గదా, దండసముద్దండతావిభూతి
యవధరింపుము వీనియాయువు దెగటాఱె, నిక్కులపాంసను నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱఁ గరిపురంబునకుఁ బోఁ, నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ

ఆ. బొగులువాఁడు గాక పోఁడిమితో నుండు,వాఁడె వీఁడు మనల వాలి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమున హర్ష మెసఁగ. 242

వ. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి నీతఁడు, పఱచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నని యి
త్తెఱఁగునకు నియ్యకొని చూ,పఱ వొగడఁగ నిన్ను నిపుడ పడవైచుటకున్. 244

తే. అమరి యున్నాఁడ నాబారి కగ్గ మైతి, పడుదుగా కింక నీకు [1]నెక్కడికిఁ బోవ
వచ్చు ననవుడు నిది యేల పెచ్చుపెరిఁగి, యాల మెడసేసి యనిలజు పేర్చె నిట్లు.

వ. అని కురువిభుండు వెండియు నిట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుం డకుంఠితబాహా
బలుఁ డిదె యవలీల నినుం, బొలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి పోరాడు ధృతిన్.

శా. వ్యూహాభావము సూచి న[2]న్నసదుగా నూహించె దో భీమ మ
ద్బాహాచండిమసారదుర్దమగదాదండంబు దృప్యద్భవ
ద్దేహాహ్లాసము నెట్టు దీనదశకుం దేనోపునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱకు హా హా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ. నా కెదురై పినాకియుఁ బినాకము పట్టక యుద్ధతిన్ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ బేర్చిన నెక్కుడు వేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
[3]కేకడ డాఁగ వచ్చు గద నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ. అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడొకో చే, యుదు భీముని తోడ ననుచు నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొదవెన్ విధికృతిం గృతార్థుఁడ నైతిన్. 251

వ. నీ విట చక్కనయి రమ్ము. 252

చ. అన విని యెల్లవారు భవదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యుశో
ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్రథితంబుగఁ దన్ బొగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయినవీరగుణంబున నుల్లసిల్లె నా
తనిపయి భీముఁ డుద్ధతగదాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలంగ నిట్లు తనమీఁద నడచువడముడిం జూచి నీకొడుకు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాసమానంబుగ వీఁక నెదుర్కొని తాఁకిన. 254

భీమసేనదుర్యోధనుల గదాయుద్ధము.

సీ. చండగదాపరస్పరఘట్టనంబుల, మింటఁ బెల్లడరెడుమంటగములఁ
బరమఘోరము లగుపదతాడనంబుల, నొలయువసుంధరాచలనములను
నుద్భటక్రోధసముద్రేకములఁ జూడ్కు, లం దుల్లసిల్లెడునరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగుతర్జనలీలలఁ, బరఁగుపర్వతగుహాప్రతిరవముల

తే. ననిమిషులదృష్టి మిఱుమిట్లు గొనఁగ భుజగ
పతియుఁ గూర్మంబు సంకటపడఁగ ధరణి

1. గ. నెక్కడికిఁ. 2. క. గ. జ. న్నసదుగా. 3. గ. కేకడ కేఁగ.

కిరణములు వెల్కఁ బాఱ దిక్కరులు బెదర
నొప్పె నత్తొలితాఁకు మహోగ్ర మగుచు. 255

వ. ఇట్లు తలపడి మండలప్రచారవివిధపరికారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాసారణబహు
భంగుల నింగికిం గ్రొత్తయొప్పొలయం దమలాఘవము వేగంబును నేర్పును దర్పం
బును జూపఱకు వెఱఁగుఁ బుట్టింప సంతకంతకు నెక్కుడగుమదంబులం బొద
లెడుబాహుదండంబులబలనైపుణంబు లగ్గింపం బేర్చుబీరంబుల నొండొరులసంరం
భంబుల సరకుగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు జంభవాసవులచందంబునం
బెనంగినం బలుదెఱంగు లైనగదాప్రహతులం దునియలు బఱియలుఁ దుముళ్లు నై
సీసకంబులు కత్తళంబులు ధరాతలంబునం దొఱంగ నట్టియెడ. 256

మ. ఒకఁ డొక్కుద్ధతిఁ బూన్చి యొండుదెస వ్రేయన్ మేను వంచించి వ్రేఁ
తకుఁ దప్పన్ వడి వ్రేయు నొడ్డనముఖంబె దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెలర్పఁగ గదాదండంబు దూలించుఁ బాం
డుకుమారుం డుఱ కట్లు కౌరవవిభుండుం గేలి సల్పుం దగన్. 257

వ. మఱియును శిక్షావిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి. 258

మ. గదతోడన్ గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచున్ వేగం డొప్ప లంఘించి మా
ఱుదెసల్ గైకొనుచుం గడంగి పలుమాఱుం దాఁకుచుం బాయుచుం
బదబాహాకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్నదనానాగతిరేఖలన్ మెఱయ భీమత్వత్సుతుల్ దీప్తులై. 259

ఉ. తప్పినయప్డు వ్రేటు దముఁ దాఁకినయప్పు డనేకభంగు లై
యొప్పలు బల్పులున్ మెఱయ నుల్లములన్ సకలాంగకంబులం
[1]గప్పఁ దలిర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెడురక్తములన్ సురవ్రజం
బప్పటి కప్డు వింత యగునచ్చెరు వొందఁగఁ బోరి రేపునన్. 260

వ. ఆసమయంబున. 261

సీ. వితతవీరాగ్రహావేశాతిదర్పిత, చిత్తు లై యొండొరు నోర్తరించు
నుగ్రమహోద్ధతి నుద్భటాటోపతీ, వ్రము లగుసమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ జయవాంఛ నాత్మర, క్షణములవలనినైపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢపరిహారంబు లం, దంద [2]బెట్టిరుపురయందు సూడు

తే. పడఁగఁ దాఁకిన శోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన వెడ సోలి నిలిచి గదలు
వామకరముల నూఁదియువారు మగుడఁ, బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుతము సేసె.

వ. ఇట్లు ధైర్యధుర్యోత్సాహంబులం బొదలి. 263

శా. రౌద్రోల్లాసము మూర్తిసంకలనఘోరం బై పొరిం బేర్చి నా

---

1. క. గప్పు దలిర్చు. 2. గ. బెట్టిరువురు సందు నూడు.

నుద్రిక్తం బగునూత్నరక్తమున మాఁగొన్నన్మగ్నతం బొల్చి తి
ర్యద్రూపోగ్రగదాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్వద్రేఖాలలితంబు చెన్ను వడసెన్ వారిద్దఱుం బోరఁగన్. 264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిగొను చిత్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్ద
య్యిరువుర గెలుపోటమి తెలిఁ, గరసి నిరూపింప నేరకరైరి [?] నరేంద్రా. 265

తే. అప్పుడప్పుడ తలపడినట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లు మేనుల నెట్టి చెలువు
గలయఁ జూచిన నడమోదుకవులఁ [?] దలంపఁ, బట్టుగా నొప్పె నధిప నీ పట్టి దోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వత్రపడక యమ్మేటినుగలు సాటోపసంరంభంబులం బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది సరకుసేయక బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిఁగినయీరసంబున నుల్లసితుం డై యాభూవల్లభుం డతనిబరియెముక లగల వ్రేసిన నవ్వీరుం డక్కౌరవపతికరంబుతో నగ్గద బీఱువోవ వ్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి సారించినం దోరంపుమెఱుంగు లెసంగం జెలంగు శబ్దంబులు నింగి ముట్ట జెట్టిదంబు గఁ దా వెరవునం దిరిగి యధరణీశుండు శిర స్తాడనంబు సేసెఁ జేసినం గౌంతేయుండు గంపింపమి యక్కుజం బై యుండె నంత నగ్గలం బగునలుక నవ్వాడముడి పుడమిఱేని వెడఁదయురం బుపలక్షించి లాఘవ ఘోరంబు గ గదాదండంబు ద్రిప్పి వైవ నాతం డది మేనినుసులునం దప్పింప నది యిల చలింపం బడిన నన్నుసులు తెలిపిన యుఱికి యద్భుతవేగుం డగునవ్వాయు పుత్రుండు గద పుచ్చుకొని తిరుగుసందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షఃస్థలంబు దారుణప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు పాండవపాంచాలురచిత్తంబులు దూల సోలియు నాలోనన తెలి వొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమ్మేదినీపతి పార్శ్వ భాగంబు బెట్టడిచిన మోఁకరిలంబడియును నీక చెడక యెగసి యజ్జగతీపతి తన్ను నగుచు నార్చుపగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసొంపు పొంపిరివోవఁ బవనతనయుఫాల కర్ణమధ్యప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నెల్లంబోయి శీఘ్రంబునం దేఱి యమ్మహాబలనందనుండు గండతలంబునం దొరుఁగునెత్తు రనుమదంబున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందుగద యల్లార్చి పేర్చి వ్రేటు గొనిన మెడకెలను దాఁకి నీకొడుకు మహాపవనపతితం బగుసాలంబుపోలికిం గూలి నం గని ధర్మపుత్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొందిరి గ్రక్కున లేచి కాలా కారుం డై ధాత్రీనాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల వెగడుపఱిచి పలువ్రేటుల నొప్పించినం గిమ్మీరవైరి వసుధం ద్రెళ్లుటయు నది సావుగాఁ గొని యక్కురుసిం హుండు సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు సావమి యెఱింగి యాభూపతి పెనంగుభంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరంబులు పుష్పవర్షంబులు గురియం బరులకు భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమసేనుం డుద్వృత్తలోచనుం డై వీరా

వష్టంభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ననకులసహదేవులే మేము
యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల
వల దని వారించి విగతఖేదుం డగుచు [1]నాకేశుండు నముచిం దాఁకిన తెఱంగున రా
రాజుం దలపడి బహువిచిత్రగతులం జరింపం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనున కిట్లనియె.

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట.

క. భీముని సుయోధనునిసం, గ్రామంబు తెఱంగుఁ జూడఁగా నెవ్వరియం
[2]దేమే నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్పు నీరజనాభా. 268

చ. అన విని శౌరి యిట్లనియె నర్జునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబ తలంపఁగ నిద్దఱందుఁ బా
వనిమెయిలావు పెద్ద కురువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు తత్పరతఁ బూని [3]శ్రమం బధికంబు సేయుటన్. 269

ఆ. లావు [4]గలిగి మొక్కలమ్మునఁ గీచకారాతి సొచ్చి ధార్తరాష్ట్రువెరవు
వలన నొచ్చుచున్నవాఁడు గావున ధర్మ, సంగరమున నరిఁ జయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం జంపువాఁ డింతియ మాయలు గలపగఱ మాయాప్రకారంబులం
బరిమార్చుటయ తగు నింద్రునివృత్రవధవ్యాపారంబు వినవె జూదంబునప్పు డనిల
సుతుండు సుయోధనుతోడ నలువిఱుగ నడుచువాఁడ నని ప్రతిన వట్టినవాఁ డది
యట్లుండె గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యైనశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మం
బు గా దది యొండుమై [5]గం డడఁచి మఱి పరిభవరూపంబుగ నూరుభంగంబు సేసి
ప్రతిజ్ఞ [6]నెఱపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక పెనంగెనేని ధర్మనందనునకు దైన్యంబు
దెచ్చు నట్లగుటఁ బూనికిపేర నూరులు భంజించి వధియించుట తప్ప నొండుపా
యంబు లేదు ధర్మనందనునివలన మనకు భయం బావహిల్లె నెట్లనిన భీష్మద్రోణ
ప్రముఖబలవదరాతులం బొలియించుటం జేసి జయంబును యశంబునుం జేకుఱి
యున్నయెడ నవి సందిగ్ధంబు లైనయట్లు గా నొకని జయించి సామ్రాజ్యంబు
గొను మని దుర్యోధనుతోడం బలికె యతనితోడ గదాసమరంబునకు భీమసేనుం
జొనిపె నిఱతనిర్బుద్ధి యగునె హతబంధుమిత్రపరివారుం డై రాజ్యంబునం దాస
విడిచి మడువు సొచ్చినవాని వెదకి వెలార్చి యెక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురె
పదుమూఁడువత్సరంబులు మత్సరాధికుం డగుచు గాంధారేయుండు భీము జయిం
చుట కయి గదా[7]పరిశ్రమం బాచరించె నూర్ధ్వతిర్యగ్గతిసముల్లాసంబున మెఱయు
చున్నవాఁ డీభీమునకుం బెద్దకాలంబేని శ్రమంబు లే దిమ్మహాభాగుండు ధర్మంబు
దొఱంగి యైన నిక్కులపాంసనునిం బిలుకుమార్ప కున్న నింక నించుక సేపునకుఁ

1. గ. నాకేశుండు. 2. జ. దేమెయి నధికత దోఁచెను. 3. క. గ. జ. శ్రవం. 4. జ. గలిమి. 5. చ. గసారించి పరిభవ. 6. క. నెఱపక యతఁ డిట్లు పెనం. 7. క. గ. చ. పరిశ్రవం బాచ.

దాన తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్ల నిష్పాపాత్ముండు రాజగుట కోర్వ వచ్చునే యనుటయు. 271

క. విని క్రీడి యపుడు మారుత, తనయుఁడు దనుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ గౌరవముఖ్యా. 272

వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్ణుండు సూచె నాకు నెందుమెయి నెట్లునుం బగతునగపాటు లేక తక్కఁనే నవ్విధం బాచరింతునకాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురుపతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లఁ దత్సంగ్రామం బామిషార్థిగరుడద్వయసమరంబు చందంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ. పాండురాజసుతుఁడు పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణివల్లభుండు
[1]తొలఁగ దాఁటె రయముదలకొని గదఁ బుచ్చి,కొనియె నాబకాంతకుండు నుఱికి.

దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట.

క. ఆలోసం గురుధరణీ, పాలుఁ [2]డడరి వ్రేయుటయును బవనసుతుని మై
సోలె నది గానఁ డాపతి, కేలివిభ్రమము దోఁపఁ గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి యుగ్రత భీముఁడు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సముదీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విఱిగి నగాగ్ర ముద్భటపవిప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృతంబులగుకరితురగబృంహితహేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పాతంబులును గలిగిన నట్లు కౌరవపతి పడుటకు నుబ్బునం బొడలినపాంచాలురుం బాండవులు నుద్విగ్నచిత్తు లైరి వియత్తలం బంతయు నొక్కమ్రోఁతగా నగ్గదాయుద్ధవిశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జని రిట్లు తనగదతాఁకునఁ దొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందంబునం బడి యున్న నీకొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు. 277

తే. ఏకవస్త్రఁ బాంచాలి న ట్లీడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బలికినపాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము ను, ల్లస మాడిన ధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ బంధుద్రోహీ.

1. గ. తలఁగ దాఁటె రయము • దలకొత్త గద. . డు గద వ్రే.

క. విను మేము [1]కల్లసారెలు, గొని కపటపునెత్త మాడుకుశలతఁ గా దో
ప్పనివారి నే పడంచుట, ఘనబాహుస్వైరకేళిఁ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకులసహదేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్టు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటిచీర
తోన యున్నసాధ్విఁ గేసలి వట్టి యీ, డ్చించినతనిఁ జూడుఁ డంచుఁ బొదలి. 283

వ. పాంచాలి సేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూఱె ననిన విని వారు ప్రమోదంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కురుఘస్మరుండు వర్తించుచున్న దోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ముష్కరతం జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినన్ సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృప నీ, తనయునిమెడ వట్టి యదిమి తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నె, మ్మన మెఱియుతదగ్రజుం డమర్షముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునమ్మారుతపుత్రున కి ట్లనియె. 287

చ. తల యదియేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరా జనుజవర్గముఁ దక్కఁ బంధుకోటియుం
గలపరివారముం దెగినఁ గౌరవ మొందఁగఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువచందము చేత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మునులోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁ డవిట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ దగునె దీనం, గనియెడుఫల మేమి దూష్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి దుర్యోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుం డై. 290

సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై వేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము నీకు నలిగి
యితరేతరద్రోహమతిఁ దెగి యింతలు, సేయుట గావించె నీయధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును, నిన్ను నింతకుఁ దెచ్చె నీకతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిల్లె, ధృతరాష్ట్రుకోడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవైధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మావ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 292

1, గ. కల్లసాల్లం.

దాన తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్ల నిష్పాపత్వుండు రాజగుట కోర్వ వచ్చునే యనుటయు. 271

క. విని క్రీడి యప్పుడు మారుతతనయుఁడు దనుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ గౌరవముఖ్యా. 272

వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్ణుండు ఎనిచె నాకు నెందుమెయి నెట్లునుం బగతునగపాటు లేక తక్కనే నవ్విధం బాచరింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురుపతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లఁ దత్సంగ్రామం బామిషార్థిగరుడద్వయసమరంబు చందంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ. పాండురాజసుతుఁడు పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణివల్లభుండు
[1]తొలఁగ దాఁటె రయముమీఁదలకొని గదఁ బుచ్చుకొనియె నాబకాంతకుండు నుఱికి.

దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట.

క. ఆలోనం గురుధరణీ, పాలుఁ డడరి వ్రేయుటయును బవనసుతునిమై
సోలె నది గానఁ డాపతి, కేలీవిభ్రమము దోఁపఁ గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి యుగ్రత భీముఁడు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సముదీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విఱిగి నగాగ్ర ముద్భటపవిప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృతంబులగుకరితురగబృంహితహేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పాతంబులును గలిగిన నట్లు కౌరవపతి వడుటకు నుబ్బునం బొడలినపాంచాలురుం బాండవులు నుద్విగ్నచిత్తు లైరి వియత్తలం బంతయు నొక్కమ్రోఁతగా నగ్గదాయుద్ధవిశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జని రిట్లు తనగదతాఁకునఁ దొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందంబునం బడి యున్న నీకొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు. 277

తే. ఏకవస్త్రఁ బాంచాలి నట్లీడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱిచినపాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము నుల్లస మాడిన ధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ బంధుద్రోహీ.

---

1. క. తొలఁగ దాఁటె రయము • దటుక్కా త్త గద. . డు గద వ్రే.

క. విను మేము [1]కల్లసారెలు, గొని కపటపునెత్తమాడుకుశలతఁ గాదొ
ప్పనివారి నే పడంచుట, ఘనబాహుస్వైరకేళిఁ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకులసహ
దేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటిచీర
తోన యున్నసాధ్వి వేసలి వట్టి యీ, డ్పించినతనిఁ జూడుఁ డంచుఁ బొదలి. 283

వ. పాంచాలి సేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూరె ననిన విని వారు ప్రమో
దంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కురుఘస్మరుండు వర్తించుచెన్ను
దోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ముష్కరతం జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినన్ సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృపనీ, తనయుని మెడ వట్టి యదిమి తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నె, మ్మన మెఱియుతదగ్రజుం డమర్షముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునమ్మారుతపుత్త్రున కిట్లనియె. 287

చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరాజనుజవర్గముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దెగిన గౌరవ మొందఁగఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువచందముచేఁత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మునులోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁడ విట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ దగునె దీనం, గనియెదుఫల మేమి దూష్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి దుర్యోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుం డై. 290

సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై వేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము నీకు నలిగి
యితరేతరద్రోహమతిఁ దెగి యింతలు, సేయుట గావించె నీయధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును, నిన్ను నింతకుఁ దెచ్చె నీకతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిల్లె, ధృతరాష్ట్రుకోడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవైధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మావ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 292

---

1. గ. కల్లసాల్లం.

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున । నమ్మెయిఁ గౌరవమేదినీశ్వరుం
దనయెదురన్ వధింపఁగ గ । దాసమరాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని । సంజయుఁ డేమని పల్కె నంతవాఁ
డనుజులకున్ మఱందులకు । నట్టియెడన్ మొగమోడ నేర్చునే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను । నమ్మనుజేంద్రున కప్డు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ । దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె । తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మన । భూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా దనుశాస్త్రోక్తి వినమే వీఁడు విచ్చలవిడిఁ దెంపు సేసె నని పలుకునమ్మహాత్ముని మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి । భూమి యద్రువ వా
యుజుదెసకు నడచె నుద్భట,గజరిపుచంక్రమణరేఖ । గతియం దొలయన్. 296

శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట.

వ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబువలనం జలింప కుండె నట్టియెడ వేగంబ వినయావనతుం డగుచు నచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘవృత్తపీనంబు లగుబాహువుల హాలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబుమాడ్కి నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కిట్లనియె. 297

క. తనవృద్ధియు మిత్రునివ, ర్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి । ప్రబలుటయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, నను షడ్విధములను దన్ను । నతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్ప దట్లు గావున మిత్రవశుం గీడు వాటిల్లినెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిపరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్రులు విశేషించి మనమేనత్త కొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుదయంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ । బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు । మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతొడలు భ । గ్నములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనిన । వాఁడు గాఁడె. 300

వ. అట్లు గాక మైత్రేయమహామునిశాపంబున దుర్యోధనుతొడలు భీమసేనుగదాఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁ గలయవి యై యుండె నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోఁపదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి మనకు
సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు సెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ గుదురు గాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక యవి విను ధర్మం
బున వానిఁ నెఱపక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచెఁ గాదె యన్నెఱి యెల్లన్.

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్టు లను నాతనికిఁ నిను నిజ్జగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధురత్వనిరూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతించును మహాత్మ యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదుప్రతిజ్ఞకై రిపు గదాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మార్కొన్నయప్పుడును నడచు నెడను గాదు పొడవెగసి పై కుతి
కినఁ దన్నుం గాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొరకొనిన
నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు సేయుదు
ననుభీమసేనుపూనికి పదుమూఁడువత్సరంబు లేని [1]వేఁచినయది యిక్కులపాంసనుం
డేల తలంప కుండె మఱచెనేనిం జెడుఁ గాక మన కేమి కలియుగంబుచొరవ యా
సన్నం బయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబు లై చెల్లకుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంత
నుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయుచున్నవీనిఁ గపటప్రకారంబునం బడ
వైచుట ధర్మహాని యై తోఁపదు వీఁడు పాండవయాదవవంశవర్ధనుం డగుసుభద్రా
నందను దెగటార్చినతెఱం గెఱుంగమే యనిన నాబలదేవుండు బలుమొగంబుతో
నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచినభీముండు పొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక
పెనంగినట్టిధర్మాత్ముం డై నదుర్యోధనున కుత్తమలోకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం
జెప్పి రథాధిరూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజ
పురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్త్రు నాలోకించు నెడ
నతండు దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూర కున్న నారా
యణుం డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ. బంధునాశకుండు పాపాత్ముఁ డీసుయో, ధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ డరయంగ నిది యధర్మంబె నీకు నేల మఱుఁగఁ జెపుమ.

వ. తల దన్నువాఁడ ననుప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని కుంతీ
నందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము పొలియుటకు మది, మెరియంగా నున్ననాకు నితఁ డీరాజున్
శిర ముఱక తన్ని యిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగపు పాటిల కున్నే. 308

---

1. క. పూఁచినయది.

తే. ఇతఁడు పఱిచినపాటులు హృదయకీలి, తంబులై భీమసేనుండు తగవుమాలె
నేమి సేయంగ వచ్చుఁ బో నిమ్ము పుణ్య, పాపచింత యిం కేటికిఁ బద్మనాభ.

వ. అనుటయు నట్లు గాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున నతనిచింత గీటునంబుచ్చ వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మేలాడక యూరకుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్ఫుల్లంబు లగులోచనంబుల నొప్పి
నిజాగ్రజుం జేరం జని యి ట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరమతి వైరముం బెనిచి పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ ద్రుం
గి రితనికంటె మున్ను మహిలోకిం బఱి పీవ భరింపు మున్నతిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312

క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతినతోడఁ బగ దీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి, స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నే. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు వడియున్నయక్కౌరవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నాకది యెఱుఁగఁ జెప్పు, మనుడు నతఁ డిట్టులనియె నమ్మనుజపతికి. 315

వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబుగా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారును విండులు విసరువారును
గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేరీపణవాదులు మ్రోయించు
వారునుం బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివికి వ్రేఁగగున ట్లుండె
నిత్తెఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316

మ. గదనేర్పెక్కుడు గల్గుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బిట్టుఱికిన న్వంచించి పోకిట్లు సే
యుదె నీవాటునఁ బెన్నొడల్ విఱిగి పేఁ దుర్వ్రిం బడఁ మాకు నె
ప్పుదలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగెం బో విప్పుడుం జూడుమీ. 317

ఆ. పరులచేతఁ గానిపని యైనవృత్రవ, ధంబుఁ బోనియరివధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను నే మింద్రుఁ గొనియాడు, నమరులట్లు పొగడెదము సెలంగి.

క. అవమానంబులు సేసిన, యవినీతుల దుస్ససేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగు పగతుని, యవుదల నిడి తింతవార లవనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమరధర్మవిరో
ధంబు లాఁతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం డెల్లరాజులం
గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ - జంపె నరుం డల దీదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి - నంతలు సేసినను గృపారతిం
దక్కక తండ్రిపా లడిగె - ధర్మజుఁ డన్నెఱి సేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కివుఁ డిట్టిచావునకు - యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు సెప్పఁగ న్మన్నదుఁ డై యీఁడయ్యెఁ దగినసోమాత్రయు భూసం
పద వీఁడు పాండవుల కిది, యది యగునె బకారిప్రతిన - కగ్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రానుసోలె నిట్లున్నయిప్పాపకర్ము గుఱిచి - పాడి తెలఁగు
తేటపడఁగ మాట - లాట దా నేల మీ, రెఱుకఁ డరదముల మహీశులార. 323

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కౌరవేశ్వరుండు గోపాయత్తచిత్తుం డై పిఱుందు మోవ లేచి చేతుల భూతలం బూఁదికొని బొమముడితోడిచూడ్కి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు విఱుగ వ్రేటు వడి యలిగి తల యెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోఁచె నట్లు ప్రాణాంతకరణం బైనవేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి మున్నాకృష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభాషించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున నప్పళించుటయు వెడవెడ గనుటంజేసి భీమువాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు డప్పటిబుడిబుడిమాటలు నాసన్నయు దీనికిం గా కేమి యని యూహించి చేయునది లేక యవుడు గఱచుచున్నవాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతోని ట్లనియె. 324

తొడలు విఱిగి పడినదుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నాక్షేపించుట.

సీ. కంసదాసునిపుత్ర - కానవు నీదురా,చారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రేలెదు నీవు సెప్పినఁ బార్థుచేసిన, సన్న గైకొని గదాసంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిప్పాపకర్ముఁడు వైచెఁ, గాక చక్కటితోడిసేకయ్యమైన
లీల మిమ్మందఱ - నేలపాలుగఁ జేయ,నే శిఖండి గడంగి - యేసె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతనవుఁ గూల్చినట్లు చేసి
తస్త్రగురుచావునకుఁ బాండవాగ్రజన్ము
బొంకు మని పంచి తరదంబు - పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్ణుఁ జంపించి తే మనఁ - గలదు నిన్ను. 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు - పాడిచీఁకటి నం
హారహితు సైంధవుని నరు, బారి పఱచి తిట్టనీకుఁ - బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్ము గురుని సూతసు, తుని భూరిశ్రవు జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గోల్పుచ్చఁగ వ, చ్చునె నీకుం గపటశూర - సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాములం గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాఱుం జంపఁ దెగితివి గొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు దహించితివి

ధర్మోత్తరచరిత్రుం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతంబున నపహరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొలువులోపల భంగపెట్టి తాప్రొద్ద నిన్ను నిట్టికురవస్థకుఁ దేరం దగి యుండ నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులు సహించినయిప్పాండవాగ్రజుండు వనుప నేను బుడమి పాలడుగ వచ్చిన నీ నేరవైతి నీనేరమి నిట్లైతి భవదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుపదుతపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించిన శిఖండిధృష్టద్యుమ్ను లాభీష్మగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కుదురే పెక్కండ్రతోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంపకుండు మే యనేకప్రౌఢయోధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బొదివి చంపినం బూనినపూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నెఱపక పుణ్యాత్మ యైనపాంచాలి నరణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచి యర్జునుం డగ్నిం బ్రవేశించునే యిన్నితిపరులచరిత్రంబులు [1]నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు (నీవా రెల్లం బాఱిన నర్జునుండు) నిన్ను విడిపించుట యెఱుంగవే గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామసమగ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితు లైనసమయంబున నర్జునుండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగ రాదె నీ వాపాదించినపాపంబుల కెల్ల మూలం బైనకర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినఁ గవ్వడి వాని నేయ కేల కాచికొని యుండు నుండె నేనియు భూసురశాపంబున నట్లైన రథంబునకు నిష్కృతి గలుగునే కావున నన్నిచు సమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం దెగటార్చినతెఱం గొప్పు నొప్ప దని యుగ్గడింపక మేలు సేసితి పాండునందనులు పుట్టినంతనుండి నేఁడు దుదిగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబునకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దాన నింతలు పుట్టెఁ బవనతనయుండు వట్టినప్రతిన యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి పిడికిటం బొడుచునే యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు నజ్జననాథుండు జనార్దనున కిట్లనియె. 328

చ. చదివితి నెల్లవేదములు జన్మము లొప్పఁగఁ జేసితిఁ రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నరపాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్త్రబాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పదే. 329

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాఁడ నైనను నా కేమి మీ రింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితు లగుచు నుండుదురు గాక యనియె నప్పు డతనిపైఁ బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుందుభులు

1. క. నిర్మలత్వంబులు.

మొరసె దిశలు తెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధియై వీతెంచె నంతయు ననుసంధించి యక్కౌంతేయులు దారు ధర్మంబు దొఱంగి గాంగేయద్రోణకర్ణ శల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తఱిం గ్రొత్తయై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోఁప విన్ననై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో ని ట్లనియె. 330

సీ. గాంగేయగురుకర్ణ కౌరవపతులఁ జ, క్కటియనిఁ బరిమార్పఁ గానమైతి
మని మీరు వగవకుఁ డద్ధీర లుగ్రాస్త్ర, వేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్చు టరిది గావున నేను, బహువిధోపాయముల్ పన్ని యిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యత్తీవ్రపరాక్రము, లలఁతులఁ బోదురే యట్లుఁ గాక

తే. వారివిధి యివ్విధమునఁ జూవంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప దీవశంబె
సురలు దనుజుల గెల్చినచొప్పు లిట్ల, సంతసపుసమయంబున వంత లేల. 331

పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట.

వ. కృతకృత్యుల మైతిమి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప వలయుఁ బోదము లెం డనినఁ బాండవులు డెలివొందఁ బాంచాలురునుం దక్కిన భూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకల రథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరీపణవాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడు నులివు దిక్కుల దీటుకొనియె ని ట్లుబ్బునం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులు కౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రౌపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదలలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవు గా దని తలంచి తా రందుఁ బోయి నాఁటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ కరిపురప్రయాణంబున కొడవం జనుదెంచు వారుగా విన్నవించి ధర్మతనయుననుమతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు వార లటు వోవ నప్పాండునందనులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులు విరిసి చనిన రిత్తయై యున్నరంగస్థలంబుచందంబునం బా డఱి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తుసంచయాధ్యక్షులును నయ్యుధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంతీనందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి నాలోకించి. 332

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనుపు ముంద రరదము డిగు[1]మే
న విదప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు మనుడు నతండున్.

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ గొనుచు రథము
డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల నొగల ముడిచి
డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
గాఁ దొలంగె న త్తేరు తత్క్షణమ మండె. 334

అగ్నిదత్తం బైనయర్జునరథంబు గాలిపోవుట.

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలానలశిఖలం
జురచురఁ బోయినఁ గని య, న్నరుఁ డచ్చెరు వంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁ డై. 335

వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డై దేవా యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి నాకు వినం దగు నేని నానతి మ్మనిన మురారాతి యతని కి ట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరిసినయది మున్న దీని నిటు గాకుండం
భరపడి రక్షించితి సం, గరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్ను లగుచున్నతక్కటిపాండవులం గనుంగొని యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ గౌంతేయాగ్రజుం గౌఁగిలించి కొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధుపర్కం బిచ్చి వివ్వచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు సుమ్మీ యని యప్పగించి తేనును నియ్యకొంటి నట్ల నాసఖుండును సురక్షితుం డై వీరక్షయకరం బగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు గైకొనియె నిటమీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం డచ్యుతున కి ట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగిఁ, గవియునప్పుడు మము నీవు గావకున్న
బ్రదుకు టెంతద వ్యధికశుభంబులకు భ, వత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ. 339

వ. అని వెండియు. 340

క. మునిపతి కృష్ణద్వైపా, యనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
క్కున నుండు నెమ్మి నాది, క్కునకు జయము గల్గు నని యకుంఠితకరుణన్. 341

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కి ట్లనియె. 342

క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు, నెనిమిది యక్షౌహిణులు మహీశ్వర కల వ
ప్పెనుమొన లన్నిటిలో న, ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ బేర్కొనుమా.

తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, మత్సముండవు గమ్మని వత్సలత్వ
గౌరవంబునఁ బల్కె నిక్కముగ నంత, వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడు వసుమతీశ. 344

---

1. "మేను విడప" అనియు వ్రా. ప్ర.

చ. కరుణ జనించి శాత్రవుల కీ గాండివి సంపఁగ నొల్లఁ డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిభావనిరూఢము గాఁగఁ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమతిన్ మఱి చొచ్చి సరిత్సుతాదులన్
వెరవున గీటడంచెఁ దనవిక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సంపుటకుఁ దన, యిచ్చఁ జొరక కేలి సలిపె నిన్నాళ్లును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్పెఁ దగన్. 346

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకపెం పెంచినాఁడు గాని తలంపన్
మానవనాథ సురేశ్వర, సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ చుమ్మే పనికిన్. 347

క. నిమిషార్ధంబునఁ ద్రైలో, క్యమును సురాసురయుతంబుగా నోర్చుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి కయ్యమునం గురుబలము గెలుచు టరుదే తలఁపన్. 348

వ. అని పలికె నిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి తద
నంతరంబ కౌంతేయులు కమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్నసంచయం
బులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రం బైననీపుత్త్ర
భాండాగారంబుఁ జేకొని నాఁడు పాలికలనికిం బోవక యున్నరథరథ్యమాతంగతురం
గంబులం జూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని యధికప్రమదసమద
చేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకసేపునకు శౌరి వారలతో నిట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మసల వలదు మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేఁగి యచ్చోట, నుచితవర్తనముల నుండవలయు. 350

క. అని చెప్పి పాండునృపనం, దనులం దనతమ్మునిన్ ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని, తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు పోవునప్పుడు శౌరిసారథి యైనదారుకుండు మున్నెప్పుడును విడిదలం దమ
తేరు నశ్వంబులనుం [1]బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడువున
డాఁగినయునికిఁ జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్కతలగా
వెడలి వేడుకఁ జూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలా
హకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటం జేసి తా నప్పుడు కౌరవశిబిరంబునకుఁ దోడన
యరుగుదెంచెం గావున నొదవి సుకల్పితస్యందనుం డై యద్దామోదరుదృష్టిపథం
బున నిల్చె ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకియును సముచితవాహనంబులు
దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నారాయణుండు నిజరథారూఢుం
డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగినయొక్కపుణ్య, తటిని చేరువఁ గల్గిన దానితీర
భూమియం దర్హమగుతలమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబు లలర నధిప.

1. క. బరికల్పించి- గ. బూన్చికొని.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెలుఁగఁ జెప్పె ననని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, వినుమప్పుడు ధర్మసుతుఁడు విష్ణునివదనం బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర,మునకుం బోవలయు నీకుఁ బురుషార్థనిధీ. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనులనందఱ గీటడఁగించి వేడి యా యనకడ కచ్యుతుం బనుపు నంతటికార్యవిశేష మేమి గ ల్గెనో మునినాథ యానృపతి కిక్కమది నాకు వినంగ వేడ్క పు ట్టినయది యత్తెలుంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి గాని తెలుంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం ధారి శపించు దీని విని తమ్ముని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మెయిం గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట.

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కాదట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచితం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పురు షోత్తముండు పని తెలం గడిగి పాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూఢుం డై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దన రాక యెఱింగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతకమున్న గాంధారీద్వితీయుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులుచున్న యమ్మహీకాంతునివలని కారుణ్యంబున నతని కడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని వినయసంభ్రమం బులు దలకొనఁ దత్పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజునకు గాంధారరాజ నందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలంబునం గూర్చున్న యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్నరేంద్రుపాణి యల్లన తనకరా, బ్జమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప కలితవదనుఁ డగుచు గళము నెలుఁగురి, యోడ వగచి యమ్మురాంతకుండు. 361

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి మొలుంగు నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా నికిఁ జొర నెల్ల రైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చలంబున నీసును దక్క నన్ను సం ధికి నిట రా నొనర్చుట మహోదిం దలపోయుము దెట్టిశాంతియో, 363

వ. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదము లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్య।కాంతఁ గొలువులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల, నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు । నుర్వీనాథా. 365

క. దాసికి నొచ్చినమనముల, తో నడవికిఁ బోయి బహుళ।దుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడఁ, గానియెడుమ వడియు వారు । గనలర కంటే. 366

ఉ. ఏపుర కుండ నొక్కొకటి । యి మ్మని యూళులు వేఁడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు । లెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహ।నీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్పరే యధిప । వింటె తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలు తెరువు వట్టు నెట్లు । మెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడుపం, జాలుదురే నరులు [1]దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు ని ట్లనియెఁ బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులు గామియు మీరు నెఱి లేమియు విచారింపు మేను మ్రొక్కి వేఁడికొనియెద వారలదెసఁ గోపంబు లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోకక్రియాకలాపం బులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీచిత్తంబు నొప్పించితి నని యెప్పాట మరపిల్లెడునో ధర్మజు తెఱం గెఱింగెదుగాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన వచ్చురాజరమ।ణీ ధర నెందును గంటిమే నృపా
నీకము మించు నుండ సుతు।నిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది [2]సిక్కెఁ జిత్తమున । నాఁటి ప్రియం బగుచుండు నిప్పుడున్
లోకవిరుద్ధవృత్తిచప।లుం [3]డతఁ డి మ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుల్లి పడక । యప్పుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గ్రొంత యక్కట, భూమి యొసఁగె నేని నింత । పుట్టదు సుమ్మీ. 371

వ. కీడు పుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడెఁ బాండవులవలనం దప్పు లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం ద్రిలోకం బులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని వెండియు. 372

చ. విపులవిషాదతాపమున । వేదన నొందుమదీయబుద్ధికిం
దపగత మయ్యె నీదువచ।నామృతసేచనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ విను । మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయీ
నృపు నరయంగఁ బాండవులు । నీవును [4]నుక్తులు గారె యెమ్మెయిన్. 373

---

1. క. దైవసంపాదనముల్. 2. అ. సిక్కెఁ...నాటి...నెప్పుడున్. 3. అ. డెఱుఁగం డవివేకగర్వి డై. 4. అ. యుక్తులు.

వ. అని పయిచీరచెఱంగు మొగంబున నదిమికొని యేడ్చినఁ గృష్ణుండు వివిధవాక్యం
బుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబు గాఁ బలికె నట్టియెడ
నశ్వత్థామయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి
పారాశర్యుచరణంబులకు వినతుం డై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో ని
ట్లనియె. 374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్గును వారిఁ బొదువఁ గాఁ గా నతఁ డీప్ర
ద్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య మది విధూతకళంకా. 375

చ. అన విని రాజు దేవులు మురారికి ని ట్లని రెంతయుఁ గూరయం
బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్త్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచి కోల్
వినుతి గదయ్య నీకు నినుఁ వేయివిధంబుల నాశ్రయించు వా
ల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

శ్రీకృష్ణుండు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దద
నంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిప్పుడు
శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు సుండీ యని యుపదేశించి వెండియు
వలయువాక్యంబుల వారికి నాశ్వాసంబు గావించి యంతర్ధానంబు సేసె నిత్తెఱంగున
గోవిందుండు కృతకృత్యుం డై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీ
తీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి గాంధారిం గనుటయు
వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక పెరసుంబల్కులు గా
నయ్యాంబికేయునియుపేక్షనుం గొడుకులకీడునం దత్కాలంబునకు సంశయంబు
వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసంకునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి
దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిం గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుప
చారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశే
షించి గాంధారికి నుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతి గలిగించుటయు నప్పలుకు
లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించినయాపత్స
మయసమాగమంబు గాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొండెఱుంగక యునికియు
నగ్గాంధారరాజనందన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న
వచ్చి యావిచిత్రవీర్యపుత్త్రుకడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట
వచ్చినపిదప నాదంపతులకు నాయొనర్చినయుపదేశంబు దృఢం బగునట్టిమాట లాడ
నోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు
నందనులకుం దెలియఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 377

క. విను మోఘవతీతీరం, బున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్త్రులు ప్రీతిం
జనిన తెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కి ట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండఁ దల దన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ డగ్గఱుండు
ననుజచయముఁ దాను నరిగినపిమ్మట, [1]నెట్టు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానవపతికి నాసూతసూనుం డి ట్లను నేను బొదలోనుండి యుధిష్ఠి
రుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలికలనికి నడచునప్పుడు
వెడలి పాండవపరిజనంబులం గలసి వారు [2]నన్ను డాసినదృష్టిం గనుంగొన నక్కురు
పతికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యునికిం జేసి యక్కౌంతేయు
లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బొగులుచుఁ బోయితిఁ బోయిన
నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నరసినవెండ్రుకలు వాయం ద్రోచికొని
నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నపుడు గఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ
నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే. నేల నాలుగుసెఱఁగులు నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపైఁ గార్యభరము నిల్పి
యున్నవానికిఁ దుది నిట్టు లుండవలసెఁ, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁ గడవ వచ్చు.

క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ నఖిలనృపులు పం
చినపని సేసి మెలఁగి ర, ట్లునికి గనిననీవ యిట్టు లునికియుఁ గంటే. 383

ఆ. వాయునందనుఁడు గదాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నింద కోర్చి యిట్లు
సేసె నిత్తెఱంగు సెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గుజనుల కెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు నస్త్రకళాగురు సోమదత్తిఁ గ
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు రోయక చంపినభంగులున్ మఱు
త్తనయుఁడు నేఁడు సేసినవిధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె వృథావిజయం బది యెంత యొప్పెడున్. 385

క. అనిలజుఁడుం బోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోనిమగఁటిమి, తనకుఁ గలుగునట్టికీర్తితత్పరుఁ డెందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవమానతనూజుని చెయ్యిఁ బెద్దదొడల్
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
త్తెఱఁ గలయప్పు శత్రు నవధీరితుఁ జేయుట యొప్పుఁ గాక యే
పఱినఁ బరాభవించిన జనావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387

క. మనరాజును దేవులు భం, డనముతెగవు నేర్పరించుకొటకు నేర్తురు భీ
మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సవిస్తారముగన్. 388

వ. మఱియును. 389

మ. చెలులం జుట్టలఁ బోచి యర్థిజనులన్ శ్రీమంతులం జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్చి యాగములు పేరుం బెంపు శోభిల్లఁ ని

---

1. క. నమ్మహీశుఁ డెట్టు లయ్యెఁ జెపుమ. 2. గ. నన్ను దాసీనదృష్టిం.

[1]ట్టలపుంద్యాగము దానమ్ముఁ నడపి నిష్ఠం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిద్ధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తిఁ బొల్పారితిన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ సత్యో
త్తమలోకము సమకూఱెను, విమలాత్ముఁడ నైతి నెందుఁ వేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జాలక నిదురవోవ, నెంచు తెలిఁగున విషము పెట్టించుపగిది
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు సేసి, పడయుదురుగాక రాజ్య మప్పాండుసుతులు.

వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్ము లయినపాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్మకుఁ, దేటపఱుపు నాదుమాట గాఁగ. 395

ఆ. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి దెగటార్చుటయుఁ
నీవు దలఁపించి వారల, తోఁ వెండియు నిట్టు లనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండెకాయ యిడిన. 397

వ. ఇది నామాటగాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దన్నుం జూడ వచ్చిన సజ్జనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుండును మొద లైనబంధుమిత్రులను లక్షణుండు లోనుగాఁ గలకుమారులను బేరుకొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బాటిల్లుట యుగ్గడించి తనదేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁ గలయబలలు దాను లేనిపిమ్మటఁ బొందు దురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనవిన విని వారలు గన్నీరొలుక నుమ్మలికంబు గూరు నుల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొంద ఱశ్వత్థామప్రముఖరథికత్రయం బయ్యెడ మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట.

సీ. కడుబెట్టిదం బగుగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్ళిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసంఘస్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహార్ణవముకరణిఁ
గాలపర్యయమునఁ దూలి మేదినిమీఁదఁ, బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది

తే. [2]దుఃస్థుఁడై యుండియును నొప్పు దొరుఁగకున్న
యన్నరేశ్వరుఁ గనుఁగొని యడలు నెడల

---

1. క. ట్టలపుద్యోగము. 2. అ. ధరణిఁ బడి యుం...దఱుగకున్న.

తోడ మేనులు దూలఁగఁ దోట్రువడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టు నాసీను లైరి. 399

వ. ఆసీను లైనయెడ నగ్గురుసుతుండు. 400

ఉ. అక్కట యెప్డుఁ బల్వురు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండునీ
వొక్కరుఁ డున్నవాఁడవు మహోన్నతపీఠ మలంకరించునీ
దెక్కలిఁ దాఁకి ధాత యిలఁ ద్రెళ్లెడునట్లుగఁ జేసె నీబలం
[1]బెక్కడఁ బోయె సైన్యపతు లెల్లరు నిక్కడ రారు భూవరా. 401

తే. కడలుకొనఁ జుట్టుఁ బట్టెడుగొడుగు లెవ్వి, యెసక మెసఁగంగ సీవ్రు లేల వట్ట
రంగమున నాననంబున నవనిధూళి, గదరె జలక మే లాడవు కౌరవేంద్ర. 402

చ. అనిమిషవాహినీతనయుఁ డస్త్రగురుండును నీకు నెప్పుడుం
గనువెలుఁ గై చరింతురు వికర్ణుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడున్
నిను నొకయప్డుఁ బాయ రవిసీతు లొకో నృప వార లెల్ల నె
మ్మనమున శంక లేక యొకమాటును నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403

క. నీయెడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ జెందెడు విధి య
ట్లై యున్నవారి నిట్టులు, సేయఁడె యే నింక నేమి సేయుదు నధిపా. 404

తే. అని విలాపంబు సేసిన విని విభుండు, గన్నుఁగవ నశ్రు లురలంగఁ గరపుటములఁ
దుడిచికొనుచు డగ్గుత్తిక దొడగునెలుఁగు, నెట్టకేలకు నూల్కొల్పి యిట్టులనియె.

క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్రమోదము ఖేదం
బును వచ్చును బర్యాయం, బున దీని నెఱుంగవలదె పురుషుం డనఘా. 406

వ. అని యారథికవరుల నాలోకించి. 407

సీ. పయిపయి నెంత లాపదలు వచ్చిన నైన, నుత్సాహ మెడలక యుద్ధమునకు
నేడ్పడునట్లుగాఁ జేసెడిబంధులు, మిత్రులు సోదరుల్ పుత్రు లట్లు
బలసమేతంబుగా భండనంబునఁ ద్రుంగ, నొక్కఁడు నిల్చుట యొప్ప నెట్లు
మద్బాహువీర్యంబు మహితధైర్యంబును, దలమున్క లైన సద్ధర్మవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక శత్రు లిట్లు
నొంప పద్ధతి వడయుట సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగువిష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం
గొని వెఱ పేది కాదె పగఱుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదనురూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు బెట్టిదుఁ డై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

---

1. క. బెక్కడ వోయె.

వ. వగవ కుండుం డని యేఁ బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయుద్ధంబు పాడి విడిచి వడముడి పుడమితేనిం బడవైచి తల దన్నుట తుదిగా నైనవృత్తాంతం బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస నీసును రోసంబు నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి కఠినాక్షరకలితంబు గా నక్కౌరవేశ్వరున కి ట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లట్లు మజ్జనకుఁ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతరప్రకోపము నసహ్యపుశోకము నిట్టు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ యొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరిదగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద మనుజనాథ
యడరి యందఱఁ బాంచాలు రాది గాఁగఁ
గలుగు బాంధవమిత్త్రసంఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు సూడఁ ద్రుంతు. 412

వ. పనుపు మనిన హృష్టుం డై యజ్జనపతి కృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్కకలశం బున జలంబు నినిచికొని రమ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం జూడ వచ్చి యచ్చట నున్న సమీపాశ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించి యొక్కకలశంబు దెప్పించి దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి ని ట్లనియె నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్త్రు నభిషిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపుఁడంపునఁ గయ్యముసేఁత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మట్లగుటఁ జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతండు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం బాచరించిన. 415

ఉ. ఆరథికోత్తముం డధికహర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుం
గారవ మొప్ప గ్రుచ్చి యిఱుకౌఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రియంబు మెయిం గృపయాదవోత్తముల్
సేరి కెలంకులం జనఁగఁ జెచ్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తి యై. 416

వ. ఇ ట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్మలును మహోద్యోగంబున. 417

క. అరినిరవశేషనిరసన, పరమానందప్రచరితపాండవపుత్త్రో
త్కరబాంధవనికరపరి, స్ఫురణాఢ్యతదీయశిబిరమున కభిముఖు లై. 418

వ. చని రని యిట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱం గెఱింగించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 419

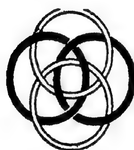
మ. శ్రుతివాక్యార్థమయప్రభావ మునిసంస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య [1]నిరసద్భావైకవేద్యా మహో
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా నమ్రాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర[2]విశుద్ధైకభక్తసులభా సంవిత్ప్రభావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూర మానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, [3]సుతాదిబుధమతిలతాప్రసూనాకారా. 421

మాలిని. భరితవికసనాంతః[4]పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్వశ్లాఘనీయక్రమోద్య
న్మరుదుపగమలీలామధ్యమానేందుబింబ
క్షరదమృతవికారోత్తారణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము
సమాప్తము.

1. క. నిరహంభావైకవేద్యా. 2. గ. వివేకభక్త. అ. వధానభక్త. 3. క. శుభవిబుధమతిప్రసూన గుణాధారా. 4. క. పద్మినీశ్రేణికా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

సౌప్తికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కౌస్తుభరత్నో
ద్దామారుణరశ్మి భూతిధవళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్యము
హా[1]మహితస్ఫురితవక్షమగు హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను వీరవర్యుఁ
డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామయును సహాయ
రథికులును విక్రమించినక్రమము సెపుమ. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్మయు గురుపుత్రు నుత్సాహంబున కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మువ్వురు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షిణంబు ముట్టపడమట నున్నపాండవశిబిరంబున కభిముఖు లై చని రత్తెఱంగున నవ్వీటికెలని కనతిదూరంబుగాఁ జని యారథికవరు లాలించి. 4

ఉ. అందలివార లెల్లను జయంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం
దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం
బందినయట్టిమ్రోఁత విని యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రప్డు ద
మ్ముం దడవన్ వడిన్ వెడలుమూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్. 5

వ. ఉలికి యట వోవు టుడిగి యెచ్చటి కేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ జూచికొనువా రై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంతద వ్వరిగి రనిన నమ్మాటలు వెడవెడ వినుచుం దనకుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 6

1. క. మహిమ.

సీ. సంజయ కురురాజు సమయునే యిట్లు భీమునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుఁ
డని నమ్మియుండితిఁ దనయులు నూర్వురు, మడియుట వినియు నామనము పెక్కు
పఱియ లై పోవనిభంగిఁ జూడఁగ ధాత, నొనరించినది గాఁగ నోపు నింక
నడియరితనమున నప్పాండవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాల నే నెక్కడేనిఁ

ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రి నై, ప్రాభవమునఁ బేర్చి పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె విన వశమే మాట, లామత్తనూజుఁ డాడ నాకు. 7

వ. అని పలికి యశ్వత్థామప్రభృతు లేమి సేసి రనుటయు నజ్జనపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 8

క. ఇమ్మెయి నారథికవరులు, గ్రమ్మఱి చని యడవి సొచ్చి కని రొకమడు వం
దిమ్ముల సూతజనులు రథ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ నప్పుడు దానిన్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబు సేసి యామ్రోఁతదెస నాలించుచుండిరి. 10

తే. అంతఁ బశ్చిమధరణీధరాగ్రవశ్చి, మంబునకుఁ బోయె మార్తాండమండలంబు
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు సలిపి రపుడు, రథికవర్యులు మువ్వురు రాజముఖ్య.

వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీను లై రాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో నిగిడెఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతోఁ బరఁగఁ బొల్చె
భూతబేతాళగణములు భూపవర్య. 13

క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనొ యనఁ జుక్కలు దోఁచెఁ గగనవీథిఁ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ గూరినమనంబులతోఁ గురుబలంబకారణంబ పొలియుట యుగ్గడించి తత్సంబంధకలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొకసేపునకు మహీతలంబున మేనులు వైచి వసురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్ములు నిద్ర వొందిరి గురునందనుండు క్రోధాతిశయంబునం జేసి నిదుర వోవక వటవిటపంబు గలయం గనుంగొనువాఁడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలీనంబు లై నిద్రించుచుండ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15

సీ. మిడుఁగుఱుఁగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు, రోచులు గలమిడిగ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారు కెంజాయ మెఱసినయెఱకల, మోపున నెసఁగుపెక్కమ్రోఁతతోడఁ
గాళులభీషణాకారత వేళ్లతో, [1]లీలమై నెగసినశైల మనఁగఁ
గరము గ్రమగుమొగ మిరుదెసముఱియించి, యామిషంబులయిక్క లరసికొనుచు

1. క. నెగసినతుంగశైలేంద్ర మనఁగ.

తే. నచటిబయ లెల్లఁ దాన యై యొక్కఁ జంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిస్వనముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ. 16

అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట.

వ. వచ్చి యవ్వటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల యుద్భటత్వం బుడిపికొని గనుసంబు తిన్నఁదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని నాక్రమించి. 17

ఉ. కొన్నిటికంఠముల్ నలుపుఁ గొన్నిటికాళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిటిపక్షముల్ నఱకుఁ గొన్నిటిపొట్టలు వ్రచ్చు లీలమైఁ
గొన్నిటి నప్పళించుకొని కోలెముకల్ నుఱుమాడు నిట్టు ల
య్యన్నిటి నయ్యులూకము రయం బెసఁగన్ వధియించె భూవరా. 18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల గీటడఁగించి యాకౌశికంబు శత్రువులం బొడివి సమయించినమేటిమగనిమాడ్కి మోదంబు నొందినం గని యగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన. 19

తే. ఇవ్విహంగము ముపదేశ మిచ్చె నాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల నిగ్రహింతు
నింత లెస్సగునే ముందఱ నేమి తెలిఁగు, గాననైతిని నాపూనుకార్యమునకు. 20

వ. అని వెండియు. 21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్త్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగఁ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్. 22

క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిఁదిమగలపై నడరుట యు
ద్ధరగతి నగ్నిజ్వాలో, త్కరముపయిన్ మిడుత యుఱుకుకరణియ కాదే. 23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేఁడ చేయక మఱి చేసిన రారాజు నిర్గతప్రాణుం డైన నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కెడుం జక్కటిశోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా దని యిట్లురియాడునాచిత్తంబుచింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లోచనగోచరం బయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్చునెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బెయ్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన. 24

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో నిఱుకటంపుఁ, దెరువునందు నడపు నెడి తిరుగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడునవసరమున, శాత్రవుల బెట్టు పైఁబడి చంపవలయు.

వ. అనునీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతకృత్యధర్ముం డగువానికి నిట్టిని కర్తవ్యంబు లట్లుం గాక పాండవేయులు పితామహాగురు లైనభీష్మద్రోణులం దెగటార్చునెడం జక్కటి గలతెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును బరిమార్చిన భంగులం దలంపం గూడునె కావునం గల్మషోపాయు లగుకౌంతేయుల నిద్రాసమయంబున (గొబ్బున) నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబు గా దని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయుం డగుసద్గురుసుతుండు దనమామను గృతవర్మను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్నయారథికవరులతో నిట్లనియె. 26

సీ. మొగదప్పితిమి రణమున మన మొకటము, న్వారము గారాని యొక్కగునిం బాండు
తనయులు దమవారుం । దారును బెక్కండ్రు, గూడి చుట్టును ముట్టి । గుల్ల పఱచి
రేకాదశాక్షౌహిణీశ్వరుం డట్లొంటి, మొయిం జక్కి పోవుచుండియును బాడి
దప్పం డవ్విభుని నధర్మవిక్రమమునం, బాపాత్ముఁ డగుబకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతం బోక । కురుదేశరాజ్యాభిషిక్తమైనయానిశిరము దన్నెం
బరిభవంబు నొంచెం । బ్రాణాంతకరవేదనాతిశయముకంటె । నన్నఁ డెందు. 27

క. లావును వెరవును గలుగుమ, హావీరు లనేకు లట్టు । లన్నిదినము లా
భూవిభునకై పెనంగి జయ, మీ వలంతులు గాక పోయి । రే మన వచ్చున్. 28

తే. ఎవ్వ రెంతం జేసి రేనియు విధి యొండు, దలంప నాఫలంబు । వలంగ కేల
యుండు నిట్లు గాంగ । నున్నది గా కేమి, యొసక మెఱుఁగుకౌరవేంద్రుమనువు. 29

వ. అని పలుమాటలాడి మీమది కలంగకున్నదేని నీనుపన్యాసంబునకుం గర్తవ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినం గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందనుమొగంబు గనుంగొని నీవు చెప్పం దలంచినయంతయట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగితేని నాకుం దోంచినదానిం జెప్పెద విను మని యిట్లనియె. 30

కృపాచార్యుం డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట.

సీ. ప్రారంభముల కెల్లం । బౌరుషమ్మును దైవ, మును సాధనమ్ములు । వినుము వాని
లోన నొక్కటిచేతం గానేర దనఘ తత్ఫలసిద్ధి యెట్లన్నం । దఱచు వాన
కారుపొలంబునం । గలిగెనేనియుం గొల్చు, గావింప నేర్చునే । యొనిదమున
వల నేర్పడంగ దున్నం । బొలములో నైన వర్షంబు లేకున్న ధాన్యంబు లగునె

తే. కాంపు లావు వెరవు । గల్గి కర్షనము సే, యంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు । పౌరుషంబునకు దైవంబుతోడుపాటు । వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక. 32

క. తగుపని కుద్యోగించుచుం, దగ వెఱంగెడుహితుల కనుమతంబుగం జేయన్
జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిం గలుగు విధిసహాయత్వంబున్. 33

క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్మాచరణంబు నడపఁగా [1]ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ, బేర్మి సెడదె నింద రా నిషేధోత్సాహా. 34

ఉ. నీతి దొలంగి కార్యముల నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను భీతియుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
ల్వేతురు చేటు సేఁతలు ఫలింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
త్యాతురతాస్పదంబు లగునాపద లిద్ధవివేకవైభవా. 35

ఉ. క్రోధము లోభముం భయముఁ గూరినచిత్తముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టకున్నె సిరి పాయఁగఁ జేయక యున్నె వానిఁ దీ
వ్రాధినితాంతదుఃఖహృదయత్వము దేరక యున్నె వానికిన్. 36

చ. వినుము కురుక్షితీశుఁడు వివేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినన్ దురభిమానమునన్ హితు లెంత చెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్త్రుల నసత్పథవృత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37

వ. అని పలికి యతండు మీమది గలఁగకయున్నదేనిఁ గర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు నని యడిగినమాట లుగ్గడించి. 38

క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు వోయినట్టు లె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యమిత్త్రధ్వంసీ. 39

వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింప మన మేమి నేర్తుము తగవు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 40

క. మన మందఱమును ధృతరా, ష్ట్రునికడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41

వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42

క. తానును గాంధారియు నె, ద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ దలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గాదన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ పొగ డొందించున్. 43

వ. వారలకడ విదురుండు నుండు సమ్మువ్వురు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలినను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికొంద మనవుడు శోకదందహ్యమాన మానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్త్రుండు కృతవర్మను నతని నాలోకించి. 44

అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనపూన్కి స్థిరీకరించుట.

సీ. వెర విట్టి తెఱఁగిది వెంగలితన మని, యెల్లవాఁడును దనయెఱిఁగినట్టి

1. అ. ఫలసిద్ధుల్.

తెఱఁగున నిజకార్య[1]దృష్టియ కయికొను, నొరులనేర్పులు పట్టనొల్లఁ డాత్మ
బుద్ధియ మేలని పొగడు నన్యులచిత్త, వృత్తుల నింపించు వివిధగతులఁ
జెందెడు నాత్మీయచేతఃప్రవర్తన, మరయఁడు దాన బాల్యమునఁ దలఁచు
ఆ. తలఁపు గీడు చేసి యెలప్రాయమున నొందు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁ బ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి నదియును విడిచి య, న్యంబులైన నేర్పు లాచరించు. 45
క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు స, ద్వ్యాపారము గాఁగఁ జూచి [2]దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నరుఁ డొండొక, చూపున వర్తించు నది విశుద్ధపదముగన్. 46
క. తగు నని మరణాదులకై, తెగునదెసర మానవుండు దృఢనిశ్చయుతం
దగిలినయది పరమహితం, బుగి వదలక నడుపు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్. 47
వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోఁచినకర్జంబు మన కందఱకును శోకనాశం
బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి విప్రునకు దమం
బును క్షత్రియునకుఁ దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణా
నుకూలతయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున శాంతుండు గానివిప్రుండును
దేజస్వి గానిరాజును దక్షుండు గానివైశ్యుండును ద్రివర్ణానుకూలుండు గాని
శూద్రుండును నిందం బడుదు రది యట్లుండె నేనును విప్రకులంబునందు జన
పూజితం బైనవంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనతవలన రాజోచితధర్మం బను
ష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు మహనీయం బైన నది యాచరించు
వాఁడ నగుట నామదికిం జూడ మేలై యుండెడు దదియుం గాక. 48
తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధ, రించి మెఱయంగ నాజనకుండు చేఁ దండ్రి
నొకఁడు వాఁడును రూపుతో నుండునట్టి, యొట్లు తెలియ త్రిపాలఁగునె నేను జెప్పుఁడ.
క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగుతూపుగములవలను మెఱసి యే
నేఁడు వధింతును నెవ్వగ, వేఁడిమిఁ బడఁ జాల కొక్కవెరపు దలఁచితిన్. 50
క. లే దింకం బగ యని ధను, రాదులదెస వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరులై పగతురు నేఁ, డాదమఱచి నిద్రవోదు రరతఱి పొడువన్. 51
ఆ. ఓడి పోయి తప్పెనూని గట్టును జెట్టుఁ, జేరి యొదిఁగి యున్నవారిఁ గాఁగఁ
మనలఁ దల్లఁతు రరులు మనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52
చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమార్తురఁ దాడిగఁ బోయి బెట్టుము
ట్టెద శరజాలసత్వరపరిష్ఠతఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱిం
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘసంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరిషిక్తము గాఁ గరవాలలీలలన్. 53
తే. గెలుపునాఁటఁట నగ్గల మొదవునిద్రఁ
బీనుఁగులుఁబోలె నున్నయాబిరుదుదుగలఁ

1. క. దృష్టిఁ గనుంగొను. 2. గ. దాన నపుడు.

జంపి పీనుంగుఁబెంట గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ సెలఁగుచుండ. 54

వ. అని వెండియు. 55

క. కరిహయనరశవముల భ, గ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతి పడయఁగ నగునే. 56

శా. ధృష్టద్యుమ్నుని ముట్టి పట్టుదు మదోద్రేకం బడంగింతు న
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంప కల్గ పశుభంగిం జంపిసం గాని పో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూయిష్ఠంబు కౌంతేయులన్
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం గావింతు నుగ్రాకృతిన్. 57

క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱఁ బగఱం
బొలియింతును శుద్ధుఁడఁ గా, వలదే జనకునకు నాదువల నేర్పడఁగన్. 58

క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసఁగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము, గండును దక్కొంపు లేదు కార్యము దలఁపన్. 59

వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 60

సీ. పఱచినవారికిఁ బగ మాఱు పలుపంగ, నుత్సహించుట కడు నొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయుద్యోగంబు, నీమానసంబున నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సమ్మత మేము దీనికి, నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాఁడవు నిద్రయును లేక యున్న[1]నీ, వెడగరపడియె దీయడవిలోన

ఆ. నెమ్మి డప్పిదేఱ నిద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ సత్త్వోదీర్ణవృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ నడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు వశ్రమమున. 61

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ ను
ద్ధురలీలం గృతవర్మయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తులై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోర్వీర్యోద్ధతిన్ మార్కొన
న్నరయోధావళి గాదు దేవతతికి న్రా దెమ్మెయిం జూడఁగన్. 62

వ. అని మఱియును. 63

చ. విను కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఢ్యుఁడు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు నూల్కొనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లను గనుతింప రాదు గురునట్టెడ యాతఁ డసంగి వచ్చు ని
న్ననఘచరిత్రి యిట్టిరథికావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే. 64

వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడులమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

1. అ. ది, వేగిరపడియెద • వేల యింత.

తెలివొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియించితము మనము పాంచాలసహితంబుగాఁ బాండవులం దెగటార్చుటయొండె వారిచేతం దెగుటయొండె నయ్యెడుం గాక రిత్త మరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.

తే. [1]అలుక యెత్తినవానికి ✽ నర్థచింత, కునకు నాతురునకుఁ గామ✽గోచరాత్ము
నికిని వచ్చునే విను నిద్ర ✽ నీవు నెఱుఁగు, దెఱఁగియుండి యిట్లేటికి ✽ నేఁప నన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జను లెఱింగిన, యిన్నాలుగుతెఱఁగులందు ✽ నెయ్యది యైనఁ
గన్ను మొగుడ నీదలు నా, కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర ✽ యేటికి వచ్చున్. 67

చ. గురుదెసవంత నాతురతఁ ✽ గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెదన్ సమర✽భంగినిరూపణ చింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెసఁగఁ ✽ గోరుట నుత్తలపాటు నొందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర ✽ వోవఁగ నెమ్మెయి నేర్తుఁ జెప్పుమా. 68

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురా✽చార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి నీవుఁ దత్పరిభవం ✽ బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులా✽రం బల్కఁగా విన్న యే
నీరే యూరక నిద్రవోదునె యి ✽ ట్లేలంటి వీరోత్తమా. 69

ఆ. మనము వినఁగ రాజు ✽ పవనసుభంగి కే, క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ ✽ గుంద కున్న
కరుణ లేక యున్న ✽ పురుషున కేనిఁ గ, న్నీరు దొరఁగకుండు ✽ నే మహాత్మ. 70

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ ✽ డక్కట యేఁ గనుఁగొంద కుండ నా
క్షితిపతి యిమ్మెయిం బరుల ✽ చేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్విభుని ✽ చేటును బాండుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది ✽ నామది నూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71

వ. అదియును గాక. 72

మ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును ✽ గావలిగా భయ మేది యున్నవీ
డెవ్వరి కైన ముట్టుకొని ✽ యేపునఁ బేర్చి జయింప వచ్చునే
యెవ్విధి నైననుం బగఱ ✽ యే పడగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రిమెయి ✽ నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 73

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి ✽ యెసకంపుఁగడఁకతో, నున్నవాఁడ నిట్టి ✽ నన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటి ✽ రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరల ✽ నచ్చు నెట్లు. 74

క. సమయింతుఁ బొదివి సౌప్తిక, సమయంబున నెల్లభంగిఁ ✽ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బాండునృపసుత, సముదయమును ద్రుపదభూప✽సంతానంబున్. 75

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్ర పేరు సెప్పి

---

1. ఆ. "అలుక వొడమువాని ♦ కర్థచింతునకును, నాతురునకు మన్మ♦థార్తునకును, నిద్ర వచ్చు నెట్లు ♦ నీవును దీనిని, నెఱఁగియుండి యేటి ♦ కేఁప నన్ను.

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద విది తగ వగునే' యనిన గురునందనునకు
గౌతముం డి ట్లనియె. 76

కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట.

చ. అలుక మనంబునం గదిరినాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొండ్లచేఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు ధీమహితుం డగువాని కైననుం
జెలులును జుట్టలుం దగిలి చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁ గాక తక్కని
ర్గల మగునీతితంత్రము దిరం బయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 77

క. మతి నెప్పుడుఁ దా ధర్మ, స్థితి నూహించుచును హితులు సెప్పెడివెర వు
ద్ధతి దక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక తొలఁగఁ దివుతు
రాప్తజనములు దగ నశ్వ యయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొలఁగుఁ
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు దొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగువెరపు గలవార లెఱిఁగింతురు దు
స్థితి గాకుండఁగఁ గార్యము,గతి యొత్తియుఁ దప్ప లిడియుఁ గడవఁ బలికియున్.

క. నాపలుకు నట్టి యాగ్రహ, దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ దిన్నఁదనము నీ
వాపాదింపుము చలమును, గోపముఁ గ్రౌర్యంబు విడువు గుణరత్ననిధీ. 81

వ. అట్లైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచినవా
నిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని దల వీడినవానిని వధి
యించుట ధర్మంబు గా దీసమయంబున సమస్తసైన్యంబును బాండవపాంచాలురు
నిద్రవోవుదురు నిదుర సావునట్టిద కాదె పీనుంగులుంబోలెఁ బడి యున్నవారిం బొ
డిచి పాపంబు గట్టుకొని నరకంబునఁ బడుట మేలె మహాస్త్రవిదు లగురథికముఖ్యుల
యందు మేటి యనఁ బరఁగి యింతకు మున్నెమిటం గల్మషంబు లేనినీయట్టివాని
కిట్టిదుష్కర్మంబు గర్హ్యం బగునే యని మడుఁగుఁజీరయందు మసి దాఁకిన ట్లయ్యెడు
సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమయంబునఁ బ్రకాశప్రకారం బైన
పరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థామ కృపాచార్యున కి ట్లనియె. 82

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిజము శాసింపంగఁ, దగువాఁడ వై హితం బగు తెఱంగు
నా కెఱింగించితి నీ కేను జెప్పెద, నేర్పడ వినుమయ్య యెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ మజ్జనకుని సన్న్యస్త,శస్త్రుని నట్లు పాంచాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిపాతకం బని, కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

తే. భీష్ము నాశిఖండిపేరఁ గృత్రిమసమ, రమున నర్జునుండు సమయఁ జూచె
నరద మూర్విఁ గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు నేసె నరుఁడు.

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశప్ర, వృత్తిమై బ్రశాంతచిత్తుఁ డైన

పుణ్యపురుషు నట్టిభూరిశ్రవునిఁ గృష్ణు, ననుజూఁ డట్లు సంపె నాగ్రహమున. 84

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృపాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మనుశంక యొకించుక యేని లేక యూ
రులు గద నుగ్గుసేయఁగ మరుత్సుతునిం బురికొల్పి రిన్నిభం
గుల మును వారె కాదె చెడఁగ్రొచ్చిరి సంగరధర్మసేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారించెద వాలింపుము. 86

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్నిమాట లవి యంతరంగంబు,నందుఁ జిక్కి కినుక యలఁత సేసె. 87

వ. వాని వెలార్పవలయు మజ్జనకహననసంతుష్టుం డగుధృష్టద్యుమ్నుండు లోనైన
యప్పాపాత్ములఁ బాపంబు తెరువున రూపుమాపెద దీనం జేసి కీటజన్మంబు పాటి
ల్లినను మేలు కాని యీకడంక మాన నేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు నని
దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండు రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గౌతముండును
గృతవర్ముండును. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున నిట యేఁగుదెంచితి, మనఘ నీవు నేను నధిపునికి
నిట్టిమమ్ము వేఱుపెట్టి యెక్కటికార్య, మాచరించువాఁడ నగుట దగునె. 89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నమహితాత్ములకే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొదివి చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తి శౌర్యము సకంపితధైర్యమునుం వెలుంగ మీ
రును దెలివొంది కూడికొన రూఢికి నెక్కుడ మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. ఒకతలఁపు లుడిగి రం డని పోవ నా,రథికవరులు గడఁగి రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు మున్నుగ నగ్నిత్ర, యంబుఁ బోలి మెచ్చి యప్పు డధిప.

వ అట్లు చని నిద్రావివశం బైనపాండవశిబిరంబు డగ్గఱి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కిట్లనియె. 92

ఆ. రాజుఁ గూల్చి జయముఁ దేజంబుఁ బొందిన, యత్యుదగ్రవిభవు లైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ జిత్తంబు లందుఁ దెం, పొదవి మువ్వు రట్లు గడియు టరిది.

వ. వారు చేష్టావిధంబు వివరింపు మనిన నాసూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున
కి ట్లనియె నట్లు శిబిరద్వారప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వత్థామ
యుద్దామరభసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 94

అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి యై తోఁచుట.

సీ. క్షురితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు, పరిధానకరణి విభాసితముగ
నురగాత్మకము లైనయుపవీతములు హార,ములు నంగదంబులుఁ బొలుపు మిగుల
వివృతవిశాలాస్యవివరంబు నిశితదం,ష్ట్రానికరంబు ఘోరంబు గాఁగ
భాసురకాంతివికాసంబు లగులోచ,నంబులు బహుసహస్రంబు లొప్ప

తే. నుగ్రమును సుందరంబును నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుత మావహింప
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెసక, మెసఁగ నగ్గురుపుత్త్రుకట్టెదుర నిలిచె. 95

క. విను మాభూతం బిట్టిది, యని కలరూ పేర్పరింప నమరులకు వశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ,గొనినఁ భేదిల్లవలయుఁ గొండకు నైనన్. 96

వ. ఇట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁ గన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతనుతేజోమరీచిసంఘంబుల శంఖచక్రగదాహస్తు లై హృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రిట్లఖిలభూతభయంకరం బగునమ్మహాభూతంబు నాలోకించి
యద్వీరవరుండు. 97

చ. హృదయమునం గలంక యొకయించుక యేనియు లేక వీరసం
పద యలరంగ భల్లముఖబాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
నదనము విచ్చి భూత మనివార్యవిధంబునఁ ద్రావె బాడబం
బుదధిజలంబు ద్రావెడుమహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 98

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ యైనఁ గనుంగొని ద్రోణి రశ్మిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిడించిన భూతముఁ దాఁకి యంత్యకా
లతిమిరవైరిమండలవిలగ్నమహోల్క యనఁబోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియ లై యడంగె నరనాథ యతండు విషాద మందఁగన్. 99

చ. అలఘుతరాత్తసారుఁ డగుసగ్గురుపుత్త్రుఁడు ఘోరఖడ్గమున్
బిలగతసర్పముం దిగుచుభీషణరేఖ నటించుభంగి న
గ్గలపురయంబునం బెఱికి గాఢవిముక్తము గాఁగ వైచినం
బాలు పఱి పోయె దూఱిక్రియ భూతశరీరసమాగమంబునన్. 100

తే. సరభసంబుగఁ దోమరసమితిఁ జక్ర, వితతిఁ బరఁగించి పేర్చె నవ్వీరవర్యుఁ
డఱియు నదియును దోడ్తోడ నల్ల నగుచు, మ్రింగె నమ్మహాభూతంబు మేదినీశ.

క. అలిగి యతండు నితాంతో, జ్జ్వలగద వైచుటయు నదియు సత్వరలీలన్
జలచర మామిషముం గొను, పొలుపు నెఱియ మెఱయు మ్రింగె భూతం బధిపా.

ఆ. ఇవ్విధమున సకలహేతులు నమ్మయి, పోవ నతివిషణ్ణబుద్ధి యగుచు
నట్టు నిట్టుఁ జూచు నతనికి బహుజనా, ర్దనులు దోఁచి రంబరమున నెల్ల. 103

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు పెక్కిటు లొక్కటఁ దోఁపఁ దీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచు నగ్గురుసూనుఁడు దుర్గదంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుచెప్పినసత్యహితోపదేశముల్
నా కిది పెద్దయే యని మనంబున నిట్లని పల్కె వెండియున్. 104

ఆ. మహితశాస్త్రకలితమార్గంబు విడిచి ని, జేచ్ఛఁ బగఱ గెలువ నెవ్వఁ డరుగు
వాని నయ్యధర్మవర్తనక్రౌర్యమ, యెవ్విధమునఁ జెఱుచు నింత నిజము. 105

సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని, సఖుఁ దోడఁబుట్టువు ◦ జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని నున్మత్తుని సుప్తుని, [1]సంగస భీతుని ◦ నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట ◦ విహితంబు గా దని, యార్యులు సెప్పుదు ◦ రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱఁగి దుర్మంత్రంబుమైఁ బగ, యడఁగింపఁ గడఁగిన ◦ నసురవృత్తిఁ
ఆ. జేట కాక కార్యసిద్ధి గానేర్చునే, పెద్ద యెత్తికొనిన ◦ భీతి మగుడఁ
బడుట గష్టసరణి ◦ బలిమి దయ్యమునోడఁ, జెల్ల దింక నేమి ◦ సేయువాఁడ. 106

ఉ. అక్రమవృత్తి గీడు తెరు ◦ వై ఫలియింపదె ద్రోణసూతి దు
ర్వ్యక్రమనింద కప్పుఁడె సవిస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణుతింపఁగ నేమియొ యిమ్మహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము ◦ పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 107

వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.

శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యోఘధ్వాంతభానున్ మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయార్ద్రీభూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృతివ్యాపారపారంగతున్
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 109

ఆ. అఖిలదేవతామయాత్ముఁ డద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నిఖిలదైవికాపదుపయ
నిరసనం బొనర్చు ◦ నియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు ◦ దొలఁగఁద్రోతు.

వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యకుంభసంభవుండు. 111

అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట.

సీ. స్థాణు నుగ్రుని శివు ◦ శర్వు నీశానుని, భద్రప్రదుని శంభు ◦ రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠు ◦ హరుఁ బరమేశ్వరుఁ, బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూపత్వసంవ్యాప్తుని, నంబికాహృదయేశు ◦ నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూలఖట్వాంగధరు జటా, మండలాలంకృతమౌళి నభవు
ఆ. నాశ్రయించి యతని ◦ కాత్మోపహార మ, ర్పించువాఁడఁ గాక ◦ పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు నమ్మహేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టి, గతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 112

వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113

క. ఏ నీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ ◦ బొగడునటులుగన్. 114

చ. అని హృదయంబునం బలుకు నమ్మహనీయచరిత్రుముందటం
గనకపువేది దోఁచె నధికద్యుతిజాలము లుల్లసిల్ల నం

---

1. గ. సంగమాభిరతుని.

దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి
న్నసము దలిర్ప నిశ్చయముగనం దెలివొందె నతండు నెంతయున్. 115

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుఁ బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుఁ గరితురంగసింహసూకరాననసమానముఖులును దీవ్రదంష్ట్రాకరాళాస్యులును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువక్త్రంబులం బొలుచువారును వక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు హ్రస్వశరీరులు నతిస్థూలకాయులుఁ గృశమూర్తులుఁ బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి నానావర్ణంబులు గలుగువారును [1]బంచశిఖులును జటాధారులును గపాలధరులును మఱియు బహుభంగికంబు లైనమౌళితలంబులం బొలుపొందువారును లోనుగా వివిధవిశేషవికృతస్వరూపు లగునసంఖ్యాతప్రమథులు చిత్రాంబరమాల్యాంగరాగంబులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తూణకృపాణముసలముద్గరపరశుభిండివాలశూలప్రభృతిస్ఫారప్రహరణంబులు మెఱయ మృదంగపణవడమరుఘంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫురద్ధ్వజపతాకాకుంచికలు శోభిల్లఁ బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు నవ్వుచు గఱచుచుఁ ద్రుళ్లుచు గుఱువులువాఱుచుఁ గరటిబృంహితంబులుఁ గంఠీరవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు భేరీధ్వనులుం బోనియెలుంగులు సెలంగ బెట్టిదంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు లెసంగ బ్రహ్మద్వేషు లగువారిమాంసరుధిరంబులఁ బూర్ణంబు లగుకపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణపానంబు లాచరించుచు సోమపానశమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగుతమవిశిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మయంబు నొందుం గాని యష్టగుణం బగునైశ్వర్యంబు నొందియుఁ దారు విస్మితులు గానియట్టిమహానుభావు లద్దేవునకు గౌరికి గజముఖషణ్ముఖులకంటె నర్మిలికిం బట్టగుభవ్యులు దవ్యాజనస్తవ్యు లయ్యత్రిగురుతనూభవుతెం పెఱుంగుటకు సాత్త్వికవ్యాపారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చి యతనిచిత్తంబునకు బెదరు పుట్టించువా రై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు. 116

మ. [2]వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయన్ వీక్షించి నెమ్మోమునం
జఱునవ్వున్ మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయన్ జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చేనంది చి
చ్చుఱుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీయోత్సాహసందీప్తుఁ డై. 117

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు, నంత లేకయునికి నతఁడు సూచి.

క. తనయురదముమీఁదం గల, ధనుర్వితానము లసత్ప్రదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం, ధనములుగాఁ బేర్చి తెంపు దలకొనుమదితోన్. 119

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 120

---

1. క. బంచశిరస్కులును. 2. క. వెఱపా టింతయు.

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుఁగ మదాత్మోపహార మిచ్చెద నీకుం
గఱకంత వరము నాకుఁ బ, గఱఁ బరిమార్పంగ శక్తి గలుగుటయ చుమీ. 121

వ. అని ప్రార్థించి. 122

క. ఆంగిరసకులజనిత మీ, యంగము శిఖియందు దీని నాహుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తిసు, సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 123

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుఁ డమహితాకారుం
డును ఘనసమాధి యగుచున్, విను మెక్కెను గురుసుతుండు వేదికపైకిన్. 124

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలి వొక, యింతయేనిఁ గుంద కిద్ధమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్నధీరవర్యునకుఁ బ్ర, త్యక్షు మయ్యె శివుఁడు దయ దలిర్ప. 125

అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షం బై ఖడ్గం బొసంగుట.

వ. ఇట్లు కుఱ్ఱ నిల్చినభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహసితముఖుం డగుచు దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులో నున్న చందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణప్రియుం డి ట్లనియె. 126

క. ఇమ్మెయి నీ వగుసత్కృత్యము విశేషమునఁ జేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియ మందె నీకు వర మ్మొసఁగఁగ వచ్చితిన్ ధరాసురవర్యా. 127

వ. అనవుడు. 128

తే. తనువు పులకలఁ బ్రోవు గా మనము గాఢ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుఁడు
వితతసంభ్రముఁ డై వేది వెడలి సాఁగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 129

వ. అప్పుడు. 130

చ. అతనిమొగంబుమీఁద నెలయొర్క మధురం బగుచూడ్కిఁ బార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
న్ధృతియును శౌచముం గలిగి నిశ్చలభక్తి యొనర్చుఁ గృష్ణుఁ డ
ప్రతిమసపర్య నాకు ననురక్తుఁడ నేనును నమ్మురారికిన్. 131

క. అతనికి సన్మానము సేయుతలంపున భూతరూపయుక్తుఁడ నై వ
చ్చితి నిను బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 132

తే. తెల్లముగ నీదుచిత్తంబు తెలియఁ గెలుంగ, వలసి నే ని ట్లనేకమాయలు పొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును నేల చెప్పుమ. 133

వ. కృష్ణసన్మానంబును గృతంబయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియె నేఁడు దెగుదురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహాసియఖడ్గం బవ్విప్రునిచేతి

కిచ్చుచు నతం డెఱుంగకుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశించె నిట్లు రుద్రుం డొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై యతులప్రభ నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రంబులును బిదప వేదియం దిడినయాయుధంబులు నమ్మహావీరుని తేరిపైఁ బూర్వప్రకారంబున నుండె నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబు లై యమ్మహాత్మునిఁ బరమాత్ముఁ గొలుచుచందంబునఁ బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు నడవఁ దోడన కృపకృతవర్ములు నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ నాకృపుఁడుం గృతవర్మయుఁ మహా
స్తుతవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నితనిక్రియం బలోద్ధతసహిష్ణుత గల్గునె యొడ్డ కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్. 135

వ. మఱియును. 136

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డాపాంచాలలోకంబుఁ ద
త్కటిభూపాలుర ద్రౌపదీతనయవర్గంబుం భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబుపా ల్పఱిచి తద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూదుర్వారఘోరాకృతిన్. 137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చి య, ఖండితపౌరుషము నెలయఁగాఁ గలశజపు
త్రుం డది యంతయు మత్తు, త్రుం డరిగడితెరువునం దరిసుగఁ జేసెఁ గదే. 138

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపు మనుటయు నతం డిట్లనియె.

తే. ఇవ్విధంబున గురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁ గృపుఁడును గృతవర్మయును దలిర్చి
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి, వలన నించుకయును నరవాయి లేదు. 140

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచునవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు సంతోషించి.

ఉ. మీరును దెంపు సొం పెసఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగాఁ
గోరి కడంగి పైఁబడుటకుం దగి[1]యుండెదు వీఁడు మీబలో
దారత ప్రాపునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్విరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్. 142

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు వహించి సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తాను మున్న గతాగతజనంబుల వలనఁ బ్రసంగాధీనతం జేసి యవ్వీడిదల తెఱంగును నిట్టిట్టివి వారిసన్నివేశంబు లిచ్చటిచ్చట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికికతంబున నరసికొని పోవ నేర్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై యున్నరథంబు డిగి రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున. 143

1. క. యుండుఁడు మీఱి.

క. పూనితి నిష్ఠ మెయిన్ నిను, నానాభూతోపహారసవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుఁడ వగుమీ. 144

వ. అనుచు నరిగి. 145

తే. అచటిజనములు పగలింటియాహవమున, శ్రమముఁ బొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁ జేసియు నమితనిద్ర, నొంది యత్యంతవివశులై యుండ నతఁడు.

వ. మందగతిం బ్రవేశించి. 147

చ. తెరయును మేలుకట్టుఁ దగుదీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలహృద్య మగుపాన్పున నూఱడి నిద్ర వోవు న
గ్గురువధకారిఁ గాంచి కడుఁ గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహారమునఁ [1]దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁ డై. 148

వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుం డైన యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని పెడమఱలఁ దిగిచి యబ్బలియుండు. 149

ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు మ్రోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్విరోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్. 150

వ. ఇవ్విధంబున నతనిచేత ధృష్టద్యుమ్నుండు. 151

చ. వివశత భీతిఁ బొందిఁ గడువిహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెసన్ శరాసనము వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాఁ బసువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపు వేడుకన్. 152

వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం ద్రొక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోఁప గోళ్ల గీఱియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కుస్సు నెట్టకేలకు మాట వెడవెడ యెఱుంగ వచ్చుతెఱంగునఁ బాంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 153

క. గురుపుత్ర శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె పగతుర కైనన్. 154

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతనిమొగంబు చూచి. 155

క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ, ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీవు గురు నే, నును దుర్విధమునన యిదె నిన్నుం దెగఁ జూతున్. 156

ఆ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

1. క. దెల్పెను ద్రౌణి రణాభిరాముఁ డై.

భయము దోఁపఁ గడిఁది బలుగాముగాఁ దమ
యెల్లములఁ దలంచి యొదిఁగి యుండ. 157

అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుండగు ధృష్టద్యుమ్ను జంపుట.

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి గంధకరిం దెగటార్చు సింహముం
బోలుచుఁ బేర్చి యాద్రుపదభూపసుతున్ సమయించె వేదనన్
సోలఁగ రోఁజఁగాఁ బలుమఱుం బొరలంబడి లాలగ్రక్కఁ న
వ్వాలుమగండు వాక్పరిభవంబుఁ దలంచుచుఁ గ్రౌర్యధుర్యుఁ డై. 158

క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లు, కష్టవిధిప్రాప్తమరణుఁ గావించి మహా
వష్టంభోజ్జ్వలుఁడును సంహృష్టాత్ముఁడు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్. 159

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి సమర్చి యాచార్యనందనుండు. 160

ఆ. చప్పరంబు వెడలి చనుదెంచి [1]యల్లని,సగవు నెఱయ సూతుమొగమునందుఁ
జూడ్కి వొలయ రత్నసుందరం బగునిజ, స్యందనంబుపైకిఁ జనియె నధిప. 161

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శిబిరం బాప్రొద్ద నిశ్శేషతం
బొరయం జేయుకుతూహలంబు మది నుప్పొంగన్ లసన్మేఘని
ష్ఠురనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం
బరవీరానలియిండ్లకందువ లెడం బాటించుచుం బోయినన్. 162

తే. పీనుఁగై యున్న పాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స
మగ్రశోకాంధకారనిమగ్నచిత్తవృత్తు లై యేడ్చి రెలుఁగులు విన్నుముట్ట. 163

క. ఆకలకలమున మేల్కని, యాకెలఁకులయిండ్లరాజు లది యే మనుచున్
వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు లనిరి నరేంద్రా. 164

క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొక్కఁడు దుదగ్రుఁ డై రథ, మెక్కి యరిగెడున్ దురాత్ముఁ డెయ్యెడ కడఁకన్.

వ. అనిన విని యన్నరపతులు తల లెత్తి చూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరివారం
బుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి మూఁపులు
పెనుఁగ గొనయంబు సారించి. 166

మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శాతని
ష్ఠురభల్లప్రవిసారదారుణతరక్షోణీసులం దద్బలో
త్కరముం గెలియపోలె గీటడఁచె దోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేవయు భూతముల్ వొగడ నశ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 167

వ. తదనంతరంబ యుత్తమౌజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణి యై యరదంబు డిగ్గి
యరసికొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ [2]బ్రవేశించి. 168

సీ. అలికిడి మేల్కనునతని ధృష్టద్యుమ్నుఁ, బట్టినక్రియఁ దల పట్టి యీడ్చి

1. యెఱ్ఱనినగవు. 2. గ. జొచ్చి.

యాతనిఁ జంపినయట్టులు పసుమర,నాతికౌతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చెరువఁ జప్పరంబున శయ్యనుండు యుధామన్యుఁ డెఱిఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ డని తలంచియుఁ గొంకు, వెట్టక పెనుగద బెట్టు వ్రేయ
ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ డక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁ బోలె నుగ్రత వధియించెఁ, గాని ఖడ్గలీల గలుగదయ్యె. 169

వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170

శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిండ్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాలవ్రాతముఁ గ్రీడమైఁ దునిమె రక్తశ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలఁగన్. 171

వ. అట్టియెడ. 172

శా. నిద్రాసక్తుని గొంతమేల్కనినవానిన్ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహూల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిన్ మెఱయువానిం దున్మె నేకాకృతిన్. 173

వ. మఱియు నతండు. 174

అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై కుతికి నఱకుట.

స్రగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గునుగ్గై తొరఁగఁగ జులుకం ద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్ఖండించున్ మౌక్తికంబుల్ గలయఁగఁ జెదరం గాయముల్ ప్రేవఁ బ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తస్రవమున బెరయన్ జాల్వడన్ వ్రేయు నిష్టై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిఁగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 175

ఉ. కొన్నిటిపాదముల్ నఱుకుఁ గొన్నిటిమోరలు చెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిటివీఁపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్వగాత్రములు క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
ప న్నఱుమాడుఁ బ్రౌఢబలభాసితభూరిభుజావిహారుఁ డై. 176

వ ఇబ్భంగిఁ బీనుంగుపెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్ధాముం డగు
నశ్వత్థామ చల్లడము దట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించి యున్నగనపలోఁగిళ్ల
కుం జని తొలుత దొరలం దునుముచుఁ బరిజనమాతంగితురంగమండలంబుల ముట్టి
విదళనవినోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కని పన్ని మా
ర్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాడ్పున జముండు నలిరేఁగిన
కరణిఁ గనుపుగొట్టి కాలుకాలం బెనంగినపీనుంగులను గనకరత్నవలయంబులఁ జెలు
వందుచేతులను దునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడుచెలువునం జలనంబు నొందు
చరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదంతఖండంబులను ఘోటకముఖ లేశం

బులను రథానయవశకలంబులను మడువులు గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండ
లను బెనంగొనుప్రేవులను బెనుతిట్టలగునెమ్ములను మూర్తిమంతంబు లయినట్టి
యద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభత్సంబునకు నన్నేల నెల వగునట్లుగాఁ
జేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి తనకరవాలలీలలు భూతబేతాళంబులకుఁ
బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాతినను బీఱువోయినను దెరలినను గలంగినను
దొలంగినను దళిమినను నళిమినను గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొడిచి పొలి
యించుచు బలువిడియు నుబ్బును వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁ జెల్ల
నం దొక్కటి నైనను దక్కనీక యంతకంతకు నెక్కుడగుకోపంబున నాటోపంబు
దీపింప వాదరఁ జిక్కినయెముకతునుకలు గోఱదాడలకై వడి గలిగి రుధిరానులేపనం
బున నాభీలం బగునసిపట్టిక ఘోరాకార యైనరాకసి పగతుర గీటడంగించుటకుఁ
దనకుం దోడు వచ్చినతెఱంగున మెఱయఁ జేదిసైన్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁ గల
పలుచోట్లఁ గమలాకరంబు సొచ్చినఘనలులాయంబు రేఖయఁ గెలివనంబుఁ దఱిసిన
మత్తశుండాలంబుపోల్కియును గాంతారంబు దరికొనుదావపావకువిధంబును దోఁప
విహరించుచు వలయితఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు వెరవు
దొరకొనినయప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయఁ బెనంగి పగతురరక్తంబున సిక్తం
బైనశరీరంబు దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం
డని తలంపఁ బెంపారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నతిశయిల్లి రాజ
మందిరంబు సొర నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగె నట్టియెడ. 177

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కని యమ్మహావీరుఁ, డొక్కఁడ మొలఁగుటయును నతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ॥ దుంచి తద్బంధుసంతతి గీటడఁచి యోధదంతితురగ
చయముల నెల్లను ॥ సమయంగఁ జూచుచు, రాకయుఁ గర్ణపరంపరాన
గతమున సన్నాహగాఢ మై యెక్కడె, క్కడ యని కడఁగి శిఖండి ప్రాప

తే. దేయులును దానుఁ బన్ని యుద్వృత్తశౌర్య
[1]మానతుంగప్రభద్రకమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ॥ ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ॥ ముంచుటయును. 178

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి. 179

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గుమృగేంద్రుచాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం [2]గిలయర్క బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము ॥ నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్. 180

1. అ. భంగి ద్రుపదప్రభద్రకబలవితతులు. 2. గ. కవిసెం గినుకం.

మహాస్రగ్ధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీసంభసకలనాశ్చర్యధౌరేయనానా
గతులం దన్నెల్లవారుం గడిఁదియసుర నాఁగా నతిక్రూరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి సైన్యాస్త్రముల నతనియస్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెండై పడఁగఁ దునిమెఁ దద్భాసమానాంగయష్టిన్. 181

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182

మహాస్రగ్ధర. అతిశోకక్రోధవేగవ్యథితహృదయుఁడై యశ్వసాదిత్వవీరో
ద్ధతిఁ [1]బార్థస్ఫూర్తి సెల్వొందఁగ సబళముఁ దద్గాత్రముం జొన్పఁ బూఁచె
న్సుతసోముం డల్లఁ బట్టె న్గురుసుతుఁ డదియుఁ [3]స్రుక్కు చెన్నార నల్క
స్ఖలితఖడ్గుం డైనఁ జేయు న్శిరముఁ దురగము న్వ్రాల్మిడిం ద్రుంచివైచెన్. 183

వ. ఇవ్విధంబునఁ జిత్రవధంబునకు గోచరుం డైనకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని. 184

మహాస్రగ్ధర. నినుఁ గూడన్ వీఁడె వచ్చెన్ నృపుఁ డనుచు శతానీకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వత్థామవక్షంబునను రుధిరము న్బొంగఁగాఁ జేయ నవ్వా
టున నీడం బోక బల్వేటున నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దనివో కాదుర్జయుం డాతనిశిరమును దద్గాత్రముం బాపె లీలన్. 185

వ. అట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186

మహాస్రగ్ధర. శ్రుతసేనుం డప్డు కోపస్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జక్షు
ర్ద్వితయంబుం గెంపునం బొందినచెలువము సందీప్తఘోరంబుగా బె
ట్టతనిం జంచద్గదన్ వ్రేయఁగ నుఱికి తదాస్యచ్ఛిదాస్ఫారకేళీ
చతురుం డై యక్కుమారున్ జముకడ కనిచెం జండదోర్దర్ప మొప్పన్. 187

వ. ఇత్తెఱంగున విక్కృతాననుం డై పడి మృతుం డైనసహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 188

మహాస్రగ్ధర. వితతజ్యానాద మాశావితతి నినిచి దోర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం దన్నుంప వీఁకం బలక జడియుచున్ బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రీడం దంతిహేలాదళనరతమృగేంద్ర[4]స్ఫురన్మూర్తి దోఁపన్
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనారూఢి నవ్విప్రుఁ డొప్పెన్. 189

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్రభ
ద్రకులును శాంతనవాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టిముట్టి. 190

చ. శరములఁ దోమరంబులను జక్రములన్ వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణహేతుల నొంప నాతఁ డు
ద్ధురగతులం బ్రభద్రకులఁ ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁగా శిఖం
డిరుచిరమార్గణంబు భ్రుకుటిస్థలి నొంచె సముద్భటోన్నతిన్. 191

---

1. గ. మూర్తిస్ఫూర్తి. 2. గ. నుగ్గుగాఁజేయ. 3. క.గ.చ. బుగ్రంబునం బొంది. 4. క. క్రమస్ఫూర్తి దోఁపన్.

అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట.

క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయ మగు, పరవశమున నప్పు డాద్రుపదనందనుమే
నిరువఱియ గాఁగ నేసెను, [1]శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిఖ మెఱయఁగన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభద్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు వోక
పెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు తనమీఁద
హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చి నత్తెఱంగుతు
ములంబునఁ బొడగానమిఁ బాండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశిబిరమున లేక
యునికి యెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ యనుబుద్ధి
వొడమె నది యె ట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయం దొడంగినయది
మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు రక్తాంబర
ధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగు లేమ యొక్కతె తమవీటివారు నిద్రవోవు
చుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబు లై వ్రేలం బాశంబులఁ గరితురగసహితం
బుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయగ్రభాగం
బునం బెట్ట నగ్రభాగంబున నతండు మనుముచు నార్చుచునికిఁ గలలు గాంతు
రట్లగుటం జేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబు నార్పును నేర్పడ ననుసం
ధించి యక్కలలఫలంబు గా కేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్యారాతి
రాత్రి మై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి రవ్వీరుండు మెఱుంగు
మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు నీడంబోక రణక్రీడ
సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండబాహుదండవిలాసుం డై. 193

మహాస్రగ్ధర. తలలన్ హస్తములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రదేశంబుఁ గప్పం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
[2]న్నలఁగం బాఱుం జెలంగు న్నలి నెసఁగు జయోన్మత్తుఁ డై మానవేంద్రా. 194

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాలామతూపు
గములు పరఁగించి యందఱ సమయఁ జూచి. 195

క. [3]ఆకలన నట్లు సేసి మ, హాకులజనతతులు గాఁగ నన్యస్థలులున్
భీకరరథగతుల నుద, గ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్. 196

వ. ఇ ట్లెసఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు ద్రెంచుకొని
కలయం బాఱెఁ బాఱుటయు గోడిగలకై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల
క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

---

1. క. శిరంబు మున్నుగ. 2. క. న్నలిఁ బొడుగా లీల నవ్వు న్నలి. 3. క. ఆకలన మట్లు.

సామజంబులసమ్మర్దంబునను గాళ్లు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవిసియు వెన్నులు విఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు వగిలియుఁ జాఁపకట్టువడి చది సియుఁ గ్రంతల నిఱుకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్లు పీనుంగుపెంటలగుచుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గజంబులను ఘోట కంబులను బొడివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొం దఱు నెఱయ మేల్కనిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదివడఁ గాఱ లేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్వస్థపుమాట లాడఁ గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరు వేరం బిలుచుచుం దిరిగి కనుదిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కగిసి నిదురకన్నులం బొదుస్థుచెలులను జుట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ గొంద ఱెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జు నులు శిబిరంబున లేమి నశ్వత్థామ యిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వా రున్నఁ దన్నుఁ గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొందఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే యతం డెన్నఁడేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానినిఁ జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల పీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగుపడినవా నిని నిద్రించువానిని నొంచునే యని యగ్గురు నగ్గింప నయ్యొందఱు నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురురాజుపరిభవంబు లప్పటప్పటికిఁ దలంపఁ బెంపారుదారుణక్రూర త్వంబునఁ గోలు మసంగి యించుకయురవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ మంగమడుఁగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమ యంబున. 197

సీ. ఆయోధవరుబారి కగ్గంబు గాక దప్పుల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బాదంబు లట దొట్రుపడఁ బాఱి కొందఱు, మానవాధీశులు సైనికులును
విడిదలవాకిటఁ వెడలుచోఁ గృపకృత, వర్మలఁ గని వఱువట్లు వట్టు
పెదవులు దడుపుచుఁ సదయతఁ గావరే,యనుచు మ్రొక్కఁగ నమ్మహాత్ము లపుడు

తే. రాక్షసావేశసంభృతక్రౌర్యు లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొడివి యనేకభల్ల, దారితులఁ జేసి రండఱుఁ దరతరంబ. 198

కం. ధరణి నెఱి దప్ప నొఱఁగిన, కరిహయనరచయము లొఱలఁగాఁ గరుణము భూ
వర యొలసె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁ జేయుగడ లేమి నది వృథ యయ్యెన్. 199

వ. అట్టియెడ. 200

మహాస్రగ్ధర. దనుజవ్రాతంబు కాంతాతతియును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వను లాకాశావకీర్ణత్వమహిమఁ బొరయం దంష్ట్రలత్యంతఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్చుం దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైపై నురవడిఁ గవియున్ హుంకృతాభీలభంగిన్. 201

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరిమిత క్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి యైనవానిం బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొసంగుచు ననేకకోటి బెరసినయెడ ద్రోద్రోపులాడి యవియుఁ గైకొనుచుం గీలాలపానంబున మత్తిల్లి నృత్యంబులు సేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యఱపీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందుపడియె నప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుం బోలెఁ బాండవశిబిరంబు నిరవశేషంబుగా సమయించి శమియించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మోహాంధ్యంబుతోఁ గలసి యనికిం జేసి సాంద్రతరరక్తసిక్తంబు లైనబాహాఖడ్గంబు లేకద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్ల నిశ్శబ్దం బైనయవ్వీడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేగె నిట్లు ప్రతిన నెఱపి కృపకృతవర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో ని ట్లనియె. 202

అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలఁ గూడికొనుట.

సీ. సకలపాంచాలురు సమసిరి పాంచాలి, కొడుకు లందఱు జముకడకుఁ జనిరి
చేదిమాత్స్యప్రభద్రాదిబలంబులు, నిరవశేషంబుగా నేలఁ గలిసె
మాటలు పెక్కేల మానిసి గుఱ్ఱమే, నుం గను పేరెల్లఁ ద్రుంగెఁ బాండు
భూవరనందను లేవురుఁ గృష్ణుఁడు, సాత్యకియును [1]నెందుఁ జనిరొ కాని

తే. తండ్రియును నేలినాతఁడు దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చి యీశోకానువరము
గాంచిమీరలు పెనుఁబ్రాపుగాఁగ నీకు, దఱియుటకు నెంత దగునంతపఱుపఁగంటి.

వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్న రాక్షసావేశంబునం జేసి నీచపరాక్రమంబు లాచరించి తదనంతరంబ తెలిసి యారథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతనికి దెలియఁగ మున్న తలలు వంచుకొని తగు తెఱంగునఁ బొగడిన నతండు. 204

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁ బట్టుపడుట, తెగుట గలిగిన ననుఁ గొంతపొగడఁదగును
జలమునై రిత్తవాండ్రను జంపు టరయ, మీరు గొనియాడునంతటిపౌరుషంబె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యానీకప్రభృతిసైన్యంబులను నొక్కరూపేనియుఁ ద్రిక్కకుండ నొక్కగుండవ రెండుజాములలో నేలం గలిపితి కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గౌఁగిలించుకొని రనుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 206

క. కురుపతికి జయము గోరెదు, గురుపుత్త్రుఁడు మున్న యేలొకో యిటు తెఱకిం
[2]బోరక యెడనుడిసినను మఱి, వెరపుం జేసియును జూప వేడుకపడియెన్. 207

---

1. క. నెందు సనిరొ. 2. గ. బోరయక మడిసినచో మఱి.

వ. అనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 208

ఉ. పాండునృపాలనందనుల బాహుబలంబునఁ గోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుంపి యుండి వసుధావరునూరులు నుగ్గుసేసి భీ
ముండు దదుత్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతరప్రకోపము నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్. 209

ఆ. గురునిచావుతెఱఁగు క్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాస యిచ్చి రాజుపనుపున బనిసి యుదగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు సేసె. 210

ఉ. తా వెసఁ బోవునప్డు బలదర్పసమగ్రులు పాండుపుత్రు ల
చ్చో వసియింపకున్కిఁ దన [1]చూచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలి కైన నత్తెఱఁగునాక్రమలీలలు సెల్ల నేర్చునే
భూవర వారలున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్మలచేత సంభావితుండై కుంభసంభవసంభవుండు వారలతో మన మింక మనుజపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యాంబున మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగి యుండెనేని నిత్తెఱం గెఱింగింత మనుటయు వార లట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వురును భూవల్లభసల్లాపకుతూహలంబున రయంబునం జనుదెంచి. 212

అశ్వత్థామాదిరథికత్రయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట.

తే. రక్తసంసిక్తమైనధరాతలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింప జీవంబు వెడల నుంకింపఁ జేష్ట, లొయ్యనొయ్యన యుడుఁగంగనున్న యధిపు.

మహాస్రగ్ధర. కని శోకం బాత్మలం దగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునన్ డిగ్గి భూమిన్
ధనువుల్ వో వైచి బాష్పోద్గమము వొడమ వక్త్రంబులన్ విప్రలాపం
బున దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నాభూవిభున్ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలం గముపయి నిడుచుం గౌఁగిటం జేర్చికొంచున్. 214

చ. పురపురఁ బొక్కి యానృపతిపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తమున్ భవదుదారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పురుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెంత దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కౌరవనాయక మమ్మెఱుంగుదే. 215

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజ, తనయుం డిట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 216

చ. అమితబలంబు దర్పమును నద్భుత[2]ధీరతయుం గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కినను జక్క నెదుర్చుట గాక పోర రం
ధ్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గ్గలెనట్టె యిం

1. చ. క్రూరత నాతఁ డొనర్చెఁ గాక దే. 2. క. విక్రమముల్.

క మగల కెట్టివారలకుఁ గల్గ దపాయము దైవ మల్గినన్. 217

చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేవయును దుర్దమలీల వెలుంగుచుండ సు
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బొరసెదు నీకు నై వగపు పుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
గిరియుదు రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుమ్మలించెదన్. 218

ఉ. సీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాఢ్యుఁ డని వర్ణన సేయుట గేలి చేసి యా
మారుతికిన్ జయం బొసఁగె మాలవిధాత్రుఁడు వానిగెల్పుకో
లేరికి సమ్మతం బగునె యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 219

చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ గోల్తలయర్మిన్ బలముం జలంబు దు
స్తరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మవృత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రిం కెట వేయు నేటికిన్. 220

ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గదం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమకాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్తిఁ దగ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ [1]డెప్డు సం
తర్దదుష్టుఁ డీగెలుపు దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 221

క. కౌరవనాయక నీమగ, దారణగౌరవము సకలధరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల, సారయశోధనము నీకు సంపాదించెన్. 222

వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెఱంగూహించి. 223

చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టియె
క్కుడుసిరి యిచ్చి పేర్మి నెకకొండగ మన్నిచనీవు సావఁగా
నెడ లిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొకసేవకుండనే. 224

వ. అని తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225

ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రణం బొనరించి దినంబు గైకొనం
బోయెద వంను రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ జెండఁగఁబడ్డవిరోధివర్గమున్
నీయెడ కిం పొనర్పఁగ గణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226

ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ జంపె ధృష్టద్యుమ్ను, ననఘ నీతనూజుఁ డనుము తొలుత.

వ. అని నామాఱుగా నమస్కరించి కౌఁగిలించికొనుము మఱియు వలయుసల్లాపం

1. గ. డెప్పుడున్ ధర్మతురుష్కుఁ డీగెలు.

బులు సేయుము బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖభవదీయబాంధవజనం
బులతో నాచేసినకుశలప్రశ్నంబుగా సంభాషింపు మది యట్లుండె నేయింటి
తెఱం గెఱింగించెద. 228

సీ. అమృతంబునింపు కర్ణములకు నొసఁగెడు, మాట లాకర్ణింపు మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు సౌప్తికవేళఁ బ్ర,వేశించి నీచుఁ గిల్బిషమయాత్ముఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచితిఁ బసుమర, ణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల వరుస నీటడఁగించి, ద్రౌపదీసుతుల నందఱను బొదివి

తే. మిడుకమిడుకంగఁ జంపియప్పుడమియెల్లఁ, దునియ వెంటఁగఁ గరివాజిమనుజతతుల
నెల్ల నఱికితిఁ బాండవు లేవురును ము,రారియును సాత్యకియును నాకు బారిఁబడరు. 229

వ. అని చెప్పి. 230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది నేర్పడ మున్న గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయిరొ నరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము గల్గియు వారికి దక్కదయ్యె వా
రే మయి రేమి మాకెలన మెక్క నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వురన్. 231

వ. అని కలిపికొని పలికి కృపకృతవర్మలవలనుం జూపి. 232

క. వీరిపెనుఁబ్రాపు వడసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన కాదరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవనివారును, వైరుల సమయంగఁ జేయ వలఁతుల కారే. 233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనకప్రియంబు లై నాలుకకు లావిచ్చిన నాభూవరుం డమ్మహీ
సురవరున కిట్లనియె. 234

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత యాచార్యుండున్
దేవవ్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యనఘా. 235

ఆ. కర్ణు మనము పెద్దగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టియాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియము సేయఁజాలరే మహాత్మ.

వ. అని యమ్మువ్వురమొగంబులు గలయం గనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరు సుఖు
ల రై యుండుఁడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక వగలు మాని పొం
డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌఁగిలించుకొని వలగొని
వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయగిరిశిఖరంబు
నకు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నిత్తెఱంగు నీ కెఱింగింప వచ్చితి నాహవప్రకారం
బంతయు నీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి యొసంగిన
దివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యె నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రు
నకు నశ్వత్థామాదిరథికత్రయవ్యాపారకథనపూర్వకంబుగా దుర్యోధనులోకాంతర
గమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను లెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి
రని యడుగుటయు. 237

మహాస్రగ్ధర. పరమజ్ఞేయస్వభావా । భవభయహరణప్రౌఢనామానుభావా
కరఖేలచ్చక్రశూలా । కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా । కమలభవమనఃకంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వాంతప్రదీపా । తులనిరసనసంస్తుత్యనిర్భాసరూపా. 238

క. పరిణామగమ్య నిగమా, [1]పరనిష్ఠాసంపదచలభావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తపశ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా. 239

మాలిని. [2]చరణయుగళకాంతిస్ఫారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా । ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా । సువ్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షా । గాఢసర్వానుపేక్షా. 240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 241

1. క. పరినిష్ఠా...భావన; చ. పరిపాకకుసంపదలసభావన.

2. గ. స్మరణకలితపాపా । స్ఫారలీలానురూపా
పరసుఖమయభక్తా । భక్తిశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా । సుప్రసాదానుశిక్షా
సరసశుభకటాక్షా । చారునిర్వాణదక్షా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

సౌప్తికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శాశ్వతతత్త్వకరణక
లాశాలిదయాదినిరతలజ్ఞానమయా
నాశోత్పత్తిరహిత[1]సు
ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయం బైనయా సమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్న ధర్మతనయుపాలికిఁ బఱతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి. 2

సీ. నరవర మనవీడు నడురేయి కృతవర్మ, యును గృపాచార్యుండుఁ దనకుఁ దోడు
గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ములై, యుండ నశ్వత్థామ యొక్కఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తత్సోదర,తనయాదిపాంచాలతతుల మట్టి
యన్యాయవిధిని నిర్దయ్యం బైనవిక్రమ, లీలాతిశయమున నేలఁ గలపి
ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్స్యప్రభ,ద్రకులు మేలుకాంచి ద్రౌపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టు చంపె నంతవట్టువారి. 3

వ. మఱియును. 4

స్రగ్ధర. పీ డొల్లం దల్లడిల్లన్ వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం
డాడెన్ శీర్షవ్రజంబుల్ హారులగముల వేఁటాడె నేనుంగులం దు
న్మాడెం గౌక్షేయహేలాభ్యసనలసిత బాహోర్గ్ర శాభీషణుం డై. 5

తే. అడవి దరమిడి నఱకంగ నందుఁ గలవి
హంగమంబులు గలగొన నఱచు తెఱఁగు

1. క. శుద్ధాశనసంభూతిమహిత.

దోఁచె నాతఁడు యోధులఁ దునుమఁ గలఁగి
యన్యజనము లాక్రందించె నప్పు డధిప. 6

క. అఱచినఁ బఱచిన వ్రేఁగులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గరుణింపక యం
దఱ నుఱుము సేసె గుంపుల, కఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసనములన్. 7

వ. ఆసమయంబున. 8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడున్ హార్దిక్యుఁడున్ వాకిట నిలిచి భయాక్లిష్టప్రతియోధవ్రజంబున్
నృపులన్ వే నిర్గమింప న్వివిధశరముల న్మేదినిం గూల్చుచున్ ఘో
రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గరలి రౌద్రంబు రూపంబు దాల్పం
గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ గుచరితనిరతిం గ్రూరతాధుర్యు లైనన్. 9

వ. తత్ప్రదేశంబు నప్పాటిలోనుంబోలెఁ బీనుంగుపెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబు నొందె నాయుశ్శేషంబుకతంబునం గృతవర్మచేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం బాండవాగ్రజుండు. 10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁ డై సోలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టి సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, నుమ్మలికము నెమ్మనములఁ గ్రమ్ముదేర. 11

వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేఱి యన్నరపాలుం డెలుంగు రాల్పడ నిట్లనియె. 12

ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట.

సీ. ఎట్టివారల కైన నెఱుఁగంగ నగునె కా, ర్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్లు శత్రుల బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ నాహవమున
నందఱ నేఁ దెగటార్చినవాఁడ నై, విజయంబు సేకొని విభవ మెసఁగ
నిట యేఁగుదెంచితి నట బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ నస్మదీయ

తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంత, ఘోరముగఁ దెగటార్చిరి కుత్సితంపు
విధము వాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బ, రాజయమ యాఁడు నింక ధరారాజనంబు. 13

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతప్రసరణముల శుంభద్ద్విషత్సాంద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములు గఁ బటుక్రీడమైఁ దేజరిల్లెన్
ద్రోణాచార్యాగ్ని వేఁడిం దొడరక మెఱసెన్ దోర్విలాసంబు వైరుల్
ప్రాణంబుల్ [1]నాఁచికోల్ దప్పదు తుది విధి యబ్బాలురం ద్రెళ్లవైచెన్. 14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై చటులరిపుమృగస్వైరవిధ్వంసలీలా
స్ఫురణన్ శోభిల్లు రాధాసుతుఁ డనుపులి విస్ఫూర్జితంబున్ సహింపన్
వెరవున్ దర్పంబుఁ గల్గెన్ వికలరిపులచే వీటిఁబోయెం గుమారో
త్కర మిం కే మందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాక యున్నే. 15

స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫారవీచీసముదయరభసాశ్చర్యసంపాదిహేలా

1. క. దోఁచికోల్; గ. దాఁచికోల్

స్ఫీతం బై క్రమ్ముదేరన్ బెదరక కలఁచెన్ భీష్మవారాశిఁ దుశ్చా
రాతివ్యాపారదుర్వారరతిఁ దెగియెఁ గుమారవ్రజం బక్కటా ని
ద్రాతంద్రావ్యాప్తి నక్రూరరతిఁ బొలసి భుజాప్రౌఢి వ మ్మయ్యెఁ జుమ్మీ. 16

ఆ. అధికబలము గెల్చి యవనీపతులు గొంద, ఱతివిహీనరిపులయాక్రమమున
మడిసి రకట జలధి వెడలి సన్నపుఁ గ్రయ్య, మునిఁగి రూపడంగుజనులమాడ్కి. 17

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడువిషాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు భ్రాతలుం దెగుట దా విని మూర్ఛ మునుంగు నెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి భూస్థలిఁ ద్రెళ్ళకయున్న తేజనే
నిని బటుశోకవేగమున నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. మున్నిట్టితెఱఁగుశోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి యెఱుఁగ దకట నేఁ
డెన్నలఁత యలఁత పెల్లున, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి యెట్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నన్వోలంది ద్రుపద
విరాటులు చచ్చినమఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు సేయుటకై సుభ
ద్రయు నుత్తరయును దో నరుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి ద్రుపదుం
డును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడంద్రును దానును సంద
యున్నయాద్రుపదుపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జుననుమతి వడసి
ద్వారవతికిం బోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికింజేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గనుం
గొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబు లైనరథ్యంబులం
బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కనుమనదెసం గలుగు
నంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షుంబుభావులను దోడ్కొని యువ్విడిదలకుం జను
దెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్తప్ర
కారంబునం జనియె నజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామోదరసాత్యకులును
నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గలజనంబులు గొల్చి పోవ
నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున. 20

మహాస్రగ్ధర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జితక్రూరధారా
పరికృత్తావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులన్ బంధులం బుత్రులం దాఁ
గరుణం బుప్పొంగ నార్తిం గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రుం డై ధరిత్రిం బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ
దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగ డొంది నందనులతను
వులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు సేయు
చుఁ బలవించు చుండెఁ గృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి తక్కటి
వారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్విభుండు రోదనంబు దక్కి.

తే. పుత్త్రులకు బాంధవులకును మిత్త్రతతికి
నగ్నికార్యంబు వోగులుచు నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁడై యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నెమ్మనము దలర. 23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబు వినుటంజేసి.

క. అలఁత గదిరి నో రెండఁగఁ, బలవించుచుఁ దోషుతోడ బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియును నాతనికి నడలు దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్తిం
గూరి యాక్రందనంబు సేయ నమ్మాద్రీపుత్త్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నరదంబు
డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతరణంబు సేసి
వనట వందురుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డావధూరత్నంబు. 26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేదిన, వనజంబునుబోలె నశ్రువారిపరీతా
ననము చెలువెడలఁ గొదుకులఁ, బనవుచుఁ జరణములు తొట్రువడ దీనగతిన్. 27

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా
ద్రుపదనందన గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ మగుడ
నిలం బడి యమ్మహీపతియాసనం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ దైవమానుషం
బులు సుసంగతంబులై యుండుటయు నతనికిసామ్రాజ్యంబు చొప్పడుటయు నుగ్గడించి.

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁగేగిం బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన యశోమేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును వమ్మయి పోయె ననూనభోగముల్
గలిగెనయేనియున్ మఱవఁగా వశమే మన కాకుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్దామమరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తం బుత్తలపెట్టఁ గో
పంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టికొని నానుతులం
గ్రూరతఁ దెగటార్చెను బా, పారంభుఁడు గురుతనూజుఁ డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాఱనిపెనుఁజిచ్చై, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని మాన్ప నుపాయం
బు దలంప నొండు లే ద, య్యదయుని ముట్టుకొని నామకమడఁచుట దక్కన్. 32

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, సేయింపకి తక్కితేనిఁ జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ, కాయ ముపేక్షింతుఁ జుమ్ము కౌరవనాథా. 33

---

1. క. గెలువేదిల

క. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కిట్లనియె. 34

క. క్షితిపతితనయులు పోర, న్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె నీసోదరులున్
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో, చితసుగతులు గనిరి వగలఁ జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైననీ కుపశమించుట గర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పోదని చెప్పుటయు కాదు నాతలంపును. నిట్ల వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీకెట్లెఱుంగ నగుఁ జెప్పు మనిన నప్పొలఁతి యప్పాపాత్మునకు సహజం బైనశిరోమణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చినం జూచి జీవంబుతో నుండెద నని తలంచితి నని పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి. 36

తే. క్షత్త్రధర్మ మాత్మఁ గైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్ముఁ డైనకుంభ
జన్మతనయు ముట్టి చంపుము నామది, కసలు నడలు నుడిపి కావు నన్ను. 37

వ. అని వెండియు. 38

ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట.

సీ. జతుగృహదాహావసరమునఁ జేసిన, సముదీర్ణతరపౌరుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింబాసురువచ్చిన, చోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యక్షులు పొదివినయపుడు వాటించిన, యాభీలదోర్బలవ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు కీచకుని యేఁచినయెడఁ, బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడఁ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు గొనియాడునట్లుగఁ, జనుము నీకుబలముఁ జలము మెఱయ
గీటడంపు మనలఁ గెలిచితి నని గర్వ, మునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్త్రుదెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమానసూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనకప్రస్ఫీతరత్నోత్కరపరివిసరత్కాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ నత్యాదరమున నకులుం దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గంధున సబలరయాటోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగ్యం బొప్పు సారథ్యమునకు నమరెం దన్మనోవృత్తియుక్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండగదాదండాదిహేతిసంపన్నం బైనయారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురుతనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు వట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్రసంచారిజనంబులం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగునో యెఱుంగుదురే యని యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గరినగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యూరువురుం బాసి యొక్కవలని కరుగం దానును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలఁగి తత్పరిదే

శంబున వసియించె నని చెప్పుటయు నద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించె నట్టియెడ
ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్త్రు ముట్టికొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెను నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్ద గూర్తు వీ
వనుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టిబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం
బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున విద్యాచ్ఛునకు నొసంగె నశ్వ
త్థామ విద్యాచ్ఛుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనైపుణంబునకు నసహ్యంబు పడుఁ
బడంపడి యెఱింగి పాండవులపై వీఁడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయు నని తలంచి
యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకోలంది గాకునికియుం
గలదు గావున సర్వధర్మవిదుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయసంభాషణ
సమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనునస్త్రం బేసితేని నశుభం బొలయున్
విను మెన్నియాపదలు వచ్చిన నపరోపాయములన చెఱుపుము పుత్త్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశం బై నాలుకకు వచ్చిన వీఁ డెట్లును సజ్జనులవృత్తం
బునఁ బవర్తిల్లెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామ విషాదం
బునఁ గుందియుండుఁ గాని యగ్గురుని చెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండు గాఁ డతనికి
దురభిమానంబును గలదు వినుము [1](చెప్పెదఁ జిరజీవిత్వంబును భర్గవరప్రసాద
జనకకారణంబును గలిగి యుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహస్యంబునకు
మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామకంబు దనకుం గల
దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజదనుజలోకంబులు భస్మీభూతంబులు సేయు
నని యుండుం గావున మున్ను) మీరు వనవాసుల రై యున్నతఱి దాను మా
పురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివినోదంబులం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ
డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుఁడు మాతండ్రి వినుతతపము
పేర్మి కొంతయు నాత్మలోఁ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. ఆదివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే
నద్దురభిమాని నాయెడం బరమస్పర్ధ గలిగి య ట్లడుగుట యెఱింగియు నెం

1. ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాతప్రతులం గానిపింపదు.

దనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు చూపి వీనిలోన నీకు ధరింపఁ బ్రయోగింప శక్యం బైనదాని ధరియింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు నీవలవదు మిత్రునికోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాఱుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొమ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మహారథుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లును గదలఁ దివియ శక్తుండు గాక యుభయహస్తంబులను లావు సేసి తివిసినను సది కదల కుండె నాతండు డస్సి నిలిచి విషణ్ణుం డై యున్న నతని నాలోకించి యి ట్లంటి. 48

తే. అధికనిష్ఠ మై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణియుతముగాఁ గడు హిమశైల
తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి. 49

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాకొసఁగియెత్తరా కుండెడునట్టిదోర్వీర్యంబున వెలసి వర్తిల్లు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు నన్నిచక్రం బింతకమున్ను బలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వకపిధ్వజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యొక్కటికయ్యంబున రుద్రు మెప్పించి పాశుపతంబు గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నేనతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు నొసంగఁ దగినది యెద్దియు లే దట్టిసుగుణుండును దీని నడిగఁడు భరతవంశాచార్యపుత్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీవి ట్లెఱుంగక యడుగుదె దీని నెవ్వరితోడ రణంబు సేయఁ దలంచి యడిగితి వనిన నగ్గురునందనుం డి ట్లనియె. 50

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ కొసఁగంగ నిష్ఠ పు
చ్చికొని భవత్పదాంబుజమహాసేవ పదంపడి చేసి యైనఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మఱి కీర్తి యెలర్పఁ బెసంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగడం బెసుపొందఁగఁ గోరి వేఁడితిన్. 51

వ. ఈచక్రంబు నీక ధరియింపం దగి యుండుం గాక నా కిది లేకున్న నేమి యగు నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాఁడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్ల కాక యని ద్రోణాచార్యపుత్రత్వబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామరత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చితం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకుఁ గారణం బైన బ్రహ్మశిరోనామకం బగుదివ్యాస్త్రంబున నవ్యాహతసంరంభుండును (ననద్వ్యాపారారంభుండును) గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు బాధితుండు గాకుండ వలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులం జూచి మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి. 52

ధర్మజధనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామునొద్దికిఁ బోవుట.

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును, సంభృతాయుధవరిష్ఠంబు నైన
మాన్యరథమ్మున నైన్యసుగ్రీవంబు, లను మేఘపుష్పవలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం, బెత్తించి వేనెగ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భటుండును దూర్ణర,యుగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండు

ఆ. నై ధనంజయుండు రథారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె ననికి నమరి
యొప్పి రమ్మురారియును వాయునందనుండు, బలహరుండు నాశ్వినులును బోలె. 53

వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైన యారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు పఱపఁ నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యందనంబు
గొండొకసేపునకుం గూడ నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ కేయుడుగఁ బోవునప్పుడని సమ్మున్నవారు వారించి
రట్లు వారించిన నిలువక వారిముందటం జని యతండు సూడ్కి యట
నిగిడించి. 54

చ. సలిలసమీపదేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగు సాత్యవతేయుఁ[1] డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగు పూర్ణసుధాంశునియట్లు లుండ న
వ్వ్యాసునికిఁ బోక భక్తి నభివాదనముం గావించి లోనఁ జేయుచున్. 55

వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ. 56

ఆ. మేన భసిత మలఁది మానసీయతపఃప్ర, యుక్తి నాదరించి యున్న ద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, సేసి మహితశరము చేనమర్చి. 57

వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుం డై. 58

తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ క్రూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాత్మ
యెట్టఁ బోయిన నేయి మహోగ్రవృత్తిఁ, దగిలి తెంత వేగిరమునఁ దపస్వివైతి. 59

వ. ఇట్లు లొంటిగినఁ జావు దప్పునే లేలెమ్ము తపమ్ము సాలు రణమ్మునకు రమ్మని కఠి
నాక్షరంబులుగాఁ బలికె నట్లు వలుకు నాభీమసేనుం గనుంగొని యతని వెనుకఁ
గదియ నడచిన సవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యథం బగు నంతఃకరణంబుతో నగ్గు
రునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగు నమ్మహోద్ధురితం
బునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బను దివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్క యిషీకంబు
పుచ్చికొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు మని దారుణ
భాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 60

1. క. గ. డుదారతారకంబులనడుమం.

స్రగ్ధర. ఆదివ్యాస్త్రంబుసం దుద్యత మయి ఘనఘోరాగ్నియర్చిర్వితానం
బేదిక్కుం దాన యై పెల్లెసఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబుగా నా
పాదింపం జేర్చుమాడ్కిం బరఁగి పెరిఁగినం బార్థునిం జూచి తద్బా
హాదర్పజ్ఞానముద్రాన్వితగతభయుఁ డై యంబుజాక్షుండు పల్కున్. 61

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బగుదివ్యాస్త్రంబు దీని నెందు నస్త్రంబు ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవును బ్రయోగించి దీని నడఁచి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 62

క. అనవుడు నర్జునుఁడు సవ్యాప నరదము డిగ్గి నియతుండై ధనురాచా
ర్యుని సంస్మరించి చాపము, గొని మంత్రితముగఁ డ శరము గుణమునఁ గూర్చెన్.

అశ్వత్థామార్జునులబ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబులఁ బోరుటయు.

వ. కూర్చి గురులకు నమస్కరించి యుపకారార్థిగ నాపకుండెడు నలయు నని ప్రార్థించి పదంపడి లోకులకు నాపదలకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమస్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబువలన శమియించుఁ గావుత మని శరంబుఁ జింతించుచుఁ బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వాలనంబునుంబోలె నాభీలజ్వాలామాలాకరాళం బై యుష్ణం బెల్లను దుస్సహయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామాస్త్రంబు గ్రమ్మఱింప నుత్సహించినయది క్రమ్మఱక పెరిఁగి సముద్రానుధావనం బగుటయు నయ్యస్త్రద్వితయంబునాఁ దనంబున. 64

మహాస్రగ్ధర. జలధుల్ ఘూర్ణిల్లె నాలుగ్గిరితతులు వడిన్ మెందెం జండభానుండుమాసెం
గులశైలంబుల్ వడంకెం గ్రుంగెను ధరణితలం బెందె ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీవలయముఁ బరిగె సజ్జనిర్ఘోష ఘూర్ణం
బెలుఁగం జొచ్చెన్ జనం బోచ్చెను బ్రజ భయముం బొంది నిశ్చేష్ట మయ్యెన్. 65

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతం డును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యాట్లు జగద్భయంకరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల నుపశమింపం జేయుటకై నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప ని ట్లనిరి. 66

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్యు లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై సకల్మషులారా. 67

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రము లై యున్న సర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుంగొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో ని ట్లనియె. 68

తే. అస్త్ర మస్త్రముతోడ శాంత మగుటఁ గోరి
సోలవ కిట్లు యోగింపవలసెఁ గాని

యొండుదలఁపునఁ గా దది యుడుపవలయు
నేని నుడిపెదఁ బరమమునీంద్రులార. 69

క. ఏను మదస్త్రం బుడుపం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్రఘనదహనమునం
దా నేర్చునందఱును మీ, మానసములఁ దలఁపవలయు మానేమంబుల్. 70

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యహీనరూప
సాధనము నశ్రమంబున సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును లెదఁ బిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముదీర్ణముగా నిగిడించి యమ్మహో
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్లకును రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ
మిపతుల కాదు దేవతలు మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా. 72

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయం బగుటం జేసి యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారించిరేని వారించినవారిన తలద్రెంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కౌరవశ్రేష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గివ్వడి యుదారనివారసాధనంబు వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లమ్మహాత్త్వం బూహించి రశ్వత్థామ నిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు దీనమానసుం డగుచు మానసీయోపాయుం డగుసాత్యవతేయున కిట్లనియె. 73

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లజ్జాకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసంగ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని నన్నాక్రమించె. 74

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జితవిచారుఁడ నై యిటు లేసితిన్ మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుతవర్గము[1] నంతటి నేర్చుఁ గాని యె
వ్వరుసున మాన దివ్విధము పాపమ యేనియు దాని కోర్చితిన్. 75

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీతండ్రి యప్పాండవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీయస్త్రం బొసంగె నీయోధవరుండు నీకుఁ గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నై నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె మేము వలవదన్న నుపసంహరించె నిట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున నడిసన్న కవ్వడి వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితనియస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు నది యట్లుండె వినుమమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యయ్యన్యాస్త్రం బుపశమించె నేని నద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేం డ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

1. గ. సంతతి నేర్చుఁ.

లను నిన్నును నిర్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాట నయిన దీని నుపసం
హరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖవి
గమ్ము ధర్మంబున జయంబుఁ గొన నొల్లనియుప్పొంగుడును బ్రీతుండవై చనవల
యు భవదీయశిరోమణి యీతని కిమ్ము ట్లయిన నితండు కాఁడు పాండవు లందఱును
నీ దగుజీవనంబు నపహరించినంతియ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన సంధిప్ర
కారం బిట్లు సేయుట మే లనుటయు నమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు పరాశర
నందనున కిట్లనియె. 76

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాంతె రత్నంబులు, కౌరవనాథుభాండారమునఁ బల్లఁ
గైకొన్నవారు నాగభయంబుఁ దస్కర, భయమును దానవభయము దేవ
భయమును బొరయవు బాధింప దాఁకలి, తృష నిద్ర రోగంబు దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరి కేలఁ జాలుకుని ముని, నాయుధనివహం బలంస్యు

ఆ. మగుట దీని నీకు నర్పించితిని మన, స్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తిఁ, బొంది తాఁ బ్రయోగించి బొందుఁగాత.

క. అన విని కృష్ణద్వైపా, యనుఁ డట్టులు సేయు మొంటి కాస పడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గినియును దనపలుకు తెప్పగా వచించు మునిన్. 78

వ. కని పాండవేయరాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గ
డించినవాఁడ నయితి నిది పారాశర్యుండు పాండవేయభార్యాగర్భంబులకు పేరుకొ
నుటగాఁ జేసి యొంటి కాస పడకుమీ యనియె దీని నెఱుంగనివాఁడు గా నేల
యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని నిశ్చ
యించి యమ్మునీంద్రునితో నట్లు చేయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాదప్రకా
రంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గైకొనం బుచ్చి తనవలసినట్లు
సేయువాఁ డిమ్మ్యో నిప్పాపాత్మునుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁ గాకున్నఁ దుది
నాచేయు తెఱం గున్నదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వత్థామచేతోవృత్తి
సాత్యవతేయుం డెఱింగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతం డతనితో సల్లాపంబు
సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూరకుండె. 79

శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁ జేయ నిశ్చయించుట.

క. వనజాక్షుఁడు ద్రౌణికి ని, ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్రు లందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైనఁ దొలఁగింపఁ దగున్. 80

క. ఏ నొక్కనిఁ బాండవసం, తానార్థము గాఁగ నిత్తు ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువుల జన, తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ దలకొనువానిన్. 81

తే. అట్టిగర్భంబు నిలుపుదుఁ దక్కినగర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుఁడు సంరంభజృంభితుం డగుచు ద్రోణ
తనయుం డి ట్లను నమ్మురాంతకునితోడ. 82

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నేన ట్లేల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యంబులు
గా గర్భంబు లొండు గలుగు లే కుండు నది యట్లుండె విరాటనందన యగు
నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిం బూనితేనియు నాయస్త్రంబున
నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావింతు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు. 83

క. అనఘుం డభిమన్యుతేజం, బనూన మై మాత్స్యపుత్త్రియం దున్నది నీ
తునుముట గలిగినను ది, త్తనయున కే నాయు విచ్చెదను దీర్ఘముగన్. 84

క. అనిన విని నగుచుం గుంభజ, తనయుం డి ట్లనియె నస్త్రదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి, న్ననువు నెఱిం గెదము కాక నరసఖ దీనన్. 85

వ. అని పలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాదరింపక
పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నస్త్రప్రమోచనంబు సేసిన నుపలక్షించి
వాసుదేవుం డతని కో ని ట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్కబ్రాహ్మణుం డుపప్లావ్యం
బునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైన
పుత్త్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయగర్భస్థునకుఁ బరిక్షి
న్నామధేయం బగు నని పలికె నమ్మహాత్తునివచనం బనృతంబు గానేరదు భవ
త్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుం డగు నని చెప్పి తన
చిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశనంబు దుర్లభం బై
సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్తంబున నంగంబు దిగ్ధం బగుచుండ మూఁడువే
లేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుం డై యక్కుమారుండు కృపాచార్యువలన ధను
ర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవత్సరంబులు వసుధఁ బాలిం
పంగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు ప్రభవించి నీవు సూచుచుండ
నుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తించు మదీయంబు లగుతపస్సత్యంబులమహనీయప్రభావం
బులు సూడు మని యాడె నప్పుడు కృష్ణద్వైపాయనుండు గురునందనున కి
ట్లనియె. 86

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నిట్లు క్రూరతకు రోయ, కస్మదీయవాక్యంబులకు నాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల యగుము నీవు. 87

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండ పొమ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్తుని
యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోనన యుండువాఁడ వని ప్రతి
శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లఁగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు
దురు గాక యని తనశిరోమణి పాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండ
వులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరిత
గతి నరుగుదెంచి. 88

క. అరదములు డిగ్గి వగలం, బరితాపముఁ బొందుచున్న పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ గౌరవనాథా. 89

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీనులై రప్పు డగ్రజుండు పనుపఁ బవన
తనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 90

భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట.

క. పగతుపని సక్క సయ్యెన్, వగ మానుము రాజధర్మవైశిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరింపు నీతా, ల్మి గదా భూపాలునమ్మ లికముం బాచున్. 91

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు సంధికిఁ బోయెడునప్పు డీవు సె
ప్పినగరువంపురాజసపు బెట్టిదపుందగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొనన్ నిలుపుమా పగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు వ్రచ్చి పొరిఁ బుచ్చక పువ్వులకోల సాఁతురే. 92

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం, బున మగపీచంబు నెల్లఁ బొలియించితిఁ గృ
ష్ణునికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను విగతభయుఁడనై. 93

ఉ. త్రావితి దుస్ససేనురుధిరం బురముగ్గఁగఁ జీఱి వచ్చి కీ
డావిధి వానియగ్రజుతొడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమౌళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసహాయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 94

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ, పరిగ్రహముం జెడ [1]లజ్జఁ బాయం జేసెన్. 95

వ. చూడామణి గోలుపోవుటం జేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడియె
ముఱికిం బొందె నప్పు డింతియ యిట్లు వైరంబు [2]పేరులేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వరి
కిం జను నేమియుం గీడాడఁ దెఱపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనం బై
యుల్లసిల్లెడు నూఱడిల్లుము. 96

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందె నాననంబు, గొండ నుత్థిత యైనయాతోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునాపద్మరాగ, రత్న మఱచేత నిడికొని రాజుఁ జూచి. 97

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 98

ఉ. నామన మార దీనిఁ గని నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వహింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు భూవర యాతఁడు ద్రోణిగౌరవ
శ్రీ [3]మది భక్తిఁ బెంపగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁడై. 99

1. గ. మణియుఁ. 2. గ. పేరు లేకుండ. 3. గ. మణి.

వ. ఇవ్విధంబున. 100

తే. విలసితం బగునమ్మణి చెలువు మిగుల
మౌళియందు ధరించి యమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్చుపూర్వశైలంబు వోలె. 101

వ. ఇత్తెఱంగునం బాండవాగ్రజుండు పాంచాలికిఁ బ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృతి కాంతలును సహదేవప్రముఖపురుషులును వినఁ బవనతనయుం డశ్వత్థామఁ బొడగనుట మొద లై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుది యైనవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్యబాధకం బైన యాబ్రహ్మశిరంబుప్రభావం బూహించి కృష్ణునిప్రతివిధానంబు గలుగుట నాఱడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱి నుత్తరకుం దక్కఁ బాండవేయవంశవధూజనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్త్రోత్తమం బవ్విరాటపుత్త్రియుదరంబున నున్నపిండంబు బాధితంబు సేయుట గనుంగొని యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రౌణితోఁ సల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్యస్త్రఘాతవేదన లేకుండఁ దనచిత్తవృత్తిన యడిపెం గాన యవ్విశేషం బయ్యభిమన్యువల్లభ యాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది యట్లుండెఁ బుత్త్రులదెస నగ దొఱఁగకున్న యాధర్మనందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 102

చ. బలమున శౌర్యసంపద నభంగపరాక్రము లైన ద్రౌపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచె నట్టి గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో. 103

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యుం డిద్ధవిక్రాంతిసం
పద్యోగప్రథితుండు శక్రసుతసంభావ్యక్రమోద్యద్ధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళావిస్తారసంవేది ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డోర్వ కున్కి యెటు లశ్వత్థామయుద్రేకమున్. 104

క. తక్కును గలపాంచాలుర, నెక్కడ శిబిరంబు సొచ్చి యుక్కు దలిర్పం
బెక్కండ్రఁ దునిమె నటె యిది, యక్కజ మగు నేమికతన నధికుం డయ్యెన్. 105

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డి ట్లనియె. 106

ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట.

చ. హరుఁ బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయార్ద్రు నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమౌళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదన్

గురుతనయుండు గాంచి యధికుం డగుటం బగ దీర్చె నమ్మెయిన్. 107

మ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నతఁ డే చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలౌఘుస్మరు గెల్వఁగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకుల నొక్కరుండు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వఁగఁ జాలుట యాగి సోద్యమే. 108

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివదేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగ లయింపఁగఁ జేయు నతండె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిల్లును నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 109

వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 110

సీ. భూతసంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి యప్పరమేశుఁ గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
తనమనోవృత్తి దగ నెఱింగించిన, నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బేమి,పనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్మార్జిత, నిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండ

తే. నావిరించియు నద్దేవదేవురాక, బహుసహస్రవర్షంబులు వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబున నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ధరణినాథ.

వ. ఇట్లు సృజియించి యవ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన నతండు పెద్దవా రొండ్లు లే రైరేనియు సృజియించెద ననిన నప్పరమేష్ఠి పరమేశ్వరుండు జలనిమగ్నుం డై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక సృజియించు పెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజియింతువు గాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు దేవాసురమనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్షప్రజాపతి భక్షింపం గవిసిన, 112

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మపాలి కతిరయంబునఁ బాఱి, భూతతతులు నన్నుఁ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వాని కాహారములు గల్పితములు సేయవలయుఁ దగ మహాత్మ.

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకారంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యాభూతంబులకు వాని నాహారంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నాభూతంబులు ప్రీతంబు లై చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు నుండె. పెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిట్లేల చేసి తనుటయు నద్దేవుండు. 114

క. భూతంబుల సృజియించుట, కై తోయములందు మునిఁగి యత్యుగ్రతపః
స్థితుఁడ నై వచ్చితి నొరు,చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 115

వ. భూతంబుల సృజియించుటకుం గాక లింగంబు [1]దన కేల యని పలికి సంరంభ విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 116

క. [2](ఆసమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పి బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దారున్. 117

వ. అంతం) బెద్దకాలంబునకు. 118

క. సుర లోకమహాధ్వర మ్మా, చరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యా,మరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతు లై. 119

వ. తొడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగు చుండిరి గాని గిరీశునిమహానుభావం బెఱుంగమిం జేసి యయ్యోగిమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్ప రైరి దాని నెఱింగి. 120

రుద్రుఁడు దేవతలు సేయుయజ్ఞంబు సేయుట.

సీ. అతులతపోమయం బయి యద్భుతావహం,బయిన ధైర్యంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభప్రభఁ దేజరిల్లెడు, నట్లుగా నొక్కశరాసనంబు
సృజియించి దానికి శింజినీప్రముఖంబు, లగుసంగికములు యజ్ఞాంగకల్పి
తములు గావించి యుద్దామకోపాగ్నులు,జ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ

ఆ. గెలియం దమర్చి కృత్తివాసుఁడు సుర,శేఖరక్రతువు నియతిఁ జేయునెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరారాభీలహేలావి, కాసభాసురగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 121

మ. ధరణీచక్రము దిగ్గిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె భూ
ధరముల్ పెల్లగిలెన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు తా మరుత్క్రతుపరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 122

చ. అనిమిషసంఘ మెల్లను భయంబునఁ జేష్టలు దక్కె యధ్వరం
బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవర చిత్రగతప్రకార మ
య్యె నదరి యేసె నాక్రతువు నీశుఁడు డెందము గాఁడఁ బాఱి పో
యె నది మృగంబుచందము వహించి హుతాశనసంయుతంబుగన్. 123

వ. ఇవ్విధంబున యజ్ఞం [3]బప్రక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు నిశ్చేతను లై రందు సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలోచనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాఱం దొడంగిన. 124

క. ఆదేవుఁడు వారందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాచి గుములుగ నొసఁగన్. 125

---

1. క. ద క్కేల. (2) వ్రాతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు, 3. క. ఋ ప్రశాంతం.

తే. ఏయ నొల్లక యమరుల నివ్విధమునఁ
బాదివికొని యీశ్వరుఁడు దూలఁబుచ్చ వార
లొక్క మొగి వింటిగొనయంబు నెక్కుడునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది యట్ల యయ్యె. 126

వ. ఆలోన. 127

క. సురలు క్రతువుం దారును, శరణం బనుచు బలుకుచుం గోడఁ జరణానతులై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడు ప్రసన్నతఁ బొందెన్. 128

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుండై. 129

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జలాశయమున, వైచె బాలేందుధరుఁడు దేవతల నాద
రమున వీక్షించె సమ్యగాగ్రహపురోష, మనలరూపమై యిగిరించె నజ్జలముల.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గృపాయత్తచిత్తుండై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషునకు భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం బెప్పటి యట్ల ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 131

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభాగము సర్వేశ్వరునకుఁ గల్పించి రతం
డు మనంబునఁ బ్రీతుండై, సమాహితుం డయ్యె జగము సంతోషించెన్. 132

వ. అట్టివి యద్దేవదేవుని దివ్యలీల లట్టిదు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును బ్రసన్నుండైన సుఖిత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహితుం డయ్యెఁ గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తెఱంగు పరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బాంధకవరునిశక్తి నైనది గా దది చిత్తంబున నిడం బని లేక భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం బోరం బరి మార్ప నోరఁగొనుటకును దర్పసమృద్ధము లై ధృతరాష్ట్రనందనాగ్రేసరు లైనదు శ్శాసనసుయోధనుల జలంబు నెరియ వక్షోరక్తపానంబున నూరుభంజనంబునం బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొందఁ సంభావించుటకును గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బరమానందంబు నొందు మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం బొనరించె నని జనమేజయు నకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 133

స్రగ్ధర. సాయంప్రాతర్హుతప్రోజ్జ్వలితహుతవహాసైరనిర్ధూతజాడ్య
స్ఫాయచ్చేతఃప్రసా[1]దప్రసృమరవిమలప్రౌఢబోధానుమోదీ
మాయా[2]వ్యాపారదూరా [3]మఖతతిహృతినిర్మాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోరాజత్త్రిలోకాశ్రితజనదురితోపేక్షేపలీలావిలాసా. 134

క. సురనికరానందకరా, సురాతికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాసక్తమనస్కా, సరిద్వరాబర్హిబర్హచారుశిరస్కా. 135

---

1. క. దాస్పదవిమలతర. 2. గ. వ్యాహార. 3. గ. మఖవిహృతి-జ. మధురవిధృతి.

మాలిని. అకలుషహృదయాభివ్యక్త సర్వోపయుక్తా
సకలనిగమవేద్యా స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతిభావప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
[1]సుకృతమయవిలాసా సుస్థిరానందభాసా. 136

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 137

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి సౌప్తికపర్వము
సమాప్తము.

1. క. సుకృతమయకలాపా సుస్థిరైశ్వర్యరూపా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

స్త్రీపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాంగత్యవిధాయివి
కాసోల్లాసితకటాక్షకరుణానయుమా
త్రిగీ సారబోధభరిత
వ్యాసాదిమనోనివాస హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయజగ, తీనఁడు గుతూహలము మదిఁ దిఁ మొలతేరం
గా వైశంపాయునవద, నావేశితదృగ్విలాసుఁ డై యిట్లనియెన్. 2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును పాండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని ధృతరాష్ట్రుం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన పరాక్రమంబు తెలుంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రని వింటిఁ బదంపడి కరినగరంబు దెస కరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లట యువ్వలనికిం జని రేల మగిడి రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరువురు నెక్కడ వోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంతయుం బరిపాటిం దేటపడం జెప్పు మనిన నమ్మునివరుం డి ట్లనియె. 3

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్రశోకంబు వైరికులంబుచే
నిరవశేషత నొందుటఁ మహనీయగౌరవహీనతం
బొరసి కొమ్మలు దున్న మోడ్పడుభూరుహంబునుబోలె ని
[1]ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృతరాష్ట్రుఁ డుల్లము వెమ్మఁగన్. 4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 5

ఆ. నీకు నితరులట్ల శోకింపఁ దగునె యె, వ్వరిఁ దలంచి యింక వనరువాఁడ
వీవు శోకమునకు నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము వసుమతీశ. 6

వ. పదునెనిమిదియక్షౌహిణులు సమసెఁ బితామహపితృభ్రాతృపుత్రపౌత్రసఖసుహృత్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే యేది కొలందిగా

1. గ. ర్భరముతో వికలా.

వగచె దండఱుకు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను దనవారలకుం దిలోదకప్రదా
నంబులు సేయను వలయుఁ బొలికలనికి వేంచేయు మనుటయు. 7

క. విపులార్తిఁ గూరి మనుజాధిప యాభూవల్లభుండు ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుపాదపంబుచందంబుఁ దోఁప ధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దొర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకావృత్తము. హా పుత్రవర్గ మిటు లొఱఁబోవ దీప్త
వ్యాపార మే నుడిగి వంకుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బరికింప నింకే
నోపక భవం బెడలి యుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱుకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగునఁ దేజంబు సెడిసహాయసకరుగల సం
దఱు బంధులు దెగి విభవం, బఱ వెలువెలఁబాఱు చునికి యసు బ్రదు కగునే. 11

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు సనుదెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్పె భీష్ముండుఁ గుంభజుండు
నట్లు హితార్థులై యంతలంతలు మాటలాడిరి జామదగ్న్యాదు లైన
మునివరు లవ్విధంబున నొత్తి చెప్పి రాబుద్ధు లన్నియును మోర్వబద్ధ నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బాండునృపాలుపాలు తత్సుతులకుఁ బంచి[1]యాని

తే. నాకతంబునఁ బొలిసిరి నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహోదరులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల కెట్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబులో నెట్లు నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, [2]శ్రీకి నెడపి పాడి యింత సేయక పుత్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రదుకు టింకఁ బొసఁగునె చెపుమా. 13

వ. దైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్పుటం బూర్వజన్మాచరితం బైనసుకృతంబు లేమి
గాన నయ్యెడు వయఃపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయపరిపా
కంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపద
ప్రాప్తియ తగునది యై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్జనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహుశ్రుతులవలన వింటి శాంతి చొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీయుతు లీవిధమునకు రోయ కుండుదురె నృపా. 15

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్రశోకార్తుం డైన నమరమునిసత్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

1. క. యీాన. 2. గ. శ్రీకి నడపి పాడి; జ. శ్రీకై తగుపాడి.

బరాశరతనయుండు సెప్పినచొప్పునన యేనును జెప్ప నాకర్ణించితి గాదె యట్లును గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విన నైతి నని నీవ చెప్పె దమ్మలింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్ణుండును శకునియు నటె యేమి సెప్పం గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొలుత నలుకుంగానికొడు కెన్నండును గార్యతంత్రమునకుం జొరండు దాని నీవు
మాన్పనెల్ల నతనిమగంటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెదం బెనంగొనంగ. 17

క. ఆన్యాలు తలంతోం దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లు గా కప్పని మా
త్సర్యమునం దిగిచి పట్టి య, నార్యులు దుదిం దూర నగుదు రాపద యైనన్. 18

ఆ. జున్ను డెప్పరంపుంజొ టైపచటి నున్నం, జూచి విఱుగంబడుటం జూడ కాత్మం
దీపుం గోరి యెక్కుకొనిఁడికాండునుబోలె, నలితి నగచు టెంక ననుచితంబు. 19

క. నగచినం బోయినకార్యము, మగుడునె నగవంగి లోకనిమాన్యం డగునే
నగ పుణ్యగతికి మూలమె, నగ పెల్లవిధముల నుడుగి వలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుం దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నం దా
పానుభూతికి నోర్వం జాలక యుప్రయోజనవాక్యసం
తానశోషితవక్త్రుండై యతిదైన్య మొందెడువానిచు
ట్లైననీదువిలాప మన్యుల [1]కాండం బట్టగు భూపరా. 21

ఆ. నీవుం గొడుకుం బలుకునిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు
పాండురోషవహ్ని పాల్పడి రధిప నీ, వారలెల్ల నింక వగవం దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవి యొగ్గి ధైర్యంబు చిక్కంబట్టి యుంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదవు లెమ్మని పలికి విదురుం డిట్లనియె. 23

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట.

క. పెరుఁగుట సంగ్రహగుణములు, బొరయుట నుడుచంబు గాంగ బుట్టుట సావం
బెరయుట పాయం బదార్థో, త్కరములనైజ మది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైనను బిఱికివాండ్రను నైనం, జంపుచోం గడపండు జముండు నేర్పు
లావును మృత్యునిచావు మాన్పంగ లేవు, రణ మొనర్చంగాని రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యింతె దెల్లవారును దెగు, వార కాకది గడచంగ నశము
గా దింత యమ్మలికం బేల యట్లును, గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథులై చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యాతపోలబ్ధిమాననీయ
గతులు సమరానివర్తనిమృతులయనగు, నట్టిగతులకుం బాటి గావండ్రు బుధులు.

వ. కావున వారికి వగవం బని లే దది [2]యట్లుండె సంసారంబున మాతృసోదరదారపుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యె నం దెవ్వరికి వగచెద వని వెండియు.

---

1. గ. కాటపట్టగు. 2 క. యెట్లుండేని.

తే. యౌవనంబును రూపంబు జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
వీనిహానికి వగ పవివేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరరు పౌరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ వగునీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె వగవ కూరక కునికి మే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపరత్వంబునఁ జెందు దుఃఖా
క్రాంతత్వ ముర్వీశ్వర కాన గీడుం
[1]జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డచింతనుం డై
యంతఃపరీతాపము నార్పఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు న, ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా, శయులకు దుఃఖంబుఁ జేయు జగతీనాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు గాఁగఁ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డింపుపడియెఁ బండితులు ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించు మానసదుఃఖంబుల నేమి టం జేసి పొరయ కుండుదు రది సెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం డి ట్లనియె. 31

క. ఈలోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ నరఁటియట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెందనిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయనచ్చినఁ దనమేను నెరవు తనకు, నొందురూపులు దక్కఁ గాయునికి యరుదె
యనుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ బొరయ రధిప.

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన, విధమున వస్త్రంబు విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువున నై యుండు, నొడలు దొఱఁగి యొండొక్క యొడలు
గైకొంట నృప విను కడవకు సారెపై, నమర మృత్తిక యిడునపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టంగ రాక చెడుటయు, వానియెత్తెడు నెడ వ్రయ్యుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన నేడలుటయును
నెండి యవియుటయును నావమిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడుజనులచేఁ బొలియుటయును
గలుగుగతి మేని కెట్లును గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యె ట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిండావస్థయందును, బ్రసూతిమాత్రంబున బాల్యంబునను యౌవనంబునం బ్రౌఢత్వసమయంబునను వార్ధకంబునం గర్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తం బగు నిది కొలంది యని యెఱుంగ రా దట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిననీతనయాదులవలనివగలం బొగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబున సం

1. గ. జింతింప కార్యుండు విచింతనుం డై.

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వతసుఖం
బుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు. సంసారదుఃఖబహుళతయును దద్గ
హనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డిట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములు । కరుడుగట్టి, వినుమమేధ్యమధ్యమునఁ బ్ర।వృద్ధిఁ బొంది
కాలవశత నప్పిండ మం।గంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశు వయి మారుత।గతి యొలర్ప.

క. వెడలు నెడ గాఢపీడం, బడి నుడివడి యోని నొత్తు । వడి యొకభంగిన్
వెడలఁగ గ్రహభూతము ల,ప్పుడు దొడఁగి యనేకదురిత।ములు గల్పించున్.

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివే, కాలోలత శుచియు నశుచి । యైనదియు సమం
బై లీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్వి।చేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర, త్వావేశము దుఃఖకారి । యై యలఁపఁగ నా
నావిధదుర్వినయములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నింది।తప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డై నతఁడిన్ బలంబును । వీఁకయుం దఱుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల మ్రగ్గి యింద్రియ।ముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
షోద్ధతిన్ రుజ లుద్భవింపఁగ । నొండూఱా పగుపాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్వఁగఁ । బాయు నబ్భవముం దుదిన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బది యట్లుండె లోభక్రో
ధమదోన్మత్తు లై దుర్మతు లిందఱు రమింతు రిందలిసుఖలేశంబున కై యొండొరు
లం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రి త్తెఱంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్మార్గంబున వర్తి
ల్లి [1]నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినిన తె
ఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱం గెఱింగించుట.

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునర।ణ్యప్రదేశమున, నవనీసురుం డొకఁ । డరుగుచునుండ
మితిలేనిఘోరంపు।మృగములు శరభ, మృగపతిప్రముఖముల్ ।మిక్కిలిభయము
మతి కావహించుచు । మార్గంబునందు, మల్లడిగొనుడు ను।న్మార్గయానమున
ధృతి దూలఁ జన నవి । తిరిగి వెన్వెనుకఁ, దెక్కలిఁ గాఱుఁ దో।తెంచి రాతనికి.

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేను ప్ర।కంపమునం
బొరిఁ దొట్రువడం బద।ముల్ దొలఁగం
జొర నెవ్వోటు లేమి న।నువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్పడు।భావముతోన్. 45

---

1. గ. విద్యానంద.

గీ. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు దనకు
నెవ్వరును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదువుటయును గొందలంబు సేయు. 46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు
దోఁచె ఘోరాకార యగునొక్కయువిద యతనిం గౌఁగిలించుకొనియెఁ
బంచశిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం
గ్రందుకొనం దిరుగుచుండెఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదపానంబు వల్లీవితా
నంబుచేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు పరఁగి నిగూఢం బై యున్న
నప్పురుషుం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిం దై వ్రేలుచుఁ
గొమ్మ నున్న పనసపంటిచందంబున నుండె న ట్లయ్యవస్థ నొందియు నక్కూ
పంబులో నొక్కభీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాఱుదలలును బండ్రెండు
కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్నతరువుఁ
జేరం జనుదేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధు
సంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహం
బుమూలంబు నఱకు చుండ. 47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుధార లెల్లప్రొద్దునుం
దొరఁగుచుండ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం
బొరయఁ జెప్పఁ దృప్తి వగలప్రోక యైనయట్టిదు
స్తరపుటున్కి కొల్లఁబాటుఁ దన్కఁ డించు కేనియున్. 48

వ. ఇ ట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాఱులయురులవలనను న
య్యుగ్రకామినీకారణంబునను బంచశిరస్కంబు లగునామజంబులసందడి నా
కూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్వీకరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజం
బుఘోరత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతనహేతుభావంబునను నాచం
చలచంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ
నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 40

క. మనమునఁ గృప పుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీడై నయునికిఁ గాతం డెట్లోఁ
గనియెను విడుమర దానిఁ, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా. 50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లనునన్నరపాలునకుం గాతఁడు మోతుమునర్థిం జగ
జ్జనులకుఁ బుట్టుటనన్నతిఁ గోరి విశారదు లాదరసంభృతు లై
యనఘ సుదుస్తర మైనభవంబున కచ్చగు నీయితిహాసము శో
ధనమహనీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయతామహితా. 51

వ. కావున నేతత్స్వరూపం బతివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్క
లికాఱురులు రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజంబు
లింద్రియప్రపంచంబు లాకూపంబున నున్ననాగం బంతకుండు తీఁగ జీవి
తాశ కూపంబునుపాంతంబున నున్నయవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచు
సామజంబు సంవత్సరంబు తదీయశిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్పాదం
బులు పండ్రెండును మాసంబులు తరుమూలంబు నఱుకునెలుక లహో
రాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధుధారలు కామరసంబులు
మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాసక్తు లగుదు రిట్టిసంసార
చక్రంబుపరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీనిపాశంబులు ద్రెంపం
జాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె. 52

క. హిత ముపదేశించితి నీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకను జెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతి విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కిట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయములోలతమైవిషయప్రచయంబనుదుస్తరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగఁ గాలము ముట్టి రుజల్ జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగము క్రొవ్వును జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుఁజా వొనరించుఁ గురుప్రవరా. 55

వ. అని మఱియును. 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధివ్యా, [1]పారము లొనరంగ గనపవర్గము లధిపా. 57

క. నరవర యేర్పడ విను మ, త్తురగంబులపటురయంబుతో [2]ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బరువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నెందుం, బో నీకుండంగ నాఁగుపురుషుఁడు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా. 59

క. యమునియధీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁ గా నోపు నృపో
త్తమ ఘోరత మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున పను మార్యజనుల్.

వ. ఆపగ్గంబులు శీలం బను వెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్యు లుడుపుదు
రు వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబునుజ్జగించిపరమసుఖంబు నొందుదు
రింతయు నెఱింగి శాంతినొంది పుత్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదైహికంబులు సేయిం
చి సుఖవి గమ్మనిన విని యమ్మాటలన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూఁడినట్టి
దయినఁ బుత్రపరలోకక్రియావిషయం బగుమాటకు శోకంబతిశయిల్ల మూర్ఛి
ల్లె నట్టిసమయంబునం గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుఁ డయ్యేడకు విజయంచేసిన

---

1. అ. పారంబును దనరు జనుపపర్గ. 3. గ. నను నఱుత.

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురువచ్చి ప్రణతులై ధృతరాష్ట్రునకు శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదదేఱుటయు నతని కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహీపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ ని ట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖసమాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు దైన్యము దెచ్చుం
గాన భవం బిది గాల్పనె తండ్రీ. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బొలియ దారుణంబుగాఁ
దనయవ్రజంబు దెగ దైన్య మారఁగాఁ
దనబంధు లందఱు మృతంబుఁ బొంద నె
వ్వని నైన శోక మనువహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత ముట్టి చావుం
గా నేర దయ్యెం గడుగట్టిచిత్తం
బనూనమూర్ఛం దెగటాఱియుం దా
రా నేర్చె నిమ్మేనికి గ్రమ్మఱంగన్. 64

కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమంబు చేయుట.

వ. ఇంక నేమి సేయువాఁడ నని పలికి యూర కున్న యన్నరనాథునకు మునినాథుం డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుఁగనేర్తు నీతికౌశలం
బావహిల్లు [1]నీదుమనమునందుఁ గాన యేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని యరుగుదెంచితిన్ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధిపార మెద్దు పుత్రకా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు వెప్పుడును విం దహీనధృతిన్ నీ
చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక మధ్రువ మన నరు, నొడలిబ్రదుకుఁ జావుఁ గథవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు వీతవివేకతఁ, బుత్రమరణమునకుఁ బొగుల నగునె. 68

వ. అదియునుం గాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగక యుండఁగా వచ్చెనే వైర,బంధంబు గౌరవపాండవులకు
నీపుత్రకుండ దీనికిఁ గారణం బిది, విధినిర్మితం బైనవిధము మవ్వ
కౌరవజాతిసంక్షయ మవశ్యంబుగాఁ, గలయది యై చెల్లెఁగాక క్రొత్త
యైనదియే బంధు లాజివిహారత, త్పరత మై సద్గతిఁ బడిసినారు

[1] క. నీమనంబునందు.

ఆ. వారి కేల యింత । వగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైన । విదురుఁ డిట్టు
లగుట యెఱిఁగి బుద్ధి । తగఁ జెప్పె నీకు జూ,దంబుసమయమునన । దాని వినవ.

[1]దోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు । ధీరుల కైనన్
భూవర మాన్పఁగఁ । బోలునె యెట్లుం
గావున శోకము । కాఱియ దల్గం
గా వలదే తుది । గౌరవ మొప్పన్. 71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రత్యూహంబున వింటి వది నీకు మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్కనాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నారదాదిముని బృందంబులనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి యచ్చటికి వచ్చి యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె. 72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మ,ద్భారము మాన్పుటకు నలిని । బనిఁ బూనితి రె
క్కారణమునఁ దడసితి రొకో, యేరూపునఁ దలఁగుదాన । నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వేలంది కి ట్లనియె. 74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డనురాజు । తనుజశతముఁ
బడయు దుర్యోధనుం డనఁ । బరఁగుపెద్ద
కొడుకు నీభార మంతయు । నుడుపు నతఁడు
తడయ కయ్యెడు నది వగఁ । దక్కు మబల. 75

క. ఎ ట్లనిన. 76

వ. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోక । మును నీను మెయిన్
సేనాసముదయములనుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమర । దారుణతఁ దెగున్. 77

వ. సోదరసముచ్చయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానం జేసి భవదీయ భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతధారణం బాచరింపుము పొ మ్మని పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంపడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యాంశంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు. 78

తే. ఒరులయున్నతి సయిరింప । నోపఁ డధిక, బలుఁడు క్రోధి శూరత్వసం । పన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడు । ప్రోడ గాఁడు, [2]గాన వైరంబు విడువఁడు । కౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముఁడు శకునియుఁ గర్ణుఁడు, నమ్మానవపతికిఁ దగిన । యనుచరు లతనిన్
సమ్మదమునఁ గలసిననృపు, లమ్మెయి వారలు వినాశ । మగు టే లుడుగున్. 80

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ । దా రెఱియంగా

---

1 క. రుగ్మవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ । ధీరుల కైనన్, భూవర మాన్పం । బోలునె యెట్లుం, గావున నీశో । కంబు దొఱంగం, గావలదే నీ । గౌరవ మొప్పన్. 2. క. కండగరువంబు.

విమలమతీ యిటు వీరికి నైశో
కమున దహింపఁగఁ గాదు మనంబున్
సముచిత మిత్తఱి శాంతము సుమ్మీ. 81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బాండవాగ్రజుం డవమానం బాచరించు నను
శంక నూని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున
నత్తాపసోత్తముండు వెండియు నిట్లనియె. 82

క. పాండవులవలనికీడొ,క్కొండును లే దధిప నీదుకొడుకులు ధరణీ
మండల మంతయు మ్రింగిరి, పాండునృపతిభాగమునకుఁ బాపిరి వారిన్. 83

వ. దానం జేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు నఖిలభూపతులకు నిఖిలప్రజలకును బొలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున. 84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినఁగఁ జెప్పె ధర్మనం
దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్కి హింసకున్
గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు కురుకులంబుతోడిపొం
దునక పడఁడె జగము మెచ్చఁ దొడఁగి పెక్కుభంగులన్. 85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిఁ గాన యాతఁ, డధికయత్నంబు సేసెఁ దానంతవడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగ నేరఁ డయ్యె, నియతిఁ దప్పింప నేరికి నేర నగునె.

క. ఏ నిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వృథాశోకవహ్నిఁ గాలమికిని నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా [1]నొడివితి దేవగుహ్యగతియుఁ దెలిపితిన్. 87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండవై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం
దనర్పొందునీ విట్లు దైన్యాతిరేకం
బునం బొంది శోకాగ్నిఁ బొక్కంగఁ గుంతీ
తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ దాఁ గుంద కున్నే. 88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల, యందును గరుణాసమగ్ర మై యుండు భవ
న్నందనుఁ డజాతశత్రున, కుం దచ్చరితంబు నీవుఁ గొంత యెఱుఁగవే. 89

మానినీవృత్తము. కావున నీదెస నాతనికిన్ విముఖత్వము గల్గదు భక్తి మెయిం
దా వినయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద వాతనివై
నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుఁడు
న్వేపుర పెట్టుగ సంతతికల్మియ నీమది నిల్పును పెంపొలయన్. 90

తే. దైవకృతము నాపంపు చిత్తమునఁ బెట్టి
పుత్త్రశోకంబు విడు పాండుపుత్త్రు లధిప
తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్త్రత్వవృత్తిఁ
బరఁగ నది క్షత్త్రధర్మసంపాది గాదె. 91

---

1. గ. నొడిలి- జ. నొత్తిలి.

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తిఁ జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుం డై
కొండొకసే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుండు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున
కి ట్లనియె. 92

క. మును శోకానలతాపం, బునఁ బొగులుట నొం డెఱుంగఁ బోలక దుఃఖం
బున మునుఁగ వలసె నీదువ, చనములు విని మునివరేణ్య శాంతుఁడ నైతిన్.

క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మఱి, నెరియక యుండంగ శోకవేఁ దొలఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండుపుత్త్రకులదెసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డ ట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రొద్దూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బాయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారిని గుం
తినిం బెద్దక్కఁగలకౌరవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పోలి
కలనికిం బోవు చున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు
నట్ల చేసిన. 95

—ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బోలికలనికిం బోవుట.—

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ బరవశగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నవ్వను, ధారమణునికడకు జనవితానము వొగులన్. 96

వ. కుంతీప్రముఖం బైనకురువృద్ధనారీజనంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ
దరతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదలఁ జేర్చు టుత్కటశోక, మాకారములు దాల్చినట్టు లుండ
విరిసినవేనలుల్ వెన్నులఁ బ్రక్కల, నెఱసి చూపఱదృష్టి నీఱు సేయ
నందంద దొరఁగెడు నశ్రుజలంబుల, వెంపున మోములు ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁ దోఁడవులు లేమిఁ బాడఱియున్న, యంగంబులందు దైన్యంబు నెరయఁ
తే. బతుల నన్నలఁ దమ్ములసుతుల హితులఁ, బేరుకొని వాతు లెండంగఁ బ్రేముడించి
పనవుపలుకులు వినువారి వనటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారనారీజనకోటి వచ్చె. 98

క. చెలు లైనఁ జూడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడువధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రం, బులతో నంగములు వికృతిఁ బొందఁగ నడచెన్. 99

క. కొండొకవగపున కేనియు, నొండొరువులఁ దేర్చునట్టియువిదలు చిత్తం
బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ దెలుపలేక యుండి రవశ లై.

వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చటచ్చట. 101

తే. విపులహర్మ్యతలంబులు వెడలునట్టి
వెలఁదిమొత్తముల్ వోల్చె బకల్వేఁటకాఱు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహాప్రతతి వెడలఁ

బాలసింగంపుఁబెంట్లకుఁ బోటి యగుచు. 102

క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టికాంతలు జను లె
ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరఁగ నుష్ణనిజకాయంబులకున్. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగె నిట్లు వనితాజన వ్రాతంబు వెంటెంచి ధృతరాష్ట్రుసూరెల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదురుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యువిదల నూరార్చుచుఁ దగువారల నుచితవాహనంబులపై నిడియె నద్ధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దోడన యాతమ్ముండును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జనియెఁ బిన్నలు పెద్ద లనక సకలపౌరలోకంబునకు శోకం బావహిల్లినం బెట్టైనరోదనప్రణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వలనజ్వాలలం బొదువంబడుజంతువు లాక్రోశించుచందంబు దోఁచెఁ బురిఁ గలవైశ్యశూద్రశిల్పికర్మారతక్షకక్షౌరకస్వర్ణకారకరజకాదు లమ్మహీపతి బలసి చని రివ్విధంబునం గ్రోశమాత్రంబు చని రాసమయంబున. 104

సీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృత, వర్మయు నెదురుగా వచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు, దూల బాష్పంబులు దొరఁగుచుండఁ
గా ధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి గద్గదకంఠు, లగుచు నాతని కిట్టు లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబలదర్పంబు దుర్వార, శౌర్యంబు మెఱయంగ సంగరంబు

తే. సేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథి యై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము మువ్వురమును దక్క నమ్మ, హీశుతోడన సైన్యంబు లెల్లఁ జనియె.

వ. అనినఁ దదనంతరంబ. 106

కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చినప్రకారము.

తే. తనుజశోకార్త యైనగాంధారిఁ జూచి, యడలు తనదుచిత్తంబున నతిశయిల్ల
నలఁత దేర్పంగఁ దలఁచి తా నల్లఁ జేరి, యమ్మహాదేవితోడ ని ట్లనియెఁ గృపుఁడు.

మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యపంక్తిఁ గొని కాల్చి రెల్లఁ బొగడన్
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాఱి పెంపు మిగులన్
దివి కేఁగి యందు మహనీయతేజ మెసఁగంగ హృద్య[1]బలభి
ద్భువసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రేల వగవన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అం దొకండును రణావనిభీతిం, బొంద కేటులను బోటుల డప్పిం
బొందినైనఁ బొలివోవఁడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమయూరవృత్తము. పోర నోడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో
దారతఁ బిఱిందికిఁ బదం బిడక దృప్య
ద్వైరితతి నొంచి తెగువా రగుట మే లు

1. క. బహుళ.

క్ష్వీరమణకోటి కని - వేదములు సెప్పఁన్. 110

క. దానాద్యుత్తమకర్మవి, ధానంబులఁ బడయుగతు లుదాత్తరణమునం
జా నేర్చువానిచనియెడు, మానితగతిఁ బోల వండ్రు - మహనీయాత్ముల్. 111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బది దా నట్లుండెఁ బాండు
కుమారులు గెలిచితి మని సంతసింప లే దది యె ట్లనిన. 112

నర్కుటవృత్తము. వినుము మగుత్తనూభవుఁడు - విశ్రుతధర్మగతిం
జనక కురుక్షితీశ్వరునిఁ - జంపె గదాసమరం
బున నది యే మెఱింగి చని - పోయిన రేయి గడుం
గనలున ముట్టి మువ్వురముఁ - గ్రౌర్య ముదగ్రముగన్. 113

వ. పాండవశిబిరంబున. 114

బంధురవృ. సకలరథములును నఖిలగజములుఁ - సర్వహయంబులతోఁ బెరయఁ
శకలములుగ భటనికరమఖిలముం - జావఁగ ద్రౌపదిపుత్త్రులలో
నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నశయ్యుర్వికి వారలమామలమ
స్తకములు కడమ వడక వడి బలిగా - సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

వ. సమరంబు సేసితి మట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట
యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయం
బున వార లాశిబిరంబున లేమిం జేసి యాభంగిపరాక్రమం బాచరింప నోపి
తిమి గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతన
యులు మా తెగువం దెగటాఱుట విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబు
లతో మమ్ము వెనుకొనుట దప్పదు వారలబారికిం దప్పి పోవలయుం బోయెద
మది తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింపకుఁ డుమని పలికి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి
దేవా ధర్మపుత్త్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యం బై
యున్న యది మీచేత ననుజ్ఞాతులము నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ
దలంచి వగ పుడుగు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లారాజునకును
నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబు గా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ దేరు లెక్కి
భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట
నన్యోన్యామంత్రణంబు సేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుండు గరిపురి కేతెంచెఁ గృత
వర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబు నాశ్ర
యించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజభీమార్జునులు దాడిమై
వచ్చి యతని ముట్టుకొని రావృత్తాంతం బంతయు నీవిన్న యదియ తరువాతికథ
సెప్పెద విను మవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వురుం దన్ను విడిచి చనిన
నాంబికేయుండు గ్రొత్త యైన నెవ్వగ వెల్లునఁ జిత్తంబు విషాదవేదనాయత్తం
బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ నయ్యాజాతశత్రుండు గురు

నందనుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి నూరార్చి యున్నంత నట్టి వ్రాయినజనంబులవలన వైచిత్రవీర్యుండు పోలికలనికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని తదభిగమనోన్ముఖుం డై. 116

ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట.

తే. తనయు లందఱుఁ బొలియుట విని నయడలు
మానసంబు దహింప నమ్మనుజవిభుఁడు
వోగులుచును వచ్చె ననుతలఁపోఁతఁ జేసి
యుల్ల మక్కటికమున జొత్తిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున విన్నఁదనముం, గదురఁగ వారిఁ జూచి రాజు గాన వలయు నా
కది యెట్లు నుడుఁగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు సాత్యకి వాయునం
దనుఁడు గాండివి దమ్ములు నూరెలం
జనిరి ద్రౌపది సంభృతశోక యై
చనియెఁ జుట్టపుఁజానలు నుట్టి రాన్. 119

వ. ఇట్లు మాత్స్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తొలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు నూనవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రి యందు నిలిచి ధృతరాష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడి వచ్చి యున్నయయుత్సుఁడును నమ్మానవపతితోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు సని సమరతలంబు దఱియునంతకు నయ్యెడకు నాంబికేయుండు సనుదెంచె నతనిముందటివలనివనితాజనంబు లక్కాంతేయాగ్రజుం గనుంగొని కరంబు లెత్తి యేడ్చుచు నెదుర్కొని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీతధరణీశ్వరునకు నె, క్కడియది కృప యెందుఁ గలదు తలఁపఁ దండ్రుల మామలఁ దాతలఁ గొడుకులఁ, దోఁబుట్టువులను ద్రుంచివై చెం గ్రూరత మెఱయఁగ గురుజనంబులఁ గూల్చె, సఖులసంబంధులఁ జంపె నదయుఁ డని పల్కుదురు కొంద ఱప్పార్థుఁ జేరి గాం, గేయుని ద్రోణునిఁ గెడయఁ బొడువఁ

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చె తని పల్కుదురు గొంద
ఱకట సింధురాజు ననుజమగనిఁ
దునిమి తేటిరాజ్య మని పల్కుదురు గొంద
ఱతఁడు మోము వాంచి యరుగు చుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యు, బ్బం దీఱద ద్రుపదతనయ పట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱఁదుల, నందఱ ద్రుంగితి విభూతి యన[1]నీ కెద్దీ. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకు చుండం బలుకు వెలువరింపక

1. నిం కెద్దీ.

పుత్రశోకార్తుండగునప్పాండురాజపుత్త్రుండు పుత్రశోకార్తిం బొగులువిచిత్రవీర్య
పుత్త్రునకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నాభూవల్లభుపాదం
బులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియయై మొందఁ గ్రొత్తసం
ధిల్లన్ నెవ్వగ దీనవర్తిఁ డై
యొల్లం బోవుచు నున్న నవ్విభుం
డల్లం గౌఁగిట నాన్నృపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి సాంత్వవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనంతరంబ
భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం బేరు వేర నెఱిం
గించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతిభీమ మైన
యలుక యనువహ్ని యవ్వీరుఁ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నద్ధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబికేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనమనమున నిద్దురాత్ముతలఁ పొప్ప దిసీ
యనుచుం బవనజు నద్దెసఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీతసంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁ గలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూ
ఢప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యి
నుపరూపు పజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కటమై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి [1]రూఢత ఘోరా
టోపం బెసక మెసఁగ నా, భూపతి వెసఁ గౌఁగిలించి పొలు పఱ విఱిచెన్.

లయవిభాతి. "పెరుఁగఁగ నిజాంగములు సరభసపరిస్ఫురణ
మరుదుగ జనావలులు నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బసఁగఁ గరయుగముతో లవియ
నురము సరియం బెలుచఁ దొరఁగఁగఁ బొరిన్ నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ బరవశత మానసము
పొరయుటకుఁ జొచ్చియును సరి గొనఁగఁ గంటిన్
వరసుతున కిప్పు డనుపరమపదవిన్ మగుడఁ
గురునృపతి యాప్రతిమఁ బొరి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధనృపతి గంధవహ
నందనప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

---

1. క్రూరత.

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేసినఁ
జిఱునవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 132

తే. అడల నేటికి నీచేతఁ బడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిఁగియ వెనుక కతనిఁ,దిగిచి యేను నీముందట దీనినిడితి.

క. బలమున నీతో [1]దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమహితభుజశాఖల్
తలఁపఁగఁ బ్రళయాంతకుఁడం, ష్ట్రలువీనిం దగిలి వశమె చాకుండంగన్. 134

వ. కావున. 135

ఉపేంద్రవజ్రావృత్తము. మరుత్తనూజుం బొరిమాల్పఁ జూచుం
బరిస్ఫురత్కోపనిబద్ధుఁడై యు
ద్ధరావిభుం డంచిది తల్గనే సం
స్మరించి [2]యీకోపు నమర్చకొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండవై ధర్మ మెడలి, యనిలసుతుఁ దెగటార్చెదవనితలంచి
తట్టిపని నీదుచే నేల యగు విధాత్ర, లీలఁ బరికింప నేరక వేలవైతి. 137

వ. అదియునుం గాక. 138

క. విను మొకని నేల భవదను, జునిపుత్త్రుల నెల్లఁ జంపఁ జొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి తాఁజెడఁబోవన్. 139

స్రగ్విణీవృత్తము. ఏము నీపుత్త్రుచే నెన్నియేఁ భంగుల్
వేమఱుం బాటు నీవెంట భావించుచున్
సామసంపాదివై సైఁపు మాతప్పులం
ధీమహత్త్వంబు సద్ధిల్లు నీ కిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పినప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రక్షా
ళనంబున నపనయింపం దలంచి జలంబులు దెచ్చి యెఱింగించిన నజ్జనపతి యప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ సదివితి శాస్త్రముల్, వింటి వర్తిల్లితి వృద్ధగోష్ఠి
నఖలపురాణపర్యాలోచనము సేసి, తెల్లధర్మంబులు నెఱుఁగు దిట్టు
నీతప్పు దలఁపక నెవ్వగఁ బొందెదు, కనలెద వేను శంతనునుతుండు
గురుఁడునువిదురుండుఁగూర్కొనికూర్కొని, చెవులఁ బోయమె సవిశేషకార్య

తే. వచనములు సంజయుఁడు పెక్కువరుస లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ బలుకఁ డెట్ల
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు నెమ్మనమునఁ
జేర్పఁ బోలవ యిం కేమి సేయ వచ్చు. 142

క. భీమార్జునులరణసము, దామత్వం బెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునే తొడరం

1. నొరయఁగ. 2. యీరూపు.

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నే మనఁ గల దింక నేల యాచంద్రంబుల్. 143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పుబుద్ధిఁ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపుపతికి వ, చ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిచోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బొకయనియతిం గార్యం
బాయత్తంబుగ ననుసంధింపం
జేయం జాలవు చెడుతెర్వుం బోఁ
బాయం ద్రోవవు బలిమిం బుత్రున్. 145

తే. ద్యూతమున [1]గెల్పు సెపమున నుఱికి పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభాభ్యంతరమున
కీడ్చి వలువ లొలుచుటయు నెఱిఁగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ దలంప నగునె. 146

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ వై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కమ యనింద్యగుణా
యీపురుషార్థహాని నుతు లీల్గుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్మి దిగఁద్రావి మహా
కోపుఁడ నైనఁ [1]బాటిలెఁ దలంగు గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బు, త్రులదెస నెవ్వగల నెల్లఁ దొఱఁగి యనుజపు
త్రుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాఁడఁ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జుననకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గౌఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రితవత్సలుం
డగుశ్రీవత్సలాంఛనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కారంబున నడపె నట్లు గాంచినవణిక్కన్యాజాతునెడ బొడమినవాత్స
ల్యంబున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబ యద్ధరణీవిభుండు ధర్మపుత్త్రప్రభృతు లగున య్యేవుర నుద్దేశించి వీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పాండవేయులు పద్మనాభపురస్సరం
బుగాఁ జని వినయంబున వినతు లైన న ద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు నిజత
నూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశత్రు
నుద్దేశించిన న త్తెఱంగు సకలప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దనదివ్యబోధంబునం దేట
పడం గని యెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండును నగుసత్య
వతీసూనుం డెఱింగి తత్క్షణంబ సన్నిహితుం డయ్యె నఖిలజనంబు లభివందనంబు
సేయం గైకొనుచు నక్కోడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు మని

1. గెల్పు సేపున.

పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 150

—ధర్మజుం శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూఱార్చుట.—

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై నల్క మానుము, రాజనందేల యీరాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ విచుక పాటించి వినవమ్మ, చెప్పదె గౌరవశ్రేష్ఠుఁ డనికిఁ
జనుచుండి తల్లి దీవన యిమ్ము జయముగా, నా కని పలికిన నాకుమారు
తోడ నీపేర్మి నీడుగాఁ [1]గొడుక యెక్కడ నుండు ధర్మమక్కడకు జయము
ఆ. చేరు ననవె భూరిఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన తలఁప ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ బాండుతనూజు ల,సూయ లేనిబుద్ధిఁ జూడు మెట్లు.

మేదినీవృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనినవృత్త మూఁది యల్గఁ
జనము నుతించు నీదుగురుసారధీరబుద్ధిఁ
నిను నతిశాంతచిత్త యని నిక్క మేనుఁ గందుఁ
మనమున నిట్టినీ కగునె మత్సరంబు వత్సా. 152

వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులదెస రోషంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యిట్లనియె. 153

సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁ గాను వీరలఁ జెడఁ, దలఁతునె యెట్లు లుమ్మలికఁ జేసి
కలఁగితిఁ గాక యిక్కాంతేయవర్గంబు, గొంతి కె ట్లట్ల నాకును భరింప
వలదె దుర్యోధనుతులువతనంబున, శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్ము లగుటను ద్రుంగెఁ గౌరవకుల, మదరి పాండవులు గర్యంబు పాడిఁ
తే. జంపి రందఱ నది మదినొంపఁజాల,దచ్యుతుఁడు సూడఁ గురుపతినిలసుతుఁడు
దగునె గదపోర నాభికిదిగువ నొంచి,చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబు నొంప కున్నె.

క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ బాటిల్లినను౦
బుడమి సమస్తజనంబులు, నడపెడు తెఱఁ గలుక తప్పకునకు రాకున్నె. 155

వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుండగుచు గాంధారికివినతుండై వినయంబున నిట్లనియె.

—భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట.—

సీ. తలపోసి చూడంగ ధర్మమయ్యె నధర్మ, మయ్యె నేఁ బ్రాణభయంబుకతన
నట్లు సేసితిఁ గృపయార సైరింపుము, నీదుపుత్త్రుఁడు లావు నేర్పుఁ గలఁడు
గావున [2]నమ్మెయిఁగాని యోర్వంగ రా, దది యట్టు లుండె ధర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చెనే పరిభవం బతనిచే, ద్రౌపది యేకవస్త్రయు రజస్వ
ఆ. లయునుగాదె యపుడు దయమాలి కొలువున, కీడ్చి తేఁగఁబంచి యేమి యనియె
నతఁడు వినవె యూరు లప్పుణ్యకాంతకుఁ, జూపు టెఱుఁగవే విశుద్ధచరిత.

వ. తత్కాలోద్దీపితం బైనకోపంబున నెనంగుమనస్సంతాపంబు దాల్చి దహిం
చినఁ దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యప్పేరో

1. నెక్కడఁ గలుగును ధర్మ మక్కడకు. 2. నమ్మేన.

లగంబునఁ బ్రతిన వట్టితి నుత్తమక్షత్త్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు
గాన పూనిక నెఱపితి విను మాసభలో నప్పుడ తొడలు పొడిచేసి యతనిం
దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్త్రునాజ్ఞ మిగుల ఱామింజేసి యమ్మహాత్ము చేసిన
సమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖంబులం
బడి మగిడి వచ్చి యజ్ఞపతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచుటకుం
దగుమాట లాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ములపై యుండి ‖ యకట మనల
నొరులు దల లెత్తి చూడ నొం‖డొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి [1]నీ సేల ‖ పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట ‖ పోల [3]దొక్కొ. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచా
రుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె నట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు సేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం
గావున నేమిభంగినైనం బగ దీర్పవలసె నీవును నవిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నద్దేవి యతని కిట్లనియె. 160

క. ఆచావు సావఁ దగు న, న్నీచునకున్ వానివలన ‖ నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెయ్దియుఁ దగవ నీకు ‖ నది యట్లుండెన్. 161

తే. వైరి ననిఁ జంపుదురు గాక ‖ వచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని క్రోలుక్రూరాత్ము ‖ లెచట నైన
నెన్నఁ డేనియుఁ గలిగిరే ‖ యీవు దక్క
నది వృకోదర వృకవిధ ‖ మనురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్త్రుండు సుబలరాజపుత్త్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దా
[2]గాసిగ నీడ్చి వల్వలువఁ ‖ గాఁ గినుకం
జేసినబాసకై పెదవిఁ ‖ జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియ నుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులు లావుం‖గడిమియుఁ జలమును‖గడఁక యెలర్పన్
ధీరతసొంపుం గ్రూరతపెంపుం ‖ దెగువయు నెఱపఁగఁ ‖ దెరలక వీకన్
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమును ‖ బొలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూరుటకుం గా ‖ వలసెను రుధిరము ‖ వదనము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

---

1. నీసేలఁ కద్ద. 2. దొంచు. 3. (ఖైసిగ యాడ్చి వల్వ లూడ • వం.

తే. అన్యజనములశోణిత మైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని విందు ననుజరక్త
మాన నే నంత వెట్టితే యంతపాప, కర్ముఁడనె తల్లి యంతనిష్కరుణమతిని.

వ. అనుటయు. 169

తే. అంధులకు నూఁతకోలగా నిట యొకని, నైన నిలుపక నూర్వుర ననదయవృత్తి
మ్రింగి తం దెవ్వఁడేనియు మీరు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేఁడయ్యె నయ్య.

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంతటనె ప్రతిన దప్పనె విభవం
బెక్కఁగ మీయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయ నీఁడె కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందను దెస మనను నిగుడం బుత్త్రపౌత్త్రవధసంపీడితస్వాంత యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారాజె చట నున్నవాఁ డనిన నాభూపతి భయకంపితగాత్రుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా మెత్తనిమాటల నిదె వచ్చితి దేవి యేను పాండవాగ్రజుండ ననుచుం జేరం బోయి.

క. నీపుత్త్రులఁ జంపించిన, పాపాత్మునిఁ గ్రూరచిత్తుఁ బరివాదార్హున్
శాపంబునఁ బొలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభిపూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు పాటిల్లుటకై
పరుషత గైకొన్నయుధి, ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ [1]జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం
జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి సర్వభోగము లేటికిన్
నావుడున్ మఱుమాట లాడఁగ నాలు కాడక యుండి య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నతం డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁ బట్టావృతనయన యగు నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్జనపతిపదనఖంబులం జెందిన నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దను వెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును మాద్రీసుతులుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి ధర్మపుత్త్రాదుల దెస మాతృభావం బలవడ సాంత్వనస్వరంబునం గుంతీసందర్శనంబు సేయరన్నా యని పలికిన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందు పడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్న దెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం గలయం గనుంగొని. 176

పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట.

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుం గాలము వారలఁ జూడఁగఁ బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్దశ [2]నొందుట నమ్మహితాత్ములపట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బొరి నశ్రులధార లొల్క వగర్పుతో

1. జెలులఁ. 2. నుండుట.

నద్దురవస్థ తెఱంగు గనుంగొని యంతకంటెను నార్తులై. 177

వ. చరణంబులు దొట్రిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178

తే. ఏడ్వ నందఱపైఁ జేతు లిడుచుఁ బిలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు వివిధదారు, శాస్త్రశస్త్ర వ్రణప్రచయములు గాంచి.

క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు వేఁగుచుఁ బొగులుం
గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమారవరులార యనున్. 180

సీ. ఆసమయంబున నప్పాండుభూపాల,పత్నికి శోకాగ్ని ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు ద్రౌపది విన్నని,మోముపైఁ గన్నీరు మునుఁగు పడఁగఁ
బదముల నట దొట్రుపాటు వాటిల్లంగ, దైన్య మాకారంబు దాల్చినట్టి
తెఱఁగునఁ జనుదెంచి దేవి సౌభద్రాదు,లైననీమనుమ లెం దరిగి రెంత

తే. యేన్నిఁ గాలంబు నినుఁ జూడ కరిగిపొ డిచటి, కేల రారంచు నడుగులమ్రోల నేల
వ్రాలె వికలాంగి యై తెంచి వైవ నెండ, దాఁకి [1]పందినతీఁగచందంబు దోఁప.

వ. ఇట్లు మేదినిం బడి రోదనంబు సేయునయ్యగ్గలిమీఁద నోఱగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వియుం
దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రౌపది
యాధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి
యమ్ముద్దియ నుద్దేశించి. 182

మత్తకోకిల. పుత్త్రి యిట్లగునమ్మ శోకముఁ బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్త్రవర్గము చన్నచో నెద భూరితాపముఁ బొందుడుం
బాత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183

క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, నను నీ వూరార్ప వలదె నానీతెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁగలదు విధాత క్రూరుఁడై పఱుపంగన్.

ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగు టెల్లెఱిఁగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే నడఁపన దురితం
బొదవెఁ [2]గలఁక నే టొలయ కుడుగునే. 185

వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించిన తెఱం గెఱింగించిన నాభంగి నుపశమిత
క్రోధ యైనగాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయు

1. వ్రందిన. 2. నాట గలఁగ.

వనంతిరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

శిఖరిణీవృత్తము. తపస్స్వాధ్యాయాదిక్షపితమలచిత్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్వాలావిరమణసుధావృష్టిలలితా
జపాపుష్పక్షీరచ్ఛవికిరణసంసధుగ్జనరా
సపర్యానిర్వాహ[1]ప్రచురకలనస్థైర్యమధురా. 187

క. సాత్యవతేయాదిమహా, మత్యవగమ్యప్రకారమధురవిలాసా
సత్యాత్వానంతత్వని, రత్యయశుభసారమయసమగ్రవికానా. 188

మాలిని. సదసదనభిషిక్తా సంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానందదీప్రా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 190

1. స్తవనకలన.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మత్కీర్తిమదత్యభి
రామాకృతిసద్గుణాభిరతిమత్పుణ్యా
గ్రామాకృతి[1]మత్సంప
త్త్యామోదితభక్తలోక హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూఱడం బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు నగునయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తంబై తాత్కాలికం బయినదివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం బగుటయు. 2

మణిగణనికరము. గొడుగులపటియలు గుఱుకులు గొనుటన్
సిడములతునియలు సెదరి యునికిఁ బెం
దడిగలుఁ బడగలు దఱచు మురియలై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ బోఁగు లొలయ మదిన్.

క. నుఱు మైనకాల్బలంబులు, నఱవఱ లయి యున్నయట్టియరదంబులుఁ బెం
దఱ చగ్గుసూతాంగకములు, నొఱిగినరథ్యములగములు నుల్ల మలంపన్. 4

లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు మావఁతులనుగ్గుఁ దుర
గావలిశవంబులు గజావయవరాశీ
భావభయదస్థలులుఁ బ్రేవులును గండలును.
బ్రోవు లయి పెన్నెదడుపై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయినశేవమునఁ జూడఁ గడు
నేవ మగుపట్ల మృతభావగతు లయ్యున్

---

1. మత్సవవర్త్యామోదిత.

జీవములఁ బాయరోకో । నా వికచవక్త్రముల
తో వఱలురాజులు మ।నోవికృతి సేయన్. 5

లయగ్రాహి. హారరుచులుఁ హృదయ।హారితరమూర్తు లగు
వారు హరినీలమణి।భారవిలసత్కే
యూరబహులాంశుచయ।చారుతర రేఖు లగు
వారు నవవజ్రరుచి।రోరుఘృణిమత్కో
టీరరమణీయు లగు।వారు గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివి।హారపరిశోభా
స్ఫారు లగువారలును । బోరఁ బడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ గరం బెడఁద । కారటము సేయన్. 6

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరి।ఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనిక।రమ్ములుఁ గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముస।లమ్ములును జక్రనివ
హమ్ములును లోనగున।సమ్మితమహాగ్రా
స్త్రమ్ములును గండలును । నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశక।లమ్ము లయి సంగ్రా
మ మ్మతులదారుణవి।ధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి
క మ్మగు కలంక హృద।యమ్మున కొనర్పన్. :

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగు।నెత్తురులు దోఁయిళుల
నెత్తి చవి గ్రోలుచును । జిత్తములు దృప్తిఁ
జొత్తిలి నితాంతమద।మత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జ।లత్తనువికారో
ద్వృత్తపటుహాసముల । రిత్త లగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల । నెత్తికొని మాంసం
బత్తి తినుటల్ వికట।వృత్తు లగు రాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభిత।చిత్తత రయొనర్పన్. 8

సీ. ప్రేవులు గండలు । వెఱికి [1]పేటాడి యం,గదఁ గొని మెదళు ల।గల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు । ద్రావుచు లోచన,గుళికల నొలిచి ।మ్రింగుచును గుండె
కాయలాడటమెయిఁ ।గబళించుచును గ్రొవ్వు, దెమలిచినమలుచు।నెముకయూఁట
చవి గొని యూనుచుఁ । జావక యున్నరూ,పులు సచ్చుటకుఁగాఁగఁ।బొలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బాఱుచుఁ । జెనకి తోడరి
కాటు లాడుచు నున్న సృ।గాలములును

1. పేట్లాడి.

గాకములు రాపులుఁగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయు. 9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయం గనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతేయుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [1]గాలోచితాచారసహితంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృతరాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవకాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరులును బౌత్త్రులును మిత్త్రులును గుణపంబు లై పడియున్నఁ జూచి చెయ్వేది మేదిని నొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారును బడి పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును బలవించువారును బేర్కొని యగ్గించువారును బ్రమ్నపడువారును మోములుం దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్పు డాదుర్యోధనజనని జనార్దనుం బేర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కి ట్లనియె. 10

గాంధారి పొలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట.

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రుకోడండ్రఁ గన్నార, వీరె కన్నీరు వై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడునాననంబుల విప్రలాపంబు లై నసల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు నన్నలఁ దమ్ముల, రూపించి వేర్వేఱ చూపుటయును
బొరి మొగంబులుసూచి పురపురఁ బొక్కుచుఁ, దలలల్లఁదూలంగ నిలుచుటలును
తే. గలిగి [2]యలిగెడువారికన్నులకుఁ బండు, వగుచును న్నాగు కాకులు మగలతనువు
లెక్కియున్నను చేష్టలు దక్కికొంద, ఱడువఁ జేయాడకున్నవా రంబుజాక్ష.
మానిని. కూలియుఁ గాంతి యుగుర్వఁగఁ దేజము గుందక వహ్నులు క్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడుచందము నొందిరి శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడుఁ జాపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరిప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12
ఆ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారకప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁ బోలెఁ గలను.
సీ. అర్జునభీష్మచాపాచార్యభీమకర్ణాదులమహితదివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రా నేరమి, వీతవికార మై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ, గంకశివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ పీఁకుపీఁ, కాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు ముకుంద

1. గాలోచితోపచారంబుగా. 2. యుల్లెడ.

కంటే బహుసనిధరణీభాగమునఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారలయుల్ల ముడుక. 14

క. చెవిని సొగియించువీణా, రవమును గానంబు వేణురావము నిట్టో
త్సవముగ విను రాజులకడ, శివారుతము చెలఁగు చునికి చిత్తము నలంచెన్. 15

తే. సారచందనహృద్యకస్తూరికాది, [1]లేపనాలిప్తి నుండెడుభూపవర్యు
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట కోర్వ రాదయ్యెడుఁ గమలనాథ.

క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు,పునఁ దిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగు ప్ర
స్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివి,య నరేంద్రులు గొంద ఱునికి యచ్యుత కంటే.

క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ,పాణాదులు విడువ కున్న భటు లారయ స
ప్రాణులపోలెం బ్రధన, క్షోణికిఁ దొడ వగుచు నున్కి చూడుము కృష్ణా. 18

క. సూరెలను వందిజను లిం, పారఁగ నుతియింప నొప్పునట్టిమహీశుల్
నారీజనములు నుట్టుం, జేరి పనవుచుండ నునికి సేసె నలంతన్. 19

తే. కూరుమొన పెట్టినట్టులు గొంద ఱుజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృధ్రాదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి వెండియు. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగముల్ గానక, యలమట నలుగడ లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని తనువుల త్తలమునఁ,దఱచు మీనుఁగులలోఁ దడవువారు
శిరములు మేనులఁ జేర్చి భావించి ని, జాస్యముల్ వ్రేసికొం చఱచువారు
తునియలు పైకైకొనఁబనివడిగూర్చిరూ,పులుగనుంగొనిమూర్ఛ మునుఁగువారు

తే. నైన కౌరవపాంచాలమానినీజ,నముల నచ్యుత చూడుము నాథజనక
పుత్రసోదరశవములపొంత కేఁగి, పెక్కుదురవస్థ లొందెద రక్కటకట. 22

తే. అవయవములు రూపఱఁగఁ గ్రవ్యాదభక్షి
తంబు లై యున్కిఁ గొన్నిశవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద ఱెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టిఁడితన మొందునట్లుగా నేమొకొ తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టల నిటు సూడకుండఁ జొప్పడ దయ్యెన్. 24

క. అని పలుకునపుడు దుర్యో,ధనుని కళేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్లె నటికిన,యనఁటిక్రియఁ మూర్ఛఁ జిత్త మవశం బైనన్.

1. లేపనాలిప్త మెందెడు.

గాంధారి దుర్యోధనుని కళేబరంబు చూచి పలవించుట.

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారిక లూఁదికొని పోవ నప్పుత్త్రశవంబుకడకుఁ బోయి. 26

తరల. విపులవక్షముమీఁద నస్త్రలు వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాఁతివై యిటు లూర కుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు చేసి యానుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జను దెంచియున్నయుపేంద్రున కిట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
ఈతఁడు రణంబునకు నెత్తి చనుచుండియును నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతి యెసఁగం బలికి ప్రేమ మొలయం బొగడి పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయసిద్ధియుఁగ దీవన విశిష్టదయ నిమ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగు నిద్ధజయ మాతలకు నె ట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యంతేని. 30

మానినీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు చూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని నేనలకుం గురుకోటికి మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బో దని యాడరె యమ్మెయి నా దగుబుద్ధికిఁ దోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడు కంచుఁ బ్రియోక్తులు వల్కఁ నెంపు సెడున్. 31

వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పుడతనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీవు ప్రాహటించి, పోవ నడి వచ్చు నడికం టెఁ జావు మేలు
శస్త్రజీవితఁ బరలోకసౌఖ్య మనుభ,వింపు మమరత్వసంపద వెలయు మంటి.

క. అని చెప్పి యుంటి నా చె,ప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ ని ట్లడలున, మునుఁగు టరయఁ గడుపుశోకమున వెంపునుమీ.

ఆ. అరివిమర్ది యితనికై వగ పేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ బోయె ననుచు
నుండ నోప నేని నుల్లంబు ధృతరాష్ట్ర,దిక్కు లేమిఁ దలఁచి పొక్కు కున్న. 35

వ. అని వెండియు. 36

నరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెం పూర్జితముగ మణివిరచితమకుటములుం
దారుం జూడన్ సారవిభూతిన్ ధరణిపు లనిమిషధవనిభు లగుచున్
భూరిశ్రీతోన్ సూరెలఁ గొల్వన్ భువనవినుత మగుపొలుపు వెలయ ము
న్నీరా జుండన్ దారుణదైవం బిటు వఱచునె తుది నితనిఁ గటకటా. 37

తే. కనకబహురత్నమయపీఠ✽మున మృగాక్షు, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలు✽వమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁ✽గంకపక్షు, పవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితె✽పద్మనాభ.

క. ఈరాజు భీమసేనును, దారోగ్రపరాక్రమమున ✽ ధరణి నొఱగి దు
ర్వారమదవారణము కం, ఠీరవమువిహారమునఁ బ✽డినగతిఁ బొలిచెన్. 39

క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ ✽ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూఁడినమర్త్యుఁ డేల✽విను నుచితోక్తుల్.

క. పదునొకఁడక్షౌహిణులు లే, [1]పొదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పు✽నుర్వీశ్వరుఁ డే
తుది నిష్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోరి ✽ కలనం బడియెన్. 41

తే. ధరణిగజఘోటకములొప్ప✽ధార్తరాష్ట్రు, లెల్లఁబొలుపారఁగాఁగంటి✽నిప్పుడవివి
నాశ మొందినఁ బొడఁటి ✽ నలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచు✽నట్టిదయ్యె.

వ. అని దుర్యోధనవల్లభ[2] నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 43

ఆ. కొడుకుచావుకంటెఁ ✽ గోడలియడలునఁ, జెరిఁగి శోకవహ్ని ✽ దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు ✽ డగ్గల మెరియంగఁ, దొడఁగె దీని కేది ✽ తుది యుపేంద్ర. 44

సీ. చూడు మిమ్ముద్దియ✽నుతుఁ జూచి వదన మ, ల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశు✽నాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి ✽ పాణితలంబున, నందంద నెమ్మొగ ✽ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్త్రునిదెస ✽ కరిగినమనను పే, రడలున మునుఁగంగ ✽ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము✽మోపిమూర్ఛిల్లుచుఁ, దెలిసి వల్లభునురః✽స్థలము గ్రుమ్మి

తే. నుదుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ ✽ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యూరకుండుచుఁ ✽ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి ✽ విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచు నున్నది ✽ యక్కటకట. 45

వ. అని వెండియు. 46

సీ. ఈసుమధ్యమ యిమ్మ✽హీశ్వరుబాహుత, లంబున లలితోప✽లాలనంబు
నొంది రాగిల్లెడు✽నుల్లంబుతో నుండు, నింకిట నిమ్ముగ్ధ ✽ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొన✽వశము గా దిది యిట్టి, కొడుకును మనుమండు✽బుడమినిట్లు
పడియుండఁ జూచెడు✽పాపజాతికి నిప్ప, డవియక నిగ్గడి ✽ యైనయిసుప

తే. గుండియకుఁ జేటుపాటింకఁ✽బుండరీక, నయన యెన్నఁడు లేమి ని✽ర్ణయముగా దె
యింతకోర్చెడునట్టివా✽రెన్నఁడేని, నుర్వి నెందేనిఁ గలుగుదు✽రొక్కొ యొరులు.

క. జననియు భార్యయు నేమై, నను నేమి వేదములు బొంకు✽నకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనభార్యము సూచె నిట్లు ✽ తగునె యితనికిన్. 48

వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో నిట్లనియె. 49

---

1. పొదవఁ బొదువ నొప్పునట్టియుర్వీ. 2. యగుభానుమతి.

భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుం గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీఁదం గూలె వికటముఖకర[1]చరణత్వం
బేరికయినఁ గనుఁగొన్న విషాదం బెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ నునికి వనట [2]తిరిఁ బెట్టన్. 49

తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ జరణతలము, [3]లొందుటకు నేవగించున య్యువిదలిపుడు
నెత్తురుల రేవ మెక్కిన నేలఁ బొరలు, చున్నవా రేమి సెప్పుదు నుడుకుపేర్మి.

క. బాలలుఁ దరుణులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతో డెందములం
వాలినవిరహానలముల, పాలై వందురెద రొక్కభంగిన యకటా. 51

క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో, జ్జ్వలులు లగుధృతరాష్ట్రసుతులసతులకు నిట్లా
కులతమయి వనట పెల్లునఁ, దలరవలసె దిక్కు మాలి దైవము చెయిదిన్. 52

క. నిజభూషణాతపత్ర, ధ్వజకంకటఖండవేష్టితము లైనకురు
వ్రజగాత్రశకలములు వా, రిజనాభ కనుంగొనంగ రెట్టించె వగల్. 53

క. జననియుఁ దండ్రియుఁ [4]దొలుబా, మునఁ జేసినపాపకర్మమునఁ గాక సుయో
ధనుఁడు మొద లయిననూర్వుర, ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామ మడఁపఁగఁ దగునే.

గాంధారి దుశ్శాసనునికళేబరంబు చూచి విలపించుట.

సీ. అచ్యుత వీఁడె మహాభీలభుజుఁ డగు, భీముగదాహతి భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును, గలుగుక్రొన్నెత్తురు కాంతిఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారి పడియున్నవాఁడు దు, శ్శాసనుఁ డీతండు సభకు ద్రుపద
పుత్త్రి నీడిచి తెచ్చి పొలువతనమ్మునఁ, బతులసన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగఁ దూల, పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చి యామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతి యంతరంగ, మేర్పఁ దలఁపించుదానన యింత పుట్టె.

క. ఆసభ నమ్మెయి నీదు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్త్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
డై [5]సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిఁగి కలఁగినమదితోన్. 56

వ. ఏను దుర్యోధనునితో ని ట్లంటి. 57

తరువోజ. [6]హరిచేత రక్షిత యైనపాంచాలి, కిగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబు పాలు సేత మీఁదు, పరికింప కున్నఁ గీడ్పాటిల్ల కున్నె
యరికంజకుంజరుఁ డగుభీముఁ బల్కు, లనుబరిగోలల నలఁచుట మేలె
వెరవిడి వేవేగ విడువుము గార, వింపు మీవంశపవిత్ర నోపుత్ర. 58

క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం, ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండుతనయులఁ బుణ్యా
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁగాఁ బొగ డొందన్. 59

క. అని యెన్నిభంగులను జెప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్లఁ బెడచెవులం బె

---

1. చరణం బై, యేరికయిన. 2. యిగిరించెన్. 3. నొవ్వుటకు. 4. బ్రియులును, మును చేసిన, 5. సంకటపడఁ బెద్ద, 6. అరయక సభలోన నల్తోయజాక్షి • నమ్మెయి దయ మాలి • యత్యంత.

ట్టి నుదగ్రుఁడు దగుకార్యము, గనునె వశం బగునె దైవగతిఁ దప్పింపన్. 60

తే. నాఁటిమాట లుల్లంబున నాటియుండ, నొవ్వతోఁ దఱి వేచి నేఁ డివ్విధమునఁ
బఱిచెభీముఁడు నొప్పింపఁబడినత్రాఁచు, పాముపగసాటి తెగటార్చు భంగిఁ గృష్ణ.

క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిమ్మైఁ, దగ వగునే నెత్తు రిత్తి త్రావుట భీముం
డు గడుఁ ఘోరము సేసెను, మగల కతిక్షుద్రవృత్తమా పొగ డొసఁగున్.

తరల. కరములుం జరణంబులుఁ [1]విరి గల్గి సాఁగి వికీర్ణ మై
యురము నిర్భర వైకృతంబుగ నుర్విఁ ద్రెళ్లి సుతుండు కే
సరినఖంబుల వ్రవ్వఁబడ్డగజంబుచాడ్పున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి గాక యున్నె జనార్దనా. 63

సీ. వీఁడె వికర్ణుండు వాఁడిమెఱుంగు మేఘంబులగములమధ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి రాజిల్లుచున్నవాఁ, డతిసాంద్రహస్తికాయములలోనఁ
గార్ముకజ్యాకిణకఠిన మై యున్నయి, బ్బాలునిముంజేయి బాలగృధ్ర
మొపదు కబళించియును జంచుపుటమునఁ, జీరఁగఁ జూచితే శౌరి యితని

తే. రమణి పోరిఁబోరిఁ గన్నీరు గ్రమ్మఁ జుట్టు, మొలఁగి కాకుల గ్రద్దలఁ దోలఁగనడుచు
చున్నయది [2]పాసి యవివ్రావకున్న నిట్లు, సూతు రేతల్లు లెందును సుతుల నకట.

క. మారుతనందనునుగ్రపు, నారాచము లొడల నాటినం జచ్చియు న
వ్వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చారుత్వముఁ బాయ కున్న చందముఁ గంటే. 65

క. అనిమొన నెవ్వరికిని మా, ర్కొన రానిఘనుండు దుర్ముఖుఁడు భీమునిచే
వినిపాతితుఁ డై భూరజ, మున బ్రుంగుడుపడ్డవాఁడు మురహర కంటే. 66

తే. నక్కతోఁడేలు వీనియాననము సగము, దిన్న యవియట్టులయ్యును నున్న యొప్పు
దొరసి సప్తమినాఁటిచందురునిఁ [3]బోలెఁ జూడు భావించి దీపితశూరవంశ. 67

మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీమసేననిషూదితం డయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తి మూర్తతఁ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రమ్మర నల్లవాఁడె వికారితా
కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృకంబుఁ బక్షులుఁ జించినన్. 68

సీ. అంగంబు కోమల మంతరంగంబు చా, తుర్యనిరూఢంబు శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వివింశతి యాతఁడు, సొబగుండు మలఁతలు సుట్టె నెపుడు
నప్సరోగణ మమరాధిపుఁ గొలిచెడు, చాడ్పునఁ బాయక సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు రగరుకస్తూరికా, చందనాద్యనులేపశాలి యిపుడు

తే. గ్రద్దలును గాకులును జుట్టుఁ గదిసియుండఁ, దఱచునెత్తుటఁ దోఁగినతనువుఁ బాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు, నక్కలఱచెడుచేరువ నక్కటకట. 69

తే. కనకపుంఖశరావృతగాత్రుఁ డైన

---

1. విరి. 2. గాని యవివాయ కున్న యిట్లు. 3. బోలి, చూడు.

దుష్ప్రవాహుఁడు చచ్చి యుండియుఁ । దోయజాతు
వికచనవకర్ణికారసం । వేష్టనంబు
గలుగుశైలంబు తెఱఁగునఁ । బొలిచెఁ జూడు. 70

గాంధారి యభిమన్యుక । ళేబరంబు । గనుంగొని ప్రలాపించుట.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 71

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని । పరుల మొనఁ జిత్తమున
సరకుగొన కుగ్ర మగు । బరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురు । వరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులని । కరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము[1] । నెరివులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడుఁ గర్ణుఁడును । గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం [2]బరవఁ । బరఁగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మన । నరతనయుఁ డొప్పెన్. 72

ఆ. పాడి మాలి తన్నుఁ । బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్ద డప్పిఁ । గూరి నిదుర
పోయెనొకొ సుభద్ర । పుత్త్రుండు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింత యేల । కలుగ నేర్చు.

సీ. ఉత్తర యిక్కుమా । రోత్తమునురమున, వ్రాలి మోమునఁ దన । వదనకమల
మందంద సేర్చుచు । న్నది మున్ను గన్నంత, మెలఁగంగ నేరక । చెలులమాటు
గొనుసిగ్గు పెంపున । వనట ని ట్లయ్యె ని,ప్పుడు మాటిమాటికిఁ । బొలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ । గౌఁగిలించుచు శిర, మూరుతలంబున । నునిచి పాణి

తే. పల్లవంబున నానన । మల్లనల్లఁ, దొడయుచును సిన్నుఁ జూచుచుఁ । దోడుతోడఁ
బొడము[3] వెల్లునఁ గన్నీరు । దుడిచికొనుచు, నలఁత పెను వెల్లిఁ దేలెడు । నంబుజాతు.

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు. 75

సీ. భద్రచారిత్ర సు । భద్రను నిర్జర, ప్రతిమాను లగు పాండు । రాజసుతులఁ
బాసి యెం దరిగితి । పార్థునిపట్టి న,చ్యుతునియల్లుని సమ । రోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ జాలి రె । వ్వరు పెక్కుభంగుల, మాటలాడఁగ మఱు । మాట లేల
యాడవె నాతోడ । నస్త్రగురుండుఁ ద,త్తనయుండు గృపుఁడు రా । ధాసుతుండుఁ

తే. బాడిమానునులందఱు ని । న్నాబలు నొకనిఁ, బొదివి రిస్సిరొ పెక్కండ్రు । ప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియె క్రించుపనికిట్లు । దెగినయప్పు,డుల్లములు వారలకు నెట్టు । లుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును బాంచాలురు, దండిమగలు వారు సూడఁ । దలఁకక నిన్నుం
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు । గాదె తలంపన్. 77

క. తనలేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్క । నిం జేరి వధిం
చిన వంచనకు ధనంజయు,మన మెమ్మెయి నురియునొక్కొ । మన్మథమూర్తీ.

[illegible]

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని । యంతయుం గొని తేజముఱ్
సిరియుఁ బెంపును గీర్తియుఱ్ విల । సిల్లఁగా మనుచుండియుం
బురుషసింహులు పాండుభూవర । పుత్రు లక్కట మోదముం
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడి । పోయి పుష్కరలోచనా. 79

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దెలిసి యుండఁ జంచ । లింపక జీవం
బేమికతంబునఁ గలిగియొ, నామేను వ్రీలంగి పోదు । నాథ యెఱుంగన్. 80

సీ. దేవలోకంబున । నీ విప్పు డెవ్వతెఁ, దీపారుపలుకులఁ । దేర్చి కురులు
పుడుకుచుఁ దగ నన్న । పోలె లోలాత్మఁగాఁ, జేయుచున్నాఁడవు । చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చర । తెఱవలమనములు, గలఁచియాడుదు గాక । యలఁతిఁ బోదె
యంగనాగోష్ఠి ను । న్నపుడు నానడవడి, బుద్ధిఁ దలంతె ని । న్నొంబందఁ గాంచి
ఆ. యాఱునెలలు వ్రోయె । నంతియ యింతియ, కాని లేదె ఱొంటి । మేనఁ జేసి
నట్టిమేలు మోహ । నాకార యభిమన్యు,వీర నిర్వికార । వినుతసార. . 81

వ. అను చున్నఁగి యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవస్త్రీ
జనంబు లచ్చటు వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం
గొనుము. 82

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిన మేదినిఁ । గూలి విరాటుఁడు పేరిననె
త్తురుల మునింగినమేనును దానును । ధూళి సమీరుఁడు మోముపయిం
బొరిఁబొరిఁ జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని । పొడ్మఁగ నశ్రులు హా యనుచుం
బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ । బోవక మూఁగెదుఁ బక్షితతుల్. 83

క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొం,డుక కాంభోజుండునుం గదుఱ్ బాలుఁడు వా
లికకై దువ్వు లాడిన నేఁల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యు । లక్ష్మణులక్రియన్. 84

సీ. పాండుపుత్రులభుజా । బలమున కులుకక, యెవ్వీరుప్రాపున । నెదురు నడచె
దుర్యోధనుఁడుగొంతి । తొలుచూలికెవ్వఁడు,హృదయశల్యంబయి । విదుర సెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మ । దాంధసింధురము బ,లోద్ధతద్విరదమ । హోగ్రవిక్ర
మమున గీటడఁగిన । మాడ్కి నర్జునుబలు, గడిమిచేఁ దెగటార్పఁ । బడియె వీని
ఆ. బాహువిలసనమునఁ । బడినమహాయోధ,వరు లనేకు లితఁ డ । వార్యగోప
దూషితుండు పరుష । భాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన । శౌర్యశాలి. 85

వ. విను మవ్వీరోత్తముండు. 86

క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘ । నారాతిబలం
బుఱిని తెగువ ముందటఁ జె, న్గొఱలుట చిత్తమునఁ బెట్టి । కొని విహరించెన్. 87

తే. ఇతనిచుట్టును గలకల । మెసఁగ రోద,నంబు సేయుపత్నీనివ । హంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి య । గ్గలపుటడలు, మూర్తియైన తెఱంగున । నార్తిఁ దూలె.

వ. ఈరమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు. 89

తే. పరశురామునిశాపంబు బాణశక్తి, గ్రాఁప బ్రాహ్మణశాపంబు రథము సిక్కు-
వఱుప గాండీవధరుచేతి మెఱుఁగుటమ్ము, మన్నిగొనియెనె యొక్కణ్ణ మగలరాజ.

వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 91

తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ గడును డ్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్దశియమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణుమొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ దనమొగంబు. 92

ఉత్సాహవృత్తము. నాఁడిమగఁడు నిద్ర పోవువాలుమృగముఁబోలె నై
వీఁడె బాహ్లికుండు వృష్ణివీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగ కున్నయట్టిపొల్పునన్ వెలింగె వె
న్నీఁ డితండు బలము లెన్ని యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 93

తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినమీఁద మొగము
మెఱసి యుండునె యెందు నిర్త్తెఱఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచందురునిచంద
మమరెఁ జూడు మిక్కురువృద్ధునాననంబు. 94

గాంధారి సైంధవునికళేబరము చూచి వాపోవుట.

సీ. పల్కుతప్పమి నెఱపంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి వడి మెడద్రెవ్వ నేసినఁ బడి, యున్నాఁడు సైంధవుఁ డుఱక ద్రుపద
తనయఁగాననమునఁగొనిచన్న నాఁడ తాఁ, దెగినాఁడుగాఁడె కౌంతేయు లపుడు

తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ దలఁచి యలుక, గ్రాఁచి మందల విడిచిరిగాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్కికతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముద్దియవలనికరుణ.

తే. హృదయమున వగ లేనియ ట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సల వరునిశిరముఁ
గాన కీకూఁతు నిమ్మెయిఁగనుటకంటెఁ, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబుగలదెకృష్ణ.

వ. నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధ
వునికి బుద్ధి చెప్పిన తెఱంగు లవి వినుము. 97

సీ. విజయప్రతిజ్ఞకుఁ ద్రిజగంబులోపల, నడ్డంబు లేదు నుమ్మధికుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబు బిరుదునమ్మకుమంటి,గురుఁడుపార్థునకుమాఱొక్కనఁడయంటి
నరు డాయ నొకని కైకొనను బుద్ధిగొన దంటి, సమరంబు నీకు నసాధ్య మంటి
ధర్మపుత్త్రుఁడు నిన్ను దయఁగాచుఁ బొమ్మంటి, నామాటవినఁగదె నాథ యంటి

ఆ. రాజతిలక రాజరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివసరాజతేజ
రాజరాజ యనుచు రాజన్య సైంధవ, రాజుఁ బనవుచుండె నాజిలోన. 98

తే. తోడఁబుట్టువు విధవ యై తోలఁగి యునికి

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగ।టార్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీ। రంచుఁ బొందు
పుత్త్రకుల దూఱుచున్నది । పొలఁతి వింటె. 99

ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని । ధర్మపుత్త్రవాయున
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు।దండిమగలు సేనలం
గూని వడిం గడంగ సరకు । గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు । బిరుదుదక్షుఁడుం గదే. 100

తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ । దగునొ తగదొ
పార్థుప్రతినకు నొక్కండ । పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱ నాఁగుట । తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రమృతిహేతు । వగుట లేదె. 101

తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గ।పోల మొకటి
పుడమి మోచినయది మోము । పొలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుండు । వెడలి యున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయస।శ్రేణి కృష్ణ. 102

క. ఇట్టవునె మాద్రితోడం, బుట్టె ననక యితని ధర్మ।పుత్త్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁడై చంపవలసెఁ, జుట్టపుఁదన మేల రాజ।సుతులకు గలుగున్. 103

క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల । నెనయుదు ననితా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోరఁ బగఱ।చే నిట్లయ్యెన్. 104

వ. అమ్మహీవిభుండు. 105

భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు । గోరంగ మైత్రీ
ధురం దాల్చి తా నేర్పు।తో సారథిత్వం
బరిశ్రేణిసంత్రాసి । యై పూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె । భాషాస్త్రపఙ్క్తిన్. 106

ఆ. అధికపంకపతిత।మై యున్నయాఁబోతుఁ, బోదివి యున్న మొదవు।కదుపువోలె
నున్నవారు సూడు । మువిదలు దైన్య మాస్యముల నెలవు।కొనఁగ శల్యుబలసి.

మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు । శూరతామహిమన్ నరున్
వీచిసన్నిభబాణపఙ్క్తుల । [1]వెట్టిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువోలె స।హింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁది నెయ్యము।సొంపునన్ మురమర్దనా. 108

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన [2]నెలవు దప్పి । తొలఁగియుఁ గంటే
తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దెగం బాయ దీనృ।పుం గమలాక్షా. 109

[illegible]

గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ము నుద్దేశించి శోకించుట.

సీ. బలశౌర్యములఁ దన। పాటిగా నెందును, మానవు నొరుఁ జూప। లేనియట్టి
శంతనుపుత్త్రుఁడే। శత్రులబాహుద,ర్పంబున రణభూమిఁ। బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ। వచ్చునే చంపికొం, డని పాండుసుతులపై। నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్మము సెప్పఁ। గాక యెమ్మెయి నైన, నతినిష్ఠ యెప్పుడు। నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రి। కార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనె। బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి చెప్ప। నితరుండు పౌరుష।కలితసంభవుండు। గలఁడె కృష్ణ. 110
క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగుడఁ। బడసెఁ మడిసెం
గురునికరముతోడన యి,ప్పురుషుఁడు పురుషార్థసార।భూషణుఁడు గదే. 111
క. దేవుఁడు గా కితఁడు నరుఁడు, నా వచ్చునె నిష్ఠ సెంపు। నం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విడువం, గా వేడుక నునిచినాఁడు। గాదె తనువునన్. 112
ఆ. తీవ్రబాణజాల। దీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్య। బహుళతమము
లీలఁ బదిదినములు। నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ। డస్తమించె. 113
క. శరవణమునందుఁ బొలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ। బోల్పఁగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేజో,భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ। బంకజనాభా. 114
తే. అర్జునుఁడు వెట్టె నీతని। కంపపాన్పు, నకుఁ దగంగ నిశాతబా।ణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ। యస్త్రజనిత,వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె న।వ్వీరవరుఁడు. 115
క. వీరశయనమున గంగకు,మారుఁడు కల్పిత।యమున। మార్తాండుఁడు సం
చార మెడలి ధరఁ బడి యొ,ప్పారెడుచందమున వెలిఁగె। నంబురుహాక్షా. 116
క. దేవవ్రతుండు గీర్వా,ణావాసంబునకుఁ జనిన। యటు కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు నొ,కో విశ్రుతధర్మసంప్ర।యోగవిధంబుల్. 117
సీ. పగవారిమొన లను। పల్లెరులం గాల్చి, మడిసెఁ గుంభజుఁ డని। యెడుదవాగ్ని
యెన్నియస్త్రము లింద్రు। డెఱుఁగు నన్నింటను, బరిణతుం డీతండు। భార్గవునకు
నెట్లట్ల సువిధేయ। మిమ్మహాత్మునకు ధ,నుర్వేద మితనికి। సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లి। య్యులఘు తేజునిశిష్యుఁ, గాదె పార్థుఁడు గాఱ్ఱ।కముస మేటి
ఆ. యయ్యెఁ దక్కు। గౌర।వాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నివ్వి।శాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మ।హాస్త్రవిత్తము లైరి, యోధు లింతవార। లుర్విఁ గలరె.
క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా,లవశతఁ జెడెఁ గాక శౌర్య।లంపటు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జే,ర వశం బగు నెట్లు సంగ।రంబునఁ గృష్ణా. 119
తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె। కురుకుమారు, లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపు।త్రాదులయిన
వాలుమగల నట్లింతటి। వాఁడుఁ బగఱ, నజికి నైచినఁబడియున్న। తెఱఁగుగంటె.
తోటకము. సతతంబును శిష్యులు। సద్వినయా

---

1. అల్లాడనముఁ గాల్చి.

న్వితులై ప్రణమిల్లెదు వీరిపద
ద్వితయంబు గదుం జెడఁ దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవముచెయ్దిఁ గటా. 121

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టి ద్రోణునితలఁ గోయు,వాఁడు విధికి నెట్టివారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు దీనికి నే మను,వార మిది యసంభవంబుగాదె. 122

సీ. కృపునితోఁ బుట్టువు కృపి తనభర్త ద్రోణాచార్యుపాల దైన్యంబు విపుల
వేణియు మొగమునంట మునుంగు వ,డంగ రాల్పడినయెలుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి బహుశిష్యు లయ్యాతి,రథవర్యు నస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితాకలనంబు సే,యుచు సామగానసంయుక్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామమతికరుణంబుగాఁ, దాను బాడఁ జొచ్చె మానితాగ్ని
సొద నమర్చి యవ్విశుద్ధాత్ము నొండొక,యగ్ని వ్రేలఁ బెట్టి రందుఁ గృష్ణ.

క. కృపి మున్నుగ శిష్యులు సొద, యపసవ్యముగాఁగ దిరిగి యరిగిరి శోకా
ర్తపుటొడళులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె నవని కటకటా. 124

ఆ. సోమదత్తసుతునిఁ జూడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ దునుమ నొఱగి
యున్నవాఁడు గృధ్రలొలిచి తినంగ నీ,సుకృతపరుని నిట్లు సూడ వలసె. 125

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయత్తచిత్తుండై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసినప్పుడు తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుండైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యది యతనిని[1] వల్లభుని బోరింబోరం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 126

సీ. ఓరాజ కల్పతరూపమానం బగు,కౌరవజాతిసంతతియము చూడ
కున్నాఁడ వధిక దానోజ్జ్వలు బహుమహా,ధ్వరకర్త భూరిశ్రవసుఁడు నీదు
గారాబుపట్టి సంక్రందననందను, దుర్విక్రమంబునఁ దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకిపాపకర్మంబున, సంఛిన్నమైనమస్తకము నై మ

ఆ. హీతలమునఁ బడియె నిష్పుణ్యసంతతి, దిక్కు సూడ వేల యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోడండ్రయలమట, యరయ నిట్లు దగునె యధిప నీకు.

క. వీ రేవు గొంటిచీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁ దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతిరుతులచందము దోఁపన్. 128

ఆ. అలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీదు, పసిఁడిగొడుగు సుతుఁడు లసితవిభవుఁ
డగుట కది నికృత్త మై పడి యున్నది, యక్కుమారురథమునందుఁ జూడు.

క. అని పనవుచున్నయది య,వ్వనితను గోడండ్రఁ జూడ వశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టినీచకర్మం,బున కెట్టులు సొచ్చెనో కుపురుషుఁడపోలెన్. 130

కవిరాజవిరాజితము. విను మది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక వీరవరుండగుపార్థుఁడు సే

1. యతనివల్లభులం.

సినతగవైనను నయ్యో నతం డటు చేనఱుకఁ మునివైనమహా
త్మునిఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నెరు లింత నికృష్టపుఁగర్మము పొంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కురువరునాంప్రరలో, నొక్కత యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కఁగ మిడికొని పనవెడు, నెక్కుడువగ నూని యదె మహీధర కంటే. 132

సీ. మెఱుఁగారఁగాఁ బట్టి మొలనూలిమణులు గ్రందల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగులొనర్చుఁ
జనుఁగ్రవమీఁది కొల్లన వచ్చి లలితవిమర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తన, యొత్తి ముదంబున నుల్ల [1]మూన్చు
ననయంబుఁ దిన్ననియనువున గనయంబు, ప్రిదులంగ మెలఁగి చొక్కొఁ. వనఁ జేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెయ్య మెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి [2]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయఁ గీడువఱుపంగఁ గొనియాడ, వలఁతి నీఱుసేయవలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హరి సూడ సిగ్గఱి, యేసె విజయుఁ డతనియేటు సభల
నమ్ముఁదుందుఁ [3]డెట్టు లగ్గించు నట్టివి, వ్వాచ్చుఁ డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్నుఁ. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూరి కున్న దిన్నాతిం దక్కటియెలనాఁగ లేలిన
దానిఁబోలెఁ బాదివికొని యున్నవా రాలోకింపుము. 135

గాంధారి శకునికళేబరంబు గాంచి యతనిచేఁత లుగ్గడించి శోకించుట.

సీ. మేనల్లుఁ డగునకులానుజునేటులఁ, బడియుండి శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె మురసంహార యితఁడు మా, యాజాలములను నాఁడోజ సకల
మాయలు నీచేత నుడిసె దుర్ద్యూతంబు, నొనరించి రాజ్యంబు గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిప్డు దనచెద్దు ఫలియించె, నని యనుజూదంబునందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు టెల్లఁ గురునికాయనాశ
మునకు నయ్యె నీన్నృపుఁడ కాఁడె పాండునందనులతోడివైరమునకుఁ గర్త. 136

క. హిత మొనరించెద నంచుఁ, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకు దెక్కలికాఁడై
న్మృతి యొనరించెం దానును, మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్రమిత్రయుతముగన్. 137

మత్తకోకిల. వార లస్త్రహతాంగులై యనవద్యలోకము గాంచిరీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం
బోరి కెత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెఱ్ఱులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకుం విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ,నిచితాంగుని గళింగనృపుఁ గంటె సమి
ద్విచరణవిహారణమున నిశఁ, దచలితధృతి యగుట యెఱుఁగనయ్యెడుఁ గృష్ణా. 139

క. ఇతనిచుట్టు నుప్పయెలనాఁగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముకుంద యొప్ప

1. గ. మూన్చు. 2. జ. సంతసంబు. 2. గ. దట్టు లగ్గించునట్టి వివ్వ.

వాయ కున్నవారు బలితంపువడఁ బడ్డ, పుష్పదామకముల పోలుపు దోఁప. 140

ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి మగధనాథుఁ డగుజయ
త్సేనుచుట్టు నేడ్వ నధిక దీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణ మయతఁ బొందె మోహనం
బైనయిట్టియేడ్పు లెందు నంబుజాక్ష వింటిమే. 141

సీ. కోసలనాథుండు భాసురమూర్తి బృహద్బలునట్టుఁ బ్రియాంగనాజ
నంబులు సేరి కంపంబుతోడఁ జెమర్చు, కరముల నభిమన్యు కరవిముక్త
శరములఁ బెఱుకుచుఁ బోరి మూర్ఛఁ బోరయుచు, నప్పటికప్పటి కతనిముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని, నుల్లంబు లెరియంగ నున్నవారు

ఆ. తునిమి వైవ నెండఁ దనికినఁ బెద్దయు, వాఁడి చూడ్కి నిగువ వలను కలిమి
దొఱఁగ కున్నయట్టి తోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరియాననములు. 142

వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణులై పడియున్నవారు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు. 143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు హారవల్లులు నాఁగా
నంగకంబులభూషణంబులు హారికాంతి వెలుంగఁగా
సంగరాంగణభూమికిం దమచారుభావ మలంక్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితె వీరలన్. 144

నర్కుటము. త్వరితరథాశ్వమారుతగతస్ఫురితాకృతి యై
శరబహుళార్చిరుద్గమవిశాలతఁ బొల్చుధను
ర్ధరుఁ డనుచిచ్చుపై శలభకోటిగతిం బడి మ్రం
దిరి గనుఁగొంటె యేపుర నుదీర్ణులఁ గేకయులన్. 145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొంది యున్న బంధురకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుఁడు ద్రోణుకడిమిఁ బడి కంసారీ. 146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా, తపత్ర మస్త్రంబు లెవ్వోటుఁ దాఁకక జగి యా
రి పోలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాఁగ నుర్వీ యనుదివిన్. 147

తే. వల్లభులను గోడండ్రు నీవసుమతీశ్వ, రునకు నగ్నిసంస్కారంబు నొనరఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు వెమ్మునంత, రంగములతోడ నరిగిరి గంగదెసకు. 148

క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేదిపతి యుజ్జ్వలత
ద్బాణహతిఁ గూలి సమర, క్షోణిపరిష్కార మగుచు శోభిల్లెఁ గడున్. 149

తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందుఁ
బెట్టికొని వీనిభార్యలు పెట్టిదంపు
టడలుతాఁకునఁ [1]గడు బెగడారఁ గూరు
నల్లములతోడఁ బలవించు చున్నవారు. 150

---

1. గ. బలుతెగ డార; చ. గడు వగ నార.

క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబు । వేడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని, సూనుం డీధృష్టకేతుఁ । జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహవృత్తము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ । డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మఱేది సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడుఁ దోఁచు చున్నవారు । శోకవహ్నితాప మూ
ర్జితము గాఁగ బంధుజనుల । చిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవారె యవంతీశు । లధికబాహు, బలులు విందానువిందులు । బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవా । రుగ్రవాయు, పతితకుసుమితపనసాల । భంగి దోఁప. 153

వ. అని చూపి యి ట్లనియె. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు, భూరిశ్రవుఁడు గురు । పుత్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును । గృతివర్మయును గురు, రాజు [1]సమానుష । రథికవరులుఁ
గలయంగ నెన్నఁడు । కొలఁదులవారె వా, రలిగినఁ జెడుదు ర । య్యధము లైన
నట్టివీరులబారి । కగపడి యుండియు, నేమియుఁ గా రైరి । రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నిరూఢ । తమ్ముఁడును మ
హాద్భుత మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నటు పోర నిర్జింప । వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ । బద్మనాభ. 155

వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు లగునూర్వురకు నొక్కెత్తున ని ట్లగునే యని వెండియు.

తరువోజ. కురురాజు మొన లైన । కొడుకుల నెల్లఁ, గోల్పోవు టెప్పుడు । గోవింద కలిగ
నరిగితి సంధి సేయఁగ రాక యున్న, నట యప్పు డెప్పు । డైవ కావ
పరమహితంబుగఁ । బలికిరి గంగ, పట్టియు విదురుండు । పాటించి పెక్కు
వెరవుల నొత్తిన । విన నైతి నావి, వేకులమూ పేల । వృక వోవ నేర్చు. 157

వ. అని పలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబు వెల్లువ నెల్లం బోయి కలిసి చిత్తస్థాయి యైన పుత్త్రశోకం బడరి యలంతి గానియలంతఁ బెట్ట నూరకుండి యక్కౌరవరాజపత్ని పద్మనాభుదెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపిత యై. 158

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూ । పతులకుమానులు, తమలోన నిసున । సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీ వడ్డ । పడ వైతి తగు చాలు, మానుసుల్ గలిగియు । మాననీయ
వాక్యుండ వయ్యును । శక్యసమస్తకా, ర్యుండ వనఁ బేర్కొ । నియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ । జెఱుపన తిరిగితి, నిఖిలరాజులఁ దద । నీకములను

ఆ. నామ మడఁచి తెల్ల । భూములుఁ బాడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము । ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను । శాపానలజ్వాల, దగ్ధమూర్తిఁ జేయు । దాన వినుము. 159

---

1. క. ను మాళవ.

గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట.

సీ. పూని పాతివ్రత్యపుణ్యఫలంబున, సంపాదితం బైనసార[1]తపము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద నుత్తమ, జ్ఞాతులఁ దమలోన సంగరమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన పొలియుదు రన్యోన్య, ఘాతుకు లై భవజ్జ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక నేఁ డాదిగా ముప్ప, దాఱగు నేఁ డైనయద్దినమున
తే. నరయ నొక్కండ్వారును లేనియగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁ దెఱంగునఁ గూలువాఁడ
విట్లు మీవధూజనములు నేడ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁ బనవి పనవి. 160
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైనవిష్ణుఁడు చిఱున
వ్వున నాననము మొప్పఁగ న, వ్వనితకు నిట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు మునివరేణ్య, కలితదారుణశాపంబు గలదు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి తక్కితి దానిఁ జెపుము. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ దప్పదు నాశము వారి సురలఁ బరిమార్పఁగ నే
రని కారణంబు గాఁగఁ దగుదు రొండొరుచేత రణమున ఘోరత్వమునన్. 163
తే. అనినపలుకులు విని పాండుతనయు లెదలు, వెఱపు వెంపునఁ గంపింప విహ్వలించి
యాత్మజీవితములదెస నాస లపుడు, వదల విడిచిరి కౌరవవంశవర్య. 164
వ. ఇట్లు పలికినయచ్యుతుం డద్దేవి నుద్దేశించి లేవమ్మా మృతు లైనసకలబంధుమిత్త్రులకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప వలయు నని వెండియు. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేయుదుర్న, యము లెఱుంగవె నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యునకును బాహ్లి, కునకుఁ దండ్రికి మాన్పఁగోలఁగ గాని
[2]దుర్మానమున నిట్లు దొడరి యిట్లయ్యె మీ, యపరాధమున వచ్చె నట్టికీడు
నకు నింత నొవ్వంగ నను బల్కఁ దగునె యు, న్మలికంబు ధృతిఁ బట్టి మాన్పు మింకఁ
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంత
రాచకూఁతుఁడు సుతుల సంగ్రామనిరతి
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుదుర కాదె. 166
వ. అని చెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తర యై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు నానమొసలం గలజనులకొలంది యెఱుంగుదు చచ్చినవారిలెక్క దలం తేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక పడ్డవా [3]రుత్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లు నిఱువదివేలును మ్రుక్కడిమ్మొనక యిరువదినాలుగువేలు మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగి రని చెప్పిన నమ్మనుజపతి వీ రిందఱు నేగతికిం బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్మదేహములు సమిద్ధ మైన

---

1. క. ఫలము. 2. క. దుర్మానియట్టులు. 3. గ. ముప్పరంబులు.

యస్త్రవహ్ని వేల్చిరి వారు రమరలోక
మునకుఁ జని నిర్జరాంగనాజనవిలసితుఁ
డై నయమరేంద్రునకుఁ బూజ్యు లగుదు రధిప. 168

క. తెఱచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱఁకులు దూఱఁగ జలించి నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొందఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁగాదగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నార్తులగుచున, సమసినవా రీడు తెరువునం జను నుత్తమలో
కమునకు బోవరు జనములు, ప్రమునాతులై యంద్రు బుధులు పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరు లందఱకుఁ గృపా
ధనులోల చేయఁగా వచ్చునె కాదే యగ్నికార్యశోధనము దగిన్. 171

వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నియ్యఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల
యట్ల యట్లుం గాక పేరు లింకఱు కుచకిదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు
మన మేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తా నిజ్ఞాతినాసంబు నిర్వహించి
సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతు లైనసమయంబున సంగతుం
డై యది మొదలుగాఁ జెల్లెడు శాంతికపౌష్టికాది శ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాపంబులు నడు
పుచుం దమయొద్ద నున్నధౌమ్యు నాలోకించి విదురుని సంజయుని యుయుత్సునిం
గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కనసనాథవంతు లైనవారలకు విధ్యుక్తం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తెఱంగునకుం దోడుపడుటకై
సూతజనంబులను దత్కాలసమాగతు లైనకరిపురజనంబులకోసం దగువారి నిరూ
పించి మున్న తెప్పించినచందనాగురుఖండక్షౌమవసనకస్తూరికాకుంకుమఘృతతైల
ప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పించిన వా రయ్యవసరం
బునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశ
ల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటధృష్టకేతుప్రముఖులకును దక్కను జే
రెఱుకపడునానాదేశాధిపులకుం బ్రచురకాష్ఠసంచయంబులను భగ్నరథావయవ
ధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు పేర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం
జొనిపి యనాథవంతు లైనభూకాంతుల ననేకసహస్రసంఖ్యులం బ్రోవులుగాఁ
బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబు లమర్చి యగ్ని యిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుగపఠన
రవంబులును సామగాననాదంబులును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు
నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం
బావహిల్లె నివ్విధంబునం దగవు నడపించి. 172

కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడుకగుట దెలుపుట.

సీ. భూవర కురువంశపుంగవుం డగుధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రు వినయ మొప్ప
ము న్నిడుకొని యాఁడువారి మొత్తంబుఁ దోడ్కొని, బంధుజనంబులు బలసి రాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన మాచరించి తిలోదకప్రదానము సర్వకౌరవులకు

నయ్యాంబికేయుఁడు నక్కురుభార్యలు, ననుజులుఁ దానును నధికనిష్ఠఁ

ఆ. జేసి రతనికడకు నాసమయంబున, నడలు నెమ్మనమున నడరి క్రమ్మ
కన్నునీరు మొగముఁ గప్పంగఁ జని కుంతి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్టు లనియె. 173

తరల. వినుము కౌరవకోటికిం దనవిల్లు పెట్టనికోటగా
నని నెయొనర్చి భవద్బలంబుల నన్నిటం నిముము నేవురం
దనిపి యంబరచారు లెల్లను దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బ్రోవఁ జెందల ద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174

క. జనులెల్లను రాధేయుఁ, డనుటను మీరలును వానిఁ నట్టుల కానె
మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘ మదీయాత్మజనుఁడు దాతం డరయన్. 175

ఆ. మీకు నగ్రజుండు నాకు భాస్కరుదయ, లలితకవచకుండలములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గానఁ బోయంగవలయుఁ, దోదకంబు లమ్మహాత్మునకును. 176

వ. అని మదీయజనని ప్రకారంబును దివాకరుప్రసాదభావంబును జెప్పుటయు దుస్స
హంబు లగున మ్మాటలు చెవులు సోఁకిన ట్లయినఁ బాండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది రంత భీమాదులు నివ్వెఱ పడియుండ ధర్మనందనుండు తల్ల
డిల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177

సీ. అనిలజార్జునుల మాఱ్మొగ్గు నేర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
నై దేహపాండ్యాగ్నిసుధేను లెవ్వని, కడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనసైన్యకోటి యెవ్వనిబాహువీర్యసంపదకోడి యంతంత నొదుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె నినుగుల కెవ్వని, యసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ

తే. యమ్మహ నందఱ నవ్వనిసహితశక్తి, యెక్కుడై సంగరంబునఁ జిక్కుపఱిచె
నట్టికర్ణుని గొంగున నగ్ని డాఁచి, నట్టు లెమ్మెయి డాఁచి తో యమ్మ చెపుమ.

క. అర్జునుఁ డొక్కరుఁడు దక్క, ను, పార్జితశౌర్యమున నమ్మహాబాహుని వి
స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ గలుగునె జననీ. 179

తే. కర్ణుఁ బోలుచూలుగా నేల కంటి తల్లి, నీదుమంతంబు పరమవిషాదకారి
యయ్యె మాకెల్ల నట్టిమహాబలైకగణ్యు బ్రుంగుడుపఱుమట కారణముగ. 180

తరువోజ. భానుపుత్త్రునిచావు బంధుల నెల్లఁ, బరమసంతాపంబుపాల్పడఁ జేసె
మానితబలుఁ డభిమన్యుండు పోర, మడిసినప్పుడు నిట్టిమఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రౌపదేయులనాశమునకు, నుదుక దివ్విధమున నుల్లంబు ద్రుపద
సూనులు ధృతరాష్ట్రసుతులును ద్రుంగు, చొప్పున కిమ్మెయిఁ జొర దడల్ చాల.

ఆ. అతఁడు మాకు నన్న యని మున్న యెఱుఁగింగఁ
గన్నఁ గురుకులంబు గలఁగఁబడక
మనుదు మట్టు లైన మనుజలోకమునకుఁ

గలుగ దడలు మాఱుఁ గలుగ దపలు. 182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతోఁ గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు సమస్తార్తాండనందనునకుం దిలోదకప్రదానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ భీమార్జుననకుల సహదేవులుం జేసి రట్లు గర్ణుండు పాండవాగ్రజుం డగుట యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారీకుంతీపూర్వకం బుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యజాతశత్రుండు దానవపుత్రునివలని సాభ్రాత్రంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధపుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబు నొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగాసముత్తరణం బాచరించె నని యి ట్లఖిలజనాభినందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్ణునకు దనుకొన్న యని యెఱింగిన తెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించి యజ్జనపతి కురునాయకుం డగునయ్యుధిష్ఠిరు వర్తనం బటమీఁద నెట్లు సల్లె ననిన యడుగుటయు. 183

మందాక్రాంతము. వీణానాదప్రథితనిగమాళిర్భవత్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత[1]విమలతాశ్లేషనిర్లేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోత్సాహవన్నిస్స్వభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణప్రాపణీయానుభావా. 184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతిజనాధ్యేయ పరమభక్తిప్రదేయా. 185

మాలిని. భరితనిగమచేతఃపద్మవిజ్ఞానకేళీ
పరిమళపరిపాకప్రౌఢిసంపర్కశాలీ
పరిణతికృత[2]దుర్వ్యాపద్భంగిభూతాళిహేలం
కరణభృతిజగ[3]త్సంసక్తదాంపవేలా. 186

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహా
భారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు సర్వంబును
సమాప్తము.

---

1. క. సువిమలాశేషనిర్లేపచిత్తా. 2 క. దృష్టద్భంగి. 3. క. త్సంక్రాంతతానంద.

Printed at the India Printing Works, Madras.